III 21.261

SEVASTIAN CERCEL • CORNELIA MUNTEANU (coordonatori)

Bogdan Bălinescu • Sevastian Cercel • Şerban Diaconescu
Ioan Gavrilescu • George-Alexandru Ilie
Raluca Ştefania Lazăr • Oana-Andreea Motica
Cornelia Munteanu • Cristian Paziuc

FIŞE DE DREPT

PARTEA GENERALĂ

HEXAGONUL
FACULTĂŢILOR DE DREPT

UNIVERSUL JURIDIC
UJ

COLECŢIA EXAMENE

BCU IAŞI / CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

BIBL. CENTR. UNIV.
M. „EMI..ESCU" IAȘI
DREPT
III 21.261

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

HEXAGONUL FACULTĂȚILOR DE DREPT

SEVASTIAN CERCEL • CORNELIA MUNTEANU
(coordonatori)

FIȘE DE DREPT CIVIL
PARTEA GENERALĂ

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CERCEL, SEVASTIAN

◘ Este prof. univ. dr. la Facultatea de Drept a Universității din Craiova, Departamentul de drept privat, titular de disciplină la materiile *Drept civil. Partea generală, Drept civil. Persoanele* şi *Drept civil. Drepturi reale.*

MUNTEANU, CORNELIA

◘ Este conf. univ. dr. la Facultatea de Drept a Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, Departamentul de drept privat, titular de disciplină la materiile *Drept civil. Partea generală, Drept civil. Persoanele* şi *Drept civil. Drepturi reale*.

CĂLINESCU, IRINA-OLIVIA

◘ Este lector univ. dr. la Facultatea de Drept a Universității din Craiova, Departamentul de drept privat, titular de disciplină la materiile *Drept civil. Partea generală* şi *Drept civil. Persoanele*; judecător la Tribunalul Dolj.

DIACONESCU, ŞERBAN

◘ Este conf. univ. dr. la Facultatea de Drept a Universității Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca, Departamentul de drept privat, titular de disciplină la materiile *Introducere în dreptul civil (Partea generală, Persoanele)*; avocat în Baroul Cluj, lector INPPA Cluj, *Drept civil.*

GAVRILESCU, LUIZA-CRISTINA

◘ Este lector univ. dr. la Facultatea de Drept a Universității „AL.I. Cuza" din Iaşi, Departamentul de drept privat, unde predă la materiile *Drept civil. Partea generală, Drept civil. Persoanele, Drept Bancar şi Procedura Insolvenței;* avocat în Baroul Iaşi.

ILIE, GEORGE-ALEXANDRU

◘ Este conf. univ. dr. la Facultatea de Drept a Universității din Bucureşti, Departamentul de drept privat, titular de disciplină la materiile *Drept civil. Partea generală* şi *Drept civil. Persoanele*; avocat în Baroul Bucureşti.

LAZĂR, RALUCA-ŞTEFANIA

◘ Este asist. univ. dr. la Facultatea de Drept a Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, Departamentul de drept privat, unde seminarizează materiile *Drept civil. Partea generală, Drept civil. Persoanele* şi *Drept civil. Drepturi reale.*

MOTICA, OANA-ANDREEA

◘ Este lector univ. dr. la Facultatea de Drept a Universității de Vest din Timişoara, Departamentul de drept privat, unde predă materiile *Drept civil. Partea generală* şi *Drept civil. Succesiunile*; notar.

PAZIUC, CRISTIAN

◘ Este doctor al Facultății de Drept a Universității din Bucureşti şi colaborator al Departamentului de drept privat, la disciplinele *Drept civil. Teoria generală* şi *Drept civil. Persoanele*; avocat în Baroul Bucureşti.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SEVASTIAN CERCEL • CORNELIA MUNTEANU
(coordonatori)

Irina-Olivia Călinescu • Sevastian Cercel • Șerban Diaconescu
Luiza-Cristina Gavrilescu • George-Alexandru Ilie
Raluca-Ștefania Lazăr • Oana-Andreea Motica
Cornelia Munteanu • Cristian Paziuc

FIȘE DE DREPT CIVIL
PARTEA GENERALĂ

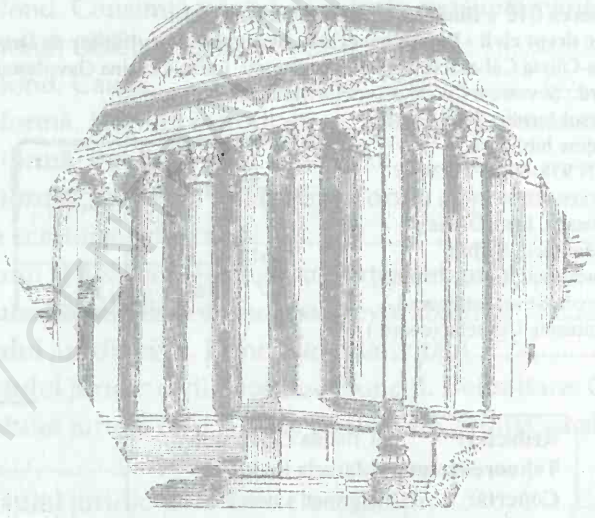

BCU IAȘI
0 000008 51401

Universul Juridic
București
- 2018 -

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Editat de **Universul Juridic SRL.**
Editura **Universul Juridic** este acreditată CNATDCU (lista A2) şi este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Copyright © 2018, **Universul Juridic SRL.**
Toate drepturile asupra prezentei ediţii aparţin **Universul Juridic SRL.**
Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al **Universul Juridic SRL.**

Niciun exemplar din prezentul tiraj nu va fi comercializat fără ştampila şi semnătura Editurii sau, după caz, a Autorului/Autorilor, aplicate pe interiorul ultimei coperte.

Respect pentru autorii noştri, respect pentru profesia aleasă!

Prezenta lucrare, în tot sau în parte, este purtătoare de drepturi de autor, aflate sub protecţia Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe. Întrucât, în contemporaneitate, aceste drepturi sunt ignorate şi încălcate într-o măsură alarmantă, în pofida sistemului valorilor şi convenţiilor sociale nescrise, a devenit necesară apărarea lor prin forţa şi sub sancţiunea legii.

UNIVERSUL JURIDIC SRL, titular al dreptului de autor asupra prezentei lucrări, precizează pentru cititorii săi:

- conform art. 140 din Legea nr. 8/1996, constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă reproducerea, fără autorizarea sau consimţământul titularului drepturilor recunoscute de lege, a operelor purtătoare de drepturi de autor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe;
- conform art. 14 din Legea nr. 8/1996, prin reproducere se înţelege realizarea, integrală sau parţială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloc şi sub orice formă, inclusiv realizarea oricărei înregistrări sonore sau audiovizuale a unei opere, precum şi stocarea permanentă ori temporară a acesteia cu mijloace electronice.

Editura îşi rezervă dreptul de a acţiona, prin mijloace legale şi prin implicarea autorităţilor competente, în vederea protejării drepturilor patrimoniale de autor al căror deţinător este în baza contractelor de editare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Fişe de drept civil - Partea generală : hexagonul Facultăţilor de Drept /
Irina-Olivia Călinescu, Şerban Diaconescu, Luiza-Cristina Gavrilescu, ... ;
coord.: Sevastian Cercel, Cornelia Munteanu. - Bucureşti :
Universul Juridic, 2018
Conţine bibliografie
ISBN 978-606-39-0196-6

I. Călinescu, Irina Olivia
II. Diaconescu, Şerban
III. Gavrilescu, Luiza Cristina
IV. Cercel, Sevastian (coord.)
V. Munteanu, Cornelia (coord.)

34

ACU
3. 12. 2018

Redactor: Cristina Constantin
Tehnoredactor: Marcela Radu
Copertă: Carmen Lucaci

Redacţie:
tel.: 0732.320.666
e-mail: redactie@universuljuridic.ro

Distribuţie:
tel.: 021.314.93.15
fax: 021.314.93.16
e-mail: distributie@universuljuridic.ro
editurauniversuljuridic.ro
Editura Universul Juridic

Universul Juridic
nihil sine lure

Portal:
tel.: 0725.683.560
e-mail: portal@universuljuridic.ro
universuljuridic.ro
Universul Juridic

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN

Librăria UJmag:
tel.: 0733.673.555; 021.312.22.21
e-mail: comenzi@ujmag.ro
ujmag.ro
Ujmag.ro

Cuprins

CAPITOLUL I. APLICAREA ÎN TIMP ŞI SPAȚIU A LEGII CIVILE 7
Fişa nr. 1. Aplicarea în timp şi spațiu a legii civile 8
Fişa nr. 2. Aplicarea în timp a Codului civil din 2009 21

CAPITOLUL II. RAPORTUL JURIDIC CIVIL 30
Fişa nr. 3. Noțiune. Caractere. Structură 40
Fişa nr. 4. Izvoare 47
Fişa nr. 5. Subiecte 58
Fişa nr. 6. Conținut 73
Fişa nr. 7. Obiect 98

CAPITOLUL III. ACTUL JURIDIC CIVIL 120
Fişa nr. 8. Noțiune. Clasificare 140
Fişa nr. 9. Condiții de fond. Capacitatea 162
Fişa nr. 10. Condiții de fond. Consimțământul 166
Fişa nr. 11. Condiții de fond. Consimțământul. Viciile de consimțământ 176
Fişa nr. 12. Condiții de fond. Obiectul 225
Fişa nr. 13. Condiții de fond. Cauza 234
Fişa nr. 14. Condiții de formă. Noțiuni introductive. Principiul consensualismului 240
Fişa nr. 15. Condiții de formă. Publicitatea 250
Fişa nr. 16. Condiții de formă. Forma *ad validitatem*. Forma *ad probationem* 269
Fişa nr. 17. Modalitățile actului juridic civil 281
Fişa nr. 18. Efectele actului juridic civil. Principiul forței obligatorii 292
Fişa nr. 19. Efectele actului juridic civil. Principiul irevocabilității 305
Fişa nr. 20. Efectele actului juridic civil. Principiul relativității 315
Fişa nr. 21. Nulitatea actului juridic civil. Noțiune. Funcții. Delimitare. Clasificare 325
Fişa nr. 22. Nulitatea actului juridic civil. Cauze de nulitate. Nulitatea absolută. Nulitatea relativă 335
Fişa nr. 23. Nulitatea actului juridic civil. Efectele nulității 345

CAPITOLUL IV. PRESCRIPȚIA EXTINCTIVĂ, DECĂDEREA ŞI CALCULUL TERMENELOR 353
Fişa nr. 24. Dispoziții generale. Efect. Principiile prescripției extinctive 367
Fişa nr. 25. Domeniul prescripției extinctive 389
Fişa nr. 26. Termenele de prescripție extinctivă 394

UAIC IAŞI - BIBLIOTECA CENTRALĂ - UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 27. Cursul prescripţiei extinctive. Început. Suspendare 404
Fişa nr. 28. Cursul prescripţiei extinctive. Întrerupere 418
Fişa nr. 29. Cursul prescripţiei extinctive. Repunerea în termen 438
Fişa nr. 30. Cursul prescripţiei extinctive. Calculul termenelor 442
Fişa nr. 31. Decăderea 450

REZOLVĂRI SPEŢE 457

BIBLIOGRAFIE 467

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul I

APLICAREA ÎN TIMP ŞI SPAȚIU A LEGII CIVILE

APLICAREA ÎN TIMP ȘI SPAȚIU A LEGII CIVILE

Legea civilă
nu poate încălca principiul
neretroactivității.

Conflictul de legi în timp poate fi soluționat de legiuitor prin norme tranzitorii, care trebuie să respecte principiul neretroactivității.

În lipsă de norme tranzitorii se aplică principiul aplicării imediate a legii noi sau principiul supraviețuirii legii vechi.

APLICAREA ÎN TIMP A CODULUI CIVIL DIN 2009

Noul Cod civil se aplică situațiilor juridice născute după intrarea sa în vigoare.

În cazul situațiilor juridice în desfășurare la intrarea în vigoare a Codului civil, legea veche, în principiu, supraviețuiește în cazul situațiilor subiective.

În cazul situațiilor juridice în desfășurare la intrarea în vigoare a Codului civil, legea nouă, în principiu, este aplicabilă în cazul situațiilor obiective.

BU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 1	Aplicarea în timp şi spaţiu a legii civile

A. APLICAREA ÎN TIMP A LEGII CIVILE

Sediul materiei	**Art. 6. Aplicarea în timp a legii civile.** (1) Legea civilă este aplicabilă cât timp este în vigoare. Aceasta nu are putere retroactivă. (2) Actele şi faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârşite sau produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârşirii ori producerii lor. (3) Actele juridice nule, anulabile sau afectate de alte cauze de ineficacitate la data intrării în vigoare a legii noi sunt supuse dispoziţiilor legii vechi, neputând fi considerate valabile ori, după caz, eficace potrivit dispoziţiilor legii noi. (4) Prescripţiile, decăderile şi uzucapiunile începute şi neîmplinite la data intrării în vigoare a legii noi sunt în întregime supuse dispoziţiilor legale care le-au instituit. (5) Dispoziţiile legii noi se aplică tuturor actelor şi faptelor încheiate sau, după caz, produse ori săvârşite după intrarea sa în vigoare, precum şi situaţiilor juridice născute după intrarea sa în vigoare. (6) Dispoziţiile legii noi sunt de asemenea aplicabile şi efectelor viitoare ale situaţiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acesteia, derivate din starea şi capacitatea persoanelor, din căsătorie, filiaţie, adopţie şi obligaţia legală de întreţinere, din raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor, şi din raporturile de vecinătate, dacă aceste situaţii juridice subzistă după intrarea în vigoare a legii noi.

Legislaţie conexă	◗ Art. 15 alin. (2) din Constituţie: „Legea dispune numai pentru viitor, cu excepţia legii penale sau contravenţionale mai favorabile". ◗ Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a noului Cod civil, în special art. 3, art. 4, art. 5, art. 13, art. 16, art. 18, art. 27, art. 47, art. 68, art. 69, art. 76, art. 91, art. 102, art. 103, art. 104, art. 117, art. 118, art. 201, art. 207.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Premise

Art. 6 C. civ. cuprinde un set de norme destinate determinării legii aplicabile situațiilor juridice născute după intrarea în vigoare a noului Cod civil. Pentru situațiile juridice anterioare sau în curs de executare la momentul intrării în vigoare a noului Cod civil sunt incidente normele tranzitorii cuprinse în Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a noului Cod civil. Succesiunea în timp a normelor juridice care au acelaşi domeniu de reglementare (proprietate, contracte, căsătorie etc.) poate să creeze conflicte de legi (norme) în timp sau conflicte de legi intertemporale. Problema centrală a acestor conflicte este aceea de a determina dacă o anumită situație juridică este reglementată de legea (norma) veche sau de legea (norma) nouă.

Art. 6 C. civ., care reglementează la nivel de principiu problema „aplicării în timp a legii civile", utilizează conceptul de „situație juridică" la alin. (5), privitor la aplicarea legii pentru viitor, precum şi la alin. (6), privitor la aplicarea imediată a legii noi în cazul unor situații juridice legale, textele făcând expres referire la „situații juridice născute anterior intrării în vigoare", „situații juridice născute după intrarea în vigoare" şi „situații juridice care subzistă după intrarea în vigoare". Şi legea de punere în aplicare a Codului civil face referire la această noțiune în cuprinsul art. 5. În consecință, se poate susține că legiuitorul român a optat pentru utilizarea conceptului de „situație juridică" la soluționarea conflictelor de norme în timp, instrument care este specific teoriei aplicării imediate a legii noi.

Prin noțiunea de „situație juridică", în contextul analizei succesiunilor de norme juridice în timp, înțelegem în primul rând raporturile juridice, de exemplu, un contract (formare, efecte, încetare), o faptă ilicită. Însă noțiunea de „situație juridică" tinde să fie un concept mai larg, care face referire şi la situațiile/stările care caracterizează un subiect de drept, cum ar fi, spre exemplu, în cazul persoanei fizice, starea de căsătorit/necăsătorit, cu filiația stabilită din căsătorie sau nu, ori în cazul persoanelor juridice, a fi de interes public sau nu, iar în cazul bunurilor, a fi sau nu în circuitul civil.

Ierarhia regulilor aplicabile succesiunii legilor (normelor) în timp

I. Prioritatea normei tranzitorii. Datorită faptului că asemenea conflicte pot genera situații complexe, care dacă nu sunt rezolvate unitar pot crea inechități grave, legiuitorul intervine adeseori prin norme tranzitorii, care delimitează domeniul temporal de acțiune al legilor (normelor) aflate în conflict, indicând dacă o anumită situație juridică este reglementată de legea veche ori de legea nouă sau, dacă este cazul, în ce măsură este reglementată de una sau de alta dintre legile aflate în conflict. În aceste situații, norma tranzitorie înlătură aplicarea dispozițiilor art. 6 C. civ.

Aşa, de exemplu, art. 11 din Legea dării în plată nr. 77/2016 a prevăzut aplicarea legii şi contractelor în curs de executare la data intrării în vigoare, contrar normei cuprinse la art. 6 alin. (2) C. civ. Pentru intrarea în vigoare a noului Cod civil, prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Codului civil, au fost stabilite o serie de norme tranzitorii prin care a fost delimitat câmpul de aplicare al reglementării anterioare, respectiv câmpul de aplicare al noului Cod civil, cu privire la diverse situații juridice al căror efect se produc sau subzistă şi după intrarea în vigoare a noii reglementări.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI
BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Important!

Prin intermediul normelor tranzitorii legiuitorul nu poate, în nicio situaţie, să încalce principiul constituţional al neretroactivităţii legii civile.

II. Pentru situaţiile în care nu sunt aplicabile norme tranzitorii, problema conflictului de legi în timp este tratată în noul Cod civil la art. 6, din dispoziţiile legale rezultând următoarele principii:

1. Principiul neretroactivităţii legii. Alin. (1) al acestui articol este corespondentul dispoziţiilor art. 1 C. civ. 1864 şi prevede că legea civilă este aplicabilă cât timp este în vigoare, fără a avea putere retroactivă. Norma analizată reprezintă consacrarea legislativă a unui vechi principiu de drept, acela că legea nu dispune pentru trecut, în prezent, în dreptul român, acest principiu având o valoare constituţională [art. 15 alin. (2) din Constituţia României].

Schemă: principiul neretroactivităţii
Situaţii juridice epuizate/încheiate (am dezbătut succesiunea)
Drepturile dobândite anterior
Nu pot fi modificate

← Normă veche Normă nouă →

----------|----------►

Exemplu: dobândire proprietate – dacă o operaţiune juridică este realizată sub imperiul unei anumite legi, cum este, de exemplu, cazul dobândirii unui drept de proprietate printr-un contract de vânzare executat integral anterior intrării în vigoare a normei noi, dobândirea dreptului sau executarea contractului nu mai poate fi afectată de cerinţe care ar fi instituite printr-o lege ulterioară, acestea impunându-se doar vânzărilor ulterioare intrării sale în vigoare, nu şi celor încheiate anterior.

Consacrarea acestui principiu la nivel constituţional este justificată de necesitatea de a nu permite legiuitorului ca, în situaţii conjuncturale, să genereze insecuritate în privinţa drepturilor născute şi a situaţiilor juridice care şi-au produs deja efectele sub imperiul unor reglementări în vigoare la momentul respectiv, prin adoptarea unor legi cu aplicare retroactivă care să le modifice de o manieră imposibil de a fi previzionate la data când au luat naştere.

Principiul neretroactivităţii legii civile este unul de ordine publică, putând fi invocat de instanţa de judecată din oficiu, dacă nici una dintre părţile interesate nu o face. Nici măcar legiuitorul nu poate deroga de la acest principiu constituţional prin norme tranzitorii.

2. Conform **principiului aplicării imediate a legii** (normei juridice) **noi**, aceasta se aplică tuturor situaţiilor juridice viitoare şi efectelor acestora, precum şi efectelor situaţiilor juridice trecute

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

în măsura în care acestea nu s-au produs până la data aplicării normei noi, fiind totodată exclusă aplicarea normei vechi cât priveşte reglementarea situațiilor juridice viitoare şi a efectelor lor [art. 6 alin. (1) teza I, alin. (5) şi (6) C. civ.].

Majoritatea doctrinei şi jurisprudența Curții Constituționale au rămas fidele concepției clasice cu privire la domeniul de aplicare al acestui principiu şi sub imperiul noii reglementări, admițând totuşi că prin art. 6 alin. (2)-(4) C. civ. a fost redus semnificativ câmpul de aplicare al acestui principiu.

Schemă:

Legea nouă înlătură de principiu aplicarea legii vechi pentru viitor

← Normă veche Normă nouă →

→ încheiere contract/deschidere succesiune/faptă ilicită

----------|----------X----------X----------X------►

Situații juridice viitoare ! efecte viitoare !

3. Principiul supraviețuirii legii vechi. Prin supraviețuirea legii vechi se înțelege situația în care norma veche continuă să se aplice temporar şi după ce a fost abrogată, pentru a reglementa până la epuizarea efectelor unele situații juridice care s-au stabilit sau au început să se stabilească sub imperiul ei. Art. 6 alin. (2)-(4) C. civ. reglementează expres situațiile în care legea veche supraviețuieşte.

În doctrina noastră civilă clasică supraviețuirea legii vechi era considerată o excepție de la principiul aplicării imediate a legii noi, sub denumirea de „ultraactivitatea legii vechi". Sub imperiul noului Cod civil, raportat la prevederile exprese ale alin. (2)-(4) ale art. 6, precum şi la concepția teoretică pe care aceste dispoziții legale se fundamentează, putem discuta despre un principiu al supraviețuirii legii vechi, şi nu despre o excepție.

Schemă:

← Normă veche Normă nouă →

→ încheiere contract efecte contract

----------X----------|----------x--------x--------x----------►

Legea veche continuă să guverneze efectele situației juridice contractuale (subiective).

În cazul actelor şi faptelor juridice încheiate ori, după caz, săvârşite sau produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi, norma în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârşirii ori producerii lor va continua să reglementeze efectele acestora produse după intrarea în vigoare a legii noi, aplicarea sa supraviețuind abrogării exprese sau implicite. Fundamentul supraviețuirii legii vechi se găseşte în principiul securității juridice prin care se urmăreşte respectarea previziunilor şi aşteptărilor legitime ale subiectelor de drept, care, în materia drepturilor subiective, ia forma respectării drepturilor câştigate.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Aplicarea acestor principii. Din aplicarea complementară a acestor principii se pot contura, la modul general, următoarele soluţii în privinţa timpului de aplicare a normelor juridice: situaţiile juridice trecute (*facta praeterita*) rămân supuse normelor juridice în vigoare la data când ele s-au stabilit şi s-au consumat (normelor vechi), deoarece normele noi nu pot retroactiva; situaţiile juridice viitoare (*facta futura*) vor fi supuse numai normelor juridice noi, deoarece legea nouă este de imediată aplicare.

Mai delicată este problema în cazul situaţiilor juridice pendinte (*facta pendentia*) aflate în curs de derulare în raport de intrarea în vigoare a normelor noi. Aceste situaţii pot fi grupate în două categorii: pe de o parte, situaţiile juridice în curs de constituire, modificare sau stingere la momentul intrării în vigoare a legii noi, iar, pe de altă parte, efectele viitoare, produse în întregime după intrarea în vigoare a legii noi, ale unor situaţii juridice trecute.

Schemă: distincţie fapt trecut/fapt în curs/fapt viitor

facta praeterita *facta pendentia* *facta futura*

----------x------I-/-/-/-/-|-\-\-\-\-\-\-I----------x----------►

Situaţia juridică s-a consumat/se consumă/se va naşte şi va produce efecte.

Soluţii dezbătute în doctrină şi jurisprudenţă

Pentru majoritatea situaţiilor juridice pendinte, art. 6 alin. (2)-(4), (6) oferă soluţii exprese (supravieţuirea legii vechi sau aplicarea legii noi, după caz), însă regulile oferite nu acoperă toate situaţiile existente în practică. Pentru aceste din urmă situaţii au fost propuse două soluţii:

1) În opinia noastră, analizând în ansamblu art. 6 C. civ., regula incidentă este cea a aplicării legii noi, legea veche încetându-şi aplicarea [art. 6 alin. (1), *legea se aplică cât timp este în vigoare*], chiar dacă regula supravieţuirii legii vechi [art. 6 alin. (2)-(4)] are un câmp de aplicare foarte larg (poate cantitativ numărul situaţiilor juridice care cad sub incidenţa principiului supravieţuirii legii vechi peste cel al situaţiilor juridice pendinte cărora le este aplicabilă regula). Alături de situaţiile expres prevăzute de lege, doctrina este cvasiunanimă a aprecia că în cazul normelor supletive legea veche supravieţuieşte întotdeauna, fiind vorba de reguli alese de particulari să le fie aplicabile la momente la care legea permitea acest lucru, aspect care scapă întotdeauna câmpului de aplicare al legii noi, în măsura în care aceasta permite părţilor să deroge de la dispoziţiile sale.

2) Conform unei alte opinii, regula o reprezintă supravieţuirea legii vechi, deoarece art. 6 al noului Cod ar conţine o enumerare limitativă a situaţiilor de aplicare a legii noi, pentru situaţiile juridice viitoare [alin. (5)] şi pentru situaţiile juridice indisponibile [alin. (6)]. În ceea ce ne priveşte, exprimăm rezerve faţă de această opinie. Pe de o parte, ea se fundamentează pe o interpretarea a textului art. 6 care poate fi pusă în discuţie. Se afirmă că din interpretarea *per a contrario* a alin. (5) şi (6) ale art. 6 C. civ. rezultă că legiuitorul a dorit ca principiu aplicarea legii noi doar pentru situaţiile viitoare, iar prin excepţie în cazul situaţiilor indisponibile prevăzute de alin. (6), regula astfel dedusă fiind supravieţuirea legii vechi. În opinia noastră, interpretarea face abstracţie de dispoziţiile alim. (1)

BCU "Ion Creangă" UNIVERSITY LIBRARY

al art. 6, *legea se aplică cât timp este în vigoare*, prin care legiuitorul, tehnic cel puțin, limitează aplicarea legii dincolo de momentul ieşirii sale din vigoare în lipsa unor dispoziții exprese precum cele de la alin. (2)-(4) ale art. 6 sau a unor norme tranzitorii.

Prima opinie, reținută de cei mai mulți autori, este reținută şi în considerentele deciziilor Curții Constituționale, unde se analizează limitele principiului constituțional al neretroactivității legii civile (detalii jurisprudență).

Soluțiile propuse prezintă interes practic mai ales în cazul situațiilor juridice în curs de constituire. Uneori, constituirea, modificarea sau încetarea unei situații juridice este condiționată de parcurgerea mai multor etape succesive, fiecare dintre ele având o identitate şi o utilitate proprie, altfel spus, o existență autonomă. Fiecare dintre aceste etape, dacă pot fi tratate ca independente, este supusă normelor specifice ei, aflate în vigoare şi aplicabile la data când se realizează respectiva etapă.

Condițiile de formă şi de fond ale actelor juridice – tempus regit actum. Aceste condiții, reglementate prin norme imperative, sunt cele prevăzute de legea aplicabilă (în vigoare) la data încheierii actului. Prin urmare, un act juridic încheiat cu respectarea cerințelor legale privind forma şi fondul său, astfel cum acestea erau stabilite de legea în vigoare la epoca încheierii sale, va fi valabil indiferent de orice modificare ulterioară a legii, adică indiferent dacă noua reglementare impune noi cerințe.

Prin Decizia CC nr. 755/2014, pct. 19-21, analizând o excepție de neconstituționalitate privitoare la cerințele legale pentru încheierea unui contract, Curtea a statuat că îndeplinirea condițiilor legale pentru încheierea contractului de vânzare, respectiv pentru pronunțarea hotărârii judecătoreşti care să țină loc de contract, nu poate fi raportată la un moment anterior, reprezentat de acela al încheierii antecontractului de vânzare, având în vedere că acesta din urmă nu este translativ de proprietate, ci la momentul realizării transferului dreptului de proprietate, moment care este supus legii în vigoare la data pronunțării hotărârii, potrivit principiului *tempus regit actum.*

Concluzii:

a) prioritate are norma tranzitorie. Normele tranzitorii pot fi generale sau speciale în cadrul unei legi; pentru o situație juridică dată, au prioritate cele speciale;

b) în lipsa normelor tranzitorii se aplică regulile şi principiile deduse din art. 6. Neretroactivitatea este un principiu corector constituțional, care limitează inclusiv aplicarea normelor tranzitorii;

c) pentru situații complexe care nu se pot încadra la situațiile exprese de la punctele anterioare, se aplică regulile punctuale deduse de legiuitor, doctrină şi jurisprudență din interpretarea principiilor neretroactivității/aplicării imediate a legii noi/supraviețuirii legii vechi. Pentru identificarea şi corecta aplicare a acestor reguli de principiu, dar şi a corectei determinări a aplicării conceptului de situație juridică la problema dată, se utilizează teoriile construite de-a lungul timpului cu privire la aplicarea legii în timp.

B. APLICAREA ÎN SPAŢIU A LEGII CIVILE

Sediul materiei	**Art. 7. Teritorialitatea legii civile.** (1) Actele normative adoptate de autorităţile şi instituţiile publice centrale se aplică pe întreg teritoriul ţării, afară de cazul în care se prevede altfel. (2) Actele normative adoptate, în condiţiile legii, de autorităţile şi instituţiile administraţiei publice locale se aplică numai în raza lor de competenţă teritorială. **Art. 8. Extrateritorialitatea legii civile.** În cazul raporturilor juridice cu element de extraneitate, determinarea legii civile aplicabile se face ţinându-se seama de normele de drept internaţional privat cuprinse în cartea a VII-a din prezentul cod.

În doctrină se face distincţie între aspectul intern (*toate elementele raportului juridic sunt legate de legea română*) şi aspectul internaţional (*când raportul juridic conţine elemente de extraneitate*) al acţiunii (aplicării) normelor juridice în spaţiu.

Aspectul intern. Pentru reglementarea raporturilor de acest fel îşi pot găsi aplicare doar normele juridice din sistemul de drept naţional. De principiu, o normă juridică elaborată de autorităţile unui anumit stat poate să fie activă, deci aplicabilă, doar în limitele teritoriului acelui stat. Pe de altă parte, împărţirea teritoriului statului în diferite unităţi administrativ-teritoriale, ca şi autonomia de care se bucură aceste unităţi determină atât îndreptăţirea organelor locale ale administraţiei publice de a emite diferite acte normative, cât şi restrângerea aplicabilităţii acestor acte normative în limitele unităţii administrative pentru care este competent organul emitent [art. 7 alin. (2) C. civ.] – *Regula*

Excepţii

- anumite acte normative emise de către autorităţile centrale ale statului să-şi autolimiteze aplicarea la anumite zone sau regiuni (1);
- anumite norme juridice să nu intre în vigoare în acelaşi timp pe întreg teritoriul ţării [cum ar fi exemplul art. 56 alin. (1) din Legea privind punerea în aplicare a Codului civil] (2).

Aspectul internaţional. Conflictele de legi în spaţiu. Aspectul internaţional al acţiunii în spaţiu a normelor juridice este determinat de existenţa unor raporturi juridice cu elemente de extraneitate, ceea ce face ca raportul juridic să aibă legătură concomitent cu norme juridice ce aparţin legislaţiilor

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

unor state diferite. Această stare este denumită „conflict de legi în spațiu". Rezolvarea conflictului presupune determinarea reglementării legale aplicabile raportului juridic cu elemente de extraneitate sau, după caz, determinarea măsurii în care acelui raport îi este aplicabilă una sau alta dintre reglementările aflate în conflict, care se face conform normelor de drept internațional privat.

JURISPRUDENȚĂ

1. 49. În legătură cu pretinsa încălcare a principiului neretroactivității legii civile, prevăzut de Constituție, Curtea reține că, potrivit jurisprudenței sale, concretizată, de exemplu, prin Decizia nr. 330 din 27 noiembrie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 59 din 28 ianuarie 2002, sau Decizia nr. 1.622 din 20 decembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 156 din 8 martie 2012, o lege nu este retroactivă atunci când modifică pentru viitor o stare de drept născută anterior şi nici atunci când suprimă producerea în viitor a efectelor unei situații juridice constituite sub imperiul legii vechi, pentru că în aceste cazuri legea nouă nu face altceva decât să reglementeze modul de acțiune în timpul următor intrării ei în vigoare, adică în domeniul ei propriu de aplicare. Rezultă că retroactivitatea legii priveşte modificarea unei situații pentru trecut, iar nu reglementarea diferită a unei situații juridice pentru viitor. Dispozițiile legale care prevăd dreptul instanței judecătoreşti să dispună înlăturarea din toate contractele încheiate de profesionist a clauzelor abuzive sunt norme de procedură care sunt de imediată aplicare, fără a încălca exigențele art. 15 alin. (2) din Constituție (Curtea Constituțională, Decizia nr. 245 din 19 aprilie 2016, publicată în M. Of. nr. 546 din 20 iulie 2016).

2. 19. În privința invocării încălcării art. 15 alin. (2) din Constituție, Curtea reține că aplicarea legii civile în timp este guvernată de principiile neretroactivității legii civile, principiul aplicării imediate a legii noi şi principiul supraviețuirii legii vechi. Principiul neretroactivității legii civile este de rang constituțional şi are o valoare absolută, în sensul că legiuitorul nu poate institui nicio derogare, şi semnifică faptul că legea civilă se aplică tuturor situațiilor juridice născute după intrarea ei în vigoare, iar nu situațiilor juridice trecute, consumate (*facta praeterita*). În mod corelativ, potrivit principiului aplicării imediate a legii noi, de la data intrării în vigoare acesteia, ea se aplică tuturor actelor, faptelor şi situațiilor juridice viitoare (*facta futura*), actelor, faptelor şi situațiilor juridice în curs de constituire, modificare sau stingere începând cu această dată, precum şi efectelor viitoare ale unor situații juridice anterior născute, dar neconsumate la data intrării în vigoare a legii noi (*facta pendentia*). Cu alte cuvinte, aplicarea imediată a legii noi semnifică faptul că o situație juridică produce acele efecte juridice care sunt prevăzute de legea în vigoare la data constituirii ei (*tempus regit factum*) (Curtea Constituțională, Decizia nr. 755 din 16 decembrie 2014, publicată în M. Of. nr. 101 din 9 februarie 2015).

3. Decizia Curții Constituționale nr. 623 din 25 octombrie 2016, publicată în M. Of. nr. 53 din 18 ianuarie 2017, prin care a fost respinsă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 11 din Legea dării în plată.

4. Se impune a sublinia jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, care, în cauza C 89/14, A2A, din data de 3 septembrie 2015, a statuat că deşi principiul securității juridice se opune aplicării retroactive a unui regulament, acelaşi principiu impune ca legea nouă să poată fi aplicată, în lipsa unei derogări, şi efectelor viitoare ale unor situații apărute sub imperiul legii vechi. De asemenea, cu privire la această problemă a fost sesizată Curtea de Justiție a Uniunii Europene, care, făcând referire la jurisprudența sa anterioară, s-a pronunțat prin Hotărârea din 26 mai 2016 în cauzele conexe C-260/14 şi C-261/14 în sensul că: „Principiile securității juridice şi protecției încrederii legitime trebuie interpretate în sensul că nu se opun aplicării de către un stat membru a unor corecții financiare reglementate printr-un act normativ intern intrat în vigoare după ce a avut loc o pretinsă încălcare a unor dispoziții în materia atribuirii unor contracte de achiziții publice, cu condiția să fie vorba despre aplicarea unei reglementări noi la efectele viitoare ale unor situații apărute sub imperiul reglementării anterioare, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere, care trebuie să țină seama de ansamblul împrejurărilor relevante din litigiile principale" (Înalta Curte de Casație şi Justiție, decizia nr. 2168 din 7 iulie 2016).

SPEȚE

1. În noiembrie 2012, X împrumută lui Y o sumă de 60.000 lei, cu o dobândă la limita maximă admisă de lege şi termen de restituire noiembrie 2013. Conform normelor în vigoare, părțile sunt libere să stabilească cuantumul dobânzii, în limitele dobânzii maxime admise stabilite în funcție de un indice al BNR (O.G. nr. 13/2011). Ulterior, în iulie 2013, se modifică cuantumul maxim al dobânzii civile. În noiembrie 2013, Y oferă spre restituire suma scadentă cu dobânda la nivelul maxim prevăzut de legea nouă. X se opune, solicitând dobânda conform contractului. Analizați susținerile părților.

2. Conform formei actuale a legii avocaturii, un avocat are dreptul de a pune concluzii la ICCJ la 5 ani de la dobândirea, prin concurs, a calității de avocat definitiv. Printr-o modificare a legii din ianuarie 2018, poate pune concluzii la ICCJ avocatul care are 5 ani de la dobândirea, prin concurs, a calității de avocat definitiv şi a promovat, după această perioadă, un examen de abilitare pentru a putea pune concluzi în fața ICCJ.

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Considerând că noua lege nu cuprinde norme tranzitorii, arătați **argumentat**:

a) dacă avocații care aveau dreptul de a pune concluzii la ICCJ la intrarea în vigoare a legii noi trebuie să susțină examenul prevăzut de noua lege pentru a pune concluzii la ICCJ;

b) dacă avocații care aveau dobândită calitatea de avocat definitiv la intrarea în vigoare a legii noi trebuie să susțină examenul prevăzut de noua lege pentru a pune concluzii la ICCJ;

c) dacă avocații care intră în profesie după intrarea în vigoare a legii noi trebuie să susțină examenul prevăzut de noua lege pentru a pune concluzii la ICCJ;

d) arătați detaliat care principii de aplicare a legii în timp ați utilizat pentru a ajunge la aceste soluții.

3. A cumpără un teren în anul 2012 şi obține autorizația necesară pentru ridicarea unei case în anul 2014. În anul 2013, A a încheiat cu B un contract de antrepriză vizând construirea casei. Imediat după obținerea autorizației, apare o lege nouă care nu mai permite autorizarea ridicării unei casei aşa cum o dorea A.

Considerând că noua lege nu cuprinde norme tranzitorii, arătați **argumentat**:

a) dacă legea nouă, care limitează dreptul de a construi, se aplică doar celor care dobândesc dreptul de proprietate ulterior intrării sale în vigoare sau tuturor proprietarilor;

b) dacă legea nouă îl împiedică pe A să mai realizeze casa dorită;

c) dacă legea nouă îl împiedică pe B să execute contractul;

d) arătați detaliat care principii de aplicare a legii în timp ați utilizat pentru a ajunge la aceste soluții.

4. A încheie cu B o promisiune de vânzare cu privire la un teren, contractul autentic urmând a fi încheiat în martie 2014. Până la data stabilită, printr-o modificare de lege, încheierea contractului în formă autentică impune respectarea unor drepturi de preempțiune (de a cumpăra cu prioritate) în favoarea unor terți care nu existau la data încheierii promisiunii. Legea nouă nu are norme tranzitorii.

Arătați **motivat**:

a) care este legea aplicabilă încheierii promisiunii de vânzare;

b) care este legea aplicabilă efectelor promisiunii de vânzare;

c) dacă, la încheierea contractului de vânzare, în martie 2014, A şi B trebuie să respecte dreptul de preempțiune prevăzut de legea nouă.

5. Printr-un contract, A constituie în favoarea lui B o servitute de trecere cu maşina prin curtea sa. Ulterior, printr-o modificare de lege, se schimbă condițiile în care se pot încheia astfel de contracte şi în care se stinge dreptul de servitute. Legea nouă nu are norme tranzitorii.

Arătați **motivat**:

a) care este legea aplicabilă încheierii contractului dintre A şi B;

b) care este legea aplicabilă efectelor contractului dintre A şi B;

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

c) dacă motivele de stingere a dreptului de servitute, prevăzute de legea nouă, se aplică dreptului de servitute dobândit de B;

d) arătaţi ce principiu sau regulă aţi aplicat la fiecare dintre punctele anterioare.

6. Printr-un act normativ se restrânge capacitatea de folosinţă a unei categorii de persoane juridice şi se introduce obligativitatea de a avea o comisie de cenzori. Printr-o normă tranzitorie, aplicabilă doar situaţiei a doua, se prevede că această obligativitate nu se aplică persoanelor juridice anterior înfiinţate.

Arătaţi **argumentat**:

a) dacă restrângerea capacităţii respectă principiul constituţional privitor la aplicarea legii în timp;

b) dacă o persoană juridică înfiinţată conform legii vechi trebuie să aibă o comisie de cenzori;

c) dacă un contract încheiat înainte de intrarea în vigoare a legii noi, dar care trebuie executat după intrarea în vigoare a legii noi, mai poate fi executat în condiţiile în care noua lege nu ar mai permite încheierea unui astfel de contract de către persoana juridică.

7. A şi B sunt vecini, proprietari de imobile case de locuit. Cât timp era în vigoare legea 1, A a construit, respectând dispoziţiile legale, încă o cameră la o distanţă mică de proprietatea lui B, cu o fereastră cu vedere, în parte, spre proprietatea lui B. La un an după finalizarea lucrărilor, intră în vigoare legea 2, care nu mai permite ridicarea construcţiilor la o distanţă aşa mică de proprietatea vecinului, precum cea la care este ridicată camera lui A, şi nici deschiderea de ferestre spre proprietatea vecinului, aşa cum are A. Legea nouă nu are norme tranzitorii.

Arătaţi **argumentat**:

a) care este legea aplicabilă raporturilor de vecinătate după intrarea în vigoare a legii 2;

b) dacă, pentru viitor, A trebuie să închidă fereastra deschisă spre vecin;

c) dacă A trebuie să demoleze camera suplimentară.

8. Cât timp era în vigoare legea 1, A a construit şi dat în folosinţă, respectând dispoziţiile legale, o fermă de pui. La un an după finalizarea lucrărilor intră în vigoare legea 2, care nu mai permite construirea şi funcţionarea fermelor de pui în cartiere rezidenţiale, cum este şi cazul fermei lui A. Legea nouă nu are norme tranzitorii.

Arătaţi **argumentat** dacă la intrarea în vigoare a legii noi:

a) trebuie demolată ferma de pui;

b) încetează de drept autorizaţiile de funcţionare emise anterior;

c) A nu mai poate obţine prelungirea avizelor de funcţionare;

d) activitatea fermei lui A nu poate fi afectată pentru viitor în niciun fel de legea nouă.

9. Printr-un act normativ se stabileşte că se suspendă pe o perioadă de 6 luni plata ratelor tuturor creditelor bancare contractate sub legile anterioare în franci elveţieni şi transformarea lor în

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

credite în lei, cu recalcularea în acest sens a tuturor ratelor plătite de clienți de la momentul acordării creditului.

Arătați **argumentat**:

a) dacă suspendarea respectă principiul constituțional privitor la aplicarea legii în timp;

b) dacă recalcularea ratelor plătite este posibilă;

c) dacă transformarea ratelor scadente în viitor este posibilă.

10. A încheie cu B un contract în anul 2013, cu executare eşalonată pe o durată de 5 ani. În anul 2015 apare o lege nouă, aplicabilă contractului care cuprinde o normă imperativă, cu privire la care o normă tranzitorie prevede că se aplică şi contractelor în curs de executare. Prin contract părțile au prevăzut că, indiferent de modificările legislative, contractului îi vor fi aplicabile doar regulile stabilite prin acesta şi prin normele în vigoare la data încheierii contractului.

Arătați motivat dacă, în speță:

a) norma nouă poate fi aplicată efectelor contractului produse anterior intrării sale în vigoare;

b) norma nouă poate fi aplicată efectelor contractului produse ulterior intrării sale în vigoare;

c) norma tranzitorie este constituțională;

d) voința părților poate înlătura aplicarea normei noi.

11. A transmite lui B, proprietar al unui teren, în aprilie 2013, o ofertă fermă, scrisă şi semnată, de încheiere a unei promisiuni de vânzare a acestui teren. În luna iunie B, răspunde în scris că este de acord cu încheierea promisiunii de vânzare, răspunsul ajungând la ofertant în aceeaşi lună, moment în care, conform legii, promisiunea se consideră încheiată. În luna august, pentru a putea accesa un credit, A prezintă unei bănci oferta şi acceptarea, însă ofițerul bancar îi pune în vedere faptul că printr-o modificare de lege din mai 2013, care a fost abrogată în iulie 2013, se impunea forma autentică pentru promisiunea de vânzare a unui teren.

Arătați **motivat**:

a) dacă oferta de cumpărare făcută de A respectă forma cerută de lege;

b) dacă acceptarea ofertei emisă de B respectă forma cerută de lege;

c) dacă, după abrogarea legii care impunea forma autentică, promisiunea de vânzare poate fi considerată valabil încheiată.

12. A depune o cerere de acordare a unui credit bancar în vederea achiziționării unui apartament, care urma să fie soluționată în două săptămâni. În justificarea cererii el depune şi o promisiune de vânzare încheiată cu proprietarul apartamentului, prin care sunt stabilite condițiile vânzării dacă va fi acordat creditul bancar. În ziua următoare depunerii cererii se modifică legislația bancară, conform noilor norme solicitantul creditului nefiind în măsură să mai obțină creditul bancar, motiv pentru care banca refuză la împlinirea termenului acordarea creditului, în baza normelor bancare noi. Solicitantul contestă refuzul pentru următoarele motive:

a) promisiunea de contract a fost încheiată anterior şi prin urmare aceasta nu poate fi analizată decât prin prisma normelor vechi;

b) la data depunerii cererii ar fi avut posibilitatea de a obține creditul conform legii în vigoare, astfel încât prin aplicarea legii noi îi este încălcat un drept câştigat.

Analizați **argumentat** decizia băncii şi susținerile solicitantului.

13. O societate cu scop lucrativ, X, încheie o promisiune de vânzare cu Y, cu dată certă, cu privire la un apartament situat într-un bloc în construcție. Y plăteşte întreg prețul şi preia în posesie apartamentul nefinisat. Conform legii insolvenței în vigoare la acea dată, dacă aceste condiții sunt îndeplinite, Y poate solicita încheierea contractului autentic de vânzare, la finalizarea construcției, chiar dacă promitentul vânzător intră în insolvență. După 2 luni se modifică legea insolvenței în sensul că se mai adaugă o condiție pentru încheierea contractului de vânzare în caz de insolvență, aceea ca promisiunea să fie notată în cartea funciară a imobilului. După încă o lună X intră în insolvență. Analizați situația lui Y, raportat la faptul că promisiunea sa de vânzare nu era notată în cartea funciară.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Poate legiuitorul prin intermediul normelor tranzitorii să încalce principiul neretroactivității legii?
2. Poate legiuitorul prin intermediul normelor tranzitorii să încalce principiul supraviețuirii legii vechi?
3. Poate legiuitorul prin intermediul normelor tranzitorii să încalce principiul aplicării imediate a legii noi?
4. Care este legea aplicabilă încheierii unui act juridic?

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 2	Aplicarea în timp a Codului civil din 2009

În ceea ce priveşte problema aplicării în timp a vechiului, respectiv a noului Cod civil Legea de punere în aplicare a noului Cod civil, nr. 71/2011, cuprinde un set elaborat de norme tranzitorii, aranjate ierarhic, în norme generale şi norme speciale.

I. NORME TRANZITORII GENERALE

La nivel de principii generale, art. 3 şi art. 4 din Lege stabilesc, similar cu art. 6 alin. (2) şi (3) C. civ., *supraviețuirea legii vechi* în materia actelor şi faptelor juridice născute când era în vigoare vechiul Cod civil. Conform art. 3, actele şi faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârşite sau produse înainte de intrarea în vigoare a Codului civil nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârşirii ori producerii lor.

În privința cauzelor de ineficacitate, conform art. 4, la data intrării în vigoare a Codului civil, actele juridice nule, anulabile sau afectate de alte cauze de ineficacitate, prevăzute de Codul civil din 1864, precum şi de alte acte normative, rămân supuse dispozițiilor legii vechi, neputând fi considerate valabile ori, după caz, eficace potrivit Codului civil sau dispozițiilor prezentei legi.

Principiul este reiterat la art. 102, art. 103 din Lege, normele tranzitorii stabilind pentru contract faptul că este supus dispozițiilor legii în vigoare la data când a fost încheiat în tot ceea ce priveşte încheierea, interpretarea, efectele, executarea şi încetarea sa. De asemenea, obligațiile născute din faptele juridice extracontractuale sunt supuse dispozițiilor legii în vigoare la data producerii ori, după caz, a săvârşirii lor.

În schimb, modificarea contractului se face cu respectarea tuturor condițiilor prevăzute de legea în vigoare la data modificării. În privința elementelor ce nu fac obiectul modificării, continuă să fie aplicabilă legea în vigoare la data acordului de voință inițial (legea veche).

Noul Cod civil este de imediată aplicare pentru situațiile juridice viitoare şi cele în curs de desfăşurare privitoare la starea şi capacitatea persoanelor, din căsătorie, filiație, adopție şi obligația legală de întreținere, din raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor, şi din raporturile de vecinătate, dacă aceste situații juridice subzistă după intrarea în vigoare a Codului civil (art. 5).

În aplicarea acestor principii generale, supraviețuirea legii vechi în cazul situațiilor juridice subiective şi aplicarea imediată a legii noi în cazul situațiilor juridice obiective, de regulă, cu privire la fiecare domeniu de reglementare al Codului (persoane, familie, bunuri etc.), o normă tranzitorie stabileşte principiul aplicabil acelui domeniu de reglementare. Astfel, art. 102 stabileşte supraviețuirea legii vechi în materie contractuală, art. 13 stabileşte aplicarea legii noi (în vigoare) în

ceea ce priveşte drepturile personalităţii, iar art. 201, similar cu art. 6 alin. (4) C. civ., instituie supravieţuirea legii vechi în cazul prescripţiilor care au început să curgă anterior intrării în vigoare a Codului civil.

II. NORME TRANZITORII SPECIALE

De la aceste norme tranzitorii generale, legea de punere în aplicare derogă printr-o serie de norme tranzitorii speciale, unde opţiunea punctuală a legiuitorului a fost contrară principiilor generale sau aplicarea lor a fost limitată.

Exemple:

1. Persoanele aflate la data intrării în vigoare a Codului civil sub tutelă, curatelă, interdicţie sau alte măsuri de ocrotire sunt supuse, în ceea ce priveşte capacitatea lor, dispoziţiilor Codului civil (art. 16) – *Regula*

Dispoziţiile privitoare la consiliul de familie se aplică tutelei şi curatelei instituite după intrarea în vigoare a Codului civil (art. 17) – *Excepţia*

2. Validitatea căsătoriei încheiate înainte de data intrării în vigoare a Codului civil se stabileşte potrivit dispoziţiilor legii în vigoare la data încheierii ei [art. 25 alin. (1)] – *Regula*

Cu toate acestea, în cazul în care, după intrarea în vigoare a Codului civil, a intervenit un fapt care, potrivit dispoziţiilor acestuia, acoperă nulitatea, căsătoria nu mai poate fi constatată nulă sau nu mai poate fi anulată după intrarea în vigoare a Codului civil [art. 25 alin. (2)] – *Excepţia*

3. De la regula supravieţuirii legii vechi în materie contractuală (art. 3 şi art. 102 din Legea de punere în aplicare) normele tranzitorii speciale instituie o serie de excepţii precum:

Art. 113. Imputaţia plăţii este supusă dispoziţiilor art. 1.506-1.509 din Codul civil dacă plata se face după data intrării în vigoare a acestuia, indiferent de data naşterii obligaţiilor.

Art. 120. Dispoziţiile art. 1.690 alin. (2) şi (3) şi art. 1.691 din Codul civil se aplică şi contractelor încheiate înainte de data intrării sale în vigoare, dacă preluarea bunului are loc după această dată.

Art. 121. Dispoziţiile art. 1.710, 1.711, art. 1.712 alin. (2) şi art. 1.713 din Codul civil se aplică şi în cazurile în care viciile ascunse au fost descoperite după data intrării în vigoare a Codului civil.

Art. 131. Dispoziţiile art. 1.823 din Codul civil se aplică şi contractelor de locaţiune în curs la data intrării în vigoare a Codului civil, dacă lucrările adăugate sau autonome au fost efectuate după această dată.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Concluzie:

În materia aplicării dispoziţiilor Codului civil 2009, intrat în vigoare la 1 octombrie 2011, normele tranzitorii cuprinse în Legea de punere în aplicare a noului Cod civil, nr. 71/2011, sunt structurate în norme tranzitorii generale (art. 3-5 şi normele tranzitorii aplicabile unui domeniu reglementat – carte a Codului) şi norme tranzitorii speciale, prin care legiuitorul stabileşte dacă o anumită normă se aplică sau nu situaţiilor juridice în curs de derulare la data intrării în vigoare a noului Cod civil. Pentru soluţionarea corectă a problemei legii (normei) aplicabile, trebuie verificată existenţa unei norme tranzitorii speciale, iar în cazul în care o astfel de normă nu există se aplică norma tranzitorie generală aferentă cărţii din Cod din care face parte reglementarea sau normele tranzitorii cu vocaţie generală (art. 3-5).

III. SISTEMUL DE NORME TRANZITORII PRIVIND INTRAREA ÎN VIGOARE A CODULUI CIVIL DIN 2009

Legea aplicabilă actului juridic civil

Aşa cum am dezvoltat anterior, în temeiul art. 3, art. 4, art. 102 din Legea de punere în aplicare, actul juridic civil este supus dispoziţiilor legii în vigoare la data când a fost încheiat în tot ceea ce priveşte încheierea, interpretarea, efectele, executarea şi încetarea sa. De asemenea, cauzele de ineficacitate care pot afecta actul juridic rămân cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii actului.

În schimb, modificarea contractului se face cu respectarea tuturor condiţiilor prevăzute de legea în vigoare la data modificării. În privinţa elementelor ce nu fac obiectul modificării, continuă să fie aplicabilă legea în vigoare la data acordului de voinţă iniţial (legea veche).

Prin norme tranzitorii speciale se prevede, cu titlu de excepţie, ca anumite dispoziţii ale noului Cod civil să fie aplicabile şi efectelor viitoare (după 1 octombrie 2011) ale actelor juridice încheiate anterior intrării în vigoare a Codului civil.

Legea aplicabilă prescripţiei extinctive şi decăderii

Conform art. 201 din Legea de punere în aplicare, prescripţiile extinctive care au început să curgă anterior intrării în vigoare a noului Cod civil rămân să fie guvernate de legea în vigoare la data la care prescripţia a început să curgă. Prin decizia nr. 1/2014 a ICCJ privind examinarea recursurilor în interesul legii privind interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 5, art. 201 şi art. 223 din Legea

pentru punerea în aplicare a Codul civil şi ale art. 6 alin. (4), art. 2512 şi art. 2513 C. civ., raportat la dispoziţiile art. 18 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripţia extinctivă, republicat, a fost admis recursul în interesul legii în sensul că este legală invocarea de către instanţe, din oficiu ori de către părţi, după momentul procedural prevăzut de art. 2513 C. civ., a excepţiei prescripţiei extinctive, în cazul prescripţiilor începute sub imperiul Decretului nr. 167/1958, împlinite şi, respectiv, neîmplinite la data intrării în vigoare a Codului civil – 1 octombrie 2011 –, aplicabile fiind astfel dispoziţiile legale anterioare, în vigoare la data la care prescripţia a început să curgă. Aceleaşi reguli sunt aplicabile şi termenelor de decădere care au început să curgă anterior intrării în vigoare a Codului civil 2009.

Prin excepţie, conform art. 203 şi art. 204 din Legea de punere în aplicare a Codului civil, anumite cazuri de suspendare a cursului prescripţiei (negocieri, procedură prealabilă), respectiv de întrerupere a cursului prescripţiei (introducerea unei noi cereri de chemare în judecată) introduse prin noua reglementare se aplică şi prescripţiilor extinctive care au început să curgă anterior intrării în vigoare a Codului civil dacă aceste cazuri s-au ivit după intrarea în vigoare a noului Cod civil.

Legea aplicabilă accesiunii, uzucapiunii şi posesiei

În materie de accesiune sunt incidente, ca norme tranzitorii speciale, dispoziţiile art. 57 şi art. 58 din Legea de punere în aplicare a Codului civil, care fac aplicarea principiului că dobândirea dreptului prin accesiune este guvernată de legea în vigoare la data la care situaţia juridică (întrunirea condiţiilor pentru dobândirea dreptului) s-a format. În materie de accesiune imobiliară artificială se consideră că situaţia juridică a luat naştere la momentul începerii lucrărilor (art. 58), legea în vigoare urmând să guverneze efectele accesiunii până la finalizarea lucrărilor.

În materia uzucapiunii, norma tranzitorie specială, art. 82, prevede că dispoziţiile art. 930-934 C. civ. referitoare la uzucapiunea imobiliară se aplică numai în cazurile în care posesia a început după data intrării în vigoare a acestuia. Pentru cazurile în care posesia a început înainte de această dată sunt aplicabile dispoziţiile referitoare la uzucapiune în vigoare la data începerii posesiei. În cazul imobilelor pentru care, la data începerii posesiei, nu erau deschise cărţi funciare, rămân aplicabile dispoziţiile în materie de uzucapiune din Codul civil din 1864. Astfel, norma tranzitorie instituie aplicarea normei în vigoare la data începerii exercitării posesiei pentru dobândirea dreptului de proprietate prin uzucapiune, indiferent câte modificări legislative ar opera pe durata termenului de exercitare a posesiei necesar pentru dobândirea dreptului, soluţie reţinută şi de art. 6 alin. (4) C. civ.

Conex cu problema regulilor de fond aplicabile uzucapiunii, ICCJ, prin decizia nr. 19/2015 privind examinarea recursului în interesul legii privind interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 1050-1053 C. pr. civ. raportat la prevederile art. 56, art. 76 şi art. 82 din Legea pentru punerea în aplicare a Codul civil, a stabilit că procedura specială reglementată de prevederile art. 1050-1053 C. pr. civ. nu este aplicabilă în privinţa posesiilor începute anterior intrării în vigoare a Codului civil.

Efectele posesiei care nu presupun curgerea unui termen în general sunt guvernate de legea în vigoare la data la care exercitarea posesiei determină dobândirea unui drept sau un alt efect, ca

urmare a principiului aplicării imediate a legii noi care reglementează generic regimul general al bunurilor [art. 5 alin. (2)]. Prin excepție, dispozițiile art. 920 C. civ. se aplică numai cazurilor de intervertire apărute ulterior intrării în vigoare a Codului civil (art. 81).

Legea aplicabilă dezmembrămintelor dreptului de proprietate

În privința dezmembrămintelor dreptului de proprietate, normele tranzitorii speciale prevăd un regim diferit în cazul dreptului de superficie, unde dispozițiile noului Cod civil se pot aplica doar drepturilor de superficie născute după intrarea sa în vigoare (art. 68) în raport cu celelalte drepturi reale dezmembrăminte ale dreptului de proprietate pentru care exercitarea lor după intrarea în vigoare a Codului civil se face, ca regulă, conform noii reglementări [art. 69, art. 5 alin. (2)]. Anumite nuanțări ale acestei din urmă reguli sau derogări de la aceasta se face prin dispoziții punctuale (art. 70-75 din Legea de punere în aplicare).

Legea aplicabilă în materie de carte funciară

În acest domeniu de reglementare legiuitorul se raportează pentru determinarea legii (normei juridice) aplicabile la situația juridică care a generat (dat naştere, stins sau transmis după caz) dreptul sau drepturile care urmează să fie supuse înregistrării în cartea funciară. Ca principiu, legea în vigoare la momentul naşterii, stingerii sau transmiterii dreptului prin contract, succesiune sau orice alt mijloc juridic este cea care reglementează atât condițiile de fond pentru dobândirea dreptului, cât şi condițiile necesare pentru înscrierea acestui drept în cartea funciară. În acest context, se impune a fi menționat faptul că efectul constitutiv al înscrierii dreptului asupra unui imobil în cartea funciară nu poate privi drepturile dobândite anterior intrării în vigoare a Codului civil, pentru că ar însemna ca legea nouă să retroactiveze, iar efectul constitutiv al înscrierii în cartea funciară nu va intra în vigoare decât la momentul finalizării lucrărilor cadastrale la nivelul unității administrativ-teritoriale (art. 56).

Exemplu: constituirea unui uzufruct sau a unei ipoteci ori transmiterea proprietății prin încheierea unui contract va fi supusă legii în vigoare la data încheierii contractului atât în ceea ce priveşte condițiile de constituire/transmitere a dreptului de proprietate, cât şi în ceea ce priveşte condițiile de înscriere a dreptului în cartea funciară.

În detalierea principiului mai sus menționat, art. 76 din Legea de punere în aplicare a Codului civil prevede că dispozițiile art. 876-915 C. civ. privitoare la cazurile, condițiile, efectele şi regimul înscrierilor în cartea funciară se aplică numai actelor şi faptelor juridice încheiate sau, după caz, săvârşite ori produse după intrarea în vigoare a Codului civil.

Pentru drepturile născute anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, art. 77 prevede că înscrierile în cartea funciară efectuate în temeiul unor acte ori fapte juridice încheiate sau, după caz, săvârşite ori produse anterior intrării în vigoare a Codului civil vor produce efectele prevăzute de

legea în vigoare la data încheierii acestor acte ori, după caz, la data săvârşirii sau producerii acestor fapte, chiar dacă aceste înscrieri sunt efectuate după data intrării în vigoare a Codului civil.

Cererile de înscriere, precum şi acţiunile în justiţie, întemeiate pe dispoziţiile Legii nr. 7/1996, indiferent de data introducerii lor, vor fi soluţionate potrivit normelor materiale în vigoare la data încheierii actului sau, după caz, la data săvârşirii ori producerii faptului juridic generator al dreptului supus înscrierii, cu respectarea normelor procedurale în vigoare în momentul introducerii lor (art. 80).

Prin excepţie de la principiu, privilegiile speciale imobiliare, fie convenţionale, fie legale, au fost convertite de drept în ipoteci legale şi supuse dispoziţiilor noului Cod civil (art. 78).

Legea aplicabilă faptelor juridice licite ca izvoare de obligaţii. Legea aplicabilă faptelor ilicite ca izvoare de obligaţii

Obligaţiile născute din fapte juridice extracontractuale, fie că sunt licite, fie ilicite, sunt supuse dispoziţiilor legii în vigoare la data producerii ori, după caz, a săvârşirii lor, conform art. 103 şi art. 3 din Legea de punere în aplicare a Codului civil, inclusiv în ceea ce priveşte efectele lor produse după intrarea în vigoare a noului Cod civil, în aplicarea principiului supravieţuirii legii vechi. Prin excepţie, modurile de stingere a acestor obligaţii sunt supuse dispoziţiilor noului Cod civil dacă faptul juridic care determină stingerea obligaţiei s-a produs după intrarea în vigoare a noului Cod civil (art. 118).

În materia gestiunii de afaceri, momentul în funcţie de care se determină legea aplicabilă este cel la care a început gestiunea de afaceri, conform art. 110 din Legea de punere în aplicare, dispoziţiile art. 1330-1340 din Codul civil nefiind aplicabile gestiunii de afaceri începute înainte de data intrării în vigoare a acestuia.

Legea aplicabilă în materia moştenirii

În materie succesorală, elementul determinant pentru situaţia juridică generată, în funcţie de care se stabileşte legea aplicabilă, îl constituie momentul deschiderii succesiunii. Drepturile născute ca efect al deschiderii succesiunii sunt supuse în principiu legii în vigoare la momentul decesului celui a cărui succesiune se dezbate. În aplicarea acestui principiu, art. 91 din Legea de punere în aplicare a Codului civil prevede, ca normă tranzitorie, că moştenirile deschise înainte de intrarea în vigoare a Codului civil sunt supuse legii în vigoare la data deschiderii moştenirii.

În ceea ce priveşte faptele care ar putea atrage nedemnitatea succesorală, acestora le este aplicabilă legea în vigoare la data săvârşirii lor, cazurile de nedemnitate prevăzute de noul Cod civil pot determina nedemnitatea numai în cazul faptelor săvârşite după intrarea în vigoare a noului Cod civil (art. 93). Condiţiile de fond şi de formă ale testamentului sunt cele prevăzute de legea în vigoare la data întocmirii lui (principiul neretroactivităţii), chiar dacă efectele acestuia sunt supuse legii în vigoare la data deschiderii succesiunii.

Alte situaţii

În final ne propunem să menţionăm cele mai reprezentative excepţii rămase nemenţionate de la regulile stabilite de normele tranzitorii generale (tratate la punctul I) din Legea de punere în aplicare a Codului civil:

În materia căsătoriei, deşi discutăm de efectele unui act juridic, conform art. 27, indiferent de data încheierii căsătoriei, în ceea ce priveşte relaţiile lor personale şi patrimoniale, soţilor le sunt aplicabile dispoziţiile Codului civil, de la data intrării sale în vigoare, deoarece actul juridic al căsătoriei generează efecte cu privire la capacitatea soţilor şi regimul juridic al bunurilor acestora.

Deşi legea nouă este de imediată aplicare în materie de stare şi capacitate a persoanei, norma tranzitorie de la art. 47 prevede că stabilirea filiaţiei, tăgăduirea paternităţii sau orice altă acţiune privitoare la filiaţie este supusă dispoziţiilor Codului civil şi produce efectele prevăzute de acesta numai în cazul copiilor născuţi după intrarea lui în vigoare, raportat la efectele retroactive ale modificării stării civile a titularului ca efect al admiterii unor astfel de acţiuni.

Deşi ca regulă regimul juridic al dreptului de proprietate este supus noului Cod civil, dispoziţiile art. 602-625 C. civ. referitoare la limitele exercitării dreptului de proprietate nu se aplică situaţiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acestuia.

Exemplu: regulile de la art. 613 C. civ. cu privire la distanţa arborilor faţă de proprietatea vecină şi înălţimea lor nu se aplică arborilor sădiţi anterior datei de 1 octombrie 2011.

Bibliografie:

G. Boroi, C. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală, conform noului Cod civil*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, pp. 14-38;

D. Chirică, *O privire asupra Noului Cod civil. Titlul preliminar* (II), în PR nr. 3/2011, p. 113 şi urm.;

M.S. Croitoru, *Aplicarea legii civile în timp din perspectiva noului Cod civil*, în RRDP nr. 6/2011, pp. 54-56;

Ş. Diaconescu, *Unele consideraţii cu privire la conflictele de norme civile în timp*, în RRDP nr. 6/2014, pp. 91-109;

M. Eliescu, *Aplicarea legii civile în timp şi în spaţiu. Conflictele de legi*, în T. Ionaşcu şi alţii, *Tratat de drept civil*, vol. I, *Partea generală*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1967;

L.C. Gavrilescu, *Reflectarea principiilor de drept intertemporal în noul Cod civil*, în AUAIC nr. 2/2011, p. 43 şi urm.;

M. Nicolae, *Contribuţii la studiul conflictului de legi în timp în materie civilă*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2013;

M. Nicolae, *Soluţii la conflictele de legi în timp – în căutarea formulei ideale: de la teoria drepturilor câştigate la teoria normativistă* (I), în RRDP nr. 6/2012, pp. 162-206; (II), în RRDP nr. 1/2013, pp. 146-172; (III), în RRDP nr. 2/2013, pp. 24-90;

P. Perju, *Consideraţii cu privire la Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Noului Cod civil*, în Dreptul nr. 11/ 2011, pp. 11-18;

P. Perju, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole. Art. 1-2664*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2012, pp. 7-9;

M.M. Pivniceru, P. Perju, C. Voicu, *Codul civil adnotat. Art. 1-257*, vol. I, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, pp. 20-22;
T. Prescure, R. Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, pp. 47-54;
I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, pp. 37-59;
C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016, pp. 22-40;
O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a, revăzută şi adăugită de C. Munteanu, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2017, pp. 79-95.

JURISPRUDENŢĂ

1. Prin decizia nr. 1/2014, ICCJ a admis recursul în interesul legii în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 5, art. 201 şi art. 223 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil şi ale art. 6 alin. (4), art. 2512 şi art. 2513 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, în sensul că prescripţiile extinctive începute anterior datei de 1 octombrie 2011, împlinite ori neîmplinite la aceeaşi dată, rămân supuse dispoziţiilor art. 18 din Decretul nr. 167/1958, astfel încât atât instanţele de judecată, din oficiu, cât şi părţile interesate pot invoca excepţia prescripţiei extinctive, indiferent de stadiul procesual, chiar în litigii începute după 1 octombrie 2011.

SPEŢE

1. În anul 2008, A lasă prin testament încheiat în formă mistică cotitatea disponibilă din averea sa unui prieten P. El decedează la 2 noiembrie 2013 având doi copii în viaţă, B şi C. P solicită lui B şi C, moştenitori rezervatari, să-i predea jumătate din avere, motivând faptul că testamentul este valabil, iar cotitatea disponibilă este de ½ din moştenire. B şi C se opun, solicitând instanţei să constate nulitatea absolută a testamentului, pentru că nu respectă condiţiile de fond şi de formă cerute de lege la data deschiderii succesiunii, că oricum la data întocmirii testamentului cotitatea disponibilă era de ⅓ şi, prin urmare, defunctul nu putea să dispună prin testament de mai mult şi arată că, dacă defunctul ar fi dorit, ar fi putut să modifice testamentul conform noii legi. Analizaţi care este soluţia corectă în ceea ce priveşte valabilitatea testamentului şi efectele sale.

2. A împrumută la B un motoscuter în iunie 2011, urmând ca restituirea să fie făcută la un termen nedeterminat, moment în care lui A urmează să îi înceteze detaşarea de la locul de muncă în altă localitate. În octombrie 2011, în timp ce A era încă detaşat, contractul de muncă încetează ca urmare a unei concedieri colective. În noiembrie 2011 A solicită restituirea motoscuterului de la B, invocând art. 1420 C. civ. B se opune invocând faptul că la momentul încheierii contractului această normă nu era în vigoare şi, prin urmare, restituirea nu poate fi făcută decât conform contractului.

BCU IAŞI - CENTRALA UNIVERSITARĂ

3. X persoană fizică vinde lui Y un laptop în septembrie 2011, garantând prin contract că acesta va funcționa corespunzător cel puțin un an. În noiembrie 2011, calculatorul nu mai funcționează şi nu mai poate fi reparat. În aceste condiții, Y solicită de la X restituirea prețului plătit. X refuză, invocând faptul că defecțiunea s-a produs datorită modului în care Y a utilizat laptopul, în mediu umed şi fierbinte, invocând dispozițiile art. 1717 C. civ. Y arată că aceste dispoziții nu îi sunt aplicabile, deoarece contractul a fost încheiat înainte de intrarea în vigoare a noului Cod. Analizați situația juridică.

4. Conform art. 971 C. civ. anterior, în cazul contractelor translative de proprietate, transferul proprietății are loc la momentul încheierii contractului, iar riscul pieirii fortuite a bunului este suportat de către dobânditor, în calitatea sa de proprietar. Conform noului Cod civil, art. 1274, în lipsă de stipulație contrară, riscul pieirii fortuite a bunului se transferă la dobânditor doar odată cu transmiterea posesiei, chiar dacă proprietatea s-a transmis la momentul încheierii contractului. În iunie 2011, A şi B încheie un contract prin care A transferă dreptul de proprietate asupra unei bărci cu motor către B, urmând ca predarea bunului să aibă loc în luna noiembrie. La 1 octombrie 2011 intră în vigoare noul Cod civil, iar la 15 octombrie barca piere datorită unui incendiu provocat de un fulger. În aceste condiții, B solicită restituirea propriei prestații, conform noii legi, iar A refuză, invocând prevederile vechii legi. Analizați situația juridică.

5. Printr-un contract încheiat în 2009 A transmite nuda proprietate asupra unui imobil în favoarea lui B şi dreptul de uzufruct viager în favoarea lui C. În anul 2012, C, pe fondul consumului de droguri şi alcool, aduce stricăciuni imobilului şi nu se mai ocupă de întreținerea sa. În aceste condiții, B solicită încetarea uzufructului pe motiv de abuz de folosință. Instanța pune în discuția părților legea aplicabilă raportat la momentul constituirii uzufructului. Analizați această problemă.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Care este, conform normelor tranzitorii cuprinse în legea de aplicare a Codului civil, norma aplicabilă efectelor viitoare ale contractelor încheiate înainte de intrarea în vigoare a Codului civil? De la această regulă există excepții?
2. Prevederile Codului civil cu privire la drepturile reale, dezmembrăminte ale dreptului de proprietate, sunt aplicabile întotdeauna exercitării unor astfel de drepturi constituite anterior intrării în vigoare a Codului civil?
3. Care este legea aplicabilă unei prescripții care a început să curgă anterior intrării în vigoare a Codului civil, dacă procesul a început după intrarea în vigoare a Codului civil?
4. Care este legea aplicabilă prescripției unui drept născut dintr-un contract încheiat anterior intrării în vigoare a Codului civil, dacă termenul de prescripție a acelui drept a început să curgă după intrarea în vigoare a noului Cod civil?

Capitolul II
RAPORTUL JURIDIC CIVIL

NOȚIUNE. CARACTERE. STRUCTURĂ

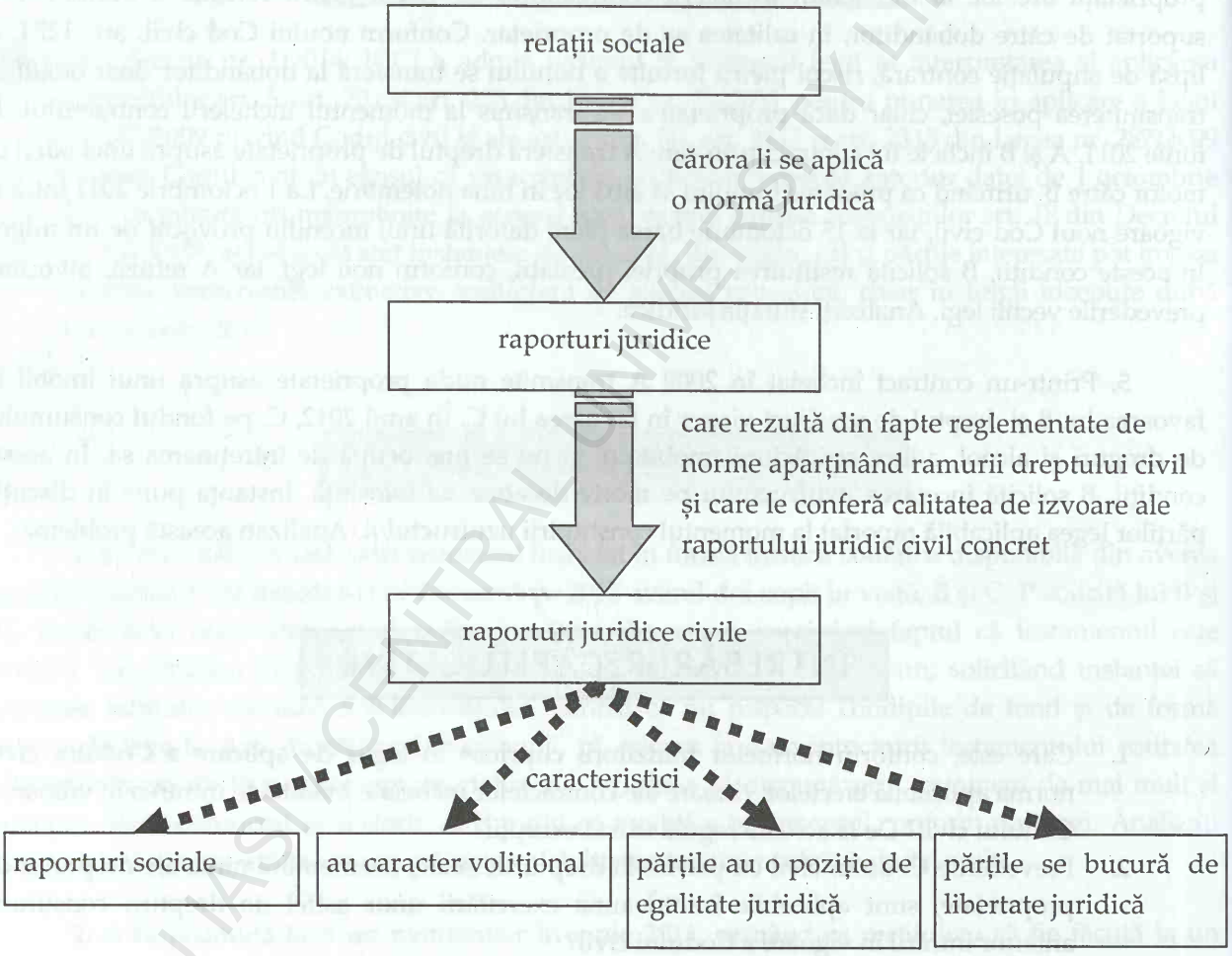

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

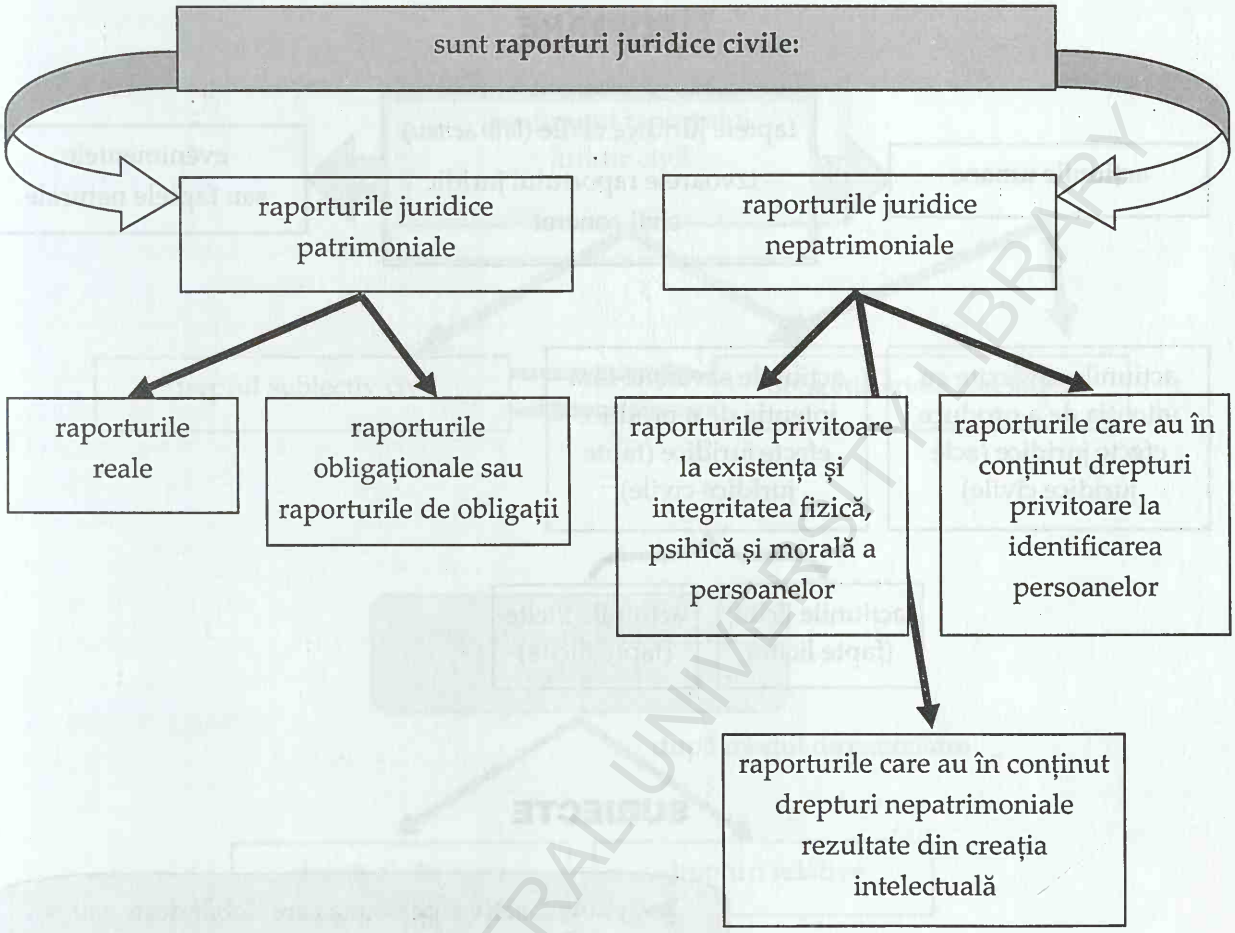

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IZVOARE

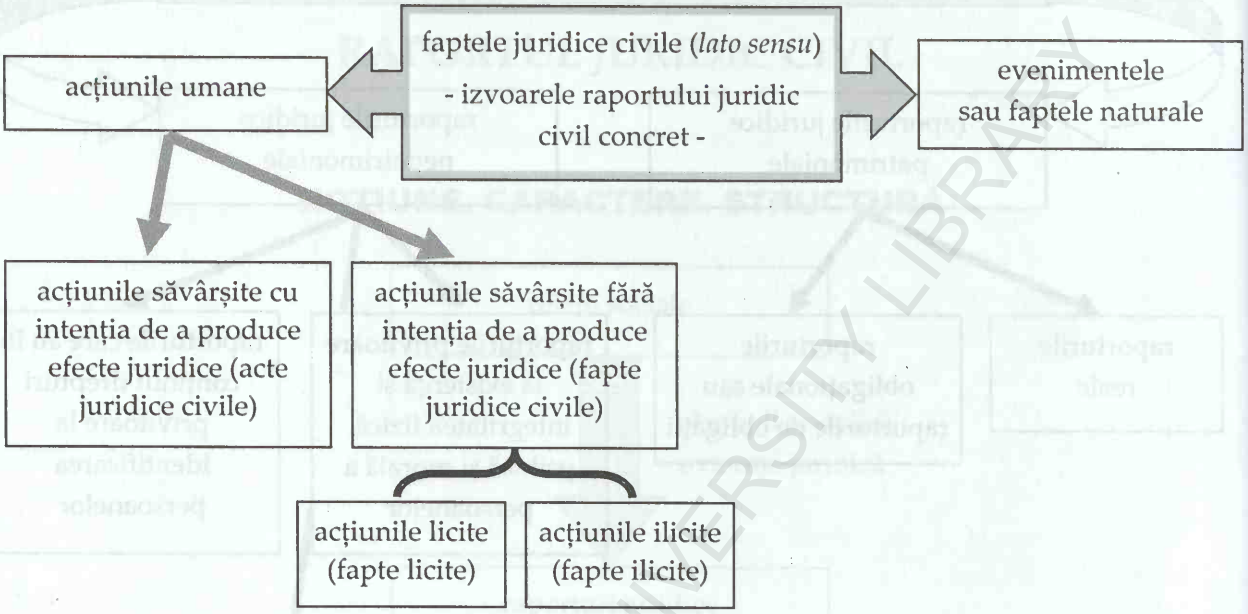

SUBIECTE

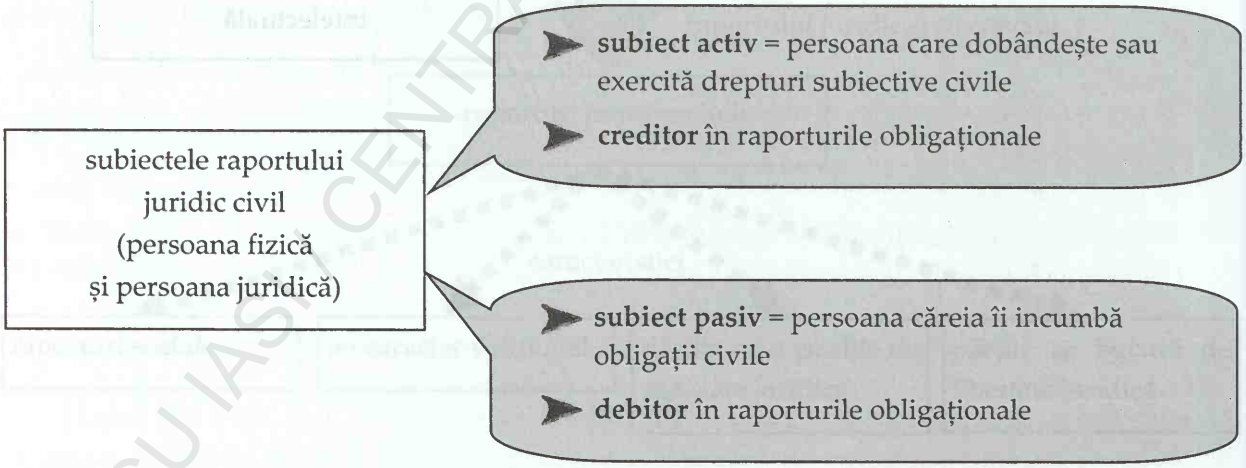

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CONȚINUT

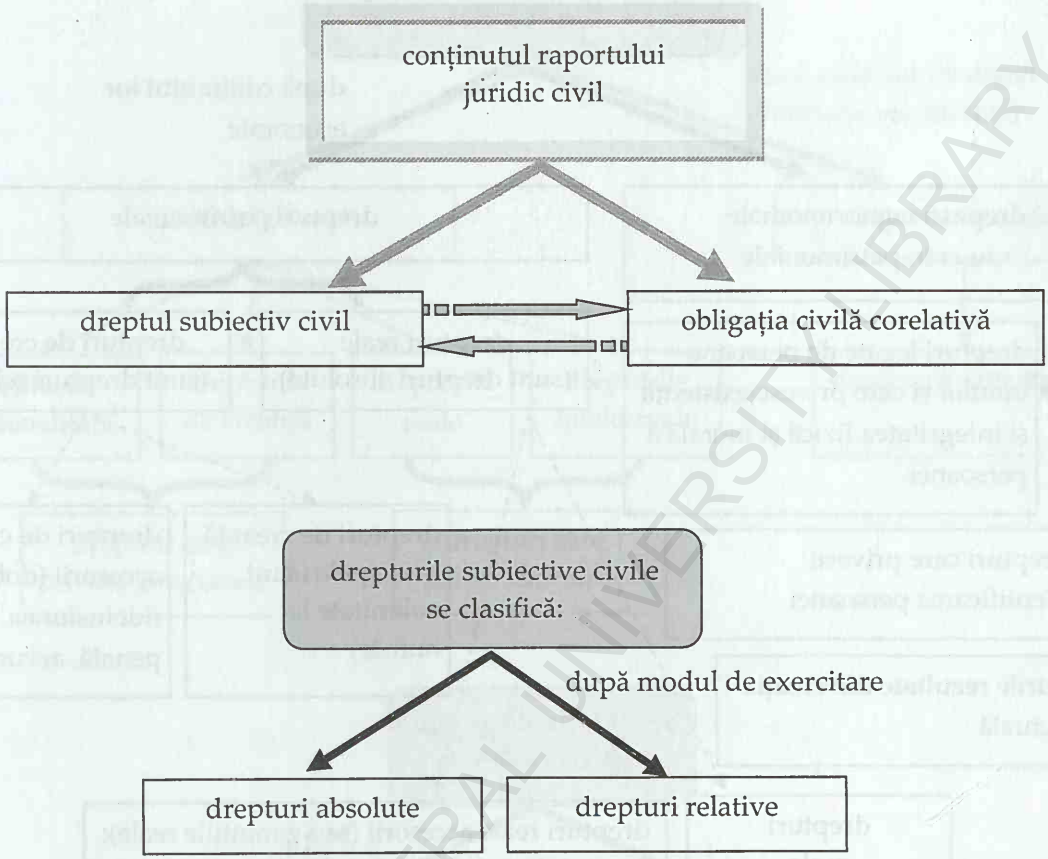

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

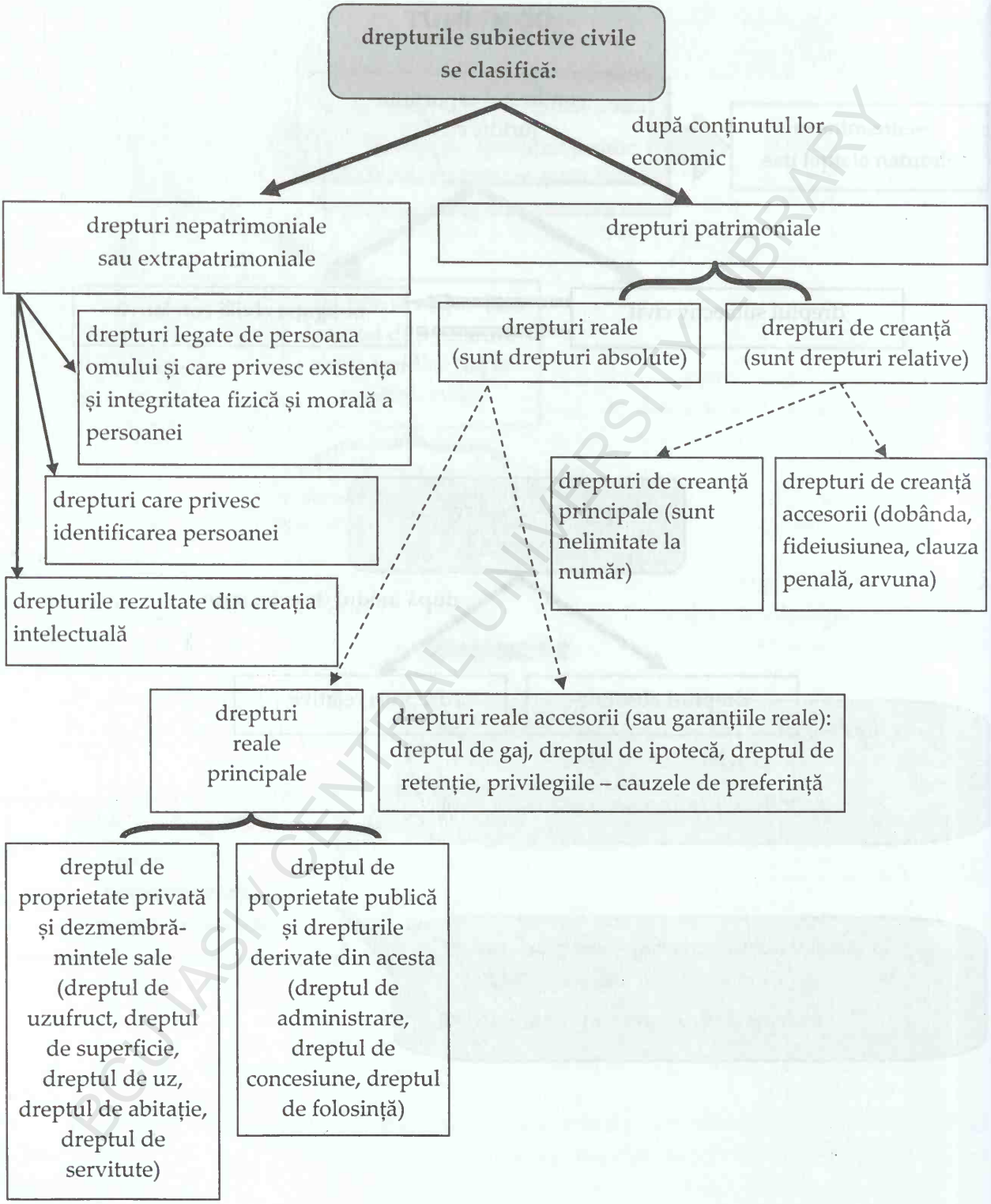

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

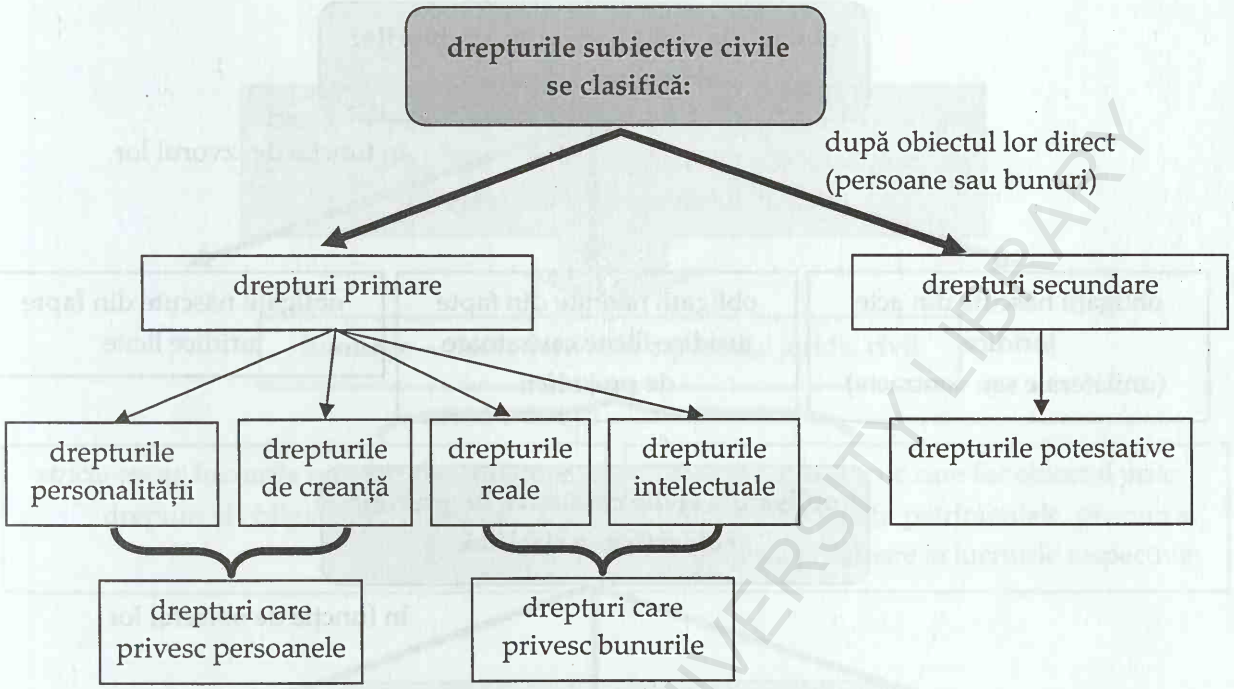

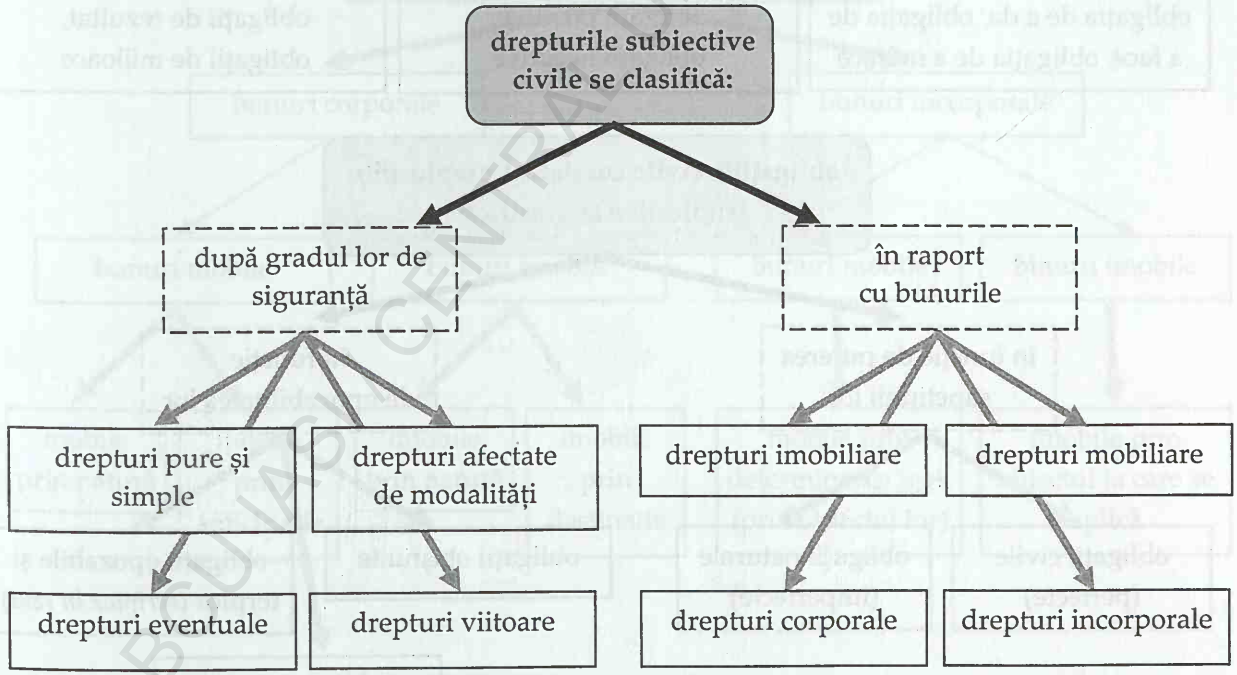

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

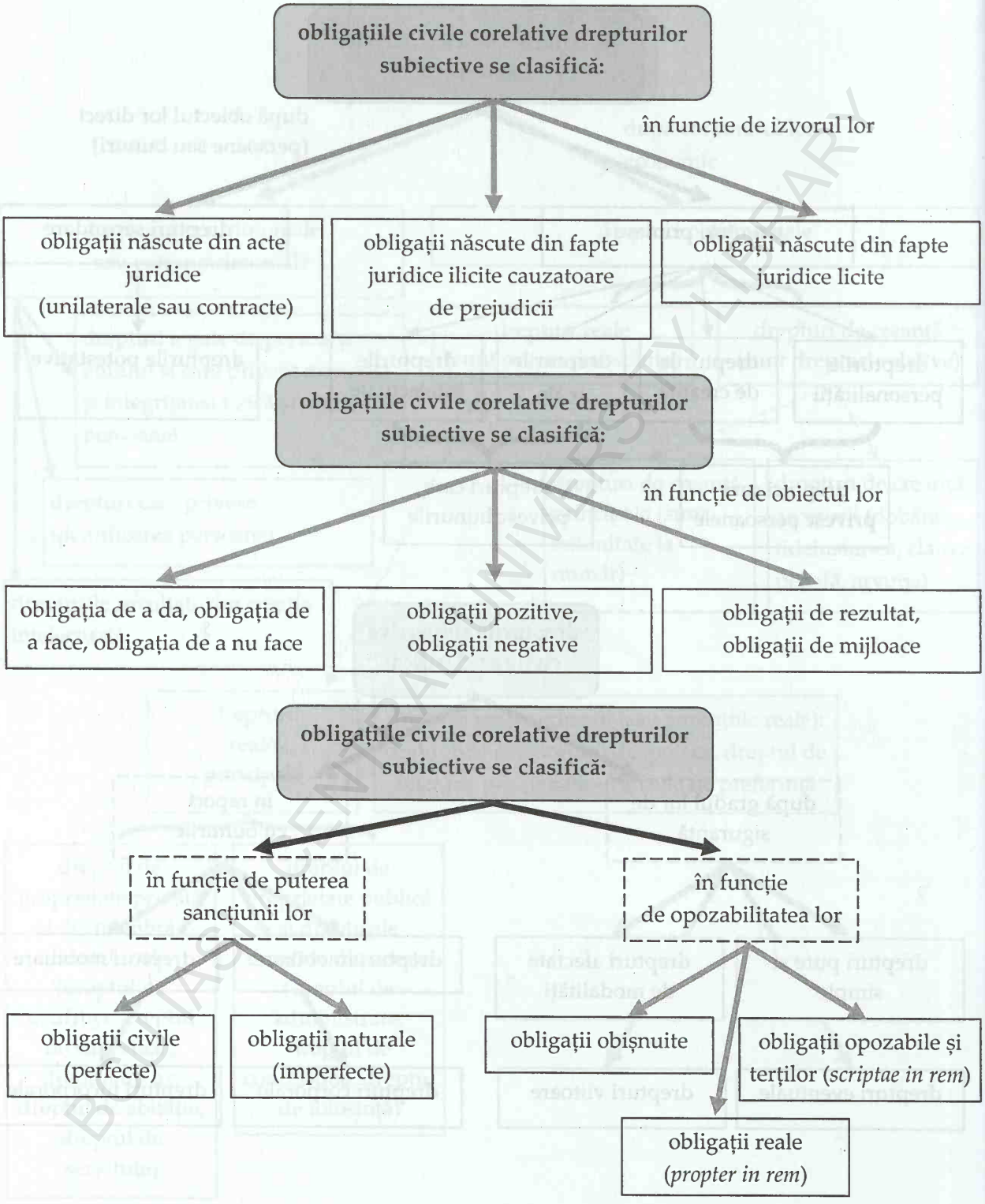

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Obiect

obiectul raportului juridic = acțiunea sau abținerea la care este îndreptățit subiectul activ și de care este ținut subiectul pasiv al raportului juridic

bunurile – obiect derivat al raportului juridic civil

stricto sensu: lucrurile care fac obiectul unor drepturi și obligații patrimoniale

lato sensu: lucrurile care fac obiectul unor drepturi și obligații patrimoniale, precum și drepturile privitoare la lucrurile respective

bunurile se clasifică în:

- bunuri corporale
  - bunuri mobile
    - mobile prin natură
    - mobile prin anticipație
  - bunuri imobile
    - imobile prin natură
    - imobile prin destinație
- bunuri incorporale
  - bunuri mobile
    - mobile prin determinarea legii (prin obiectul lor)
  - bunuri imobile
    - imobile prin obiectul la care se aplică

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

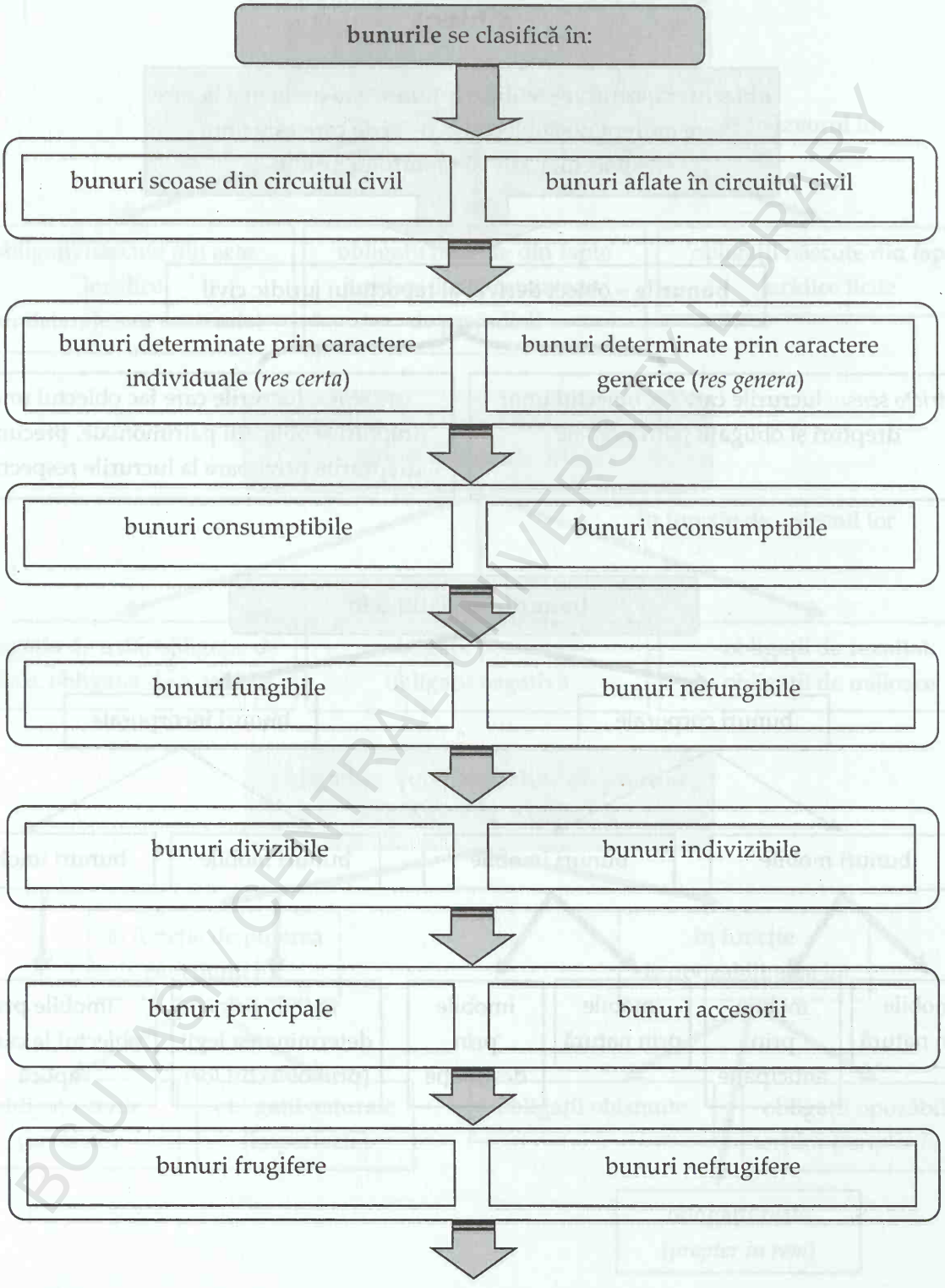

PARTEA SCHEMATICĂ

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

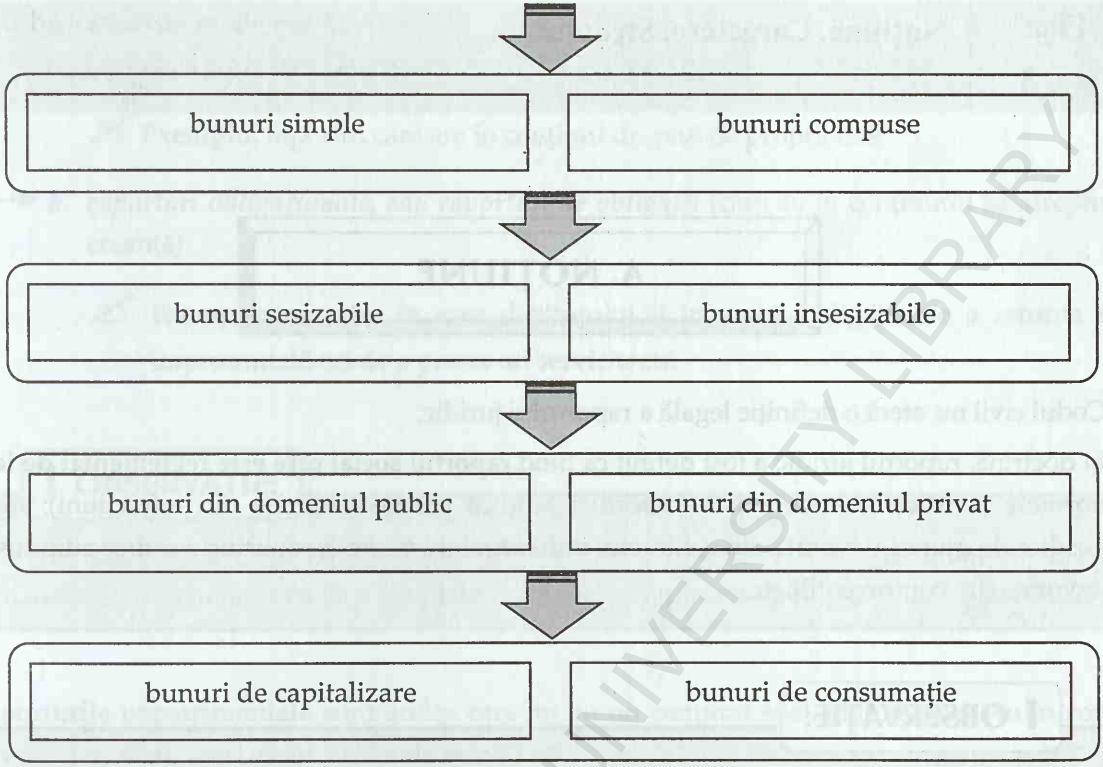

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișa nr. 3	Noțiune. Caractere. Structură

A. NOȚIUNE

- ✓ Codul civil nu oferă o definiție legală a raportului juridic;
- ✓ în doctrină, raportul juridic a fost definit ca fiind **raportul social care este reglementat de lege (de normele juridice)**. Astfel, există: raporturi juridice penale (izvorâte din infracțiuni); raporturi juridice de muncă (izvorâte din contractul individual de muncă); raporturi juridice administrative (izvorâte din contravenții) etc.

! OBSERVAȚIE:

Nu toate raporturile sociale sunt raporturi juridice. Unele sunt simple raporturi de prietenie, de colegialitate, politice. Numai cele reglementate de norme juridice.

- ✓ unele raporturi juridice sunt reglementate de norme aparținând ramurii dreptului civil – ele sunt **raporturi de drept civil**. Aceste norme juridice civile conferă unor fapte calitatea de izvoare ale raportului juridic civil, de unde și denumirea lor de **fapte juridice civile** (în sens larg). Bunăoară, din săvârșirea unei fapte ilicite care cauzează prejudicii izvorăște un raport juridic civil;
- ✓ așadar: raporturile personale (nepatrimoniale) și raporturile patrimoniale reglementate de norme de drept civil sunt raporturi juridice civile.

  ✍ **Exemple:** raporturile de proprietate, cele de obligații, cele de succesiune, cele contractuale, cele de rudenie etc.

- ✓ **raporturile juridice patrimoniale** sunt cele care au un conținut economic, evaluabil în bani. Așadar, ele au în conținut drepturi patrimoniale, evaluabile pecuniar.

  ✍ **Exemplu:** raportul juridic izvorât din contractul de vânzare a unui bun.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

✓ **raporturile patrimoniale** pot fi:

- *a. raporturi reale* (care au în conținutul lor drepturi reale)

  ✍ **Exemplu:** raportul care are în conținut dreptul de proprietate

- *b. raporturi obligaționale, sau raporturi de obligații* (care au în conținutul lor drepturi de creanță)

  ✍ **Exemplu:** raportul în care debitorului îi incumbă obligația de a returna suma împrumutată ori de a presta un serviciu etc.

! OBSERVAȚIE:

Nu toate raporturile patrimoniale intră în sfera dreptului civil. De exemplu, obligația persoanelor fizice sau juridice de a plăti taxe şi impozite implică un raport juridic de drept fiscal.

✓ **raporturile nepatrimoniale** sunt acelea care nu au un conținut evaluabil în bani. Au în conținut drepturi nepatrimoniale, neevaluabile pecuniar;

✓ **raporturile nepatrimoniale** pot fi:

- *a. raporturi privitoare la existența şi integritatea persoanei fizice*

  ✍ **Exemplu:** dreptul la viață, la integritate fizică şi morală a persoanei, dreptul la demnitate, la propria imagine, la respectarea vieții private etc.

- *b. raporturi care au în conținut drepturi privitoare la identificarea persoanelor*

  ✍ **Exemplu:** dreptul la nume, dreptul la domiciliu, dreptul la denumire, dreptul la sediu

- *c. raporturi care au în conținut drepturi nepatrimoniale rezultate din creația intelectuală*

  ✍ **Exemplu:** dreptul moral de autor, de inventator etc.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B. CARACTERELE JURIDICE ALE RAPORTURILOR JURIDICE CIVILE

✓ Acestea sunt următoarele:

→ a. raportul juridic civil este **un raport social** – adică între oameni, nu între om şi un bun;

✍ **Exemplu:** dreptul de proprietate stabileşte un raport juridic civil între proprietar şi toţi ceilalţi care sunt excluşi de la exercitarea dreptului de proprietate asupra bunului respectiv;

→ b. raportul juridic civil **are un caracter voliţional** – prin aceea că este un raport social reglementat de lege, legea reprezentând voinţa societăţii, şi prin aceea că majoritatea raporturilor juridice civile se stabilesc prin voinţa părţilor implicate;

→ c. raportul juridic civil **se caracterizează esenţialmente prin poziţia juridică de egalitate a părţilor (subiectelor);**

! OBSERVAŢII:

- egalitatea părţilor nu desemnează aici egalitatea tuturor în faţa legii, ci are sensul că niciuna dintre părţile raportului nu poate impune celeilalte voinţa sa. În plus, nu este vorba despre o egalitate materială, ci despre o egalitate juridică a voinţei celor două părţi. Aceasta presupune lipsa oricărei subordonări a unei părţi faţă de cealaltă parte a raportului juridic civil;
- de asemenea, principiul egalităţii în dreptul civil implică faptul că persoanelor le revin în mod egal (în aceleaşi condiţii) drepturile subiective civile;
- egalitatea presupune că la exercitarea libertăţii de acţiune legea impune aceleaşi reguli şi aceleaşi limite pentru toate persoanele, iar protecţia juridică este conferită în acelaşi mod şi cu aceeaşi intensitate.

→ d. raportul juridic civil are ca trăsătură **libertatea juridică a părţilor (autonomia privată)** – părţile raportului având posibilitatea să modeleze raportul juridic;

! OBSERVAŢIE:

Libertatea juridică este acea libertate care este limitată de ordinea de drept. Ea are ca sâmbure libertatea contractuală (art. 1169 C. civ.), dar nu se confundă cu aceasta.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

→ e. raportul juridic civil **nu este imuabil** – adică pe parcursul existenței lui poate suferi unele schimbări, cu precădere în privința subiectelor sale.

C. STRUCTURA RAPORTULUI JURIDIC CIVIL

✓ aceasta cuprinde, într-o strânsă unitate, trei elemente distincte:

→ a. **subiectele sau părțile raportului juridic** – persoanele, fizice sau juridice, între care se leagă raportul juridic;

→ b. **conținutul raportului juridic** – drepturile şi obligațiile care leagă cele două părți ale raportului juridic;

→ c. **obiectul raportului juridic** – însăşi prestația, acțiunea sau inacțiunea, pe care o parte a raportului juridic este îndreptățită să o pretindă celeilalte şi pe care aceasta din urmă parte este obligată să o săvârşească sau să se abțină de la săvârşirea ei.

JURISPRUDENȚĂ

1. Invocând atât nevalidarea cauzei obligației, cât şi vicierea consimțământului său la încheierea actului de renunțare la cetățenia română, reclamanta a învestit instanța de judecată cu un raport de drept civil, pentru care sunt incidente dispozițiile dreptului comun (...) (CSJ, decizia nr. 3192/2000, în Dreptul nr. 8/2001, p. 199).

2. Dreptul de coproprietate asupra unui bun îndreptățeşte pe titulari la realizarea deplină a prerogativelor proprietății, dar în acelaşi timp îi obligă la o exercitare în limitele impuse de împlinirea interesului lor, în acord cu interesul celorlalți coproprietari. (...) Aşadar, când drepturile civile sunt abătute de la finalitatea care le justifică sau când sunt exercitate cu rea-credință, exercițiul lor devine abuziv şi, în acest caz, nu se mai bucură de ocrotirea legii (Tribunalul Suprem, decizia nr. 724/1989, în Dreptul nr. 3/1990, p. 61).

3. Reclamanta mai arată că, odată cu încheierea procesului-verbal de recepție-restituire, s-a constatat faptul că pârâta nu a mai însămânțat suprafața de 0,5 ha cu grâu. Având în vedere obligațiile ce îi reveneau, APIA (...) a solicitat de nenumărate ori restituirea creanței de 250 lei, reprezentând plata nedatorată pentru suprafața de 0,5 ha. Din probele administrate în cauză, în fapt, instanța nu a putut să stabilească dacă între reclamantă şi pârâta s-a stabilit un raport juridic civil obligațional, fiindcă reclamanta, deşi a fost citată cu mențiunea de a depune înscrisurile de care se prevalează la dosar, aceasta nu le-a depus (Judecătoria Timişoara, sentința civilă nr. 27430/2011, disponibilă pe *http://www.rolii.ro*, consultat la data de 4 iulie 2017).

SPEȚE

1. A cheamă în judecată pe B, solicitând instanței ca prin hotărârea ce urmează să o pronunțe să îl oblige pe acesta din urmă să lase în deplină proprietate şi posesie suprafața de teren a lui A, suprafață îngrădită în urmă cu 5 ani de către B.

- Ce fel de raport juridic este dedus judecății?

2. A solicită instanței ca, prin hotărârea ce urmează să o pronunțe, să îl evacueze pe B din apartamentul proprietatea sa, ca urmare a neplății chiriei de către acesta din urmă.

- Stabiliți şi argumentați despre ce fel de raport juridic este vorba în speță.

3. A cheamă în judecată pe B, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să constate că pârâtul este tatăl minorei AB, arătând faptul că a conviețuit în concubinaj cu pârâtul B din anul 1992, iar din conviețuirea lor a rezultat minora AB, pârâtul nerecunoscând starea civilă a minorei.

- Ce fel de raport juridic este cel dedus judecății?

MINISPEȚE

1. Prin cererea de chemare în judecată, X solicită instanței să-l oblige pe Y să-i recondiționeze mobilierul vechi pe care îl deține. În motivarea cererii, reclamantul arată că l-a contactat anterior pe Y datorită faptului că este unicul specialist din județ care se ocupă cu recondiționarea mobilierului vechi, dar din cauză că nu s-au înțeles cu privire la prețul serviciilor, Y a refuzat să lucreze pentru X. Instanța, reținând cauza spre judecare, a pronunțat o sentință prin care:

a) a admis acțiunea şi l-a obligat pe Y să-i recondiționeze mobilierul lui X;

b) a admis acțiunea, a fixat prețul lucrării, raportându-se la media unui astfel de preț practicat pe piață, şi l-a obligat pe Y să-i recondiționeze mobilierul lui X;

c) a respins acțiunea.

2. X îl cheamă în judecată pe Y, solicitând instanței să-l oblige pe acesta din urmă să-i plătească suma de 50.000 euro ca urmare a publicării fotografiei sale în contextul unui articol care avea drept titlu: „Cea mai frumoasă gospodină". X a susținut în fața instanței faptul că are un drept nepatrimonial asupra imaginii sale şi prin urmare Y i-a încălcat acest drept. Y s-a apărat dovedind că a avut acordul expres al lui X cu privire la publicarea fotografiei. Instanța, reținând cauza spre judecare, a pronunțat o sentință prin care:

a) a admis acțiunea şi l-a obligat pe Y la plata sumei de 50.000 euro;

b) a respins acțiunea, considerând că dreptul nepatrimonial invocat nu a fost încălcat;

c) a admis acțiunea, dar l-a exonerat pe Y de la plata sumei de 50.000 euro.

3. Prin cererea de chemare în judecată, X solicită ca instanța să-l oblige pe Y să-i repare drumul din fața casei, arătând că anterior a contractat cu fratele acestuia, Z, lucrarea de reparații, a plătit prețul, iar ulterior Z a plecat din țară. Reclamantul arată că Y se ocupă şi el de astfel de lucrări şi că a avut cunoştință despre contractul încheiat între X şi Z. Pârâtul Y se apără invocând că nu a există niciun raport juridic civil între el şi partea reclamantă. Instanța, judecând cauza, a pronunțat o sentință prin care:

a) a admis acțiunea, reținând ca argument faptul că şi Y a avut cunoştință de încheierea contractului;

b) a respins acțiunea;

c) a admis acțiunea, reținând ca argument faptul că Y şi Z sunt frați, astfel că obligația asumată este una solidară.

GRILE

1. Sunt elemente ale structurii raportului juridic civil:

a) subiectele, conținutul şi obiectul;

b) părțile, obiectul şi cauza;

c) drepturile şi obligațiile care leagă cele două părți ale raportului juridic.

2. Raporturile juridice civile se caracterizează:

a) prin poziția de egalitate materială a părților raportului juridic;

b) prin aceea că majoritatea lor se stabilesc prin voința liberă a părților implicate;

c) prin aceea că pot viza relația individului cu bunurile pe care le deține în proprietate.

3. Sunt raporturi juridice civile:

a) raporturile personale nepatrimoniale reglementate de dreptul civil;

b) raporturile patrimoniale reglementate de dreptul civil;

c) orice raporturi sociale.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Cum puteți defini raportul juridic civil?
2. Ce anume caracterizează raportul juridic civil?
3. Care este structura raportului juridic civil?

Răspunsuri minispețe

1. c

Răspunsul de la lit. c) este corect, întrucât raportul juridic civil se caracterizează esențialmente prin poziția de egalitate şi libertate juridică a părților (autonomia privată). Aşadar, nimeni nu poate fi obligat să intre, prin voința altuia, într-un raport juridic civil.

2. b

Răspunsul de la lit. b) este corect, întrucât a existat consimțământul lui X cu privire la publicarea fotografiei sale.

3. b

Răspunsul de la lit. b) este corect, întrucât raportul juridic civil dedus judecății este unul obligațional, iar subiectul pasiv al acestuia este Z, şi nu Y. Etiologic, răspunsurile de la lit. a) şi c) sunt greşite, întrucât în niciun caz împrejurările descrise în speță nu sunt izvoare ale unui raport juridic civil.

Răspunsuri grile

1. a şi c

Răspunsurile corecte sunt variantele a) şi c), întrucât cauza nu este un element al raportului juridic, iar prin varianta c) se defineşte conținutul raportului juridic.

2. b

Răspunsul corect este varianta b), deoarece poziția de egalitate a părților unor astfel de raporturi este una juridică, şi nu materială, iar apoi ele sunt raporturi sociale, între indivizi.

3. a şi b

Răspunsurile corecte sunt variantele a) şi b), deoarece nu orice raport social este raport juridic, ci doar cel reglementat de norme juridice. Nu va fi deci un raport juridic o relație de prietenie.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișa nr. 4	Izvoare

A. NOȚIUNE

În doctrină se face distincția între **raportul juridic abstract** – care presupune două condiții, respectiv subiectele dreptului civil şi norma juridică civilă – şi **raportul juridic civil concret** – care presupune, pe lângă celelalte două premise precizate, şi **actul juridic sau faptul juridic concret** de care legea condiționează naşterea unui astfel de raport.

Prin **izvoare ale raportului juridic civil concret** vom înțelege **acele împrejurări – adică acte sau fapte juridice civile – cărora legea le ataşează naşterea, modificarea sau stingerea unor raporturi juridice civile.** Acestea mai sunt denumite **fapte juridice civile în sens larg.**

✍ **Exemple:** constituirea unui drept de uzufruct – naşte dreptul de uzufruct, deci un raport juridic real; cesiunea uzufructului – modifică raportul juridic existent; renunțarea la dreptul de uzufruct – stinge raportul juridic.

Norma juridică civilă este premisa necesară şi obligatorie pentru toate cele trei noțiuni: raport juridic civil abstract, raport juridic civil concret şi izvor al dreptului juridic civil concret.

Cu alte cuvinte, un act sau fapt nu va constitui izvor al unui raport juridic civil decât în măsura în care norma de drept civil îi conferă acest atribut, iar, pe de altă parte, actul sau faptul care este izvor al raportului juridic civil concret este în acelaşi timp izvorul drepturilor şi obligațiilor civile care formează conținutul acestui raport.

Norma juridică este, în general, **constituită din: ipoteză** – care descrie împrejurările în care se aplică dispoziția normei; **dispoziția** – care descrie conduita pe care trebuie să o aibă o persoană aflată în condițiile descrise în ipoteză; şi **sancțiunea** – care stabileşte măsurile ce se iau împotriva celor care au nesocotit dispoziția. Atunci când, în mod practic, sunt întrunite condițiile cerute de ipoteza şi dispoziția normei, legea ordonă o **consecință juridică.**

✍ **Exemplu: art. 1378 C. civ.** – proprietarul unui edificiu sau al unei construcții de orice fel este obligat să repare prejudiciul cauzat prin ruina lor ori prin desprinderea unor părți din ele, dacă aceasta este urmare a lipsei de întreținere sau a unui viciu de construcție.

Faptele juridice civile sunt acele împrejurări care, potrivit legii, atrag după sine anumite consecințe juridice, în sensul că generează, modifică sau sting raporturi juridice civile, fiind deci **izvoare ale raportului juridic civil concret.**

! OBSERVAȚIE:

Nu orice împrejurare, conduită, faptă umană ori eveniment au importanță pentru drept. Deci nu toate acestea pot constitui izvor al raportului juridic.

Faptele pot fi de două feluri: (1) fapte **irelevante din punct de vedere juridic** (faptul de a-ți lustrui pantofii dimineața); (2) fapte **relevante din punct de vedere juridic** (naşterea unui copil, încheierea unui contract de împrumut, săvârşirea unei fapte ilicite).

După caracterul volițional, **faptele juridice în sens larg (izvoarele raportului juridic civil) se clasifică în:**

- **a. acțiuni umane** – fapte voluntare ale persoanelor fizice sau juridice de care norma juridică leagă anumite efecte juridice;
- **b. evenimente sau fapte naturale** – fapte juridice care se produc independent de voința omului şi de care norma de drept civil leagă anumite efecte juidice.

B. ACŢIUNILE UMANE

Se clasifică în **două** categorii:

- **Acțiuni săvârşite cu intenția de a produce efecte juridice**, adică de a crea, modifica sau stinge un raport juridic – acestea se numesc **acte juridice civile**, în acest caz efectele producându-se *ex voluntate*.

Prin act juridic vom înțelege acea manifestare de voință săvârşită cu intenția de a crea, modifica sau stinge un raport juridic civil.

Art. 1165 C. civ. enumeră principalele izvoare ale obligațiilor (raporturilor obligaționale): **obligațiile izvorăsc din contract, act unilateral** (...).

Contractul se defineşte ca fiind *acordul de voințe dintre două sau mai multe persoane cu intenția de a constitui, modifica sau stinge un raport juridic* – art. 1166 C. civ.

Contractul este unul dintre principalele izvoare ale raportului juridic civil, cel mai des al raporturilor juridice obligaționale, indiferent că se încheie între persoane fizice, juridice sau profesioniști.

Dispozițiile care guvernează contractul civil sunt aplicabile oricăror alte contracte care printr-o dispoziție a legii sau prin trăsăturile caracteristice nu a fost sau nu poate fi calificat ca având o altă natură.

✍ **Exemple:** contract administrativ, contract individual de muncă, contract încheiat cu consumatorii.

Actul juridic unilateral, deşi este rodul de voinţă al unei singure persoane, produce efecte juridice.

Actul juridic unilateral poate fi atât **patrimonial** (cum ar fi testamentul), cât şi **nepatrimonial** (cum ar fi recunoaşterea unui copil din afara căsătoriei).

Actul juridic unilateral nu se confundă cu contractul unilateral, care presupune un acord de voinţe şi în care, de regulă, numai un contractant îşi asumă obligaţii faţă de celălalt (exemplu: contractul de donaţie).

Actul juridic unilateral nu poate crea obligaţii pentru altă persoană, dar poate crea obligaţii pentru autorul său (exemplu: promisiunea unilaterală de vânzare – art. 1327 C. civ.).

→ **Acţiuni săvârşite fără intenţia de a produce efecte juridice**, dar care efecte se produc totuşi, în puterea legii – *ex lege*.

Acestea se subclasifică în:

acţiuni licite (fapte licite), cunoscute în vechiul cod sub denumirea de **cvasicontracte**, sunt cele săvârşite cu respectarea prevederilor legale;

faptele juridice licite reglementate de Codul civil ca izvoare ale raporturilor obligaţionale sunt:

- **gestiunea de afaceri** – reglementată de art. 1330 alin. (1) C. civ., potrivit căruia: *există gestiune de afaceri atunci când, fără să fie obligată, o persoană, numită gerant, gestionează în mod voluntar şi oportun afacerile altei persoane, numită gerat, care nu cunoaşte existenţa gestiunii sau, cunoscând gestiunea, nu este în măsură să desemneze un mandatar ori să se îngrijească în alt fel de afacerile sale;*
- **plata nedatorată** – reglementată de art. 1341 alin. (1) C. civ., potrivit căruia: *cel care plăteşte fără a datora are dreptul la restituire;*
- **îmbogăţirea fără justă cauză** – reglementată de art. 1345 C. civ., potrivit căruia: *cel care, în mod neimputabil, s-a îmbogăţit fără justă cauză în detrimentul altuia este obligat la restituire, în măsura pierderii patrimoniale suferite de cealaltă persoană, dar fără a fi ţinut dincolo de limita propriei sale îmbogăţiri;*

faptele licite izvoare ale **raporturilor juridice reale** sunt:

- **posesia** (care poate conduce la dobândirea unui drept de proprietate sau a altui drept real prin uzucapiune);
- **accesiunea mobiliară;**

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

acțiuni ilicite (fapte ilicite) – sunt acelea săvârşite cu încălcarea dispozițiilor legale, denumite şi **delicte civile**; acestea reprezintă acțiuni sau inacțiuni ale unei persoane care încalcă drepturile subiective sau interesele legitime ale unei alte persoane cauzându-i acesteia un prejudiciu patrimonial sau, după caz, unul nepatrimonial.

Cadrul juridic general: Art. 1349 alin. (1) şi (3) C. civ., potrivit căruia: (1) *orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune şi să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane.* (3) *În cazurile anume prevăzute de lege, o persoană este obligată să repare prejudiciul cauzat de fapta altuia, de lucrurile ori animalele aflate sub paza sa, precum şi de ruina edificiului.* De asemenea, potrivit art. 1359 C. civ. – *autorul faptei ilicite este obligat să repare prejudiciul cauzat şi când acesta este urmare a atingerii aduse unui interes al altuia, dacă interesul este legitim, serios şi, prin felul în care se manifestă, creează aparența unui drept subiectiv.*

Există însă situații în care, deşi la început acțiunea subiectului are caracter **licit**, prin suprapunerea altor acțiuni, ea devine **ilicită**.

Exemplu: faptul de a găsi un bun pierdut (acțiune licită) dă naştere unui raport juridic între găsitorul bunului şi proprietarul lui, primul având obligația de a-l restitui, iar cel de-al doilea având dreptul să-l pretindă. În situația în care găsitorul bunului îi păstrează pentru sine (acțiunea ilicită), se naşte un raport juridic în virtutea căruia proprietarul are dreptul de a-şi revendica bunul şi de a fi despăgubit pentru paguba care i s-a cauzat prin încălcarea obligației de restituire.

Se întâmplă uneori să existe o manifestare de voință într-un fapt juridic – **fapt voluntar al omului**, dar cu toate acestea faptul juridic nu va constitui un act juridic, deoarece, chiar dacă intervine voința, aceasta nu este manifestată în scopul de a crea o situație juridică.

Exemplu: atunci când o persoană cauzează un prejudiciu altuia, legea îl obligă pe autorul acestuia să-l repare. Prejudiciul poate fi cauzat independent de voința autorului, dar şi intenționat – adică autorul a urmărit să-l prejudicieze pe altul. Este însă de observat că în ambele ipoteze raportul juridic obligațional va fi creat între autor şi victimă şi independent de voința autorului. De ce spunem asta? Pentru că şi atunci când prejudiciul este creat în mod voluntar, voința intervine pentru a-l prejudicia pe altul, nu să creeze un raport juridic. Simpla intervenție a unui fapt este ceea ce creează această situație juridică.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

! OBSERVAȚIE:

Toate situațiile juridice care nu provin din acte juridice vor avea ca sursă faptele juridice în sens restrâns.

C. EVENIMENTELE SAU FAPTELE NATURALE

Sunt acele fapte juridice care se produc independent de voința omului şi de care norma de drept civil leagă anumite efecte (consecințe) juridice.

✍ **Exemplu:** naşterea unei persoane care determină apariția unui nou subiect de drept civil; anumite fenomene naturale (cutremurul, inundația) care constituie forță majoră exonerează de răspunderea civilă şi suspendă cursul prescripției extinctive.

În doctrina juridică, **noțiunea de fapt juridic** se foloseşte în două accepțiuni:

lato sensu **(în sens larg)** – în sfera faptului juridic intră atât acțiunile omeneşti săvârşite cu intenție (actele juridice) sau fără intenția de a produce efecte juridice, cât şi evenimentele (faptele naturale);

stricto sensu **(în sens restrâns)** – sfera faptului juridic cuprinde numai acțiunile omeneşti săvârşite fără intenția de a produce efecte juridice, efecte ce se produc în puterea legii, precum şi evenimentele – faptele naturale – excluse fiind actele juridice.

! OBSERVAȚIE:

Interesul juridic al acestei clasificări rezidă în materia probațiunii, în sensul că, de regulă, primele pot fi dovedite cu orice mijloc de probă îngăduit de lege, pe când actele juridice sunt supuse unor condiții restrictive de probațiune; instituția reprezentării are loc numai cu privire la actele juridice; regimul capacității civile este diferit după cum ne aflăm în prezența actelor juridice civile sau a faptelor juridice; nulitatea actului juridic civil este incidentă doar actelor juridice. De asemenea, cele prezentate mai sus sunt principalele izvoare ale raporturilor juridice civile, deoarece, în unele cazuri, aceste raporturi pot lua naştere direct din lege sau chiar din acte administrative.

BCU "CAROL I" UNIVERSITY LIBRARY

JURISPRUDENȚĂ

1. Prin cererea de chemare în judecată, reclamanta nu a indicat un temei juridic de drept material referitor la obligația pârâtului de restituire a sumei achitate în numele său de către reclamantă. (...) Astfel, gestiunea de afaceri există atunci când, fără să fie obligată, o persoană gestionează în mod voluntar şi oportun afacerile altei persoane, care nu cunoaşte existența gestiunii. Una dintre condițiile gestiunii de afaceri este ca aceasta să fie oportună în sensul de a fi utilă pentru cel ale cărui afaceri sunt gerate, iar caracterul necesar sau util al actelor şi cheltuielilor se apreciază la momentul la care gerantul le-a făcut – art. 1337 alin. (3) C. civ. În aprecierea caracterului util al gestiunii de afaceri, trebuie avut în vedere dacă actul juridic săvârşit de către reclamantă în numele pârâtului, respectiv plata impozitului pe transferul dreptului de proprietate, a privit o creanță certă, lichidă şi exigibilă. (...) De altfel, art. 1331 C. civ. instituie obligația gerantului de a-l încunoştința pe gerat despre gestiunea începută de îndată ce acest lucru este posibil, fiind important a se cunoaşte poziția acestuia din urmă în sensul dacă este sau nu de acord cu gestiunea de afaceri, însă reclamanta nu l-a încunoştințat pe pârât despre plata făcută în numele său, astfel cum impun dispozițiile legale menționate. În cazul unei gestiuni inoportune, art. 1339 C. civ. stabileşte că gerantul poate obține restituirea cheltuielilor făcute numai dacă acestea i-au procurat vreun avantaj geratului, însă, în speță, pârâtul nu a obținut vreun avantaj prin plata impozitului făcută de reclamantă, ci, dimpotrivă, aceasta din urmă a beneficiat de plată în sensul că şi-a putut intabula dreptul de proprietate în cartea funciară. Principiile echității şi ocrotirii bunei-credințe invocate de către recurentă nu pot determina admiterea unei acțiuni cât timp nu se poate constata îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege pentru instituția de drept material aleasă de reclamantă în vederea valorificării dreptului său de creanță împotriva pârâtului, procesul civil fiind guvernat de principiul disponibilității (Tribunalul Braşov, decizia nr. 135/R/2015, disponibilă pe *www.rolii.ro*, consultat la data de 4 iulie 2017).

2. În cadrul răspunderii contractuale, contractul este singurul care dovedeşte preexistența obligației, față de culpa debitorului de a nu o fi executat, astfel că obiectul probei în cadrul acestei răspunderi constă în stabilirea culpei contractuale şi a întinderii prejudiciului. În speță, Înalta Curte a constatat îndeplinirea condițiilor cerute pentru atragerea răspunderii civile contractuale, respectiv fapta ilicită a debitorului, care prin distrugerile provocate nu şi-a îndeplinit obligația contractuală de a lăsa spațiul la expirarea contractului de închiriere în aceeaşi stare de funcționare, şi prejudiciul reprezentat de valoarea de înlocuire a compartimentelor distruse. Fapta ilicită a pârâtei şi prejudiciul rezultă din probele administrate în cauză, respectiv raportul de expertiză tehnică judiciară, precum şi raportul de expertiză extrajudiciară, necontestat de pârâtă. Prin urmare, fiind îndeplinite condițiile răspunderii civile contractuale, Înalta Curte a statuat că instanța de apel în mod greşit a reținut lipsa prejudiciului cauzat

reclamantei, ca urmare a soluției pronunțate într-o cauză penală prin care s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală a patronului restaurantului (Înalta Curte de Casație şi Justiție, decizia nr. 965/2012, disponibilă pe *www.scj.ro*, consultat la data de 4 iulie 2017).

3. Forța majoră are efect asupra răspunderii contractuale a părții contractante debitoare, problema punându-se în termenii riscului contractului, care, pentru situația pieirii bunului obiect al contractului, se rezolvă conform regulii *res perit debitori*. Această regulă nu se aplică în cazul unui contract de leasing, deoarece obiectul obligației constă în plata unor sume de bani cu titlu de rate de leasing, iar sumele de bani, ca bunuri de gen, nu pier prin caz fortuit sau de forță majoră. Astfel, ICCJ a hotărât că utilizatorul dintr-un contract de leasing, fiind debitor al obligației de plată a ratelor de leasing, nu poate solicita încetarea contractului de leasing financiar ca urmare a intervenției forței majore, întrucât, deşi forța majoră are efect asupra răspunderii contractuale în cazul pieirii bunului obiect al contractului, în speță, nu este aplicabilă regula *res perit debitori*, deoarece obiectul obligației reclamantei-recurente nu îl reprezintă un bun individual determinat, ci un bun de gen, o sumă de bani, or, *genera non pereunt*. În speță, cazul de forță majoră pe care reclamanta l-a invocat a fost „criza economico-financiară mondială cu corolarul ei", iar Înalta Curte a reținut că menținerea contractului de leasing este posibilă deoarece obiectul obligației reclamantei constă în plata unor sume de bani cu titlu de rate de leasing, iar sumele de bani, ca bunuri de gen, nu pier prin caz fortuit sau de forță majoră (Înalta Curte de Casație şi Justiție, decizia nr. 3484/2012, disponibilă pe *www.scj.ro*, consultat la data de 4 iulie 2017).

SPEȚE

1. A cheamă în judecată pe B, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să-l oblige pe acesta din urmă să-i restituie suma de 500 lei achitată de către A. S-a arătat faptul că A a luat cu împrumut de la B suma de 1.000 lei şi s-a obligat să o restituie în două tranşe egale. Însă, din eroare, A a plătit lui B trei tranşe egale, fiecare în cuantum de 500 lei.

- Identificați izvorul raportului juridic şi precizați din care clasificare face parte?
- Ce soluție urmează să pronunțe instanța?

2. A cheamă în judecată pe B, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să-l oblige pe acesta din urmă la plata sumei de 500 lei reprezentând contravaloarea geamului şi a reparațiilor efectuate ca urmare a incidentului provocat de către B. S-a arătat faptul că B, din răzbunare, a lovit cu pietre geamul lui A până când l-a spart, iar tâmplăria din lemn a fost şi ea afectată.

- Identificați izvorul raportului juridic şi precizați din care clasificare face parte?
- Ce soluție urmează să pronunțe instanța?

3. A cheamă în judecată pe B, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să-l oblige pe B să-i restituie scara împrumutată cu 2 luni înainte. B a susținut în instanță că nu poate să-i restituie scara lui A, întrucât, ca urmare a topirii zăpezilor, s-a produs o inundație care i-a distrus întreaga gospodărie, prin ruperea gardului care o împrejmuia, şi astfel toate obiectele din curte, inclusiv scara, au fost luate de ape şi nu au mai fost găsite.

- Identificați izvorul raportului juridic şi precizați din care clasificare face parte?
- Ce soluție urmează să pronunțe instanța?

MINISPEȚE

1. În 2017, X cheamă în judecată pe Y, solicitând instanței să-l oblige pe acesta din urmă să-i plătească suma de 1.000 lei reprezentând contravaloarea bicicletei sale. X a arătat că a mers la un concert în aer liber în vara anului 2013, în parc, unde, din cauza aglomerației, şi-a rătăcit bicicleta pe care tocmai şi-o cumpărase. A arătat apoi că a văzut poze pe o rețea de socializare pe care Y le-a făcut publice şi în care acesta din urmă participa la competiții cu scop caritabil cu bicicleta lui. De asemenea, erau mai multe fotografii care îl prezentau pe Y în diferite drumeții şi excursii cu aceeaşi bicicletă. Y s-a apărat în instanță arătând faptul că el este o persoană de bună-credință, că a găsit bicicleta respectivă abandonată pe un drum public la 50 km de oraş şi că a încercat să-i găsească proprietarul, timp de 3 ani, fără însă a avea succes. Y consideră că după trecerea unei perioade de 3 ani, X este decăzut din dreptul de a mai formula acțiune în instanță. Instanța a pronunțat o hotărâre prin care:

a) a admis acțiunea şi l-a obligat pe Y la plata sumei de 1.000 lei;

b) a respins acțiunea, reținând faptul că Y nu poate fi obligat la plata contravalorii bicicletei;

c) a respins acțiunea, constatând decăderea.

2. X solicită în instanță obligarea companiei de telecomunicații mobile Y la restituirea sumei de 500 lei, achitată la data de 11 noiembrie 2017, cu titlu de plată nedatorată. X îşi argumentează acțiunea arătând faptul că, fiind plecat din țară o perioadă de câteva luni, a avut reprezentarea că a rămas în urmă cu achitarea facturilor către compania de telecomunicații şi s-a prezentat la ghişeu pentru achitarea sumei indicate. Convingerea sa a fost însă greşită întrucât ulterior a constatat că achitase în 15 aprilie 2017, deci înainte de plecarea sa în străinătate, suma de 500 lei. Compania Y a solicitat respingerea acțiunii argumentând faptul că plata efectuată la data de 11 noiembrie 2017 este de fapt o plată efectuată de X pentru soția sa, care a înregistrat restanțe la facturi. Instanța, analizând cauza, a pronunțat o hotărâre prin care:

a) a admis acțiunea şi a obligat compania Y la restituirea sumei de 500 lei cu titlu de plată nedatorată;

b) a respins acțiunea, considerând că nu este supus restituirii ceea ce s-a plătit cu titlu de gestiune de afaceri;

c) a respins acțiunea, considerând că nu se poate restitui decât plata care s-a făcut prin dol sau violență.

3. X cheamă în judecată pe Y, pentru ca, prin sentința pe care o va pronunța, instanța să îl oblige pe acesta din urmă să achite suma de 10.000 lei cu titlu de contravaloare marfă. X a arătat ca la data de 10 octombrie 2017 a încheiat un contract de vânzare marfă cu Y, în calitate de cumpărător. Apoi, a primit pe e-mail solicitarea din partea lui Y de a suplimenta cantitatea de marfă inițial contractată cu 10 tone de produse în valoare de 10.000 lei. Ulterior livrării cantității suplimentare de marfă, Y a refuzat achitarea contravalorii acesteia întrucât aceasta excedează obiectului contractului încheiat la data de 10 octombrie 2017 şi, în plus, nu există un act adițional la contractul de vânzare prin care părțile să modifice obiectul înțelegerii inițiale. Instanța, reținând cauza spre judecare, a pronunțat o sentință prin care:

a) a admis acțiunea şi a obligat pârâta Y la achitarea sumei de 10.000 lei;

b) a respins acțiunea, întrucât pretențiile legate de marfa suplimentară excedează obiectului contractului;

c) a respins acțiunea, reținând ca argument lipsa unui act adițional la contractul de vânzare.

GRILE

1. Evenimentele sau faptele naturale, spre deosebire de acțiunile umane:

a) nu pot constitui izvoare ale raporturilor juridice civile decât în acele cazuri în care legea civilă leagă naşterea unui astfel de raport de astfel de împrejurări;

b) sunt împrejurări care se produc independent de voința subiectului de drept civil;

c) nu fac parte din categoria faptului juridic în sens restrâns (*stricto sensu*).

2. *Stricto sensu*, în sfera faptul juridic se includ:

a) numai evenimentele sau faptele naturale de care legea leagă naşterea de raporturi juridice civile concrete;

b) acțiunile omeneşti săvârşite cu intenția de a produce efecte juridice;

c) şi acțiuni omeneşti săvârşite fără intenția de a produce efecte juridice, efecte care însă se produc în temeiul legii.

3. A îi forțează mâna lui B pentru ca acesta să încheie un contract de împrumut. Cum poate demonstra B faptul că a fost forțat să semneze actul?

a) numai prezentând contractul;

b) numai prin martori;

c) prin orice mijloc de probă.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Cum se subclasifică faptele săvârşite fără intenţia de produce efecte juridice?
2. Când ia naştere un raport juridic civil concret?
3. Care sunt deosebirile dintre un act juridic şi un fapt juridic *stricto sensu*?

Răspunsuri minispețe

1. b

Răspuns corect este cel de la lit. b), întrucât răspunderea delictuală antrenată în sarcina lui Y are printre principii şi repararea în natură a prejudiciului. Astfel, potrivit art. 1386 alin. (1) C. civ., *„repararea prejudiciului se face în natură, prin restabilirea situației anterioare (...)"*. Prin repararea în natură se înțelege activitatea de înlăturare a prejudiciului suferit de către o persoană prin modalități sau procedee practice, cum sunt: restituirea bunurilor şi valorilor, înlocuirea bunurilor distruse cu altele de acelaşi fel şi având aceleaşi performanțe, efectuarea unor reparații sau operații tehnice, de specialitate. În aceste condiții, solicitarea lui X de a fi obligat Y la plata contravalorii bicicletei, şi nu la restituirea acesteia, ar fi putut fi admisă doar în ipoteza în care bunul respectiv nu ar mai fi existat din punct de vedere material. Varianta de răspuns a) nu este corectă, deoarece, potrivit art. 937 alin. (1) şi (2) C. civ., *„(1) Persoana care, cu bună-credință, încheie cu un neproprietar un act translativ de proprietate cu titlu oneros având ca obiect un bun mobil devine proprietarul acelui bun din momentul luării sale în posesie efectivă. (...) (3) Cu toate acestea, bunul pierdut sau furat poate fi revendicat de la posesorul de bună-credință, dacă acțiunea este intentată, sub sancțiunea decăderii, în termen de 3 ani de la data la care proprietarul a pierdut stăpânirea materială a bunului"*. Or, în speță, Y nu este o persoană de bună-credință pentru că el este găsitorul unui bun mobil. Conform art. 942 C. civ., *„(1) Bunul mobil pierdut continuă să aparțină proprietarului său. (2) Găsitorul bunului este obligat ca, în termen de 10 zile, să îl restituie proprietarului ori, dacă acesta nu poate fi cunoscut, să îl predea organului de poliție din localitatea în care a fost găsit. Acesta are obligația de a păstra bunul timp de 6 luni, fiind aplicabile în acest sens dispozițiile privitoare la depozitul necesar. (3) Organul de poliție va afişa la sediul său şi pe pagina de internet un anunț privitor la pierderea bunului, cu menționarea tuturor elementelor de descriere a acestuia"*.

2. a

Răspunsul corect este cel de la lit. a), întrucât din datele speței rezultă faptul că X a făcut plata cu intenția de a stinge o datorie proprie – art. 1341 alin. (3) C. civ. Deşi, potrivit alin. (2) al aceluiaşi articol, *„nu este supus restituirii ceea ce s-a plătit cu titlu de liberalitate sau gestiune de afaceri"*, din datele speței nu rezultă că X ar fi acționat ca gerant al soției sale, întrucât, potrivit dispozițiilor art. 1330 C. civ., *„există gestiune de afaceri atunci când, fără să fie obligată, o persoană (...) gestionează în mod voluntar (...) afacerile altei persoane"*.

3. a

Răspunsul corect este lit. a), întrucât acțiunile umane săvârşite cu intenția de a produce efecte juridice, adică de a crea, modifica sau stinge un raport juridic, constituie izvor al raportului juridic. În speță, actul juridic civil îşi produce efectele *ex voluntate*, în sensul că respectiva cantitate suplimentară de marfă a fost livrată ca urmare a solicitării exprese a pârâtei, care şi-a manifestat în acest sens voința, şi deci s-a modificat obiectul raportului juridic. Potrivit art. 1178 C. civ., *„contractul se încheie prin simplul acord de voințe al părților dacă legea nu impune o anumită formalitate pentru încheierea sa valabilă"*. În continuare, art. 1240 C. civ. statuează că *„(1) Voința de a contracta poate fi exprimată verbal sau în scris. (2) Voința poate fi manifestată şi printr-un comportament care, potrivit legii, convenției părților, practicilor statornicite între acestea sau uzanțelor, nu lasă nicio îndoială asupra intenției de a produce efectele juridice corespunzătoare"*, iar art. 1243 C. civ. prevede faptul că *„dacă prin lege nu se prevede altfel, orice modificare a contractului este supusă condițiilor de formă cerute de lege pentru încheierea sa"*. Or, în speță, actul juridic s-a modificat în mod valabil prin acțiunile părților, cumpărătorul a solicitat mai multă marfă, iar vânzătorul a acceptat această modificare prin livrarea cantității suplimentare.

Răspunsuri grile

1. a şi b

Răspunsurile corecte sunt variantele a) şi b), deoarece, aşa cum am arătat deja, evenimentele sau faptele naturale sunt acele fapte juridice care se produc independent de voința omului şi de care norma de drept civil leagă anumite efecte (consecințe) juridice.

2. c

Răspunsul corect este varianta c), deoarece, *stricto sensu* (în sens restrâns), sfera faptului juridic cuprinde numai acțiunile omeneşti săvârşite fără intenția de a produce efecte juridice, efecte ce se produc în puterea legii, precum şi evenimentele – faptele naturale – excluse fiind actele juridice.

3. c

Răspunsul corect este varianta c), deoarece „forțarea mâinii" este o acțiune umană săvârşită fără intenția de produce efecte juridice, iar în materia probațiunii, de regulă, aceasta poate fi dovedită cu orice mijloc de probă îngăduit de lege, pe când actele juridice sunt supuse unor condiții restrictive de probațiune.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 5	Subiecte

A. NOŢIUNE

Prin subiect al raportului juridic civil se înţelege **calitatea de a fi titular al drepturilor şi obligaţiilor ce alcătuiesc conţinutul raportului juridic civil.**

Sunt deci subiecte sau părţi ale raportului juridic civil **persoanele fizice sau persoanele juridice** (în această calitate a lor) între care se leagă acel raport şi care au unul faţă de celălalt fie drepturi subiective, fie obligaţii civile corelative acestor drepturi.

➲ **Persoana fizică** este *omul, privit individual, ca titular de drepturi şi obligaţii civile.*

➲ **Persoana juridică** *este orice formă de organizare care, întrunind condiţiile cerute de lege, este titulară de drepturi şi obligaţii civile.*

Mai au calitatea de părţi ale raportului juridic obligaţional şi **profesioniştii.**

În acest sens, art. 3 alin. (1) C. civ. dispune: *Dispoziţiile prezentului cod se aplică şi raporturilor dintre profesionişti, precum şi raporturilor dintre aceştia şi orice alte subiecte de drept civil.*

Alin. (2) şi (3) ale aceluiaşi articol precizează: *(2) Sunt consideraţi profesionişti toţi cei care exploatează o întreprindere. (3) Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activităţi organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ.*

Persoana care dobândeşte sau exercită drepturi subiective civile este **subiectul activ** al raportului juridic, iar persoana căreia îi incumbă obligaţii civile este **subiectul pasiv.**

În raporturile juridice de obligaţie, subiectul activ se numeşte **creditor,** iar cel pasiv, **debitor.**

De cele mai multe ori, fiecare dintre părţile raportului juridic obligaţional este atât subiect activ, cât şi subiect pasiv.

✍ **Exemplu:** în raporturile juridice ce se nasc din încheierea unui contract de vânzare, vânzătorul are dreptul de a cere cumpărătorului plata preţului şi are obligaţia de a-i transmite acestuia dreptul de proprietate asupra bunului vândut. Cealaltă parte, cumpărătorul, are dreptul de a pretinde să i se transmită lucrul vândut şi are obligaţia de a plăti preţul. Evident, dreptul vânzătorului de a pretinde preţul îi este corelativă obligaţia cumpărătorului de a plăti acest preţ, iar obligaţia vânzătorului de a transmite proprietatea lucrului este corelativă dreptului cumpărătorului de a pretinde această transmitere.

B. DETERMINAREA SUBIECTELOR RAPORTULUI JURIDIC CIVIL

De regulă, subiectele raportului sunt determinate, individualizate de la început prin însăşi săvârşirea faptului juridic sau încheierea actului juridic.

✍ **Exemple:** părţile care încheie contractul de vânzare se determină sau se individualizează ca vânzător şi, respectiv, cumpărător. Cel care săvârşeşte o faptă ilicită şi păgubitoare se individualizează ca debitor al obligaţiei de despăgubire.

În cazul raporturilor juridice reale sau al celor care au în conţinut drepturi nepatrimoniale, subiectul pasiv al raportului juridic nu este determinat, fiind format din toate celelalte persoane care au obligaţie de abstenţiune.

✍ **Exemplu:** în raportul juridic de proprietate, subiectul activ este proprietarul, dar subiectul pasiv este neindividualizat. Adică oricine este obligat să respecte dreptul de proprietate – subiect pasiv nedeterminat sau universal.

! OBSERVAŢIE:

În situaţia în care subiectul pasiv al raportului real sau al raportului nepatrimonial se individualizează prin încălcarea dreptului, raportul juridic iniţial nu se stinge, ci se naşte concomitent un raport juridic distinct (obligaţional) care are în conţinutul său dreptul titularului de a trage la răspundere subiectul pasiv acum determinat, precum şi obligaţia corelativă a acestuia din urmă de a restabili situaţia anterioară, inclusiv prin repararea prejudiciului cauzat.

✍ **Exemplu:** atunci când o anumită persoană încalcă dreptul de proprietate, raportul de proprietate (raport real) nu se stinge faţă de toate celelalte persoane, care sunt ţinute în continuare de a respecta dreptul de proprietate. Dar faţă de subiectul pasiv individualizat (determinat) se naşte un alt raport juridic, de data aceasta obligaţional, în care acesta urmează să suporte consecinţele încălcării dreptului de proprietate, fie prin restituirea bunului, fie prin plata unor despăgubiri.

C. PLURALITATEA SUBIECTELOR RAPORTULUI JURIDIC CIVIL

Există pluralitate de subiecte în situația în care raportul juridic are mai multe persoane fie ca subiecte active, fie ca subiecte pasive, precum şi raporturi juridice în care există mai multe subiecte active şi mai multe subiecte pasive.

C.1. Pluralitatea subiectelor în cadrul raporturilor obligaționale

În cazul raporturilor obligaționale cu pluralitate de subiecte, drepturile şi **obligațiile corelative se divid între subiecții activi sau cei pasivi; aşadar, obligațiile divizibile (obligațiile conjuncte)** reprezintă regula – art. 1424 teza I C. civ.

În cazul **pluralității active** (pluralității de creditori), fiecare dintre creditori nu poate să ceară de la debitorul comun decât executarea părții sale din creanță – art. 1422 alin. (2) C. civ.

În cazul **pluralității pasive** (pluralității de debitori), fiecare dintre debitori, atunci când aceştia sunt obligați față de creditor la aceeaşi prestație, nu poate fi constrâns la executarea obligației decât separat şi în limita părții sale din datorie – art. 1422 alin. (1) C. civ.

Excepții de la regula divizibilității:

1. Obligațiile solidare:

- *solidaritatea activă* (mai mulți creditori) – oricare dintre creditori poate să pretindă debitorului întreaga datorie, iar debitorul se poate libera de datorie plătind-o oricăruia dintre creditori (art. 1434 C. civ.);

! OBSERVAȚIE:

Solidaritatea dintre creditori (activă) nu există decât dacă este stipulată în mod expres (art. 1435 C. civ.). Ea poate să rezulte numai din acte juridice (contract sau testament).

- *solidaritatea pasivă* (mai mulți debitori) – creditorul va putea cere oricăruia dintre debitorii solidari întreaga creanță, iar executarea obligației de către unul dintre codebitori eliberează pe ceilalți față de creditor (art. 1433 C. civ.);
- debitorul solidar care a executat obligația se subrogă în drepturile creditorului şi poate să ceară codebitorilor săi partea de datorie care îi revenea fiecăruia dintre ei [art. 1456 alin. (1) C. civ.].

✍ **Exemplu:** dacă mai multe persoane săvârşesc împreună o faptă ilicită şi culpabilă prin care cauzează o pagubă altei persoane, autorii faptei răspund în solidar față de victimă, ceea ce înseamnă că aceasta poate să pretindă şi să primească întreaga despăgubire de la oricare dintre cofăptaşi. Urmează apoi ca cel care a despăgubit integral victima să-şi recupereze, pe cale acțiunii în regres, de la ceilalți debitori, partea ce revine fiecăruia în suportarea obligației de a repara paguba cauzată împreună.

! OBSERVAȚIE:

Solidaritatea activă (dintre creditori) poate să rezulte numai din voința părților, pe când solidaritatea pasivă (dintre debitori) poate să rezulte dintr-o prevedere legală sau din voința expresă a părților.

2. **Obligațiile indivizibile** – când, datorită obiectului obligației sau convenției părților, obligația nu poate fi fragmentată (art. 1425 C. civ.);
   - indivizibilitatea poate fi: *naturală* (când obiectul obligației nu poate fi divizat pentru că este indivizibil) sau *convențională* (datorită convenției părților care îl consideră indivizibil, chiar dacă prin natura lui este divizibil).

✍ **Exemplu:** dacă doi soți vând un autoturism unui terț, obligația lor de a preda cumpărătorului autoturismul nu poate fi divizată pentru că însuşi obiectul material al obligației este indivizibil. Tot astfel, dacă sunt doi cumpărători, vânzătorul este obligat să predea autoturismul întreg oricăruia dintre ei (indivizibilitatea naturală). De asemenea, sunt indivizibile obligațiile de a nu face.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

! OBSERVAȚIE:

Atât solidaritatea, cât şi indivizibilitatea obligațiilor reprezintă excepții de la principiul divizibilității; deosebirea dintre solidaritate şi indivizibilitate rezidă în aceea că în timp ce prima poate fi convențională sau legală, a doua poate rezulta atât din natura obiectului, cât şi din convenția părților. Dacă solidaritatea şi indivizibilitatea sunt convenționale (rezultă dintr-un contract), ele trebuie să fie stipulate în mod expres de către părți, adică nu se prezumă, ci trebuie dovedite, dacă sunt invocate.

C.2. Pluralitatea subiectelor raporturilor reale şi a celor nepatrimoniale:

Nu poate să apară decât cu privire la subiectul activ al acestora, deoarece subiectul pasiv este nedeterminat.

În ceea ce priveşte raportul real de proprietate, pluralitatea de subiecte apare în cazul coproprietății comune. Aceasta îmbracă forma coproprietății comune (proprietate comună pe cote-părți sau coproprietate şi proprietate devălmaşă).

Coproprietatea se clasifică în ***coproprietate obişnuită*** şi ***coproprietate forțată***:

→ în cazul *coproprietății obişnuite,* fiecare coproprietar îşi exercită prerogativele asupra unui bun sau asupra mai multor bunuri determinate, fiecare dintre ei având o ***cotă-parte ideală şi abstractă*** din dreptul de proprietate (art. 634 C. civ.);

✓ coproprietatea obişnuită poate înceta prin partaj;

✍ **Exemplu:** doi frați dobândesc împreună, prin moştenire, un apartament, fiecăruia dintre ei revenindu-i cota de ½ din dreptul de proprietate asupra apartamentului.

→ *coproprietatea forțată* se caracterizează prin faptul că poartă asupra unor bunuri care prin natura lor nu pot fi împărțite şi aparțin împreună mai multor persoane;

✓ coproprietatea forțată nu poate înceta prin partaj judiciar;

✍ **Exemplu:** proprietatea asupra părților comune – scări, ziduri exterioare etc. – din clădiri cu mai multe apartamente ce aparțin unor proprietari diferiți.

✓ proprietatea în devălmăşie reprezintă proprietatea comună potrivit căreia titularii săi nu au determinată o cotă-parte ideală din dreptul lor de proprietate; nici bunul şi nici dreptul de proprietate nu sunt fracționate;

✓ poate lua naştere prin efectul legii sau în temeiul unui act juridic.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

✍ **Exemplu:** bunurile dobândite în timpul regimului comunității legale de oricare dintre soți sunt bunuri comune în devălmăşie ale soților (art. 339 C. civ.).

D. SCHIMBAREA SUBIECTELOR RAPORTULUI JURIDIC CIVIL

Raporturile juridice nu sunt fixe şi imuabile, deşi există categorii de astfel de raporturi care nu pot fi modificate prin schimbarea subiecților, cum ar fi, de exemplu, raporturile juridice personale nepatrimoniale, care sunt strâns legate de persoana omului, de pildă, cele privitoare la numele persoanei, raporturile de rudenie etc.

Tot astfel, în raporturile patrimoniale al căror conținut îl constituie drepturi reale (cum ar fi, de exemplu, dreptul de proprietate) numai subiectul activ sau titularul dreptului poate fi schimbat, dar nu şi subiectul pasiv, care este universal.

În raporturile care au în conținutul lor dreptul de proprietate, subiectul activ se schimbă prin modurile de dobândire a drepturilor reale: prin convenție, moştenire legală sau testamentară, accesiune, uzucapiune, ca efect al posesiei de bună-credință în cazul bunurilor mobile şi al fructelor, prin ocupațiune, tradițiune, precum şi prin hotărâre judecătorească, atunci când ea este translativă de proprietate prin ea însăşi, prin efectul unui act administrativ – art. 557 alin. (1), (2) C. civ.

În raporturile juridice de obligație, schimbarea subiecților se poate realiza prin cesiunea de drepturi, atunci când se schimbă subiectul activ, sau cesiunea de datorii, atunci când se schimbă subiectul pasiv.

! OBSERVAȚIE:

Cel care transmite altuia un drept se numeşte **cedent** sau **autor**, iar cel căruia i se transmite dreptul se numeşte **cesionar** sau **succesor**.

Transmisiunea sau cesiunea **poate fi cu titlu particular** (când se transmite un drept sau unele drepturi determinate), cum ar fi cazul unui contract de vânzare, de donație, de schimb etc., sau prin legat testamentar particular; **cu titlu universal** (când mai multe persoane fizice dobândesc fiecare câte o fracțiune din patrimoniul autorului lor sau când o persoană juridică se reorganizează, ca exemplu, prin divizare parțială), şi **transmisiune universală** (când un singur subiect de drept dobândeşte toate drepturile şi obligațiile persoanei fizice decedate sau ale persoanei juridice care şi-a încetat existența).

BCUIAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Schimbarea subiectului activ (creditorul) are loc prin:

1. *cesiunea de creanță* – convenția prin care creditorul cedent transmite cesionarului o creanță împotriva unui terț (art. 1566 C. civ.);
2. *subrogația personală* – care înseamnă substituirea în drepturile creditorului prin plata creanței, fiind un mijloc de transmitere legală sau convențională a dreptului de creanță către un terț care a plătit pe creditorul inițial în locul debitorului. Subrogația convențională poate fi consimțită de debitor sau de creditor. Ea trebuie să fie expresă și, pentru a fi opusă terților, trebuie constatată prin înscris (art. 1593 C. civ.);
3. *novația prin schimbare de creditor* – are loc prin substituirea unui nou creditor celui inițial față de care debitorul este liberat; ca efect al novației, debitorul se obligă față de noul creditor.

Schimbarea subiectului pasiv (cesiunea unor datorii determinate) **se poate realiza prin:**

1. *novație prin schimbare de debitor* – se produce atunci când un debitor nou îl înlocuiește pe cel inițial, care este liberat de creditor, stingându-se, astfel, obligația inițială. În acest caz, novația poate opera fără consimțământul debitorului inițial [art. 1609 alin. (2) C. civ.];
2. *preluarea de datorie* sau *cesiunea de datorie* – care înseamnă obligația de a plăti o sumă de bani ori de a executa o altă prestație care poate fi transmisă de debitor unei alte persoane: fie printr-un contract încheiat între debitorul inițial și noul debitor, fie printr-un contract încheiat între creditor și noul debitor prin care acesta din urmă își asumă obligația (art. 1599 C. civ.). Prin acest contract noul debitor îl înlocuiește pe cel vechi care, dacă nu s-a stipulat altfel, este liberat numai dacă creditorul își dă acordul;
3. *poprire* – care este măsura de executare silită prin care creditorul urmărește sumele pe care debitorul său le are de primit de la o terță persoană, scopul acestei măsuri fiind limitat la indisponibilizarea sumelor de bani sau a efectelor (titluri de valoare) pe care un terț le datorează debitorului urmărit. Subiecții popririi sunt: creditorul urmăritor – *creditor popritor* –, debitorul – *debitor poprit* –, și *terțul poprit*, care în această operațiune devine debitor al creditorului popritor, fiind deci vorba de o schimbare a subiectului pasiv.

E. CAPACITATEA SUBIECTELOR RAPORTULUI JURIDIC CIVIL

❶ **Capacitatea civilă de folosință** *este aptitudinea generală de a avea drepturi și obligații civile, adică aptitudinea de a fi subiect de drept civil.*

Capacitatea civilă este recunoscută tuturor persoanelor.

Orice persoană are deci capacitate de folosință și, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, capacitate de exercițiu (art. 28 C. civ.).

Nimeni nu poate fi îngrădit în capacitatea de folosinţă sau lipsit, în tot sau în parte, de capacitatea de exerciţiu, decât în cazurile şi condiţiile expres prevăzute de lege. Mai mult decât atât, nimeni nu poate renunţa, în tot sau în parte, la capacitatea de folosinţă sau la capacitatea de exerciţiu (art. 29 C. civ.).

Capacitatea de folosinţă începe la naşterea persoanei şi încetează odată cu moartea acesteia (art. 35 C. civ.). Cu toate acestea, drepturile copilului sunt recunoscute de la concepţiune, însă numai dacă el se naşte viu (art. 36 C. civ.).

! OBSERVAŢIE:

Prin această *ficţiune juridică* legiuitorul consideră sub condiţie că există nu numai copilul deja născut, ci şi cel conceput, drepturile sale fiind recunoscute din chiar momentul concepţiei, cu condiţia să se nască viu. Această **capacitate anticipată, condiţionată şi limitată de folosinţă** este recunoscută numai în ceea ce priveşte dobândirea de drepturi, dar nu şi asumarea de obligaţii, după cum statuează şi art. 957 alin. (1) C. civ., potrivit căruia *o persoană poate moşteni dacă există la momentul deschiderii moştenirii. Dispoziţiile art. 36, art. 58 şi art. 208 sunt aplicabile.*

➲ **Persoanele juridice** care sunt supuse înregistrării au capacitatea de a avea drepturi şi obligaţii de la data înregistrării lor. Celelalte persoane juridice au capacitatea de a avea drepturi şi obligaţii, după caz, fie de la data actului de înfiinţare, de la data autorizării constituirii lor sau de la data îndeplinirii oricărei alte cerinţe prevăzute de lege [art. 205 alin. (1) şi (2) C. civ.].

! OBSERVAŢIE:

Şi în cazul persoanelor juridice, legiuitorul, printr-o ficţiune juridică, recunoaşte o **capacitate anticipată** atunci când, până la data înregistrării, pot, chiar de la data actului de înfiinţare, să dobândească drepturi şi să îşi asume obligaţii, însă numai în măsura în care acestea sunt necesare pentru ca persoana juridică respectivă să ia fiinţă în mod valabil [art. 205 alin. (3) C. civ.].

Capacitatea civilă de folosinţă a persoanei juridice nu este însă generală şi egală, aşa cum este cea a persoanelor fizice. În acest sens, potrivit art. 206 alin. (1) şi (2) C. civ., persoana juridică poate avea orice drepturi şi obligaţii civile, afară de acelea care, prin natura lor sau potrivit legii, nu pot aparţine decât persoanei fizice. Persoanele juridice fără scop lucrativ pot avea doar acele drepturi şi obligaţii civile care sunt necesare pentru realizarea scopului stabilit prin lege, actul de constituire sau statut.

② **Capacitatea civilă de exercițiu** *este aptitudinea persoanelor de a dobândi drepturi şi de a-şi asuma obligații prin acte juridice proprii sau aptitudinea de a încheia singure acte juridice civile* (art. 37 C. civ.).

Dacă toate persoanele fizice au capacitate de folosință recunoscută de lege ca urmare a faptul că există ca ființe umane, capacitatea de exercițiu este recunoscută de lege numai persoanelor care au o voință conştientă, care au discernământul faptelor lor, întrucât numai acestea îşi pot da seama de consecințele actelor lor producătoare de efecte juridice.

Persoanele fizice dobândesc **capacitate de exercițiu deplină** la vârsta de 18 ani.

! OBSERVAȚIE:

Legiuitorul a instituit o **capacitate de exercițiu anticipată** şi a dispus ca, pentru motive temeinice, instanța de tutelă să poată recunoaşte minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exercițiu. În acest scop, vor fi ascultați şi părinții sau tutorele minorului, luându-se, când este cazul, şi avizul consiliului de familie. În acelaşi fel, şi minorul care a împlinit vârsta de 16 şi se căsătoreşte dobândeşte capacitatea deplină de exercițiu [art. 39 alin. (1) raportat la art. 272 alin. (2) C. civ.].

Până la vârsta de 14 ani minorii sunt complet lipsiți de capacitate de exercițiu. Cu toate acestea, având capacitate de folosință, ei pot deveni titulari de drepturi şi obligații, dar actele juridice din care acestea izvorăsc vor trebui să fie încheiate, în numele minorului incapabil, de către reprezentanții săi legali.

Minorii care au împlinit vârsta de 14 ani dobândesc, potrivit legii, **o capacitate civilă de exercițiu restrânsă**, care le îngăduie, potrivit art. 41 alin. (2) C. civ., să încheie ei înşişi actele juridice prin care dobândesc drepturi şi îşi asumă obligații, dar cu încuviințarea prealabilă a părinților sau a tutorelui chemat potrivit legii să le asigure ocrotirea şi, în cazurile prevăzute de lege, şi cu autorizarea instanței de tutelă.

Şi persoanele majore pot fi, uneori, lipsite de capacitate de exercițiu, atunci când, suferind de alienație mintală sau de debilitate mintală, sunt puse sub interdicție prin hotărâre judecătorească (art. 43 C. civ.).

! OBSERVAȚIE:

Cei puşi sub interdicție judecătorească sunt complet lipsiți de capacitate de exercițiu, ca şi minorii sub 14 ani, dar, la fel ca şi aceştia, bucurându-se de capacitatea de folosință, vor putea deveni titulari de drepturi şi obligații prin intermediul reprezentării lor legale de către un tutore numit în acest scop, care va încheia în numele şi în contul lor actele juridice necesare.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Persoana juridică îşi exercită drepturile şi îşi îndeplineşte obligaţiile prin organele sale de administrare, de la data constituirii lor. Au calitatea de organe de administrare, în sensul precizat mai sus, persoanele fizice sau persoanele juridice care, prin lege, actul de constituire sau statut, sunt desemnate să acţioneze, în raporturile cu terţii, individual sau colectiv, în numele şi pe seama persoanei juridice. Raporturile dintre persoana juridică şi cei care alcătuiesc organele sale de administrare sunt supuse, prin analogie, regulilor mandatului, dacă nu s-a prevăzut altfel prin lege, actul de constituire sau statut (art. 209 C. civ.).

JURISPRUDENŢĂ

1. Instanţa a hotărât că, în cazul coparticipării procesuale active sau pasive, dispoziţiile art. 455 C. pr. civ. stabilesc că, dacă sunt mai mulţi reclamanţi sau pârâţi, ei vor fi obligaţi la cheltuieli de judecată în mod egal, proporţional sau solidar, potrivit cu interesul ce are fiecare şi după felul raportului de drept dintre ei. Înalta Curte a precizat însă că solidaritatea obligaţiilor nu se prezumă, aceasta trebuind stipulată în mod expres, deoarece divizibilitatea drepturilor şi obligaţiilor constituie regula comună în materia obligaţiilor cu pluralitate de subiecte, excepţia de la această regulă constituind-o obligaţiile solidare şi obligaţiile indivizibile. În speţă, în dispozitivul hotărârii nu s-a făcut nicio menţiune privind modalitatea în care cheltuielile de judecată urmează a fi suportate de coparticipanţi, astfel că, în lipsa existenţei vreunei convenţii privind solidaritatea obligaţiilor, precum şi a vreunei solidarităţi care să provină din lege (nefiind incidente dispoziţiile art. 1382 C. civ.)., Înalta Curte a statuat că obligaţia de plată a cheltuielilor de judecată este una divizibilă (Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, decizia nr. 1420/2015, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, consultat la data de 5 iulie 2017).

2. Instanţa a procedat potrivit dispoziţiilor legale, în baza cărora: „dacă terţul poprit nu îşi îndeplineşte obligaţiile ce îi revin pentru efectuarea popririi, inclusiv în cazul în care, în loc să consemneze suma urmăribilă, a liberat-o debitorului poprit, creditorul urmăritor, debitorul sau executorul judecătoresc, în termen de cel mult o lună de la data când terţul poprit trebuia să consemneze sau să plătească suma urmăribilă, poate sesiza instanţa de executare, în vederea validării popririi. Instanţa va cita creditorul urmăritor, debitorul şi terţul poprit şi, dacă din probele administrate rezultă că terţul poprit îi datorează sume de bani debitorului, va da o hotărâre de validare a popririi prin care îl va obliga pe terţul poprit să plătească creditorului, în limita creanţei, suma datorată debitorului, iar în caz contrar va hotărî desfiinţarea popririi. Dacă sumele sunt datorate periodic, poprirea se validează atât pentru sumele ajunse la scadenţă, cât şi pentru cele care vor fi scadente în viitor, validarea producându-şi efectele numai la data când sumele devin scadente. Astfel, instanţa a constatat că debitorul obţinea venituri din partea terţului poprit, în baza raporturilor salariale ce s-au desfăşurat între aceştia până la data de

26 mai 2015, conform înscrisurilor depuse (...), astfel că refuzul terțului poprit de a se conforma ordonanței de înființare a popririi la data de 8 aprilie 2015 apare ca fiind nejustificat. Prin prisma acestor dispoziții, instanța a constatat îndeplinirea cumulativă a condițiilor stabilite de lege, şi anume: neîndeplinirea obligațiilor ce-i revin terțului poprit pentru efectuarea popririi, anume faptul că acesta nu a consemnat suma de bani urmăribilă, precum şi preexistența unui raport juridic obligațional între terțul poprit şi debitor, determinat de faptul că debitorul a beneficiat de la terțul poprit de salariu, în calitate de director comercial (Tribunalul Teleorman, sentința civilă nr. 826/2015, disponibilă pe *http://legeaz.net/spete-civil-2/validare-poprire-jurisprudenta-plati-826-2015*, consultat la 6 iulie 2017).

3. Curtea Constituțională a statuat că coproprietatea forțată permite, datorită naturii bunului comun, exercitarea mai liberă de către fiecare coproprietar a drepturilor sale asupra bunului respectiv, dar, în același timp, impune şi obligații, printre care obligația de a suporta proporțional cu cota-parte a fiecăruia cheltuielile de întreținere şi conservare a bunului comun. Regimul de proprietate comună perpetuă şi forțată asupra instalațiilor din clădirile cu mai multe apartamente, instalații aflate în folosință comună, se încadrează în dispozițiile constituționale ale art. 44 alin. (1) teza a II-a, potrivit cărora prin lege se stabilesc conținutul şi limitele dreptului de proprietate. Limitele aduse prin lege dreptului de proprietate, în speță asupra părților destinate folosirii în comun de către toți proprietarii dintr-o clădire cu mai multe locuințe, se justifică constituțional prin asigurarea posibilității efective de administrare, folosire, întreținere şi exploatare a imobilului în interesul tuturor proprietarilor de locuințe din acel imobil. Protecția proprietății private, garantată prin art. 1 par. 1 din Primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune dreptul statului de a reglementa folosința bunurilor conform interesului general, potrivit art. 1 par. 2 din același act. Aşa fiind, nu se poate reține încălcarea art. 1 par. 1 din Primul Protocol adițional la Convenție atunci când limitarea dreptului de proprietate se datorează necesității ca statul să reglementeze folosința bunurilor aflate în coproprietate forțată şi perpetuă, conform interesului general (Curtea Constituțională, Decizia nr. 67 din 2 februarie 2006, publicată în M. Of. nr. 249 din 20 martie 2006).

SPEȚE

1. A cheamă în judecată pe B, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să-l oblige pe acesta din urmă să-i plătească 2.000 lei cu titlu de chirie pentru un apartament. În cerere, reclamantul (A) menționează că, deşi B stă cu chirie în apartament, contractul de închiriere a fost încheiat între B şi tatăl reclamantului (A), iar pârâtul (B) nu şi-a plătit chiria.

- Stabiliți care sunt subiectele raportului juridic?
- Ce soluție urmează să pronunțe instanța?

2. A cheamă în judecată pe B, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să constate că minorul C (în prezent decedat) este titularul unui testament deschis la moartea lui D, decedat în ianuarie 2012, şi fratele pârâtei B. A susține că: minorul C este rodul concubinajului cu fratele pârâtei B, care a lăsat copilului prin testament garsoniera pe care a deținut-o în timpul vieții. La momentul decesului lui D, reclamanta A era însărcinată, copilul născându-se în martie 2012, depunând în acest sens la dosar un certificat medical care atestă prezența sarcinii. În apărare, pârâta B declară că minorul a murit la 4 ore de la naştere deoarece s-a născut cu o malformație, astfel încât acesta nu a fost viabil şi deci solicită respingerea acțiunii.

- Care este momentul dobândirii capacității de folosință a lui C? Precizați caracteristicile acesteia?
- Ce soluție urmează să pronunțe instanța?

3. A cheamă în judecată pe B, C şi D, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să angajeze răspunderea civilă delictuală a pârâților jurnalişti pentru fapta proprie şi obligarea acestora, în solidar, la plata sumei de 50.000 lei, cu titlu de daune morale, reprezentând contravaloarea prejudiciului suferit de A. Aşa cum rezultă din pretenția cuprinsă în cererea de chemare în judecată, A a solicitat obligarea în solidar a pârâților la plata sumei de mai sus pentru „prejudiciu de imagine suferit în urma campaniei de denigrare desfăşurate de pârâți prin publicarea a nu mai puțin de 30 de articole defăimătoare la adresa reclamantei şi a familiei sale, prin care au fost afectate drepturile personale ale acesteia, privitoare la viața privată, la demnitate, la propria imagine, la onoare şi reputație". Pornind de la aceste repere de fapt şi de drept, pârâții B, C şi D au invocat inadmisibilitatea acțiunii, întrucât nu există o răspundere solidară legală sau convențională, nefiind vorba despre o singură pretinsă faptă prejudiciabilă, ci mai multe astfel de fapte prejudiciabile, cu gravități diferite, comise distinct de mai mulți autori, cu calități diferite (politicieni sau jurnalişti), în modalități diferite (discursuri politice, întruniri electorale, articole de presă etc.), în loc şi timp diferit ca circumstanțe, fără o înțelegere prealabilă între aceştia.

- Care este izvorul raportului juridic civil dintre părțile litigante?
- Care este natura obligației ce ar cădea în sarcina pârâților?
- Ce soluție urmează să pronunțe instanța?

MINISPEȚE

1. În anul 2015 D se mută în Sibiu şi are nevoie să-şi cumpere o locuință, sens în care solicită un împrumut de la cele trei mătuşi din Bucureşti, A, B, C. În martie 2015, D şi cele trei mătuşi încheie un contract prin care acestea îi împrumută suma de 30.000 euro, cu termen de restituire de un an. În 2017, A formulează cerere de chemare în judecată a nepotului său D, în calitate de pârât, solicitând instanței să-l oblige la restituirea sumei de 30.000 euro, având în vedere că acesta nu şi-a

executat obligația de restituire a sumei împrumutate. Instanța, analizând cauza, a pronunțat o hotărâre prin care:

a) a admis acțiunea şi l-a obligat pe D la restituirea sumei de 30.000 euro către A;

b) a admis în parte acțiunea şi l-a obligat pe D la restituirea sumei de 10.000 euro către A;

c) a admis în parte acțiunea şi l-a obligat pe D la restituirea sumei de 15.000 euro către A, având în vedere că în contract s-a stipulat că aceasta a fost suma împrumutată de către reclamantă.

2. Cu ocazia majoratului, A primeşte cadou de la părinții săi o maşină. În octombrie 2017, A, student la drept, îşi parchează maşina în curtea facultății, iar B, ca urmare a unei manevre nereuşite de parcare, avariază autoturismul lui A. Ca urmare a acestuia fapt:

a) B se individualizează ca subiect pasiv al raportului real;

b) B se individualizează ca subiect pasiv al raportului obligațional care s-a născut concomitent cu stingerea raportului real;

c) A rămâne subiect activ al raportului real şi în acelaşi timp devine creditor al dreptului de a cere repararea prejudiciului suferit.

3. Trei prieteni hotărâsc să înființeze o asociație fără scop lucrativ având ca obiectiv principal proctecția animalelor, cu denumirea de „Asociația Animal X". Pentru aceasta au întocmit actul constitutiv şi celelalte formalități necesare înregistrării asociației în Registrul asociațiilor şi fundațiilor ținut la Judecătoria în circumscripția căreia îşi are sediul asociația. Înainte însă de depunerea actelor la Judecătorie, asociatul fondator A încheie, în numele Asociației Animal X, cu proprietarul unui apartament, B, un contract de închiriere în vederea stabilirii sediului persoanei juridice pentru 3 ani, începând cu ianuarie 2016. Ulterior, proprietarul B formulează în instanță o cerere prin care solicită desființarea contractului pe motiv că asociația nu avea capacitate de folosință dobândită la momentul încheierii actului juridic, iar asociația se apără susținând că între timp i-a fost acordată personalitatea juridică. Instanța, analizând cauza:

a) admite acțiunea şi desființează contractul pentru lipsa capacității de folosință a asociației;

b) respinge acțiunea pe motiv că la data formulării acțiunii asociația a dobândit personalitate juridică;

c) respinge acțiunea.

GRILE

1. X şi Y, soți, vând casa lor lui Z. În această situație, Z va putea cere predarea ei:

a) lui X;

b) lui X şi Y;

c) sau lui X, sau lui Y.

UCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. A şi B, copii, dobândesc prin moştenire de la tatăl lor un apartament:
a) A şi B devin coproprietari;
b) A are ½ din apartament;
c) B are ½ din dreptul de proprietate asupra apartamentului.

3. În cadrul raporturilor juridice reale:
a) subiectul pasiv se poate schimba prin convenție;
b) subiectul activ poate fi schimbat;
c) nu poate exista pluralitate de subiecte.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. În raporturile civile nepatrimoniale există posibilitatea schimbării subiectului pasiv?
2. Cum sunt obligațiile în raporturile cu pluralitate de subiecte – regula şi excepțiile de regulă?
3. A şi B au împrumutat, în solidar, suma de 10.000 lei de la C. Dacă după scadență (împlinirea termenului de restituire) C se îndreaptă împotriva lui B pentru ca acesta să achite întreaga sumă:
   - Poate instanța să-l oblige pe B să achite întreaga sumă? Argumentați.
   - Există vreo modalitate de schimbare a părților raportului juridic inițial?
   - Ce poate face B în situația în care instanța îl va obliga la plata întregii sume?

Răspunsuri minispețe

1. c

Răspunsul corect este cel de la varianta c), deoarece în speță este vorba despre o pluralitate activă, de creditori. Regula în materie de pluralitate de subiecte este divizibilitatea drepturilor şi obligațiilor, conform art. 1422 alin. (2) şi art. 1424 C. civ. Răspunsul de la lit. b) este incorect, având în vedere faptul că prezumția de egalitate prevăzută de art. 1423 C. civ. a fost răsturnată prin prevederea contractuală din care rezultă expres că suma împrumutată de A este de 15.000 euro.

2. c

Răspunsul corect este varianta c), deoarece în situația în care subiectul pasiv al raportului real se individualizează prin încălcarea dreptului, în speță avarierea autoturismului, raportul real inițial

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

nu se stinge, ci se naşte concomitent un raport juridic distinct (obligaţional) care are în conţinutul său dreptul titularului de a trage la răspundere subiectul pasiv acum determinat, precum şi obligaţia corelativă a acestuia din urmă de a restabili situaţia anterioară, inclusiv prin repararea prejudiciului cauzat.

3. c

Răspunsul corect este varianta c), deoarece în cazul persoanelor juridice legiuitorul recunoaşte o capacitate anticipată de folosinţă, atunci când, până la data înregistrării acestea pot, chiar de la data actului de înfiinţare, să dobândească drepturi şi să îşi asume obligaţii, însă numai în măsura în care acestea sunt necesare pentru ca persoana juridică respectivă să ia fiinţă în mod valabil – art. 205 alin. (3) C. civ.

Răspunsuri grile

1. c

Răspunsul corect este varianta c), deoarece una dintre excepţiile de la regula divizibilităţii obligaţiilor o constituie indivizibilitatea acestora, obligaţia de a preda cumpărătorului apartamentul neputând fi divizată pentru că însuşi obiectul material al obligaţiei este indivizibil.

2. a şi c

Răspunsurile corecte sunt variantele a) şi c), deoarece în ceea ce priveşte raportul real de proprietate, pluralitatea de subiecte apare în cazul coproprietăţii comune. Aceasta îmbracă forma coproprietăţii comune (proprietate comună pe cote-părţi sau coproprietate şi proprietate devălmaşă). Astfel că în cazul coproprietăţii obişnuite fiecare coproprietar îşi exercită prerogativele asupra unui bun sau asupra mai multor bunuri determinate, fiecare dintre ei având o cotă-parte ideală şi abstractă din dreptul de proprietate (art. 634 C. civ.).

3. b

Răspunsul corect este varianta b), deoarece în raporturile patrimoniale al căror conţinut îl constituie drepturi reale (cum ar fi, de exemplu, dreptul de proprietate) numai subiectul activ sau titularul dreptului poate fi schimbat, dar nu şi subiectul pasiv, care este universal. În raporturile care au în conţinutul lor dreptul de proprietate, subiectul activ se schimbă prin modurile de dobândire a drepturilor reale: prin convenţie, moştenire legală sau testamentară, accesiune, uzucapiune, ca efect al posesiei de bună-credinţă în cazul bunurilor mobile şi al fructelor, prin ocupaţiune, tradiţiune, precum şi prin hotărâre judecătorească, atunci când ea este translativă de proprietate prin ea însăşi, prin efectul unui act administrativ – art. 557 alin. (1), (2) C. civ. Poate exista pluralitate de subiecte active, cum este cazul coproprietăţii.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișa nr. 6	Conținut

A. NOȚIUNEA DE CONȚINUT AL RAPORTULUI JURIDIC CIVIL

Conținutul raportului juridic civil este alcătuit din **drepturile subiective civile şi obligațiile civile ale părților** (subiectelor), adică din drepturile **subiectului activ** şi din obligațiile **subiectului pasiv** între care se stabileşte raportul juridic.

Între drepturi şi obligații există o strânsă **legătură de interdependență, în sensul că fiecărui drept subiectiv îi corespunde o obligație corelativă** şi, invers, fiecărei obligații îi corespunde un drept corelativ al celeilalte părți.

✍ **Exemplu:** într-un contract de vânzare-cumpărare, vânzătorul are dreptul de a pretinde şi a primi prețul bunului vândut, drept căruia îi corespunde obligația corelativă a cumpărătorului de a plăti acel preț. Pe de altă parte, vânzătorul are obligația de a transmite cumpărătorului proprietatea bunului vândut şi obligația de a garanta pe cumpărător împotriva viciilor ascunse ale lucrului, iar cumpărătorul are dreptul corelativ de a dobândi proprietatea lucrului şi de a fi garantat împotriva viciilor ascunse ale lucrului vândut.

! OBSERVAȚIE:

În raporturile juridice obligaționale, de cele mai multe ori, fiecare dintre subiecte are atât drepturi, cât şi obligații. În raporturile juridice reale, în principiu, subiectul activ are drepturi, iar subiectul pasiv universal are obligația generală şi abstractă de a nu încălca aceste drepturi.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B. DREPTUL SUBIECTIV

1. Definiție şi caractere

Prin drept subiectiv civil înțelegem *posibilitatea titularului (subiectul activ) de a desfăşura o anumită conduită, garantată de lege prin putința de a pretinde subiectului pasiv o anumită comportare corespunzătoare, care poate fi impusă la nevoie prin forța de constrângere a statului.*

Dreptul subiectiv este o putere conferită de lege unui subiect de drept în vederea realizării intereselor sale.

! OBSERVAȚIE:

Nu există drept subiectiv decât în cadrul dreptului obiectiv care este totodată o limită şi un control pentru dreptul subiectiv. Dacă dreptul obiectiv este general, dreptul subiectiv este individual.

Dreptul subiectiv nu se confundă cu interesul legitim, care, de asemenea, este ocrotit de lege. Acesta din urmă exprimă o stare fapt, care, atunci când este tulburată, poate antrena mecanismul răspunderii civile [art. 1349 alin. (1) şi art. 1359 C. civ.].

Dreptul subiectiv prezintă următoarele **caractere specifice:**

- a. presupune întotdeauna existența unei obligații corelative în sarcina altei/altor persoane;
- b. conferă titularului său posibilitatea de a pretinde subiectului pasiv să-şi îndeplinească obligația corelativă şi de a recurge la nevoie la aparatul de constrângere al statului pentru a obține îndeplinirea acestei obligații;
- c. conferă titularului său posibilitatea de a desfăşura o anumită conduită sau de a săvârşi anumite acte, conduită căreia îi corespunde o anumită comportare corelativă din partea subiectului pasiv;
- d. ia ființă ca atare din momentul naşterii raportului juridic, chiar dacă titularul său nu a început încă să-l exercite – dreptul reprezentând doar posibilitatea juridică a unei conduite, şi nu însăşi acea conduită.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Clasificarea drepturilor civile subiective:

2.1. După **modul de exercitare a drepturilor subiective civile,** distingem între:

→ **a. Drepturi absolute**

- ❑ sunt acelea în care titularul dreptului este îndreptăţit să-şi exercite dreptul său cu excluderea tuturor celorlalţi;
- ❑ au următoarele **caractere specifice:**
  - → titularul dreptului absolut (determinat) nu are un drept de a cere o prestaţie subiectului pasiv nedeterminat;
  - → subiectul pasiv nedeterminat este alcătuit din toate celelalte persoane care sunt ţinute de îndatorirea generală şi negativă de a se abţine de la orice act sau fapt care ar putea aduce atingere dreptului subiectiv – obligaţia de a nu face nimic de natură a încălca sau stânjeni exercitarea dreptului de către titularul său;
  - → drepturile absolute sunt opozabile tuturor (*erga omnes*);
  - → drepturile absolute fiind concepute împotriva tuturor pot fi deci încălcate de oricine;
- ❑ sunt drepturi absolute:

1. drepturile personal nepatrimoniale, extrapatrimoniale

✍ **Exemplu:** dreptul la nume, dreptul la respectarea vieţii private, drepturile rezultând din raporturile conjugale, drepturile nepatrimoniale de autor etc.

2. drepturile reale principale şi cele derivate din dreptul de proprietate privată şi publică, precum şi drepturile reale accesorii

✍ **Exemplu:** dreptul de proprietate, dreptul de servitute, dreptul de uzufruct, dreptul de ipotecă etc.

→ **b. Drepturi relative**

- ❑ sunt acelea pentru exercitarea cărora este necesar concursul altei persoane; acestor drepturi le corespunde obligaţia uneia sau mai multor persoane, determinate din chiar momentul stabilirii raportului juridic, ***de a da*** (adică de a constitui sau strămuta un drept real asupra unui lucru), ***de a face*** (de a săvârşi anumite acte sau fapte juridice) sau ***de a nu face*** (de a se abţine de la săvârşirea anumitor acte sau fapte juridice);

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- au următoarele **caractere specifice:**
  - raportul juridic care are în conținutul său un drept relativ se stabilește între titularul dreptului, ca subiect activ, și una sau mai multe persoane determinate, ca subiect pasiv;
  - conținutul obligației corelative care revine subiectului pasiv determinat este obligația, de cele mai multe ori pozitivă, de a da sau de a face ceva, fie uneori obligația negativă de a nu face ceva;
  - drepturile relative sunt opozabile numai față de persoana (sau persoanele) care constituie subiectul pasiv determinat al raportului juridic respectiv, fiind opozabile *erga certam personam*;
- sunt drepturi relative: **toate drepturile de creanță**, adică cele care rezultă din acte sau fapte juridice, în temeiul cărora una sau mai multe persoane determinate, în calitate de creditor, au dreptul de a pretinde și obține de la una sau mai multe persoane determinate, în calitate de debitor, îndeplinirea obligației corelative de a da, a face sau de a nu face ceva.

✍ **Exemplu:** dreptul vânzătorului de a primi prețul și al cumpărătorului de primi lucrul cumpărat, dreptul persoanei păgubite printr-o faptă ilicită și culpabilă de a primi despăgubiri etc.

2.2. După **conținutul lor economic**, distingem între:

→ **a. Drepturi nepatrimoniale sau extrapatrimoniale**

- sunt acelea care nu au un conținut economic, și deci nu pot fi evaluate în bani;
- fac parte din această categorie:

1. Drepturile legate de persoana omului și care privesc existența și integritatea fizică și morală a persoanei

✍ **Exemplu:** dreptul la viață, onoare, la demnitate, dreptul la integritate fizică și psihică etc.

- în această categorie sunt incluse drepturile personalității (art. 58 C. civ.), care înglobează acele drepturi care sunt specifice calității de persoană umană și aparțin oricărui individ prin însuși faptul că este om;
- drepturile personalității au următoarele caractere:
  - sunt drepturi absolute;
  - sunt drepturi inalienabile și netransmisibile;
  - sunt drepturi incesibile;
  - sunt drepturi insesizabile;
  - sunt drepturi imprescriptibile (atât extinctiv, cât și achizitiv);
  - sunt drepturi strict personale.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Drepturile care privesc identificarea persoanei

Exemplu: dreptul la nume, dreptul la denumire în cazul persoanei juridice, dreptul la domiciliu, dreptul la sediu în cazul persoanei juridice etc.

3. Drepturile rezultate din creaţia intelectuală

- spre deosebire de drepturile patrimoniale, care pot fi absolute sau relative, drepturile nepatrimoniale sunt întotdeauna absolute, deci opozabile tuturor.

b. Drepturi patrimoniale

- sunt acelea care au un conţinut economic, putând fi evaluate în bani, marea majoritate a drepturilor civile intrând în această categorie;
- unele drepturi patrimoniale sunt absolute, şi deci opozabile *erga omnes*, cum sunt drepturile reale, iar altele sunt relative, şi deci opozabile numai debitorului, cum sunt drepturile de creanţă.

! OBSERVAŢII:

Interesul acestei clasificări rezultă din consecinţele juridice distincte ale celor două categorii de drepturi. Astfel:

- această diviziune permite clasificarea prejudiciilor în prejudicii patrimoniale şi prejudicii nepatrimoniale;
- încălcarea unui drept patrimonial atrage, de regulă, un prejudiciu patrimonial, care se repară prin mijloace patrimoniale (plata unor sume de bani cu titlu de despăgubiri);
- încălcarea unui drept nepatrimonial atrage, de cele mai multe ori, un prejudiciu nepatrimonial, care se repară fie prin mijloace nepatrimoniale [interzicerea săvârşirii faptei ilicite, încetarea încălcării dreptului – art. 253 alin. (1)-(3) C. civ.], fie prin mijloace patrimoniale, prin acordarea unor compensaţii băneşti;
- prescripţia extinctivă este aplicabilă, în special, acţiunilor care corespund drepturilor patrimoniale, acţiunile care privesc un drept nepatrimonial fiind, de regulă, imprescriptibile;
- drepturile patrimoniale sunt transmisibile prin acte juridice, drepturile nepatrimoniale sunt, în principiu, netransmisibile.

Drepturile patrimoniale se subclasifică în:

- ***b.1. Drepturi reale*** *(ius in re)* – în temeiul cărora titularul îşi poate exercita atributele (prerogativele) corespunzătoare în mod direct şi nemijlocit asupra unui bun determinat şi care permite a se reţine din utilităţile sale economice fără a avea nevoie de concursul altor persoane.

✍ **Exemplu:** dreptul de proprietate.

Drepturile reale au următoarele **caractere specifice:**

- a) conferă titularului puterea de a-şi exercita prerogativele (atributele) dreptului direct asupra bunului la care se referă, fără a avea nevoie de concursul unei alte persoane;
- b) implică îndatorirea generală negativă a subiecților pasivi de a nu face nimic de natură a stânjeni exercițiul dreptului;
- c) sunt absolute, deci opozabile *erga omnes;*
- d) conferă titularilor atât un *drept de urmărire,* în temeiul căruia titularului dreptului real poate urmări bunul şi poate cere restituirea lui din mâinile oricui s-ar afla în mod nelegitim, cât şi *un drept de preferință,* în temeiul căruia titularul unui drept real accesoriu are dreptul de a-şi satisface cu prioritate creanța garantată cu acest drept, înlăturând concurența altor creditori care nu dispun de o garanție;
- e) obiectul drepturilor reale este un bun cert, individual determinat;

! OBSERVAȚIE:

Bunurile de gen devin obiect al drepturilor reale în momentul separării şi individualizării lor.

- f) drepturile reale au durată mai mare, putând fi chiar perpetue, cum ar fi dreptul de proprietate;
- g) sunt limitate ca număr, părțile neputând crea prin voința lor noi drepturi reale. Ele sunt enumerate totuşi nelimitativ de art. 551 C. civ., în sensul că numai legiuitorul poate crea noi drepturi reale.

Drepturile reale **se împart în:**

➤ ***b.1.1. Drepturi reale principale***

- ❑ sunt acelea care au o existență de sine stătătoare, nedepinzând de existența unui alt drept;
- ❑ sunt drepturi reale principale: dreptul de proprietate (privată sau publică), precum şi dezmembrămintele dreptului de proprietate privată şi drepturile reale principale derivate din dreptul de proprietate publică;
- ❑ *dreptul de proprietate* – este dreptul real principal, deplin, conferind titularului suma celor trei atribute (posesia, folosința şi dispoziția);
- ❑ se prezintă sub două forme: *dreptul de proprietate privată* şi *dreptul de proprietate publică;*

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- *dreptul de proprietate privată* are ca obiect toate bunurile de uz sau de interes privat aparţinând persoanelor fizice, persoanelor juridice de drept privat sau de drept public, inclusiv bunurile care alcătuiesc domeniul privat al statului şi al unităţilor administrativ-teritoriale;
- *dreptul de proprietate publică* are ca obiect bunurile statului şi ale unităţilor administrativ-teritoriale care, prin natura lor sau prin declaraţia legii, sunt de uz sau de interes public;
- *drepturile reale principale derivate din dreptul de proprietate privată* (cunoscute sub denumirea de dezmembrăminte ale dreptului de proprietate) sunt următoarele: dreptul de superficie (art. 693 C. civ.), dreptul de uzufruct (art. 703 C. civ.), dreptul de uz (art. 749 C. civ.), dreptul de abitaţie (art. 750 C. civ.), dreptul de servitute (art. 755 C. civ.);
- *drepturile reale principale derivate din dreptul de proprietate publică* sunt următoarele: dreptul de administrare, dreptul de concesiune asupra bunurilor din domeniul public, dreptul real de folosinţă.

➤ *b.1.2. Drepturi reale accesorii (sau garanţii reale, ori drepturi reale de garanţie)*

- sunt acelea care nu au o existenţă de sine stătătoare, fiind dependente de un drept de creanţă;
- aceste drepturi însoţesc şi garantează, întotdeauna, un drept de creanţă;
- sunt drepturi reale accesorii: dreptul de ipotecă, dreptul de gaj şi dreptul de retenţie.

! OBSERVAŢIE:

În Codul civil (Titlul XI, intitulat „Privilegiile şi garanţiile reale") legiuitorul a reglementat *şi privilegiul*, care reprezintă preferinţa acordată de lege unui creditor în considerarea creanţei sale [art. 2333 alin. (1)]. Aşadar, *privilegiul* este cauză de preferinţă.

- *dreptul de ipotecă* este un drept real accesoriu asupra bunurilor mobile sau imobile afectate executării unei obligaţii (art. 2343 C. civ.);
- *dreptul de gaj (amanetul)* este un drept real accesoriu care are ca obiect bunuri mobile corporale sau titluri negociabile emise în formă materializată şi care se constituie prin remiterea bunului sau titlului către creditor în scopul garantării creanţei acestuia (art. 2480 C. civ.);
- *dreptul de retenţie* – este acel drept care conferă posibilitatea celui care deţine un bun al altuia să nu-l restituie proprietarului până nu i se plăteşte tot ce i se datorează în legătură cu acel bun (art. 2495 C. civ.).

! OBSERVAȚIE:

Dreptul de urmărire şi de preferință sunt prerogative comune tuturor drepturilor reale (principale şi accesorii) sub aspect procesual, în sensul că titularii dreptului real se pot îndrepta cu o acțiune în justiție împotriva oricărei persoane care deține bunul fără drept. Pe același plan procesual, preferința reprezintă faptul că adevăratul titular al dreptului real (în concurs cu alte persoane care pretind că au același drept real) va fi preferat, cu condiția să-şi dovedească dreptul. Sub aspect substanțial, adică din punctul de vedere al conținutului (atributelor) dreptului subiectiv, urmărirea şi preferința sunt prerogative specifice numai drepturilor reale accesorii.

➥ *b.2. Drepturi de creanță (ius in personam)*

❑ se mai numesc şi drepturi personale – sunt acele drepturi patrimoniale în temeiul cărora subiectul activ, numit creditor, poate pretinde subiectului pasiv, numit debitor, ca acesta să dea, să facă sau să nu facă ceva; adică să îndeplinească o obligație corelativă, prin executarea căreia se realizează dreptul creditorului.

✍ **Exemplu:** dreptul celui care închiriază un apartament la plata chiriei convenite; dreptul celui care împrumută altuia o sumă de bani la restituirea acesteia.

Drepturile de creanță **se clasifică în:**

→ ***drepturi de creanță principale*** – sunt acelea care au o existență de sine stătătoare;
→ ***drepturi de creanță accesorii*** – sunt acelea a căror existență valabilă sau stingere depinde de soarta unui alt drept principal de creanță pe care îl însoțesc sau îl garantează.

Sunt drepturi accesorii de creanță: dobânda, fideiusiunea, clauza penală, arvuna.

✍ **Exemplu:** de pildă, în cadrul drepturilor de creanță, la împrumutul cu dobândă, dreptul principal constă în restituirea împrumutului, iar dreptul accesoriu, în dreptul la dobânda aferentă.

Raporturile juridice al căror conținut îl constituie drepturi de creanță se numesc *raporturi de obligații*, fiindcă dreptului de creanță îi este corelativă o obligație.

Drepturile de creanță prezintă următoarele **caractere specifice:**

→ a) rezultă din raporturi juridice care se stabilesc între una sau mai multe persoane determinate, ca subiect activ, şi una sau mai multe persoane determinate, ca subiect pasiv;
→ b) conferă titularului lor – creditorului – posibilitatea de a pretinde subiectului pasiv determinat – debitorului – ca acesta să dea, să facă sau să nu facă ceva;

- c) implică obligaţia debitorului de *a da* (a constitui sau a transmite un drept real asupra unui lucru), *de a face* (de a săvârşi anumite acte sau acţiuni, lucrări sau servicii) sau *de a nu face ceva* (de a se abţine de la un act sau de la o acţiune pe care altfel era îndreptăţit să o săvârşească);
- d) sunt relative şi ca atare nu sunt opozabile decât debitorului, adică subiectului pasiv determinat;
- e) sunt nelimitate ca număr, părţile raportului juridic putând conveni asupra creării oricăror drepturi civile subiective în raporturile dintre ele;
- f) obiectul lor poate fi atât un bun individual determinat, cât şi un bun de gen;
- g) durata drepturilor de creanţă este mai scurtă decât cea a drepturilor reale;
- h) nu conferă titularului un drept de urmărire sau de preferinţă.

Deosebiri	
Drepturile reale	**Drepturile de creanţă**
- titularul îşi exercită dreptul său direct supra lucrului la care el se referă, fără a avea nevoie de concursul altei persoane;	- rezultă din raporturi juridice care se stabilesc între una sau mai multe persoane determinate, ca subiect activ, şi una sau mai multe persoane determinate, ca subiect pasiv;
- implică îndatorirea generală negativă a subiecţilor pasivi de a nu face nimic de natură a stânjeni exerciţiul dreptului;	- creditorul nu poate obţine realizarea dreptului său decât prin îndeplinirea obligaţiei corelative a debitorului;
- subiectul pasiv (fiind universal) nu este determinat;	- subiectul pasiv este determinat;
- subiectul pasiv universal are numai obligaţia de a nu face nimic de natură să stânjenească exerciţiul dreptului;	- subiectul pasiv are fie obligaţia de a da, fie obligaţia de a face, fie obligaţia de a nu face ceva;
- sunt absolute;	- sunt relative;
- sunt opozabile tuturor;	- sunt opozabile numai debitorului;
- au o durată mai mare, putând fi chiar perpetue;	- au o durată mai scurtă decât cea a drepturilor reale;
- sunt limitate ca număr şi expres prevăzute de lege;	- sunt nelimitate ca număr sau ca tipuri;
- conferă titularului atât un drept de urmărire, cât şi un drept de preferinţă.	- nu conferă titularului un drept de urmărire sau de preferinţă.

! OBSERVAȚIE:

Regulile edictate de legiuitor pentru drepturile de creanță sunt considerate ca reguli de drept comun, iar regulile destinate drepturilor reale sunt socotite ca reguli de excepție.

2.3. După **obiectul lor direct (persoane sau bunuri)**, distingem între:

→ **a. Drepturi primare**

- ❑ acestea poartă direct asupra unor persoane sau bunuri procurând titularului unui avantaj direct asupra persoanelor sau bunurilor respective;
- ❑ în această categorie se includ: *drepturile personalității, drepturile de creanță, drepturile reale, drepturile intelectuale.*

! OBSERVAȚIE:

Drepturile personalității şi drepturile de creanță sunt drepturi care privesc persoanele, iar drepturile reale şi drepturile intelectuale sunt drepturi care privesc bunurile.

Drepturile intelectuale (sau drepturile de proprietate intelectuală)

- sunt acele drepturi care îşi au sorgintea deopotrivă în drepturile patrimoniale şi drepturile nepatrimoniale;
- obiectul lor este imaterial (bun incorporal) deoarece constă într-o activitate intelectuală a titularului lor – latură nepatrimonială;
- pe baza lor, titularul are prerogativa de a exercita această activitate intelectuală şi de a profita de ea; mai concis, titularul are un drept de exploatare asupra acestei activități – latura patrimonială.

→ **b. Drepturi secundare**

- ❑ acestea poartă asupra unor situații juridice existente sau viitoare, după caz;
- ❑ din această categorie fac parte: **drepturile potestative** sau **formatoare**;
- ❑ sunt acele drepturi care conferă titularului puterea de a crea, modifica sau stinge o situație juridică printr-un act juridic unilateral.

✍ **Exemplu:** încheierea unui contract acceptând oferta, revocarea mandatului, acceptarea beneficiului unei stipulații pentru altul, cazul dreptului de opțiune succesorală, dreptul de a denunța unilateral un contract, dreptul de preempțiune.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Caracterele **drepturilor potestative:**

- obiectul drepturilor potestative este o situație juridică;
- exercitarea lor se face printr-un act unilateral de voință şi presupune o ingerință în sfera de interese a altei persoane;
- subiectul pasiv are îndatorirea de supunere fără a se putea opune;
- de regulă, drepturile potestative sunt imprescriptibile, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

2.4. După **gradul de siguranță** pe care îl oferă titularului lor, distingem între:

→ **a. Drepturi pure şi simple**

❑ conferă titularului lor o maximă siguranță, ele producându-şi efectele imediat (de la naştere), definitiv şi irevocabil.

✍ **Exemplu:** printr-un *dar manual* (donația unui bun mobil corporal), donatarul dobândeşte, de îndată, în mod irevocabil, dreptul de proprietate a bunului cu care a fost gratificat (art. 1011 C. civ.).

→ **b. Drepturi afectate de modalități (drepturi condiționale)**

❑ sunt acelea a căror exercitare sau chiar existență depinde de un eveniment viitor, sigur sau nesigur de realizare, adică de modalități: *termen, condiție şi sarcină.*

→ **c. Drepturi eventuale**

❑ sunt acelea care conferă un grad şi mai redus de siguranță, ele fiind, momentan, lipsite fie de obiect, fie de subiectul titular. Ele reprezintă drepturi viitoare, care însă sunt protejate.

✍ **Exemplu:** dreptul victimei la repararea prejudiciului care s-ar putea produce în viitor (drept căruia îi lipseşte obiectul) sau dreptul la moştenirea unei persoane care încă e în viață, dar care nu are rude în grad succesibil mai apropriat.

→ **d. Drepturi viitoare**

❑ sunt acelea care se vor naşte în viitor, această naştere fiind însă sigură.

2.5. În **raport cu bunurile**, distingem între două feluri distincte de clasificare:

- **a. drepturi imobiliare** – când ele poartă asupra unui bun imobil;
- **b. drepturi mobiliare** – când ele poartă asupra unui bun mobil sau au un obiect imaterial.

- **a. drepturi corporale** – atunci când ele se referă la un obiect corporal, material;
- **b. drepturi incorporale** – atunci când se referă la un obiect imaterial.

! OBSERVAȚIE:

Din această perspectivă, drepturile reale sunt clasate în categoria drepturilor corporale, iar drepturile de creanță (personale) și drepturile intelectuale, în cea a drepturilor incorporale.

3. Recunoașterea și ocrotirea drepturilor subiective civile

Drepturile subiective civile sunt recunoscute de lege și prin prevederile Constituției României, prevederi potrivit cărora: *cetățenii beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea* [art. 15 alin. (1)]; *orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime* [art. 21 alin. (1)].

Articolele următoare ale Constituției consacră și garantează expres drepturi și libertăți fundamentale ale cetățenilor, din care multe au caracter de drepturi civile: *dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică a persoanei* (art. 22), *dreptul la viață intimă, familială și privată* (art. 26), *dreptul la domiciliu și la inviolabilitatea domiciliului și a reședinței* (art. 27), *dreptul la proprietate* (art. 44), *dreptul la moștenire* (art. 46) etc.

De regulă, orice drept subiectiv este înzestrat cu acțiune civilă.

Acțiunea civilă, în sens larg, este mijlocul procedural prin care titularul unui drept pretins sau contestat cere instanței să i se recunoască acest drept prin hotărâre judecătorească, cu scopul de a fi respectat de cel care l-a încălcat sau l-a nesocotit.

Drepturile civile pot fi apărate și pe cale de **excepție**, prin invocarea acestor drepturi ca mijloc de apărare împotriva pretențiilor nejustificat formulate de alte persoane împotriva titularului dreptului.

În toate cazurile, hotărârea judecătorească prin care se recunoaște un drept poate fi adusă la îndeplinire prin ***executare silită*** dacă nu este executată de bunăvoie de către persoana obligată.

Cel care înțelege să se prevaleze de un drept în fața instanței va trebui să producă *proba* existenței dreptului pe care îl invocă.

Mijloacele de probă sunt înscrisurile, mărturia, mărturisirea, prezumțiile, expertiza, cercetarea la fața locului, mijloacele materiale de probă.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITAR LIBRARY

4. Exercitarea drepturilor civile subiective. Abuzul de drept

Legislația noastră cuprinde unele dispoziții de principiu, aplicabile tuturor drepturilor civile:

- dreptul subiectiv trebuie exercitat cu bună-credință şi în acord cu ordinea publică şi bunele moravuri (art. 14 C. civ., art. 57 din Constituție);
- dreptul subiectiv civil trebuie exercitat cu respectarea legii şi numai potrivit cu scopul lui economic şi social;
- dreptul subiectiv trebuie exercitat în limitele sale (materiale ori juridice).

Potrivit art. 15 C. civ.: *niciun drept nu poate fi exercitat în scopul de a vătăma sau păgubi pe altul ori într-un mod excesiv şi nerezonabil, contrar bunei-credințe.*

Analiza textului legal relevă că legiuitorul a adoptat pentru identificarea abuzului de drept două criterii: a) *intenția de a vătăma sau de a păgubi;* b) *un comportament excesiv şi nerezonabil, contrar bunei-credințe.*

Orice drept subiectiv (patrimonial sau nepatrimonial) este susceptibil de abuz de drept, cu excepția situației în care ne-am afla în prezența unui drept care prin natura sa este discreționar – cum ar fi, de exemplu, dreptul de a revoca un testament.

Sancțiunea *abuzului de drept* constă în refuzul organului jurisdicțional de a proteguí dreptul folosit abuziv şi chiar mai mult decât atât, judecătorul este îndreptățit să înlăture consecințele juridice rezultate dintr-o exercitare abuzivă a unui drept.

Mai mult decât atât, atunci când el se concretizează într-o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii, va fi antrenată răspunderea civilă prin obligarea autorului la daune-interese pentru prejudiciile patrimoniale sau nepatrimoniale cauzate ori prin reparație în natură.

Atunci când nu există un prejudiciu, instanța va putea dispune doar încetarea încălcării drepturilor sau intereselor altuia.

Abuzul de drept este un fapt, aşadar, el va putea fi dovedit prin orice mijloc de probă.

✍ **Exemplu:** proprietarul construieşte pe proprietatea sa un horn înalt şi fals, fără nicio utilitate pentru sine, ci anume pentru a umbri imobilul vecin (speța Doerr, Calmar, pronunțată de Casația franceză în 2 mai 1855).

În materie contractuală, abuzul de drept nu presupune neapărat intenția de a păgubi sau vătăma pe altul, ci este suficientă lipsa bunei-credințe – care aici are semnificația că, datorită nepăsării sau neglijenței titularului dreptului subiectiv, exercitarea acestuia se face într-o manieră excesivă şi nerezonabilă. Criteriile pentru determinarea conduitei excesive şi nerezonabile, contrare bunei-credințe, au ca sursă voința comună a cocontractanților.

✍ **Exemplu:** după încheierea contractului de închiriere în care se prevede necesitatea autorizării locatorului (cel care închiriază) pentru orice lucrări locative, refuzul nemotivat al acestuia de a permite efectuarea unor asemenea lucrări, demonstrat a fi necesare desfăşurării activităţii locatarului, are semnificaţia unui abuz de drept.

! OBSERVAŢIE:

Abuzul de drept nu se limitează numai la neconformitatea exercitării dreptului cu normele juridice, ci şi cu neconformitatea faţă de normele morale.

C. OBLIGAŢIA CIVILĂ CORELATIVĂ DREPTULUI SUBIECTIV

1. Noţiune

- ✓ în sens larg, termenul „obligaţie" desemnează raportul juridic obligaţional, iar în sens restrâns, îndatorirea subiectului pasiv (debitorul) de a da, a face sau a nu face ceva;
- ✓ obligaţia civilă poate fi definită ca fiind: *îndatorirea subiectului pasiv de a avea o anumită conduită, pretinsă de subiectul activ, corespunzătoare dreptului subiectiv corelativ, conduită care constă în a da, a face sau a nu face ceva şi care la nevoie poate fi impusă prin forţa coercitivă a statului;*
- ✓ potrivit art. 1164 C. civ., *obligaţia este o legătură de drept în virtutea căreia debitorul este ţinut să procure o prestaţie creditorului, iar acesta are dreptul să obţină prestaţia datorată.*

2. Clasificarea obligaţiilor civile

2.1. În funcţie de **izvoarele lor**, distingem între:

→ **a. Obligaţii născute din acte juridice (unilaterale sau contracte)**

- ❑ ele sunt raporturi obligaţionale obişnuite şi fireşti, deoarece se nasc din acorduri sau manifestări de voinţă făcute cu intenţia de a genera efecte juridice, efecte care altfel nu s-ar putea produce.

✍ **Exemplu:** obligaţia de predare a bunului vândut, obligaţia de a plăti preţul convenit, obligaţia de a presta întreţinere în cazul încheierii unui contract de întreţinere.

→ **b. Obligaţii născute din fapte juridice ilicite cauzatoare de prejudicii**

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

✍ **Exemplu:** obligația de despăgubire, de plată a contravalorii prejudiciului suferit de victima unui accident de maşină, obligație ce incumbă autorului accidentului care nu a respectat regulile de circulație.

→ **c. Obligații născute din fapte juridice licite**

✍ **Exemplu:** obligația de restituire ce incumbă unei persoane care a primit plata unei datorii inexistente de la o altă persoană.

2.2. În funcție de **obiectul lor**, distingem între:

→ **a. Obligații de a da, de a face** sau **de a nu face** ceva:

◗ *1. obligația de a da* (*dare*) este îndatorirea de a constitui sau a strămuta un drept real privind un bun cu titlu oneros sau cu titlu gratuit, fiind vorba despre o prestație pozitivă.

✍ **Exemplu:** obligația vânzătorului de a transmite cumpărătorului dreptul de proprietate asupra bunului vândut.

- ❑ ca regulă, obligația de a da este cu executare imediată, existând însă şi excepții, de pildă, în cazul bunurilor generice, când executarea obligației are loc numai după individualizarea lor;
- ❑ uneori, această obligație este cu executare unică (*uno ictu*) – cum este cazul înstrăinării unor bunuri indivizibile, alteori cu executare succesivă, la date dinainte stabilite, cum ar fi obligația născută dintr-un contract de livrare de mărfuri.

! OBSERVAȚIE:

Expresia „a da" în sensul dreptului civil nu se identifică cu înțelesul obişnuit, unde „a da" înseamnă a preda un lucru, adică o obligație de a face.

◗ *2. obligația de a face* (*facere*) presupune îndatorirea de a executa o lucrare ori a presta un serviciu sau de a preda un lucru.

✍ **Exemplu:** obligația vânzătorului de a preda lucrul vândut cumpărătorului sau cea a antreprenorului de a executa o lucrare.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

❑ poate fi şi ea cu executare unică, cum ar fi obligaţia de restituire a unui bun individual determinat, cu executare succesivă la anumite intervale, cum ar fi transportul de persoane în comun în baza unui abonament, ori cu executare continuă, cum ar fi asigurarea condiţiilor de locuit într-un contract de închiriere.

! OBSERVAŢIE:

În cazul executării obligaţiei de a face, creditorul nu mai este obligat să ceară încuviinţarea instanţei pentru a trece la executarea silită, fiind suficient să-l înştiinţeze pe debitor prin *punerea sa în întârziere* (art. 1528 C. civ.) – această procedură nu este valabilă pentru cazul neexecutării obligaţiei de a nu face.

◗ *3. Obligaţia de a nu face* (*non facere*) ceva, ca obligaţie corealativă a unui drept absolut, înseamnă îndatorirea generală de a nu face nimic de natură a aduce atingere acelui drept;

❑ pe de altă parte, obligaţia de nu face, corelativă unui drept relativ, înseamnă a nu face ceva ce ar fi putut face dacă debitorul nu s-ar fi obligat la abţiere.

✍ **Exemplu:** obligaţia pe care şi-o asumă autorul unei monografii juridice de a nu ceda dreptul de publicare altei edituri timp de 10 ani de la data publicării operei sale.

❑ obligaţia de a nu face este prin ea însăşi susceptibilă numai de executare continuă.

→ **b. Obligaţii pozitive şi negative:**

◗ *1. obligaţii pozitive*

❑ sunt cele care implică o acţiune (obligaţia de a da şi de a face);

◗ *2. obligaţii negative*

❑ sunt cele care implică o inacţiune (obligaţia de a nu face).

→ **c. Obligaţii de rezultat** (sau **determinate**) şi **obligaţii de mijloace** (sau **de prudenţă ori de diligenţă**):

◗ *1. obligaţia de rezultat*

❑ este obligaţia care rezidă în îndatorirea debitorului de a obţine un rezultat determinat, obligaţia fiind strict precizată sub aspectul obiectului şi scopului urmărit [art. 1481 alin. (1) C. civ.];

✍ **Exemplu:** obligaţia vânzătorului de a preda cumpărătorului bunul vândut;

◗ *2. obligaţia de mijloace*

❑ este obligaţia care constă în îndatorirea debitorului de a depune toată stăruinţa pentru obţinerea unui rezultat, fără însă a se obliga la realizarea rezultatului concret, negarantând, astfel, realizarea rezultatului avut în vedere [art. 1481 alin. (2) C. civ.].

✍ **Exemplu:** obligaţia avocatului de a reprezenta şi a asista în justiţie pe clientul său.

2.3. În funcţie de **puterea sancţiunii lor**, distingem între:

→ **a. Obligaţii civile (perfecte)**

❑ sunt acele obligaţii care, dacă nu au fost executate în mod voluntar, pot fi aduse la îndeplinire prin forţa de constrângere a statului; majoritatea obligaţiilor civile sunt perfecte.

✍ **Exemplu:** obligaţia de a restitui suma împrumutată.

→ **b. Obligaţii naturale (imperfecte)**

❑ sunt acele obligaţii a căror executare nu se poate obţine pe cale silită, dar, odată executate de bunăvoie de debitor, creditorul nu poate fi obligat la restituirea lor;

❑ astfel, potrivit dispoziţiilor art. 1471 C. civ., restituirea nu este admisă în privinţa obligaţiilor naturale care au fost executate de bunăvoie.

✍ **Exemplu:** cheltuielile de nuntă constituie o obligaţie a părinţilor lipsită de sancţiune, iar în cazul în care au fost efectuate de bunăvoie, nu se poate cere restituirea lor (Trib. Suprem, dec. civ. nr. 726/1960 în LP nr. 2/1961), obligaţia de întreţinere între rudele care nu sunt, potrivit legii, îndatorate la întreţinere.

! OBSERVAŢIE:

Este şi cazul *obligaţiilor degenerate*, care şi-au pierdut prin prescripţie extinctivă dreptul la acţiunea cu care iniţial erau înzestrate – este cazul eliberării de datorie a debitorului prin împlinirea termenului de prescripţie extinctivă. Astfel, potrivit art. 2506 alin. (2) şi (3) C. civ., *după împlinirea termenului de prescripţie, cel obligat poate să refuze executarea prestaţiei. Cel care a executat de bunăvoie obligaţia după ce termenul de prescripţie s-a împlinit nu are dreptul să ceară restituirea prestaţiei, chiar dacă la data executării nu ştia că termenul prescripţiei era împlinit.*

COLEGIUL / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2.4. În funcție de **opozabilitatea lor**, distingem între:

→ **a. Obligații obișnuite** – sunt acele obligații care incumbă debitorului față de care s-au născut; ele nu sunt opozabile față de terți, în sensul că ele produc efecte juridice numai între părțile raportului juridic obligațional și succesorii lor, nu și față de terți; majoritatea obligațiilor civile sunt de acest fel.

→ **b. Obligații opozabile și terților** *(scriptae in rem)* – sunt acele obligații care sunt strâns legate de un bun, astfel încât creditorul nu-și poate realiza dreptul său decât cu concursul titularului actual al dreptului real asupra acelui bun, care este și el ținut de îndeplinirea unei obligații născute anterior. Așadar, deși nu a participat direct și personal la raportul obligațional respectiv, titularul actual va trebui să-l respecte.

✍ **Exemplu:** potrivit art. 1811-1812 C. civ., cumpărătorul unui bun închiriat trebuie să respecte, dacă sunt îndeplinite anumite condiții, locațiunea consimțită anterior de antecesorul său, vânzătorul.

→ **c. Obligații *propter rem*** – numite și obligații reale de a face sau sarcini reale – sunt acele îndatoriri care decurg din stăpânirea unui bun și obligă la îndeplinirea unor sarcini în legătură cu acel bun, transmițându-se odată cu transmiterea acelor bunuri; ele pot rezulta fie din lege, fie din voința părților.

✍ **Exemple:** proprietarii terenurilor învecinate sunt obligați să contribuie la grănițuire prin reconstituirea hotarului și fixarea semnelor corespunzătoarem suportând, în mod egal, cheltuielile ocazionate de aceasta (art. 560 C. civ.).

! OBSERVAȚIE:

Cele mai multe obligații reale (*scriptae in rem* sau *propter rem*) se nasc din voința legiuitorului; chiar și în cazul obligațiilor *scriptae in rem* și *propter rem* convenționale, nașterea acestora nu este numai rodul voinței părților, ci și al unei situații obiective prevăzute de legiuitor.

Deosebiri:	
Obligațiile reale (*propter in rem*)	**Obligațiile opozabile terților (*scriptae in rem*)**
- sunt instituite din cauza naturii sau situației juridice a lucrului;	- au ca scop asigurarea realizării creanței creditorului, indiferent de posesorul actual al bunului;
- sunt obligații reale de a face.	- au ca obiect un ansamblu de prestații pozitive și negative.

2.5. Alte posibile clasificări: **a. obligaţii afectate de modalităţi,** respectiv ***de termen*** (art. 1411-1420 C. civ.), de ***condiţie*** (art. 1399-1410 C. civ.); **b. obligaţii plurale** (care pot fi cu pluralitate de subiecte ori cu pluralitate de obiecte; obligaţiile cu pluralitate de obiecte se împart în: ***obligaţii alternative*** (care au ca obiect două prestaţii principale, dintre care pentru stingerea obligaţiei debitorul trebuie să execute numai una – art. 1461-1467 C. civ.) şi ***obligaţii facultative*** (prin care debitorul se obligă la o prestaţie principală şi facultatea de a se elibera de obligaţie executând o altă prestaţie determinată – art. 1468 C. civ.).

JURISPRUDENŢĂ

1. Curtea a reţinut greşita soluţionare a excepţiei lipsei calităţii procesuale pasive a pârâtului, apreciind că acesta are calitate procesual pasivă, căci a fost chemat în judecată pentru acoperirea unei pagube produse statului prin fapta sa ilicită, constând în încălcarea unor dispoziţii legale care reglementează activitatea societăţilor comerciale (...). Relativ la cererea reconvenţională, Curtea a reţinut nelegalitatea şi netemeinicia hotărârii Tribunalului, în raport cu împrejurarea că în cauză nu sunt întrunite condiţiile abuzului de drept, prevăzut de art. 15 C. civ., cu consecinţa obligării reclamantei, pârâtă reconvenţională la plata unor daune morale, întrucât principiul *non bis in idem* nu este incident în cauza de faţă, care pune în discuţie raportul dintre răspunderea penală (antrenată în sarcina pârâtului, reclamant reconvenţional pentru săvârşirea infracţiunii de evaziune fiscală) şi răspunderea civilă delictuală (pentru diferenţa de prejudiciu, pretins derivată din fapta ilicită constând în încălcarea unor dispoziţii legale de către pârâtul în cauză), dat fiind că cumulul celor două forme de răspundere este permis, astfel că reclamanta nu a comis un abuz de drept prin chemarea în judecată a pârâtului prin acţiunea pendinte, acţiune prin care reclamanta a solicitat exclusiv obligarea pârâtului la plata diferenţei de prejudiciu rezultată din scăderea sumei achitate de către pârât în cauza penală. Mai mult, Curtea a reţinut că reclamanta era obligată să-l acţioneze în judecată pe pârât, natura şi obiectul activităţii sale obligând-o la recuperarea pagubei aduse bugetului statului, pe de o parte, iar, pe de altă parte, o asemenea obligaţie derivă din însuşi conţinutul ordonanţei de clasare a Parchetului, care sugerează reclamantei urmarea unor căi extrapenale pentru recuperarea diferenţei de prejudiciu. Totodată, Curtea a reţinut că reglementarea expresă a abuzului de drept în noul Cod civil (art. 15) şi a consecinţelor acestuia (art. 12 C. pr. civ.) nu este de natură a modifica criteriile de apreciere a abuzului de drept, consacrate în jurisprudenţă şi doctrină până la intrarea în vigoare a noului Cod civil, astfel că pentru existenţa abuzului de drept se impune, în continuare, identificarea relei-credinţe în exercitarea drepturilor subiective, aceasta presupunând o intenţie calificată, răufăcătoare, subordonată unui scop nelegitim, anume de a obţine ceva ce în mod obişnuit, prin căile legale, nu s-ar putea obţine, respectiv o intenţie de a vătăma, asociată cu întrebuinţarea unor mijloace viclene, frauduloase sau cel puţin vexatorii, fapte

conexe ce ar rezulta din actele folosite sau anumite mijloace de probă, neindentificate însă în prezenta cauză. Simpla respingere a unei acțiuni, chiar și pentru lipsa calități pasive, nu activează, în favoarea pârâtului în cauză, dispozițiile art. 15 C. civ. și art. 12 C. pr. civ. (Curtea de Apel Timișoara, decizia civilă nr. 142/2016, selectată și prelucrată de prof. univ. dr. L. Barac, disponibilă pe *http://portal.just.ro*, consultat la data de 6 iulie 2017).

2. Instanța constată că reclamanților li se aplică prevederile enunțate chiar dacă ei nu sunt dobânditorii primari sub imperiul Legii nr. 112/1995. Aceasta pentru că nicio prevedere legală nu interzice transmiterea vocației de dobândire a dreptului de proprietate asupra terenului aferent sau stingerea acestui drept, odată cu înstrăinarea locuinței. În plus, obligația de a vinde este în strânsă legătură cu bunul ce a făcut obiectul înstrăinării, creditorul acesteia neputând realiza dreptul decât cu concursul titularului actual al dreptului de proprietate care este ținut să o îndeplinească, fiind o adevărată obligație *scriptae in rem*. (...) Din această perspectivă, instanța de apel învederează că judecătorul fondului a fost preocupat, prin probele administrate, să determine cota de teren aferent în raport de suprafața construită, aplicând astfel, în mod riguros, dispozițiile legale în materie. (...) În mod constant, printr-o jurisprudență unitară și de durată, instanțele au apreciat, în interpretarea prevederilor legale incidente, că proprietarilor construcției – chiriași cumpărători – le revine un drept de folosință și asupra terenului, dar numai în măsura necesară exercitării dreptului. Nu le poate fi poate fi redus dreptul doar la suprafața de teren aflată efectiv sub construcție, deoarece în acest caz titularul construcției ar fi profund prejudiciat, el fiind în imposibilitatea de a-și exercita prerogativele dreptului de proprietate asupra casei de locuit și fiind lipsit total de folosința (proprietatea, în cazul nostru) terenului din jurul casei – teren absolut necesar pentru folosința normală a locuinței –, precum și de folosința terenului care îi asigură accesul la calea publică (cu titlu de exemplu, amintim: Curtea de Apel Constanța, decizia nr. 104/C din 15 aprilie 2009; Curtea de Apel Timișoara, decizia nr. 387 din 19 aprilie 2007 etc.) (Tribunalul Constanța, decizia nr. 137/2016, disponibilă pe *http://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-nd7t8yj/*, consultat la data de 6 iulie 2017).

3. Instanța reține că garanțiile pot fi definite ca fiind acele mijloace juridice care, dincolo de limitele dreptului de gaj general și în plus față de acesta, conferă creditorului garantat anumite prerogative suplimentare, constând, de regulă, fie într-o prioritate față de ceilalți creditori, fie în posibilitatea ca, în caz de neexecutare din partea debitorului, să urmărească pe o altă persoană, care s-a angajat să execute ea obligația ce revenea debitorului. Garanțiile se clasifică în garanții personale și reale. Garanțiile personale constau în angajamentul pe care o altă persoană decât debitorul principal și-l asumă față de creditor, de a executa obligația, în cazul în care debitorul principal nu o va face. Este cazul fideiusiunii, denumită și cauțiune, care apare ca un accesoriu al obligației principale. Garanțiile reale constau în afectarea specială a unui bun pentru garantarea obligației în instituirea unui drept real accesoriu, de garanție, cu privire la acest bun. Din acest drept real decurge pentru creditor atât un drept de preferință, cât și un drept de urmărire. Este cazul gajului, ipotecii și al privilegiilor reale. (...) Dreptul de gaj sau de ipotecă poate fi

instituit fie de către debitorul principal, asupra bunurilor sale, fie de către o terță persoană – un fideiusor – când avem de-a face cu ceea ce denumim cauțiune reală. În raport de această dispoziție, debitorul intimat V.C., având şi calitatea de garant – fideiusor –, răspunde în solidar cu codebitorul comerciant pentru creditul nerambursat şi dobânzile aferente acestuia, întrucât, potrivit art. 6.3 din (...) contractul de credit (...), garantul ipotecar a renunțat irevocabil şi necondiționat la beneficiul de discuțiune şi diviziune, garantând îndeplinirea tuturor obligațiilor asumate prin contractul de credit, solidaritatea sa fiind stabilită în mod expres prin contractul de credit. (...) Or, creanța este exigibilă, ea nefiind achitată până la termenul de scadență convenit. Cum prin planul de reorganizare creanța nu a fost acoperită în totalitate, rămânând o diferență de (...) lei care nu este prevăzută în plan, (...) creditorul poate solicita executarea silită a debitorului garant ipotecar (Tribunalul Tulcea, decizia nr. 518/2014, disponibilă pe *http://www.jurisprudenta.com*, consultat la data de 6 iulie 2017).

SPEȚE

1. A cheamă în judecată pe B, vecinul său, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să-l oblige pe B să-i cedeze jumătate din zidul despărțitor dintre cele două proprietăți. B se apără invocând faptul că el a dobândit zidul odată cu proprietatea terenului de la C, zid care este evidențiat în cartea funciară ca fiind proprietate individuală.

- Ce fel de drept are A în raport cu situația juridică preexistentă?
- Ce soluție va pronunța instanța?

2. A cheamă în judecată pe B, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să-l oblige pe acesta din urmă să plătească suma de 1.000 lei. Reclamantul (A) a arătat că prin contractul de împrumut, în calitate de împrumutător, a remis pârâtului B suma de 1.000 de lei, iar acesta din urmă, în calitate de împrumutat, s-a obligat ca cel mai târziu la data de 01.12.2016 să restituie împrumutul, fapt care nu s-a întâmplat. Pârâtul B s-a apărat solicitând admiterea numai în parte a acțiunii reclamantului A, întrucât a restituit acestuia o parte considerabilă, respectiv jumătate din împrumutul primit.

- Care este natura obligației şi cărui drept subiectiv civil îi este corelativă?
- Care este izvorul raportului juridic?
- Ce soluție urmează să pronunțe instanța?

3. A încheie un contract de vânzare cu B, având ca obiect imobilul proprietatea lui A şi asupra căruia C are înscris în cartea funciară un drept de ipotecă, reprezentând garanția recuperării creanței pe care C o are împotriva lui A. Ulterior, C cheamă în judecată pe A, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să-l oblige pe acesta din urmă să-i restituie banii împrumutați în condițiile în care a aflat că B i-a achitat lui A contravaloarea imobilului. Instanța respinge acțiunea în pretenții a lui C.

- Comentați soluția instanței.

MINISPEȚE

1. A şi B sunt coproprietari în cote egale asupra unui imobil, casă şi teren din Sibiu. B este plecat de mulți ani din țară şi nu se pot ocupa de imobilul respectiv, de a cărui întreținere şi conservare se ocupă exclusiv A. Îmbătrânind însă, A a găsit o familie de tineri care doresc să încheie un contract de închiriere şi să achite o chirie foarte bună raportat la nivelul chiriei practicat pe piață pentru imobilul aflat în coproprietate. În plus, tinerii doresc să îşi asume contractual şi efectuarea pe cheltuiala lor a reparațiilor necesare şi utile ale imobilului şi sunt de acord să renunțe, la expirarea termenului contractului, la drepturile pe care le-ar avea asupra eventualelor îmbunătățiri pe care le-ar aduce imobilului. Potrivit dispozițiilor legale în materie, actele de administrare, cum este şi contractul de închiriere, cu privire la bunul comun pot fi făcute numai cu acordul coproprietarilor ce dețin majoritatea cotelor-părți. Însă B se opune încheierii contractului, susținând că nu i se pare normal ca nişte străini să se ocupe de casa părintească, dar nu propune alte soluții şi rămâne la ideea că A, coproprietar aflat în țară, trebuie să se ocupe de imobil. A formulează acțiune de chemare în judecată şi solicită instanței să suplinească acordul coproprietarului B la încheierea contractului de închiriere, act pe care îl consideră indispensabil menținerii utilității şi valorii bunului imobil. Ce soluție credeți că va pronunța instanța?

a) va admite acțiunea şi va suplini acordul lui B cu privire la încheierea contractului de închiriere;

b) va respinge acțiunea, reținând faptul că închirierea bunului nu se poate face decât conform legii, respectiv cu acordul coproprietarilor care dețin majoritatea cotelor-părți din dreptul de proprietate;

c) va respinge acțiunea, reținând faptul că coproprietarii nu pot încheia acte de administrare prin care alte persoane să se ocupe de imobil.

2. La data de 11.11.2016, X, în calitate de locator, a încheiat un contract de locațiune pe perioadă determinată de 3 ani cu Y, în calitate de locatar, cu privire la apartamentul pe care X în deține în Sibiu. Contractul a fost notat în cartea funciară a imobilului. În octombrie 2017, X vinde apartamentul lui Z. Contractul de închiriere:

a) produce efecte numai între X şi Y;

b) produce efecte începând cu octombrie 2017 şi față de Z;

c) nu produce niciun efect față de Z.

3. La data de 04.05.2013, X împrumută suma de 5.000 lei lui Y, stabilind de comun acord faptul că această sumă trebuie restituită cel târziu la data de 04.08.2013. La începutul anului 2016, X pleacă la lucru în străinate şi nu se mai întoarce în țară decât în luna octombrie 2017, când s-a şi întâlnit cu Y la o petrecere de familie şi i-a solicitat restituirea sumei împrumutate. După 2 zile, Y i-a achitat întreaga sumă. Ulterior însă, Y a formulat acțiune în instanță solicitând pronunțarea

unei hotărâri prin care X să fie obligat să-i restituie suma de 5.000 lei, argumentând faptul că termenul de prescripție de 3 ani în care acesta ar fi putut să ceară restituirea împrumutului s-a împlinit la data de 04.08.2016. Astfel că în luna octombrie 2017 nu mai datora nimic lui X, care se apără susținând faptul că pentru a-i putea cere banii înapoi reclamantul ar fi trebuit să-l pună în întârziere. Instanța, reținând cauza spre judecare, a pronunțat o sentință prin care:

a) a admis acțiunea şi l-a obligat pe X la restituirea sumei de 5.000 lei;

b) a respins acțiunea;

c) a admis acțiunea, dar a acordat un termen rezonabil lui X să-i restituie banii reclamantului.

GRILE

1. Este naturală (imperfectă) acea obligație civilă:

a) a cărei executare este asigurată printr-o acțiune în justiție;

b) a cărei executare nu se poate obține printr-o acțiune în justiție, dar, odată executată de bunăvoie de către debitor, acesta nu mai poate cere restituirea ei;

c) care constă în îndatorirea debitorului de a depune toată stăruința pentru obținerea unui anumit rezultat, fără a se obliga la rezultatul însuşi.

2. Spre deosebire de drepturile reale, drepturile de creanță:

a) sunt nelimitate ca număr;

b) presupun îndeplinirea unei obligații din partea debitorului;

c) sunt opozabile *erga omnes*.

3. Este absolut dreptul subiectiv civil:

a) al cărui titular poate avea o anumită conduită, fără a avea nevoie de concursul altei persoane pentru a şi-l realiza;

b) care nu poate face obiectul unor acte juridice cu titlu oneros;

c) în virtutea căruia titularul poate pretinde subiectului pasiv o anumită conduită, fără de care dreptul său nu se poate realiza.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. A îi transmite lui B dreptul său de proprietate asupra apartamentului, păstrându-şi prin contractul încheiat un drept de uzufruct viager. După 5 ani, B solicită instanței evacuarea lui A din apartament, invocând faptul că el este proprietar.
   - Ce fel de drept are A şi care sunt consecințele juridice ale dreptului său?

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Faceți o comparație între drepturile reale și drepturile de creanță.
3. Dați exemplu de o obligație de diligență și stabiliți caracteristicile acesteia prin comparație cu o obligație de rezultat.

Răspunsuri minispețe

1. a

Răspunsul corect este cel de la lit. a) întrucât, în speță, B săvârșește un abuz de drept. Potrivit art. 15 C. civ., *niciun drept nu poate fi exercitat (...) într-un mod excesiv și nerezonabil, contrar bunei-credințe.* În același sens, art. 641 alin. (3) C. civ. statuează: *coproprietarul (...) interesat poate cere instanței să suplinească acordul coproprietarului (...) care se opune în mod abuziv la efectuarea unui act de administrare indispensabil menținerii utilității sau valorii bunului.*

2. b

Răspunsul corect este cel de la lit. b) – în speță este vorba despre o obligație opozabilă și terților (*scriptae in rem*), adică acea obligație care este strâns legată de un bun, astfel încât creditorul nu-și poate realiza dreptul său decât cu concursul titularului actual al dreptului real asupra acelui bun, care este și el ținut de îndeplinirea unei obligații născute anterior. Așadar, deși nu a participat direct și personal la raportul obligațional respectiv, titularul actual va trebui să-l respecte. Potrivit art. 1811 C. civ., *dacă bunul dat în locațiune este înstrăinat, dreptul locatarului este opozabil dobânditorului, după cum urmează: a) în cazul imobilelor înscrise în cartea funciară, dacă locațiunea a fost notată în cartea funciară.*

3. b

Răspunsul corect este lit. b) – în speța este vorba despre o obligație imperfectă care și-a pierdut prin prescripție extinctivă dreptul la acțiunea cu care inițial era înzestrată. Cu toate acestea, potrivit art. 2506 alin. (3) C. civ., *cel care a executat de bunăvoie obligația după ce termenul de prescripție s-a împlinit nu are dreptul să ceară restituirea prestației, chiar dacă la data executării nu știa că termenul prescripției era împlinit.* Etiologic, răspunsurile de la lit. a) și lit. c) sunt greșite.

Răspunsuri grile

1. b

Răspunsul corect este cel de la lit. b), deoarece obligațiile naturale (imperfecte), spre deosebire de cele civile sau perfecte, sunt acele obligații a căror executare nu se poate obține pe cale silită, dar, odată executate de bunăvoie de debitor, creditorul nu poate fi obligat la restituirea lor. Varianta c) este incorectă pentru că este definiția obligației de diligență sau de mijloace.

UAIC IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. a şi b

Răspunsurile corecte sunt cele de la lit. a) şi b), deoarece drepturile de creanță sunt opozabile *erga certam personam*, numai persoanei debitorului. Drepturile de creanță sunt nelimitate ca număr sau tipuri, în timp ce drepturile reale sunt limitate, conform art. 551 C. civ., şi presupun îndeplinirea unei obligații de a da, de a face, de a nu face ceva.

3. a

Răspunsul corect este cel de la lit. a) – definiția dreptului subiectiv civil absolut este chiar cea potrivit căreia titularul unui astfel de drept este îndreptățit să-şi exercite dreptul său cu excluderea tuturor celorlalte persoane. În plus, nimic nu se opune ca dreptul subiectiv civil să facă obiectul unor acte juridice cu titlu oneros, atât timp cât, în cazul său, subiectul activ este determinat. Doar subiectul pasiv este nedeterminat şi este alcătuit din toate celelalte persoane care sunt ținute de îndatorirea generală şi negativă de a se abține de la orice act sau fapt care ar putea aduce atingere dreptului subiectiv – obligația de a nu face nimic de natură a încălca sau stânjeni exercitarea dreptului de către titularul său.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișa nr. 7	Obiect

A. NOȚIUNE

Prin **obiect al raportului juridic civil** se înțelege *acțiunea sau abținerea la care este îndreptățit subiectul activ şi de care este ținut subiectul pasiv al raportului juridic, adică conduita sau comportamentul subiecților raportului.*

! OBSERVAȚIE:

Obiectul nu trebuie confundat cu conținutul raportului, căci prin conținut înțelegem drepturile şi obligațiile subiecților, pe când prin obiect înțelegem chiar acțiunile sau inacțiunile pe care subiectul activ le poate pretinde, iar cel pasiv este ținut să le îndeplinească.

B. BUNURILE – OBIECT DERIVAT AL RAPORTULUI JURIDIC CIVIL

Potrivit art. 535 C. civ. – *sunt bunuri lucrurile, corporale sau necorporale, care constituie obiectul unui drept patrimonial;* aşadar, un lucru devine bun, în sens juridic, numai prin apropriere.

Atât Codul civil, cât şi doctrina utilizează noțiunea de ***bun*** în dublu sens: **în *sens restrâns***, prin ***bun*** se înțelege lucrul care constituie obiect al drepturilor şi obligațiilor patrimoniale, iar ***în sens larg***, prin ***bun*** se înțelege atât lucrul apropriat, cât şi drepturile privitoare la lucrul respectiv.

! OBSERVAȚIE:

Art. 1 din Protocolul nr. 1 al Convenției europene a drepturilor omului a lărgit noțiunea de bunuri. Ea poate desemna „anumite drepturi şi interese constituind active".

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

C.U. M. EMINESCU IAŞI D R P T

✍ **Exemple:** un câştig viitor dacă acesta face obiectul unei creanţe exigibile, anumite interese economice ale unui subiect de drept, persoană fizică sau juridică, care pot să se prezinte sub forma unor speranţe legitime la obţinerea unor indemnizări, informaţia etc.

Între noţiunea de **bun** şi cea de **patrimoniu** există o legătură.

Patrimoniul reprezintă totalitatea drepturilor şi datoriilor ce pot fi evaluate în bani şi aparţin unei persoane fizice sau juridice.

Drepturile şi obligaţiile patrimoniale şi bunurile la care acestea se referă, aparţinând unei persoane, pot fi privite fie în individualitate lor (*ut singuli*), fie în universalitatea lor, ca o totalitate de drepturi şi obligaţii. Astfel că dacă drepturile, obligaţiile şi bunurile la care se referă sunt privite în individualitatea lor, se foloseşte noţiunea de **bun** – atât în sens larg, cât şi în sens restrâns –, dar dacă acestea sunt privite în mod global, se utilizează noţiunea de **patrimoniu**.

! OBSERVAŢIE:

Patrimoniul este singura universalitate de drept admisă în dreptul nostru, în el nefiind incluse drepturile nepatrimoniale.

Dreptul de proprietate nu este un bun; el este cel care permite lucrurilor să devină bunuri în sens juridic. Dreptul de proprietate nu este un drept incorporal, ci raportul juridic în virtutea căruia lucrurile devin bunuri în sens juridic.

C. CLASIFICAREA BUNURILOR

C.1. Distingem între:

→ **a. Bunuri corporale** *(res coporales)*

❑ sunt acelea care au o existenţă materială, indiferent de substanţa şi starea fizică în care se găsesc.

✍ **Exemple:** construcţiile, autoturismele, calculatoarele, chiar şi energiile prevăzute de art. 539 alin. (2) C. civ. sunt bunuri corporale deoarece existenţa lor poate fi percepută prin simţurile noastre, direct sau indirect, sau cu ajutorul unor aparate.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

→ **b. Bunuri incorporale** *(res incorporales)*

- ❑ sunt acelea care nu au o existență materială (corp, substanță) și cărora le lipsește materia tangibilă. Totuși, ele au o valoare economică în patrimoniul unei persoane: *bunurile incorporale sunt drepturile* care se exercită asupra obiectelor care sunt ele însele fie bunuri corporale, fie incorporale;
- ❑ tipologia bunurilor incorporale distinge între: drepturi care poartă asupra bunurilor corporale, drepturi care poartă asupra bunurilor considerate fictiv corporale prin obiectul asupra căruia poartă și bunuri incorporale veritabile;
- ❑ în categoria bunurilor incorporale vom include: dezmembrămintele dreptului de proprietate, drepturile de creanță, acțiunile în justiție, drepturile intelectuale, cum ar fi dreptul de autor;
- ❑ informația (noutatea) are o valoare de piață și este un bun incorporal.

C.2. Conform art. 536 C. civ., **bunurile** se împart în *bunuri imobile* și *bunuri mobile*. Această clasificare are la bază un dublu criteriu – natura bunului și calificarea dată de lege:

→ **a. Bunuri imobile**, potrivit legii, sunt de *trei feluri*:

◗ *1. imobile prin natura lor (nemișcătoare)*

- ❑ sunt acelea care au așezare fixă și stabilă; constituie categoria principală de imobile și se regăsesc în enumerarea nelimitativă a art. 537 C. civ.: *terenurile, izvoarele și cursurile de apă, plantațiile prinse în rădăcini, construcțiile și orice alte lucrări fixate în pământ cu caracter permanent, platformele și alte instalații de exploatare a resurselor submarine situate pe platoul continental, precum și tot ceea ce, în mod natural sau artificial, este încorporat în acestea cu caracter permanent;*
- ❑ în această materie are aplicație maxima *superficies solo cedit* – solul absoarbe suprafața.

✍ **Exemplu:** pomii pe picior, recoltele prinse în rădăcini, atât timp cât rămân încorporate în sol, fructele prinse de pomi sunt, de asemenea, imobile prin natură și aparțin proprietarului; pe de altă parte, fructele căzute din pom sau cele furate sunt mobile deoarece au încetat să fie încorporate în sol.

◗ *2. imobile prin destinație*

- ❑ sunt acele bunuri care prin natura lor sunt mobile, dar datorită destinației lor sunt considerate imobile;
- ❑ conform art. 538 C. civ.: *(1) Rămân bunuri imobile materialele separate în mod provizoriu de un imobil, pentru a fi din nou întrebuințate, atât timp cât sunt păstrate în aceeași formă, precum și părțile integrante ale unui imobil care sunt temporar detașate de*

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

acesta, dacă sunt destinate spre a fi reintegrate. (2) Materialele aduse pentru a fi întrebuinţate în locul celor vechi devin bunuri imobile din momentul în care au dobândit această destinaţie;

❑ imobilele prin destinaţie pot fi: ***bunuri care rămân imobile; bunuri care devin imobile; bunuri mobile accesorii unui bun imobil*** (art. 546 C. civ.).

! OBSERVAŢIE:

Bunurile imobile prin natură şi prin destinaţie sunt bunuri corporale.

◗ *3. imobile prin obiectul la care se aplică*

❑ în această grupă intră **drepturile reale** (în afara dreptului de proprietate) care se referă la bunurile imobile şi acţiunile în justiţie pentru realizare lor.

✍ **Exemple**: dreptul de uzufruct, dreptul de servitute, dreptul de superficie etc.

❑ potrivit art. 542 C. civ., *dacă nu se prevede altfel, sunt supuse regulilor referitoare la bunurile imobile şi drepturile reale asupra acestora. Celelalte drepturi patrimoniale sunt supuse, în limitele prevăzute de lege, regulilor referitoare la bunurile mobile.*

! OBSERVAŢIE:

Drepturile de creanţă privitoare la imobile nu intră în această categorie. Imobilele prin obiectul lor sunt bunuri incorporale.

→ b. **Bunuri mobile** sunt acele bunuri pe care legea nu le consideră imobile [art. 539 alin. (1) C. civ.]; acestea sunt de *trei feluri*:

◗ *1. mobile prin natura lor*

❑ sunt acelea care nu au o aşezare fixă şi stabilă, fiind susceptibile de deplasare de la un loc la altul.

✍ **Exemplu:** animalele, maşina, navele, aeronavele etc.

❑ mai sunt mobile prin natură undele electromagnetice sau cele asimilate acestora, precum şi energia de orice fel produse, captate şi transmise, în condiţiile legii, de orice persoană şi puse în serviciul său, indiferent de natura mobiliară sau imobiliară a sursei acestora [art. 539 alin. (2) C. civ.].

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- *2. mobile prin anticipație*
  - sunt acelea care prin natura lor sunt imobile, dar pe care părțile le privesc ca mobile în vederea detașării lor viitoare;
  - potrivit art. 540 C. civ.: *bogățiile de orice natură ale solului și subsolului, fructele neculese încă, plantațiile și construcțiile încorporate în sol devin mobile prin anticipație, atunci când, prin voința părților, sunt privite în natura lor individuală în vederea detașării lor.*

✍ **Exemplu:** recoltele nedesprinse de rădăcini sunt considerate ca imobile numai față de proprietarul pământului. Ele devin mobile prin anticipație față de cel care le cumpără separate de sol pentru a le culege.

! OBSERVAȚIE:

Drepturile dobândite asupra unor bunuri mobile prin anticipație sunt drepturi mobiliare, dar pentru opozabilitate față de terți vor trebui notate în cartea funciară.

- bunurile mobile prin natură și bunurile mobile prin anticipație sunt bunuri corporale.

- *3. mobile prin obiectul lor (sau prin determinarea legii)*
  - sunt toate drepturile care se referă la un bun mobil: drepturile reale (mai puțin dreptul de proprietate) asupra unui bun mobil, drepturile de creanță privind un bun mobil sau imobil, drepturile intelectuale, acțiunile în justiție privitoare la un bun mobil.

! OBSERVAȚIE:

Mobilele prin obiectul lor sunt bunuri incorporale, cu excepția titlurilor de valoare și a titlurilor negociabile care sunt corporale, deoarece creanța este încorporată în titlu.

- conform art. 542 alin. (2) C. civ.

Importanța practică a acestei clasificări constă în regimul juridic diferențiat care se aplică bunurilor imobile față de bunurile mobile, astfel:

- referitor la ***înstrăinare***: formele de publicitate (înscrierile în cartea funciară) se aplică numai actelor juridice privitoare la imobile, pentru bunurile mobile cerința fiind inutilă, deoarece posesorul bunului mobil se poate prevala de prezumția de proprietate (art. 935 C. civ.). De

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

asemenea, înstrăinarea bunurilor imobile este supusă unor condiții de validitate, respectiv forma autentică a înscrisului constatator al transmisiunii. Pe de altă parte, bunurile mobile corporale pot face obiectul darului manual, fără respectarea formei autentice impuse donațiilor dacă au o valoare de până la 25.000 lei, cu excepția cazurilor prevăzute de lege;

- referitor la *efectele posesiunii*: în materie mobiliară, posesiunea de bună-credință valorează titlu, deci se confundă cu proprietatea. În materie imobiliară, atât posesiunea, cât şi bunul asupra căruia poartă sunt distincte. Pe de altă parte, dobândirea proprietății prin posesie (prin uzucapiune) se referă atât la bunurile imobile, cât şi la bunurile mobile;
- referitor la *regimul bunurilor soților*: dacă înstrăinarea sau grevarea imobilelor, bunuri comune, nu poate fi făcută de unul dintre soți decât cu consimțământul expres al celuilalt, înstrăinarea mobilelor se poate face fără un astfel de consimțământ expres, deoarece el este prezumat de lege;
- referitor la *competența instanțelor judecătoreşti*: dacă în materie imobiliară, acțiunea este de competența instanței în circumscripția căreia se află situat bunul imobil, în materie mobiliară, competența aparține instanței de la domiciliul pârâtului;
- referitor la *legea aplicabilă în dreptul internațional privat*: bunurile imobile sunt guvernate de legea statului în care se găsesc (*lex rei sitae*), aceleaşi reguli aplicându-se şi mobilelor corporale considerate în individualitatea lor. În dreptul internațional privat român se admite că navele şi aeronavele sunt guvernate de legea statului sub al cărui pavilion navighează; mărfurile în tranzit sunt cârmuite de legea locului de expediție a mărfii;
- referitor la *executarea silită* există reglementări distincte între bunurile imobile şi bunurile mobile.

C.3. **Bunurile** se mai clasifică în:

→ **a. Bunuri scoase din circuitul civil**

- ❑ sunt acele bunuri care nu pot forma obiectul unor acte juridice, între vii ori pentru cauză de moarte, fiind inalienabile.

✍ **Exemplu**: bunurile enumerate de art. 136 alin. (4) din Constituție, care nu pot fi decât obiect al proprietății publice.

→ **b. Bunuri aflate în circuitul civil**

- ❑ sunt acele bunuri cu privire la care pot forma obiectul unor acte juridice, fiind alienabile;
- ❑ potrivit art. 1229 C. civ., *numai bunurile care sunt în circuitul civil pot face obiectul unei prestații contractuale*, iar potrivit art. 553 alin. (4) C. civ., *bunurile obiect al proprietății private, indiferent de titular, sunt şi rămân în circuitul civil, dacă prin lege nu se dispune altfel*. În aceeaşi ordine de idei, art. 1657 C. civ. dispune că *orice bun poate fi vândut în mod liber dacă vânzarea nu este interzisă sau limitată prin lege*;

❑ aceste bunuri se pot subclasifica după cum circulația lor este neîngrădită, putând fi dobândite sau înstrăinate de orice persoană, şi bunuri a căror circulație este supusă unor restricții, fie cu privire la subiectele de drept care le pot dobândi ori înstrăina, fie cu privire la condițiile de încheiere a actelor juridice.

✍ **Exemplu:** din cea de-a doua categorie, adică bunuri care pot fi dobândite, deținute sau înstrăinate condiționat, fac parte: substanțele stupefiante, bunurile care fac parte din patrimoniul național cultural, materialele explozive etc.

C.4. Bunurile se mai împart în:

→ **a. Bunuri determinate prin caractere individuale** *(res certa)*

❑ sunt acele bunuri care prin însuşirile lor specifice se deosebesc de bunurile asemănătoare, având o anumită individualitate, precum şi cele care pot fi individualizate prin caracterelor lor particulare.

✍ **Exemplu:** o casă identificată administrativ prin adresă sau suprafață, număr de camere; o maşină identificată prin marcă, serie, an de fabricație etc.

❑ se consideră astfel şi bunurile unicate.

✍ **Exemplu:** o pictură celebră.

→ **b. Bunuri determinate prin caractere generice** *(res genera)*

❑ sunt acele bunuri care sunt privite prin prisma caracterelor comune ale întregii lor categorii şi care se individualizează ulterior prin numărare, măsurare, cântărire.

✍ **Exemplu:** o sumă de bani, o cantitate de cereale, o cantitate de combustibil.

! OBSERVAȚIE:

Această clasificare nu este prevăzută în mod expres de Codul civil, însă ea priveşte modul de determinare a obiectului obligației care se naşte dintr-un act juridic.

Importanța practică a acestei clasificări constă în regimul juridic diferențiat care se aplică bunurilor individual determinate şi bunurilor generice, astfel:

↳ *momentul transmiterii dreptului de proprietate:* în cazul bunurilor individual determinate, este cel al încheierii actului juridic (sau al acordului de voințe) – art. 1273 alin. (1) şi art. 1674 C. civ. – bineînțeles, cu excepția actelor juridice solemne şi a cazurilor în care legea sau

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

părțile convin ca transferul dreptului să se facă la o dată ulterioară. În cazul bunurilor generice, momentul transmiterii dreptului este cel al individualizării lor prin cântărire, măsurare sau numărare [art. 1273 alin. (1) şi art. 1678 C. civ.].

✍ **Exemple: (1)** vânzarea a 10 tone de grâu – este o vânzare de bunuri de gen, vânzarea având un obiect determinat generic, transferul dreptului de proprietate făcându-se la momentul cântăririi cerealelor;

(2) vânzarea a 10 tone de grâu din recolta de anul viitor a vânzătorului este o vânzare a unor bunuri de gen limitat, urmând deci ca transferul dreptului de proprietate să se facă la momentul cântăririi cerealelor;

(3) dacă însă vânzarea priveşte toată cantitatea de cereale aflată în silozul vânzătorului, la un preț global, aceasta este o vânzare a unor bunuri considerate de gen, dar care are ca obiect un bun determinat individual (vânzarea în bloc – art. 1679 C. civ.), proprietatea transferându-se cumpărătorului îndată ce contractul s-a încheiat chiar dacă bunurile nu au fost individualizate.

! OBSERVAȚIE:

Dacă în cazul bunurilor individual determinate cel care se obligă să transmită dreptul trebuie, de regulă, să fie proprietarul bunurilor respective (altfel ne-am afla în situația vânzării bunului altuia – art. 1683 C. civ.), în schimb, atunci când este vorba despre bunuri determinate generic nu este necesar ca cel care înstrăinează să fie proprietarul bunurilor respective (în acest caz nu se pune problema înstrăinării bunului altuia).

- *suportarea riscului contractului:* riscul în contractele translative de proprietate atunci când este vorba despre un bun individual determinat care a pierit înainte ca bunul să fie predat este suportat de debitorul obligației de predare;
  - în cazul pieirii fortuite a bunului, debitorul obligației de predare pierde dreptul la contraprestație, iar dacă a primit-o, este obligat să o restituie. Cu toate acestea, creditorul pus în întârziere preia riscul pieirii fortuite a bunului. El nu se poate libera chiar dacă ar dovedi că bunul ar fi pierit şi dacă obligația de predare ar fi fost executată la timp – art. 1274 alin. (1) şi (2) C. civ.;
  - dacă bunurile transmise sunt bunuri de gen, problema suportării riscului nu se pune în aceiaşi termeni, deoarece înstrăinătorul nu este liberat de obligația de predare, chiar dacă bunurile respective au pierit în totalitate – art. 1686 alin. (3) C. civ.;

executarea obligației de predare (cât timp nu există stipulație contractuală contrară): în cazul bunurilor individual determinate, locul predării este acela în care se află bunul în momentul încheierii contractului, iar în cazul bunurilor generice, domiciliul sau sediul debitorului la data încheierii contractului.

! OBSERVAȚIE:

Plata este cherabilă, şi nu portabilă. Potrivit art. 1494 alin. (1), lit. a) C. civ., când bunurile de gen constau într-o sumă de bani, aceste obligații băneşti trebuie executate la domiciliul sau, după caz, la sediul creditorului de la data plății.

C.5. Bunurile se mai divid în:

→ **a. Bunuri consumptibile**

- sunt acele bunuri mobile care nu pot fi folosite, conform destinației lor obişnuite, fără a li se consuma substanța ori fără a fi înstrăinate de la prima lor întrebuințare (art. 544 C. civ.).

Exemple: alimentele, combustibilul, banii.

- consumptibilitatea banilor se deosebeşte de cea a altor bunuri, întrucât presupune o consumare juridică, prin înstrăinarea lor;
- astfel, se poate reține o ***consumptibilitate naturală*** în privința bunurilor care se consumă prin întrebuințare şi o ***consumptibilitate civilă*** care vizează cazurile în care nu te poți servi de bun fără să îl alienezi.

→ **b. Bunuri neconsumptibile**

- sunt acele bunuri mobile care pot fi întrebuințate în mod continuu, fără ca prin aceasta să se consume substanța sau să fie implicată înstrăinarea lor.

Exemple: hainele, mobilierul.

! OBSERVAȚIE:

Un bun consumptibil prin natura sa poate deveni neconsumptibil dacă prin actul juridic i se schimbă întrebuințarea.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Interesul juridic al acestei diviziuni rezidă în aceea că numai asupra bunurilor neconsumptibile se pot constitui drepturi care să permită titularului lor o utilizare prelungită, continuă şi, concomitent, să impună obligaţia de a le restitui după întrebuinţare în individualitatea lor.

✍ **Exemplu:** dreptul de uzufruct, de uz şi împrumutul de folosinţă (comodat) nu vor putea fi constituite decât asupra bunurilor neconsumptibile, pe când împrumutul de consumaţie (*mutuum*) nu poate avea ca obiect decât bunurile consumptibile. În ipoteza în care uzufructul se constituie asupra unui bun consumptibil, el se va numi ***cvasiuzufruct.***

! OBSERVAŢIE:

Dacă toate bunurile consumptibile trebuie să fie fungibile pentru a putea să fie restituite, reciproca nu este adevărată: bunurile fungibile nu sunt în mod obligatoriu consumptibile.

C.6. **Bunurile** se mai împart în:

→ **a. Bunuri fungibile**

❑ sunt acele bunuri care pot fi înlocuite unele cu altele în executarea unei obligaţii. Ele sunt, după cum stabileşte art. 543 C. civ., bunuri determinabile după număr, măsură sau greutate, astfel încât pot fi înlocuite unele prin altele în executarea unei obligaţii.

✍ **Exemplu:** banii, ţigările, alimentele de un anumit fel.

❑ banii au o ***fungibilitate absolută*** – care exprimă aptitudinea acestora de a înlocui orice alte bunuri prin plată (art. 1469 C. civ.).

→ **b. Bunuri nefungibile**

❑ sunt acele bunuri care nu se pot înlocui unele cu altele pentru a libera pe debitor.

✍ **Exemplu:** un tablou, o mobilă executată la comandă specială, un cal de cursă, o monedă de aur antică.

Fungibilitatea este un raport de echivalenţă între două sau mai multe bunuri generice în temeiul căruia unul poate fi înlocuit cu altul în executarea unei obligaţii.

În principiu, sunt fungibile numai bunurile generice, adică acelea care se pot determina prin număr, măsură, greutate.

Fungibilitatea sau nefungibilitatea bunurilor depinde nu numai de însuşirile naturale ale acestora, ci şi de intenţia părţilor exprimată în actul juridic încheiat – art. 543 alin. (3) C. civ: *prin act juridic, un bun fungibil prin natura sa poate fi considerat nefungibil.*

UAIC CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Importanța juridică a acestei clasificări se evidențiază în materia executării obligațiilor civile în sensul că în cazul unor bunuri fungibile plata este eliberatorie pentru debitorul care a predat creditorului un lucru de același gen, pe când, în cazul bunului nefungibil (cert), plata nu este eliberatorie pentru debitorul care predă creditorului un alt bun, chiar dacă acesta ar întruni toate calitățile primului.

Excepție:

Operația juridică a ***dării în plată***, prin care debitorul execută către creditorul său, cu consimțământul acestuia din urmă, o altă prestație decât cea la care s-a obligat la încheierea raportului juridic obligațional.

Compensația operează de plin drept de îndată ce există două datorii certe, lichide și exigibile, oricare ar fi izvorul lor, și care au ca obiect o sumă de bani sau o anumită cantitate de bunuri fungibile de aceeași natură – art. 1617 alin. (1) C. civ.

! OBSERVAȚIE:

Consumptibilitatea este o calitate a bunului care ține de modul său de întrebuințare, în timp ce fungibilitatea nu este decât o relație pe care un bun o are cu alt bun. Prezenta clasificare are în vedere numai bunurile mobile de aceeași natură.

C.7. **Bunurile** se mai divid în:

→ **a. Bunuri divizibile**

- sunt acele bunuri susceptibile de împărțire, fără ca prin această operație să li se schimbe destinația.

→ **b. Bunuri indivizibile**

- sunt acele bunuri care nu pot fi împărțite fără a li se schimba destinația (art. 545 C. civ.).

Exemplu: un costum sau un scaun, din punct de vedere juridic, sunt indivizibile deoarece părțile rezultate nu ar mai poseda calitățile pe care le avea întregul. Dar un teren în suprafață de 1 ha, deși, în general, poate fi divizat în două, trei sau mai multe părți, nu este divizibil, de pildă, în 10.000 de părți, deoarece, în acest caz, nu ar mai putea servi pentru cultura pământului sau pentru construcții.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

! OBSERVAȚIE:

Divizibilitatea bunurilor trebuie privită sub un dublu aspect: sub raport pur fizic şi sub raport juridic. Sub primul aspect, sunt divizibile numai bunurile corporale. Dar sub al doilea aspect, divizibilitatea fizică este condiționată de trei cerințe: a) părțile din care era compus bunul să posede calitățile individuale ale întregului; b) părțile rezultate în urma diviziunii să rămână proprii pentru destinația economică pe care o avea întregul; c) părțile să nu sufere o depreciere valorică disproporționată. Deci, cu toată divizibilitatea sa fizică, din punct de vedere juridic, bunul va fi privit ca indivizibil dacă nu sunt îndeplinite criteriile precizate.

Potrivit art. 545 alin. (3) C. civ., prin act juridic, un bun divizibil prin natura lui poate fi considerat indivizibil.

Importanța juridică a acestei clasificări se învederează **în materie de partaj** (voluntar sau pe cale judiciară) atunci când numai bunurile divizibile pot fi împărțite în natura lor, pe când cele indivizibile sunt atribuite unui coproprietar, iar ceilalți primesc în schimb alte bunuri de valoare egală sau compensații în bani sub formă de sulte – a se vedea art. 676 alin. (2) C. civ.

Tot astfel, dacă un bun divizibil va forma obiectul obligației cu pluralitate de debitori, acea obligație este, în principiu, divizibilă, fiecare debitor fiind liberat prin plata părții lui. Dimpotrivă, dacă un bun indivizibil formează obiectul unei obligații cu pluralitate de debitori, acea obligație este indivizibilă prin natura ei, iar fiecare dintre debitori va fi ținut pentru întreaga datorie.

C.8. **Bunurile** se mai clasifică în:

→ **a. Bunuri principale**

- sunt acele bunuri care, având o întrebuințare în dependență, nu sunt destinate să servească la utilizarea altor bunuri.

→ **b. Bunuri accesorii**

- sunt acele bunuri care nu pot fi utile decât prin intermediul altor bunuri de care sunt intim legate. Art. 546 alin. (1) C. civ.: *bunul care a fost destinat, în mod stabil şi exclusiv, întrebuințării economice a altui bun este accesoriu atât timp cât satisface această utilizare.*

Exemplu: cutiile pentru instrumente muzicale, supracoperta unei cărți, cheile de la lacăt, pompa pentru bicicletă, ramele pentru barcă etc.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

! OBSERVAȚII:

- destinația comună poate fi stabilită numai de proprietarul ambelor bunuri (al bunului principal şi al bunului accesoriu);
- destinarea bunului accesoriu întrebuințării altui bun trebuie să fie stabilită de manieră stabilă şi exclusivă;
- această destinare poate să nu fie perpetuă, proprietarul celor două bunuri putând să facă să înceteze legătura dintre bunul principal şi bunul accesoriu, însă nu cu încălcarea drepturilor terților – art. 546 alin. (4) şi (6) C. civ.

Interesul juridic al acestei clasificări se grefează pe ideea că **bunul accesoriu urmează soarta juridică a bunului principal**, inclusiv în caz de înstrăinare sau grevare a bunului principal, dacă legea nu prevede altfel sau părțile nu au convenit în alt mod. Astfel, vânzarea bunului principal va presupune şi vânzare bunului accesoriu, ipoteca asupra bunului principal va greva şi accesoriile acestuia. Bunul accesoriu nu va putea fi urmărit silit decât odată cu bunul principal.

Exemplu: părțile comune din clădirile cu mai multe apartamente aparținând mai multor proprietari (casa scării, acoperişul blocului etc.) sunt bunuri accesorii în raport cu spațiile locative, care sunt bunuri principale, iar înstrăinarea sau ipotecarea cotei-părți din părțile comune nu se va putea face decât odată cu înstrăinarea sau ipotecarea dreptului care constituie bunul principal.

C.9. Bunurile mai pot fi:

→ **a. Bunuri frugifere**

- ❑ sunt acele bunuri care produc alte bunuri numite fructe, fără consumarea substanței lor. Fructele vor deveni bunuri noi după detaşarea lor de bunul frugifer.

→ **b. Bunuri nefrugifere**

- ❑ sunt acele bunuri care nu pot produce alte bunuri sau produse, în mod periodic şi fără a li se consuma substanța.

! OBSERVAȚIE:

Prin urmare, sunt *fructe* tot ceea ce un bun produce în mod periodic fără consumarea substanței sale, spre deosebire de *producte*, care presupun consumarea substanței şi nu au caracter de periodicitate.

BCU "ŞTIINȚA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

✍ **Exemplu:** marmura dintr-o carieră, lemnul extras dintr-o pădure.

Potrivit art. 548 C. civ., se poate face distincție între trei categorii de fructe:

Fructe naturale	*Fructe industriale*	*Fructe civile*
produse directe şi periodice ale unui bun, obținute fără intervenția omului;	produse directe şi periodice ale unui bun, obținute ca rezultat al intervenției omului;	veniturile rezultate din folosirea bunului de către o altă persoană în virtutea unui act juridic;
Exemplu: vânatul, iarba crescută pe terenul necultivat, ciupercile din pădure, sporul animalelor.	**Exemplu:** recoltele de orice fel, plantațiile.	**Exemplu:** chiriile, arenzile, dobânzile, venitul rentelor, dividendele etc.

Interesul clasificării se găseşte în:

a) faptul că **fructele şi productele se cuvin proprietarului bunului,** dacă prin lege nu se dispune altfel;

b) referitor la **modul de dobândire,** fructele naturale şi industriale se dobândesc **prin culegere (percepere),** în timp ce fructele civile se dobândesc **zi cu zi;**

c) posesorul de bună-credință al unui bun are dreptul să dobândească **numai fructele, nu şi productele;**

d) uzufructuarul are dreptul **numai la fructe, nu şi la producte.**

C.10. **Bunurile** se mai împart în:

→ **a. Bunuri simple**

❑ sunt acele bunuri care formează o unitate indivizibilă şi care sunt supuse în mod natural unui regim juridic omogen.

✍ **Exemplu:** un teren gol, o perlă, un imobil construit etc.

→ **b. Bunuri compuse**

❑ sunt acele bunuri care sunt alcătuite din elemente diverse şi distincte pentru care există interesul ca uneori să fie asociate, alteori disociate.

✍ **Exemplu:** universalitatea de fapt, proprietățile incorporale etc.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

❑ **universalitatea de fapt** reprezintă ansamblul bunurilor care aparțin aceleiași persoane și au o destinație comună stabilită prin voința acesteia sau prin lege. Bunurile care alcătuiesc universalitatea de fapt pot, împreună sau separat, să facă obiectul unor acte sau raporturi juridice distincte (art. 541 C. civ.).

✍ **Exemplu:** o bibliotecă (un ansamblu de volume), o turmă de animale, fondul de comerț.

C.11. Bunurile se mai clasifică în:

→ **a. Bunuri prezente**

❑ sunt acele bunuri care există și sunt determinate individual sau generic.

→ **b. Bunuri viitoare**

❑ sunt acele bunuri care încă nu există, dar vor exista în viitor.

! OBSERVAȚIE:

Bunurile viitoare pot face obiectul unei convenții (art. 1228 și art. 1658 C. civ.).

✍ **Exemplu:** vânzarea sau ipotecarea unui apartament care nu este încă construit.

❑ se particularizează prin faptul că nu pot fi apropriate în momentul încheierii actului;
❑ dreptul de proprietate asupra bunurilor viitoare se transmite în momentul realizării lor.

C.12. Bunurile se mai împart în:

→ **a. Bunuri sesizabile**

❑ sunt acele bunuri care pot fi urmărite în cadrul executării silite a debitorului.

→ **b. Bunuri insesizabile**

❑ sunt acele bunuri care nu pot fi urmărite silit pentru plata unei datorii a debitorului.

Interesul juridic al acestei clasificări rezidă în faptul că în cazul executării silite a bunurilor debitorului pentru plata unei datorii, anumite bunuri nu pot fi urmărite ori pot fi urmărite numai pentru anumite creanțe privilegiate.

✍ **Exemplu:** nu se pot urmări, pentru nicio datorie, *bunurile neurmăribile*, definite de art. 727 C. pr. civ., printre care se numără și: obiectele de cult, dacă nu sunt mai multe de același fel, obiectele indispensabile persoanelor cu handicap și cele destinate îngrijirii bolnavilor, alimentele necesare debitorului și familiei sale pe timp de 3 luni sau până la noua recoltă etc.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

C.13. **Bunurile** se mai clasifică în:

→ **a. Bunuri din domeniul public**

→ **b. Bunuri din domeniul privat**

! OBSERVAȚII:

- această clasificare se referă exclusiv la bunurile care aparțin statului şi unităților administrativ-teritoriale, persoane juridice care sunt titulare fie ale dreptului de proprietate publică, fie ale dreptului de proprietate privată, după cum bunurile la care se referă dreptul de proprietate fac parte din domeniul public sau din domeniul privat;
- este de reținut că în domeniul public intră *bunurile care potrivit legii sau prin natura lor sunt de uz sau de interes public,* însă numai dacă au fost legal dobândite;
- potrivit art. 136 alin. (3) din Constituție, bunurile care fac *obiectul exclusiv al proprietății publice* sunt: bogățiile de interes public ale subsolului, spațiul aerian, apele cu potențial energetic valorificabil, plajele, marea teritorială etc.

Interesul clasificării rezidă în aceea că bunurile din domeniul public al statului sau al unităților administrativ-teritoriale sunt **inalienabile, insesizabile** şi **imprescriptibile.**

C.14. **Bunurile** mai pot fi clasificate în:

→ **a. Bunuri de capitalizare**

❑ sunt acele bunuri care formează baza cea mai consistentă a averii private, reprezentând un amestec de bunuri mobile şi imobile şi reunind trei specii de bunuri:

1. bunuri de capitalizare ***imobiliare*** – **Exemplu:** pământ pentru cultură, teren pentru construcții, imobile construite;
2. bunuri de capitalizare ***mobiliare*** – **Exemple:** aur, valori bursiere, bijuterii, colecții prețioase;
3. bunuri ***de producție sau unități de exploatare*** – fonduri de exploatare industrială, comercială, artizanală sau agricolă.

→ **b. Bunuri de consumație**

❑ sunt acele bunuri de confort sau de uz curent.

Exemplu: echipamentele casnice, bunurile care procură o plăcere personală etc.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Bibliografie:

M. Nicolae, *Drept civil. Teoria generală, vol. I, Teoria dreptului civil*, Ed. Solomon, Bucureşti, 2017;
L. Pop, I.-Fl. Popa, S.I. Vidu, *Curs de drept civil. Obligaţiile*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015;
I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013;
C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016;
O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2013;
O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a, revăzută şi adăugită de C. Munteanu, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2017.

JURISPRUDENȚĂ

1. Instanța a hotărât că, aşa cum rezultă din doctrină şi jurisprudență, bunurile mobile prin anticipație sunt acele bunuri care, prin natura lor, sunt imobile, dar pe care părțile unui act juridic le consideră ca mobile în considerarea a ceea ce vor deveni. Astfel, în situația în care în cadrul unui contract s-a prevăzut ca una dintre părți să devină beneficiara balastului desprins de pe albia unui râu, în mod corect instanța a calificat bunul ca fiind mobil prin anticipație, deoarece, chiar dacă înainte de exploatare acesta este un bun imobil întrucât este prins de sol, în considerarea a ceea ce părțile au convenit prin contract, respectiv predarea acestuia, bunul devine mobil prin anticipație. Din această perspectivă, Înalta Curte a statuat că, în speță, reclamanta nu se poate prevala de dobândirea vreunui drept de proprietate asupra unui bun imobil, astfel că acțiunea dedusă judecății nu întruneşte elementele acțiunii în revendicare, ci este o acțiune cu caracter contractual având natura unei obligații de a face, adică de a preda cantitatea de balast, obligație născută din contractul intervenit între părți (Înalta Curte de Casație şi Justiție, decizia nr. 534/2015, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, consultat la data de 7 iulie 2017).

2. Instanța a reținut, față de natura juridică a convenției dintre părți, că în cazul contractului de comodat, principala obligație a comodatarului este aceea de a restitui lucrul împrumutat în natura sa specifică, conform art. 1560 C. civ. 1864 (art. 2155 C. civ. – s.n.). Comodatarul nu poate reține lucrul nici în compensație, invocând creanța pe care o are contra comodantului, deoarece compensația operează când cele două datorii au ca obiect lucruri fungibile de aceeaşi specie (art. 1616 C. civ. – s.n.), or, comodatul are ca obiect lucruri nefungibile (Curtea de Apel Bucureşti, decizia nr. 32/2008, disponibilă pe *http://www.jurisprudenta.org*, consultat la data de 7 iulie 2017).

BJUC / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Instanța a reținut că bunurile care fac parte din domeniul public al statului sau al unităților administrativ-teritoriale sunt inalienabile, ele putând fi date în administrarea regiilor autonome ori instituțiilor publice. Inalienabilitatea bunurilor care constituie obiect al dreptului de proprietate publică impune nu numai soluția interdicției înstrăinării lor, ci şi imposibilitatea dobândirii acestora de către terți prin orice alt mod de dobândire reglementat de lege, actele juridice încheiate cu încălcarea acestui principiu fiind lovite de nulitate absolută (Înalta Curte de Casație şi Justiție, decizia nr. 1273/ 2011, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, consultat la data de 7 iulie 2017).

SPEȚE

1. A cheamă în judecată pe B, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să o oblige pârâta (B) la restituirea sumei reprezentând contravaloarea bunurilor ce au făcut obiectul contractului de vânzare-cumpărare încheiat între părțile litigante. A invocă faptul că bunurile vândute – 100 tone porumb – nu i-au fost niciodată predate, deşi ea a achitat prețul şi pârâta (B) a fost notificată să-şi onoreze obligația de predare a acestora.

- Care este izvorul şi conținutul raportului juridic civil?
- Care este clasificarea în care se încadrează obiectul obligației şi care este interesul clasificării respective?

2. A cheamă în judecată pe B, solicitând instanței să pronunțe o hotărâre prin care să o oblige pârâtă (B) să predea cartea achitată şi care a făcut obiectul actului de vânzare încheiat între părți. A arătă că s-a înțeles cu pârâta asupra faptului că obiectul contractului îl reprezintă ediția princeps a romanului „Micul Prinț" de Antoine de Saint-Exupéry, cu autograful autorului. Pârâta (B) a formulat întâmpinare prin care a arătat faptul că şi-a îndeplinit obligația de predare a bunului comandat şi a expediat la adresa reclamantei (A) o carte din seria „Biblioteca copiilor", aflată la a treia ediție.

- Care este izvorul şi conținutul raportului juridic civil?
- Care este clasificarea în care se încadrează obiectul obligației şi care este interesul clasificării respective?
- Ce soluție urmează să pronunțe instanța?

3. A cheamă în judecată pe B şi C, solicitând instanței să oblige pârâții (B, C) la plata sumei de 500 lei reprezentând contravaloarea chiriei încasate de către pârâți şi aferentă cotei de ½ din dreptul de proprietate pe care reclamantul (A) o deține. Reclamantul (A) a arătat faptul că, anterior formulării acțiunii, toate părțile au moştenit, în cote egale, un imobil – construcție – în suprafață utilă de 200 mp, iar pârâții (B, C) au încheiat un contract de închiriere, pe termen de 3 ani cu o clinică dentară, urmând

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ca aceasta să-şi desfăşoare activitatea specifică în spațiul respectiv. Pârâții (B, C) s-au apărat arătând că ei sunt moştenitori în cote egale cu A şi prin urmare nu este întemeiată acțiunea reclamantului.

- Care este izvorul şi conținutul raportului juridic civil?
- Care este clasificarea în care se încadrează obiectul obligației?
- Ce soluție urmează să pronunțe instanța?

MINISPEȚE

1. X îi face cadou lui Y, cu ocazia aniversării, o maşină de ultimă generație, având valoare de piață de 30.000 euro. Astfel, la data de 04.05.2017, îi dă cheile vehiculului într-o cutie de cadouri. Ulterior, relațiile dintre X şi Y s-au înrăutățit, ajungând chiar să nu îşi mai vorbească. X solicită în instanță obligarea lui Y la restituirea maşinii, argumentând că nu ar fi putut să doneze un astfel de bun fără respectarea condițiilor de formă impuse de lege, iar Y s-a apărat arătând faptul că nu sunt supuse încheierii prin înscris autentic darurile manuale. Mai mult decât atât, donațiile, cum sunt şi darurile manuale, sunt guvernate de principiul irevocabilității. Instanța, reținând cauza spre judecare, a pronunțat o hotărâre prin care:

a) a admis acțiunea lui X;

b) a respins acțiunea lui X;

c) a respins acțiunea lui X pe motiv că prin admiterea cererii reclamantului s-ar încălca principiul irevocabilității.

2. A vinde lui B recolta viitoare de grâu de pe terenul proprietatea sa. B notează în cartea funciară acest contract. Ulterior, A vinde terenul lui C, înainte de a fi culeasă recolta de grâu. Cine considerați că este proprietarul recoltei de grâu?

a) C devine proprietar şi al recoltei neculese de grâu;

b) B devine proprietar al recoltei de grâu neculese, în condițiile în care A şi C nu au stipulat în contractul de vânzare al terenului nimic cu privire la recolta de grâu;

c) B devine proprietarul recoltei de grâu.

3. La data de 13.04.2016, X îl cheamă în judecată pe Y pentru ca, prin sentința pe care o va pronunța, instanța să îl oblige pe acesta din urmă să nu ridice mobila din apartamentul pe care reclamantul l-a închiriat de la pârât. În susținerea cererii sale, X arată că a încheiat cu Y la data de 14.12.2015 un contract de închiriere al unui apartament al acestuia pe termen de un an. Acest apartament a fost închiriat de Y mobilat cu aceeaşi mobilă pe care Y doreşte acum să o ia din apartament. De asemenea, X mai arată că s-a înțeles cu Y ca apartamentul să rămână aşa cum a fost în momentul închirierii pe întreaga perioadă a contractului de închiriere. Y se apără arătând că el,

POLITEHNICA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ca proprietar al mobilei, are dreptul să dispună de bunul său, astfel încât a vândut mobila din apartamentul respectiv lui Z pe un preţ bun şi trebuie să i-o predea de îndată acestuia. Instanţa, reţinând cauza spre judecare, a pronunţat o sentinţă prin care:

a) a admis cererea şi l-a obligat pe Y să nu ridice mobila din apartament până la data expirării contractului de închiriere;

b) a respins acţiunea, reţinând că proprietarul poate dispune în mod liber de bunurile proprietatea sa;

c) a admis cererea, cu motivaţia că mobila, fiind accesoriul apartamentului, nu poate fi vândută în timpul executării contractului de închiriere.

GRILE

1. În contractul de vânzare, riscul pieirii fortuite:

a) a unui autoturism este suportat, în toate cazurile, de către cumpărător;

b) a 10 tone de grâu este suportat de vânzător;

c) este suportat de către proprietarul bunului individual determinat, chiar dacă acestuia nu i s-a predat bunul vândut.

2. În ipoteza bunurilor principale şi bunurilor accesorii:

a) bunul accesoriu nu urmează întotdeauna situaţia juridică a bunului principal;

b) proprietarul bunului principal poate să dispună încetarea calităţii de bun accesoriu şi să opună această încetare unui terţ care ar fi dobândit anterior drepturi privitoare la bunul principal;

c) separarea temporară a bunului accesoriu de bunul principal conduce la încetarea calităţii de bun accesoriu a acestuia.

3. În cazul:

a) bunurilor individual determinate, momentul încheierii actului juridic coincide cu momentul transmiterii dreptului de proprietate, în toate cazurile;

b) bunurilor imobile, se aplică formalităţile de publicitate, iar înstrăinarea acestora se face cu respectarea formei autentice a înscrisului constatator al transmisiunii;

c) bunurilor de gen care constau într-o sumă de bani, obligaţia de restituire trebuie executată la domiciliul sau după caz, la sediul, creditorului la data plăţii.

BCU JUL CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Care sunt criteriile pentru ca un bun corporal divizibil material să fie considerat indivizibil din punct de vedere juridic?
2. Care sunt categoriile de bunuri mobile incorporale şi bunuri imobile incorporale?
3. Care sunt diferenţele dintre fructe şi producte?

Răspunsuri minispeţe

1. a

Răspunsul corect este cel de la lit. a), întrucât, deşi bunurile mobile pot face obiectul darului manual fără respectarea formei autentice impuse donaţiilor, în cazul în care valoarea acestora depăşeşte suma de 25.000 lei, forma solemnă *ad validitatem* este cerută de lege – art. 1011 alin. (4) C. civ. Răspunsurile de la lit. b) şi c) sunt greşite. Cu toate acestea, menţionăm faptul că art. 1015 C. civ. consacră principiul irevocabilităţii contractului de donaţie, dar, în speţă, argumentul acesta nu poate fi analizat, întrucât în mod prioritar trebuie analizată valabilitatea actului juridic încheiat.

2. b

Răspunsul corect este cel de la lit. b), deoarece anticiparea calităţii de bun mobil a fructelor neculese (bunuri imobile prin natură) a fost adusă la cunoştinţa terţilor prin notarea în cartea funciară a contractului de vânzare a acestora, devenindu-i astfel opozabilă lui C, acesta nemaiputând pretinde că odată cu terenul a dobândit şi recolta de grâu – art. 540 C. civ.

3. a

Răspunsul corect este cel de la lit. a), deoarece mobila, care poate fi bun principal, a devenit bun accesoriu prin voinţa proprietarului care a destinat-o mobilării apartamentului închiriat. Chiar dacă legătura dintre bunul principal şi cel accesoriu poate să înceteze tot prin voinţa proprietarului celor două bunuri, potrivit alin. (4) al art. 546 C. civ.: „Încetarea calităţii de bun accesoriu nu poate fi opusă unui terţ care a dobândit anterior drepturi asupra bunului principal". Răspunsul de la lit. c) nu este corect, deoarece proprietarul poate vinde mobila, bun accesoriu al apartamentului, în timpul executării contractului de închiriere, însă numai dacă vânzarea este afectată de un termen suspensiv; altfel spus, predarea mobilei se va putea face numai la încetarea contractului de închiriere.

ECOLA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri grile

1. b

Răspunsul corect este cel de la lit. b), deoarece riscul în contractele translative de proprietate atunci când este vorba despre un bun individual determinat care a pierit înainte ca bunul să fie predat este suportat de debitorul obligației de predare. Cu toate acestea, creditorul, pus în întârziere, preia riscul pieirii fortuite a bunului. El nu se poate libera chiar dacă ar dovedi că bunul ar fi pierit şi dacă obligația de predare ar fi fost executată la timp – art. 1274 alin. (1) şi (2) C. civ. Dacă bunurile transmise sunt bunuri de gen, problema suportării riscului nu se pune în aceiaşi termeni, deoarece înstrăinătorul nu este liberat de obligația de predare, chiar dacă bunurile respective au pierit în totalitate – art. 1686 alin. (3) C. civ.

2. a

Răspunsul corect este cel de la lit. a), deoarece proprietarul celor două bunuri, bunul principal şi bunul accesoriu, poate să facă să înceteze legătura dintre acestea, însă nu cu încălcarea drepturilor terților – art. 546 alin. (4) şi (6) C. civ. Dacă legea nu prevede altfel, bunul accesoriu urmează soarta juridică a bunului principal. Conform art. 546 alin. (1) C. civ., bunul accesoriu este *bunul care a fost destinat, în mod stabil şi exclusiv, întrebuințării economice a altui bun este accesoriu atât timp cât satisface această utilizare.*

3. b şi c

Răspunsurile corecte sunt cele de la lit. b) şi c), deoarece în cazul bunurilor individual determinate, momentul transmiterii dreptului de proprietate este cel al încheierii actului juridic (sau al acordului de voințe) – art. 1273 alin. (1) şi art. 1674 C. civ. – bineînțeles, cu excepția actelor juridice solemne, cum este şi cazul actelor prin care se transmite dreptul de proprietate asupra unor imobile şi al cazurilor în care legea sau părțile convin ca transferul dreptului să se facă la o dată ulterioară. Plata este cherabilă, şi nu portabilă. Potrivit art. 1494 alin. (1) lit. a) C. civ., când bunurile de gen constau într-o sumă de bani, aceste obligații băneşti trebuie executate la domiciliul sau, după caz, la sediul creditorului de la data plății.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul III

ACTUL JURIDIC CIVIL

NOȚIUNE. CLASIFICARE

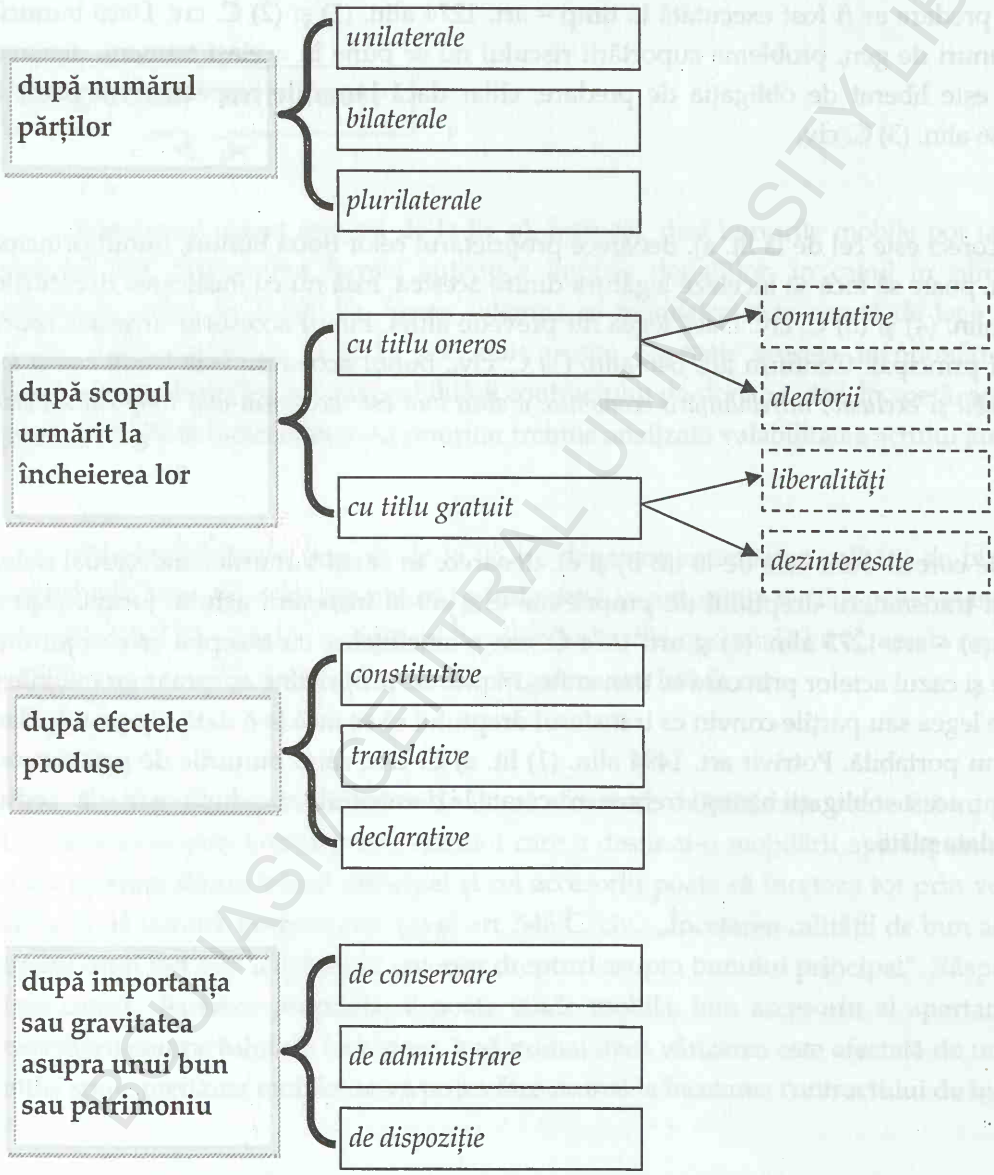

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Luiza-Cristina Gavrilescu

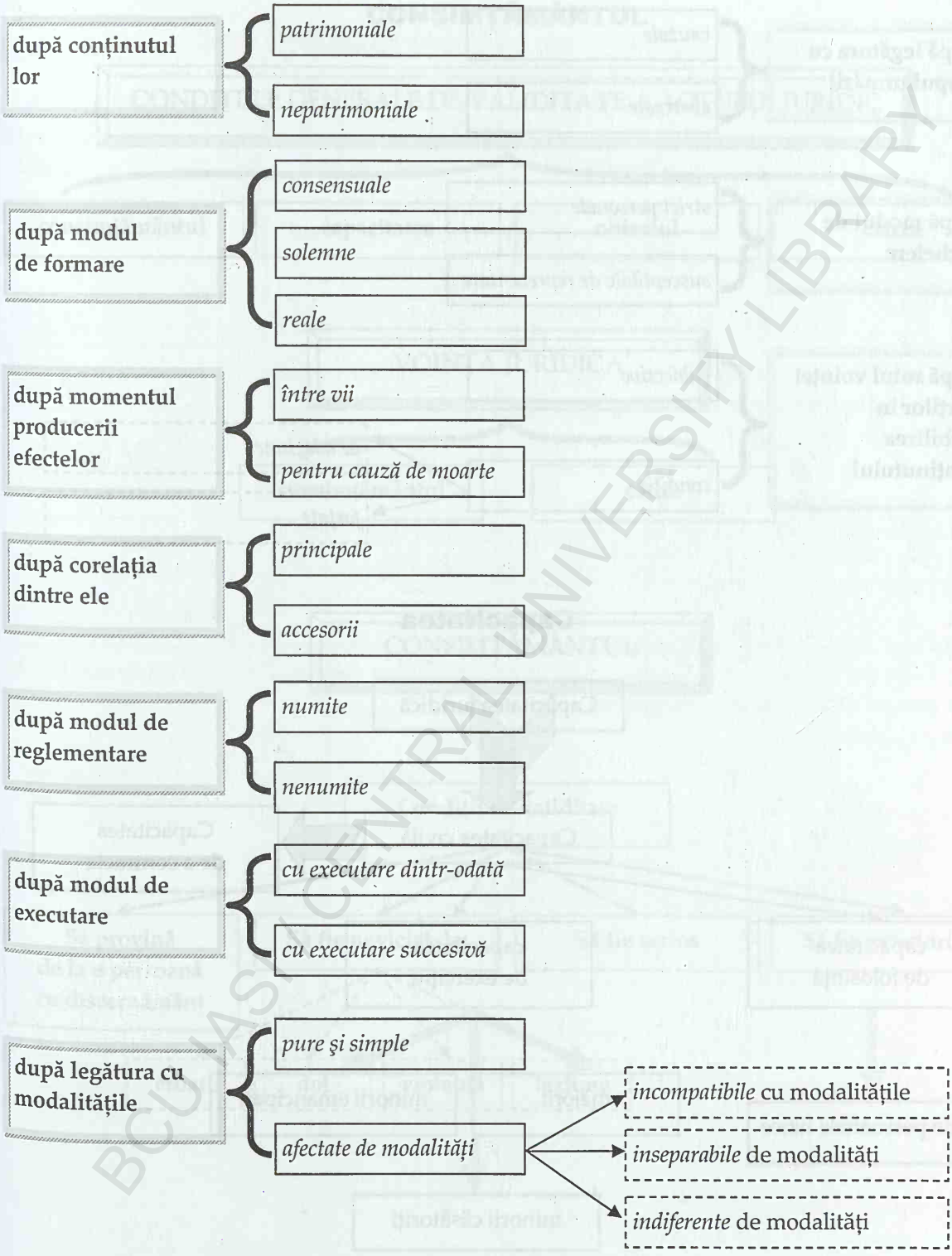

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

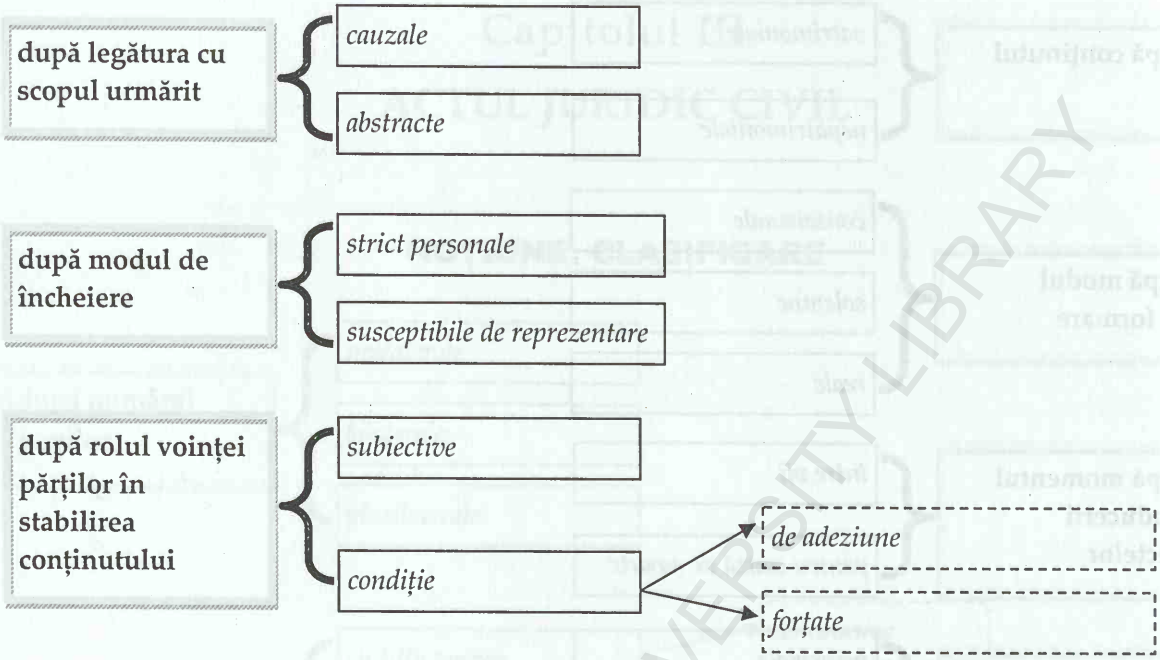

Capacitatea

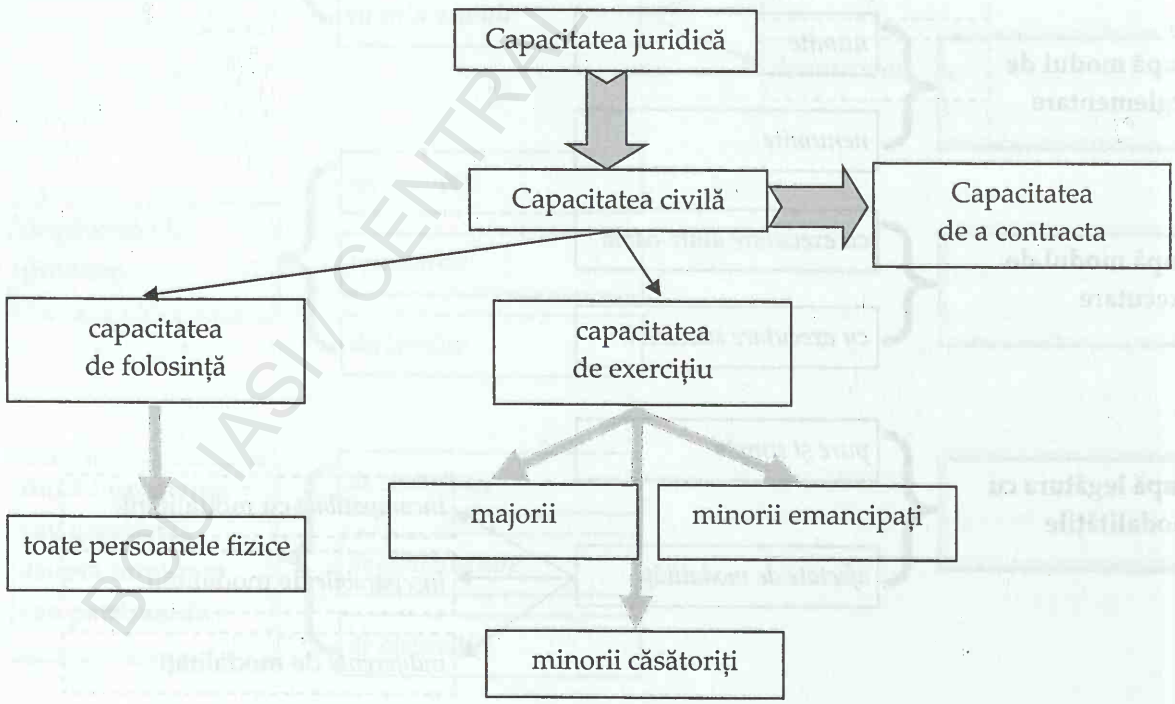

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CONSIMȚĂMÂNTUL

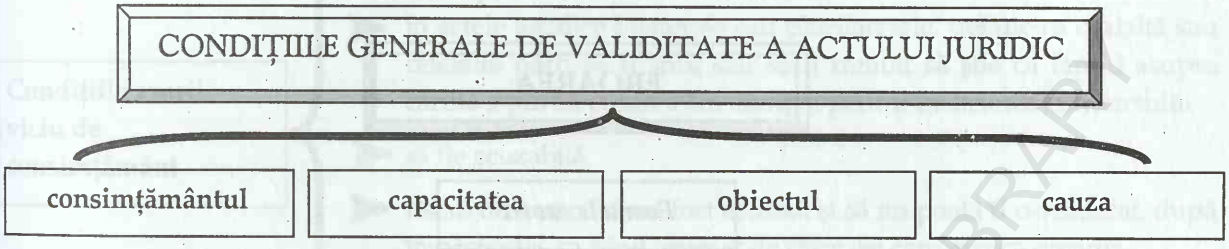

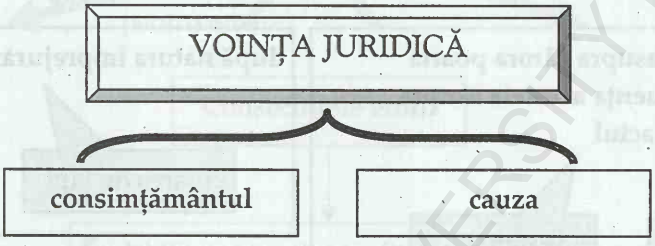

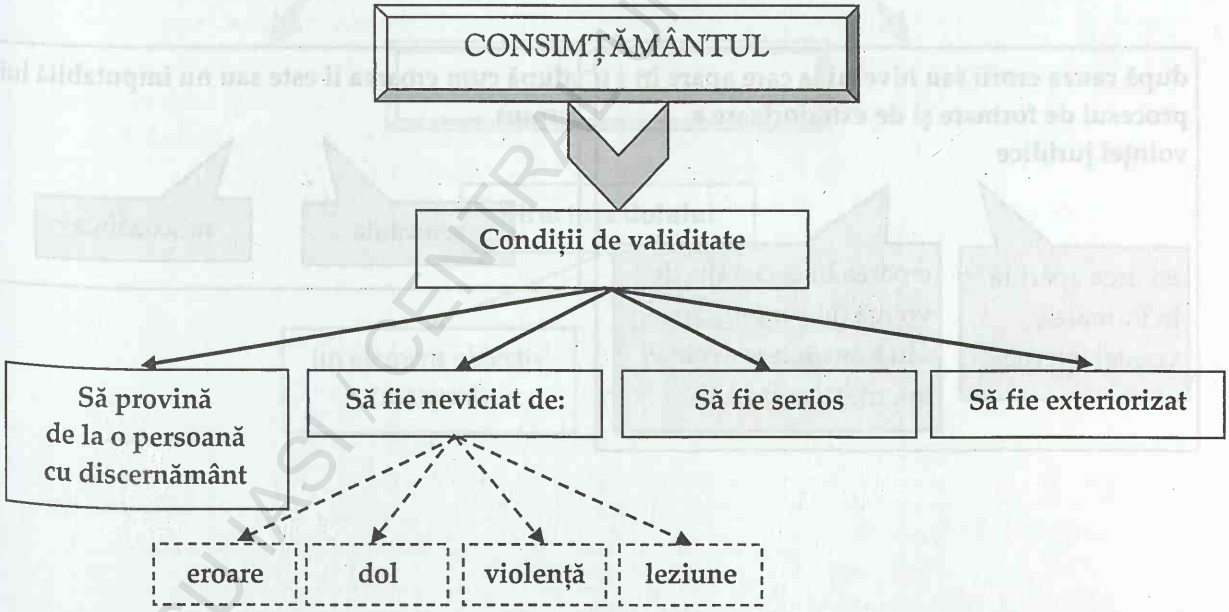

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VICIILE DE CONSIMȚĂMÂNT

EROAREA

Formele erorii

după împrejurările asupra cărora poartă eroarea şi după influența acesteia asupra voinței de a încheia actul

- esențială
- neesențială

după natura împrejurării asupra căreia poartă

- eroarea de fapt
- eroarea de drept

după cauza erorii sau nivelul la care apare în procesul de formare şi de exteriorizare a voinței juridice

- eroarea apărută în formarea voinței interne
- eroarea în declarația de voință (în comunicarea sau transmiterea voinței interne)

după cum eroarea îi este sau nu imputabilă lui *errans*

- scuzabilă
- nescuzabilă

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Condiţiile erorii – viciu de consimţământ

- să fie esenţială
- în actele juridice bilaterale sau plurilaterale, trebuie ca cealaltă sau celelalte părţi să fi ştiut sau să fi trebuit să ştie că faptul asupra căruia a purtat eroarea era esenţial pentru încheierea contractului
- să fie scuzabilă
- riscul de eroare să nu fost asumat şi să nu poată fi considerat, după împrejurări, ca fiind asumat de către cel care invocă eroarea
- să fie invocată cu bună-credinţă (cerinţă a anulabilităţii actului pentru eroare)

Consecinţele erorii

↓

anulabilitatea actului (nulitatea relativă)

DOLUL

Structura dolului

un element obiectiv (material)	un element subiectiv (intenţional)

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

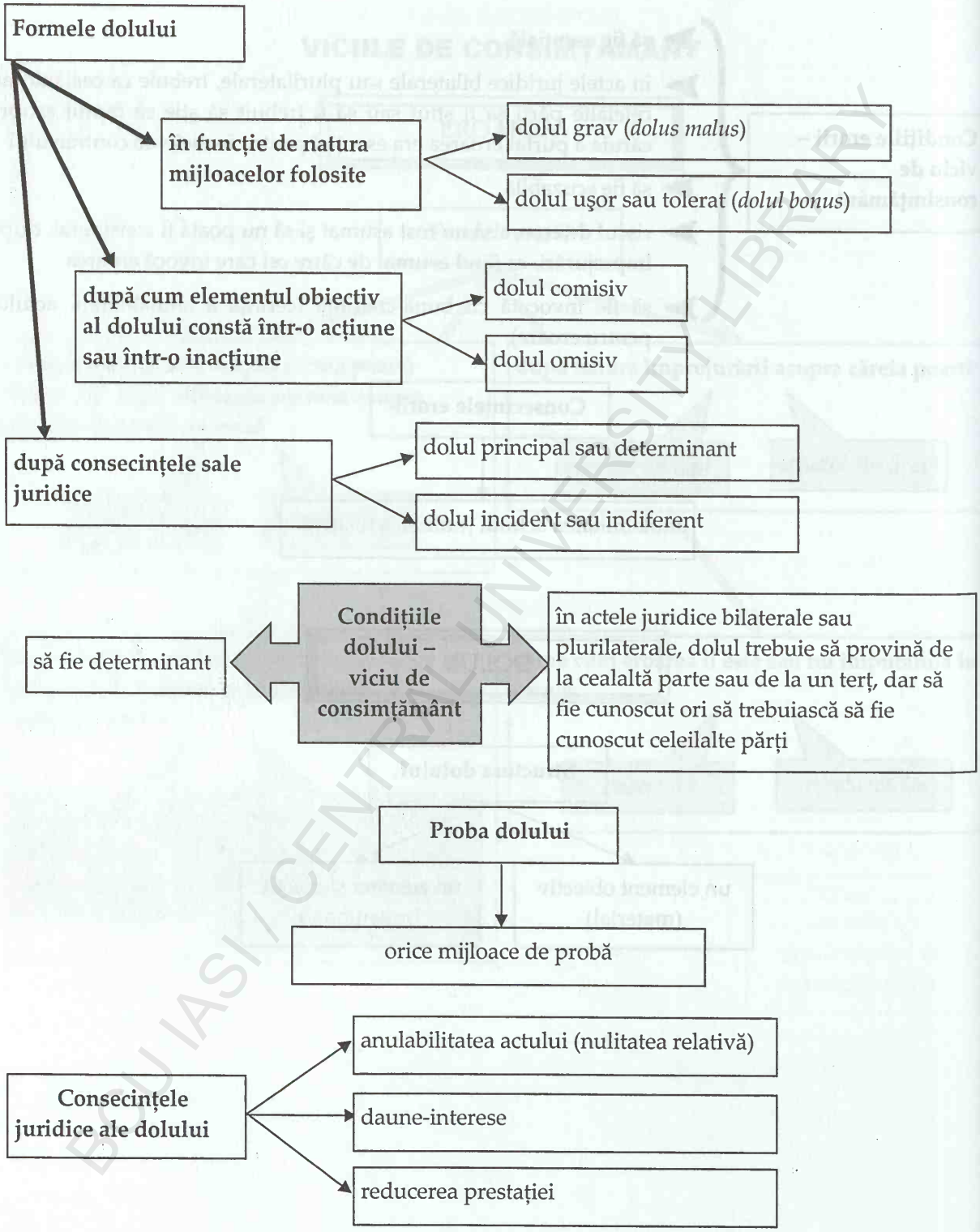

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

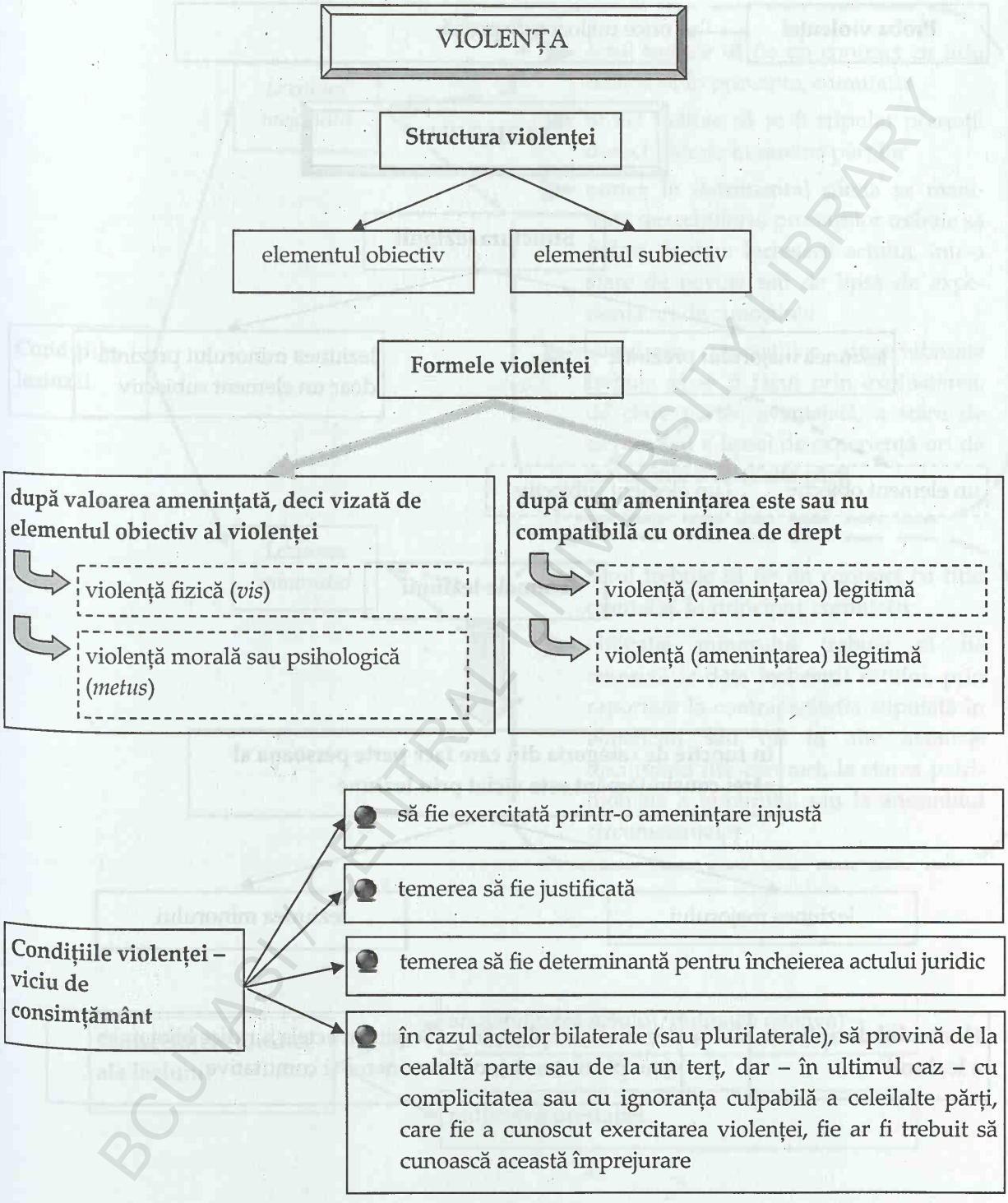

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

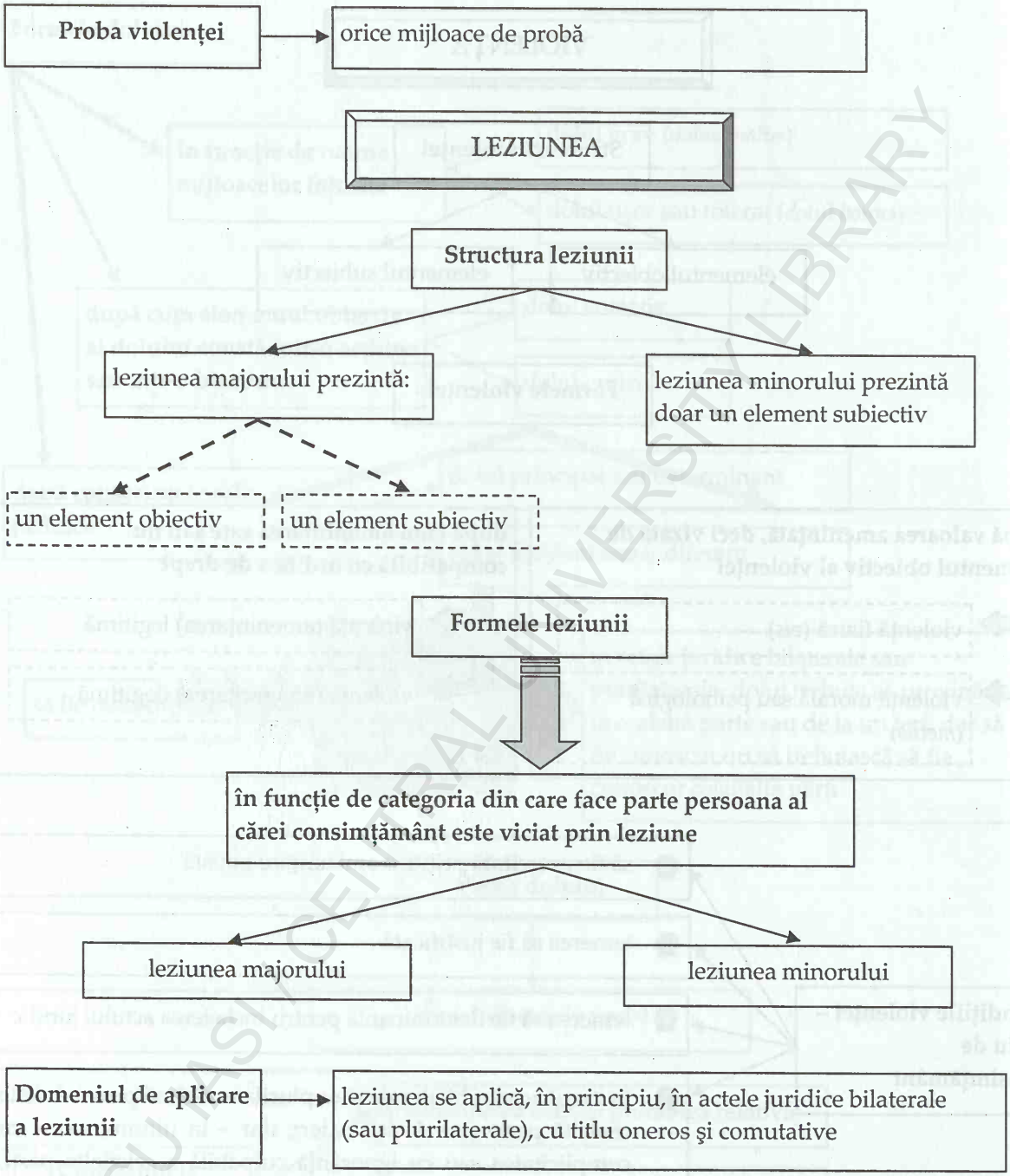

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

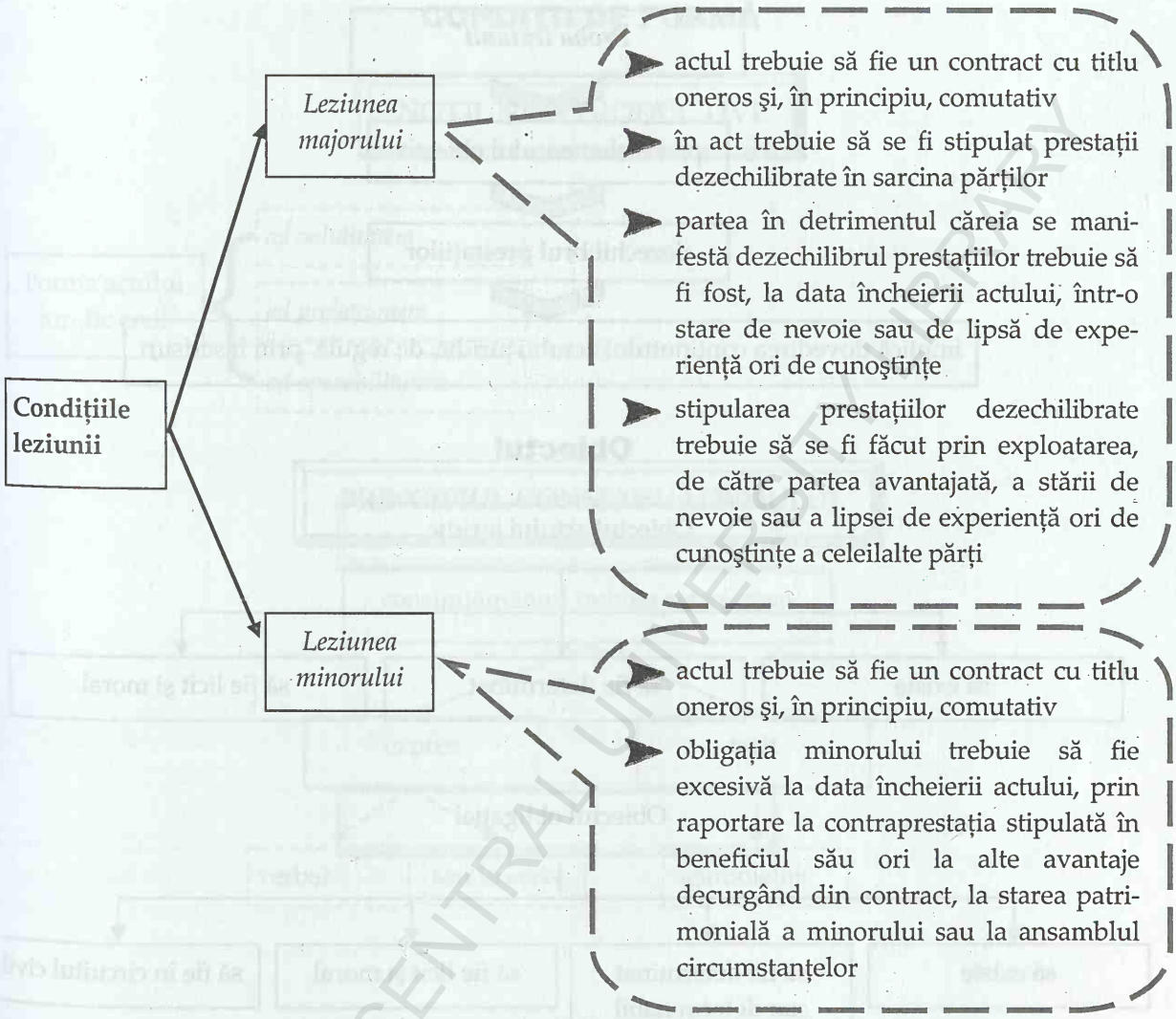

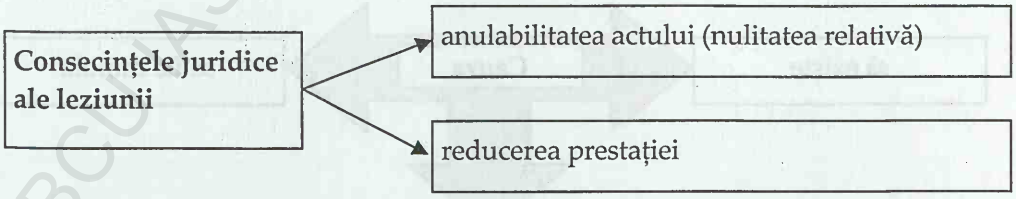

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

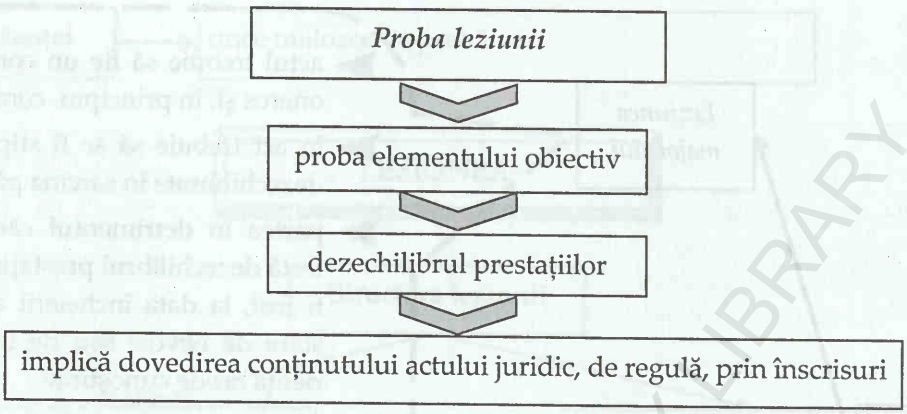

Obiectul

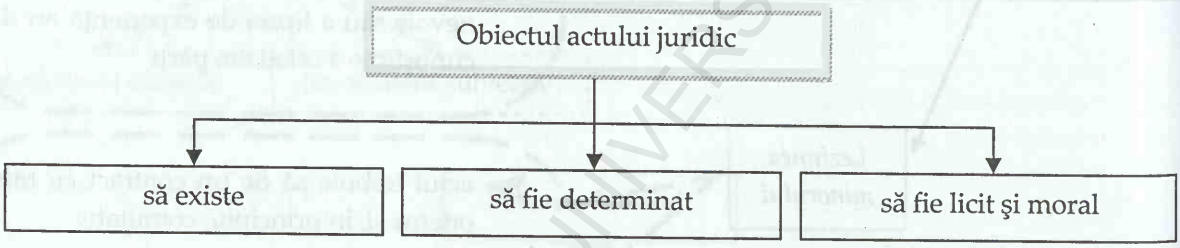

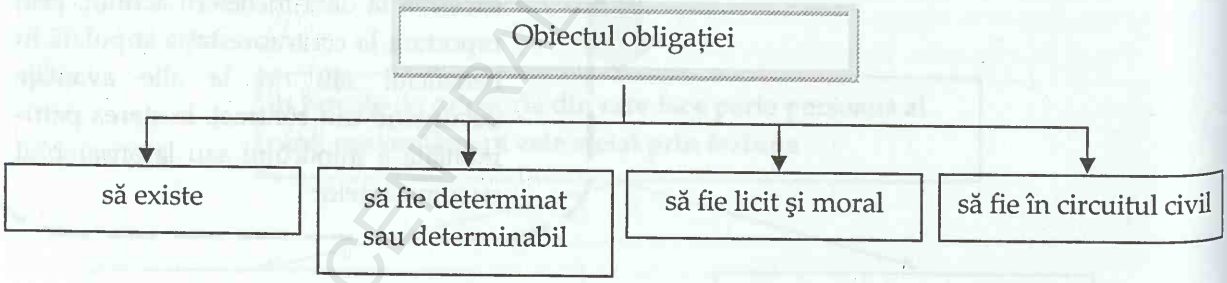

Cauza

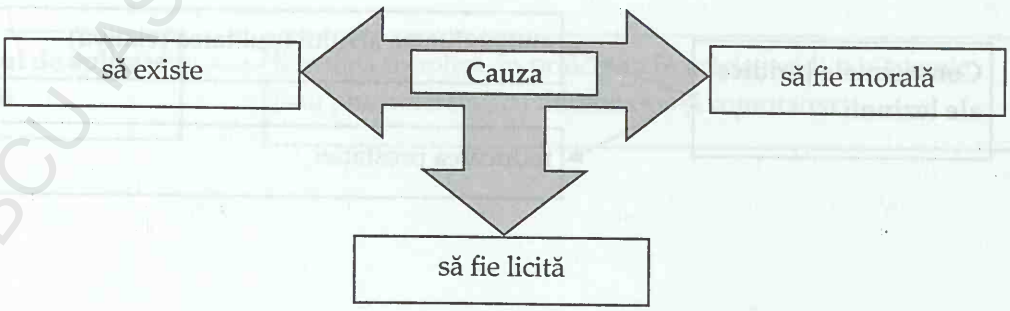

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CONDIȚII DE FORMĂ

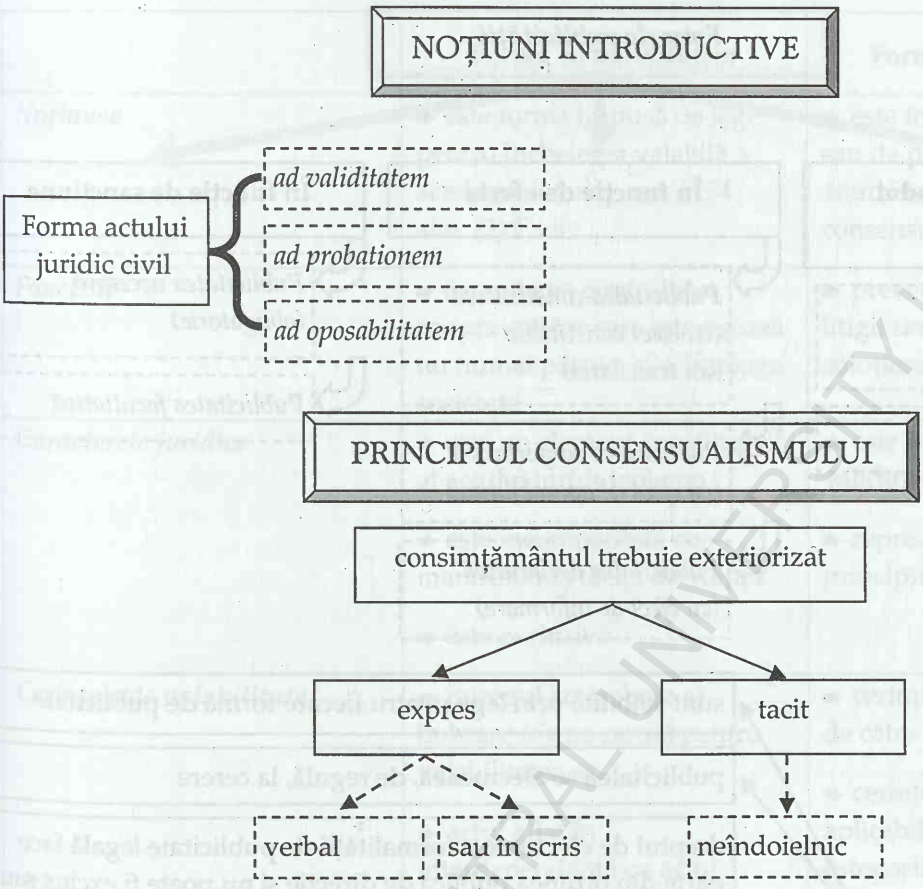

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PUBLICITATE

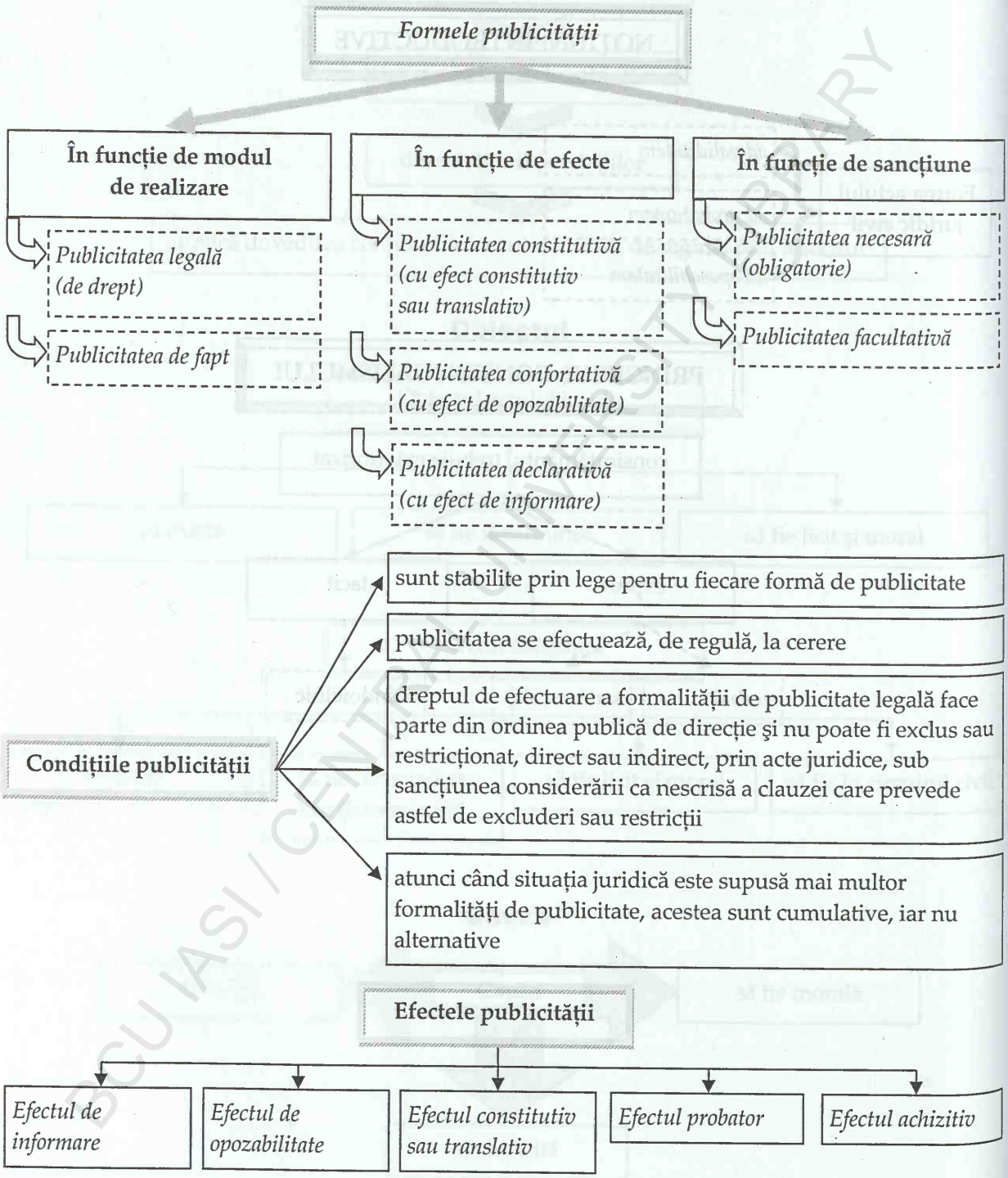

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

FORMA *AD VALIDITATEM*. FORMA *AD PROBATIONEM*

	Forma *ad validitatem*	Forma *ad probationem*
Noţiunea	➨ este forma impusă de lege pentru încheierea valabilă a actelor solemne – art. 1174 alin. (3) C. civ.	➨ este forma impusă de lege sau de părţi pentru probarea anumitor acte juridice civile consensuale
Funcţiile	➨ exercitarea controlului asupra actelor care interesează nu numai părţile, ci şi întreaga societate	➨ prevenirea unor posibile litigii sau înlesnirea soluţionării lor
Caracterele juridice	➨ este un element constitutiv al actului juridic solemn ➨ este incompatibilă cu manifestarea tacită de voinţă ➨ este exclusivă	➨ este indiferentă pentru validitatea actului juridic ➨ reprezintă o excepţie de la principiul consensualismului
Cerinţele de valabilitate	➨ întregul act trebuie să îmbrace forma cerută pentru valabilitatea sa ➨ actul aflat în interdependenţă cu actul solemn trebuie să îmbrace aceeaşi formă solemnă ➨ actul care determină *ineficacitatea* unui act solemn trebuie să îmbrace tot forma specială solemnă	➨ cerinţa generală a semnării de către părţi ➨ cerinţe speciale de validitate aplicabile în funcţie de categoria actului juridic încorporat
Modalităţile de realizare	➨ *înscrisul autentic*, cum ar fi: înscrisurile notariale; hotărârile judecătoreşti; actele de stare civilă; încheierile executorului judecătoresc ➨ *înscrisul sub semnătură*	➨ *înscrisul sub semnătură privată* este necesar, de regulă, în cazul actelor consensuale ➨ *înscrisul autentic* este, de regulă, necesar în cazul actelor solemne

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	privată, în cazul încheierii unui: testament; contract de arendă; donația având ca obiect bunuri mobile	
Aplicațiile	➨ contractul de donație – art. 1011 alin. (1) C. civ. ➨ testamentul – art. 1040 C. civ. ➨ revocarea expresă a unui legat – art. 1051 alin. (1) C. civ. ➨ renunțarea expresă la succesiune – art. 1120 alin. (2) C. civ. ➨ contractul de întreținere – art. 2255 C. civ. ➨ ipoteca imobiliară convențională – art. 2378, art. 2388 C. civ. ş.a.	➨ actele juridice al căror obiect are o valoare ce depăşeşte suma de 250 lei – art. 309 alin. (2) C. pr. civ. ➨ actele juridice cu un conținut complex, expres prevăzute de lege: depozitul voluntar – art. 2104 C. civ.; contractul de transport – art. 1956 C. civ.; tranzacția – art. 2272 C. civ.; contractul de societate – art. 1884 alin. (1) C. civ. ş.a.
Sancțiunea	➨ nulitatea absolută – art. 1242 alin. (1) C. civ., numai când este impusă de lege	➨ imposibilitatea dovedirii convenției cu alte mijloace de probă

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MODALITĂȚILE ACTULUI JURIDIC CIVIL

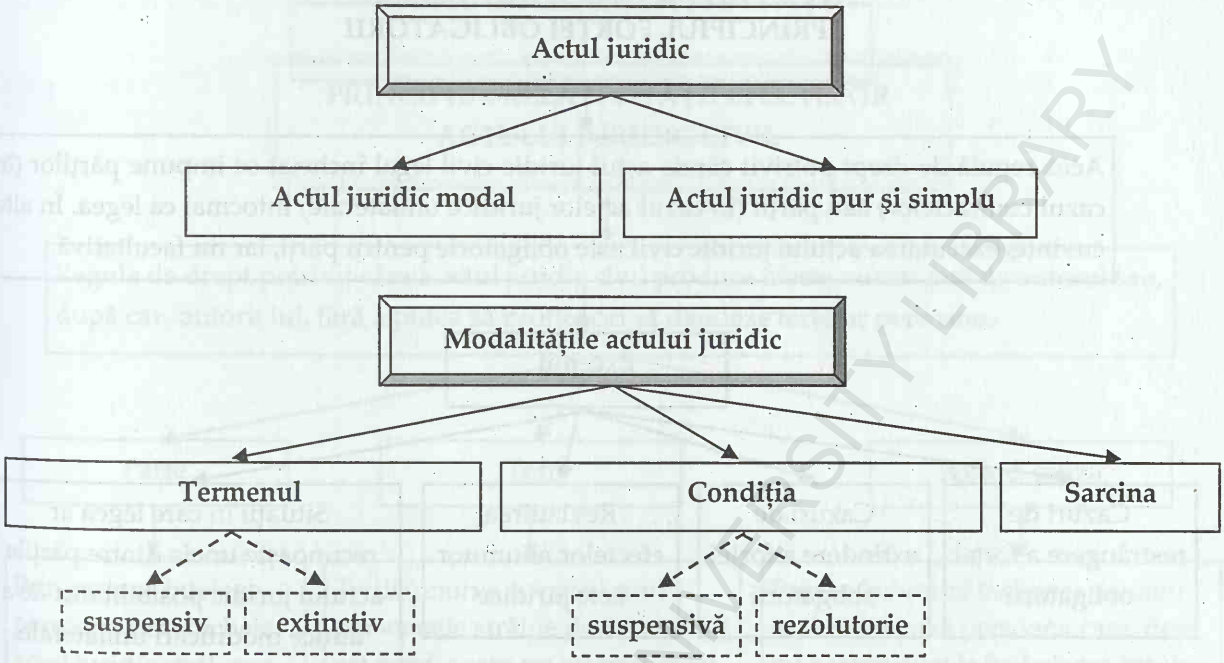

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

EFECTELE ACTULUI JURIDIC CIVIL. PRINCIPIUL FORȚEI OBLIGATORII

PRINCIPIUL FORȚEI OBLIGATORII

Acea regulă de drept potrivit căreia actul juridic civil legal încheiat se impune părților (în cazul contractelor) sau părții (în cazul actelor juridice unilaterale) întocmai ca legea. În alte cuvinte, executarea actului juridic civil este obligatorie pentru părți, iar nu facultativă.

Excepții

- Cazuri de restrângere a forței obligatorii
- Cazuri de extindere a forței obligatorii
- Revizuirea efectelor anumitor acte juridice
- Situații în care legea ar recunoaște uneia dintre părțile actului juridic posibilitatea de a aduce modificări unilaterale

EFECTELE ACTULUI JURIDIC CIVIL. IREVOCABILITATEA ACTULUI JURIDIC CIVIL

IREVOCABILITATEA ACTULUI JURIDIC

Actului juridic bilateral nu i se poate pune capăt prin voința numai a uneia dintre părți, actului juridic plurilateral nu i se poate pune capăt prin voința uneia dintre părți sau a mai multora, dar nu a tuturor, iar actului juridic unilateral nu i se poate pune capăt prin manifestarea de voință, în sens contrar, din partea autorului acestuia.

Excepții

- De la irevocabilitatea actelor juridice civile bilaterale sau plurilaterale
- De la irevocabilitatea actelor juridice civile unilaterale

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

EFECTELE ACTULUI JURIDIC CIVIL
PRINCIPIUL RELATIVITĂȚII

PRINCIPIUL RELATIVITĂȚII EFECTELOR ACTULUI JURIDIC CIVIL

Regula de drept potrivit căreia actul juridic civil produce efecte numai față de autorul sau, după caz, autorii lui, fără a putea să profite ori să dăuneze terțelor persoane.

Parte

Prin *parte* se înțelege persoana care încheie actul juridic civil, personal sau prin reprezentare, și în patrimoniul ori față de care se produc efectele actului respectiv.

Terț

Terții (penitus extranei) sunt persoanele străine de un anumit act juridic care nu au participat nici direct și nici prin reprezentare la încheierea acestuia. În principiu, terții nu sunt afectați prin încheierea unui act juridic, în sensul că acesta nu le profită, dar nici nu le dăunează.

Având-cauză

Prin *având-cauză (habentes causam)* se desemnează persoana care, deși nu a participat la încheierea actului juridic civil, este totuși îndrituită să profite de efectele actului respectiv sau, după caz, este ținută să suporte aceste efecte, datorită legăturii sale juridice cu una dintre părțile acelui act juridic.

- succesorii universali și succesorii cu titlu universal
  - creditorii chirografari
- succesorii cu titlu particular

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

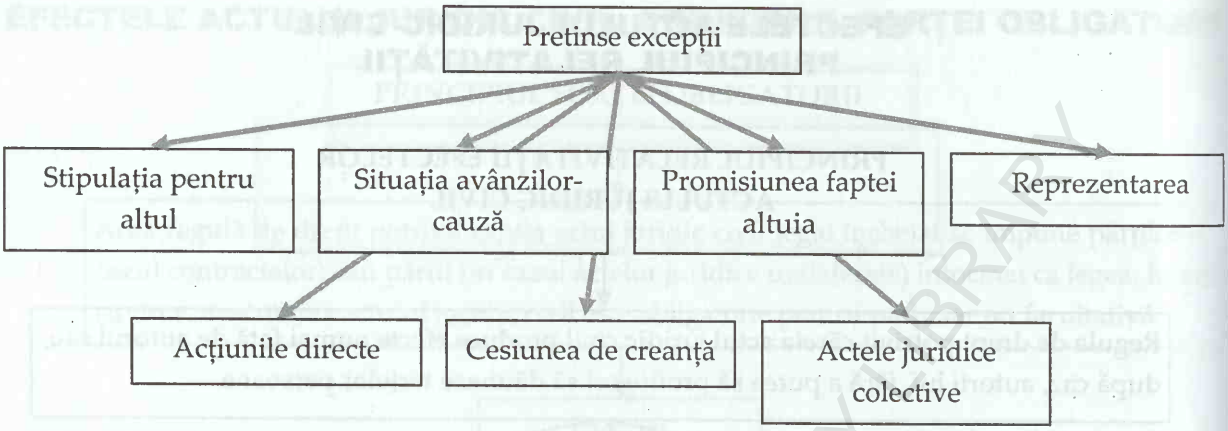

NULITATEA ACTULUI JURIDIC CIVIL
NOȚIUNE. FUNCȚII. DELIMITARE. CLASIFICARE

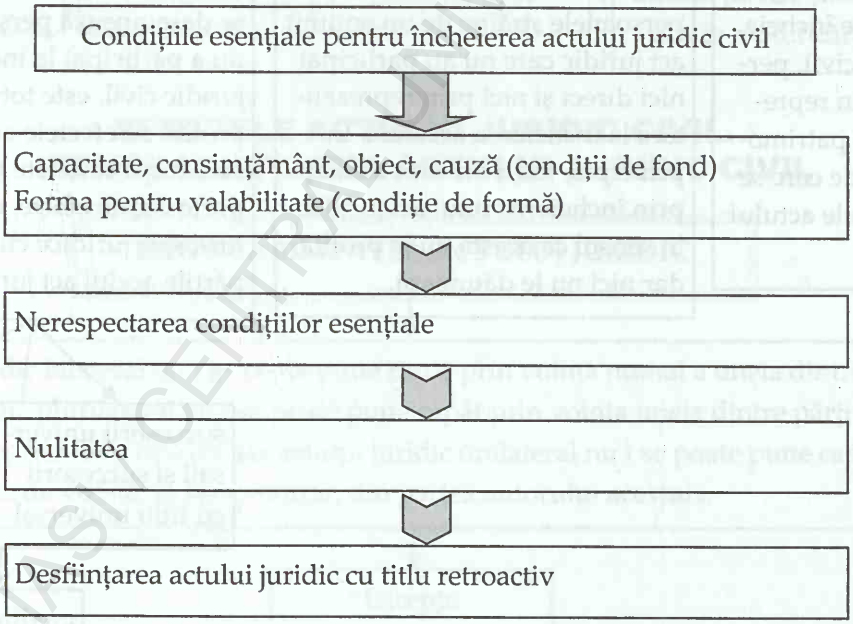

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

NULITATEA ACTULUI JURIDIC CIVIL
CAUZE DE NULITATE. NULITATEA ABSOLUTĂ. NULITATEA RELATIVĂ

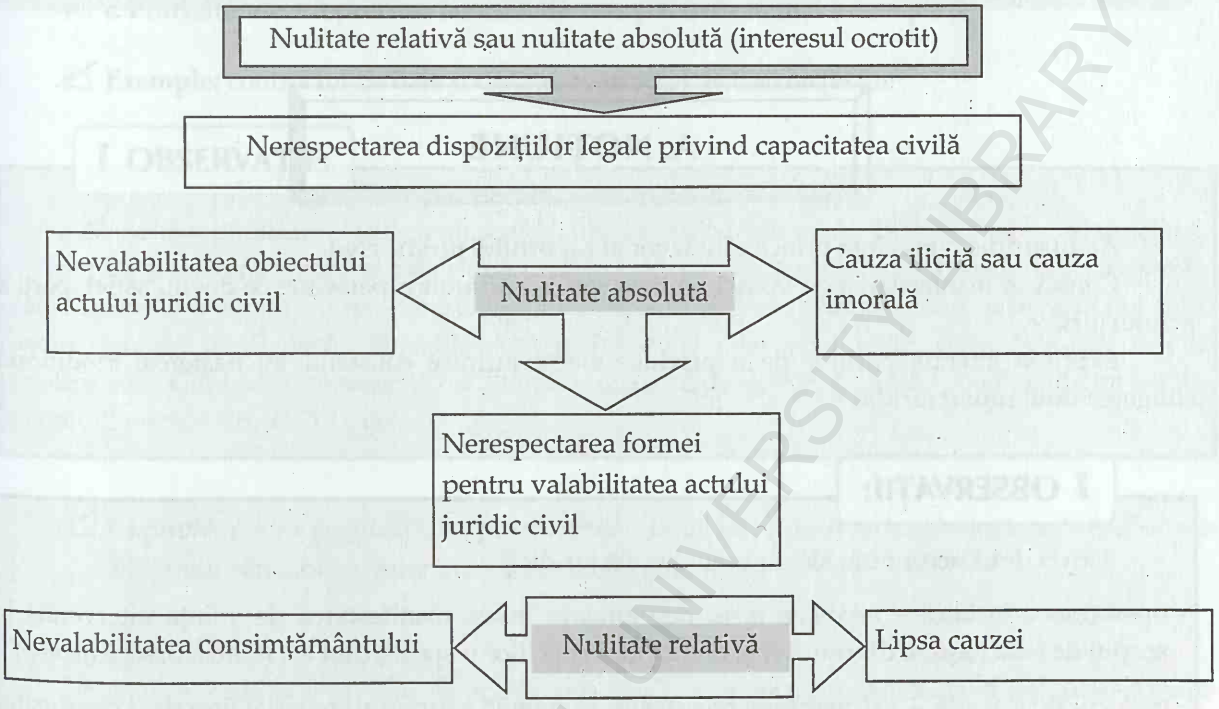

NULITATEA ACTULUI JURIDIC CIVIL
EFECTELE NULITĂȚII

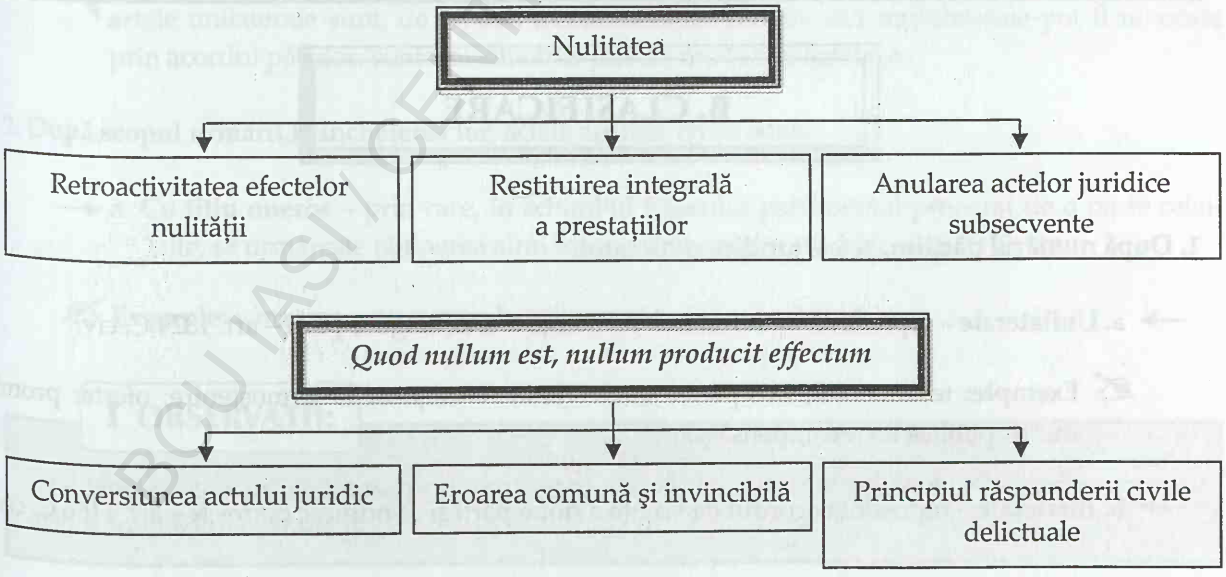

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 8	Noţiune. Clasificare

A. NOŢIUNE

Actul juridic reprezintă principalul izvor al raportului juridic civil.

Constă în manifestarea de voință a uneia sau a mai multor persoane ce devin, astfel, părți ale actului juridic.

Exprimă intenția părților de a produce efecte juridice constând în: naşterea; modificarea; stingerea unui raport juridic.

! OBSERVAȚII:

Există două accepțiuni ale noțiunii de „act juridic":

- operațiunea juridică – *negotium iuris:* desemnează însăşi manifestarea de voință intervenită în scopul de a da naştere drepturilor şi obligațiilor specifice respectivului act (vânzare, schimb etc.);
- mijlocul de dovadă – *instrumentum probationis:* se referă la suportul material, înscrisul constatator al manifestării de voință (al operației juridice), documentul în care această operațiune este consemnată.

B. CLASIFICARE

1. După numărul părților, actele juridice civile sunt:

→ **a. Unilaterale** – reprezintă manifestarea de voință a unei singure părți – art. 1324 C. civ.

✍ **Exemple:** testamentul; acceptarea succesiunii; renunțarea la o moştenire; oferta; promisiunea publică de recompensă ş.a.

→ **b. Bilaterale** – reprezintă acordul de voință a două părți şi se numesc *contracte* – art. 1166 C. civ.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

✍ **Exemple:** vânzarea; împrumutul; depozitul etc.

→ c. **Plurilaterale** – reprezintă acordul de voință a trei sau mai multe părți.

✍ **Exemple:** contractul civil de societate, contractul de tranzacție ş.a.

! OBSERVAȚIE:

A nu se confunda clasificarea actelor unilaterale şi bilaterale cu clasificarea contractelor unilaterale şi bilaterale, care se face după numărul părților care se obligă – contractele unilaterale dau naştere la obligații numai pentru una dintre părți, iar cele bilaterale dau naştere la obligații pentru ambele părți; dacă obligațiile sunt reciproce şi interdependente, contractul este numit sinalagmatic. Contractul reprezintă rezultatul unui acord de voințe, deci este întotdeauna un act bi- sau multilateral – art. 1171 C. civ.

✍ **Exemple:** *contracte unilaterale:* donația; comodatul; împrumutul de folosință gratuit; *contracte bilaterale:* vânzarea; schimbul; mandatul remunerat ş.a.

Importanța clasificării:

- analiza validității actului: la actele unilaterale se analizează existența şi validitatea manifestării de voință a unei singure părți, iar la cele bi- sau multilaterale se analizează existența şi validitatea acordului de voință;
- diferă regimul juridic al viciilor de consimțământ;
- actele unilaterale sunt, de regulă, irevocabile, iar cele bi- sau multilaterale pot fi revocate prin acordul părților, conform simetriei față de modul de formare.

2. După **scopul urmărit la încheierea lor,** actele juridice civile sunt:

→ a. **Cu titlu oneros** – prin care, în schimbul folosului patrimonial procurat de o parte celeilalte, se urmăreşte obținerea altui folos patrimonial – art. 1172 alin. (1) C. civ.

✍ **Exemple:** vânzarea; antrepriza; locațiunea etc.

! OBSERVAȚII:

Unele acte sunt oneroase prin natura lor (vânzarea), altele pot deveni astfel prin convenția părților (depozitul remunerat).

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Actele cu titlu oneros se subclasifică în acte:

➥ *comutative* – la a căror încheiere părțile cunosc existența și întinderea obligațiilor lor - art. 1173 alin. (1) C. civ.

✍ **Exemple:** vânzarea; antrepriza.

! OBSERVAȚIE:

Incidența pe parcursul executării succesive a actului a unui element absolut de neprevăzut, care afectează deosebit de grav echilibrul prestațiilor, poate atrage desființarea sau revizuirea actului comutativ pe temeiul impreviziunii – art. 1271 C. civ.

➥ *aleatorii* – la a căror încheiere părțile nu cunosc întinderea obligațiilor, existând șansa unei pierderi și a unui câștig, datorită unor evenimente ulterioare, incerte, potrivit art. 1173 alin. (2) C. civ.

✍ **Exemple:** renta viageră; întreținerea.

! OBSERVAȚIE:

Actele afectate de modalități nu devin aleatorii, fiind necesar ca echilibrul prestațiilor să fie afectat prin prezența unui element incert în structura sa.

→ **b. Cu titlu gratuit** – prin care se procură un folos patrimonial uneia dintre părți, fără a se urmări obținerea altui folos patrimonial în schimb – art. 1172 alin. (2) C. civ.

✍ **Exemple:** donația; comodatul; împrumutul fără dobândă; mandatul gratuit.

Actele cu titlu gratuit se subclasifică în acte:

➥ *liberalități* – prin care dispunătorul își micșorează patrimoniul prin folosul patrimonial procurat – art. 984 C. civ.

✍ **Exemple:** donațiile și legatele.

➥ *dezinteresate* – prin care dispunătorul procură un avantaj patrimonial, fără a-și micșora patrimoniul.

✍ **Exemple:** mandatul gratuit; depozitul neremunerat; comodatul.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Importanța clasificării:

- condițiile cerute pentru capacitatea părților sunt mai stricte la actele cu titlu gratuit;
- condițiile de formă sunt mai severe la actele cu titlu gratuit;
- răspunderea părților este mai sever reglementată la actele cu titlu oneros.

3. După **efectele produse**, actele juridice civile sunt:

→ a. **Constitutive** – dau naştere unui drept subiectiv civil care nu a existat anterior, fiind distinct de cel al constituitorului.

✍ **Exemple:** convențiile de ipotecă; de uzufruct; de partaj.

→ b. **Translative** – au ca efect strămutarea unui drept dintr-un patrimoniu în alt patrimoniu.

✍ **Exemple:** donația, vânzarea.

→ c. **Declarative** – sunt actele care au ca efect consolidarea ori definitivarea unui drept subiectiv preexistent.

✍ **Exemple:** tranzacția; recunoaşterea de paternitate.

! OBSERVAȚIE:

O specie aparte de act declarativ este *actul confirmativ* – prin care o partea lezată renunță la dreptul său de a ataca cu acțiunea în anulabilitate un act juridic civil.

Importanța clasificării:

- actele constitutive şi translative îşi produc efectele numai pentru viitor (*ex nunc*); actele declarative îşi produce efectele pentru trecut (*ex tunc*);
- rezoluțiunea contractului pentru neexecutare – art. 1549 C. civ. – operează doar la actele translative şi constitutive când sunt sinalagmatice;
- întinderea drepturilor: la cele constitutive şi declarative este stabilită de părți, iar la cele translative este prestabilită, căci nimeni nu poate transmite mai mult decât are;
- numai actele translative constituie just titlu pentru uzucapiune;
- calitatea de având-cauză (*habentes causam*) o are numai dobânditorul unui drept printr-un act translativ sau constitutiv, iar nu şi partea dintr-un act declarativ;
- formele de publicitate imobiliare trebuie îndeplinite doar pentru actele constitutive şi translative.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. După importanța sau gravitatea asupra unui bun sau patrimoniu, actele juridice civile sunt:

→ **a. De conservare** – care au ca efect preîntâmpinarea pierderii unui drept subiectiv civil.

✍ **Exemple:** întreruperea unei prescripții prin acțiunea în justiție; somația; înscrierea unei ipoteci.

→ **b. De administrare** – prin care se realizează o normală punere în valoare a unui bun ori a unui patrimoniu.

✍ **Exemple:** raportat la un bun, privit individual: închirierea, culegerea fructelor (industriale sau civile), asigurarea sau repararea sa; raportat la un patrimoniu: gestionarea sa normală și înstrăinarea unor bunuri perisabile.

→ **c. De dispoziție** – are ca rezultat ieșirea din patrimoniu a unui bun sau a unui drept.

✍ **Exemple:** vânzarea; schimbul; donația; constituirea unei ipoteci, a unui gaj mobiliar; cedarea folosinței bunului pentru o durată mai mare de 5 ani.

Importanța clasificării:

→ condițiile referitoare la capacitatea de a încheia acte juridice sunt mai riguroase la actele de dispoziție, în sensul că pot fi încheiate doar de persoane cu capacitate deplină de exercițiu sau prin intermediul reprezentantului legal, în baza autorizărilor instanței de tutelă, în cazul incapabililor sau a minorilor cu capacitate restrânsă de exercițiu;

→ în materia reprezentării, pentru actele de dispoziție se cere procură specială, pentru celelalte se acceptă mandatul general – art. 2016 C. civ.;

→ valorează acceptare tacită a moștenirii doar actele de administrare ce nu au caracter urgent și angajează viitorul, precum și actele de dispoziție, deoarece presupun intenția neechivocă de a accepta tacit moștenirea – art. 1110 C. civ.

5. După conținutul lor, actele juridice civile sunt:

→ **a. Patrimoniale** – al căror conținut este evaluabil în bani.

✍ **Exemple:** vânzarea; donația; împrumutul.

→ **b. Nepatrimoniale** – al căror conținut este neevaluabil în bani.

✍ **Exemple:** adopția; recunoașterea unui copil; convenția părinților unui copil din afara căsătoriei, în sensul stabilirii numelui de familie al acestuia.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Importanța clasificării:

- efectele nulității: pentru actele nepatrimoniale nu se pune problema restituirii prestațiilor;
- referitor la ocrotirea incapabililor, condițiile instituite de lege diferă.

6. **După modul de formare,** actele juridice civile sunt:

- a. **Consensuale** – se încheie valabil prin simpla manifestare de voință, fără a necesita îndeplinirea altor formalități pentru a-şi produce efectele – art. 1174 alin. (2) C. civ. şi art. 1178 C. civ.

Exemple: vânzarea – art. 1674 C. civ. – şi toate cele pentru care legea nu impune o anumită formă.

- b. **Solemne** – presupun respectarea anumitor formalități prescrise de lege pentru a fi încheiate valabil – art. 1174 alin. (3) C. civ.

Exemple: actele care se încheie sub *forma înscrisului autentic*: donația – art. 1011 C. civ.; ipoteca convențională – art. 2378 C. civ.; testamentul – art. 1043 C. civ.; acte care pot fi încheiate şi în *forma înscrisului sub semnătură privată:* contractul de fideiusiune, de arendare; testament olograf.

- c. **Reale** – presupun ca exprimarea voinței părții să fie însoțită de remiterea (predarea) bunului – art. 1174 alin. (4) C. civ.

Exemple: împrumutul de folosință – art. 2146 C. civ.; împrumutul de consumație – art. 2158 C. civ.; depozitul – art. 2103 C. civ.; darul manual – art. 1011 alin. (4) C. civ.; gajul – art. 2481 C. civ.

Importanța clasificării:

- sancțiunea pentru nerespectarea formei stabilite de lege în cazul actelor solemne este nulitatea absolută – art. 1242 alin. (1) C. civ.; în cazul celor consensuale, nerespectarea formei constă în neadmiterea altui mijloc de probă – art. 1242 alin. (2) C. civ.;
- încheierea actului juridic solemn prin reprezentare (prin mandatar) necesită întocmirea unei procuri solemne, aplicându-se principiul simetriei de formă – art. 2013 alin. (2) C. civ., art. 1301 C. civ.;
- modificarea şi revocarea actului solemn se face numai prin formă solemnă – art. 1243 C. civ; în cazul revocării exprese a testamentului, prin întocmirea unui alt testament, se admite ca acesta să fie întocmit într-o formă diferită de cea a celui revocat – art. 1051 alin. (2) C. civ.;
- actul consensual poate fi probat şi printr-un înscris sub semnătură privată; actul autentic trebuie să fie probat prin forma impusă de lege pentru validitate, de regulă, cea autentică.

7. După momentul producerii efectelor lor, actele juridice civile sunt:

→ **a. Între vii** – ***inter vivos*** – își produce efectele necondiționat de moartea autorului sau autorilor.

✍ **Exemplu:** donația; schimbul.

→ **b. Pentru cauză de moarte** – ***mortis causa*** – nu își produce efectele decât la moartea autorului său, fiind încheiat în considerarea acestui eveniment.

✍ **Exemplu:** testamentul.

Importanța clasificării:

- → actele *mortis causa* sunt numai acte tipice;
- → condițiile cerute pentru capacitatea părților sunt mai restrictive la actele pentru cauză de moarte, fiind instituite anumite incapacități speciale de folosință atât în ceea ce privește dreptul de a primi, cât și acela de a dispune;
- → actele pentru cauză de moarte sunt, de regulă, solemne, iar cele între vii, consensuale.

8. După corelația dintre ele, actele juridice civile sunt:

→ **a. Principale** – au o existență de sine stătătoare, soarta lor nedepinzând de soarta juridică a altui act juridic.

✍ **Exemple:** locațiunea; vânzarea și majoritatea actelor.

→ **b. Accesorii** – a căror soartă juridică depinde de soarta altui act juridic, principal.

✍ **Exemple:** clauza penală, fideiusiunea, gajul, ipoteca convențională, arvuna

Importanța clasificării:

- → existența și validitatea actelor accesorii depinde și de cea a actului principal, conform principiului *accesorium sequitur principale*;
- → încheierea, modificarea, executarea și încetarea actelor accesorii este determinată de realizarea acestor operațiuni în legătură cu actul principal;
- → soarta actului principal este independentă de aceea a actului accesoriu;
- → actele accesorii, de regulă, garantează executarea unor obligații izvorâte din acte principale.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

9. După **modul de reglementare**, actele juridice civile sunt:

→ **a. Numite** – au o denumire stabilită de lege şi o reglementare proprie.

✍ **Exemple:** vânzarea; schimbul; donaţia; locaţiunea; renta viageră ş.a.

→ **b. Nenumite** – nu se bucură de o reglementare şi o denumire proprie, sunt create de părţi în virtutea libertăţii de voinţă juridică – art. 1169 C. civ.

✍ **Exemple:** convenţia prin care se realizează o delegaţie imperfectă, nemaifiind reglementată de legislaţia noastră, este un contract nenumit.

Importanţa clasificării:

→ actelor tipice le sunt aplicabile automat regulile supletive ale categoriei din care fac parte – art. 1167 C. civ.; iar celor atipice li se aplică regulile stabilite de părţi, regulile generale din materia contractelor şi regulile speciale ce reglementează contractul cu care se aseamănă cel mai mult – art. 1168 C. civ.);

→ contractelor *complexe*, ce reunesc elementele a două sau mai multe contracte numite (de exemplu, contractul hotelier, ce reuneşte elementele contractului de locaţiune, în privinţa camerei închiriate, precum şi ale contractului de depozit, în privinţa lucrurilor călătorului aduse în hotel) care nu sunt reglementate distinct li se vor aplica normele prevăzute de lege pentru elementele (contractele) componente.

10. După **modul de executare**, actele juridice civile sunt:

→ **a. Cu executare dintr-odată (instantanee),** ***uno ictu*** – a căror executare implică o singură prestaţie, care se realizează în acelaşi moment de către ambele părţi, de regulă odată cu încheierea contractului – art. 1495 alin. (1) şi art. 1555 C. civ.

✍ **Exemple:** vânzarea; schimbul ş.a.

→ **b. Cu executare succesivă** – a căror executare implică mai multe prestaţii, care pot fi eşalonate în timp, sau prestaţii continue.

✍ **Exemple:** închirierea; locaţiunea.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

! OBSERVAȚIE:

Executarea succesivă trebuie să afecteze prestațiile reciproce ale părților, căci dacă doar una dintre acestea este eşalonată, iar cealaltă se realizează dintr-odată, actul va fi unul cu executare *uno ictu*.

Importanța clasificării:

- neexecutarea imputabilă a obligațiilor uneia dintre părți dă dreptul cocontractantului de a cere desființarea actului cu efecte retroactive, printr-o cerere de rezoluțiune – în cazul contractelor cu executare dintr-odată; respectiv cu efecte doar pentru viitor, printr-o cerere de reziliere, în cazul contractelor cu executare succesivă – art. 1554 C. civ.;
- imposibilitatea temporară a executării, din motive de forță majoră, atrage suspendarea executării, numai în cazul actelor cu executare succesivă – art. 1557 alin. (2) C. civ.;
- problema suportării riscurilor contractuale se rezolvă diferit;
- denunțarea unilaterală poate fi exercitată doar înaintea începerii executării, în cazul actelor juridice cu executare instantanee; în cazul celor cu executare succesivă şi după acest moment, cu respectarea unui termen de preaviz rezonabil – art. 1276 alin. (1) şi (2) C. civ.;
- denunțarea unilaterală este asigurată în contractele cu executare succesivă pe durată nedeterminată, fără a putea fi condiționată de o prestație în schimbul denunțării – art. 1277 C. civ.;
- în cazul contractelor ce conțin obligații cu executare succesivă, debitorul se consideră de drept în întârziere; la cele cu executare dintr-odată, îndeplinirea acestei formalități condiționează executarea silită – art. 1523 alin. (2) lit. c) C. civ.;
- în cazul actelor juridice cu executare succesivă, pentru fiecare prestație curge câte o prescripție extinctivă distinctă – art. 2503 alin. (2) C. civ.

11. După legătura cu modalitățile, actele juridice civile sunt:

- **a. Pure şi simple** – nu cuprind nicio modalitate care să îi influențeze naşterea, existența, executarea sau încetarea.

✍ **Exemple:** vânzarea cu transferul imediat al proprietății şi plata prețului.

- **b. Afectate de modalități** – includ o modalitate: termen, condiție sau sarcină.

✍ **Exemple:** vânzarea condiționată de un eveniment viitor şi nesigur.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

! OBSERVAȚII:

După acest criteriu, actele mai pot fi:

- *incompatibile cu modalitățile*, prezența unor astfel de elemente fiind interzisă în conținutul lor.

✍ **Exemplu:** acceptarea ori renunțarea la moştenire; căsătoria; adopția; recunoaşterea filiației.

- *inseparabile de modalități*, pe care le presupun în mod necesar.

✍ **Exemple:** asigurarea – o condiție suspensivă; locațiunea, arendarea – un termen extinctiv; vânzarea pe încercate – o condiție suspensivă; vânzarea cu opțiune de răscumpărare – o condiție rezolutorie; întreținerea – un termen extinctiv; donația – o sarcină; vânzarea cu plata prețului în rate – un termen.

- *indiferente de modalități* – acestea putând fi sau nu incluse în conținutul lor.

✍ **Exemple:** vânzarea poate fi simplă sau afectată de modalități; majoritatea actelor sunt astfel.

Importanța clasificării:

→ validitatea şi producerea efectelor actelor afectate de modalități este influențată de respectiva modalitate;

→ lipsa modalității la actele inseparabile de modalități atrage ineficacitatea actului, iar prezența modalității într-un act pur şi simplu este de natură să-i întârzie sau să îi înlăture producerea efectelor.

12. **După legătura cu cauza (scopul) urmărit**, actele juridice civile sunt:

→ **a. Cauzale** – a căror valabilitate implică analiza cauzei ori a scopului.

✍ **Exemple:** donația, împrumutul, ca şi majoritatea actelor.

→ **b. Abstracte (necauzale)** – sunt detaşate de elementul cauză, valabilitatea lor neimplicând analiza acestui element.

✍ **Exemple:** titlurile de valoare – (acțiunile emise de societăți, obligațiunea cec, cambiile, biletele la ordin.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Importanța clasificării:

→ în cazul *actelor cauzale*, dacă scopul este ilicit sau imoral, actul juridic este lovit de nulitate.

13. După modul de încheiere, actele juridice civile sunt:

→ **a. Strict personale** – care trebuie încheiate numai personal, nu şi prin reprezentare.

✍ **Exemple:** căsătoria, testamentul, donația, mandatul, recunoaşterea de filiație.

→ **b. Susceptibile de reprezentare** – pot fi încheiate prin reprezentant.

✍ **Exemple:** vânzarea şi majoritatea actelor cu caracter patrimonial; toate actele care nu sunt strict personale pot fi încheiate chiar de parte sau de către un reprezentant (mandatar).

Importanța clasificării:

→ normele care reglementează actul strict personal sunt de strictă interpretare şi aplicare;
→ regulile care reglementează capacitatea de a încheia acte strict personale sunt imperative;
→ la actele juridice încheiate prin reprezentare se are în vedere şi persoana reprezentantului când se analizează validitatea actului, sub aspectul capacității;
→ actele strict personale se sting prin moartea părții în considerarea căreia s-a încheiat actul, nefiind posibilă transmiterea lor pe cale succesorală.

14. După rolul voinței părților în stabilirea conținutului, actele juridice civile sunt:

→ **a. Subiective** (contracte negociate) – al căror conținut este determinat prin voința părților.

✍ **Exemple:** schimbul şi majoritatea actelor civile se includ în această categorie.

! OBSERVAȚIE:

Derularea negocierilor în vederea stabilirii drepturilor şi obligațiilor părților trebuie să se realizeze cu respectarea cerințelor prescrise de art. 1183-1184 C. civ., referitoare la buna-credință şi la obligația de confidențialitate.

→ **b. Condiție** – la a căror încheiere părțile îşi exprimă voința doar în privința naşterii actului, conținutul lui fiind predeterminat de norme de la care părțile nu pot deroga.

✍ **Exemple:** căsătoria, adopția, recunoaşterea de paternitate.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

! OBSERVAȚII:

Ca forme particulare, se disting contractele:

- *de adeziune* – la care clauzele esențiale sunt impuse ori sunt redactate de una dintre părți, pentru aceasta sau ca urmare a instrucțiunilor sale, cealaltă parte neavând decât să le accepte ca atare – art. 1175 C. civ.

✍ **Exemple:** contractul de transport persoane pe calea ferată, abonamentele radio-tv, internet, telefonice, contractele de furnizare a utilităților.

- *forțate* – pe care părțile sunt obligate prin lege chiar să le încheie în condițiile prestabilite.

✍ **Exemple:** asigurarea auto obligatorie; asigurarea locuințelor împotriva dezastrelor; asigurarea medicilor pentru malpraxis.

Importanța clasificării:

- regimul actelor condiție este apreciat cu mai multă severitate, fiind reglementate prin norme imperative, pe când actele subiective sunt reglementate şi prin norme dispozitive;
- actele-condiție nu pot fi decât tipice, pe când cele subiective pot fi şi atipice;
- actele-condiție sunt incompatibile cu modalitățile;
- în cazul contractelor de adeziune, se pune mai frecvent problema clauzelor abuzive, drept pentru care sunt incidente regulile privind protecția consumatorului, în special Legea nr. 193/2001;
- invocarea dezechilibrului contractual şi a efectelor defavorabile între părți este mai lesne de făcut în cazul contractelor de adeziune decât în cazul celor negociate, în vreme ce în privința contractelor forțate, aceste aspecte nu pot fi invocate.

Bibliografie:

G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală, conform noului Cod civil*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, pp. 112-121;
G. Boroi, L. Stănciulescu, *Drept civil. Curs selectiv. Teste grilă*, ed. a 5-a, revizuită, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2010, pp. 41-43;
O. Căpățână, *Titlul gratuit în actele juridice*, Ed. Rosetti, Bucureşti, 2003, p. 7;
I. Dogaru (coord.), *Drept civil. Teoria generală a actelor cu titlu gratuit*, Ed. All Beck, Bucureşti, 2005, p. 509;
L.C. Gavrilescu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015, pp. 75-86;
M.M. Pivniceru, *Efectele juridice ale contractelor aleatorii*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2009, p. 11;

UCV CRAIOVA / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

L. Pop, I.-Fl. Popa, S.I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 78;
T. Prescure, R. Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 131-141;
I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 390;
C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 124;
O. Ungureanu, *Drept civil. Introducere*, ed. a 7-a, Ed. Rosetti, București, 2005, p. 117;
I.R. Urs, C. Todică, *Drept civil. Teoria generală*, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 196.

JURISPRUDENȚĂ

1. Prin sentința civilă nr. 166 din 14 februarie 2013 Judecătoria Huși a respins acțiunea civilă intentată de reclamanta D.I.F., în contradictoriu cu pârâții L.I.G., L.Gh.S., privind rezoluțiunea contractului de întreținere autentificat sub nr. 1135 din 6 decembrie 2006 la Biroul Notarial Public Huși.

Natura juridică a convenției încheiate de părți se desprindea din conținutul obligației principale stabilite de părțile contractante – obligația de întreținere, așa cum a fost ea concretizată în cuprinsul convenției, și fiind un contract nenumit de legislația civilă, denumit în fapt contract de întreținere, permis de lege în virtutea principiului libertății convențiilor.

Pretenția formulată de reclamanta-creditoare este rezoluțiunea contractului de întreținere, temeiul juridic al acțiunii în rezoluțiune invocat fiind dispozițiile dreptului comun – art. 2256, art. 2257 C. civ.

În ceea ce privește temeiul juridic al acțiunii promovate, instanța a reținut că erau aplicabile dispozițiile art. 1020 C. civ., contractul fiind încheiat anterior intrării în vigoare a noului Cod civil.

Această regulă se desprinde atât din dispozițiile art. 6 alin. (2) și (3) C. civ. (reluate în art. 3 și art. 4 din Legea nr. 71/2011), cât și din art. 102 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, potrivit căruia „contractul este supus dispozițiilor legii în vigoare la data când a fost încheiat în tot ceea ce privește încheierea, interpretarea, efectele, executarea și încetarea sa".

La baza rezoluțiunii stă ideea de scop (scopul principal urmărit de părți la data încheierii contractului) – „întreținerea" –, singura în măsură să explice interdependența obligațiilor născute dintr-un contract sinalagmatic.

Luând în considerare aspectele de fapt relevate de probele administrate, cât și dispozițiile legale menționate anterior, care împreună dau conținut obligației de întreținere asumate de pârâți, instanța a apreciat că aceștia și-au îndeplinit obligațiile de întreținere față de beneficiarul întreținerii.

Rezultă în mod cert că scopul principal în considerarea căruia, din punct de vedere al reclamantei, s-a încheiat contractul – întreținerea – s-a realizat, întrucât reclamanta a beneficiat de întreținere din partea pârâților atât înainte de perfectarea contractului, cât și după perfectarea contractului pe perioada celor 6 ani.

Față de recursul formulat, instanța de control judiciar constată că recursul este neîntemeiat pentru următoarele considerente:

Noțiunea de întreținere cuprinde multiple prestații, neîndeplinirea concomitentă a tuturor activităților specifice acestei obligații cuprinzătoare neputând echivala cu neîndeplinirea obligației în ansamblul său, în spiritul contractului de întreținere. De altfel, în contract s-a stabilit obligația de „după nevoile întreținutei". Cum chiar recurenta a recunoscut, dispune de posibilități materiale, putând să contribuie şi ea la diferitele cheltuieli impuse de întreținerea sa.

În acest sens, trebuie să se rețină şi faptul că întinderea obligației se stabileşte şi în raport cu nevoia creditorului, în cazul de față aceasta dispunând de resurse financiare pentru a contribui la achiziționarea de medicamente, spitalizare.

Nu era necesară o analiză a cauzelor neînțelegerilor apărute între părți, relevanță având doar faptul că, urmare a acestor neînțelegeri, intimații au fost stânjeniți în a-şi executa obligațiile.

Instanța va respinge recursul, urmând să mențină hotărârea instanței de fond (*http://portal.just.ro/89/Lists/Jurisprudenta/DispForm.aspx?ID=433*).

2. Este ştiut faptul că, aşa cum rezultă din dispozițiile art. 1576 şi urm. C. civ. vechi, contractul de împrumut (de consumație, propriu-zis) este real, unilateral, dă naştere la obligații doar în sarcina împrumutatului, nu şi a împrumutătorului, poate să fie gratuit, dar şi oneros şi trebuie să îndeplinească toate condițiile de validitate prevăzute de art. 948-968 C. civ. vechi (Curtea de Apel Cluj, secția I civilă, decizia civilă nr. 1279 din 24 octombrie 2014).

3. Contractul de închiriere fiind încheiat pe durată nedeterminată, cu privire la încetarea acestuia sunt aplicabile prevederile de drept comun în materie locativă cu privire la denunțarea unilaterală.

Potrivit art. 1436 alin. (2) C. civ., proprietarul poate oricând denunța unilateral contractul de închiriere încheiat pe durată nedeterminată, anunțând concediul chiriaşului. Cererea de chemare în judecată pentru evacuare echivalează cu anunțarea concediului. Prevederile Legii nr. 114/1996, în vigoare la momentul denunțării unilaterale, nu derogă sub acest aspect de la prevederile de drept comun, în materie de locațiune. Efectul imediat al denunțării unilaterale a contractului de închiriere este încetarea contractului, fără a fi necesar consimțământul celeilalte părți contractante, prin excepție de la regula irevocabilității unilaterale a contractelor. Contractul de închiriere încetând, reclamanta este îndreptățită a solicita evacuarea din locuință pentru lipsa titlului (*http://legeaz.net/spete-civil/actiune-evacuare-contrct-inchiriere-793-2004*).

4. Având în vedere mențiunile contractului de vânzare-cumpărare pentru un vehicul folosit încheiat la data de 18 noiembrie 2013, instanța constată că pârâtul R.T.D. şi-a asumat obligația de a preda reclamantei autovehiculul marca X, cheile, fişa de înmatriculare şi cartea de identitate a autovehiculului, obligații pe care le-a îndeplinit.

Prin urmare, în cazul în care între părți nu a intervenit o înțelegere inserată în contractul de vânzare-cumpărare în sensul că prețul de 7.100 euro a fost stabilit în considerarea faptului că taxa de primă înmatriculare pentru autovehiculul ce a făcut obiectul contractului intervenit între părți (nu fusese restituită – n.n.), instanța constată că reclamanta nu poate solicita obligarea pârâtului la repararea prejudiciului cauzat de nerespectarea unei obligații pe care nu și-a asumat-o.

De asemenea, instanța nu poate reține susținerea reclamantei în sensul că pârâtul nu și-a îndeplinit cu bună-credință obligațiile contractuale, întrucât a afirma că un contract nu a fost executat cu bună-credință înseamnă a dovedi că acel contract a fost executat cu rea-credință.

Or, reaua-credință implică mijloace de probă care să conducă în mod pertinent și concludent la acest rezultat, ceea ce nu s-a dovedit în cauza de față, în condițiile în care obligația a cărei neexecutare pretinde reclamanta că nu s-a realizat nu a fost prevăzută în contractul intervenit între părți.

Totodată, instanța mai arată că prin declarația unui martor nu se poate face dovada despre ceea ce s-ar pretinde că s-ar fi zis înainte, în timpul sau în urma întocmirii contractului.

Pe cale de consecință, având în vedere că reclamanta nu a făcut dovada existenței obligației care nu a fost executată de pârât, instanța va respinge cererea formulată de reclamanta C.D., în contradictoriu cu pârâtul R.T.D. ca neîntemeiată (*http://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/?domeniu=1060*).

5. La data de 15 noiembrie 2006, pârâții l-au împuternicit pe S.S. ca, în numele lor și pentru ei, să vândă suprafața de teren de 5.000 mp situată în comuna Crevedia, sat Crevedia, jud. Dâmbovița, să negocieze prețul în scopul obținerii unui preț cât mai avantajos, sens în care se va putea prezenta oriunde este nevoie pentru obținerea actelor necesare vânzării și scoaterii din circuitul agricol, va îndeplini formalitățile legale și va semna pentru primirea sumelor de bani, precum și oriunde va fi necesar.

La aceeași dată, mandatarul, în numele pârâților, a încheiat un antecontract de vânzare-cumpărare cu H.N., reprezentat prin mandatar S.M., pentru suprafața de 5.000 mp având inserată o clauză prin care promitenții-vânzători se obligau ca, în caz de neexecutare a contractului, să achite promitentului-cumpărător de cinci ori avansul primit, adică 85.000 lei.

Se constată, așadar, că o astfel de clauză nu a fost prevăzută în contractul de mandat, depășind limitele acestuia.

Potrivit art. 1545 C. civ., pentru actele sale excesive mandatarul este însă răspunzător față de terți, în sensul ca este obligat să le garanteze validitatea actelor.

În continuare, art. 1546 C. civ. prevede că mandantul este îndatorat a îndeplini obligațiile contractate de către mandatar în limita puterilor sale, dar nu este îndatorat pentru tot ceea ce mandatarul ar fi făcut afară din limitele puterilor sale.

Astfel, se constată că apelanții pârâți nu pot fi răspunzători pentru ceea ce s-a obligat mandatarul lor peste limita mandatului dat, respectiv pentru clauza care prevede plata de cinci ori a avansului primit în caz de neexecutare a contractului.

De altfel, având în vedere că terenul ce a făcut obiectul antecontractului de vânzare-cumpărare din 15 noiembrie 2006 a fost înstrăinat ulterior la data de 11 iunie 2008, reiese că nu mai este posibilă încheierea contractului de vânzare-cumpărare cu reclamantul, care, în baza art. 1073 C. civ., are dreptul la dezdăunare.

Față de toate aceste considerente, în baza art. 296 C. pr. civ., tribunalul va admite apelul, va schimba în parte hotărârea atacată şi, pe fond, va obliga apelanții pârâții la plata sumei de 35.000 lei către reclamantul intimat reprezentând prețul achitat (*http://legeaz.net/spete-civil/efectele-contractului-de-mandat-mandat-277-2009*).

SPEȚE

1. A i-a transmis lui B dreptul de proprietate asupra apartamentului său, în schimbul unei sume de bani reprezentând 30% din prețul acestuia şi a angajamentului lui B că îi va presta întreține atât ei, cât şi lui C, soțul său, până la sfârşitul vieții lor. După ce A a decedat, B a încetat să îi mai presteze întreținere lui C, invocând că nu îşi mai permite să achite prețul tratamentului medical cronic pe care acesta îl urma de dinaintea încheierii contractului, precum şi faptul că prin valoarea prestațiilor efectuate până la acea dată a acoperit diferența de preț datorată pentru imobil. În aceste condiții, C a solicitat instanței să dispună desființarea contractului şi obligarea lui B la restituirea apartamentului ce aparținuse lui A.

Este admisibilă acțiunea având în vedere scopul actului juridic invocat?

2. A încheie cu B un contract prin care se obligă să-i vândă acestuia 200 kg de grâu. Prețul a fost achitat la data încheierii actului, marfa urmând să fie ridicată de B peste o săptămână. La 3 zile de la încheierea actului, hambarul unde deținea A toate cerealele sale a fost distrus, ca urmare a unui incendiu propagat de la ferma învecinată. A a fost acționat în judecată de B, care a cerut obligarea acestuia la aducerea la îndeplinire a angajamentului asumat şi plata unor despăgubiri datorate depăşirii termenului stabilit.

Precizați soluția ce va fi dispusă în cauză, având în vedere regimul aplicabil contractelor după modul lor de formare.

3. A, în vârstă de 15 ani, s-a înțeles cu vărul său B, în vârstă de 19 ani, să facă schimb de biciclete. Tatăl lui A a cerut obligarea lui B la restituirea bicicletei aparținând lui A, motivat de faptul ca înțelegerea dintre cei doi reprezintă un act lezionar pentru A, bicicleta acestuia fiind un model mai nou şi mai performant față de cea a pârâtului. În apărarea sa, B arată că i-a plătit lui A o sumă de bani reprezentând diferența valorică între cele două biciclete. Audiat în instanță, A a declarat că el este mulțumit cu schimbul făcut şi înțelege să confirme actul încheiat.

Precizați soluția ce va fi dispusă în cauză, având în vedere regulile privind încheierea actului invocat, sub aspectul importanței asupra patrimoniului.

UAIC IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. A îi donează lui B un computer, cu obligația ca beneficiarul să îl instruiască pe C în utilizarea acestuia. C l-a acționat în judecată pe B, cerând instanței să dispună desființarea contractului prin care A i-a transmis proprietatea, motivat de neîndeplinirea obligației ce-i revenea pârâtului. În acest sens, C arată că a fost declarat respins la o probă de angajare în muncă ce consta în operare pe calculator.

Precizați soluția ce va fi dispusă în cauză, pe baza regulilor incidente în materia actului juridic invocat, din perspectiva modalității care îl afectează.

5. A i-a vândut lui B imobilul proprietatea sa, rezervându-şi un drept de uzufruct viager. După o lună de la încheierea contractului, A a închiriat o parte din acel imobil lui C. Invocând că actul încheiat nu-i dădea lui A dreptul de a închiria bunul vândut, B a cerut instanței să dispună evacuarea lui C.

Precizați soluția ce va fi dispusă în cauză, pe baza regulilor incidente în materia actului invocat, sub aspectul efectelor produse.

MINISPEȚE

1. În data de 20.10.2012, A îi împrumută lui B 30.000 lei. Dacă părțile s-au înțeles ca totalul sumei datorate să fie restituit după 6 luni de la data încheierii contractului, atunci:

a) creanța va fi exigibilă în aprilie 2013, chiar dacă suma împrumutată i-a fost remisă lui B la o lună de la semnarea contractului;

b) dovada contractului se poate face numai prin înscris autentic;

c) contractul încheiat este un act dezinteresat.

2. A l-a împuternicit pe B să încheie în numele său o serie de contracte cât timp va lipsi din țară. Precizați care dintre actele încheiate de B vor produce efecte juridice:

a) contractul prin care B a donat lui C bunul indicat de A în cuprinsul împuternicirii;

b) contractul prin care B i-a vândut lui C bunul indicat de A în cuprinsul împuternicirii, în condițiile în care B avea 17 ani la data încheierii actului, însă A şi C erau persoane majore;

c) contractul prin care B i-a închiriat lui C un imobil al lui A pentru un an de zile, în baza unei împuterniciri generale de administrare a patrimoniului său.

3. A a achiziționat un imobil de la B, pentru care a plătit un avans la data încheierii contractului de 50% din prețul convenit, urmând ca diferența să o achite într-un termen de 3 ani, garantând îndeplinirea acestei obligații prin instituirea unei ipoteci asupra acelui bun. Având în

vedere corelaţia dintre cele două acte încheiate între părţi, precizaţi care vor fi consecinţele juridice în următoarele ipoteze:

a) contractul de vânzare se anulează pentru dol, atunci contractul de ipotecă se va desfiinţa şi el;

b) contractul de ipotecă se anulează pentru lipsa formei solemne, atunci contractul de vânzare rămâne valabil;

c) după 2 ani de la încheierea contractului de vânzare, A achită restul de preţ, atunci contractul de ipotecă va înceta.

4. A i-a închiriat lui B imobilul proprietatea sa pentru un an de zile, plata chiriei urmând să se facă lunar. Raportat la categoria de care aparţine acest contract din punct de vedere al modului de executare, evidenţiaţi implicaţiile juridice în următoarele situaţii:

a) dacă B nu şi-a îndeplinit obligaţia de plată a chiriei timp de 6 luni de la încheierea contractului, A poate cere desfiinţarea retroactivă a contractului;

b) dacă B invocă faptul că a fost în eroare cu privire la zona în care este amplasat imobilul, după ce şi-a exercitat dreptul locativ timp de 2 luni, poate cere desfiinţarea retroactivă a contractului;

c) dacă după 3 luni de la încheierea contractului imobilul este deteriorat datorită unei furtuni, fiind dezafectat în vederea efectuării reparaţiilor necesare timp de o lună, atunci termenul convenit pentru încetarea contractului se prorogă cu o lună.

5. A a încheiat un testament prin care i-a transmis lui B proprietatea asupra maşinii sale. Raportat la categoria de care aparţine acest act din punct de vedere al momentului producerii efectelor, evidenţiaţi implicaţiile juridice în următoarele situaţii:

a) dacă B decedează înaintea lui A, proprietatea asupra maşinii va reveni moştenitorilor lui B la data decesului acestuia;

b) dacă înainte de a deceda, A încheie un alt testament prin care îi lasă proprietatea acelei maşini lui C, atunci B se poate prevala de anterioritatea testamentului iniţial prin care el a fost desemnat ca prim beneficiar;

c) dacă testamentul a fost încheiat la data când A avea 17 ani, acesta nu este valabil chiar dacă A decedează la vârsta de 79 de ani.

GRILE

1. Contractul prin care un terţ se obligă faţă de creditor să execute, alături de debitorul iniţial, obligaţia asumată anterior de acesta din urmă:

a) va fi supus normelor convenite de părţi;

b) va fi supus dispoziţiilor legale privind delegaţia imperfectă, cu privire la aspectele nereglementate de părţi;

c) va fi supus regulilor generale din materia contractelor, în ceea ce priveşte aspectele nevizate de părţi.

2. Contractelor nenumite le sunt aplicabile:

a) regulile stabilite pentru contractele componente, dacă acestea reunesc două contracte numite;

b) regulile generale din materia contractelor cu care se aseamănă cel mai mult;

c) exclusiv regulile stabilite de părți.

3. Convenția de partaj:

a) are drept efect dobândirea în proprietate exclusivă de către copărtaşi a bunurilor comune începând cu data perfectării actului;

b) în cazul în care bunurile comune au fost primite în calitate de moştenitori, dobândirea în proprietate exclusivă de către copărtaşi a bunurilor comune este recunoscută începând cu data deschiderii succesiunii;

c) poate fi încheiată de minorul în vârstă de 18 ani numai cu încuviințarea ocrotitorului legal şi cu aprobarea instanței de tutelă – art. 674 C. civ.

4. Contractul de comodat:

a) este un act cu titlu gratuit, un act dezinteresat;

b) poate fi atacat pentru leziune;

c) este un act incompatibil cu modalitățile.

5. Convenția prin care s-a conferit un drept de gaj:

a) este un act real;

b) este unilaterală;

c) este translativă de drepturi reale.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Construiți enunțuri în care să evidențiați diferite accepțiuni ale noțiunii de act juridic.
2. Explicați şi exemplificați distincția dintre acte bilaterale şi contracte bilaterale.
3. Indicați subcategoriile actelor cu titlu oneros şi ale celor cu titlu gratuit.
4. Arătați în ce situație înstrăinarea unui bun este calificată drept un act de administrare.
5. Precizați din ce categorie fac parte contractele de adeziune după rolul voinței părților.
6. Încadrați actul confirmativ într-o anumită categorie după criteriul efectelor.
7. Explicați ce se înțelege prin act-condiție.
8. Arătați în ce constă distincția dintre acte inseparabile de modalități şi acte incompatibile cu modalitățile.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

9. Identificaţi criteriul după care sancţiunea aplicabilă în cazul neexecutării imputabile a contractului este rezoluţiunea sau rezilierea.
10. Arătaţi în ce constă importanţa clasificării actelor după modul lor de formare.

Răspunsuri minispeţe

1. c

a – fals – împrumutul fiind un contract real, se consideră încheiat doar de la data remiterii sumei de bani, astfel creanţa va trebui restituită în mai 2013;

b – fals – nefiind un contract solemn, proba se poate face şi printr-un înscris sub semnătură privată;

c – adevărat – având în vedere că este un împrumut fără dobândă actul este unul cu titlu gratuit, prin care împrumutătorul nu obţine nici un beneficiu dar nici nu îşi micşorează patrimoniul prin folosul patrimonial procurat, constând în folosinţa sumei de bani.

2. c

a – fals – donaţia este un act strict personal şi nu poate fi încheiată prin reprezentant; a se vedea P. Vasilescu, *op. cit.*, p. 262;

b – fals – vânzarea poate fi încheiată prin reprezentare, însă se are în vedere şi persoana reprezentantului atunci când se analizează validitatea actului, sub aspectul capacităţii; a se vedea G. Boroi, *op. cit.*, p. 163;

c – adevărat – locaţiunile a căror durată nu depăşeşte 5 ani sunt considerate acte de administrare, astfel că pot fi încheiate valabil şi în baza unei procuri generale – art. 1785 C. civ.

3. a, b

a – adevărat – dat fiind caracterul său accesoriu;

b – adevărat – deoarece existenţa sa este independentă de aceea a actului accesoriu, care va putea fi refăcut prin încheierea sa sub forma înscrisului autentic;

c – fals – contractul de ipotecă va subzista, ca urmare a îndeplinirii obligaţiei din actul principal.

4. b, c

a – fals – în cazul contractelor cu executare succesivă, neexecutarea obligaţiilor de către una dintre părţi o îndreptăţeşte pe cealaltă să ceară rezilierea, ceea ce atrage desfiinţarea actului numai pentru viitor, ceea ce s-a prestat – în speţă folosinţa imobilului – nu se mai restituie (art. 1554 C. civ.), însă B poate fi obligat totodată la plata chiriei restante;

b – adevărat – efectele nulităţii se produc atât pentru trecut, cât şi pentru viitor, atât în cazul actelor cu executare imediată, cât şi al celor cu executare succesivă, conform art. 1254 alin. (3) C. civ., urmând să restituie echivalentul folosinţei bunului închiriat şi să primească chiria achitată;

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

c – adevărat – în cazul actelor juridice cu executare succesivă, imposibilitatea executării obligației de către una dintre părți, din motive de forță majoră, atrage suspendarea executării pe toată durata imposibilității de executare – art. 1557 alin. (2) teza I C. civ.

5. c

a – fals – testamentul este un act *mortis causa* şi efectele sale se produc la data deschiderii succesiunii lui A, autorul actului; în plus, pentru a primi acea liberalitate, se cere ca beneficiarul să fie în viață la data deschiderii succesiunii, altminteri legatul devine caduc;

b – fals – până la moartea sa, A poate să revoce testamentul prin încheierea unui nou testament în favoarea lui C, ceea ce face ca testamentul inițial încheiat în favoarea lui B să rămână lipsit de efecte;

c – adevărat – valabilitatea actului se apreciază la momentul încheierii sale, şi nu la data când ar fi urmat să își producă efectele, iar lipsa capacității depline de exercițiu a dispunătorului atrage nulitatea actului.

Răspunsuri grile

1. a, c

a – adevărat – contractul fiind unul nenumit;

b – fals – noul Cod civil nu mai reglementează această operațiune;

c – adevărat – conform art. 1168 C. civ.

2. a

a – adevărat – aceasta este soluția aplicabilă doar contractelor complexe;

b – fals – regulile aplicabile contractului asemănător sunt aplicabile ca norme speciale – art. 1168 C. civ.;

c – fals – dacă regulile prevăzute de părți sunt neclare sau neîndestulătoare, se aplică şi normele generale din materia contractelor.

3. a, c

a – adevărat – conform actualei reglementări, partajul are efecte constitutive de drepturi, deci efectele sale se produc pentru viitor;

b – fals – nici în acest caz convenția de partaj nu mai este considerată un act cu efect declarativ, de aceea efectele sale nu sunt retroactive;

c – adevărat – fiind un act de dispoziție, părțile trebuie să aibă capacitate deplină de exercițiu sau să fie asigurată ocrotirea legală corespunzătoare în cazul celor lipsiți sau restrânşi în capacitatea de exercițiu.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. a

a – adevărat – este un împrumut de folosință gratuită, patrimoniul comodantului nu este micşorat prin folosul procurat comodatarului;

b – fals – leziunea poate fi invocată numai în materia actelor cu titlu oneros;

c – fals – este un act inseparabil de termen, fiind esențial să se procure folosința lucrului o anumită perioadă de timp.

5. a, b

a – adevărat – actul se constituie valabil numai prin remiterea bunului mobil corporal dat în gaj;

b – adevărat – dă naştere la obligații numai în sarcina creditorului de a conserva bunul şi a-l remite în cazul în care obligația a fost îndeplinită; A nu se confunda cu actul unilateral, care reprezintă manifestarea de voință a unei singure părți;

c – fals – este un act constitutiv de drepturi, deoarece naşte un drept nou în patrimoniul creditorului.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 9 | Condiţii de fond. Capacitatea

Pentru a încheia actul juridic valabil, partea trebuie să aibă capacitatea de a contracta.

Capacitatea de a contracta este parte a capacității civile, care, la rândul ei, este o parte a capacității juridice a persoanei.

Capacitatea civilă are două componente:

- capacitatea de folosință;
- capacitatea de exercițiu.

ATENŢIE!

Practic, capacitatea de a încheia acte juridice civile **nu este o categorie distinctă**, alăturată capacității de folosință şi capacității de exercițiu, **ci se identifică total sau parțial, după caz,** cu fiecare dintre acestea.

Reglementarea capacității de a contracta. Materia contractului este dominată de o regulă: „Poate contracta orice persoană care nu este declarată incapabilă de lege şi nici oprită să încheie anumite contracte".

ATENŢIE!

Toate regulile privind capacitatea de a încheia acte juridice sunt **exclusiv de domeniul legii.**

Dispozițiile privitoare la capacitatea de a contracta se găsesc însă, de fapt, stabilite prin regulile privitoare la capacitatea de a contracta reglementate în principal în Cartea I a Codului civil, aplicabile şi capacității de a contracta.

Pentru a încheia actul juridic din punct de vedere al capacității, partea trebuie să aibă capacitate de folosință în general.

Noțiune	Capacitatea de folosință este aptitudinea de a avea drepturi şi obligații civile.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Persoana fizică

- *Început* – persoana fizică are recunoscută capacitatea de folosință de la data naşterii şi, în ceea ce priveşte drepturile sale, dacă se naşte viu, chiar de la data concepțiunii.

- *Încetare* – capacitatea de folosință se pierde doar la decesul persoanei fizice:
  - fizic constatat
  - sau
  - stabilit prin hotărâre judecătorească

ATENȚIE!

Un prunc în vârstă de 3 luni are capacitatea de folosință de a cumpăra o casă.

Persona juridică are capacitate de folosință întocmai ca şi persoana fizică, cu excepția acelor elemente de conținut rezervate exclusiv persoanei fizice. Spre exemplu, vocația persoanei fizice de a se căsători.

ATENȚIE!

Persoanele juridice fără scop lucrativ au capacitatea de folosință mai restrânsă, circumscrisă scopului pentru care au fost create.

Să nu fie într-un caz de incapacitate specială de folosință reglementat de către lege; chiar dacă are capacitate, persoanei îi pot fi interzise prin lege anumite elemente ale capacității de folosință. *Spre exemplu*, minorii nu pot dona sau garanta datoriile altora.

Să aibă **capacitatea de exercițiu necesară** încheierii actului juridic sau, în caz contrar, să fie respectate regulile privind angajarea voinței juridice a celui care nu are capacitate de exercițiu deplină.

Capacitatea de exercițiu reprezintă aptitudinea de a încheia acte juridice **(personal şi) singur**. *Spre exemplu*, minorul de 12 ani nu poate cumpăra personal şi singur un apartament, dar o poate face prin reprezentanții săi legali (şi cu acordul instanței de tutelă).

Prin raportare la capacitatea de exercițiu, persoanele fizice se încadrează în una dintre următoarele categorii:

A. **Nu au capacitate de exercițiu** şi atunci încheie acte juridice prin reprezentantul legal:
   - minorii;
   - interzişii judecătoreşti – persoane lipsite de discernământ, întrucât sunt alienate sau debile mintal, care sunt puse sub interdicție prin hotărâre judecătorească.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ATENȚIE!

Alienația sau debilitatea mintală este doar o premisă a incapacității; numai după rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de punere sub interdicție se pierde capacitatea de exercițiu.

- Alte categorii prevăzute **de către lege**.

B. Au capacitate de exercițiu restrânsă minorii între 14 și 18 ani.

Ei încheie anumite acte juridice singuri (acte de conservare, acte mărunte, acte de administrare care nu păgubesc), iar altele, mai grave, numai asistați de ocrotitorul legal și cu încuviințarea instanței de tutelă, dacă este cazul.

C. Au capacitate de exercițiu deplină:

- persoanele majore;
- minorii care s-au căsătorit valabil sau cei care au încheiat cu bună-credință o căsătorie nulă;
- minorii emancipați în condițiile art. 40 C. civ.

MINISPEȚE

1. A este o persoană alienată mintal, stare în care încheie la data de 01.04.2014 un contract de vânzare al unui automobil cu B, care nu a cunoscut starea în care se găsea A, întrucât hotărârea de punere sub interdicție a lui A s-a pronunțat la data de 01.04.2015. Actul de vânzare este:

a) anulabil pentru absența capacității de exercițiu a alienatului mintal;
b) valabil pentru că B a fost de bună-credință;
c) anulabil pentru alte motive.

GRILE

1. Capacitatea de folosință a persoanei juridice:

a) fără scop lucrativ este limitată la aptitudinea de a avea drepturile și obligațiile civile care sunt necesare pentru realizarea scopului lor legal sau statutar;
b) nu diferă de capacitatea de folosință a persoanei fizice;

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

c) cu scop lucrativ este mai restrânsă decât capacitatea de folosinţă a persoanelor juridice fără scop lucrativ.

2. Minorul de 17 ani:

a) poate renunţa la capacitatea sa de exerciţiu;

b) poate solicita acordarea capacităţii depline de exerciţiu;

c) poate deveni major prin căsătorie.

3. Donaţia realizată de către minorul de 17 ani asistat de către ocrotitorul legal şi cu acordul autorităţii tutelare:

a) este anulabilă pentru lipsa totală a capacităţii de folosinţă a minorului;

b) este anulabilă pentru lipsa capacităţii depline de exerciţiu a minorului;

c) este anulabilă pentru un alt motiv.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Poate fi îngrădită capacitatea de folosinţă a persoanei fizice?
2. Ce este capacitatea de exerciţiu a persoanei fizice?
3. Care este corelaţia dintre capacitatea de folosinţă a persoanei fizice şi cea a persoanei juridice?

Răspunsuri minispeţe

1. c

Răspunsuri grile

1. a
2. b
3. c

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 10 | Condiţii de fond. Consimţământul

Noţiunea de consimţământ primeşte două înţelesuri:

- manifestarea de voinţă a unei părţi la încheierea actului juridic, respectiv
- acordul de voinţă al părţilor (*cum sentire*).

Noţiune	Prin consimţământ se înţelege, aşadar, *acea condiţie esenţială, de fond şi generală a actului juridic civil care constă în hotărârea de a încheia un act juridic civil manifestată în exterior.*

Categoria consimţământului este analizată în strânsă legătură cu aceea a **voinţei juridice**.

Între voinţa juridică şi consimţământ există o legătură de la gen la parte. Astfel, consimţământul şi cauza, cerinţe de validitate ale actului juridic, alcătuiesc voinţa juridică. În structura voinţei juridice există şi:

- componentă intelectuală (prefigurarea realităţii),
- pe care se grefează
- una volitivă (intenţia producerii efectelor în considerarea celor prefigurate).

Elementul intelectual este prefigurarea realităţii în contextul unei nevoi care se vrea a fi satisfăcută prin instrumentul juridic al actului juridic civil. Elementul intelectual este dublat de un element volitiv – hotărârea de a încheia actul, activată de un motiv determinant (**cauza actului**). Întregul proces psihologic ar rămâne indiferent pentru jurist, dacă hotărârea nu este exteriorizată. Odată ce voinţa este exteriorizată suntem în prezenţa **consimţământului**.

Principiile (regulile) voinţei juridice

- *a) Principiul libertăţii de voinţă*

Părţile sunt libere să încheie orice contracte şi să determine conţinutul acestora, în limitele impuse de lege, de ordinea publică şi de bunele moravuri (art. 1169 C. civ.).

În esenţă, ca regulă, părţile sunt libere să contacteze sau nu, după cum sunt libere să stabilească conţinutul contractului încheiat. Evident, regula cunoaşte limitări, care se includ în trei categorii:

- normele imperative;
- ordinea publică;
- bunele moravuri.

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

→ *b) Principiul voinței reale sau principiul voinței declarate?*

Prin tradiție se discută de două mari sisteme de gândire:

- primul afirmă o prioritate a voinței interne, care ar prevala voinței declarate (dând satisfacție stabilității statice a circuitului civil)

şi

- celălalt, exact opusul (dând satisfacție securității dinamice a circuitului juridic), dă prioritate voinței declarate.

Niciunul dintre sisteme nu discută însă în termeni absoluți. Noul Cod civil păstrează **prioritatea voinței reale** a părților în detrimentul voinței declarate, argumentul esențial fiind dispozițiile consacrate interpretării convențiilor – art. 1266 C. civ. Cu toate acestea, se constată **o atenuare serioasă a principiului** ori de câte ori legiuitorul a ținut cont de încrederea pe care cocontractantul a dat-o exteriorizării voinței celuilalt (a se vedea, spre exemplu, cerințele restrictive ale erorii sau ale celorlalte vicii de consimțământ).

Condiții de validitate

Potrivit art. 1204 C. civ., consimțământul trebuie:

- a) să fie serios;
- b) să fie liber;
- c) să fie dat în cunoştință de cauză.

Pe de altă parte, consimțământul nu trebuie să fie viciat. Suprapunerea între cele trei cerințe generale ale art. 1204 C. civ. şi reglementarea viciilor de consimțământ este parțială (pentru că viciile de consimțământ tind să asigure respectarea cerințelor caracterului liber şi în cunoştință de cauză, după caz) şi presupune următoarea corelare:

Important!

Reglementarea viciilor de consimțământ este una specială **şi va avea prioritate în raport de cerințele art. 1204 C. civ., modulând aplicarea acestora!**

Exemple:

- chiar dacă în cazul oricărei erori consimțământul nu este dat în cunoştință de cauză, cu toate acestea, el va putea fi în unele cazuri valabil, întrucât anularea intervine numai în cazurile restrictive de eroare esențială, aşa cum este definită de către lege (art. 1207 şi urm. C. civ.);

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- în cazul în care consimțământul unei părți este dat în condiții de lipsă a cunoștințelor, de lipsă de experiență (deci, este posibil, în necunoștință de cauză) sau în condiții de nevoie (deci s-ar putea interpreta că nu este liber), nulitatea poate interveni numai pentru leziune, cu ascultarea cerințelor speciale ale acesteia.

Sistematizat, dintr-o altă perspectivă, consimțământul trebuie:

1. Să fie serios

Consimțământul trebuie exprimat cu intenția de a produce efecte juridice sau, într-o altă formulare, să fie emis în stare de angajament juridic; condiția consimțământului serios are menirea de a deosebi consimțământul la încheierea actului juridic de manifestările de voință *nonjuridice.*

Consimțământul nu este serios atunci când:

→ *A. Când declarația de voință a fost făcută în glumă (jocandi causa), din prietenie, curtoazie sau pură complezență*

Exemplu: părintele îi promite copilului că îi va cumpăra o mașină Ferrari, dacă acesta încetează din plâns.

→ *B. Când s-a făcut sub condiție pur potestativă, suspensivă, „din partea celui care se obligă" (art. 1403 C. civ.)*

Funcția acestei interdicții, se pretinde, este sancționarea *nonsensului, a incompatibilității organice dintre ideea de obligație și libertatea de a nu executa.* Pe de altă parte, dintr-o altă perspectivă, în unele cazuri, reprimarea condiției pur potestative sancționează arbitrariul la care este supus creditorul, care se găsește într-o stare de incertitudine inacceptabilă, în raport cu hotărârea debitorului său.

ATENȚIE!

Sancționarea unei astfel de clauze contractuale ***nu privește condiția însăși,*** ci ***obligația*** pe care o afectează!

Analiza valabilității consimțământului în cazuri de potestativitate presupune precauție în calificarea corectă a intenției părților. Condiția pur potestativă nu trebuie confundată nici cu obligația și nici cu dreptul potestativ, acestea nefiind elemente modale ale actului juridic.

→ *C. Când manifestarea de voință este prea vagă, imprecisă sau echivocă*

Această cerință derivă și din condițiile legale ale ofertei și ale acceptării.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

→ *D. Când manifestarea de voință s-a făcut cu o rezervă mintală (reservatio mentalis), cunoscută de cocontractant*

Rezerva mintală ilustrează lipsa intenției de angajament juridic. O parte își dă acordul formal, dar intenția ei nu este de a se angaja, acest lucru trebuind a fi cunoscut şi de contractant. Stabilitatea raportului juridic impune ca aceasta să fie cunoscută de către cealaltă parte. Exemplu: Primus încheie cu Secundus un contract de vânzare, dar amândoi ştiu că de fapt nu se intenționează vânzarea, scopul fiind crearea aparenței că bunul nu se mai află în patrimoniul vânzătorului.

În aceste cazuri suntem, de regulă, în prezența unei simulații (în forma actului fictiv), caz în care consimțământul exprimat în actul public nu este valabil *între părți*, câtă vreme acordul serios dintre ele este exprimat în acordul simulatoriu şi/sau în actul secret (care atestă faptul că între părți nu există de fapt niciun act juridic).

ATENȚIE!

În cazul simulației, sancțiunea nu este nulitatea operațiunii, ci doar inopozabilitatea actului secret față de terți, întrucât actul public va produce efecte față de terți, ceea ce ar fi incompatibil cu sancțiunea nulității, care produce efecte *erga omnes*. Dacă simulația este frauduloasă, ea poate fi sancționată cu nulitatea absolută, dar explicația nu se sprijină pe nevalabilitatea consimțământului exprimat prin actul secret, ci pe scopul ilicit al operațiunii.

2. Să provină de la o persoană cu discernământ, cerință care decurge din aceea *de a fi exprimat în cunoştință de cauză*

Reglementare – art. 1205 C. civ. Textul conține două teze:

❑ **Prima:** o persoană nu are discernământ dacă ***se află într-o stare care o pune în neputința de a-şi da seama de urmările faptei sale.***

ATENȚIE!

Cel care afirmă absența discernământului trebuie să facă proba faptului că acesta lipsea *chiar la momentul* exprimării consimțământului său.

❑ **A doua:** pentru a surmonta dificultatea probei lipsei concrete a discernământului chiar la momentul încheierii actului, partea legitimată poate proba că *actul a fost încheiat de o persoană pusă ulterior sub interdicție la momentul când actul a fost făcut, iar cauzele punerii sub interdicție existau şi erau îndeobşte cunoscute.*

ATENȚIE!

Art. 1205 alin. (2) C. civ.:

- *nu instituie o cauză de nulitate nouă*, distinctă de absența discernământului, ci doar un sistem alternativ de probă în situația specială a ipotezei sale;
- *nu instituie o incapacitate de exercițiu anterior punerii sub interdicție.*

3. Să fie exteriorizat; dacă hotărârea rămâne în forul interior al persoanei, nu suntem în prezența unui consimțământ

ATENȚIE!

Exteriorizarea nu presupune exclusiv forma scrisă. Ea se poate realiza şi verbal şi chiar printr-un comportament care, potrivit legii, convenției părților, practicilor statornicite între acestea sau uzanțelor, nu lasă nicio îndoială asupra intenției de a produce efecte juridice.

4. Să fie nealterat de vreun viciu de consimțământ, scopul reglementării acestora fiind tocmai acela de a garanta caracterul liber şi conştient al consimțământului

Viciile de consimțământ sunt:

- Eroarea
- Dolul
- Violența
- Leziunea

JURISPRUDENȚĂ

1. Condiția pur potestativă este aceea a cărei realizare depinde exclusiv de voința uneia dintre părți, astfel că obligația asumată sub condiție suspensivă pur potestativă din partea celui care se obligă este nulă (art. 1010 C. civ.), pe când cea potestativă simplă depinde atât de voința uneia dintre părți, cât şi de un element exterior acesteia.
Încetarea raportului contractual dintre pârâtele SC B. SRL şi SC F. SRL ca urmare a deciziei beneficiarului de optimizare a afacerii sale, cu repercusiuni asupra raportului contractual dintre

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

reclamantă şi SC F. SRL, constituie, în mod evident, un element exterior, şi nu unul ce depinde de voința exclusivă a uneia dintre părți, astfel că nu este afectată valabilitatea contractului. (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia civilă nr. 1133/2017).

2. Potrivit art. 1010 C. civ., obligația este nulă când s-a contractat sub o condiție potestativă din partea aceluia ce se obligă.
Prin urmare, este nulă clauza stipulată într-un contract de vânzare-cumpărare prin care vânzătorul şi-a asumat obligația cedării dreptului de concesiune asupra unui teren, drept care nu există în niciun patrimoniu şi a cărui naştere depinde de un eveniment viitor a cărui realizare, în contextul clauzei, depinde, la rândul ei, numai de voința celui care s-a obligat (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 3493 din 8 noiembrie 2011).

3. Consimțământul, ca element al voinței juridice, semnifică hotărârea de a te obliga juridiceşte şi manifestarea ei exterioară, iar pentru a fi valabil, el trebuie să emane de la o persoană având capacitatea de exercițiu şi, în orice caz, discernământ, iar dacă această condiție a consimțământului nu există, actul juridic este nul absolut.
În cazul în care la momentul încheierii unui act autentic partea contractantă nu a avut capacitatea psihică de apreciere a conținutului şi a consecințelor care rezultă din semnarea acestuia, fiind bolnavă psihic, cu diagnosticul de schizofrenie în evoluție, este exclusă orice manifestare de voință din partea acesteia săvârşită cu intenția de a produce efecte juridice şi, ca atare, actul astfel încheiat este nul absolut pentru lipsa discernământului, respectiv a consimțământului (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 2472 din 27 iunie 2014).

Notă: A se comenta sancțiunea lipsei de discernământ, din perspectiva noului Cod civil!

4. Construcția juridică realizată prin încheierea concomitentă a două contracte, unul de vânzare-cumpărare, în care s-a trecut un preț mai mic decât cel real, şi unul de împrumut, în care suma împrumutată reprezintă, în realitate, diferența dintre prețul real convenit de părți şi prețul aparent, declarat în contractul de vânzare-cumpărare, conține toate elementele unei simulații sub forma deghizării parțiale a elementului preț din conținutul contractului de vânzare-cumpărare.
Natura ilicită a acestei construcții juridice, prin care părțile au urmărit fraudarea legislației fiscale prin eludarea plății impozitului pe transferul proprietății, nu se răsfrânge asupra scopului urmărit de părți la încheierea contractului de vânzare-cumpărare, deoarece doar modalitatea de plată a prețului are în sine o componentă ilicită, iar nu întreaga operațiune de vânzare-cumpărare, care are la bază principiul libertății contractuale şi care nu contravine prevederilor art. 5 C. civ. 1864.
În această situație, una dintre părțile contractante nu poate obține anularea actelor juridice astfel încheiate pentru cauză ilicită, întrucât efectele simulației în raporturile dintre acestea sunt

guvernate de principiul priorității voinței reale a părților, conform prevederilor art. 1175 C. civ. 1864, sancțiunea civilă care intervine în cazul simulației prin deghizarea parțială a prețului fiind inopozabilitatea față de terți a situației create prin contractul ce conține elementul secret, iar nu nulitatea absolută (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 80 din 26 ianuarie 2016).

SPEȚE

1. La data de 02.10.2011, A, în calitate de vânzător, încheie cu B un contract de vânzare a unui imobil. Având în vedere debilitatea mintală de care suferă A, la 03.10.2011 se declanşează procedura punerii sale sub interdicție. La data de 05.02.2012, A îi vinde lui B un autoturism. La data de 05.03.2012 se pronunță hotărârea definitivă de punere sub interdicție a lui A (care atestă faptul că cel puțin din anul 2010 A este lipsit permanent de discernământ) dată la care se desemnează acestuia drept tutore pe C. La data de 06.03.2012, A îi închiriază lui B un apartament. La data de 01.08.2013, C află de actele încheiate de către A cu B. La data de 01.08.2016, C cheamă în judecată pe B, solicitând anularea celor trei acte. Sunt afectate cele trei acte de cauze de nulitate şi care sunt acestea? Care sunt condițiile admiterii acțiunii? Indicați eventuala sancțiune aplicabilă.

MINISPEȚE

1. În cazul în care A îi propune lui B un contract foarte avantajos, prevăzând că, dacă nu este refuzată în termen de 10 zile, oferta se va considera acceptată:

a) lipsa acceptării exprese echivalează cu neîncheierea contractului;

b) tăcerea are semnificația dată de voința exprimată şi va antrena considerarea contractului încheiat;

c) contractul va fi considerat încheiat dacă, după expirarea termenului de 10 zile, B va exprima acordul expres în legătură cu oferta făcută, arătând că este de acord cu semnificația dată de către A tăcerii sale.

2. Dacă A şi B convin încheierea unui contract de locațiune, dar şi că B are dreptul să „renunțe" la contract, fără plata unei remunerații şi fără a prevedea un termen în care „răzgândirea" ar putea avea loc:

a) contractul este nevalabil pentru lipsa intenției lui B de a se obliga;

b) contractul este nevalabil pentru că nu prevede termenul de răzgândire;

c) contractul este valabil.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

3. La data de 1.04.2014, A, în prezența mai multor prieteni, la Constanța, îl întreabă pe B dacă este de acord să îi vândă laptopul său contra sumei de 1.000 lei şi acesta din urmă răspunde printr-o mişcare a capului de sus în jos (A şi B fiind cetățeni români, domiciliați în România). Indicați răspunsul corect:

a) în speță suntem în prezența unei oferte a lui A, dar neacceptată de către B, pentru că acesta nu a exprimat un consimțământ nici scris, nici verbal şi nici nu s-a agreat de către părți că tăcerea ar însemna „da";

b) între părți s-a încheiat un contract de vânzare valabil;

c) vânzarea ar fi valabilă dacă B ar fi cetățean bulgar, domiciliat în Bulgaria.

Notă: Bulgarii dezaprobă prin mişcarea capului de sus în jos.

GRILE

1. Lipsa discernământului:

a) atrage anularea actului numai dacă este cunoscută de către cealaltă parte;

b) atrage nulitatea relativă a actului, putând fi invocată doar de către partea afectată;

c) atrage incapacitatea de exercițiu a părții afectate.

2. Lipsa discernământului la încheierea actului juridic civil:

a) echivalează cu lipsa consimțământului, atrăgând nulitatea absolută a actului;

b) trebuie dovedită pentru a se putea anula contractul prin care, singur, un minor în vârstă de 17 ani a vândut un computer în valoare de 3.000 lei;

c) trebuie dovedită de către partea care o afirmă.

3. Relația dintre consimțământ şi voința juridică:

a) este de la gen la parte;

b) este de la parte la gen;

c) este una de identificare completă.

4. Consimțământul nu este serios atunci când:

a) nu este dat cu intenția de a produce efecte juridice;

b) nu este dat în cunoştință de cauză;

c) este dat în gând, fără a fi manifestat în exterior.

5. În cazul în care consimțământul este dat cu rezervă mintală:

a) actul va fi întotdeauna nevalabil pentru absența unui consimțământ valabil, aşa cum pretinde principiul voinței reale;

BCU "ION CREANGĂ" UNIVERSITY LIBRARY

b) actul va fi valabil pentru că primează principiul voinței declarate;
c) actul ar putea fi valabil, pentru că principiul voinței reale nu este unul absolut.

6. Dacă A îi comunică lui B în mod eronat oferta sa de cumpărare, aspect cunoscut de B:
a) consimțământul lui A este afectat în factorul său intelectiv;
b) va prevala principiul voinței declarate;
c) va prevala principiul voinței reale.

7. Sancțiunea lipsei discernământului:
a) este nulitatea absolută, pentru că lipseşte cu totul consimțământul părții;
b) este nulitatea relativă expresă;
c) se aplică numai dacă partea are capacitate de exercițiu.

8. Codul civil din 2009, prin raportare la Codul civil din 1864:
a) restrânge principiul autonomiei de voință;
b) consolidează principiul autonomiei de voință;
c) renunță complet la principiul autonomiei de voință.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Care sunt sensurile noțiunii de consimțământ?
2. Care sunt cazurile în care consimțământul nu este exprimat serios?
3. Care este valoarea juridică a tăcerii?
4. Ce trebuie să probeze reclamantul într-o acțiune în anulare pentru lipsa discernământului?

Răspunsuri minispețe

1. a
2. c
3. b

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri grile

1. b
2. c
3. b
4. a
5. c
6. c
7. b
8. a

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 11 | Condiţii de fond. Consimţământul. Viciile de consimţământ

Noţiune	Viciile de consimţământ sunt împrejurări de fapt care determină ca, în sensul art. 1204 C. civ., consimţământul, adică manifestarea de voinţă exteriorizată în sensul de a încheia un act juridic civil, să nu fie liber ori să nu fie exprimat în cunoştinţă de cauză.

Enumerare

Potrivit art. 1206 C. civ., viciile de consimţământ sunt:

Eroarea, dolul şi, în anumite situaţii, leziunea (atunci când aceasta presupune profitarea de lipsa de experienţă ori de cunoştinţe a părţii al cărei consimţământ este viciat) alterează caracterul informat al consimţământului, *i.e.* calitatea acestuia de a fi exprimat în cunoştinţă de cauză. Violenţa şi, în anumite situaţii, leziunea (atunci când aceasta presupune profitarea de starea de nevoie a părţii al cărei consimţământ este viciat) alterează caracterul liber al consimţământului.

A. EROAREA

Noţiune	Eroarea este acel viciu de consimţământ care constă în falsa reprezentare subiectivă a unei realităţi obiective la momentul încheierii actului juridic.

Etalonul realităţii fals reprezentate este actul juridic încheiat în virtutea sensului obiectiv al manifestării de voinţă sau de voinţe. De exemplu, în cazul erorii asupra naturii sau obiectului contractului [art. 1207 alin. (2) pct. 1 C. civ.], ceea ce contează pentru existenţa viciului de consimţământ nu este faptul că partea în eroare se înşală asupra percepţiei celeilalte părţi cu privire la natura sau la obiectul contractului, ci faptul reprezentării greşite a naturii sau obiectului contractului format pe baza sensului obiectiv, exteriorizat, al manifestării de voinţe.

Această particularitate explică de ce, spre deosebire de sistemul Codului civil din anul 1864, noul Cod civil nu sancționează eroarea asupra naturii sau obiectului actului juridic (*error in negotio*) şi pe cea asupra identității obiectului prestației (*error in corpore*) cu nulitatea absolută, ci cu nulitatea relativă. Aşadar, există un act juridic provizoriu eficace chiar şi în aceste două situații şi, de vreme ce, pentru a fi provizoriu eficace (până la anularea sa), actul trebuie să aibă o natură, un obiect şi, după caz, un obiect derivat al prestației sau prestațiilor părților, sensul actului nu poate fi cel atribuit de voințele subiective (interne) ale părților, căci, prin ipoteză, acestea nu se întâlnesc, ci trebuie să fie sensul obiectiv al manifestării de voințe exteriorizate. Aşadar, dacă o parte crede că încheie o vânzare cu plata prețului în rate, în timp ce cealaltă parte crede că încheie doar o locațiune, se va forma, după caz, o vânzare sau o locațiune, în baza sensului obiectiv determinabil al manifestării de voințe, iar partea a cărei înțelegere a deviat de la acest sens obiectiv va fi fost în eroare.

În acest context, considerăm că generalizarea sancțiunii nulității relative pentru eroare, inclusiv, aşadar, pentru *error în negotio* şi *error in corpore*, demonstrează preferința legiuitorului actual pentru *securitatea dinamică a circuitului juridic* şi, în consecință, pentru un criteriu obiectiv de interpretare a sensului actului juridic, adică de stabilire a „voinței concordante" a părților în sensul art. 1266 C. civ. Viciul de consimțământ al erorii este mecanismul prin care este protejată voința subiectivă (internă), atunci când aceasta deviază, în mod scuzabil, de la înțelesul obiectiv al actului juridic. De asemenea, voinței subiective i se dă prioritate atunci când, de pildă din cauza folosirii unor termeni obiectiv improprii, dar înțeleşi la fel de către ambele părți, părțile sunt în acord, chiar dacă înțelesul subiectiv al actului deviază de la sensul care i s-ar putea da pe baza unor criterii obiective. În acest caz, sub rezerva posibilității de a o proba, „voința concordantă" a părților rezultă din întâlnirea voințelor subiective (interne).

În concluzie, identificarea erorii ca viciu de consimțământ presupune doi paşi: *întâi*, trebuie stabilit, de regulă prin criterii obiective, care este sensul actului juridic încheiat (ce natură sau obiect are actul, care sunt obiectele prestațiilor părților, ce calități au acestea etc.); *apoi*, trebuie stabilit dacă voința subiectivă a unei părți deviază de la sensul actului juridic astfel încheiat.

Sediul materiei

Normele generale privind viciul de consimțământ al erorii se regăsesc în art. 1206-1213 C. civ., inspirate, în mare parte, din art. 1428-1433 C. civ. italian. Aceste norme trebuie corelate cu regimul general al nulității relative (art. 1246 şi urm. C. civ.), aplicabilă în cazul vicierii consimțământului prin eroare (art. 1251 C. civ.), precum şi cu dispozițiile privind prescripția extinctivă a dreptului material la acțiunea în anulare [art. 2500 şi urm., în special art. art. 2529 alin. (1) lit. c) C. civ.].

Codul civil cuprinde, de asemenea, unele norme speciale privitoare la viciul de consimțământ al erorii în cazul anumitor acte juridice, de pildă pentru actul juridic al căsătoriei (art. 298 C. civ.), pentru actul de adopție [anulabil în caz de eroare asupra identității adoptatului, conform art. 479

alin. (1) C. civ.], pentru contractul de tranzacție [care nu poate fi anulat pentru eroare de drept referitoare la chestiunile ce constituie obiectul neînțelegerii părților – art. 2273 alin. (2) C. civ. –, chiar dacă eroarea de drept ar putea fi socotită scuzabilă potrivit art. 1208 alin. (2) C. civ., prin aceea că dispozițiile legale vizate nu sunt accesibile și previzibile].

Structura erorii

Ca viciu de consimțământ, eroarea are, în structura sa, un singur element, de factură subiectivă: falsa reprezentare de către *errans* a unei realități obiective la momentul încheierii actului juridic.

Formele erorii

Formele erorii pot fi clasificate după mai multe criterii. Aceste distincții prezintă importanță practică întrucât doar anumite forme de eroare atrag anulabilitatea actului, iar unele dintre aceste cazuri de eroare presupun condiții specifice.

➢ **I. În funcție de împrejurările asupra cărora poartă și de influența sa asupra voinței de a încheia actul**, eroarea poate fi ***esențială*** sau ***neesențială***.

În literatura de specialitate se afirmă că eroarea este esențială sau neesențială în funcție de efectele sale (consecințele juridice), însă aceste efecte sunt o consecință a calificării erorii ca fiind esențială sau neesențială, iar nu un criteriu de distincție. Dimpotrivă, din Codul civil și, în special, din art. 1207 rezultă că distincția se bazează pe un dublu criteriu: împrejurările cu privire la care poartă eroarea (realitățile fals reprezentate) și caracterul hotărâtor sau, dimpotrivă, indiferent al erorii în ceea ce privește voința de a încheia actul. În art. 1207 alin. (1), Codul civil prevede că „[p]artea care, la momentul încheierii contractului, *se afla într-o eroare esențială* poate cere anularea acestuia, dacă cealaltă parte știa sau, după caz, trebuia să știe că *faptul asupra căruia a purtat eroarea era esențial pentru încheierea contractului*" (s.n., C.P.). Textul folosește termenul „esențial" de două ori: prima oară pentru a califica natura erorii; a doua oară pentru a califica natura faptului asupra căruia cade eroarea. Totuși, nu este vorba despre două sensuri diferite ale termenului sau despre două condiții diferite ale erorii ca viciu de consimțământ. Vom reveni asupra acestui aspect în contextul analizei dedicate condițiilor erorii.

1. Eroarea este esențială când poartă asupra uneia dintre împrejurările prevăzute în art. 1207 alin. (2) C. civ. sau, excepțional, asupra uneia dintre împrejurările prevăzute în art. 1207 alin. (3) și (4).

Astfel, are caracter esențial:

⟶ **a) Eroarea care poartă asupra naturii sau obiectului actului, *error in negotio*** [art. 1207 alin. (2) pct. 1 C. civ.]

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În ciuda disocierii în text, după modelul Codului civil italian, între natura şi obiectul actului, eroarea asupra naturii actului şi eroarea asupra obiectului acestuia se suprapun de cele mai multe ori. Având în vedere art. 1225 alin. (1) C. civ., care defineşte obiectului contractului – definiţia fiind aplicabilă şi pentru obiectului actului unilateral, conform art. 1325 C. civ. –, eroarea cu privire la obiectul actului presupune o reprezentare greşită despre *„operaţiunea juridică, precum vânzarea, locaţiunea, împrumutul şi altele asemenea, convenită de părţi, astfel cum aceasta reiese din ansamblul drepturilor şi obligaţiilor"* care îşi au izvorul în act.

✍ **Exemplu:** o parte care a încheiat, în fapt, un contract de vânzare cu plata preţului în rate crede, eronat, că a încheiat un contract de locaţiune.

Întrucât, în cazul actelor juridice numite, obiectul astfel definit imprimă actului juridic natura sa, eroarea asupra obiectului implică eroarea asupra naturii actului. Disocierea, în art. 1207 alin. (2) pct. 1 C. civ., dintre natura şi obiectul actului este utilă în cazul actelor juridice nenumite, când eroarea asupra operaţiunii juridice nu presupune în mod necesar şi o falsă reprezentare a naturii juridice a actului.

✍ **Exemplu:** dacă părţile au încheiat un contract prin care, în contraprestaţie pentru constituirea unui drept de uzufruct, o parte constituie celeilalte un drept de superficie asupra unui bun propriu, dar crede, eronat, că a constituit tot un uzufruct, există o falsă reprezentare despre obiectul actului juridic nenumit, astfel cum acesta rezultă din ansamblul drepturilor şi obligaţiilor părţilor, dar nu există o eroare asupra naturii actului, care este, atât în realitate, cât şi în falsa reprezentare a părţii, un act juridic nenumit, cu titlu oneros şi comutativ, constitutiv de drepturi reale etc.).

→ **b) Eroarea care poartă asupra identităţii obiectului prestaţiei, *error in corpore*** [art. 1207 alin. (2) pct. 2 C. civ.]

Obiectul prestaţiei fiind bunul cu care sau în legătură cu care urmează să se execute prestaţia părţii (a se vedea, de exemplu, art. 1229 şi art. 1230 C. civ.) – *e.g.* bunul vândut, bunul închiriat, casa pe care trebuie să o repare antreprenorul etc. –, eroarea asupra identităţii obiectului prestaţiei presupune că, potrivit actului juridic încheiat în fapt, obligaţia urmează a fi executată cu privire la un anumit bun, în timp ce *errans* crede, greşit, că prestaţia se referă la un alt bun.

✍ **Exemple:** contractul de vânzare vizează un anumit timbru de colecţie aparţinând vânzătorului, dar cumpărătorul crede că obiectul prestaţiei vânzătorului este un alt timbru din colecţia acestuia; sau expeditorul încheie un contract pentru transportul de grâu la bordul unei anumite nave aparţinând transportatorului, dar, în fapt, contractul identifică un alt vas al transportatorului, cu nume similar şi cu capacitate de transport mai redusă.

→ **c) Eroarea care poartă asupra calităților obiectului prestației sau asupra unei alte împrejurări considerate esențiale de către părți, *error in substantia*** [art. 1207 alin. (2) pct. 2 C. civ.]

Termenul „esențial" trebuie înțeles, în acest context, ca având sensul de determinant sau hotărâtor; folosirea sa în art. 1207 alin. (2) pct. 2 este criticabilă întrucât poate crea aparența unei definiții circulare a erorii esențiale (*i.e.* este esențială eroarea care cade asupra unei calități sau împrejurări considerate esențiale de către părți). Norma trebuie interpretată în sensul că există eroare esențială atunci când cade asupra acelor calități ale obiectului prestației ori asupra acelor împrejurări care au fost determinante sau hotărâtoare pentru încheierea actului.

✍ **Exemple:** locatarul, scriitor în căutare de inspirație, închiriază un apartament crezând că acesta aparținuse, în trecut, unui poet celebru, dar, în fapt, apartamentul aparținuse unei alte persoane, cu nume identic celui purtat de poet; sau beneficiarul contractează pentru serviciile de consultanță financiară oferite de un anumit antreprenor, cu credința greșită că, pentru aceste servicii, antreprenorul primise un anumit certificat de calitate; ori colecționarul de antichități egiptene cumpără o monedă persană crezând, eronat, că aceasta este o monedă egipteană mai veche.

În toate cazurile, interesează ce anume au privit părțile ca fiind esențial (în sensul de determinant) pentru încheierea actului juridic. Sunt esențiale acele calități ale obiectului prestației și acele împrejurări cărora părțile le-au conferit acest caracter prin voința lor, expres sau implicit. Criteriul caracterului esențial (al substanțialității) este deci subiectiv, chiar dacă, pentru a interpreta voința părții sau a părților în acest sens, se va apela, în absența indiciilor din manifestarea de voințe, și la elemente obiective extrinseci acesteia, cum ar fi natura și destinația obișnuită a bunului, importanța acordată în mod obișnuit, pe piața relevantă, anumitor caracteristici ale bunului sau serviciului etc. Asemenea elemente permit prezumții simple despre calitățile și împrejurările pe care părțile le-au socotit ca esențiale (determinante) pentru încheierea actului juridic.

→ **d) Eroarea care poartă asupra identității persoanei sau asupra unei calități a acesteia în absența căreia actul nu s-ar fi încheiat, *error in personam*** [art. 1207 alin. (2) pct. 3 C. civ.]

Persoana la care se referă eroarea poate fi o parte contractantă sau un terț beneficiar al unui act unilateral sau al unui contract, precum este terțul beneficiar al unei stipulații pentru altul. Această formă de eroare presupune că identitatea unei astfel de persoane sau calitățile personale ale acesteia sunt determinante pentru încheierea actului juridic. Ca și în cazul lui *error in substantia*, acest caracter determinant este stabilit de voința părților, exprimată sau dedusă din împrejurări precum natura actului juridic (de exemplu, căsătoria sau adopția ori liberalitățile), obiectele obligațiilor (de exemplu, realizarea unei opere de artă), negocierile părților etc.

Printre aplicațiile prevăzute de lege se numără cazul improbabil al anulabilității căsătoriei pentru eroarea asupra identității fizice a viitorului soț, conform art. 298 alin. (2) C. civ. (nu însă și ipoteza mai probabilă a erorii asupra calităților determinante ale celuilalt soț), ori asupra identității

fizice a adoptatului, potrivit art. 479 alin. (1) C. civ. Generalizând, eroarea asupra persoanei poate apărea în actele juridice care, prin voința părților sau prin natura lor, au caracter *intuitu personae*, adică sunt încheiate în considerarea calităților unei anumite persoane. Pe lângă exemplele menționate, prevăzute de lege (cazuri de acte juridice *intuitu personae* prin natura lor), mai pot fi amintite, de pildă, situația erorii cu privire la identitatea fizică a donatarului sau la anumite calități ale acestuia, în considerarea cărora s-a făcut donația, ori situația erorii cu privire la experiența arhitectului contractat în considerarea unor proiecte de succes pe care, în mod eronat, clientul i le-a atribuit.

→ **e) Eroarea poartă asupra unei norme juridice determinante, potrivit voinței părților, pentru încheierea actului** [art. 1207 alin. (3) C. civ.]

✍ **Exemplu:** cumpărătorul unui teren, care intenționează să construiască un hotel, este în eroare asupra existenței unor reglementări prin care se instituie servituți aeronautice în zonă, de natură a interzice edificarea unor construcții înalte.

Din formularea art. 1207 alin. (3) C. civ., coroborat cu art. 1208 alin. (2) (înțelesul erorii de drept scuzabile), rezultă că eroarea de drept este doar în mod excepțional o eroare esențială: ca regulă, normele juridice relevante pentru actul încheiat nu sunt determinante în ceea ce privește voința părții sau a părților de a încheia actul juridic; prin excepție, normele pot deveni determinante „potrivit voinței părților", expresă sau implicită. Eroarea de drept poate purta asupra existenței sau a conținutului unei norme juridice. De asemenea, eroarea poate viza existența şi conținutul jurisprudenței obligatorii a Curții Constituționale sau a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, prin care, în cazurile prevăzute de lege, se dau interpretări obligatorii ale unor norme juridice (deciziile pronunțate de Curtea Constituțională în temeiul art. 11 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcționarea Curții Constituționale, deciziile pronunțate de către Înalta Curte de Casație şi Justiție în recursul în interesul legii, conform art. 514-518 C. pr. civ., şi hotărârile prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, pronunțate conform art. 519-521 C. pr. civ.). În astfel de cazuri, eroarea poartă, indirect, asupra conținutului normei astfel interpretate.

→ **f) Eroarea poartă asupra motivelor încheierii contractului, însă numai excepțional, dacă motivele au fost considerate hotărâtoare prin voința părților** [art. 1207 alin. (4) C. civ.]

Întrucât motivul care determină fiecare parte să încheie actul constituie cauza actului (art. 1235 C. civ.), eroarea asupra motivelor se confundă cu eroarea asupra cauzei. Propriu-zis, presupunând că *errans* are discernământ, eroarea nu poartă asupra însuşi motivului determinant pentru încheierea actului, în sensul că partea nu se înşală chiar cu privire la rațiunea încheierii actului. Mai curând, această rațiune se sprijină pe premise false. Cu alte cuvinte, eroarea asupra cauzei presupune o reprezentare greşită despre aptitudinea actului, față de împrejurările existente la data încheierii sale, de a servi unui anumit scop pentru care partea încheie actul, scop care se bazează însă pe premise false.

✍ **Exemple:** cumpărătorul unor cai încheie contractul pentru că a primit vestea că exemplarele sale au murit, veste care se dovedeşte ulterior a fi falsă (exemplul folosit de juristul german Pufendorf); cumpărătorul unei case într-un anumit oraş contractează în credința eronată că este iminentă o mutare în acel oraş din motive privind munca sa; sau o persoană închiriază, pentru o zi, un apartament care permite vizionarea unei parade militare, fără să cunoască faptul că, la data încheierii contractului, autoritățile luaseră deja decizia reprogramării paradei din cauza condițiilor meteorologice preconizate.

Ca regulă, eroarea asupra simplelor motive este indiferentă. Prin excepție, pentru ca eroarea asupra motivelor să fie esențială şi să atragă anulabilitatea actului, este necesar ca motivele (cauza) să fi fost contractualizate, adică să fi fost înțelese de părți ca fiind hotărâtoare pentru încheierea actului, de regulă în urma comunicării, de către partea care urmăreşte un anumit scop, a caracterului determinant al acestuia pentru încheierea actului [conform art. 1207 alin. (4) C. civ., eroarea asupra motivelor este esențială dacă „prin voința părților asemenea motive au fost considerate hotărâtoare"]. Uneori, eroarea care vizează şi motivele încheierii actului nu este o *pură* eroare asupra motivelor, ci o consecință a unei erori asupra calităților substanțiale ale prestației sau ale obiectului prestației ori asupra calităților esențiale ale celeilalte părți. Astfel de erori apar atunci când partea, înşelându-se asupra calității prestației/a obiectului prestației ori asupra cocontractantului, se înşală şi asupra aptitudinii prestației celeilalte părți sau a obiectului acestei prestații (un bun) de a satisface scopul pentru care *errans* a încheiat actul.

✍ **Exemplu:** o persoană cumpără un autoturism pe care doreşte să îl folosească pentru transportul de marfă, însă, din cauza unor caracteristici tehnice, autoturismul este apt numai pentru transportul de persoane.

În astfel de cazuri, când reprezentarea greşită a aptitudinii actului de a satisface un anumit scop al părții derivă din *error in substantia* sau din *error in personam*, trebuie aplicate regulile proprii celor din urmă categorii de eroare, dovada faptului că partea nu poate realiza scopul pentru care a încheiat actul fiind, în principiu, o dovadă a caracterului esențial al erorii.

2. Eroarea este neesențială ori de câte ori poartă asupra altor împrejurări decât cele la care se referă art. 1207 C. civ. Este neesențială, de exemplu, eroarea privind o calitate indiferentă a obiectului prestației sau eroarea de drept privitoare la o normă care nu era determinantă, potrivit voinței părților, pentru încheierea contractului ori simpla eroare de calcul.

Cea din urmă formă de eroare, reglementată expres în art. 1210 C. civ., presupune consemnarea, în înscrisul constatator al actului juridic (în act în sensul de *instrumentum*), a unui rezultat eronat pentru o operațiune matematică ale cărei elemente nu fac obiectul niciunei false reprezentări din partea vreuneia dintre părți.

✍ **Exemplu:** părțile negociază şi convin închirierea unui spațiu pentru birouri în suprafață de 80 mp la o chirie de 30 de lei/mp, dar calculează greşit o chirie lunară totală de 2.600 de lei, pe care o consemnează în înscris.

Părțile nu sunt în eroare cu privire la prestațiile reciproce şi la criteriile de determinare a acestora, dar rezultatul operațiunii matematice de determinare a obiectului prestației locatarului este greşit. Eroarea de calcul nu se confundă cu eroarea materială.

Cea din urmă implică o greşeală nu în vreo operațiune de calcul, ci exclusiv în consemnarea voinței părților, nepresupunând vreo viciere a consimțământului, fie şi neesențială. Cu alte cuvinte, în cazul erorii de calcul, părțile vor, conştient, să consemneze un anumit rezultat, dar acesta este, matematic, greşit.

Dimpotrivă, în cazul erorii materiale, părțile nu vor să consemneze rezultatul care, finalmente, este reflectat de înscris printr-o simplă greşeală de redactare.

✍ **Exemplu:** preluând exemplul de mai sus, dacă părțile stabilesc chiria totală – corect calculată – de 2.400 de lei –, dar o greşeală de redactare a înscrisului a făcut ca suma menționată să fie de 24.000 de lei, nu există o eroare de calcul, ci numai o eroare materială. Spre deosebire de prima, care poate atrage rectificarea înscrisului pentru ca acesta să reflecte voința reală a părților, cea din urmă nu presupune nici măcar rectificarea, ci va fi înlăturată prin regulile de interpretare a actelor juridice, voința concordantă a părților fiind alta decât aceea pe care o reflectă conținutul literal al actului (art. 1266 C. civ.).

Importanța distincției dintre eroarea esențială şi cea neesențială priveşte consecințele erorii. În cazul erorii esențiale, actul va fi anulabil dacă sunt întrunite şi celelalte cerințe pentru anulabilitate. În cazul erorii neesențiale, actul este valabil şi eficace.

Se consideră uneori că o eroare neesențială ar putea justifica o reducere a prestației părții căzute în eroare, însă o asemenea soluție ar fi posibilă numai în baza unei prevederi exprese, dat fiind că ar presupune o deviere de la forța obligatorie a actului încheiat [art. 1270 alin. (1) C. civ.].

În consecință, de regulă, eroarea neesențială rămâne fără efecte juridice. Face excepție eroarea de calcul, care atrage rectificarea înscrisului constatator al actului la cererea oricăreia dintre părți (art. 1210 C. civ.), fie amiabil, fie prin dispoziția instanței judecătoreşti.

➢ **II. În funcție de natura împrejurării asupra căreia poartă**, se distinge între *eroarea de fapt* şi *eroarea de drept*.

Prima vizează împrejurări de fapt şi înglobează, în consecință, eroarea asupra naturii sau obiectului actului, a identității obiectului prestației, a persoanei, a calităților obiectului prestației sau a altor împrejurări esențiale ori asupra motivelor.

Eroarea de drept vizează existența şi conținutul unei norme juridice.

Distincția are relevanță pentru condiția caracterului scuzabil al erorii. În cazul erorii de drept, acest caracter are un înțeles particular, eroarea fiind scuzabilă numai dacă dispoziția legală greșit percepută nu este accesibilă și previzibilă [art. 1208 alin. (2) C. civ.].

➢ **III. În funcție de cauza erorii** (sau, altfel spus, de nivelul la care apare în procesul de formare și de exteriorizare a voinței juridice), se poate distinge între ***eroarea apărută în formarea voinței interne*** și ***eroarea apărută în exteriorizarea voinței interne***, adică în declarația de voință.

În ambele cazuri, există o divergență între voința internă a lui *errans* și actul juridic încheiat în fapt. În primul caz însă, partea în eroare transmite, prin declarația sa de voință, exact ceea ce dorește să transmită, având o reprezentare greșită despre actul juridic astfel încheiat (de exemplu, *Primus* dorește să cumpere autoturismul lui *Secundus*, declarația sa de voință – concretizată într-o ofertă – exprimă corect această intenție, dar *Primus* își reprezintă greșit acea calitate a autoturismului constând în neschimbarea motorului original). Aici, eroarea se manifestă în procesul de formare a voinței interne, în sensul că la acest moment partea își reprezintă greșit împrejurări de fapt sau de drept hotărâtoare pentru încheierea actului. În al doilea caz, partea în eroare transmite, prin declarația sa de voință, altceva decât a dorit să transmită, deci își reprezintă greșit chiar sensul propriei declarații de voință.

Un **exemplu** din dreptul german este următorul: directorul unei școli comandă hârtie igienică pentru școală, cerând 25 „Gros", termen despre care are convingerea că înseamnă pachete de câte două role. În realitate, sensul obiectiv al termenului, folosit în industrie, era acela de pachete de câte 144 de role. Comanda a fost acceptată, iar contractul s-a încheiat pentru 3.600 de role în loc de 50, câte dorea directorul școlii. Contractul a fost, ulterior, anulat la cererea celui din urmă. Aici, eroarea se manifestă doar în procesul de exteriorizare (comunicare) a voinței interne, adică în declarația de voință; *errans* cunoaște împrejurările hotărâtoare pentru încheierea actului, dar actul ajunge să devieze de la voința sa internă pentru că aceasta din urmă a fost greșit exteriorizată.

Astfel cum rezultă din art. 1211 C. civ., în cazul erorii asupra declarației de voință, greșita reprezentare cu privire la sensul propriei declarații de voință poate să rezulte dintr-o neînțelegere a înțelesului termenilor utilizați (eroare de comunicare a declarației de voință) sau din denaturarea conținutului declarației de voință transmise prin alte persoane sau prin mijloace de comunicare la distanță (eroare de transmitere a declarației de voință).

Nu există diferențe de regim juridic între eroarea apărută în formarea voinței interne și cea manifestată cu ocazia exprimării acestei voințe. În ultimul caz, „[d]ispozițiile privitoare la eroare se aplică în mod corespunzător" (art. 1211 C. civ.). Distincția poate prezenta interes totuși din rațiuni practice: în cazul unei erori de comunicare a declarației de voință, eroarea va fi scuzabilă și va atrage anulabilitatea actului numai în situații excepționale în care *errans* nu putea, cu diligențe rezonabile, să observe divergența dintre sensul declarației de voință și ceea ce a vrut, în fapt, să exprime (de exemplu, se încheie un contract prin utilizarea unor formulare de comandă redactate într-o limbă străină sau cu folosirea unor termeni specifici unei anumite industrii). Iar în cazul unei erori de

transmitere printr-o altă persoană sau prin mijloace de comunicare la distanță, eroarea nu va fi scuzabilă dacă transmiterea greşită a declarației de voință s-a datorat alegerii neglijente, de către *errans*, a unui mandatar nediligent sau a unui mijloc de comunicare deficitar.

Eroarea asupra declarației de voință presupune, pentru a atrage anulabilitatea actului, toate condițiile erorii în general, inclusiv, aşadar, cerința ca cealaltă parte să fi cunoscut caracterul esențial al împrejurării fals reprezentate.

Un **exemplu** în acest sens este oferit de jurisprudența engleză: locatorul doreşte să ofere un spațiu spre închiriere pentru o chirie anuală de 126.000 de lire, dar, dintr-o eroare a avocaților săi, care transmit oferta, aceasta conține o chirie propusă de 65.000 de lire (prezentată ca fiind valoarea de piață a folosinței imobilului respectiv), pe care locatarul o acceptă. Într-un asemenea caz, cât timp chiria oferită nu era atât de scăzută încât locatarul să fi trebuit, obiectiv, să realizeze că aceasta nu poate corespunde intenției locatorului, contractul nu este anulabil.

➢ **IV. După cum eroarea îi este sau nu imputabilă lui *errans***, aceasta poate fi ***scuzabilă*** sau ***nescuzabilă***.

Eroarea este scuzabilă dacă faptul asupra căruia a purtat eroarea nu putea fi cunoscut, în împrejurările date, cu diligențe rezonabile. Criteriul de apreciere a caracterului scuzabil al erorii este obiectiv: eroarea va fi scuzabilă dacă o persoană diligentă (modelul bunului proprietar) aflată în împrejurările concrete în care s-a încheiat actul nu ar fi putut cunoaşte realitatea fals reprezentată.

Numai eroarea scuzabilă atrage anulabilitatea actului (art. 1208 C. civ.).

Condițiile erorii – viciu de consimțământ

Pentru a vicia consimțământul în sens tehnic, determinând anulabilitatea actului juridic, eroarea trebuie să întrunească, cumulativ, următoarele condiții:

1. În primul rând, eroarea trebuie să fie esențială, adică hotărâtoare pentru voința părții de a încheia actul juridic. După cum rezultă din art. 1207 şi art. 1210-1211 C. civ., uneori, legea priveşte eroarea ca fiind esențială în considerarea tipului de împrejurare asupra căreia poartă. Este cazul lui *error in negotio* şi al lui *error in corpore* [art. 1207 alin. (2) pct. 1 şi 2 C. civ.].

De cele mai multe ori însă, legea impune verificarea caracterului esențial al erorii de la caz la caz, admițând că eroarea care poartă asupra altor aspecte decât natura sau obiectul actului ori identitatea obiectului prestației poate fi, după caz, esențială sau neesențială. Este cazul erorii asupra calităților obiectului prestației sau a altei împrejurări considerate esențiale, a identității sau a calităților unei persoane, a unei norme juridice, a motivelor pentru încheierea actului etc.

Eroarea asupra identității persoanei nu este obiectiv esențială, deşi la această concluzie s-ar putea ajunge din redactarea similară a pct. 2 şi 3 din art. 1207 alin. (2) C. civ. Aşadar, în cazurile de *error in personam*, caracterul esențial se verifică de la caz la caz, indiferent dacă eroarea vizează identitatea sau calitățile esențiale ale unei persoane (comparativ, art. 1429 pct. 2 C. civ. italian are un

conținut mai clar, prevăzând că eroarea este esențială când cade asupra identității sau asupra calității celeilalte părți contractante, dacă una sau cealaltă a fost determinantă pentru consimțământ).

2. În al doilea rând, în actele juridice bilaterale sau plurilaterale, trebuie ca cealaltă sau celelalte părți să fi ştiut sau să fi trebuit să ştie că faptul asupra căruia a purtat eroarea era esențial pentru încheierea contractului. Trebuie făcute mai multe observații în legătură cu această cerință:

- în ceea ce priveşte cazurile în care se aplică această condiție, în literatura de specialitate se arată, adesea, că este vorba numai despre acte juridice cu titlu oneros. În schimb, se consideră că, în actele cu titlu gratuit, imperativul protecției voinței dispunătorului prevalează asupra nevoii de protecție a securității circuitului juridic. Totuşi, art. 1207 alin. (1) C. civ. nu cuprinde o asemenea distincție în funcție de natura oneroasă sau gratuită a actului juridic, iar însăşi formularea acestei condiții sugerează că, în concepția legiuitorului, obiectivul (de interes public) de ocrotire a securității dinamice a circuitului juridic, asigurând încrederea subiectelor de drept în eficacitatea actelor încheiate, are întâietate față de protecția interesului particular al lui *errans* de a nu fi ținut de un act care nu corespunde voinței sale interne, indiferent dacă acest act este cu titlu oneros sau gratuit;
- întrucât, în cazul actelor unilaterale, nu există „cealaltă parte" participantă la încheierea actului [în termenii art. 1207 alin. (1) C. civ.], aplicarea corespunzătoare a dispozițiilor privind eroarea în materia actului juridic unilateral înseamnă excluderea acestei condiții incompatibile cu actele formate doar prin manifestarea de voință a autorului (art. 1325 C. civ.);
- nu se cere o eroare comună, în sensul că cealaltă sau celelalte părți nu trebuie, la rândul lor, să îşi reprezinte greşit realitatea la încheierea actului juridic. Se cere numai ca cealaltă parte sau celelalte părți să fi trebuit, cel puțin, să ştie că aspectul asupra căruia a căzut eroarea era esențial (determinant) pentru voința lui *errans* de a încheia actul. Astfel formulată, cerința cuprinsă în ultima parte a art. 1207 alin. (1) C. civ. este criticabilă sub aspectul tehnicii legislative deoarece pare să dubleze condițiile formelor de eroare esențială, toate aceste forme presupunând că natura determinantă a realității fals reprezentate este contractualizată, deci în atenția ambelor părți, fie pentru că legea o socoteşte obiectiv determinantă (eroarea asupra naturii sau obiectului actului şi eroarea asupra identității obiectului prestației), fie pentru că a fost socotită astfel potrivit voinței părților (în toate celelalte cazuri de eroare). Spre comparație, art. 1428 şi art. 1431 C. civ. italian, din care este inspirat, în cea mai mare parte, regimul erorii în noul Cod civil, prevăd că eroarea însăşi trebuie să fie cogniscibilă, deci să poată fi descoperită de către o persoană care manifestă o diligență normală, pe baza conținutului actului, a circumstanțelor încheierii sale şi a calității părților. Codul civil român nu a preluat condiția cogniscibilității erorii;
- testul cunoaşterii sau al necesității cunoaşterii faptului asupra căruia a purtat eroarea este obiectiv: caracterul determinant trebuie să fie cunoscută dacă o persoană diligentă (din nou, modelul bunului proprietar) aflată în condițiile concrete în care s-a încheiat actul ar fi realizat că împrejurarea asupra căreia, ulterior, se dovedeşte că a purtat eroarea a fost determinantă pentru voința lui *errans* de a încheia acel act juridic.

3. **În al treilea rând,** eroarea trebuie să fie scuzabilă în sensul amintit mai sus (art. 1208 C. civ.). Caracterul scuzabil al erorii de drept este exclus dacă norma în discuţie îndeplineşte, cumulativ, condiţiile de accesibilitate şi previzibilitate. Accesibilitatea normei presupune, în principal, aptitudinea normei de a fi cunoscută destinatarilor ca urmare a aducerii sale la cunoştinţă subiectelor de drept prin publicarea actelor normative conform art. 11 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă. Previzibilitatea normei presupune aptitudinea acesteia de a fi înţeleasă de destinatari, deci caracterul precis şi inteligibil, de natură a permite subiectelor de drept să-şi însuşească conţinutul normei, să înţeleagă urmările aplicării normei şi să îşi adapteze conduita în funcţie de normă.

4. **În al patrulea rând,** riscul de eroare trebuie să nu fi fost asumat şi să nu poată fi considerat, după împrejurări, ca fiind asumat de către cel care invocă eroarea (art. 1209 C. civ.).

Ipoteza trebuie diferenţiată de aceea în care o parte renunţă încă de la data încheierii actului la aplicarea, în ceea ce o priveşte, a condiţiei consimţământului neviciat. O astfel de convenţie ori clauză de înlăturare a unei condiţii de validitate este echivalentă unui acord asupra suprimării unei cauze de nulitate şi este considerată nescrisă potrivit art. 1246 alin. (4) teza a II-a C. civ.

În consecinţă, asumarea riscului de eroare presupune acceptarea, expresă sau implicită, a riscului unei reprezentări subiective greşite, la momentul încheierii contractului, despre una sau mai multe împrejurări determinate, iar nu despre orice împrejurări aflate în legătură cu actul încheiat. Este, de exemplu, cazul actelor juridice cu titlu oneros şi aleatorii, în care partea – cel puţin una [art. 1173 alin. (2) C. civ.] – nu poate pretinde vicierea consimţământului ca urmare a erorii asupra împrejurării de care depindea şansa câştigului urmărit, deoarece, acestei şanse corespunzându-i riscul unei pierderi, partea trebuie considerată a-şi fi asumat riscul unei aprecieri greşite a împrejurărilor care influenţează şansa de câştig.

✍ **Exemplu:** titularul unui brevet de invenţie care a acordat o licenţă pentru exploatarea invenţiei, în schimbul unei remuneraţii anuale de 20% din profitul generat de exploatarea invenţiei de către licenţiat, nu poate obţine anularea contractului pentru eroare sub motiv că, la data contractării, nu a cunoscut că era pe punctul de a fi introdusă pe piaţă o tehnologie concurentă de natură să scadă radical beneficiul aşteptat de pe urma exploatării invenţiei sale).

5. **În al cincilea rând,** eroarea trebuie să fie invocată cu bună-credinţă (art. 1212 C. civ.).

Din formularea art. 1212 C. civ. rezultă că reaua-credinţă în invocarea erorii împiedică însăşi anularea actului într-o ipoteză în care sunt îndeplinite toate celelalte condiţii ale anulabilităţii pentru eroare. În consecinţă, refuzul de a da efect erorii în ipoteza art. 1212 C. civ. poate fi privit ca un remediu specific, în materia erorii, pentru exerciţiul abuziv al dreptului de a obţine anularea actului pentru eroare (art. 15 C. civ.).

Eroarea este invocată contrar exigențelor bunei-credințe, atunci când partea care se prevalează de viciul de consimțământ fie nu urmărește să își protejeze interesul particular de a nu fi ținut de un act care nu corespunde scopului pentru care a contractat, ci acționează cu intenția de a prejudicia (pe cealaltă parte), fie, deși urmărește acest interes legitim, o face într-un mod excesiv și nerezonabil. Intră în prima ipoteză, de exemplu, situația în care, deși a existat o eroare esențială, împrejurări ulterioare încheierii actului au făcut ca acesta să fie profitabil pentru *errans*, care, în consecință, solicită anularea în scop șicanator.

✍ **Exemplu:** cumpărătorul, care se ocupă cu achiziția și revânzarea de tablouri, a fost într-o eroare esențială cu privire la autorul tabloului cumpărat, însă, între timp, prețurile lucrărilor atribuite autorului real al tabloului au crescut exponențial, iar contractul de vânzare s-a dovedit a fi deosebit de profitabil.

Intră în a doua ipoteză, de exemplu, situația în care *errans*, deși descoperă eroarea, rămâne în pasivitate o perioadă îndelungată și, cu știință, îl lasă pe cocontractant să facă investiții considerabile bazându-se pe act, iar apoi solicită anularea la sfârșitul termenului de prescripție extinctivă, când există o disproporție între beneficiul minor pe care anularea l-ar genera pentru *errans* și prejudiciul deosebit care i s-ar cauza cocontractantului.

✍ **Exemplu:** într-un contract de schimb de construcții, un copermutant, aflat în eroare, descoperă eroarea, dar așteaptă pentru a vedea dacă, în funcție de variația prețurilor pentru bunuri imobile, actul se dovedește a fi profitabil; în același timp, *errans* știe că cealaltă parte, bazându-se pe contract, întreprinde investiții considerabile și își asumă obligații oneroase pentru a transforma construcția dobândită într-un ansamblu rezidențial; către sfârșitul termenului de prescripție și după ce cocontractantul a finalizat investițiile, primul copermutant solicită anularea actului.

Proba erorii

Chiar dacă eroarea reprezintă un viciu de consimțământ la încheierea unui act juridic – care va trebui dovedit ca o premisă a anulării pentru eroare –, existența erorii, în sine, este un fapt juridic pentru a cărui dovedire legea permite utilizarea oricărui orice mijloc de probă, inclusiv – pe lângă înscrisuri – martori și prezumții judiciare [art. 309 alin. (1)-(2) și alin. (3) pct. 5, precum și art. 329 C. pr. civ.].

Consecințele erorii – viciu de consimțământ

Dacă sunt întrunite toate condițiile erorii – viciu de consimțământ, actul este **anulabil** (afectat de nulitate relativă), conform art. 1207 alin. (1) C. civ.

Specifică erorii este posibilitatea de înlăturare a anulabilității prin **adaptarea contractului** (1213 C. civ.), în plus față de confirmare, posibilă, ca regulă, indiferent de cauza de anulabilitate (art. 1262 şi urm.). Adaptarea actului este posibilă numai pentru contracte, mecanismul său fiind incompatibil cu specificul actelor unilaterale (art. 1325 raportat la art. 1213 C. civ.). Adaptarea presupune că, în termen de 3 luni de la data la care cocontractantul a fost informat (inclusiv, după caz, prin chiar cererea adresată instanței pentru anularea contractului) despre modul în care *errans* a înțeles contractul şi înainte de a se fi dispus anularea contractului printr-o hotărâre judecătorească definitivă sau de a se fi convenit asupra anulării, cocontractantul trebuie să îi comunice lui *errans* acordul său pentru executarea contractului astfel cum acesta a fost înțeles de către *errans*. Acest acord poate fi expres sau implicit, rezultând neechivoc şi din executarea actului în modul în care a fost perceput de către *errans*.

Prin efectul adaptării se stinge dreptul material la acțiunea în anularea contractului, iar manifestările unilaterale de voință ale lui *errans* în sensul de a se prevala de nulitate rămân fără efecte [art. 1213 alin. (3) C. civ.]. Spre deosebire de cazul înlăturării anulabilității prin confirmare, adaptarea produce acest efect în mod indirect, printr-o modificare retroactivă a contractului: în locul sensului obiectiv rezultat din acordul de voințe al părților, sens cu care actul juridic a fost provizoriu eficace, contractul va avea înțelesul subiectiv pe care i l-a atribuit *errans*, iar această modificare este considerată a avea loc *ex tunc*, încă de la momentul încheierii actului [art. 1213 alin. (1) C. civ.]. Ca atare, adaptarea înlătură însăşi eroarea, printr-o ficțiune juridică care determină ca, la momentul încheierii actului, să nu existe nicio neconcordanță între sensul subiectiv atribuit actului de către *errans* şi sensul obiectiv al actului. Deşi Codul civil nu prevede expres acest lucru în art. 1213, dat fiind că adaptarea are loc în baza unui act unilateral al cocontractantului şi operează retroactiv, ea nu poate fi opusă terților de bună-credință care, în perioada în care a fost provizoriu eficace actul originar (în sensul său obiectiv), au câştigat drepturi în legătură cu acesta [de exemplu, adaptarea unui contract translativ cu privire la un drept real imobiliar nu va putea fi opusă terțului care, între timp, a dobândit de la cocontractantul lui *errans* drepturi asupra bunului imobil, dacă nu era notată în cartea funciară acțiunea în anularea contractului inițial – art. 902 alin. (2) pct. 19 C. civ. –, iar anulabilitatea actului nici nu a fost cunoscută, în fapt, de către terț – art. 22 alin. (1) C. civ.].

B. DOLUL

Noțiune	Dolul este acel viciu de consimțământ care constă în inducerea (provocarea) unei false reprezentări subiective a unei realități obiective la momentul încheierii actului juridic. Aşadar, dolul reprezintă o eroare provocată, iar nu spontană.

Sediul materiei	Dolul este reglementat, în principal, în art. 1206, art. 1214-1215, art. 1257 şi art. 1265 C. civ. Norme speciale privind dolul în anumite acte juridice sunt cuprinse, de exemplu, în art. 298 (căsătoria), art. 419 (recunoaşterea de filiaţie), art. 479 (adopţia), art. 1038 (testamentul) şi art. 1343 C. civ. (plata). Cele mai multe astfel de norme speciale sunt aplicaţii ale regimului general al dolului.

Structura dolului

Structura dolului prezintă un element **obiectiv** şi unul **subiectiv**.

1. Elementul obiectiv al dolului constă, astfel cum rezultă din art. 1214 alin. (1) C. civ., în manoperele frauduloase prin care se induce eroarea sau în omisiunea frauduloasă de informare a părţii induse în eroare.

Manoperele dolosive constau în orice fapte comisive de natură să inducă falsa reprezentare a realităţii. Uneori, aceste fapte pot fi ostensibil contrare ordinii publice sau bunelor moravuri, precum sunt plăsmuirea unui înscris, comunicarea unor informaţii care nu corespund realităţii (minciuna) etc. Alteori, elementul obiectiv al dolului este insidios, subtil, în sensul că mijloacele folosite nu au, prin chiar natura lor, o aparenţă de ilicitate, dar sunt constitutive de dol din cauza scopului ilicit către care sunt orientate, împrejurare care dovedeşte că, în realitate, elementele din structura dolului nu sunt net separabile.

✍ **Exemplu:** cazul cultivării graduale, într-o perioadă mai lungă de timp, a convingerilor unei persoane, în scopul ascuns de a o determina să facă anumite acte juridice (de exemplu, manipularea testatorului în scopul de a-l determina să exheredeze un anumit succesibil, prin cultivarea, în timp, în conştiinţa testatorului, a unei imagini negative asupra celui dezmoştenit; în mod corespunzător, cultivarea şi exploatarea vicleană a sentimentelor de afecţiune ale unei persoane pentru a o determina să facă o liberalitate etc. – astfel de mijloace utilizate în materia liberalităţilor sunt, tradiţional, desemnate prin noţiunile de *sugestie* sau *captaţie*, de regulă diferenţiate numai prin subtilitatea manoperelor dolosive folosite).

Pentru a putea fi socotite „manopere frauduloase", mijloacele folosite trebuie să fie, obiectiv, idonee pentru a induce în eroare, adică susceptibile să inducă unei persoane rezonabile (unui bun proprietar) o falsă reprezentare a realităţii şi, prin aceasta, voinţa de a încheia un act juridic. Astfel, în principiu, nu sunt mijloace frauduloase şi nu constituie dol, de exemplu, simpla exagerare a calităţilor mărfurilor sau a serviciilor oferite (cu cât astfel de exagerări au formulări mai generale, cu atât este mai puţin probabil ca ele să poată constitui element obiectiv al unui dol) sau simpla

exprimare a unor opinii sau credinţe, în împrejurări în care, obiectiv, nu ar exista motive pentru ca o persoană rezonabilă să se încreadă în acestea, de exemplu, pentru că ele provin de la persoane neavizate.

Reticenţa dolosivă constă, conform art. 1214 alin. (1) C. civ., în omisiunea frauduloasă a unei părţi de a-l informa pe cocontractant asupra unor împrejurări pe care se cuvenea să i le dezvăluie. Doctrina acceptă în mod unanim că poate exista dol prin reticenţă atunci când este incidentă o obligaţie legală de informare, nerespectată de către parte. Este, de exemplu, cazul obligaţiei de informare care incumbă profesioniştilor la încheierea contractelor cu consumatorii [a se vedea, în special, art. 14 şi art. 27 lit. b) din Legea nr. 296/2004 privind Codul consumului]. În mod similar, pot exista obligaţii de informare având ca izvor un act juridic, de pildă un acord de negociere prin care, în contextul formării progresive a unui contract complex, părţile îşi asumă obligaţia de a se informa reciproc despre toate împrejurările relevante pentru contractul preconizat.

Mai dificilă este problema de a şti dacă şi în ce condiţii poate exista dol prin reticenţă şi în absenţa vreunei obligaţii de informare anume prevăzute prin lege sau printr-un act juridic. Formularea art. 1214 C. civ., precum şi îndatorirea generală de bună-credinţă (aplicabilă, conform art. 1170 C. civ., şi în faza de negociere şi de încheiere a actului juridic) sugerează că domeniul dolului prin reticenţă nu este limitat la astfel de obligaţii, ci cuprinde orice situaţii în care „se cuvine" comunicarea anumitor informaţii. Pe de altă parte, nu orice omisiune de informare constituie dol, deci comunicarea de informaţii nu „se cuvine" – în termenii art. 1214 C. civ. – în virtutea simplului fapt că între părţi există o asimetrie informaţională, adică o parte deţine informaţii necunoscute celeilalte. Sancţionarea reticenţei prin anulabilitatea contractului trebuie pusă în balanţă cu dezideratul de a stimula potenţialii contractanţi în a se informa în mod diligent despre împrejurările care interesează actul preconizat, precum şi de a recompensa investiţiile făcute de părţi pentru obţinerea de informaţii valoroase.

În consecinţă, considerăm că, pentru a se putea socoti că se cuvine comunicarea unor informaţii în absenţa unei obligaţii propriu-zise de informare, trebuie comparate eforturile întreprinse de o parte pentru a dobândi informaţia şi eforturile care ar trebui întreprinse de cealaltă parte pentru a dobândi aceeaşi informaţie (în termeni economici, ar trebui comparate costurile relative ale informării pentru cele două părţi). Comunicarea se cuvine dacă partea căreia i se impută dolul a dobândit informaţia cu eforturi reduse, în timp ce cealaltă parte nu are acces la acea informaţie sau ar putea să o dobândească numai cu eforturi mari.

✍ **Exemplu:** s-ar cuveni ca vânzătorul unui autoturism la mâna a doua să comunice cumpărătorului o anumită defecţiune a cutiei de viteze, defecţiune care se manifestă ocazional şi de care vânzătorul a devenit conştient prin simpla utilizare îndelungată a autoturismului, dar pe care cumpărătorul nu ar putea să o afle, înainte de încheierea contractului, decât prin expertizarea tehnică a bunului.

2. Elementul subiectiv al dolului are, la rândul său, două componente.

Din punctul de vedere al părții al cărei consimțământ este viciat, dolul presupune, ca și eroarea, falsa reprezentare subiectivă a unei realități obiective la data încheierii actului juridic. Din punctul de vedere al autorului dolului, elementul subiectiv constă în intenția de a induce în eroare, aceasta fiind componenta subiectivă specifică dolului ca viciu de consimțământ. Această intenție poate fi ***directă***, când autorul dolului urmărește tocmai inducerea în eroare, sau ***indirectă***, când, prin faptele sale comisive sau omisive, autorul dolului urmărește un alt obiectiv, dar acceptă că cealaltă parte ar putea fi indusă în eroare. Astfel, va exista dol nu doar atunci când autorul comunică părții o informație despre care știe că este falsă, ci și atunci când face afirmații de fapt, precise (mai mult decât simple opinii), fără niciun temei, adică fără vreun motiv pentru a crede că faptul afirmat este adevărat sau fals; în acest caz, autorul dolului acceptă cea din urmă posibilitate și, în consecință, acceptă posibilitatea inducerii în eroare a părții.

Dimpotrivă, nu reprezintă dol comunicarea de informații false sau omisiunea de comunicare a unor împrejurări adevărate din simpla culpă a părții. Într-un asemenea caz, partea al cărei consimțământ a fost viciat se va putea prevala de eroare. În plus, dacă există o obligație precontractuală de informare, partea indusă în eroare ar putea pretinde și daune-interese pe temeiul răspunderii extracontractuale pentru neexecutarea acelei obligații, răspunderea nefiind condiționată de intenție.

Formele dolului

I. În funcție de natura mijloacelor folosite, se distinge între ***dolul grav*** (*dolul malus*) și ***dolul ușor sau tolerat*** (*dolus bonus*).

Cel din urmă presupune utilizarea de mijloace obiectiv inapte să inducă în eroare, precum ar fi formulările superlative care exagerează calitățile unor bunuri sau servicii.

Exemplu: în jurisprudența franceză, s-a hotărât că nu constituie un dol grav – viciu de consimțământ – o reclamă la o anumită marcă de valize, prin care era simulat un meci de fotbal în care valiza respectivă era folosită ca minge, iar „jucătorii" erau buldozere, deoarece o astfel de exagerare a calității produsului nu era de natură să înșele un consumator mediu.

Distincția prezintă relevanță deoarece numai dolul grav este, propriu-zis, un viciu de consimțământ, având un element obiectiv care întrunește cerințele art. 1214 C. civ. și putând atrage, prin urmare, anulabilitatea actului.

II. După cum elementul obiectiv al dolului constă într-o acțiune sau o inacțiune, acesta poate fi ***comisiv*** (săvârșit prin acțiune) sau ***omisiv*** (dol prin reticență).

Relevanța distincției constă în aceea că, în cazul dolului prin reticență, este necesară verificarea unei premise specifice, constând în existența unei îndatoriri *lato sensu* de informare a cocontractantului.

III. În funcție de importanța sa pentru formarea voinței juridice de a încheia actul, se distinge între ***dolul principal*** (sau determinant) şi ***dolul incident*** (sau indiferent).

Dolul principal este determinant pentru voința părții de a încheia actul juridic. Dimpotrivă, partea care este victima unui dol incident ar fi încheiat actul şi în absența dolului, eventual în condiții care diferă nesemnificativ de cele asumate prin act.

În unele opinii doctrinare, se consideră că noul Cod civil a renunțat la distincția dintre dolul principal şi cel incident întrucât, conform art. 1214 alin. (2) C. civ., dolul atrage anulabilitatea şi atunci când eroarea provocată nu a fost una esențială. Pentru motivele arătate, în continuare, în legătură cu condițiile dolului, considerăm că posibilitatea ca eroarea provocată să fie neesențială priveşte natura împrejurărilor fals reprezentate de către victima dolului, iar nu caracterul determinant al viciului de consimțământ, necesar pentru anulabilitatea actului.

Condițiile dolului – viciu de consimțământ

Pentru a atrage anulabilitatea actului, pe lângă aspectele deja menționate cu privire la structura dolului, acesta trebuie să întrunească, cumulativ, următoarele cerințe:

1. În primul rând, dolul trebuie să fie determinant în sensul că, în absența erorii induse, partea al cărei consimțământ este viciat fie nu ar fi încheiat deloc actul, fie l-ar fi încheiat numai în condiții substanțial (semnificativ) diferite.

Art. 1214 alin. (2) C. civ., conform căruia dolul atrage anulabilitatea actului chiar dacă eroarea provocată nu este esențială, nu are semnificația că eroarea indusă poate să fi fost indiferentă pentru intenția de a încheia actul juridic în cauză. Art. 1207 alin. (2) C. civ. defineşte eroarea esențială prin raportare la dublul criteriu al împrejurărilor fals reprezentate şi al caracterului determinant al acestora, dar toate viciile de consimțământ sunt, prin chiar natura lor, împrejurări hotărâtoare, cauzal, pentru consimțământul părții [acesta fiind „dat din eroare, surprins prin dol sau smuls prin violență" – art. 1206 alin. (1) C. civ.].

În consecință, considerăm că art. 1214 alin. (2) C. civ. ar trebui înțeles nu în sensul că eroarea provocată poate fi una indiferentă, ci în înțelesul că eroarea provocată poate fie să poarte asupra altor împrejurări decât cele vizate de eroarea esențială conform art. 1207 alin. (2) C. civ., fie să poarte asupra acestor tipuri de împrejurări, dar fără îndeplinirea unor condiții speciale ale acestor forme de eroare esențială, altele decât condiția caracterului determinant.

Astfel, de exemplu, dolul va putea atrage anulabilitatea actului dacă a provocat o eroare (determinantă) asupra motivelor contractului, chiar dacă cealaltă parte, autor al dolului, nu a cunoscut şi nici nu trebuia să cunoască scopul urmărit de victima dolului. În sinteză, eroarea provocată prin dol poate să poarte asupra oricărei împrejurări determinante pentru voința victimei dolului de a încheia actul juridic.

Cât timp manoperele dolosive folosite sunt apte să inducă în eroare, deci pot constitui elementul obiectiv al unui dol – viciu de consimțământ, nu este necesar ca eroarea provocată să fie și una scuzabilă, în sensul că împrejurările fals reprezentate ar fi putut fi cunoscute cu diligențe rezonabile. Dar ușurința cu care partea care pretinde vicierea voinței ar fi putut cunoaște realitatea este un factor în aprecierea existenței dolului prin reticență atunci când, în absența unei obligații de informare propriu-zise, trebuie determinat dacă era cuvenită comunicarea unor informații. Iar dacă partea care pretinde vicierea voinței prin dol a cunoscut, în fapt, realitatea, aceasta nu se poate prevala de anulabilitate pentru că nu există o eroare (fie ea provocată sau spontană) și, *a fortiori*, nu există o eroare determinantă.

2. **În al doilea rând**, în actele juridice bilaterale sau plurilaterale (deci în contracte), dolul trebuie fie să provină de la cealaltă parte contractantă, căreia îi sunt asimilate, sub acest aspect, reprezentantul (indiferent de izvorul puterii de reprezentare), prepusul și gerantul părții, fie să provină de la un terț, dar să fie imputabil și celeilalte părți în sensul că aceasta a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască dolul [art. 1214 alin. (3) și art. 1215 alin. (1) C. civ.].

Aceste reguli presupun existența a cel puțin două părți ale actului și, în consecință, sunt incompatibile cu instituția actului unilateral, în privința căruia nu sunt, în consecință, aplicabile (art. 1325 C. civ.). În situația actului unilateral, dolul poate atrage anulabilitatea cu toate că, prin ipoteză, provine de la un terț și nu presupune complicitatea unei părți a actului.

O aplicație se regăsește în art. 1038 alin. (2) C. civ., care dispune că „[d]olul poate atrage anularea testamentului chiar dacă manoperele dolosive nu au fost săvârșite de beneficiarul dispozițiilor testamentare și nici nu au fost cunoscute de către acesta".

Dolul fiind o faptă ilicită, terțul autor răspunde extracontractual față de victima dolului indiferent dacă sunt întrunite condițiile pentru anulabilitate, deci chiar dacă, neexistând complicitatea celeilalte părți sau cel puțin culpa sa în nedescoperirea dolului realizat în beneficiul său, actul nu poate fi anulat.

Proba dolului

Ca și eroarea, dolul este un fapt juridic în sens restrâns și poate fi dovedit, în principiu, prin orice mijloace de probă [art. 309 alin. (1)-(2) și alin. (3) pct. 5, precum și art. 329 C. pr. civ.].

Potrivit art. 1214 alin. (4) C. civ., „[d]olul nu se presupune". Această normă preia o prevedere de tradiție din vechiul Cod civil [art. 960 alin. (2)], dar are o utilitate îndoielnică și este, prin urmare, criticabilă, de vreme ce sarcina probei ar fi aparținut oricum părții care afirmă existența dolului.

O posibilă interpretare alternativă, de natură să atribuie un efect practic normei, ar fi aceea că rațiunea art. 1214 alin. (4) este de a exclude prezumțiile simple ca mijloc de probă a dolului. Totuși, chiar și în această interpretare, efectul normei ar fi limitat la dovada elementului material al dolului comisiv, reticența și elementul subiectiv al dolului nefiind, de regulă, susceptibile de a fi dovedite direct, prin înscrisuri sau prin martori.

Consecinţele juridice ale dolului

Dacă sunt întrunite condiţiile dolului, actul juridic este anulabil potrivit art. 1214 alin. (2)-(3) şi art. 1215 alin. (1) C. civ.

În plus, indiferent dacă provine de la cealaltă parte sau de la un terţ, victima dolului este îndreptăţită la daune-interese, dolul fiind o faptă ilicită generatoare a unui raport obligaţional de răspundere civilă delictuală. Potrivit art. 1257 C. civ., cel al cărui consimţământ este viciat prin dol „are dreptul de a pretinde, în afară de anulare, şi daune-interese sau, dacă preferă menţinerea contractului, de a solicita numai reducerea prestaţiei sale cu valoarea daunelor-interese la care ar fi îndreptăţit". Rezultă că, în privinţa reparaţiilor accesibile în cadrul raportului de răspundere delictuală, victima dolului are posibilitatea de a opta între două seturi de remedii.

În primul rând, partea poate să cumuleze anularea actului cu daunele-interese necesare pentru repararea integrală a prejudiciului suferit. Daunele-interese se apreciază, în această ipoteză, prin raportare la ceea ce este necesar pentru a aduce victima dolului în situaţia în care s-ar afla dacă nu s-ar fi comis fapta ilicită, deci în situaţia neîncheierii actului.

✍ **Exemplu:** dacă partea a cumpărat, în urma unui dol, pentru 5.000 de lei, un autoturism necorespunzător pentru transportul de persoane, dar pe care dorea să îl folosească în acest scop, şi a suportat cheltuieli de 300 de lei pentru încheierea contractului prin serviciile unui avocat, precum şi cheltuieli de 500 de lei pentru formalităţi administrative ulterioare cumpărării, partea va putea obţine anularea actului, restituirea prestaţiei sale de 5.000 de lei, dacă a executat-o, precum şi, în plus, daune-interese de 800 de lei).

În al doilea rând, partea poate să opteze pentru menţinerea actului, confirmându-l, şi să pretindă doar reducerea prestaţiei sale cu valoarea daunelor-interese la care ar fi îndreptăţită. De această dată, daunele-interese au un criteriu de cuantificare diferit. Ele nu se vor raporta la situaţia în care partea s-ar afla dacă nu s-ar fi încheiat actul (premisă incompatibilă cu opţiunea menţinerii actului), ci la situaţia în care partea s-ar afla dacă actul ar fi fost astfel cum victima dolului şi l-a reprezentat subiectiv, în urma erorii induse.

✍ **Exemplu:** reluând exemplul de mai sus, dacă victima dolului a cumpărat autoturismul (cu acelaşi preţ de 5.000 de lei) pentru că primise o ofertă lucrativă de a-l revinde cu 7.000 de lei, iar autoturismul defect poate fi vândut doar pentru o sumă de 3.000 de lei, victima dolului poate menţine actul şi ar fi îndreptăţită la daune-interese egale cu diferenţa dintre beneficiul pe care, în urma erorii induse, era îndreptăţită să îl aştepte de pe urma executării actului (7.000 de lei) şi cel pe care îl poate obţine în realitate (3.000 de lei), deci suma de 4.000 de lei. Cu această sumă, partea poate beneficia de reducerea prestaţiei proprii, plătind doar diferenţa de 1.000 de lei.

Deşi art. 1257 prevede că partea poate solicita, în cazul menținerii actului, *„numai reducerea prestației sale cu valoarea daunelor-interese"* la care ar fi îndreptățită, considerăm că termenul „numai" marchează incompatibilitatea acestei opțiuni cu remediul anulării actului, iar nu ideea că partea nu ar putea să obțină chiar daunele-interese în locul unei reduceri a prestației. Cea din urmă este explicabilă, în contextul art. 1257 C. civ., printr-o compensație între prestația pe care, în temeiul actului juridic, ar trebui să o realizeze victima dolului şi daunele-interese care i se datorează cu temei delictual. Dar această a doua opțiune a victimei – de a menține actul şi de a obține daune-interese - nu ar trebui exclusă atunci când, prestațiile nefiind fungibile (prestația victimei fiind alta decât aceea de a da o sumă de bani), nu operează compensația. În astfel de cazuri, considerăm că partea al cărei consimțământ a fost viciat şi care nu poate beneficia de o reducere a prestației sale (de a da un bun indivizibil, de pildă) poate să opteze pentru menținerea actului şi încasarea daunelor-interese potrivit regulilor răspunderii delictuale. În caz contrar, s-ar institui pentru astfel de situații şi o diferență nejustificată între cazul în care dolul provine de la cealaltă parte (când victima nu ar putea, menținând contractul, să obțină daune-interese, rămânându-i doar opțiunea anulării) şi acela în care dolul provine de la un terț [când, chiar fără a obține anularea, victima dolului poate obține daune-interese de la terț, conform art. 1215 alin. (2) C. civ.]. În schimb, contrar unor opinii exprimate în doctrină, apreciem că victima dolului nu ar putea obține şi o majorare a prestației celeilalte părți: actul fiind confirmat, acesta are forță obligatorie între părți (art. 1270 C. civ.), iar majorarea prestației unei părți ar constitui o modificare a efectelor actului, deci o derogare de la principiul forței obligatorii, pe care legea ar trebui să o autorizeze expres.

Pe lângă cele arătate, Codul civil prevede şi consecințe specifice ale dolului în anumite materii. De exemplu, în materia ocrotirii incapabililor, în cazul în care, încheind un contract cu nerespectarea condițiilor de capacitate, incapabilul creează prin mijloace dolosive aparența că este capabil, instanța sesizată cu o cerere în anularea actului pentru incapacitate poate, la solicitarea părții induse în eroare, să mențină contractul, dacă apreciază că aceasta ar constitui o sancțiune civilă adecvată (art. 45 C. civ.).

În cazul dolului, nu sunt aplicabile dispozițiile privind adaptarea actului anulabil pentru eroare (art. 1213 C. civ.). Tehnic, soluția este explicabilă prin aceea că adaptarea actului anulabil este o cauză de validare a acestuia (de acoperire a nulității) şi, având caracter excepțional față de regula anulabilității actului încheiat cu nerespectarea unor condiții de validitate care ocrotesc interese particulare, nu poate fi extinsă dincolo de ipotezele expres prevăzute de lege [art. 1248 alin. (1) şi art. 1261 alin. (2) C. civ.]. Or, legiuitorul nu a înțeles să prevadă expres posibilitatea adaptării actului anulabil pentru dol.

BCU "ION CREANGĂ" UNIVERSITY LIBRARY

C. VIOLENŢA

Noţiune	Violenţa este acel viciu de consimţământ care constă în ameninţarea ilicită a unei persoane cu un rău de natură să insufle părţii o temere justificată şi determinantă pentru încheierea actului juridic.
Sediul materiei	Violenţa este reglementată, în principal, în art. 1206, art. 1216-1220, art. 1257 şi art. 1265 C. civ. Norme speciale privind violenţa se regăsesc, de exemplu, în materia căsătoriei [art. 298 alin. (1)], a recunoaşterii de filiaţie [art. 419 alin. (1)], a adopţiei [art. 479 alin. (1)] şi a plăţii (art. 1343 C. civ., care, deşi este cuprins în reglementarea faptului juridic al plăţii nedatorate, consacră efecte specifice ale dolului şi ale violenţei în ceea ce priveşte actul juridic al plăţii). Având în vedere sistematizarea normelor privind violenţa şi enumerarea viciilor de consimţământ, cuprinsă în art. 1206 C. civ., starea de necesitate (art. 1218 C. civ.) reprezintă o formă particulară de violenţă, specificul său constând în sursa temerii care lipseşte consimţământul de calitatea de a fi liber (un pericol grav şi iminent generat de o altă cauză decât ameninţarea din partea vreunei persoane).

Structura violenţei

În toate cazurile, violenţa prezintă, similar dolului, o structură cu două componente, *i.e.* un element obiectiv şi unul subiectiv.

1. Elementul obiectiv al violenţei constă în ameninţarea cu un rău a părţii al cărei consimţământ este viciat sau – în cazul stării de necesitate – în cauza externă care generează pericolul grav şi iminent. În absenţa unui astfel de element obiectiv, de exemplu, dacă o parte contractează din pură temere reverenţiară, condescendenţă sau deferenţă faţă de o persoană, nu există viciul de consimţământ al violenţei (art. 1219 C. civ.).

Ameninţarea care constituie elementul material al violenţei trebuie să fie injustă sau ilicită, adică exercitată fără drept [art. 1216 alin. (1) C. civ.]. Astfel, nu constituie ameninţare, de pildă, afirmaţia victimei unui delict civil în sensul că va acţiona în judecată persoana răspunzătoare dacă aceasta nu face o plată voluntară a sumei necesare pentru repararea prejudiciului sau afirmaţia victimei unui dol în sensul că va solicita anularea contractului dacă cealaltă parte nu este de acord să încheie un act juridic modificator prin care contraprestaţia datorată de victima dolului să fie redusă

corespunzător calității reale a prestației contractate. În schimb, amenințarea va fi ilicită (injustă) dacă, deși se referă la exercițiul unui drept, are drept scop nu realizarea acestuia, ci obținerea unui alt avantaj, pentru care autorul violenței nu are vreun drept (art. 1217 C. civ.). Constituie violență, astfel: amenințarea debitorului cu formularea imediată a cererii de chemare în judecată dacă acesta nu este de acord să îi vândă creditorului un anumit bun; amenințarea autorului unei fapte ilicite cu formularea unei plângeri penale dacă cel vizat nu este de acord cu o remitere de datorie etc.

Criteriul distincției dintre amenințarea legitimă și cea ilicită, în cazul amenințării cu exercițiul unui drept, este dat de scopul amenințării. Acest criteriu face ca sfera amenințărilor legitime să nu fie restrânsă la cazurile în care titularul dreptului urmărește să îl constrângă pe cel amenințat la însăși executarea obligației corelative dreptului.

Dimpotrivă, pot fi legitime și amenințările făcute pentru obținerea altor avantaje decât plata, cât timp aceste avantaje se subsumează scopului legitim de a facilita sau de a asigura realizarea prezentă sau viitoare a dreptului. De exemplu, este legitimă amenințarea creditorului în sensul că îl va acționa în judecată pe debitor pentru plata obligației exigibile dacă acesta nu este de acord să constituie o garanție, o asemenea amenințare având scopul legitim de a asigura, prin constituirea garanției, posibilitatea exercitării dreptului de creanță în viitor.

Obiect al pericolului conturat prin amenințare pot fi atributele personale (viața, integritatea fizică și psihică, onoarea) sau bunurile părții amenințate [art. 1216 alin. (2) C. civ.] ori ale unei persoane apropiate părții, precum sunt soțul, soția, ascendenții și descendenții părții [art. 1216 alin. (3) C. civ.]. Enumerarea nu este limitativă, dar partea care pretinde violența va trebui să facă dovada că persoana la care se referă răul amenințat, alta decât categoriile prevăzute expres de art. 1216 alin. (3) C. civ., este o „persoană apropiată" în sensul acestei norme. Nu se confundă persoana supusă amenințării cu persoana expusă răului amenințat: cea dintâi este întotdeauna partea al cărei consimțământ este viciat prin inducerea unei temeri justificate ce poate proveni inclusiv din percepția unui rău îndreptat împotriva unei persoane apropiate.

Autorul amenințării poate fi cealaltă parte a actului juridic sau un terț, similar dolului. Spre deosebire de ipoteza dolului însă, în cazul violenței, elementul obiectiv poate fi și un fapt independent de conduita unei persoane, dar pe care cealaltă parte îl exploatează pentru a profita de abolirea libertății de alegere a victimei (art. 1218 C. civ.).

2. Elementul subiectiv sau psihologic al violenței constă în temerea insuflată victimei, această temere fiind, propriu-zis, cauza imediată a vicierii voinței.

În termenii art. 1216 alin. (1)-(3) C. civ., temerea trebuie să fie justificată, adică de așa natură încât partea putea să creadă, după împrejurări, că, în lipsa consimțământului său, ar exista un pericol grav și iminent la adresa persoanei sau a bunurilor sale, ori la adresa unei persoane apropiate sau a bunurilor acesteia.

Întrucât sancționarea violenței ca viciu de consimțământ are ca rol protejarea voinței interne a părții, iar condițiile violenței nu au scopul de a impune vreun standard de conduită în ceea ce privește ocrotirea intereselor proprii (spre deosebire, de exemplu, de condiția caracterului scuzabil al

erorii), aprecierea caracterului justificat se bazează pe un criteriu subiectiv, ţinând seama nu doar de împrejurările concrete în care se află partea, ci şi de trăsăturile sale particulare: vârsta, starea socială, sănătatea, caracterul celui împotriva căruia s-a exercitat violenţa, precum şi orice altă împrejurare ce a putut influenţa starea acestuia la momentul încheierii actului [art. 1216 alin. (4) C. civ.].

Poate fi identificată şi o a doua componentă a elementului subiectiv al violenţei, de regulă neabordată în doctrină, anume intenţia autorului violenţei de a constrânge partea al cărei consimţământ este viciat. Atunci când o persoană încheie actul juridic sub imperiul unei stări de necesitate, actul este anulabil doar dacă cealaltă parte a profitat de această împrejurare, deci a exploatat restrângerea *de facto* a libertăţii de alegere a victimei (art. 1218 C. civ.).

Formele violenţei

I. În funcţie de valoarea la care se referă elementului obiectiv (ameninţarea), în doctrină se distinge între ***violenţa fizică*** (*vis*), îndreptată împotriva integrităţii fizice sau a bunurilor părţii, şi ***violenţa morală*** sau psihologică (*metus*), îndreptată împotriva onoarei, a reputaţiei sau a integrităţii psihice a unei persoane. Distincţia nu prezintă relevanţă practică deoarece violenţa există şi atrage anulabilitatea actului indiferent de această natură a valorilor la care se referă ameninţarea [art. 1216 alin. (2) C. civ.].

II. În funcţie de compatibilitatea ameninţării cu ordinea de drept, se distinge între violenţa sau ameninţarea ***legitimă*** şi cea ***ilegitimă***.

Exercitarea de presiuni asupra unei persoane pentru îndeplinirea unui act nu este întotdeauna contrară ordinii de drept. Ameninţarea este legitimă dacă priveşte exercitarea unui drept şi este făcută în scopul legitim de a obţine realizarea dreptului. Distincţia prezintă importanţă practică deoarece numai violenţa (ameninţarea) ilegitimă constituie viciu de consimţământ care atrage anulabilitatea actului (art. 1217 C. civ.).

Condiţiile violenţei – viciu de consimţământ

Pentru ca vicierea voinţei prin violenţă să atragă anulabilitatea actului, trebuie îndeplinite cumulativ trei condiţii:

1. În primul rând, violenţa trebuie să provină dintr-o ameninţare injustă, conform precizărilor deja făcute în legătură cu structura şi cu formele violenţei. Problema caracterului injust nu se pune în cazul stării de necesitate, aceasta fiind o împrejurare de fapt – alta decât ameninţarea din partea unei persoane – care constrânge partea să acţioneze într-un anume fel (să încheie actul) pentru a evita un pericol grav şi care nu putea fi evitat în vreun alt mod, îndreptat împotriva atributelor personale sau a bunurilor părţii ori ale unei persoane apropiate.

2. În al doilea rând, temerea indusă prin violență trebuie să fie justificată, caracter care se apreciază după un criteriu subiectiv, potrivit precizărilor făcute în legătură cu elementul subiectiv al violenței.

3. În al treilea rând, temerea astfel indusă trebuie să fie determinantă pentru încheierea actului în sensul că, în absența constrângerii, partea nu ar fi încheiat actul sau l-ar fi încheiat doar în condiții substanțial diferite. Art. 1216 alin. (1) evocă natura hotărâtoare a violenței prin cerința ca partea să fi contractat „sub imperiul" temerii. Deși se influențează reciproc, caracterul justificat și caracterul determinant al temerii induse prin violență nu se confundă.

O temere justificată – în sensul că partea este îndreptățită, în circumstanțele sale particulare, să perceapă pericolul grav și iminent care s-ar concretiza în absența încheierii actului – nu este necesarmente determinantă dacă, deși supusă acestei constrângeri, partea încheie actul pentru că acesta corespunde intereselor sale (altele decât interesului de a evita pericolului) și ar fi făcut acest lucru indiferent de exercitarea violenței. Aceasta nu este, în situația menționată, o cauză necesară a încheierii actului.

Tot astfel, o temere determinantă nu este neapărat justificată, dacă partea care pretinde vicierea consimțământului a cedat, în concret, unor presiuni care, ținând cont de criteriile prevăzute de art. 1216 alin. (4) C. civ., nu justificau credibilitatea amenințării.

4. În al patrulea rând, este necesar fie ca violența să provină de la cealaltă parte, fie ca aceasta să provină de la un terț, dar să fi fost cunoscută ori să fi trebuit să fie cunoscută de către cealaltă parte. Așadar, cealaltă parte exercită violența sau este complice la aceasta ori o ignoră în mod culpabil. Cerința nu se aplică în materia actului juridic unilateral, cu care este incompatibilă (art. 1325 C. civ.).

Ca și în cazul dolului, terțul autor al violenței răspunde extracontractual față de victimă indiferent dacă sunt întrunite condițiile pentru anulabilitate, deci chiar dacă, neexistând complicitatea celeilalte părți sau cel puțin culpa sa în nedescoperirea violenței exercitate în beneficiul său, actul nu poate fi anulat [art. 1220 alin. (2) C. civ.].

Proba violenței

Violența la încheierea unui act juridic este un fapt juridic în sens restrâns și, chiar dacă implică și dovedirea actului juridic însuși, poate fi probată prin orice mijloace de probă [art. 309 alin. (1)-(2) și alin. (3) pct. 5, precum și art. 329 C. pr. civ.].

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Consecinţele juridice ale violenţei

Dacă sunt întrunite condiţiile violenţei – viciu de consimţământ, actul este anulabil [art. 1216 alin. (1) C. civ.].

Indiferent dacă violenţa a fost exercitată de către cealaltă parte sau de către un terţ, victima este îndreptăţită la daune-interese, violenţa fiind o faptă ilicită generatoare a unui raport obligaţional de răspundere civilă delictuală. Soluţia este aplicabilă şi atunci când violenţa îmbracă forma particulară a constrângerii prin exploatarea unei stări de necesitate, deoarece, chiar dacă sursa pericolului nu este, în sine, imputabilă celeilalte părţi, exploatarea sa în scopul injust de a determina încheierea unui act care nu s-ar fi format altfel este o faptă contrară ordinii de drept.

Potrivit art. 1257 C. civ., cel al cărui consimţământ este viciat prin violenţă *„are dreptul de a pretinde, în afară de anulare, şi daune-interese sau, dacă preferă menţinerea contractului, de a solicita numai reducerea prestaţiei sale cu valoarea daunelor-interese la care ar fi îndreptăţit"*. În privinţa acestei dispoziţii, sunt aplicabile precizările făcute în materia dolului.

Totuşi, o particularitate există, în legătură cu violenţa, în ceea ce priveşte posibilitatea victimei de a opta pentru menţinerea actului juridic şi de a solicita reducerea prestaţiei sale cu valoarea daunelor-interese la care ar fi îndreptăţită (sau chiar aceste daune-interese, când natura prestaţiei victimei – de exemplu, prestaţia de a da un bun individual determinat, indivizibil – nu permite o reducere). Spre deosebire de ipoteza dolului, victima nu are o reprezentare subiectivă a actului – diferită de sensul obiectiv al acestuia – care să poată constitui criteriul de determinare a daunelor-interese (a situaţiei pe care, valoric, daunele-interese trebuie să o substituie). Pe de altă parte, criteriul nu poate fi situaţia în care s-ar găsi victima dacă nu ar fi încheiat actul, această ipoteză fiind incompatibilă cu opţiunea părţii de a menţine actul. În consecinţă, unicul criteriu posibil este cel costând în actul pe care partea l-ar fi încheiat dacă nu ar fi fost constrânsă să accepte conţinutul actului care, în concret, a fost încheiat.

✍ **Exemplu:** dacă vânzătorul unui bun a fost constrâns, prin violenţă, să îl vândă pentru un preţ de 2.000 de lei, dar poate dovedi că, în absenţa violenţei, l-ar fi vândut pentru preţul de 6.000 de lei, este posibilă menţinerea actului şi acordarea daunelor-interese de 4.000 de lei. Dovada condiţiilor în care victima violenţei ar fi încheiat actul în absenţa constrângerii poate fi făcută, de exemplu, prin înscrisuri şi declaraţii de martori privitoare la negocierile dintre părţi, la o ofertă primită de la un terţ etc.

BCU JASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

D. LEZIUNEA

Noțiune	Leziunea este acel viciu de consimțământ care constă în exploatarea, de către o parte, a stării de vulnerabilitate a celeilalte părți, prin stipularea unor prestații disproporționate în detrimentul celei din urmă părți.

Adesea, leziunea este definită, în doctrină, ca fiind prejudiciul material pe care îl suferă o parte ca urmare a disproporției dintre prestații, existentă la data încheierii actului. Totuşi, această definiție evocă numai concepția obiectivă despre leziune, bazată pe dezechilibrul obiectiv dintre prestații. Dimpotrivă, legiuitorul a optat, în noul Cod civil, pentru concepția subiectivă despre leziune, la rândul său un bun indicator al unei preferințe acordate libertății individuale în detrimentul intervenționismului contractual.

Astfel, simplul dezechilibru dintre prestații – oricât de pronunțat – nu este o cauză de anulabilitate a actului, soluție impusă de împrejurarea că părțile, iar nu legiuitorul sau judecătorul, sunt cele mai în măsură să îşi evalueze şi să îşi urmărească interesele proprii, sub condiția de a avea discernământul şi informațiile necesare în acest sens.

În consecință, dezechilibrul prezintă relevanță numai în măsura în care a rezultat dintr-o exploatare a unei stări de vulnerabilitate a părții, determinată de împrejurări care permit a se presupune că victima leziunii nu putea, în realitate, fie să aprecieze corect în ce măsură modul în care au fost configurate prestațiile chiar corespunde intereselor sale, fie să delibereze liber asupra încheierii actului: starea de nevoie, lipsa de experiență sau lipsa de cunoştințe.

În consecință, presupunând un consimțământ care nu este dat în cunoştință de cauză sau care nu este liber (art. 1204 C. civ.), leziunea este, propriu-zis, un viciu de consimțământ.

Apreciem că pe aceeaşi concepție subiectivă este construit şi regimul leziunii minorului, cu particularitatea că, în acest caz, starea de vulnerabilitate a părții este prezumată absolut, deci nu trebuie probată distinct.

Sediul materiei	Leziunea ca viciu de consimțământ este reglementată, în principal, în art. 1206 alin. (2) şi art. 1221-1224 C. civ.

Structura leziunii

De regulă, în analiza structurii leziunii, se distinge între leziunea majorului şi leziunea minorului.

1. Leziunea majorului prezintă un *element obiectiv* şi unul *subiectiv*, astfel cum rezultă din art. 1221 alin. (1) C. civ.

Elementul obiectiv constă în disproporţia considerabilă dintre valorile prestaţiilor, existentă, în detrimentul părţii al cărei consimţământ este viciat, încă de la data încheierii actului.

Elementul subiectiv constă în exploatarea, de către partea avantajată, a stării de nevoie, a lipsei de experienţă ori a lipsei de cunoştinţe a celeilalte părţi. Leziunea implică, astfel, un element intenţional, partea căreia îi este imputabilă leziunea cunoscând, în fapt, starea de vulnerabilitate a celeilalte părţi şi profitând de aceasta pentru a stipula prestaţii considerabil mai avantajoase pentru sine (sau pentru un terţ).

Calitatea părţilor – profesionist sau neprofesionist (art. 3 C. civ.) – poate fi un criteriu important în analiza elementului subiectiv al leziunii (în cazul unui contract între persoane care acţionează în calitate de profesionişti, este improbabilă dovedirea elementului subiectiv, cel puţin în forma profitării de lipsa de experienţă sau de lipsa de cunoştinţe a părţii). Deşi, tradiţional, se operează cu noţiunea de *leziune a majorului*, această instituţie nu este inerent limitată la persoanele fizice majore, ci se poate aplica, teoretic, şi persoanelor juridice, chiar dacă va fi mai dificilă probarea elementului subiectiv al leziunii.

2. **Leziunea minorului** prezintă, dimpotrivă, numai un *element obiectiv*, el însuşi mai flexibil decât în cazul leziunii majorului.

Potrivit art. 1221 alin. (3) C. civ., există leziune şi atunci când minorul „îşi asumă o obligaţie excesivă prin raportare la starea sa patrimonială, la avantajele pe care le obţine din contract ori la ansamblul circumstanţelor".

Aşadar, în cazul minorului, elementul obiectiv al leziunii nu rezultă numai dintr-un dezechilibru al prestaţiilor stipulate. Caracterul „excesiv" al obligaţiei care incumbă minorului poate decurge şi din raportarea obligaţiei, mai general, la starea patrimonială a minorului ori la ansamblul circumstanţelor. Poate fi lezionar, de exemplu, un act prin care obligaţia minorului, deşi echilibrată cu contraprestaţia care i se datorează, are un obiect a cărui întindere concurează valoarea activului său patrimonial, generând un risc de insolvabilitate sau un act prin care minorul îşi asumă o obligaţie de valoare considerabilă pentru o contraprestaţie despre care se poate stabili că nu corespunde vreunei nevoi a minorului. Un element subiectiv este, în fapt, subînţeles şi în cazul leziunii minorului, a cărui discernământ în formare lasă să se presupună că încheierea unor acte obiectiv lezionare s-a putut face prin exploatarea unei stări de vulnerabilitate.

Formele leziunii

În funcţie de categoria din care face parte persoana al cărei consimţământ este viciat prin leziune, se distinge între *leziunea majorului* şi *leziunea minorului*.

Doctrina nu este unanimă în ceea ce priveşte delimitarea celor două forme de leziune. Într-o opinie, leziunea minorului se aplică în cazul minorilor care nu au dobândit capacitatea deplină de exerciţiu înainte de împlinirea vârstei de 18 ani, prin căsătorie [art. 39 alin. (1) şi art. 272 alin. (2) C. civ.] sau

prin emancipare pe cale judecătorească (art. 40 C. civ.). Într-o altă opinie, leziunea minorului este o instituție aplicabilă tuturor persoanelor care nu au împlinit vârsta de 18 ani.

Apreciem că cea din urmă perspectivă este corectă, deoarece:

- (i) sub aspectul interpretării gramaticale şi logice, normele din materia leziunii minorului au ipoteza construită doar prin raportare la această calitate – de minor, deci de persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani [art. 38 alin. (2) C. civ.] – şi nu disting după cum este vorba despre un minor incapabil sau un minor care a dobândit capacitatea deplină de exercițiu înainte de vârsta de 18 ani;
- (ii) sub aspectul interpretării sistematice, leziunea constituie un viciu de consimțământ, iar nu o problemă de capacitate civilă, deci nu există o corelare necesară între categoriile de persoane cu care operează instituția leziunii şi cele relevante pentru instituția capacității;
- (iii) sub aspectul interpretării teleologice, rațiunea regulilor privind leziunea minorului este protecția sporită a consimțământului unor persoane socotite a nu avea un discernământ deplin format, fiind, în general, într-o situație de vulnerabilitate, iar împrejurările care impun această protecție sporită nu dispar automat şi integral în ipotezele în care, potrivit legii, un minor dobândeşte capacitate deplină de exercițiu.

Importanța clasificării decurge din regimul juridic diferit asociat leziunii majorului şi, respectiv, leziunii minorului, în ceea ce priveşte condițiile şi efectele leziunii.

Domeniul de aplicare a leziunii

Leziunea presupunând existența prestațiilor reciproce şi a unui dezechilibru între acestea încă de la data încheierii actului, se admite că pot fi atacate pentru leziune actele juridice bilaterale, cu titlu oneros şi comutative, cu excluderea contractelor aleatorii, a tranzacției şi a altor contracte anume prevăzute de lege [art. 1221 alin. (2), art. 1224 şi art. 2273 alin. (2) C. civ.]. Un exemplu de contract pentru care legea prevede expres inaplicabilitatea leziunii este vânzarea silită [art. 858 alin. (2) C. pr. civ.]. Leziunea nu trebuie exclusă *de plano* totuşi în actele juridice plurilaterale (contracte cu trei sau mai multe părți). De asemenea, în ceea ce priveşte actele juridice cu titlu oneros şi aleatorii, este deschisă discuției problema de a şti dacă leziunea nu rămâne admisibilă în unele cazuri. Rațiunea excluderii leziunii în asemenea contracte constă în aceea că cel puțin o parte îşi asumă riscul unor împrejurări incerte care pot cauza un dezechilibru al prestațiilor, dar natura aleatorie a contractului nu implică asumarea automată a oricăror riscuri care pot afecta echilibrul dintre prestații. Bunăoară, este adevărat că, într-un contract de asigurare, asiguratul nu va putea pretinde existența leziunii sub motiv că, deşi trebuie să plătească, cu certitudine, primele de asigurare, nu se cunoaşte dacă va primi vreodată indemnizația de asigurare, a cărei plată depinde de producerea riscului asigurat; aceasta este o cauză de dezechilibru asumată de către asigurat. Dar este de discutat dacă nu s-ar putea invoca leziunea, de exemplu, pentru motivul că primele de asigurare sunt disproporționate față de valoarea

de piaţă a serviciului de asigurare furnizat de către asigurător (cu alte cuvinte, „preţul" asumării de către asigurător a obligaţiei sale condiţionale de a plăti indemnizaţia este considerabil mai mare decât valoarea de piaţă a unei astfel de prestaţii contractate în condiţii similare).

O problemă specială priveşte domeniul leziunii minorului. Se consideră, de regulă, că leziunea minorului este aplicabilă doar în actele de administrare încheiate, singur (fără încuviinţarea ocrotitorului legal), de către minorul cu capacitate de exerciţiu restrânsă, adică de minorul care are vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani şi care nu a dobândit capacitatea deplină de exerciţiu prin căsătorie sau prin hotărâre judecătorească. Excepţional, leziunea s-ar putea aplica unor acte de dispoziţie, mai exact actelor prin care minorul dispune singur de veniturile realizate din munca, profesia sau îndeletnicirile sale artistice ori sportive [acte pe care minorul cu capacitate de exerciţiu restrânsă le poate încheia singur, potrivit art. 42 alin. (2) C. civ.]. Toate celelalte acte ale minorului cu capacitate restrânsă fie nu pot, prin natura lor, să fie lezionare [acte de conservare şi acte de dispoziţie de mică valoare, cu caracter curent şi care se execută la data încheierii lor – art. 41 alin. (3) C. civ.], fie, deşi pot presupune un dezechilibru între prestaţii, trebuie încheiate cu încuviinţarea ocrotitorului legal (şi, după caz, cu autorizarea instanţei de tutelă, în caz contrar fiind anulabile independent de vreo leziune.

Fără a dezvolta această problemă, apreciem că:

- (i) domeniul leziunii minorului cuprinde, în realitate, orice acte cu titlu oneros şi, în principiu, comutative, ale minorului fără capacitate de exerciţiu, cu capacitate de exerciţiu restrânsă sau chiar cu capacitate de exerciţiu deplină, acte pe care minorul le încheie singur sau – în cazul minorului cu capacitate de exerciţiu restrânsă – cu încuviinţarea ocrotitorului. În schimb, nu intră în domeniul leziunii minorului, de regulă, actele încheiate prin reprezentare, pentru minorul fără capacitate de exerciţiu, sub acest aspect prezentând interes calificarea leziunii, prin lege [art. 1206 alin. (2) C. civ.], drept viciu de consimţământ. În cazul reprezentării minorului fără capacitate de exerciţiu, viciile de consimţământ se analizează, în principiu, în persoana reprezentantului, conform art. 1299 C. civ., astfel că, dacă acesta din urmă este major, anularea pentru leziune a actului încheiat de către reprezentant pentru minor s-ar putea face numai cu respectarea condiţiilor privind leziunea majorului, apreciate în persoana reprezentantului. Prin excepţie, pot intra în domeniul leziunii minorului actele încheiate, în numele şi pe seama unui minor fără capacitate de exerciţiu, de către un alt minor, care a dobândit capacitate deplină de exerciţiu înainte de împlinirea vârstei de 18 ani (de exemplu, părintele căsătorit înainte de împlinirea vârstei de 18 ani);
- (ii) leziunea este aplicabilă şi în cazurile în care nu s-au respectat regulile de capacitate, cele două forme de protecţie putând coexista şi nefiind mutual exclusive (*i.e.* un act poate fi anulabil atât pentru incapacitate, cât şi pentru leziune). De exemplu, dacă un minor fără capacitate de exerciţiu a încheiat singur un act de administrare lezionar, acesta va fi afectat de două cauze de anulabilitate (incapacitatea şi leziunea);
- (iii) întrucât incapacitatea permite anularea actului în condiţii mai lesnicioase decât leziunea, interesul practic al leziunii se manifestă totuşi în cazurile în care, fiind

respectate regulile din materia capacității, actul nu este anulabil pentru incapacitate (*e.g.*, când minorul cu capacitate restrânsă a încheiat singur un act de dispoziție prin care dispune de veniturile obținute din munca, profesia sau îndeletnicirile sale artistice sau sportive ori când minorul căsătorit înainte de împlinirea vârstei de 18 ani a încheiat singur un act de dispoziție lezionar).

Condițiile leziunii

1. Leziunea majorului presupune întrunirea cumulativă a următoarelor patru condiții:

În primul rând, actul în legătură cu care se invocă leziunea trebuie să fie un contract cu titlu oneros şi, în principiu, comutativ.

În al doilea rând, este necesar, sub aspect obiectiv, ca în act să se fi stipulat prestații dezechilibrate în sarcina părților, în sensul că, în formularea art. 1221 alin. (1) C. civ., valoarea prestației unei părți este considerabil mai mare, la data încheierii contractului, decât valoarea prestației celeilalte părți.

În al treilea rând, partea în detrimentul căreia se manifestă dezechilibrul prestațiilor trebuie să fi fost, la data încheierii actului, într-o stare de nevoie sau de lipsă de experiență ori de cunoştințe.

În al patrulea rând, stipularea prestațiilor dezechilibrate trebuie să se fi făcut, la data încheierii actului, prin exploatarea, de către partea avantajată, a stării de nevoie sau a lipsei de experiență ori de cunoştințe a celeilalte părți.

Uneori, în doctrină, acestor condiții li se adaugă şi cerința ca leziunea să depăşească jumătate din valoarea pe care o avea, la data încheierii contractului, prestația promisă sau executată de partea lezată, disproporția menținându-se până la data cererii în anulare. După cum rezultă însă din art. 1222 alin. (2) C. civ., aceasta este o cerință specifică numai anulării actului pentru leziune, nu şi remediului alternativ al menținerii actului şi al reducerii obligațiilor părții lezate cu valoarea daunelor-interese la care aceasta ar fi îndreptățită. Pentru aceasta, este suficientă diferența considerabilă dintre valorile prestațiilor, la care se referă art. 1221 alin. (1) C. civ.

2. Leziunea minorului presupune dovedirea următoarele două condiții:

Întâi, ca şi în cazul leziunii majorului, actul în legătură cu care se invocă leziunea trebuie să fie un contract cu titlu oneros şi comutativ. Astfel cum s-a menționat deja în legătură cu domeniul de aplicare a leziunii, o parte a doctrinei adaugă cerința ca actul să fie unul de administrare, încheiat, singur, de către minorul cu capacitate de exercițiu restrânsă, sau un act de dispoziție a cărui încheiere este permisă de lege, excepțional, fără a fi necesară încuviințarea ocrotitorului.

În al doilea rând, obligația minorului trebuie să fie una excesivă, la data încheierii actului, prin raportare la contraprestația stipulată în beneficiul său sau la alte avantaje decurgând din contract, la starea patrimonială a minorului ori la ansamblul circumstanțelor.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Proba leziunii

Elementul obiectiv al leziunii constă în dezechilibrul prestaţiilor şi, în consecinţă, presupune în mod necesar dovada conţinutului actului juridic. Riguros, dovada actului juridic atacat este necesară şi pentru celelalte vicii de consimţământ, chiar dacă viciile însele sunt fapte juridice în sens restrâns. Dar, în cazul atacării actului pentru eroare, dol sau violenţă (ori pentru fraudă sau cauză ilicită ori imorală), art. 309 alin. (4) pct. 5 şi art. 329 C. pr. civ. admit dovada actului juridic şi prin martori şi prezumţii. Pentru leziune, legea nu prevede o astfel de excepţie, cu urmarea că, în principiu, actul juridic atacat pentru leziune va trebui dovedit prin înscrisuri, dacă nu este incidentă vreo altă excepţie prevăzută de lege (art. 309-310 C. pr. civ.). În schimb, celelalte condiţii ale leziunii sunt simple împrejurări de fapt şi pot fi dovedite prin orice mijloace de probă.

Consecinţele juridice ale leziunii

În cazul leziunii, partea al cărei consimţământ a fost viciat are o opţiune între anularea actului şi menţinerea acestuia, cu reducerea obligaţiilor sale cu valoarea daunelor-interese la care partea ar fi îndreptăţită [art. 1222 alin. (1) C. civ.].

În ceea ce priveşte opţiunea anulării actului, aceasta este dependentă, în cazul leziunii majorului, de cerinţa suplimentară ca leziunea să depăşească – inclusiv la data cererii de anulare – jumătate din valoarea pe care, la momentul încheierii contractului, o avea prestaţia promisă sau executată de partea lezată [art. 1222 alin. (2) C. civ.]. O asemenea cerinţă nu există pentru leziunea minorului, care va atrage anulabilitatea actului ori de câte ori obligaţia minorului este excesivă în sensul art. 1221 alin. (3) C. civ.

În ceea ce priveşte opţiunea menţinerii actului şi a reducerii prestaţiei proprii a părţii lezate, sunt aplicabile, *mutatis mutandis*, precizările făcute în legătură cu opţiunea similară existentă în cazul violenţei.

Precum în cazul erorii, legea prevede, pentru leziune, posibilitatea acoperirii nulităţii relative prin adaptarea contractului.

Conform art. 1222 alin. (3) C. civ., contractul poate fi menţinut dacă cealaltă parte oferă, echitabil, o reducere a creanţei proprii (deci o reducere a obligaţiei părţii lezate) sau o majorare a obligaţiei proprii, fiind aplicabil în mod corespunzător art. 1213 C. civ., din materia erorii. Aceasta înseamnă că, în termen de 3 luni de când ia cunoştinţă de leziune sau, cel mai târziu, de când i se comunică cererea în anulare, cocontractantul părţii lezate trebuie fie să ofere reducerea creanţei ori majorarea obligaţiei sale, fie chiar să execute obligaţia astfel majorată. Dat fiind elementul subiectiv al leziunii, termenul de 3 luni ar trebui calculat, în principiu, chiar de la încheierea actului, deoarece diferenţa valorică dintre prestaţii este cunoscută cocontractantului încă din acel moment. Excepţional,

termenul ar putea să curgă de la un moment ulterior – al notificării cu privire la leziune sau al comunicării cererii în anulare – atunci când, în cazul leziunii minorului, caracterul excesiv al obligației acestuia decurge nu dintr-un dezechilibru al prestațiilor stipulate, ci din starea patrimonială a minorului sau din alte circumstanțe necunoscute celeilalte părți. Dacă, înăuntrul termenului de 3 luni, se oferă adaptarea echitabilă sau se execută obligația majorată în mod echitabil, dreptul la anularea contractului trebuie considerat stins. Pentru a concilia trimiterea la art. 1213 C. civ. şi, implicit, la efectul automat al adaptării cu împrejurarea că, potrivit art. 1222 alin. (3) C. civ., instanța „poate" să mențină contractul, cea din urmă normă ar trebui interpretată în sensul sublinierii marjei largi de apreciere lăsate instanței în privința caracterului echitabil al adaptării propuse, iar nu în sensul că, deşi adaptarea este echitabilă şi este socotită astfel de către instanță, aceasta are doar o facultate de a înlătura anulabilitatea.

Prescripția dreptului material la acțiunea în anularea actului pentru leziune are un regim derogatoriu de la dreptul comun sub trei aspecte:

- (i) termenul de prescripție este unul special, de un an;
- (ii) începutul termenului de prescripție este întotdeauna momentul obiectiv al încheierii contractului;
- (iii) după producerea efectului prescripției extinctive a dreptului material la acțiunea în anulare pentru leziune, anulabilitatea nu mai poate fi opusă nici măcar în scop defensiv, pe cale de excepție (art. 1223 C. civ.).

Bibliografie:

G. Boroi, C. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, pp. 142-164;
I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, pp. 491-522;
O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2013, pp. 206-240;
C. Zamşa, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2012, pp. 1265-1286.

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

JURISPRUDENŢĂ

1. [Prima instanță a reținut că] (...) din modul de redactare a termenilor contractuali rezultă că părțile s-au asociat în vederea dezvoltării unui proiect imobiliar în baza căruia să obțină profit, contractul dintre părți fiind unul nenumit, şi chiar dacă prezintă asemănări cu contractul de societate reglementat de art. 1491 şi urm. C. civ. 1864, analiza validității convenției părților, respectiv a executării obligațiilor ce derivă din raportul juridic ce a luat astfel ființă trebuie să respecte normele generale privind [materia] obligațiilor, prevăzute de Codul civil de la 1864, sub imperiul căruia a luat naştere convenția, potrivit art. 3 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.

Reclamantul consideră că lipseşte obiectul contractului încheiat de părți în 2007, astfel cum a fost modificat în anul 2009, prin aceea că a constatat, în esență, că pârâtul a mizat pe încrederea acordată pe fondul relației de prietenie durabile dintre părți, sens în care l-a indus în eroare asupra numărului poştal al terenului – (...) nr. 21, deşi, în realitate, martorul L.I. era proprietarul terenului situat în (...) nr. 50, Poiana Țapului, jud. Prahova, unde urmau a fi edificate cele patru imobile cu destinația de complex turistic. [Or,] tribunalul reține că în cauză poate fi vorba cel mult despre o eroare – viciu de consimțământ [*error in substantiam* – art. 954 alin. (1) C. civ. 1864], sancționată cu nulitatea relativă a convenției, prescriptibilă în termenul general de prescripție extinctivă de 3 ani, şi nu cu nulitatea absolută, prin aceea că reclamantul ar fi putut avea o falsă reprezentare asupra calităților substanțiale ale obiectului actului juridic, în speță, asupra numărului poştal al terenului unde urmau a fi construite imobilele.

Aşa fiind, nu se poate reține incidența unui viciu de consimțământ al erorii, cât timp, pe de o parte, acest element de identificare a terenului apare abia în actul adițional din iulie 2009 a cărui nulitate, de asemenea, se solicită a fi constatată, nu şi în convenția inițială, datată 30 mai 2007, iar, pe de altă parte, îi revenea reclamantului sarcina probei, conform art. 249 C. pr. civ., asupra existenței chiar a unei erori obstacol – *error in corpore*, în sensul în care ar fi crezut că tratează cu pârâtul cu privire la un alt bun, ceea ce reclamantul nu a realizat față de probele administrate în cauză.

Apelul nu este fondat.

Curtea constată că se poate discuta despre o cauză ilicită doar în legătură cu scopul (mediat) în vederea căruia este încheiat actul juridic, şi anume în acele situații în care scopul contravine legii sau bunelor moravuri.

În speță, fie că este vorba despre obiectivul obținerii de profit din revânzare, fie că este vorba despre scopul obținerii de profit din exploatarea turistică a imobilelor construite, ambele scopuri (cauze mediate) sunt licite, astfel încât convenția dintre părți nu poate fi considerată ca având o cauză ilicită.

Împrejurarea că reclamantul ar fi fost indus în eroare că actul urmează să fie încheiat cu un scop, în timp ce pârâtul avea în vedere un alt scop (cauză mediată) se situează pe tărâmul

falsității cauzei pe care o aveau în vedere părțile, situație ce se suprapune [viciului] de consimțământ al erorii sau vicleniei, care generează nulitate relativă și [care] nu a constituit temei al acțiunii, așa cum în mod corect a reținut și tribunalul (Curtea de Apel București, secția a IV-a civilă, decizia nr. 577/A din 21 iunie 2017, definitivă, disponibilă în baza de jurisprudență a Institutului Român de Informații Juridice, pe *www.rolii.ro*).

Notă: În regimul Codului civil din anul 1864, se considera că eroarea asupra naturii actului și eroarea asupra identității obiectului prestației atrăgeau nulitatea absolută a actului. În regimul noului Cod civil, toate formele de eroare atrag anulabilitatea (nulitatea relativă), iar nu nulitatea absolută.

2. La data de 16 august 2005, (...) Ș.T. a solicitat Primăriei Orașului Costești, jud. Argeș, retrocedarea suprafeței de teren arabil intravilan și extravilan (22,75 ha), conform Legii nr. 147/2005.
(...) La data de 5 august 2009 a decedat Ș.T., iar potrivit certificatului de moștenitor nr. 66 din 17 martie 2011, de pe urma acestuia au rămas ca moștenitori (...) M.S. și F.D.
(...) La data de 17 martie 2011, între M.S. și F.D., în calitate de cedenți, și pârâții D.G.S. și D.I.M., în calitate de cesionari, a fost încheiat contractul de cesiune autentificat sub nr. 822/2011 având ca obiect înstrăinarea tuturor drepturilor legate de acordarea măsurilor reparatorii pentru imobilul teren în suprafață de 13,9 ha, situat pe raza orașului Costești, jud. Argeș, care a fost proprietatea defunctului Ș.T., prețul cesiunii fiind de 14.000 euro.
(...) La data de 16 iunie 2011 a fost încheiat contractul de cesiune de drepturi (...) prin care D.G.S. și D.I.M., în calitate de cedenți, au cedat 90% din drepturile lor, dobândite prin contractul de cesiune autentificat sub nr. 822/2011, pârâților M.O.M. și B.P.C.
La data de 16 mai 2013, a fost încheiat contractul de cesiune de drepturi de drepturi (...) prin care pârâții M.O.M., B.P.C., D.G.S. și D.I.M., în calitate de cedenți, au cedat drepturile lor dobândite anterior prin contractele mai sus menționate, către reclamantul C.B. Prețul acestui contract a fost stabilit la suma de 140.000 euro, sumă ce a fost integral achitată, o parte la data încheierii contractului și o parte ulterior, la data de 10 iulie 2013.
În acest contract părțile au prevăzut că (...) cesionarul reclamant [înțelege] să suporte riscurile contractului, prețul cesiunii fiind datorat indiferent de soluția dată cererii adresate [organelor competente], pârâții negarantându-l pe cesionar în soluționarea favorabilă a cererii.
Toate aceste contracte au menționat că terenul de 13,95 ha se află situat pe raza orașului Costești, jud. Argeș.
(...) tribunalul reține că, prin cererea sa, reclamantul a solicitat anularea contractului de cesiune de drepturi încheiat la 16 mai 2013, pe de o parte, ca urmare a dolului, considerând că pârâții au acționat cu viclenie pentru a-l induce în eroare cu privire la obiectul contractului, iar, pe de altă parte, ca urmare a erorii ca viciu de consimțământ, eroare ce poartă asupra obiectului contractului.
(...) În privind dolului, tribunalul reține că reclamantul nu a făcut dovada că pârâții sau un terț, cu știința pârâților, au prezentat o situație nereală la data încheierii contractului de cesiune.

Cum dolul nu poate fi prezumat, iar sarcina dovedirii lui aparţine celui care îl invocă, Tribunalul constată, din coroborarea tuturor probelor administrate, că nu poate fi reţinut acest viciu de consimţământ.

De altfel, din declaraţiile martorilor audiaţi rezultă că [pârâţii] au cesionat drepturilor lor înainte de a fi identificat amplasamentul terenului, iar identificarea a fost efectuată de organele statului, fără să rezulte că pârâţii au avut o contribuţie la eliberarea schiţelor privind imobilul în litigiu.

(...) În privinţa erorii asupra obiectului contractului, tribunalul reţine că în contractul de cesiune este menţionată suprafaţa terenului şi un amplasament mult prea general, respectiv pe raza oraşului Costeşti, jud. Argeş, în raza acestui oraş intrând, de asemenea, şi satul Broşteni, unde, în prezent, susţine Comisia Locală de Fond Funciar a oraşului Costeşti, ar fi deţinut terenuri autorul petentului, respectiv Ş.T.

Prin urmare, nefiind identificat în mod concret amplasamentul terenului, tribunalul apreciază, prin coroborare cu clauza privind riscurile contractului, că şi acest aspect a intrat în sfera de suportare a riscurilor contractului de către cesionar.

Reclamantul a [cumpărat] un drept de creanţă, iar nu (...) un drept de proprietate, nepunându-se în discuţie posibilitate dobândirii efective a terenului, ci doar contravaloarea lui conform legilor de reparaţie în echivalent.

Desigur că identificarea terenului are consecinţe asupra cuantumului despăgubirilor ce ar fi putut fi acordate, însă reclamantul, în calitate de cesionar, şi-a asumat riscul de a nu fi soluţionată favorabil cererea.

Mai mult, tribunal reţine că preţul cesiunii a fost stabilit de părţi la suma de 140.000 euro, deşi în dosarul administrativ raportul de expertiză a stabilit o valoare a terenului şi, implicit, a posibilelor despăgubiri de 8.427.419 lei, respectiv aproximativ 1.800.000 euro, ceea ce ar conduce încă o dată la concluzia logică că intenţia părţilor, dată fiind miza atât de mare pentru reclamant, a fost ca riscurile să fie asumate de reclamantul cesionar.

Prin urmare, atât timp cât în contractul semnat de părţi nu a fost identificat imobilul în sensul celor arătate de reclamant, identificarea efectuată în cadrul dosarului [administrativ] nu poate produce consecinţe sub aspectul consimţământului liber exprimat de părţi şi nu se poate constitui nici în eroare ca viciu de consimţământ la încheierea contractului respectiv (Tribunalul Bucureşti, secţia a III-a civilă, decizia nr. 151 din 7 februarie 2017, disponibilă în baza de jurisprudenţă a Institutului Român de Informaţii Juridice, pe *www.rolii.ro*).

Notă: Hotărârea se referă la eroarea asupra obiectului contractului, însă în discuţie a fost o eroare asupra bunului pentru care se puteau acorda măsuri reparatorii prin echivalent, bun care, în sine, nu a fost obiectul prestaţiei cedenţilor; acest obiect a fost dreptul de creanţă asimilabil unui bun mobil – art. 542 alin. (2) C. civ. – şi transmis cesionarului, astfel că eroarea putea fi, eventual, una asupra calităţilor substanţiale ale obiectului prestaţiei astfel înţeles].

3. [Prima instanță a reținut că] dolul a căzut asupra unui element important, determinant la încheierea actului juridic, respectiv descrierea terenului vândut, categoria de extravilan sau intravilan fiind esențială în cazul vânzărilor de terenuri şi unul dintre principalele criterii în funcție de care se contractează. Acest criteriu a stat la baza încheierii şi a actelor contestate în dosarul de față. Astfel, atât în antecontractul de vânzare-cumpărare, cât şi în contractul autentic se precizează faptul că reclamanta îşi dă acordul cu privire la cumpărarea unui «teren arabil intravilan în suprafață de 3.000 mp...», elementul determinant în cumpărarea imobilului fiind însăşi calitatea terenului achiziționat, respectiv de teren arabil intravilan. În plus, dat fiind prețul plătit (peste 50 euro/mp), în mod evident terenul nu a fost achiziționat pentru culturi agricole, ci în vederea desfăşurării unei activități economice de o altă natură, chiar certificatul de urbanism depus la dosar de către pârâtă fiind emis pentru construire de hală, depozitare şi birouri, împrejmuire teren şi scoaterea terenului din circuitul agricol (fila 63 din dosarul [...]). Toate aceste considerente conduc la concluzia că elementul asupra căruia a căzut dolul a fost un element important, chiar determinant la încheierea actului juridic.

(...)

Examinând apelul prin prisma celor arătate şi în condițiile prevăzute de art. 287 şi urm. C. pr. civ. [1865], se reține că acesta este neîntemeiat.

În mod corect prima instanță a reținut că atât cu prilejul încheierii antecontractului, cât şi cu ocazia semnării contractului de vânzare-cumpărare, pârâta vânzătoare, respectiv SC V.T. SRL Timişoara, a prezentat două extrase de carte funciară, primul emis la 25 iulie 2008, iar al doilea la 1 august 2008, în care terenul era descris drept arabil în intravilan, deşi, în realitate, acesta era arabil extravilan.

În continuare, pârâta vânzătoare a descris terenul vândut, cu ocazia redactării celor două acte juridice ca fiind intravilan, deşi terenul care a făcut obiectul tranzacției era extravilan, iar vânzătoarea cunoştea acest aspect.

Această împrejurare rezultă din conținutul certificatului de urbanism nr. 926 din 21 iulie 2006, emis de către Consiliul județean Timişoara, în care se preciza în mod explicit că terenul în litigiu este extravilan, iar acest certificat de urbanism era cunoscut de către pârâta vânzătoare, fiind o anexă integrantă a raportului de evaluare, fiind depus chiar de către această parte la termenul de judecată din 15 ianuarie 2010.

De altfel, pârâta apelantă nici nu a contestat omisiunea de a comunica reclamantei certificatul de urbanism în care terenul era identificat drept extravilan.

Împrejurarea susținută de către apelantă în sensul că aceasta s-a bazat pe extrasele de carte funciară, deşi cunoştea de existența certificatului de urbanism menționat, iar obligația de a face verificări suplimentare pentru a stabilii în mod real categoria de folosință a terenului vândut revine cumpărătoarei, nu poate fi acceptată şi ea [excedează] cadrului bunei-credințe pe care trebuie să o manifeste proprietarul vânzător.

Aceasta înseamnă că, ascunzând cu bună ştiință un aspect esențial privind natura juridică a bunului vândut, în speranța că există un extras de carte funciară care nu emană de la vânzător,

se ajunge la vicierea voinței contractuale asupra unui element important şi determinant la încheierea actului juridic, respectiv descrierea terenului vândut, care în realitate este extravilan, dar [despre care] partea cumpărătoare a avut reprezentarea că este intravilan.
Întrucât eroarea asupra bunului cumpărat a fost determinată tocmai de conduita vânzătorului iar consecințele juridice sunt majore pentru că, în ipoteza în care ar fi fost cunoscută realitatea categoriei de folosință a terenului, cumpărătorul nu ar fi contractat, în speță se poate reține dolul, respectiv o eroare provocată de conduita intenționată a părții vânzătoare, cu consecința anulării actului juridic asupra căruia poartă şi [a repunerii] părților în situația anterioară (Curtea de Apel Timişoara, secția civilă, decizia nr. 282 din 17 februarie 2011, definitivă, disponibilă în baza de jurisprudență a Institutului Român de Informații Juridice, pe *www.rolii.ro*).

4. Antecontractul de vânzare-cumpărare încheiat la data de 16 ianuarie 2007 s-a întemeiat pe adeverința nr. 339/1991, eliberată de Comisia Orăşenească Zărneşti, prilej cu care pârâta a declarat pe proprie răspundere că terenul are în realitate o suprafață de 1.474 mp, în raport de care s-a stabilit şi prețul, că face obiectul acestei adeverințe şi [că] nu există constituit vreun drept în favoarea vreunei terțe persoane.
În realitate, terenul (...), situat la locul numit «Gropile», face obiect al titlului de proprietate nr. (...), emis pe baza unei alte adeverințe de proprietate, nr. 970/1991 (...). Ceea ce este deosebit de important este faptul că terenul cumpărat de reclamanți nu constituie proprietatea exclusivă a pârâtei, cum aceasta a garantat, ci a fost atribuit în coproprietate acesteia şi unei terțe persoane, fapt care prefigurează elementele dolului ca viciu de consimțământ, mai ales că a ascuns reclamanților că însăşi aceasta a formulat cerere de reconstituie a dreptului de proprietate [atât] în nume propriu, cât şi pentru terța persoană, şi cunoştea amplasamentul terenului (...). Mai mult, la data perfectării [contractului] de vânzare-cumpărare, adeverința nr. 970/1991, ce a stat la baza emiterii titlului de proprietate pentru terenul atribuit în coproprietate, exista, iar pe versoul acesteia este menționat locul numit «Gropile», deci [pârâta] cunoştea la data încheierii convenției cu reclamanții [faptul] că terenul cumpărat de aceştia face obiectul acestei adeverințe, şi nu al celei cu nr. 339/1991, menționată în antecontract.
(...) Dolul, ca viciu de consimțământ, este o eroare provocată, partea inducând cealaltă parte contractantă în eroare, determinând-o să contracteze, ştiind că în lipsa acestor manevre dolosive nu ar fi contractat. În condițiile date, când pârâta a ascuns că terenul se află în coproprietate, deşi cunoştea acest fapt, fiind cea care a formulat cererea de reconstituire şi pentru terța persoană, cunoştea că amplasamentul nu este cel stabilit prin adeverința nr. 339/1991, ci prin adeverința nr. 970/1991, existentă la data antecontractului de vânzare-cumpărare, cerințele dolului sunt îndeplinite, fiind evident că, fără inducerea provocată a erorii, reclamanții nu ar fi contractat, aceştia nedorind să cumpere un teren în coproprietate, curtea stabilind că instanțele de fond au făcut o greşită aplicare a normei menționate, fapt ce atrage incidența motivului de recurs prevăzut de art. 304 pct. 9 C. pr. civ. (Curtea de Apel Braşov, secția civilă şi pentru cauze

cu minori şi de familie, de conflicte de muncă şi asigurări sociale, decizia nr. 636/R din 26 martie 2013, irevocabilă conform vechiului Cod de procedură civilă, disponibilă în baza de jurisprudență a Institutului Român de Informații Juridice, pe *www.rolii.ro*).

5. În considerentele hotărârii judecătoreşti atacate s-a reținut că, la data de 13 noiembrie 2012, pârâta, în calitate de angajator al reclamantei T.A., a emis decizia nr. A1/338, prin care i se propune reclamantei un loc de muncă vacant în unitate, respectiv cel de muncitor necalificat categoria de lucrări obişnuite în cadrul stației Tg. Mureş, decizia fiind emisă în considerarea încheierii penale nr. 97/R, pronunțată în data de 7 noiembrie 2012 a Curții de Apel (...) – secția penală în dosarul nr. (...), prin care s-a dispus ca reclamanta, inculpată în acel dosar, să nu desfăşoare activitatea şi funcția în exercitarea căreia a săvârşit fapta.
(...) În contextul arătat mai sus, reclamanta a semnat actul adițional la contractul de muncă nr. (...), considerându-se, de [către] reclamantă, că la data semnării contractului consimțământul său a fost smuls prin constrângere morală.
(...) În privința modului de încheiere a actului adițional din data de 13 noiembrie 2012, respectiv a existenței unei constrângeri morale la semnarea acestuia, [prima instanță] a reținut că viciul de consimțământ al violenței în forma reglementată de art. 1217 C. civ. (2009) presupune ca (...) amenințarea cu exercițiul unui drept să fi fost făcută cu scopul de a obține avantaje injuste. Or, mențiunea efectuată de către pârâtă în cuprinsul deciziei nr. (...) a fost determinată de măsurile dispuse față de reclamantă în cursul procesului penal. Acest aspect s-a arătat şi în partea introductivă a deciziei, astfel cum s-a menționat mai sus. Prin urmare, nu se putea reține că la întocmirea actului adițional pârâta ar fi uzat de violență în sensul art. 1217 C. civ. pentru a-i smulge consimțământul angajatului.
(...) Față de susținerile reclamantei, instanța de recurs reține că în aprecierea existenței acestei cauze de nulitate ce afectează actul juridic trebuie plecat de la (...) dispozițiile textului de lege, respectiv de la dispozițiile art. 1216 alin. (2) C. civ., care prevede că «există violență când temerea insuflată este de aşa natură încât partea amenințată putea să creadă că, în lipsa consimțământului său, viața, persoana, onoarea sau bunurile sale ar fi expuse unui pericol iminent».
Pentru a fi în prezența acestui viciu de consimțământ, trebuie să fie îndeplinite cumulativ următoarele condiții: temerea să fie justificată, să fie indusă fără drept şi să existe în momentul încheierii actului.
Analizând existența acestor condiții, raportat la situația de fapt dedusă judecății, se constată că în mod corect instanța de fond a apreciat că nu se poate reține că la încheierea actelor atacate consimțământul reclamantei ar fi fost viciat.
Astfel, dacă două dintre cele trei condiții ar putea fi apreciate ca fiind dovedite, respectiv temerea că în situația nesemnării actelor reclamanta şi-ar putea pierde locul de muncă şi existența acestei temeri la data semnării actelor contestate în prezenta cauză, în ceea ce priveşte cea de-a treia condiție, aceasta nu poate fi reținută în cauză.

Astfel, temerea trebuie să fi insuflată «fără drept», adică să reprezinte o încălcare a legii.
În cauză, chiar reclamanta a recunoscut că temerea a constat în desfacerea contractului de muncă încheiat cu pârâta. Ceea ce ignoră însă reclamanta sunt dispoziţiile instanţei penale, aşa cum de altfel se arată şi în decizia atacată, respectiv încheierea penală din 7 noiembrie 2012 (...), pronunţată în dosarul nr. (...), prin care i se interzice acesteia să mai desfăşoare activitatea de conductor de tren, aceasta fiind funcţia în care reclamanta era angajată şi în care solicită a fi reintegrată.
În consecinţă, în niciun caz nu se poate reţine că pârâta, propunându-i reclamantei un alt loc de muncă, în condiţiile în care aceasta era obligată să nu-şi mai desfăşoare activitatea în vechiul loc de muncă, putea să-i creeze acesteia o temere. Dimpotrivă, desfăşurarea în continuare a aceleiaşi activităţi ar fi fost inoportună (Curtea de Apel Târgu Mureş, secţia I civilă, decizia nr. 45 din 22 ianuarie 2014, irevocabilă conform vechiului Cod de procedură civilă, disponibilă în baza de jurisprudenţă a Institutului Român de Informaţii Juridice, pe *www.rolii.ro*).

6. Cu privire la condiţiile prevăzute de art. 1221 alin. (1) C. civ.: există leziune atunci când una dintre părţi, profitând de starea de nevoie, de lipsa de experienţă ori de lipsa de cunoştinţe a celeilalte părţi, stipulează în favoarea sa ori a unei alte persoane o prestaţie de o valoare considerabil mai mare, la data încheierii contractului, decât valoarea propriei prestaţii.
Conform art. 1222 alin. (2), cu excepţia cazului prevăzut de art. 1221 alin. (3), acţiunea în anulare este admisibilă numai dacă leziunea depăşeşte jumătate din valoarea pe care o avea, la momentul încheierii contractului, prestaţia promisă sau executată de partea lezată. Disproporţia trebuie să subziste până la data cererii în anulare.
Tribunalul apreciază că sunt nefondate şi criticile apelantei referitoare la analiza primei instanţe raportată la condiţiile prevăzute de art. 1221- 1222 C. civ. pentru existenţa leziunii.
Astfel cum corect a reţinut prima instanţă, condiţiile prevăzute de textul de lege indicat trebuie întrunite în speţă în mod cumulativ. Or, sub un prim aspect, probele administrate nu au evidenţiat că leziunea depăşeşte jumătate din valoarea pe care o avea, la momentul încheierii contractului de dare în plată, prestaţia executată de apelanta reclamantă. Au fost analizate în mod coroborat menţiunile din actul autentic, înscrisurile sub semnătură privată necontestate de reclamantă, precum şi depoziţia martorului T.R. la a cărei audiere reclamanta nu s-a opus, pe baza cărora instanţa a reţinut suma împrumutată de către pârât reclamantei (36.650 euro) şi sumele restituite de aceasta din urmă (3.650 euro şi 7.849,50 lei). Raportat la cea mai mare valoare a apartamentului stabilită prin raportul de expertiză, 60.000 euro, a rezultat că leziunea nu depăşeşte pragul valoric reglementat de art. 1222 alin. (2) C. civ.
[De asemenea], nu a fost dovedită starea de nevoie a societăţii reclamante, sub acest aspect partea nu a prezentat instanţei niciun mijloc de probă, nefiind dovedite nici lipsa de pregătire sau de experienţă a reprezentantului societăţii reclamante. Doamna A.U. este licenţiată în ştiinţe farmaceutice, prin urmare studiile superioare şi pregătirea profesională îi permit să conştientizeze pe deplin consecinţele juridice şi economice ale actelor juridice încheiate în numele şi pe

seama societății pe care o administrează. Relația de prietenie cu pârâtul nu poate fi valorificată ca o prezumție *iuris tantum*, în sensul că reclamanta ar fi scutită de a mai face dovada aspectelor invocate în susținerea cererii de chemare în judecată. Starea de nevoie, lipsa de pregătire sau de experiență a reprezentantului societății reclamante sunt împrejurări de fapt care pot fi dovedite cu orice mijloc de probă. Or, probatoriul administrat nu este apt să demonstreze temeinicia argumentelor reclamantei expuse în cererea de chemare în judecată (Tribunalul Bucureşti, secția a VI-a civilă, decizia nr. 3590 din 31 octombrie 2016, definitivă, disponibilă în baza de jurisprudență a Institutului Român de Informații Juridice, pe *www.rolii.ro*).

Notă: Împrejurarea că o persoană are studii superioare nu exclude în mod automat leziunea prin profitarea de lipsa de pregătire sau de experiență; este necesar să fie avute în vedere şi domeniul concret în care s-a încheiat actul juridic, gradul de tehnicitate specific domeniului etc.

SPEȚE

1. În data de 01.06.2015, Primus a cumpărat de la Secundus un teren în suprafață de 3.000 mp, situat în cartierul Băneasa din Bucureşti, cu intenția ca, prin intermediul societății pe care o controla, să construiască un ansamblu rezidențial cu minimum 10 etaje, pentru un profit considerabil. Pentru a nu risca negocieri mai dure asupra prețului, Primus a menționat doar că intenționează să realizeze pe teren o construcție cu destinația de locuință. După contractare, Primus a aflat că, potrivit reglementărilor de urbanism aplicabile, pe teren nu era posibilă ridicarea unor construcții cu mai mult de două etaje. În consecință, Primus a formulat, în contradictoriu cu Secundus, o cerere în anularea contractului pentru eroare. În calitate de judecător, soluționați cererea.

2. Bănuind că pe terenul său s-ar putea găsi metale prețioase, Primus – lipsit de orice experiență sau cunoştințe în acest domeniu – a încheiat cu societatea Exploratorul SRL un contract de antrepriză având ca obiect identificarea potențialului terenului în ceea ce priveşte cantitatea de metale prețioase existentă, prin efectuarea unei expertize complete (studiu geotehnic, foraje, analize de laborator etc.). Având în vedere câştigurile mari la care se putea aştepta Primus, părțile au prevăzut un preț considerabil, de 50.000 euro, cu aproximativ 30% mai mare decât prețul de piață al unor asemenea servicii. După efectuarea, timp de 3 luni, a unei părți din studiile aferente expertizei, a rezultat concludent, chiar fără să fi fost efectuate toate studiile, că nu există metale prețioase pe teren. În aceste condiții, prin cererea de chemare în judecată îndreptată împotriva Exploratorul SRL, Primus a solicitat anularea contractului pentru leziune sau, în subsidiar, pentru eroare esențială. În calitate de judecător, soluționați cererea.

3. SC Opulenţa SA vinde autoturisme sport ale producătorilor M, B şi A. În luna iunie 2015, Opulenţa a publicat o ofertă de vânzare a modelului GT1 al producătorului M, pentru preţul de 80.000 euro. În data de 3 august 2015, la reprezentanţa Roţi Fierbinţi s-a prezentat domnul DB, care şi-a exprimat dorinţa de a cumpăra unul dintre autoturismele model GT1, oferind 70.000 euro. În urma discuţiilor dintre domnul DB şi reprezentanţii Opulenţa, primii, convinşi că tratează cu actorul celebru DB (dar neadresând întrebări în acest sens, pentru a nu determina disconfortul clientului), au fost de acord cu un preţ final redus de 78.000 euro. Contractul s-a încheiat la 05.08.2015. Cu ocazia livrării autoturismului, la 15.08.2015, reprezentanţii Opulenţa au descoperit că, în realitate, cumpărătorul nu era celebrul actor DB, ci un alt DB, care semăna fizic cu actorul, dar care era medic stomatolog în Bucureşti. În consecinţă, la 01.09.2015, Opulenţa s-a adresat instanţei competente, solicitând anularea contractului pentru eroare. Ce va hotărî instanţa?

4. La 01.10.2016, Primus a oferit spre vânzare, prin magazinul online X, o colecţie de lucrări ale lui Dimitrie Alexandresco. Anunţul avea următorul conţinut: *„colecţie completă D. Alexandresco, operele originale, stare impecabilă, 3.000 RON"*. La 05.10.2016, Secundus a răspuns anunţului, întrebându-l pe Primus (la adresa de e-mail indicată de acesta în anunţ) dacă, într-adevăr, este vorba despre „ediţiile originale"; cu bună-credinţă, Primus a răspuns afirmativ, crezând că Secundus se referă la reproducerea exactă a conţinutului primelor ediţii ale lucrărilor. În aceeaşi zi, s-a încheiat contractul. La primirea cărţilor, Secundus a constatat că lucrările nu erau din ediţiile iniţiale şi nici măcar, mai general, din ediţii vechi, ci reprezentau reeditări foarte recente. La 10 octombrie, i-a comunicat lui Primus această obiecţie şi faptul că, în realitate, fusese interesat să cumpere volume vechi, iar nu reeditări recente, fie acestea şi fidele primelor ediţii. Cel din urmă, după analizarea situaţiei, i-a scris lui Secundus la 20.01.2017, oferindu-se să îi procure acestuia lucrări din ediţiile iniţiale sau, în orice caz, din ediţii publicate în perioada interbelică. Neştiind cum să procedeze, Secundus s-a adresat unui avocat pentru o consultaţie privind valabilitatea contractului. Ce opinie juridică i-aţi prezenta lui Secundus?

5. Societatea L are ca obiect de activitate producţia şi comercializarea de iaurturi şi alte produse lactate, utilizând în acest sens, pentru materia primă, propriile ferme. Urmărind să închirieze spaţiile necesare pentru păşunat, L a intrat în contact cu domnul T, în urma unui anunţ publicat de societate pe pagina sa de Internet. Domnul T a oferit, pentru încheierea unui contract de închiriere, un teren de 18.000 mp situat în judeţul Ilfov. În cadrul negocierilor dintre părţi, fiind întrebat despre capacitatea terenului în ceea ce priveşte numărul de vite care ar putea păşuna, T a răspuns: «în opinia mea, multe, măcar o mie, e verdeaţă multă acolo». T era de profesie inginer, el moştenind terenul cu un an anterior negocierilor (timp în care terenul nu a fost folosit în vreun scop productiv), fapt rezultat din înscrisurile (în special, din certificatul de moştenitor) prezentate reprezentanţilor L pentru a-şi justifica, în negocieri, calitatea de proprietar. După încheierea contractului – cu o chirie foarte convenabilă pentru T –, societatea L a constatat că, în fapt, pe teren puteau păşuna cel mult 200 de animale, din cauza fertilităţii scăzute a solului. În consecinţă, L l-a chemat în judecată pe T, solicitând anularea contractului pentru dolul celui din urmă. Ce va hotărî instanţa?

6. Primus este proprietarul unei case situate în cartierul Cotroceni al Municipiului Bucureşti, construită în anul 1936 şi renovată în anul 2013. Cu ocazia renovărilor, s-a constatat că unele dintre vechile grinzi din lemn ale casei erau infestate cu termite; întrucât nu puteau fi înlocuite grinzile fără modificări structurale de ansamblu, s-a aplicat, prin acordul lui Primus cu antreprenorul, o soluție temporară, care a presupus folosirea unor substanțe chimice speciale. În ianuarie 2016, Primus a oferit casa spre vânzare pentru un preț de 500.000 euro, ofertă acceptată de Secundus, care, în cursul negocierilor cu Primus, a văzut de mai multe ori imobilul, despre care Primus i-a comunicat că a fost construit în anul 1936 şi renovat în anul 2013. Ulterior, în luna aprilie 2017, când Secundus a dorit să instaleze panouri pentru captarea energiei solare şi a trebuit să spargă plafonul, în două camere, pentru plasarea unor cabluri, a constatat că grinzile din lemn erau deteriorate. În urma consultării unui specialist, a rezultat că acestea erau infestate cu termite, iar infestarea restului structurilor din lemn ale casei era certă. În consecință, la 01.08.2017, Secundus l-a chemat în judecată pe Primus, solicitând anularea contractului pentru dol. Ce va hotărî instanța?

7. Societatea Lăcomia SA, interesată să cumpere terenul în suprafață de 10.000 mp care îi aparținea lui X, a întreprins ample cercetări juridice şi geologice cu privire la teren (având şi acordul lui X pentru a intra pe teren în vederea expertizării geologice). Lăcomia SA a aflat că în imediata apropiere a terenului urma să fie construită o autostradă (proiectul fiind deja avansat la momentul negocierilor cu X), că, având în vedere condițiile de sol, terenul era ideal pentru dezvoltare imobiliară, şi că existau deja cel puțin 10 investitori – între care patru mari furnizori de carburanți – care doreau să investească sume foarte mari pentru construcția, pe teren, a unor stații de alimentare, hoteluri şi/sau restaurante. Aceste studii au costat societatea Lăcomia SA circa 60.000 de lei. După efectuarea studiilor, apreciind că valoarea reală a terenului este de circa 1.000.000 euro, Lăcomia s-a oferit să cumpere terenul pentru 350.000 euro, propunere acceptată de X (care ceruse, inițial, 400.000 euro). Contractul s-a încheiat la 01.04.016. Trecând întâmplător pe lângă teren în luna mai 2017, X a observat că fuseseră începute lucrări de construcții în apropiere şi, interesându-se în legătură cu acestea, a aflat atât că urma să fie realizată autostrada, cât şi că Lăcomia inițiase o licitație pentru vânzarea/închirierea terenului către unul dintre numeroşii investitori interesați. În aceste condiții, la 15.06.2017, X a formulat o cerere în anularea contractului încheiat cu Lăcomia, invocând vicierea consimțimântului prin dol sau, în subsidiar, pentru leziune. Ce va hotărî instanța?

8. La 01.11.2013, Primus i-a împrumutat lui Secundus suma de 4.000 de lei, cu scadență la 1 septembrie 2016. Separat, la 01.01.2014, Primus i-a acordat lui Secundus un alt împrumut, de 12.000 de lei, cu scadență la 01.06.2018. La 15.09.2016, întrucât Secundus nu restituise creditul de 4.000 de lei integral, Primus i-a comunicat acestuia că îl va chema în judecată, solicitând inclusiv dobânzi şi cheltuieli de judecată, dacă Secundus nu este de acord cu scurtarea termenului celui de-al doilea împrumut, prin fixarea scadenței la 01.02.2017. Secundus a acceptat, actul modificator fiind semnat la 20.09.2016. După ce a restituit integral primul împrumut, la 05.01.2017, Secundus a formulat, în contradictoriu cu Primus, o cerere în anularea actului modificator pentru violență. Ce va hotărî instanța?

9. Primus, pensionar, este mândrul proprietar al unui pick-up de colecție, pe care X şi-l doreşte foarte mult. La solicitarea lui X însă, Primus a refuzat să vândă aparatul. Apropiindu-se ziua de naştere a lui X, amicul său Y, în contextul unei discuții privind importanța sentimentală pe care aparatul o avea pentru X (bunicul său avusese unul identic înainte de întemnițarea sa, din motive politice, de către regimul comunist), i-a spus acestuia că nu ar trebui să îşi facă griji pentru cumpărarea aparatului, el (Y) urmând să aibă o discuție cu Primus şi fiind, de obicei, foarte persuasiv. Bucuros că ar putea dobândi aparatul, X nu a mai pus întrebări. O zi mai târziu, Y s-a prezentat acasă la Primus, unde se afla şi Secundus. Cei doi – Primus şi Secundus – erau prieteni din copilărie şi rămăseseră apropiați, întâlnindu-se zilnic, şi la bătrânețe, pentru a juca table şi a discuta ultimele ştiri. Observând că Secundus părea a fi într-o stare fizică mai fragilă din cauza vârstei, Y i-a spus lui Primus că ar fi indicat să îi vândă aparatul lui Y şi să facă, prin aceasta, o faptă bună, „mai ales de sufletul lui Secundus, care e bătrân şi mâine-poimâine ar putea păți ceva neplăcut". În aceste condiții, Primus a fost imediat de acord să îi vândă aparatul lui X. Contractul s-a încheiat la 01.06.2015, dar, după ce a aflat că Y începuse să execute o pedeapsă cu închisoarea pentru o infracțiune cu caracter economic, Primus a solicitat, în contradictoriu cu X, anularea contractului pentru violență. Ce ar trebui să hotărască instanța?

10. X este un jucător de tenis de succes. În urma câştigării unui concurs național în iunie 2015, X a primit un premiu de 20.000 de lei. La 01.07.2015, când avea încă 16 ani, X a încheiat cu societatea S un contract pentru cumpărarea unui pachet complet de echipamente pentru practicarea tenisului – mai multe rachete, genți, îmbrăcăminte şi încălțăminte etc. –, plătind un preț de 12.000 de lei (din premiul obținut anterior). Ulterior, la 01.09.2015, Y, tatăl lui X, a introdus pentru acesta o acțiune în anularea contractului pentru leziune, arătând că, potrivit catalogului de produse al societății, prețurile articolelor individuale vândute la 1 iulie, însumate, nu ar fi trebuit să depăşească suma de 8.500 de lei. Societatea S s-a apărat arătând că X putea să încheie singur contractul din data de 01.07.2016, astfel încât sunt aplicabile, în realitate, regulile privind leziunea majorului; or, nu a existat disproporția cerută de lege, iar X, fiind sportiv de performanță, încheiase anterior cel puțin două contracte de acest tip şi mai cumpărase echipamente inclusiv de la S, fiind, astfel, exclusă posibilitatea ca S să fi profitat de starea de nevoie, de lipsa de experiență sau de lipsa de cunoştințe a lui X. Ce va hotărî instanța?

BCU IAŞI "CAROL I" UNIVERSITY LIBRARY

MINISPEȚE

1. X a cumpărat un laptop pe baza unei comenzi adresate magazinului online Y, după ce a analizat diferitele oferte existente pe piață pentru acel produs. După contractare, X a aflat că, în ciuda denumirii magazinului (Y), acesta era operat de societatea Z, iar nu – astfel cum crezuse X – de societatea Y, care era considerată cel mai important operator de magazine online din România, dar care cesionase toate drepturile privind magazinul Y către Z. În aceste condiții:

a) contractul este anulabil pentru *error in personam*;

b) contractul este anulabil pentru dol prin reticență dacă, în ciuda unei obligații legale în acest sens, pagina magazinului Y nu indica faptul că acesta este operat de către Z;

c) contractul este valabil.

2. A, creditor al lui B pentru un împrumut scadent şi constatat printr-un înscris autentic cu valoarea unui titlu executoriu, îl avertizează pe acesta din urmă că va iniția executarea silită pentru recuperarea împrumutului dacă B nu este de acord să îi cesioneze lui C – fratele lui A – un pachet de acțiuni la societatea X. În aceste condiții:

a) contractul de cesiune încheiat între A şi C poate fi anulabil pentru violență chiar dacă C nu a cunoscut demersurile făcute de către A;

b) contractul de cesiune încheiat între A şi C este valabil;

c) contractul de cesiune încheiat între A şi C este nul absolut pentru lipsa totală a consimțământului.

3. A a publicat un anunț cu următorul conținut: *„colecționar de hărți vechi, cumpăr hărți venețiene medievale"*. B a răspuns anunțului, oferind o hartă pe care o moștenise de la tatăl său şi despre care ştia, pe baza unei expertize, că fusese întocmită în Republica Venețiană, în secolul al XIV-lea. După încheierea contractului şi efectuarea a două noi expertize cu privire la document, A a aflat cu certitudine că harta era una genoveză, întocmită în secolul al XV-lea. În aceste condiții:

a) contractul de vânzare dintre A şi B nu este anulabil pentru eroare, deoarece B nu a cunoscut şi nici nu trebuia să cunoască eroarea în care s-a aflat A, sprijinindu-se cu bună-credință pe concluziile primei expertize;

b) contractul de vânzare dintre A şi B este anulabil pentru dol, B inducându-l în eroare pe A cu privire la calitățile bunului vândut;

c) contractul de vânzare dintre A şi B este anulabil pentru eroare, fiind suficient că B a cunoscut sau trebuia să cunoască împrejurarea că originea documentului şi data acestuia erau esențiale pentru consimțământul lui A.

4. Prin contractul încheiat la 01.02.2015, inventatorul X a acordat societății Y o licență pentru exploatarea unei invenții realizate de X. Remunerația inventatorului a fost stabilită la 15% din

profitul trimestrial obținut de către Y. În aceste condiții, presupunând că X avea nevoie de finanțare pentru un tratament medical esențial pe care trebuia să îl urmeze până în anul 2017:

a) contractul este anulabil pentru leziune dacă Y a cunoscut motivul pentru care X avea nevoie de venituri şi dacă, după încheierea actului, apare o tehnologie concurentă care determină ca societatea Y să nu poată obține profit, deci să nu plătească vreo sumă cu titlul de remunerație;

b) contractul este anulabil pentru leziune dacă Y a cunoscut motivul pentru care X avea nevoie de venituri şi dacă, la data încheierii actului, era deja descoperită o tehnologie concurentă, a cărei implementare, ulterior încheierii contractului, determină ca societatea Y să nu poată obține profit, deci să nu plătească vreo sumă cu titlu de remunerație;

c) contractul nu este anulabil pentru leziune indiferent dacă Y a cunoscut sau nu motivele lui X.

GRILE

1. Eroarea asupra obiectului actului juridic:

a) este o eroare-obstacol care atrage nulitatea absolută a actului;

b) atrage anulabilitatea actului, care este eficace în mod provizoriu şi care poate fi validat prin executarea de către cocontractant a obligațiilor izvorâte din act, astfel cum acesta a fost înțeles de către *errans*;

c) presupune că o parte crede, eronat, că tratează cu privire la un alt bun.

2. În cazul dolului:

a) pentru anulabilitatea actului, este suficient să se provoace o eroare, chiar dacă partea indusă în eroare ar fi încheiat actul, în aceleaşi condiții, şi în absența falsei reprezentări a realității;

b) actul poate fi anulabil chiar dacă dolul provine de la un terț şi nu este cunoscut efectiv de către cocontractantul celui al cărui consimțământ este viciat;

c) nu se pot aplica prin analogie dispozițiile privind adaptarea contractului anulabil pentru eroare.

3. Spre deosebire de eroare, dolul:

a) nu este aplicabil în actele juridice unilaterale;

b) nu presupune cerința caracterului scuzabil al falsei reprezentări a realității de către partea indusă în eroare;

c) dacă determină o eroare asupra motivelor, nu presupune cerința ca aceste motive să fi fost considerate hotărâtoare potrivit voinței părților.

4. În cazul violenței:

a) ca şi în cazul leziunii, termenul de prescripție extinctivă a dreptului material la acțiunea în anulare începe să curgă de la momentul obiectiv al încheierii actului juridic;

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

b) ca şi în cazul leziunii, sancțiunea aplicabilă este nulitatea relativă;

c) spre deosebire de ipoteza dolului, partea al cărei consimțământ este viciat nu poate obține reducerea prestației sale cu valoarea daunelor-interese la care ar fi îndreptățită.

5. Leziunea:

a) este exclusă, în cazul majorului, dacă partea care invocă viciul de consimțământ are studii superioare;

b) în cazul minorului, presupune întotdeauna caracterul excesiv al obligației minorului prin raportare la contraprestația stipulată în beneficiul său;

c) presupune dovedirea unui element subiectiv numai în cazul majorului.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Care sunt principalele asemănări şi deosebiri dintre eroare şi dol, ca vicii de consimțământ?
2. Ce natură juridică au dolul şi violența, în afara naturii de vicii de consimțământ? Ce efecte specifice decurg din această natură juridică?
3. Care sunt viciile de consimțământ în cazul cărora anulabilitatea actului poate fi înlăturată prin adaptare şi cum se produce adaptarea?
4. Care sunt condițiile anulabilității actului juridic pentru eroare?
5. Care sunt formele viciului de consimțământ al leziunii şi care sunt principalele diferențe dintre aceste forme?

Răspunsuri minispețe

1. c

Întrucât din situația de fapt rezultă că X a contractat în considerarea produsului căutat şi a prețului avantajos, iar nu în considerarea unor calități personale ale cocontractantului, identitatea operatorului magazinului online Y era, în lipsă de alte informații, indiferentă pentru consimțământul lui X.

2. a

Amenințarea este ilegitimă (ilicită) prin scopul său, chiar dacă aceasta priveşte exercitarea unui drept al lui A (art. 1217 C. civ.), iar pentru anulabilitatea contractului nu este necesar ca C să fi cunoscut efectiv violența exercitată de către A, fiind suficient ca C să fi trebuit, după împrejurări, să cunoască violența [art. 1220 alin. (1) C. civ.].

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. c

Pentru ca actul să fie anulabil pentru eroare, este suficient ca cealaltă parte să cunoască sau să fi trebuit să cunoască natura esențială (determinantă) a faptului asupra căruia a căzut eroarea [art. 1207 alin. (1) C. civ.], nefiind necesară cunoaşterea efectivă sau imputată a însuşi faptului că *errans* s-a aflat în eroare. Pe de altă parte, nu există dol pentru că din situația de fapt nu rezultă existența elementului intențional.

4. c

Contractul este cu titlu oneros şi aleatoriu, X asumându-şi riscurile decurgând din stabilirea remunerației ca procent din profitul obținut de către Y [art. 1221 alin. (2) şi art. 1224 C. civ.].

Răspunsuri grile

1. b

Eroarea asupra obiectului actului implică greşita reprezentare a operațiunii juridice realizate [art. 1225 alin. (1) C. civ.] şi nu se confundă cu eroarea asupra identității obiectului prestației (a bunului care face obiectul prestației). De asemenea, eroarea, fie şi asupra obiectului actului, atrage anulabilitatea (nulitatea relativă), iar nu nulitatea absolută [art. 1207 alin. (1) C. civ.]. Nevalabilitatea poate fi acoperită prin adaptare, conform art. 1213 C. civ.

2. b, c

Este suficient ca cealaltă parte să fi trebuit să cunoască existența dolului provenit de la un terț [art. 1215 alin. (1) C. civ.], dar este necesar ca dolul, precum orice alt viciu de consimțământ, să fie determinant pentru voința părții de a încheia actul juridic. Adaptarea contractului anulabil pentru eroare (art. 1213 C. civ.) este o cauză de validare a actului juridic anulabil pentru vicii de consimțământ, derogatorie față de regimul nulității; în consecință, instituția adaptării nu poate fi extinsă prin analogie [art. 1248 alin. (1) şi 1261 alin. (2) C. civ. raportate la art. 10 C. civ.].

3. b, c

Dolul este aplicabil şi în actele juridice unilaterale, nu presupune cerința caracterului scuzabil al erorii provocate şi nu presupune inducerea unei erori esențiale, în sensul că eroarea provocată poate să poarte şi asupra unor împrejurări care nu ar putea, conform art. 1207 C. civ., să facă obiectul unei erori esențiale (*e.g.*, simple motive ale contractului, al căror caracter hotărâtor nu a fost contractualizat).

BCU IAŞI CETATEA UNIVERSITARĂ LIBRARY

4. b

Sancțiunea tuturor viciilor de consimțământ este nulitatea relativă. Prescripția extinctivă a dreptului material la acțiunea în anularea actului pentru violență începe să curgă de la momentul subiectiv al încetării violenței [art. 2529 alin. (1) pct. a) C. civ.]. Atât în caz de dol, cât şi în caz de violență, partea al cărei consimțământ este viciat poate opta pentru menținerea actului şi reducerea prestației sale cu valoarea daunelor-interese la care ar fi îndreptățită (art. 1257 C. civ.).

5. c

Leziunea majorului poate presupune nu doar exploatarea lipsei de cunoştințe a unei persoane, ci şi a lipsei de experiență ori a stării de nevoie [art. 1221 alin. (1) C. civ.], iar însăşi profitarea de lipsa de cunoştințe trebuie analizată în concret, în funcție de factori precum domeniul concret în care se încheie actul, domeniul în care partea care invocă leziunea are studii etc. Leziunea minorului poate rezulta din caracterul excesiv al obligației acestuia prin raportare nu doar la contraprestație ori, mai general, la avantajele obținute din contract, ci şi la starea patrimonială a minorului sau la ansamblul circumstanțelor de la data încheierii contractului [art. 1221 alin. (3) C. civ.]. În fine, din art. 1221 alin. (3) C. civ. rezultă că proba elementului subiectiv nu este necesară în cazul leziunii minorului.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 12 | Condiţii de fond. Obiectul

Actul juridic civil trebuie să aibă un obiect şi acesta trebuie să fie valabil. De asemenea, obligaţiile născute din actul juridic civil trebuie să aibă un obiect valabil. În fine, bunurile la care se referă prestaţia debitorului trebuie să respecte şi ele, *ad validitatem*, anumite condiţii impuse de către lege.

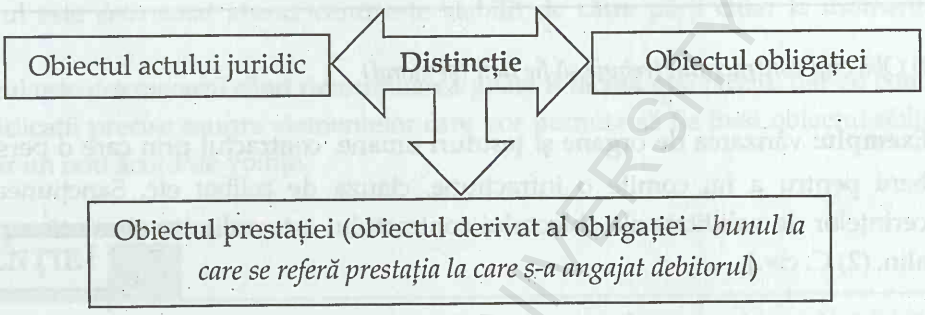

Important!

Oricare dintre cele trei cerinţe pot afecta valabilitatea actului juridic civil, în tot sau în parte.

A. Obiectul actului juridic – este operaţiunea juridică în sens de *negotium*, convenită de către părţi.

Obiectul actului juridic are în vedere întregul *nexum* al raporturilor obligaţionale derivate din acel act juridic, dar într-o modalitate sintetizatoare, oferind operaţiunea globală, iar nu o simplă alăturare sau însumare a obiectelor tuturor raporturilor obligaţionale incidente. Obiectul contractului nu trebuie suprapus în mod necesar nici cu prestaţia caracteristică, sau principală. Exemplu: vânzarea, schimbul, locaţiunea etc.

Important!

Uneori, fiecare dintre prestaţiile părţilor, luate separat, nu par ilicite, dar întregul (adică obiectul contractului) este ilicit. De exemplu, prestaţia de a transfera organe şi ţesuturi (obiectul obligaţiei) este licită (operaţiunea este permisă dacă se face cu titlu gratuit), iar obiectul obligaţiei celeilalte părţi este şi el licit (plata preţului), dar operaţiunea globală, de vânzare, este ilicită.

UAIC IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cerințe de validitate:

→ *1) Să existe* – fără un obiect, contractul este un nonsens.

→ *2) Să fie determinat*

ATENȚIE!

Spre deosebire de obiectul obligației, care poate fi și determinabil, obiectul contractului poate fi doar determinat.

→ *3) Obiectul contractului trebuie să fie licit (și moral)*

Exemplu: vânzarea de organe și țesuturi umane, contractul prin care o persoană primește bani pentru a nu comite o infracțiune, clauza de celibat etc. Sancțiunea nerespectării cerințelor de validitate ale obiectului contractului este nulitatea absolută expresă [art. 1225 alin. (2) C. civ.].

→ *4) Un echilibru al operațiunii contractuale oneroase?*

Unii autori pun această cerință specială (doar pentru actele cu titlu oneros). Ea este însă acoperită de reglementarea leziunii, deci nu reprezintă o condiție autonomă a obiectului.

B. Obiectul obligației – răspunde la întrebarea „Ce își asumă debitorul?".

Codul civil definește obiectul obligației drept prestația pe care și-o asumă debitorul (art. 1226 C. civ.).

Prestația, termen care nu este definit de către Codul civil, reprezintă tocmai ceea ce își asumă debitorul – este activitatea sau rezultatul *pe care se angajează debitorul să o/îl realizeze*.

Controversă: unii autori consideră că prestația este întotdeauna un rezultat și în cazul obligațiilor de mijloace, și în cazul obligațiilor de rezultat.

Exemplu: obligația vânzătorului de a preda bunul vândut, obligația cumpărătorului de a plăti prețul etc.

Cerințe de validitate generale:

→ *1) Să existe* – fără un obiect, obligația este un nonsens.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ATENŢIE!

De regulă, această cerință privește obiectul derivat al obligației. Ca regulă, obligația va fi valabilă şi dacă poartă asupra unui bun viitor.

Această cerință se suprapune parțial cu cea a posibilității obiectului.

→ *2) Să fie determinat sau determinabil*

Obiectul este *determinat* atunci când este stabilit de către părți chiar la momentul încheierii contractului.

Obiectul este *determinabil* când determinarea poate fi făcută mai târziu, dar cu condiția ca actul să conțină indicații precise asupra elementelor care vor permite să fie fixat obiectul obligației, fără a mai fi necesar un nou acord de voințe.

ATENŢIE!

Noul Cod civil instituie cu caracter supletiv ipoteze în care obiectul obligației poate fi determinat, chiar dacă părțile nu au făcut-o în scopul salvării contractului de la exigența caracterului determinabil al obiectului obligației (art. 1231-1234 C. civ.).

→ *3) Obiectul obligației trebuie să fie licit*

Obiectul este ilicit când este contrar legii. Se asimilează aici şi ipoteza contrarietății cu ordinea publică. Astfel, se apreciază că obiectul trebuie să fie şi conform ordinii de drept rezultate din *spiritul* legii.

✍ **Exemple:** angajamentul unei persoane de a comite o infracțiune, obligația de a se căsători cu o terță persoană.

Corelație cu cauza ilicită:

- de regulă, când obiectul obligației este ilicit, atunci şi cauza este ilicită, dar o cauză ilicită nu implică în mod necesar un obiect ilicit. Exemplu: închirierea unui apartament în scopul desfăşurării activităților de prostituție are obiect al obligației licit, dar cauză ilicită;
- dacă orice obiect ilicit antrenează nulitatea absolută, nu orice cauză ilicită atrage nulitatea absolută [a se vedea art. 1238 alin. (2) C. civ., care ține cont de atitudinea subiectivă a contractantului].

BCU JASSY CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

→ *4) Obiectul obligației trebuie să fie moral*

Chiar neprevăzută expres de către art. 1226 C. civ., cerința se degajă din art. 1169 C. civ.

→ *5) Obiectul obligației trebuie să fie în circuitul civil*

Cerința privește în principal obiectul derivat al obligației. Exemplu: bunurile proprietate publică.

→ *6) Obiectul obligației trebuie să fie posibil?*

Posibilitatea/imposibilitatea (inițială a) obiectului se raportează la momentul încheierii actului, pentru că la acest moment se verifică validitatea sa. Imposibilitatea survenită ulterior interesează, eventual, teoria riscurilor.

Controversă: unii autori susțin că obiectul nu trebuie să fie absolut imposibil *inițial (ad impossibilium nulla obligatio), adică imposibil de realizat pentru oricine*, alții, că nulitatea intervine numai dacă imposibilitatea persistă până la scadența obligației. Credem că imposibilitatea inițială și absolută nu se pun probleme sub aspectul valabilității, ci doar al posibilității executării în natură, debitorul putând executa prin echivalent.

Întrucât legea nu prevede cerința ca obiectul să fie posibil, iar o normă care ar afirma doar că este valabil angajamentul imposibil *relativ* la persoana debitorului ar fi superfluă, reținem că sensul art. 1227 C. civ. este tocmai acela de a clarifica valabilitatea obligației absolut imposibile, fără alte distincții.

ATENȚIE!

Prin norme speciale legiuitorul poate sancționa imposibilitatea inițială a obiectului; *e.g.*, vânzarea unui bun individual determinat pierit la data contractării.

Cerințe de validitate speciale:

→ *1) Să existe autorizația administrativă în cazul actelor (activităților) autorizate*

Unele bunuri, deși sunt în circuitul civil, pot circula numai dacă operațiunea sau activitatea este autorizată în prealabil.

→ *2) În cazul actelor translative sau constitutive de drepturi, cel ce se obligă trebuie să fie titularul dreptului respectiv?*

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Reținută (greşit, pentru că nu era prevăzută de lege, iar vânzarea lucrului altuia nu era o operațiune *per se* nulă) anterior noului Cod civil, această cerință nu mai poate fi afirmată azi ca o *cerință specială, autonomă*, de validitate deoarece ar contraveni unei norme exprese permisive care consacră validitatea operațiunilor asupra bunului altuia – art. 1230 C. civ.

Sancțiunea nerespectării cerințelor de validitate ale obiectului este, ca regulă, nulitatea absolută.

JURISPRUDENȚĂ

1. Potrivit art. 61 C. com., vânzarea făcută pe adevăratul preț sau pe prețul curent este valabilă. În acest caz, prețul se determină conform art. 40, prin care se defineşte noțiunea de preț adevărat. În concret, art. 40 C. com. stabileşte că prin adevăratul preț al productelor şi mărfurilor se înțelege prețul stabilit prin listele bursei sau mercurialele locului unde contractul a fost încheiat sau, în lipsă, după acelea ale locului cel mai apropiat sau după orice fel de probă. Prin urmare, față de clauza din art. 4.1 al contractului de concesiune în care prețul grâului este unul dintre criteriile de determinare a redevenței, corect s-au aplicat şi dispozițiile din Codul comercial mai sus arătate (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 1585/2009).

2. Ca atare, apartamentele dobândite de chiriaşi în condițiile prevăzute în art. 9 alin. (1) din Legea nr. 112/1995, inalienabile timp de 10 ani de la data cumpărării, chiar dacă nu pot fi înstrăinate prin acte de voință ale beneficiarilor acestei dispoziții, sunt supuse totuşi regimului executării silite, a cărei natură juridică diferă de aceea a oricărui contract de înstrăinare încheiat cu consimțământul celui care a devenit proprietar al bunului.
Dacă, în accepțiunea elementului consimțământ, esențial în orice act de înstrăinare încheiat de proprietarul bunului, se înțelege libera exprimare a voinței acestuia justificată de o cauză concretizată în voința de a achiziționa un obiect ce poate constitui echivalentul cel puțin la fel de avantajos pentru el ca şi bunul pe care îl cedează, este evident că în cazul executării silite bunul nu mai iese din patrimoniul său cu liberul lui consimțământ integru.
De aceea, ori de câte ori se dispune între vii cu privire la dreptul de proprietate asupra unui imobil din categoria celor la care se referă art. 9 alin. (1) din Legea nr. 112/1995, ne aflăm neîndoielnic într-un caz de înstrăinare pentru care există restricție timp de 10 ani de la data cumpărării.
Dar, în raport cu finalitatea legii, care urmăreşte să restricționeze între vii eventualele tendințe speculative cu asemenea imobile achiziționate în condiții speciale, de regulă avantajoase pentru dobânditori, în cazul transmiterii dreptului de proprietate moştenitorilor, ca urmare a

decesului, sau în cadrul procedurii publice a executării silite, desfăşurată în favoarea creditorului care nu a fost îndestulat în termenii contractului, nu se mai poate pretinde că asemenea modalităţi de dobândire a imobilului ar mai putea fi expuse aceluiaşi interes speculativ [ICCJ, Secţiile Unite, decizia nr. 79/2007 privind examinarea recursului în interesul legii a dispoziţiilor art. 9 alin. (8) din Legea nr. 112/1995 pentru reglementarea situaţiei juridice a unor imobile cu destinaţia de locuinţe, trecute în proprietatea statului, referitor la posibilitatea valorificării, pe calea executării silite, a imobilelor dobândite în temeiul prevederilor acestui articol].

3. Este adevărat că, potrivit art. 20 alin. (2) din Legea nr. 15/1990, „bunurile din patrimoniul societăţilor comerciale sunt proprietatea acesteia, cu excepţia celor dobândite cu alt titlu", dar intimatei-pârâte SC A. SA i s-au transmis imobilele ce au făcut obiectul contractului de vânzare-cumpărare în administrare, şi nu în proprietate, instanţa de apel aplicând greşit dispoziţiile legale evocate.

Aşadar, bunurile în litigiu nu au intrat legal, pe calea privatizării, în proprietatea exclusivă a intimatei-pârâte SC A. SA, ci în raport de dispoziţiile art. 136 alin. (4) din Constituţie, revizuită, şi art. 11 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 213/1998, imobilele au fost date în administrarea societăţii, fapt ce rezultă din hotărârea nr. 29 din 9 septembrie 1994 emisă de Consiliul local B.H., bunurile proprietate publică fiind inalienabile.

Inalienabilitatea bunurilor care constituie obiect al dreptului de proprietate publică impune nu numai soluţia interdicţiei înstrăinării lor, ci şi imposibilitatea dobândirii acestora de către terţi prin orice alt mod de dobândire reglementat de lege. Art. 11 alin. (2) din Legea nr. 213/1998 dispune că actele juridice încheiate cu încălcarea principiului inalienabilităţii dreptului de proprietate publică sunt lovite de nulitate absolută (ICCJ, Secţia a II-a civilă, decizia nr. 1273 din 23 martie 2011).

SPEŢE

1. Prin contractul de vânzare autentic încheiat la data de 01.04.2014, Alexandra Pupezescu vinde lui Ion Ursache imobilul construcţie situat în str. Pădurii Verzi nr. 7. Părţile nu menţionează nimic în contract în legătură cu cuantumul preţului. La data de 01.04.2015, cumpărătorul vinde autentic construcţia mai departe către 3 Pitici SRL, care şi transformă imobilul într-o fabrică de alune. Întrucât părţile primei vânzări nu se pot pune de acord cu privire la cuantumul preţului, Alexandra Pupezescu solicită nulitatea ambelor contracte pentru nerespectarea cerinţelor legale privitoare la obiectul contractului şi obiectul obligaţiei. În orice caz, mai arată reclamanta, dacă se anulează actul iniţial, trebuie anulat şi actul subsecvent.

Analizaţi temeinicia şi legalitatea solicitărilor şi argumentelor dnei Pupezescu.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MINISPEŢE

1. SC VULPEA ALBĂ SRL vinde, la data de 01.04.2014, către Ion Ursache un teren situat în Bucureşti, str. Speranţei, parter. Cumpărătorul verifică rolul fiscal al vânzătorului şi cuprinsul cărţii funciare care indică drept proprietar pe SC VULPEA ALBĂ SRL şi absenţa oricărei sarcini. La data de 01.04.2015, Dan Iepure introduce o acţiunea în constatarea nulităţii absolute a vânzării, arătând că a notificat în termen legal Municipiul Bucureşti cu o cerere de restituirea în natură a terenului, precum şi faptul că, potrivit art. 21 alin. (5) din Legea nr. 10/2001, „sub sancţiunea nulităţii absolute, până la soluţionarea procedurilor administrative şi, după caz, judiciare, generate de prezenta lege, este interzisă înstrăinarea imobilelor notificate".

Instanţa de judecată ar trebui să:

a) admită acţiunea numai dacă reclamantul va face dovada că Ion Ursache a fost de rea-credinţă;

b) admită acţiunea indiferent de buna sau reaua-credinţă a lui Ion Ursache;

c) să respingă acţiunea în toate cazurile.

GRILE

1. Obiectul:

a) contractului trebuie să fie determinat sau cel puţin determinabil;

b) obligaţiei care, potrivit voinţei părţilor, depinde de un factor de referinţă inexistent este valabil dacă există un factor de referinţă apropiat;

c) obligaţiei pot fi şi bunuri viitoare, dar numai dacă legea prevede expres acest lucru.

2. Obiectul actului juridic civil:

a) este operaţiunea juridică convenită de către părţi;

b) constă în drepturile şi obligaţiile născute din act;

c) este ilicit ori de câte ori cauza actului este şi ea ilicită.

3. Împrumutul de folosinţă convenit în scris de către părţi, al cărui obiect a pierit fortuit înainte de predare:

a) devine caduc;

b) este nul absolut;

c) este un contract de împrumut valabil şi naşte întotdeauna obligaţia de a preda un bun din acelaşi gen.

4. Înstrăinarea unui bun care nu aparține înstrăinătorului, ci unei alte persoane, părțile fiind în cunoștință de cauză:

a) este un contract nul relativ;

b) este un contract valabil;

c) este un contract nul absolut.

5. Dacă o parte crede că încheie o vânzare şi cealaltă crede că încheie o locațiune, operațiunea fiind consemnată într-un înscris:

a) contractul este nul pentru absența obiectului său;

b) contractul este nul pentru că obiectul obligației fiecăreia dintre părți nu este nici determinabil, nici determinabil;

c) contractul este anulabil.

6. Obiectul obligației:

a) este înglobat în obiectul contractului;

b) nedeterminat sub aspectul calității sale implică sancțiunea nulității acelei obligații;

c) nu este acelaşi lucru cu obiectul prestației.

7. Nu sunt în circuitul civil:

a) armele de foc;

b) bunurile care aparțin statului român;

c) bunurile proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale.

8. Dacă legea interzice unei persoane să înstrăineze o anumită categorie de bunuri, suntem în prezența unei cerințe de validitate ce privește:

a) obiectul;

b) consimțământul;

c) capacitatea.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Care sunt condițiile de validitate ale obiectului obligației?
2. Este valabilă înstrăinarea lucrului altuia?
3. Care este sancțiunea nerespectării cerințelor obiectului actului juridic civil?
4. Identificați norme juridice supletive prin care legiuitorul a prevăzut criterii de determinare a obiectului obligației.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri minispețe

1. b

Răspunsuri grile

1. b
2. a
3. b
4. b
5. c
6. c
7. c
8. c

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 13 | Condiţii de fond. Cauza

Noţiune	Prin cauza (scopul) actului juridic civil se înţelege motivul care determină fiecare parte să încheie contractul.

Cauza este o condiţie de *fond, esenţială, de validitate* şi *generală* a actului juridic civil.

Prin cauza actului juridic civil trebuie să avem în vedere **scopul mediat** al **fiecăreia** dintre părţi. Scopul mediat este motivul determinant din structura voinţei juridice şi se referă, de regulă, fie la însuşirile unei prestaţii, fie la calităţile unei persoane.

! OBSERVAŢII:

Un contract nu are doar o singură cauză; fiecare dintre părţi are un motiv pentru care contractează.

Scopul imediat, numit şi scopul obligaţiei, categorie distinctă de scopul mediat, avut în vedere de Codul civil din 1864, nu mai este reţinut de către noul Cod. El era stabilit pe principalele categorii de acte juridice civile, după cum urmează:

- în contractele sinalagmatice – reprezentarea sau prefigurarea mentală, de către fiecare parte, a contraprestaţiei (o parte se obligă ştiind că şi cealaltă parte, la rândul ei, se obligă);
- în actele juridice cu titlu gratuit care sunt liberalităţi – intenţia de a gratifica (*animus donandi*);
- în actele juridice reale – prefigurarea remiterii bunului;
- în contractele aleatorii – prefigurarea unei împrejurări viitoare şi incerte de care depinde şansa câştigului sau riscul pierderii.

Legiuitorul noului Cod a ajuns la concluzia că reglementarea cauzei mediate este suficientă, funcţiile cauzei imediate fiind preluate de reglementarea consimţământului, obiectului şi cauzei mediate.

Scopul mediat se caracterizează prin aceea că este concret şi variabil de la o categorie la alta de acte juridice civile şi chiar în cadrul aceleiaşi categorii de acte juridice civile. Spre exemplu, în cazul contractului de vânzare-cumpărare, scopul mediat constă în destinaţia concretă ce urmează a se da lucrului cumpărat, respectiv sumei ce reprezintă preţul, astfel încât diferă de la cumpărător la

cumpărător (o persoană cumpără o locuință pentru a o dona cuiva, altă persoană cumpără o casă pentru a locui în ea, iar o altă persoană cumpără o casă pentru a face o investiție etc.), respectiv de la vânzător la vânzător (o persoană vinde un lucru pentru ca din suma obținută ca preț să își cumpere un alt lucru, o altă persoană vinde un lucru pentru ca din suma obținută să își plătească o datorie etc.).

Condiții de valabilitate. Pentru a fi valabilă, cauza actului juridic civil trebuie să îndeplinească următoarele cerințe, cumulativ:

→ *a. Să existe*

→ *b. Să fie licită*

Cauza este ilicită când este contrară legii şi ordinii publice.

Se asimilează cauzei ilicite şi frauda la lege – atunci când contractul este doar mijlocul pentru a eluda aplicarea unei norme legale imperative.

ATENȚIE!

(i) nu trebuie confundată cauza contrară legii cu cauza contrară intereselor altei persoane (frauda intereselor creditorului), în acest caz sancțiunea aplicabilă (cu caracter special, deci derogatoriu) fiind inopozabilitatea actului, pe cale acțiunii pauliene (art. 1562 şi urm. C. civ.);

(ii) frauda la lege nu este o cauză de nulitate de sine stătătoare, deci vor trebui verificate cerințele sancționării cauzei ilicite;

(iii) nu orice încălcare a legii este o fraudă la lege, frauda presupunând o încălcare „insidioasă", „ocolită"; încălcarea *directă* a legii se sancționează ca atare, dacă este cazul, fără a fi nevoie de a apela la frauda la lege.

→ *c. Să fie morală*

Cauza este imorală când este contrară bunelor moravuri.

Sancțiunea nerespectării condițiilor cauzei. Trebuie distins între:

↳ *a) Lipsa cauzei*, care atrage anulabilitatea contractului, cu excepția cazului în care contractul a fost greşit calificat şi poate produce alte efecte juridice.

Cerința a fost păstrată în noul Cod civil din considerente de tradiție, deşi interesul ei se afirma în legătură cu cauza imediată, care nu a mai fost reținută de către noul Cod; ea se suprapune cu cerința consimțământului de a proveni de la o persoană cu discernământ şi de a nu fi viciat.

↳ *b) Cauza ilicită sau imorală* atrage nulitatea absolută a contractului *numai dacă* este comună ori, în caz contrar, dacă cealaltă parte a cunoscut-o sau, după împrejurări, trebuia s-o cunoască.

ATENȚIE!

Nu orice cauză ilicită este sancționată cu nulitatea absolută!

Dacă cealaltă parte nu a cunoscut şi nu ar fi putut cunoaşte urmărirea unui scop ilicit de către contractant, s-a propus fie ca actul să fie nul relativ, pentru că altfel cerința de validitate ar rămâne nesancționată, fie să fie considerat pur şi simplu valabil.

Proba cauzei. Noul Cod civil instituie două prezumții:

- prezumția de existență a cauzei, ceea ce înseamnă că ea nu trebuie dovedită;
- prezumția de validitate a cauzei.

ATENȚIE!

Deseori, în practică se invocă nulitatea contractului pentru reaua-credință a părții/părților. O atare condiție negativă de validitate nu există autonom, dar ea este acoperită (parțial) de condițiile de validitate a cauzei, de aceea prezumția de bună-credință a părților la momentul încheierii actului juridic civil se bazează, de fapt, pe prezumția validității cauzei.

Ambele prezumții legale sunt *relative*, prin urmare, cel care invocă lipsa ori nevalabilitatea cauzei are sarcina probei. Întrucât cauza este o chestiune de fapt, sunt admisibile orice mijloace de probă.

JURISPRUDENȚĂ

1. Valabilitatea donației, ca a oricărui alt contract, se apreciază prin raportare la condițiile prevăzute de art. 948 C. civ. (1864 – n.a., G.-Al.I.). Licitatea cauzei – impusă drept condiție pentru validitatea unei convenții – trebuie analizată atât din perspectiva art. 966 C. civ. (1864 – n.a., G.-Al.I.), cât şi în raport cu specificul contractului de donație ca liberalitate.

   Admițând existența a două elemente care compun cauza actului juridic, şi anume scopul imediat (scopul obligației, care, în cazul contractelor unilaterale cu titlu gratuit, constă în intenția de a gratifica) şi scopul mediat (scopul actului juridic reprezentat de motivul determinant al încheierii actului juridic), urmează a considera că atunci când lipsa cauzei se datorează lipsei intenției de a gratifica, în actele cu titlu gratuit, lipseşte un element esențial al actului juridic. În acest caz, lipsa scopului imediat absoarbe eroarea asupra scopului mediat, iar sancțiunea aplicabilă este aceea a nulității absolute a actului juridic.

UNIVERSITY CENTRAL LIBRARY

În cauză, oferta de donație a fost făcută după instaurarea puterii comuniste, nu cu intenția de a gratifica Statul român, ci pentru a înlătura presiunile exercitate asupra proprietarului imobilului, astfel încât actul juridic încheiat este lipsit de *animus donandi*, ceea ce atrage sancțiunea nulității absolute (ICCJ, Secția I civilă, decizia nr. 2756 din 24 martie 2011).

2. În speță, instanța a respectat principiul disponibilității procesului civil, în limitele stabilite de reclamantă, în cadrul fixat de aceasta, apreciind că lipseşte cauza contractului de împrumut, interpretând în spiritul dispozițiilor art. 966 C. civ., cauza de nulitate, în temeiul căreia reclamanta şi-a motivat în drept, cererea de chemare în judecată.
Astfel, a reținut că obligația fără cauză sau fondată pe o cauză falsă, sau nelicită nu poate avea niciun efect, între părți încheindu-se la data de 19 iunie 2007 contractul de împrumut autentificat sub nr. 2206, în conținut acestuia reținându-se că reclamanta a primit o sumă de bani, care, în realitate nu a fost remisă, astfel cum a rezultat din complexitatea raportului juridic dedus judecății (ICCJ, Secția I civilă, decizia nr. 4629 din 31 mai 2011).

MINISPEȚE

1. A convine cu B, nepotul său, „vânzarea autoturismului O.V.", pe care i-l şi predă de îndată, dar părțile nu prevăd şi obligația lui B de a plăti un preț. În aceste condiții, A solicită anularea vânzării pentru lipsa cauzei obligației sale de a transfera proprietatea autoturismului şi de a-l preda. Instanța sesizată trebuie:

a) să anuleze automat vânzarea;

b) să decidă că, deşi anulabilă ca vânzare, operațiunea trebuie interpretată în sensul în care produce efecte juridice, urmând a fi calificată drept donație, întrucât nu există contraprestație;

c) să analizeze voința reală a părților, dincolo de exprimarea literală a acesteia, şi, dacă înțelegerea părților ar putea fi calificată drept donație, să analizeze în ce măsură operațiunea este valabilă cu această calificare.

GRILE

1. Cauza actului juridic:

a) trebuie să nu fie contrară bunelor moravuri;

b) trebuie probată, în caz de contestare de către un terț;

c) este o cauză de nulitate absolută a actului juridic civil.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. În ipoteza cauzei ilicite a unui contract cu executare succesivă:
a) partea care a dat ceva urmărind un rezultat ilicit nu poate cere restituirea prestației efectuate;
b) urmare a nulității actului, efectele nulității se produc numai *ex nunc*;
c) caracterul ilicit al cauzei se poate proba prin orice mijloc de probă.

3. Cauza actului juridic:
a) este reprezentat de orice mobil psihologic al părții;
b) trebuie să fie conformă exclusiv cu legile care interesează ordinea publică şi bunele moravuri;
c) trebuie să existe la momentul încheierii actului juridic.

4. Cauza ilicită a actului juridic civil:
a) atrage întotdeauna nulitatea absolută a actului;
b) poate fi invocată şi de către partea care a urmărit un scop ilicit;
c) atrage întotdeauna nulitatea relativă a actului.

5. Cauza actului juridic:
a) trebuie să existe şi trebuie probată ca fiind licită, sub sancțiunea nulității absolute;
b) este reglementată prin norme supletive de către Codul civil;
c) nu trebuie verificată, sub aspectul validității, în cazul actelor abstracte.

6. Noul Cod civil defineşte cauza contractului drept:
a) cauza imediată a obligației;
b) cauza mediată a contractului;
c) atât cauză imediată a obligației, cât şi cauză mediată a contractului.

7. Frauda la lege:
a) poate presupune şi frauda intereselor creditorului;
b) se sancționează ori de câte ori partea a uzat de act juridic permis de lege, dar urmărind şi un scop care, altminteri, îi era interzis;
c) are în vedere o încălcare ocolită a legii.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Ce este cauza mediată şi care sunt caracterele ei?
2. Care sunt cauzele lipsei de cauză a unui contract?
3. În ce condiții se sancționează cu nulitatea absolută cauza ilicită a unui contract?

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri minispețe

1. c

Răspunsuri grile

1. a
2. c
3. c
4. b
5. c
6. b
7. c

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișa nr. 14	Condiții de formă. Noțiuni introductive. Principiul consensualismului

A. NOȚIUNI INTRODUCTIVE

Forma actului juridic civil reprezintă modalitatea de exteriorizare a manifestării de voință a părților cu intenția de a crea, modifica sau stinge un act juridic civil.

Majoritatea actelor sunt consensuale, deci trebuie să respecte doar condițiile de fond impuse de lege.

Conform principiului libertății formei actelor juridice, cerința de formă este impusă doar în cazurile expres prevăzute de lege – art. 1178 C. civ. şi art. 1169 C. civ.

Cerința *formei* este obligatorie numai în cazul actelor juridice solemne.

Sancțiunea pentru neîndeplinirea condiției de formă este nulitatea absolută a actelor juridice respective.

În funcție de **consecințele juridice ale nerespectării formei,** distingem:

- forma cerută pentru ***valabilitatea*** actului juridic civil – *ad validitatem* –nerespectarea sa atrage nulitatea actului;
- forma cerută pentru ***probarea*** actului juridic civil – *ad probationem* – nerespectarea sa atrage imposibilitatea dovedirii cu alt mijloc de probă;
- forma cerută pentru ***opozabilitatea față de terți*** – *ad oposabilitatem* – nerespectarea sa se sancționează cu inopozabilitatea față de terți.

În funcție de **izvorul său,** distingem:

- forma ***legală*** – impusă de o dispoziție a legii;
- forma ***convențională*** – stabilită de părți.

B. PRINCIPIUL CONSENSUALISMULUI

Actul juridic civil este valabil încheiat prin simpla manifestare de voință a părților, indiferent de forma în care se exprimă aceasta – *solo consensu*.

Pentru a produce efecte juridice, consimțământul trebuie să fie exteriorizat.

BUJAST CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Exteriorizarea voinței poate fi făcută **expres** sau **tacit**.

a) Consimțământul *expres* se poate exprima verbal sau în scris – art. 1240 alin. (1) C. civ.

b) Consimțământul *tacit* trebuie să se manifeste printr-un comportament care, potrivit legii, convenției părților, practicii statornicite între acestea sau uzanțelor, nu lasă nicio îndoială asupra producerii efectelor juridice corespunzătoare.

Aplicații particulare ale consensualismului sunt consacrate în materia vânzării – art. 1674 C. civ. –, precum şi generic, în privința contractelor constitutive sau translative de drepturi reale – art. 1273 alin. (1) C. civ.

! OBSERVAȚIE:

Principiul consensualismului şi-a restrâns aria de incidență, datorită instituirii în noul Cod civil a unor prevederi care impun respectarea anumitor formalități pentru valabila formare şi asigurare a eficienței actelor juridice.

Bibliografie:

G. Boroi, L. Stănciulescu, *Drept civil. Curs selectiv. Teste grilă*, ed. a 5-a, revizuită, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2010, p. 82;
L.C. Gavrilescu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015, pp. 140-141;
L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. II. Contractul*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2009, p. 389;
I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, p. 544.

JURISPRUDENȚĂ

1. În ceea ce priveşte novația, în mod corect a reținut instanța de apel că aceasta nu poate fi reținută, raportat la dispozițiile art. 1130 C. civ., conform cărora *novația nu se prezumă*. Dacă părțile ar fi avut intenția de a nova o obligație conținută într-un alt contract, în contractul de împrumut încheiat la 22 august 2008, s-ar fi impus ca în conținutul acestui din urmă contract să se consemneze explicit că obligația din acest act înlocuieşte obligația prevăzută într-un act încheiat anterior, cu arătarea expresă a acestuia. În lipsa unei atare mențiuni, ipoteza novației nu poate fi luată în considerare, însă nici nu se impune, întrucât raportat la cele anterior arătate, contractul de împrumut încheiat la data de 22 august 2008 este un act de sine stătător, care face dovada deplină a celor consemnate în conținutul său (Curtea de Apel Cluj, Secția I civilă, decizia civilă nr. 1278 din 24 octombrie 2014, pe *www.curteadeapelcluj.ro*).

2. Curtea constată că instanța de apel reține faptul că a existat o remitere a unei sume de bani, de la recurent către intimată, dar că nu s-a confirmat existența unui contract de împrumut între cele două părți, respectiv faptul că remiterea acestei sume de bani s-ar fi făcut cu titlu de împrumut. Prin urmare, remiterea sumei de bani putea fi făcută cu orice alt titlu (dar manual, donație, dare în plată etc., în funcție de adevăratele raporturi existente la acel moment între părți), în speță nedovedindu-se în mod cert şi indubitabil faptul că această remitere a sumei de bani a avut natura juridică a unui contract de împrumut (*www.curteadeapelcluj.ro*).

3. Libertatea contractuală consacră dreptul participanților la circuitul civil sau comercial de a încheia orice contract, cu orice partener şi cu clauzele pe care părțile le convin, în limitele dispozițiilor imperative de ordine publică şi bune moravuri. În virtutea consensualismului (art. 942 şi art. 1245 C. civ.), simplul acord al voințelor manifestate dă naştere contractului, astfel încât înscrisul nu este necesar nici pentru naşterea contractului, nici pentru dovada conținutului său (art. 36 C. com.).

Rezultă că, în materia operațiunilor comerciale, s-a impus regula unor forme contractuale cât mai simple, obligațiile comerciale născându-se deci prin simpla voință a părților, exprimată sub forma unui contract, excepțiile actului scris sau solemn fiind expres prevăzute de lege.

De aceea, contractele comerciale se consideră încheiate în condițiile realizării acordului de voință între părți, indiferent de forma pe care o îmbracă. Condiția înscrisului unic nefiind obligatorie, reglementările comerciale admit existența raporturilor contractuale, dacă manifestările de voință ale părților – oferta şi acceptarea ofertei – sunt concordante sau partea cealaltă a trecut la executare.

Având în vedere cele de mai sus, în speță, raporturile contractuale de prestații portuare s-au perfectat legal, pe baza prevederilor contractului (conținând oferta reclamantului) şi a faxului conținând acceptarea pârâtei, care precizează că aceasta face parte din contractul menționat, indicând şi tarifele portuare pe care înțelege să le achite. În consecință, soluția instanței de apel, care a considerat că între părți nu s-au încheiat raporturi contractuale, este greşită sub acest aspect (*http://legeaz.net/spete-drept-comercial/contract-comercial-principiu-consensualism-435-1995*).

4. În consecință nu se poate reține lipsa consimțământului drept condiție de validitate a contractului prevăzută de art. 948 alin. (1) C. civ. şi nici încălcarea dispozițiilor art. 75 şi art. 197 alin. (1) din Legea nr. 31/1990 privind administrarea şi reprezentarea societății, în contextul în care chiar administratorul social G.V. a solicitat transmiterea dreptului de concesiune şi a delegat pe B.M.Ş. la semnarea contractului, căruia i-a încredințat şi ştampila societății.

Împrejurările privind semnarea contractului de vânzare-cumpărare a construcțiilor aflate pe terenul concesionat, semnarea cererii de transmitere a concesiunii terenului atât de administratorul social G.V., cât şi de B.M.Ş., menționarea în cuprinsul contractului de concesiune a calității de reprezentant a numitului B.M.Ş., încredințarea ştampilei societății SC D. SRL în

vederea încheierii contractului de concesiune conduc la concluzia existenței unui mandat de reprezentare a societății de către B.M.Ş. cu privire la tot ce se referă la cele două construcții.
Mandatul special dat pentru o anumită afacere, împuternicirea nr. 71 din 15 august 2007 dată pentru încheierea contractului de vânzare-cumpărare a construcțiilor, cuprinde împuternicirea şi pentru toate actele necesare executării ei, chiar dacă nu sunt precizate în mod expres, deci şi pentru concesionarea terenului pe care sunt situate cele două construcții.
De altfel, prin neatacarea HCL nr. 255/2008 şi semnarea noului contract nr. 301/2008, SC D. SRL a fost de acord cu redevența indicată în cuprinsul contractului.
Capitolul IV al contractului referitor la redevență şi termene de plată menționează expres HCL nr. 258/2007 zona 2, respectiv 6 lei/mp/lună, orice altă modalitatea de calcul cum este şi cea prezentată de recurenta reclamantă în motivele de recurs întemeiată pe clauzele contractului nr. 190/2000, încheiată anterior transmiterii concesiunii, fiind exclusă.
Pentru considerentele expuse, având în vedere dispozițiile art. 304 şi art. 312 C. pr. civ., Curtea va respinge recursul ca nefondat (*http://legeaz.net/spete-drept-comercial/consimtamant-valabil-880-2012*).

5. Tribunalul a constatat că recursul este nefondat pentru următoarele considerente: prin procura specială autentificată sub nr. 3319 din 30 martie 2007 I.M. l-a mandatat pe B.I., împuternicindu-l, printre altele, şi să îndeplinească formalitățile necesare pentru a-şi vinde sie însuşi sau unei societăți comerciale al cărei asociat şi administrator este dreptul de proprietate asupra terenului în suprafață de 45.000 mp situat în com. Vădeni, jud. Brăila, mandantul declarând şi că a primit de la mandatar suma de 4.500 lei, ce i se cuvine pentru vânzarea terenului asupra căruia nu mai emite nicio pretenție. La data de 4 martie 2008, prin declarație autentificată sub nr. 1964 din 4 martie 2008, mandantul I.M. a revocat în întregime mandatul acordat lui B.I., acesta fiind notificat în acest sens, prin intermediul executorului judecătoresc, conform notificării nr. 26 din 4 martie 2008. Potrivit contractului de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 3683 din 16 aprilie 2008, pârâtul mandatar B.I. a vândut terenul în suprafață de 45.000 mp, situat în extravilanul com. Vădeni, jud. Brăila, către sine, în calitate de cumpărător, în baza mandatului primit de la I.M.
Întrucât contractul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 3683 din 16 aprilie 2008 a fost încheiat în baza unui mandat care fusese anterior revocat, Tribunalul a apreciat că reclamantul I.M. avea un interes legitim, actual, personal şi direct în promovarea acțiunii, folosul practic urmărit de reclamant fiind acela de a se înlătura efectele unui act juridic întocmit cu privire la un imobil proprietatea sa fără consimțământul său valabil exprimat. Prin urmare, excepția lipsei de interes a fost în mod legal şi temeinic respinsă de instanța de fond. Nu s-a putut reține susținerea recurenților că hotărârea instanței este nemotivată în drept pe motiv că instanța a emis doar interpretări ale normelor de drept având în vedere că atributul instanței este tocmai acela de a interpreta normele de drept. S-a constatat că, de altfel, recurenții-pârâți nu au invocat niciun temei juridic în susținerea excepției lipsei de interes şi nici a cererii reconvenționale, iar aspectele invocate în recurs cu privire la excepție nu au nicio relevanță pentru temeinicia excepției.

Referitor la susținerea că acea procură ar constitui și un antecontract de vânzare-cumpărare, tribunalul a constatat că este nefondată, întrucât, pe lângă argumentul că procura este un act unitar, așa cum în mod corect a reținut instanța de fond, se observă că acel act nu îndeplinea condițiile legale ale unui antecontract de vânzare-cumpărare, care este un act bilateral și care trebuie semnat de ambele părți contractante. Dar chiar și în situația în care ar fi existat un antecontract de vânzare-cumpărare, prin revocarea acelui mandat, contractul de vânzare-cumpărare ar fi putut fi în mod legal încheiat numai personal cu proprietarul imobilului, respectiv I.M., iar nu cu mandatarul acestuia.

Față de cele expuse, tribunalul a apreciat că în mod temeinic a fost respinsă și cererea reconvențională. Tribunalul a constatat că în mod legal instanța a reținut că este lovit de nulitate absolută contractul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 3683 din 16 aprilie 2008 întocmit în baza unui mandat revocat, neexistând în hotărârea instanței de fond contradicții între interpretarea probelor și situația de fapt și nici interpretări care excedează voinței reale a părților. Pentru considerentele mai sus reținute, Tribunalul Brăila a apreciat ca legală și temeinică sentința recurată și, în conformitate cu dispozițiile art. 312 C. pr. civ., l-a respins prin decizia nr. 45 din 3 martie 2009 (*http://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-9zlg3o2/*).

6. Instanța de recurs a reținut că prin procura autentificată sub nr. 957 din 7 august 1997 reclamanta a mandatat-o pe pârâtă să o reprezinte la dezbaterea succesiunii după antecesoarea comună V.E., iar prin procura autentificată sub nr. 480/1997 pârâta a fost, de asemenea, mandatată să o reprezinte pe reclamantă la fond și în căile de atac, până la soluționarea definitivă a cauzei civile aflate pe rol la instanțele din Municipiul Satu Mare, privind cererea acestora de restituire a casei naționalizate, mandatara urmând a exercita și în numele reclamantei toate mijloacele procedurale și procesuale legale pentru apărarea intereselor sale legitime, putând exercita orice cale de atac ordinară sau extraordinară în cazul în care interesele acestora necesită acest lucru, procura fiind dată pentru procesul privitor la casa naționalizată din municipiul Satu Mare.

Din cuprinsul acestor înscrisuri rezultă, așadar, că între părți a existat un contract de mandat în baza căruia reclamanta a mandatat-o pe pârâtă să facă toate demersurile legale necesare privind retrocedarea imobilului situat în Satu Mare și, în numele său, respectiv pentru aceasta, imobil cuprins în masa succesorală rămasă în urma antecesoarei comune, succesiune acceptată de reclamantă conform certificatului de moștenitor.

Într-adevăr, pentru imobilul în litigiu pârâta a făcut demersurile legale în vederea restituirii, atât în baza Legii nr. 112/1995, cât și ulterior în baza Legii nr. 10/2001, cererile fiind formulate însă doar în nume propriu, fără a se menționa că acționează și în reprezentarea reclamantei conform procurii autentificate sub nr. 480 din 25 martie 1997, aspect ce rezultă și din cuprinsul sentinței civile nr. 236 din 19 ianuarie 1999 pronunțate de Judecătoria Satu Mare, în dosar nr. 2930/1998, respectiv din actele depuse la dosarul constituit în temeiul Legii nr. 10/2001.

Faptul că pârâta a efectuat aceste demersuri doar în nume propriu, fără reprezentarea reclamantei, nu înlătură însă efectele contractului de mandat existent între acestea, mandatul fiind de regulă un contract consensual care ia naştere prin simplul acord de voinţă al părţilor, acesta fiind constatat de obicei printr-un înscris, procură sau împuternicire. În speţă nu se poate reţine că la data intrării în vigoare a Legii nr. 10/2001 efectele acestui contract au încetat în condiţiile în care reclamanta nu şi-a manifestat opţiunea în sensul renunţării la restituirea imobilului şi în favoarea sa, în calitate de moştenitor, mandatul nefiind revocat, după cum nici pârâta mandatară nu a renunţat la mandat potrivit dispoziţiilor art. 1556 C. civ.

Astfel, împrejurarea că reclamanta a mandatat-o pe pârâtă să o reprezinte în cadrul dezbaterii succesiunii după antecesoarea acestora, să accepte succesiunea, respectiv să facă demersurile necesare pentru restituirea imobilului naţionalizat şi în favoarea acesteia dovedeşte intenţia acesteia în continuarea procedurilor pentru restituirea acestui imobil.

S-a apreciat, aşadar, că pârâta a fost mandatată implicit şi pentru a depune notificare în temeiul Legii nr. 10/2001 şi în numele reclamantei, considerentele instanţei de fond în sensul că procurile invocate de reclamantă nu îndeplinesc condiţiile unei procuri valabile pentru formularea notificării în baza Legii nr. 10/2001, după cum nu sunt valabile nici cererile şi procurile depuse în baza Legii nr. 112/1995, neputând fi primite. Faptul că dovada împuternicirii pârâtei în acest sens nu se regăseşte în dosarul intern al unităţii administrativ-teritoriale notificate nu este de natură a conduce la concluzia că reclamanta nu a formulat nici personal, nici prin reprezentant notificare, aceasta neputând fi decăzută din dreptul prevăzut de Legea nr. 10/2001, urmare a faptului că mandatara a exercitat mandatul fără reprezentare, după cum a procedat de altfel şi în cazul demersurilor efectuate în baza Legii nr. 112/1995.

În acelaşi sens, aspectele reţinute de instanţa de fond privind lipsa calităţii procesuale active a reclamantei prin prisma dispoziţiilor art. 22 din Legea nr. 10/2001, respectiv a faptului că reclamanta nu a formulat această notificare, nici personal, nici prin reprezentant, urmează a fi înlăturate ca nefondate, câtă vreme reclamanta a mandatat pârâta să exercite şi în numele său toate procedurile legale necesare pentru restituirea imobilului, unul dintre efectele mandatului fiind acela că actele încheiate de mandatar îşi produc efectele pe seama mandantului.

În mod greşit a apreciat instanţa de fond că mandatarea unei persoane de a formula notificare în baza legii speciale necesită existenţa unei procuri autentificate pe considerentul că dispoziţia de aprobare a restituirii în natură a imobilului face dovada proprietăţii, având forţa probantă a unui înscris autentic, în condiţiile în care mandatul este dat pentru efectuarea demersurilor privind restituirea imobilului şi implicit pentru depunerea notificării prin intermediul executorului judecătoresc, neimpunându-se, astfel, condiţia ca mandatul să fie în formă autentică, procura dată de reclamantă fiind, de altfel, autentificată (Curtea de Apel Oradea, decizia civilă nr. 3246 din 29 mai 2013, pe *http://legeaz.net/spete-civil-2/legea-10-2001-mandatarea-unei-3246-2013*).

SPEȚE

1. În anul 2013, A se prezintă la un birou notarial şi încheie un testament prin care dispune ca autoturismul său să îi revină lui B. Ca urmare a unor neînțelegeri ivite între el şi B, în anul 2007 redactează personal un alt testament, în care îl indică pe C drept beneficiar. În urma decesului lui A în anul 2015, C intră în posesia autoturismului. Ulterior, B introduce o acțiune în revendicare împotriva lui C, invocând că testamentul încheiat în favoarea sa nu se poate considera a fi revocat de cel de-al doilea, câtă vreme nu s-a respectat principiul simetriei de formă a actelor juridice.

Precizați soluția ce va fi dispusă în cauză, pe baza regulilor incidente.

2. După deschiderea succesiunii părintelui lor, unul dintre descendenți vinde un bun din masa succesorală, fără acordul celorlalți. Cu ocazia partajului solicitat ulterior de către ceilalți moştenitori, aceştia solicită instanței să dispună desființarea actului încheiat fără acceptul lor şi înlăturarea acestuia de la împărțeală, pe motiv că nu a acceptat succesiunea în termenul de decădere.

Precizați soluția ce va fi dispusă în cauză, pe baza regulilor incidente.

3. A a cerut obligarea lui B, şofer de taxi, la plata unor despăgubiri pentru prejudiciul provocat prin refuzul acestuia de a o transporta la destinația solicitată, în condițiile în care acesta se afla în autoturism parcat în stație, purtând caseta cu însemnul „liber". B şi-a motivat refuzul de faptul că reclamanta solicitase să fie transportată într-o locație din care nu prea se găseau clienți şi el lucra pe cont propriu, nu primea comenzi prin dispecer, încât ar fi trebuit să suporte cheltuiala drumului de întoarcere şi oricum nu putea fi constrâns împotriva voinței sale să efectueze serviciul de transport.

Precizați soluția ce va fi dispusă în cauză, pe baza regulilor incidente.

MINISPEȚE

1. Dacă A l-a acționat în instanță pe B pentru a-l obliga să îi construiască un gard, conform angajamentului asumat de acesta, atunci instanța ar trebui să dispună admiterea acțiunii:

a) ținând cont că B nu a refuzat oferta făcută de reclamant, deci se consideră că a fost acceptată tacit;

b) numai în măsura în care se dovedeşte că B a exprimat expres acceptul său de efectuare a lucrării;

c) dacă se probează că B s-a prezentat la fața locului şi a făcut lucrările preparatorii demarării lucrării, aşa cum procedase şi la precedentele lucrări efectuate în folosul lui A.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Dacă A i-a dăruit lui B o bicicletă, actul se consideră valabil încheiat:

a) numai dacă a fost încheiat un act autentic;

b) numai dacă s-a întocmit un înscris, chiar şi sub semnătură privată;

c) numai dacă bunul i-a fost remis lui B.

3. În baza unui antecontract de vânzare a unui apartament încheiat cu B, A a cerut instanței să pronunțe o hotărâre care să țină loc de act de vânzare. Cererea va fi admisă:

a) numai dacă antecontractul a fost încheiat printr-un înscris autentic;

b) chiar dacă antecontractul s-a încheiat printr-un înscris sub semnătură privată;

c) chiar dacă nu există niciun înscris, dar se face dovada cu martori a promisiunii de vânzare-cumpărare.

GRILE

1. Condițiile de formă cerute de lege pentru formarea valabilă a unui act juridic:

a) sunt instituite în cazul tuturor actelor juridice;

b) sunt instituite numai în cazul actelor solemne;

c) nu sunt instituite în cazul actelor consensuale.

2. Prin formă a actului juridic în sens larg se înțelege:

a) modul de exteriorizare a voinței părții în vederea încheierii unui act juridic;

b) condițiile impuse de lege pentru încheierea valabilă a unui act juridic;

c) condițiile impuse de lege fie pentru valabilitate, fie pentru probă, fie pentru opozabilitate a actului juridic.

3. Este exprimat valabil consimțământul la încheierea unui act juridic:

a) numai dacă îmbracă o anumită formă;

b) indiferent dacă voința de a contracta s-a manifestat verbal sau în scris;

c) chiar şi dacă s-a manifestat tacit.

4. Consimțământul exprimat tacit duce la încheierea unui act juridic:

a) numai când legea prevede în mod expres această posibilitate;

b) numai când se manifestă în mod neechivoc;

c) chiar şi când se manifestă în mod echivoc, dacă părțile au convenit astfel.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

5. Principiul consensualismului se referă la:
a) exprimarea neviciată a voinței de a contracta;
b) libertatea formei actelor juridice;
c) formele de exprimare a consimțământului.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Care este diferența dintre sensul larg şi sensul restrâns al noțiunii de „formă a actului juridic civil"?
2. Dați exemple de acte juridice civile în care se aplică principiul consensualismului.
3. În ce condiții se admite exprimarea tacită a consimțământului la încheierea unui act juridic civil?

Răspunsuri minispețe

1. c

a – fals – deoarece consimțământul se poate exprima şi tacit, dar trebuie să fie neechivoc, simpla tăcere nevalorând consimțământ;

b – fals – consimțământul poate fi exprimat şi tacit, nu este obligatoriu să fie expres;

c – adevărat – în acest caz, consimțământul lui B rezultă din fapte neîndoielnice statornicite între părți – art. 1240 C. civ.

2. c

a – fals – în cazul donațiilor având ca obiect bunuri mobile – al darurilor manuale – nu se cere formă autentică;

b – fals – înscrisul este o condiție de validitate doar pentru donațiile ce depăşesc valoarea de 25.000 lei;

c – adevărat – predarea lucrului este o condiție necesară şi suficientă în acest caz – 1011 alin. (4) C. civ.

3. b

a – fals – deoarece numai actele constitutive sau translative de drepturi reale sunt solemne – art. 1244 C. civ. –, însă în acest caz s-a asumat doar o obligație de a face, şi nu una de a da;

b – adevărat – deoarece este un act consensual, legea nu impune întocmirea unui înscris autentic drept condiție de validitate;

c – fals – în cazul de față, dat fiind că obiectul actului are o valoare de peste 250 lei, proba cu martori este inadmisibilă – art. 309 alin. (2) C. pr. civ.

UAIC IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri grile

1. b, c

a – fals – numai condiţiile de fond sunt obligatorii în cazul tuturor actelor juridice;

b – adevărat – *actul solemn* este acel act juridic care trebuie să fie încheiat cu anumite formalităţi prescrise de lege – art. 1174 alin. (3) C. civ.;

c – adevărat – *actul consensual* este actul juridic civil care se încheie valabil prin simpla manifestare de voinţă, fără a necesita îndeplinirea altor formalităţi pentru a-şi produce efectele.

2. c

a – fals – acesta este sensul restrâns al noţiunii de formă a actului juridic civil;

b – fals – aceasta este doar forma *ad validitatem*;

c – adevărat – se are în vedere atât forma *ad validitatem*, cât şi cea *ad probationem*, precum şi cea *ad oposabilitatem*.

3. b, c

a – fals – conform libertăţii formei actului juridic civil, acesta se încheie valabil prin simplul acord de voinţe – art. 1178 C. civ.;

b – adevărat – ambele forme de exprimare a consimţământului sunt valabile, conform art. 1240 alin. (1) C. civ.;

c – adevărat – se admite şi consimţământul tacit, conform art. 1240 alin. (2) C. civ.

4. b

a – fals – voinţa poate fi exprimată tacit şi în baza convenţiei părţilor sau cutumei – art. 1240 alin. (2) C. civ.;

b – adevărat – voinţa tacită trebuie să se exteriorizeze printr-un comportament care nu lasă nicio îndoială de a produce efectele juridice corespunzătoare – art. 1240 alin. (2) C. civ.;

c – fals – părţile pot conveni să admită un consimţământ manifestat tacit, dar acesta trebuie să se exteriorizeze într-un mod lipsit de echivoc – art. 1240 alin. (2) C. civ.

5. b, c

a – fals – lipsa viciilor de consimţământ este definită de principiul libertăţii voinţei juridice;

b – adevărat – acest principiu este consacrat expres prin prevederile art. 1178 şi art. 1169 C. civ., referitoare la libertatea formei actelor juridice;

c – adevărat – voinţa de a contracta poate fi exprimată verbal sau în scris sau chiar tacit – art. 1240 C. civ.

BCU "I. G. DUCA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 15 | Condiţii de formă. Publicitatea

Aspecte generale

Noţiune	Prin publicitate, în sens tehnico-juridic, se înţelege *ansamblul modalităţilor prin care, în cazurile prevăzute de lege şi în scopul ocrotirii unor interese publice sau private, anumite raporturi juridice, drepturile şi obligaţiile care constituie conţinutul acestora sau actele ori faptele juridice din care izvorăsc acestea sunt făcute cognoscibile publicului.*

Din noţiunea publicităţii rezultă că mijloacele tehnico-juridice din care este compus sistemul publicităţii sunt destinate să asigure *cognoscibilitatea* împrejurărilor care constituie obiect al publicităţii, adică aptitudinea acestora de a fi cunoscute de către destinatarii formalităţii de publicitate. Publicitatea nu presupune, astfel, cunoaşterea efectivă a situaţiilor juridice de către persoanele interesate, ci utilizarea mijloacelor prevăzute de lege pentru ca o asemenea cunoaştere să fie posibilă şi, mai departe, să fie imputată destinatarilor publicităţii. În consecinţă, efectele pe care legea le atribuie formalităţilor de publicitate nu sunt, ca regulă, condiţionate de cunoaşterea efectivă, de către terţii interesaţi, a situaţiilor juridice supuse publicităţii.

Publicitatea este susceptibilă de un sens larg şi de unul restrâns (M. Nicolae, *Tratat*, pp. 129-130). În sens larg, publicitatea cuprinde atât mijloacele de cognoscibilitate prevăzute de lege – mijloace prin care situaţiile juridice care fac obiectul publicităţii pot fi cunoscute de destinatarii *nedeterminaţi* ai formei concrete de publicitate –, cât şi mijloacele individuale de comunicare a anumitor situaţii juridice către unul sau mai mulţi destinatari determinaţi. Astfel, sunt formalităţi de publicitate *lato sensu*, de exemplu, comunicarea cesiunii de creanţă către debitorul cedat sau comunicarea unei declaraţii de rezoluţiune unilaterală către cealaltă parte contractantă. În sens restrâns, publicitatea cuprinde doar mijloacele de cognoscibilitate publică, deci faţă de persoane interesate nedeterminate, iar nu şi mijloacele de informare individuală a unor destinatari determinaţi cu privire la anumite situaţii juridice. *Sensul propriu al publicităţii reglementate de art. 18-24 C. civ. este sensul restrâns.* Astfel, sunt forme de publicitate propriu-zisă, de exemplu, publicitatea imobiliară realizată prin cartea funciară, publicitatea realizată prin Arhiva electronică de garanţii reale mobiliare [art. 18 alin. (2) C. civ.] şi publicitatea realizată prin Registrul comerţului.

Sediul materiei

Reglementarea generală a publicităţii este cuprinsă în art. 18-24 C. civ.

Regimurile particulare ale anumitor forme de publicitate sunt cuprinse atât în Codul civil, cât şi în diferite legi speciale: publicitatea imobiliară, realizată prin cartea funciară, este reglementată în art. 876-915 C. civ. şi în Legea nr. 7/1996 a cadastrului şi a publicităţii imobiliare; publicitatea realizată prin Arhiva Electronică de Garanţii Reale Mobiliare (publicitatea ipotecilor mobiliare, a operaţiunilor asimilate acestora, a cesiunilor de creanţă şi a altor operaţiuni prevăzute de lege) este reglementată, în special, de art. 2413 C. civ. şi de O.G. nr. 89/2000 privind unele măsuri pentru autorizarea operatorilor şi efectuarea înscrierilor în Arhiva Electronică de Garanţii Reale Mobiliare, astfel cum aceasta a fost modificată şi completată etc.

Obiectul publicităţii

Potrivit art. 18 alin. (1) C. civ., sunt supuse publicităţii „drepturile, actele şi faptele privitoare la starea şi capacitatea persoanelor, cele în legătură cu bunurile care aparţin acestora, precum şi orice alte raporturi juridice (...) în cazurile expres prevăzute de lege".

Rezultă, *în primul rând*, că fac obiect al publicităţii legale (sau de drept) numai situaţiile juridice *expres prevăzute de lege*, iar nu şi împrejurări de fapt sau de drept pentru care legea nu prevede o cerinţă sau o facultate de a realiza o formalitate de publicitate. Astfel, de exemplu, cazurile de notare în cartea funciară a unor drepturi, acte sau fapte juridice în legătură cu bunurile imobile sunt doar cele expres prevăzute de Codul civil (art. 902-903 C. civ.), chiar şi atunci când notarea nu este cerută pentru opozabilitatea faţă de terţi a situaţiei juridice, ci, fiind facultativă, are numai un rol de informare a terţilor (art. 903 C. civ.).

În al doilea rând, din norma citată rezultă că, analitic, sunt supuse publicităţii, în cazurile prevăzute de lege:

- Drepturile subiective, precum sunt drepturile reale asupra bunurilor imobile (drepturile tabulare), supuse intabulării sau înscrierii provizorii în cartea funciară conform art. 885 alin. (1) şi art. 898 C. civ.; dreptul de preempţiune izvorât dintr-un contract şi privitor la un imobil înscris în cartea funciară, drept supus notării în cartea funciară conform art. 902 alin. (2) pct. 13 C. civ.; dreptul real de ipotecă mobiliară, supus înscrierii în Arhiva Electronică de Garanţii Reale Mobiliare potrivit art. 2409 alin. (2) şi art. 2413 alin. (1) C. civ. etc.
- Actele juridice, precum sunt locaţiunea imobiliară, antecontractul şi pactul de opţiune privind un bun imobil [acte supuse notării în cartea funciară conform art. 902 alin. (2) pct. 6 şi 12 C. civ.], cesiunea de creanţă [supusă înscrierii în Arhiva Electronică de Garanţii Reale

Mobiliare, potrivit art. 1583 alin. (2) C. civ., pentru opozabilitate față de cesionarii succesivi ai aceleiași creanțe], actul unilateral al revocării, de către părinte, a desemnării unei anumite persoane pentru a fi tutore al copiilor săi [act supus înscrierii în Registrul național notarial, conform art. 114 alin. (4) C. civ. raportat la art. 1046 și art. 2033 C. civ.] sau acțiunile în justiție, privitoare la bunurile imobile sau la cartea funciară [supuse notării în cartea funciară conform art. 902 alin. (2) pct. 18-19 C. civ.].

- Faptele juridice, precum sunt calitatea de bun comun a unui imobil, destinația unui imobil de locuință a familiei sau natura de bun mobil prin anticipație [supuse notării în cartea funciară, conform art. 902 alin. (2) pct. 3 și 6 C. civ., respectiv art. 540 alin. (2) C. civ.].
- Orice alte raporturi juridice pentru care legea prevede o formalitate de publicitate, de exemplu, obligația de a nu înstrăina sau greva un bun imobil, supusă notării în cartea funciară conform art. 902 alin. (2) pct. 8 C. civ. În această categorie reziduală intră și stările juridice ale persoanelor, în situațiile în care acestea fac obiectul unor formalități de publicitate [de exemplu, incapacitatea sau restrângerea, prin efectul legii, a capacității de exercițiu sau de folosință, pentru care art. 903 pct. 1 C. civ. prevede notarea declarativă, deci cu efect de informare a terților, iar nu de opozabilitate].

În al treilea rând, situațiile juridice supuse publicității privesc, în general, starea și capacitatea persoanelor – sunt supuse publicității, de exemplu, starea juridică de incapacitate a persoanei fizice, constituirea persoanei juridice, deschiderea procedurii insolvenței și ridicarea dreptului de administrare al debitorului etc. –, precum și bunurile care aparțin subiectelor de drept, inclusiv drepturile asimilabile bunurilor sub aspectul regimului juridic, conform art. 542 C. civ. (este cazul majorității înscrierilor în cartea funciară și în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare).

Formele publicității

Formele publicității pot fi clasificate după mai multe criterii (M. Nicolae, *Tratat*, pp. 135-153), dintre care cele mai importante sunt modul de realizare, efectele publicității și sancțiunea aplicabilă în caz de nerealizare.

I. În funcție de modul de realizare, se distinge între publicitatea legală (sau de drept) și publicitatea de fapt

1. ***Publicitatea legală (sau de drept)*** este aceea care se realizează prin modurile și autoritățile publice prevăzute de lege, precum sunt înscrierea în cartea funciară (art. 876 și urm. C. civ.), înscrierea în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare (de exemplu, potrivit art. 2413 C. civ.), înregistrarea în Registrul comerțului (de exemplu, în cazurile prevăzute de Legea societăților nr. 31/1990), afișarea declarației de căsătorie (art. 283 C. civ.), afișarea anunțului de găsire a unui bun pierdut (art. 943 teza a III-a C. civ.) etc.

2. *Publicitatea de fapt* este aceea care se realizează de către persoana interesată prin mijloace apte de a aduce situaţia juridică la cunoştinţa terţilor, altele decât mijloacele de publicitate prevăzute de lege. Poate constitui publicitate de fapt, de exemplu, publicarea într-un ziar a unui anunţ privind o situaţie juridică, publicarea unor informaţii pe o pagină de Internet etc.

Delimitarea prezintă relevanţă deoarece, în sistemul Codului civil, în scopul sporirii certitudinii juridice, efectele publicităţii situaţiilor juridice sunt asociate, ca regulă, numai publicităţii legale, iar nu şi unor simple formalităţi de publicitate de fapt, fie acestea şi apte să aducă o anumită situaţie juridică la cunoştinţa persoanelor interesate. În acest sens, art. 18 alin. (2) C. civ. dispune că „[p]ublicitatea se realizează prin cartea funciară, Arhiva Electronică de Garanţii Reale Mobiliare, denumită în cuprinsul prezentului cod şi arhivă, prin registrul comerţului, precum şi prin alte forme de publicitate prevăzute de lege". În consecinţă, publicitatea de fapt, oricât de performante ar fi, prin natura lor, mijloacele folosite, nu suplineşte lipsa publicităţii legale. Concluzia rezultă atât din art. 18 alin. (2), cât şi din art. 22 alin. (1) C. civ. interpretat *a contrario*: întrucât, în lipsa publicităţii, situaţia juridică va fi inopozabilă terţilor, cu excepţia celor care au cunoscut-o pe altă cale, urmează că situaţia juridică va fi inopozabilă terţilor care nu au cunoscut-o pe altă cale, ci numai ar fi putut să o cunoască graţie unei publicităţi de fapt. Publicitatea de fapt poate prezenta relevanţă, în primul rând, în măsura în care conduce la o cunoaştere efectivă a situaţiei juridice de către persoana interesată, o astfel de cunoaştere acoperind, de regulă, faţă de acea persoană, lipsa publicităţii legale. Întrucât cunoaşterea efectivă este o simplă împrejurare de fapt, aceasta poate fi dovedită prin orice mijloc de probă, iar o puternică publicitate de fapt poate servi, alături de alte împrejurări, ca sprijin pentru o prezumţie simplă.

II. În funcţie de efectele sale, se poate distinge între publicitatea cu rol constitutiv, publicitatea cu rol de opozabilitate faţă de terţi şi publicitatea cu rol de informare

1. *Publicitatea este constitutivă* atunci când condiţionează eficacitatea situaţiei juridice supuse publicităţii, atât între părţi, cât şi faţă de terţi.

Întrucât de publicitatea constitutivă depinde producerea efectelor juridice ale unei situaţii juridice atât între părţi, cât şi faţă de terţi, aceasta constituie – în materia actului juridic – *o condiţie de eficacitate* a actului. Astfel, conform art. 885 C. civ., în materia cărţii funciare, drepturile reale asupra imobilelor cuprinse în cartea funciară se dobândesc, atât între părţi, cât şi faţă de terţi, numai prin înscrierea lor în cartea funciară, pe baza actului sau a faptului care a justificat înscrierea, cu excepţiile prevăzute de art. 887 C. civ. sau de alte norme speciale. De asemenea, aceste drepturi reale se pierd sau se sting – *inclusiv inter partes* – numai prin radierea din cartea funciară. Conform art. 56 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, dispoziţiile privind caracterul constitutiv al înscrierii drepturilor tabulare în cartea funciară se aplică gradual, în fiecare unitate administrativ-teritorială, după finalizarea lucrărilor de cadastru şi deschiderea cărţilor

funciare pentru imobilele din acea unitate. Până la întrunirea acestor condiții, înscrierea drepturilor reale imobiliare în cartea funciară are doar efect de opozabilitate față de terți.

Pe lângă înscrierea drepturilor tabulare în cartea funciară, mai constituie forme de publicitate constitutivă, de exemplu, înregistrarea persoanelor juridice în cazurile în care, potrivit legii, această formalitate condiționează dobândirea personalității juridice și nașterea capacității de folosință a persoanei juridice [art. 200 alin. (1), art. 202 alin. (1) și art. 205 alin. (1) C. civ.], de pildă, în situația societăților supuse Legii nr. 31/1990, care devin persoane juridice de la data înmatriculării în registrul comerțului [art. 41 alin. (1) din Legea nr. 31/1990], și în situația asociațiilor și a fundațiilor, care devin persoane juridice din momentul înscrierii în registrul asociațiilor și fundațiilor [art. 8 alin. (1) din O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații]; publicarea în Buletinul Oficial de Proprietate Industrială a cererii de acordare a brevetului de invenție conform art. 22 din Legea nr. 64/1991 privind brevetele de invenție, solicitantul bucurându-se provizoriu, de la data publicării, de protecția conferită de dreptul de exploatare exclusivă a invenției (art. 32 din Legea nr. 64/1991 privind brevetele de invenție) etc.

2. ***Publicitatea îndeplinește rol de opozabilitate față de terți*** (fiind numită, în doctrină, și *publicitate confortativă*) atunci când situația juridică supusă publicității își produce efectele între părți independent de formalitatea de publicitate, însă aceasta condiționează eficacitatea situației juridice față de terți.

Alternativ, acest efect poate fi exprimat prin ideea că publicitatea condiționează opozabilitatea *lato sensu* a dreptului, a faptului (în sens larg) sau a raportului supus publicității. Prin opozabilitatea *lato sensu* trebuie să se înțeleagă aptitudinea situației juridice (drept, act juridic, fapt juridic, raport juridic) de a limita libertatea celorlalte subiecte de drept, care au îndatorirea – expresie a acestei limitări a libertății – de a nu aduce atingere exercitării drepturilor și executării obligațiilor care constituie situația juridică supusă publicității sau izvorăsc din aceasta ori fac parte din conținutul său [a se vedea, pentru acest sens, formularea art. 1281 alin. (2) C. civ.].

Dimpotrivă, inopozabilitatea situației juridice permite terților să ignore aceste drepturi și obligații. Întrucât, în materia actului juridic, formalitatea de publicitate cu rol de opozabilitate condiționează efectele actului față de terți, aceasta constituie o *condiție de eficacitate* a actului, ca și publicitatea constitutivă. Astfel, reprezintă publicitate cu rol de opozabilitate, de exemplu, cazul unor înscrieri în cartea funciară, altele decât cele care au ca obiect drepturi tabulare supuse publicității constitutive (*i.e.* notările cu efect de opozabilitate conform art. 902 C. civ.); cazul înscrierilor operațiunilor privind ipotecile mobiliare în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare [art. 2413 alin. (1) C. civ.]; cazul publicării în Buletinul Oficial de Proprietate Industrială a mențiunilor privind cesiunea brevetului de invenție sau licența acordată pentru exploatarea invenției [art. 42 alin. (3) din Legea nr. 64/1991 privind brevetele de invenție] etc.

3. *Publicitatea îndeplineşte rol de informare a terţilor* (fiind numită şi *publicitate declarativă*) atunci când nu condiţionează eficacitatea unei situaţii juridice supuse publicităţii, ci asigură numai cognoscibilitatea acesteia. De exemplu, conform art. 903 C. civ., se pot nota în cartea funciară – fără ca opozabilitatea faţă de terţi să depindă de această înscriere – incapacitatea sau restrângerea, prin efectul legii, a capacităţii de exerciţiu ori de folosinţă, declaraţia de utilitate publică în vederea exproprierii unui imobil şi orice alte fapte sau raporturi juridice care sunt în legătură cu bunurile imobile şi pentru care legea prevede formalitatea de publicitate.

Publicitatea cu rol de informare a terţilor nu este lipsită de efecte juridice, chiar dacă acestea sunt mai restrânse decât în cazul celorlalte forme de publicitate. Pe lângă efectul probator propriu oricărei forme de publicitate, în sensul naşterii unei prezumţii de existenţă a situaţiei juridice făcute publice [art. 21 alin. (1) C. civ.], potrivit art. 19 alin. (4) C. civ., „[n]imeni nu poate invoca faptul că nu a cunoscut dreptul, actul sau faptul supus publicităţii, dacă formalitatea de publicitate a fost legal îndeplinită".

Întrucât norma nu distinge între diferitele forme de publicitate, acest efect – imputarea legală a cunoaşterii situaţiei juridice, chiar dacă, în fapt, aceasta nu a fost cunoscută – este ataşat de lege şi publicităţii cu rol de informare.

În consecinţă, importanţa practică a acestei forme de publicitate constă în influenţarea condiţiei bunei-credinţe care intră în structura diferitelor fapte juridice *lato sensu*, în sensul că îndeplinirea formalităţii de publicitate (cu rol de informare) împiedică invocarea de către terţi a ignorării inocente (cu bună-credinţă) a situaţiei juridice care a făcut obiectul publicităţii.

Astfel, de exemplu, în cazul în care incapabilul înstrăinează dreptul de proprietate asupra unui bun imobil fără respectarea condiţiilor privind capacitatea de exerciţiu, iar dobânditorul înstrăinează, la rândul său, către un terţ subdobânditor, cel din urmă nu va putea opune uzucapiunea tabulară minorului care obţine anularea contractului iniţial şi desfiinţarea celui subsecvent [art. 1254 alin. (1)-(2) C. civ.], dacă incapacitatea era notată în cartea funciară conform art. 903 pct. 1 C. civ. în momentul înregistrării cererii terţului de înscriere în cartea funciară a dreptului dobândit şi în momentul intrării în posesia bunului. În această situaţie, publicitatea cu rol de informare împiedică reţinerea bunei-credinţe a posesorului – condiţie a uzucapiunii tabulare [art. 931 alin. (1) C. civ.] –, deoarece acesta nu va putea invoca necunoaşterea incapacităţii primului înstrăinător [art. 19 alin. (4) C. civ.], iar această împrejurare exclude buna-credinţă dacă terţul nu a întreprins diligenţe pentru verificarea validităţii titlului autorului său.

III. În funcţie de sancţiunea neîndeplinirii formalităţii de publicitate, se distinge între publicitatea necesară (sau obligatorie) şi cea facultativă

1. *Publicitatea este necesară* dacă ea condiţionează eficacitatea situaţiei juridice supuse publicităţii, fie atât între părţi, cât şi faţă de terţi (publicitatea constitutivă), fie numai faţă de terţi (publicitatea confortativă). Sancţiunea asociată publicităţii obligatorii este, în

consecință, ineficacitatea situației supuse publicității. Cele mai multe forme de publicitate se subsumează publicității necesare.

2. *Publicitatea este facultativă* dacă ea nu condiționează eficacitatea situației juridice, în sensul că drepturile și obligațiile care, după caz, reprezintă însăși situația juridică sau conținutul acesteia (cazul raporturilor supuse publicității) ori izvorăsc din aceasta (cazul actelor și faptelor supuse publicității) pot fi exercitate, respectiv executate între părți și sunt opozabile în sens larg terților, care nu le pot ignora. Este ipoteza publicității declarative, a cărei îndeplinire asigură o mai bună protecție a drepturilor persoanei interesate de efectuarea formalității de publicitate, dar a cărei neîndeplinire nu limitează eficacitatea acestor drepturi.

Regula în materia formelor de publicitate o constituie publicitatea necesară și confortativă (pentru opozabilitate față de terți)

Concluzia decurge din art. 22 alin. (1) C. civ., care dispune că: „[d]acă formalitatea de publicitate nu a fost realizată, iar aceasta nu era prevăzută de lege cu caracter constitutiv, drepturile, actele, faptele sau alte raporturi juridice supuse publicității sunt inopozabile terților, afară de cazul în care se dovedește că aceștia le-au cunoscut pe altă cale". Caracterul de excepție al publicității constitutive rezultă expres din normă, iar caracterul de excepție al publicității declarative rezultă implicit (întrucât neîndeplinirea formalității de publicitate atrage, ca regulă, inopozabilitatea situației juridice, este necesară o normă derogatorie pentru ca această sancțiune să nu fie aplicabilă).

Aspecte particulare privind condițiile publicității

Condițiile de publicitate sunt stabilite prin lege pentru fiecare formă de publicitate în parte [art. 19 alin. (1) C. civ.]. Din unghiul teoriei generale a publicității, prezintă interes trei coordonate ale condițiilor publicității.

1. **În primul rând**, de regulă, publicitatea se realizează la cererea persoanelor interesate, efectuarea formalității de publicitate din oficiu constituind excepția [a se vedea, de exemplu, art. 28 alin. (5) din Legea nr. 7/1996 a cadastrului și a publicității imobiliare: „[î]nscrierile în cartea funciară se efectuează la cererea părții interesate, cu excepția cazurilor în care legea prevede înscrierea din oficiu (...)"]. Din perspectiva teoriei actului juridic, cererea de efectuare a formalității de publicitate este un act juridic unilateral. Din art. 19 alin. (2) C. civ. rezultă că acest act are natura juridică a unui *act de conservare*, cu consecința că solicitarea de îndeplinire a publicității poate fi formulată, ca regulă, de către orice persoană interesată, inclusiv de către un incapabil, *i.e.* de către minor sau de către

interzisul judecătoresc [art. 19 alin. (2) C. civ. se corelează, în acest sens, cu art. 41 alin. (3), art. 43 alin. (3) şi art. 172 C. civ., dispoziții care autorizează incapabilii să încheie singuri acte de conservare].

2. **În al doilea rând**, dreptul de efectuare a unei formalități de publicitate legală face parte din ordinea publică de direcție. Acest drept nu poate fi exclus sau restrâns prin act juridic, direct sau indirect (de exemplu, prin stipularea unei obligații de a nu realiza formalitatea de publicitate sub sancțiunea unei clauze penale sau sub vreo altă sancțiune, precum ar fi rezoluțiunea de drept a contractului în care a fost stipulată o asemenea obligație). Toate clauzele care tind la astfel de excluderi sau restricții sunt considerate nescrise, deci urmează a fi înlăturate de drept din actul juridic, fără a putea invalida alte clauze ori actul juridic în întregul său [art. 19 alin. (3) şi art. 1255 alin. (1) C. civ.].

3. **În al treilea rând**, atunci când aceeaşi situație juridică este supusă mai multor condiții de publicitate, acestea sunt cumulative, iar nu alternative, astfel că îndeplinirea unei formalități nu suplineşte lipsa alteia (art. 23 C. civ.). Astfel, de exemplu, constituirea unei ipoteci asupra unei creanțe care, la rândul său, este garantată cu o ipotecă imobiliară este supusă atât înscrierii în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare (art. 2402 C. civ.), cât şi notării în cartea funciară cu efect de opozabilitate [art. 902 alin. (2) pct. 15 C. civ.]. Dacă se realizează, de pildă, numai înscrierea în arhivă, creditorul care beneficiază de ipoteca asupra unei creanțe garantate cu ipotecă imobiliară va fi preferat (prin rangul ipotecii) altor creditori cărora li se constituie ipoteci asupra aceleiaşi creanțe, precum şi creditorilor chirografari ai constituitorului ipotecii. Dar, întrucât înscrierea în arhivă nu poate acoperi absența notării operațiunii în cartea funciară, creditorul beneficiar al ipotecii, încercând să valorifice ipoteca prin care, la rândul său, era garantată creanța nu va putea să opună această din urmă ipotecă persoanelor care au sau care dobândesc drepturi asupra bunului ipotecat (*e.g.*, au dobândit bunul în proprietate sau au dobândit ipoteci asupra acelui bun), persoane față de care ipotecarea creanței ipotecare (deci şi a ipotecii înseşi) ar fi trebuit să se facă opozabilă prin notarea în cartea funciară.

Efectele şi funcțiile publicității

Publicitatea legală poate produce, în funcție de natura formalității de publicitate, efecte diferite care exprimă, în mod corespunzător, funcții ale publicității (a se vedea M. Nicolae, *Tratat*, pp. 153-175). Efectul de informare, efectul de opozabilitate şi efectul constitutiv au fost deja evocate în legătură cu clasificarea formelor de publicitate. Acestora li se adaugă efectul probator şi efectul achizitiv.

Efectul de informare este propriu oricărei forme de publicitate şi rezultă, în principal, din art. 19 alin. (4) C. civ.: „[n]imeni nu poate invoca faptul că nu a cunoscut dreptul, actul sau faptul supus publicității, dacă formalitatea de publicitate a fost legal îndeplinită". Efectul *pur* informativ al

unei formalități de publicitate este excepțional prin raportare la efectul de opozabilitate, astfel că trebuie prevăzut expres de lege. Pe de altă parte, deși, ca regulă, însoțește orice formalitate de publicitate, efectul de informare poate să lipsească în cazurile expres prevăzute de lege. De exemplu, conform art. 218 alin. (2) C. civ., persoana juridică este ținută de actele încheiate de organele sale chiar dacă au fost depășite limitele puterii de reprezentare, în afară de cazul în care se poate dovedi că terțul contractant a cunoscut această împrejurare la data încheierii actului; alin. (2) dispune, mai departe, că „[s]impla publicare a actului de constituire sau a statutului persoanei juridice nu constituie dovada cunoașterii acestui fapt".

Efectul de opozabilitate constituie *regula* în materia efectelor publicității, conform art. 20 alin. (1) și (2) C. civ. Potrivit art. 20 alin. (1) „[p]ublicitatea asigură opozabilitatea dreptului, actului, faptului, precum și a oricărui alt raport juridic supus publicității, stabilește rangul acestora și, dacă legea prevede în mod expres, condiționează constituirea sau efectele lor juridice". Iar potrivit art. 20 alin. (2), situațiile juridice supuse publicității produc efecte între părțile lor și succesorii universali sau cu titlu universal independent de îndeplinirea publicității, afară numai dacă legea prevede expres altfel, atribuind publicității un efect constitutiv.

Efectul constitutiv sau translativ este unul excepțional, fiind aplicabil numai în cazurile expres prevăzute de lege [art. 20 alin. (1)-(2) C. civ.].

Efectul probator este propriu oricărei forme de publicitate și constă în nașterea unor prezumții legale relative. Potrivit art. 21 alin. (1)-(2) C. civ., drepturile, actele sau faptele înscrise într-un registru public se prezumă că există cât timp înscrierea nu este radiată sau modificată în condițiile legii, după cum aceleași situații juridice se prezumă că nu există dacă au fost radiate din registrul public. Aceste prezumții legale fiind relative, ele pot fi răsturnate, ca regulă, prin orice mijloace de probă. Totuși, în situația publicității constitutive, întrucât îndeplinirea formalității de publicitate atrage chiar transmisiunea sau constituirea dreptului, prezumția de existență a situației juridice înscrise poate avea caracter mixt, legea permițând răsturnarea prezumției doar în anumite condiții sau prin anumite mijloace de probă. De exemplu, în materia cărții funciare, conform art. 900 alin. (3) C. civ., dovada contrară faptului că persoana înscrisă, cu efect constitutiv, ca titular al unui drept tabular chiar este adevăratul titular al dreptului se poate face numai în cazurile prevăzute la art. 887 C. civ., precum și pe calea acțiunii în rectificarea cărții funciare (mai exact, de vreme ce însăși înscrierea operează transmisiunea sau constituirea dreptului în beneficiul celui înscris, persoana interesată să demonstreze o altă situație juridică trebuie fie să dovedească faptul că a dobândit acel drept printr-un mod care nu era condiționat de înscrierea în cartea funciară – astfel că poate fi titular al dreptului respectiv fără să figureze, în această calitate, în cartea funciară –, fie să înlăture însăși înscrierea care conferă celui înscris dreptul în discuție, dovedind, în acest scop, că sunt întrunite condițiile pentru admiterea unei acțiuni în rectificarea cărții funciare).

Efectul achizitiv este unul excepţional şi constă în aptitudinea publicităţii înseşi, în cazurile expres prevăzute de lege, de a conduce la dobândirea unui drept. Este, de exemplu, ipoteza publicităţii materiale reglementate de art. 901 C. civ. Dacă sunt îndeplinite condiţiile restrictive ale acestui articol, un terţ subdobânditor de bună-credinţă al unui drept real înscris în cartea funciară, în temeiul unui act juridic cu titlu oneros, va fi socotit titularul dreptului înscris în folosul său, chiar dacă, la cererea adevăratului titular, dreptul autorului său (*i.e.* al autorului persoanei care beneficiază de efectul achizitiv al publicităţii) este radiat din cartea funciară. Efectul achizitiv nu delimitează o formă distinctă de publicitate. În exemplul publicităţii materiale realizate prin cartea funciară, formalitatea de publicitate, referindu-se la înscrierea în cartea funciară a drepturilor reale asupra bunurilor imobile, este una constitutivă prin natura sa, conform art. 885 alin. (1) C. civ. Dar publicitatea, chiar constitutivă, este o condiţie de eficacitate, inclusiv între părţi, a situaţiei juridice supuse publicităţii, alăturându-se altor condiţii specifice acelei situaţii juridice, precum ar fi validitatea actului juridic prin care se transmite un drept, calitatea înstrăinătorului de titular al dreptului transmis etc. Din acest motiv, publicitatea, în sine, nu poate să valideze şi nici, mai general, să acopere alte cauze de ineficacitate a situaţiei supuse publicităţii [art. 20 alin. (3) teza I C. civ.], chiar dacă are caracter constitutiv (în concret, se va face formalitatea de publicitate, cu caracter constitutiv, dar aceasta va putea fi înlăturată dacă, situaţia juridică fiind ineficace din alte motive, înscrierea în registrul public nu corespunde realităţii). Efectul achizitiv presupune, astfel că îndeplinirea formalităţii de publicitate (constitutivă) este aptă, în mod excepţional, să conducă la însăşi dobândirea dreptului în ipoteze în care alte condiţii de eficacitate a situaţiei supuse publicităţii nu erau îndeplinite (de exemplu, întrucât transmiţătorul unui drept real imobiliar nu era adevăratul titular al dreptului). Din punct de vedere practic, în asemenea situaţii, efectul achizitiv face irelevantă ineficacitatea situaţiei supuse publicităţii, ceea ce explică de ce legiuitorul a ales să reglementeze acest efect în art. 20 alin. (3) teza a II-a C. civ., după enunţarea, în teza I, a regulii potrivit căreia publicitatea nu poate valida situaţia supusă publicităţii. Când are efect achizitiv, publicitatea intră în structura unor fapte juridice complexe care constituie moduri originare de dobândire a unor drepturi subiective.

Sancţiunea neîndeplinirii formalităţii de publicitate. Relaţia dintre publicitatea legală, publicitatea de fapt şi cunoaşterea efectivă a situaţiei supuse publicităţii

Sancţiunea neîndeplinirii formalităţii de publicitate depinde de natura acestei formalităţi.

În cazurile excepţionale în care publicitatea are efect constitutiv, sancţiunea neîndeplinirii publicităţii este ineficacitatea situaţiei juridice inclusiv între părţi şi succesorii universali sau cu titlu universal ai acestora (de exemplu, nu se va produce efectul translativ al unui contract de vânzare a dreptului de proprietate asupra unui imobil înscris în cartea funciară).

În cazurile, tot excepţionale, în care publicitatea are efect *pur* informativ, nerealizarea formalităţii de publicitate nu atrage o sancţiune, situaţia juridică fiind deplin eficace atât între părţi şi avânzii-cauză, cât şi faţă de terţi. Totuşi, protecţia juridică a drepturilor şi obligaţiilor care constituie

situația juridică ori intră în conținutul său sau izvorăsc din aceasta va fi mai slabă decât în situația îndeplinirii formalității de publicitate, pentru că persoana interesată nu va beneficia nici de prezumția relativă a existenței situației juridice (deci va avea sarcina de a o proba în alt mod dacă o va afirma într-un proces) şi nici de efectul de informare propriu publicității, în sensul că legea nu va imputa terților cunoaşterea situației juridice, fiind mai dificil de răsturnat prezumția de bună-credință operantă în favoarea terților care au ignorat situația juridică respectivă [art. 14 alin. (2) C. civ.].

De regulă, publicitatea are efect de opozabilitate, astfel că sancțiunea generală a neîndeplinirii formalității de publicitate constă în inopozabilitatea față de terți a situației juridice supuse publicității, cu excepția cazului în care terțul a cunoscut situația juridică pe altă cale [art. 22 alin. (1) C. civ.]. De exemplu, locatarul unui bun imobil înscris în cartea funciară care nu a îndeplinit formalitatea de publicitate a închirierii de care beneficiază nu va putea, ca regulă, să opună dreptul său de folosință unei persoane care dobândeşte dreptul de proprietate asupra imobilului închiriat [art. 902 alin. (2) pct. 6 şi art. 1811 lit. a) C. civ.].

Din art. 22 alin. (1) C. civ. rezultă că numai cunoaşterea efectivă de către terț, iar nu şi simpla publicitate de fapt, substituie lipsa publicității legale. Aşadar, în caz de neîndeplinire a formalității de publicitate legală, situația juridică va fi opozabilă terțului despre care se poate dovedi că a cunoscut efectiv situația juridică pe altă cale, dar nu şi terțului care doar ar fi putut să o cunoască în urma unor mijloace de publicitate de fapt utilizate de către persoana interesată. Cunoaşterea efectivă acoperă lipsa publicității numai față de terțul sau de terții care se află în această ipoteză [art. 22 alin. (3) C. civ.].

Substituirea publicității legale prin cunoaşterea efectivă este o regulă care poate cunoaşte excepții. Din art. 22 alin. (2) C. civ. rezultă că, în cazurile expres prevăzute de lege, cunoaşterea de fapt poate să nu substituie lipsa publicității, caz în care inopozabilitatea situației juridice poate fi invocată inclusiv de către terțul care a cunoscut-o pe altă cale.

Forma pentru opozabilitatea actului juridic şi forma pentru publicitatea actului juridic

Prin forma pentru opozabilitatea față de terți a actului juridic se înțelege, în doctrină, ansamblul formalităților necesare pentru a face actul juridic sau anumite efecte ale acestuia opozabile terților.

Considerăm că această categorie de condiții de formă a actului juridic este impropriu limitată, în literatura de specialitate, la forma cerută pentru opozabilitatea față de terți a actului juridic.

Este preferabilă înțelegerea acestui tip de condiții ca vizând *forma cerută pentru publicitatea actului juridic în general* (a se vedea, în acest sens, M. Nicolae, *Tratat*, pp. 121-122). Aceasta deoarece actele juridice sau efectele lor pot fi supuse unor formalități necesare nu doar pentru opozabilitatea față de terți a actului juridic, ci şi pentru eficacitatea actului sau a anumitor efecte ale acestuia chiar şi între părțile sale, precum este situația înscrierii în cartea funciară a drepturilor reale imobiliare transmise sau constituite prin act juridic [art. 885 alin. (1) C. civ.].

Conceptul de formă cerută pentru publicitatea actului juridic sau a efectelor sale este, astfel, preferabil celui de formă cerută pentru opozabilitatea față de terți deoarece cuprinde, în mod exact, totalitatea formalităților de publicitate care pot, potrivit legii, să condiționeze eficacitatea actului fie numai față de terți, fie atât între părți, cât şi față de terți.

În consecință, *prin forma cerută pentru publicitatea actului juridic trebuie să se înțeleagă formalitățile de publicitate necesară (obligatorie) de care depinde, în cazurile prevăzute de lege, eficacitatea actului juridic.*

Întrucât lipsa formei de publicitate cerute de lege atrage ineficacitatea actului sau doar a anumitor efecte (de exemplu, doar a efectului constitutiv sau translativ de drepturi reale imobiliare), forma pentru publicitatea actului juridic reprezintă o condiție de eficacitate a actului juridic. Aceasta nu se confundă cu forma cerută pentru validitatea actului juridic. Cea din urmă formă trebuie îndeplinită la momentul încheierii actului juridic – precum orice alte condiții de validitate –, iar nerespectarea sa atrage, de regulă, nulitatea absolută [art. 1242 alin. (1) C. civ.]. Forma cerută pentru publicitatea actului juridic este, de regulă, o cerință ulterioară încheierii actului, lipsită, prin urmare, de consecințe asupra valabilității acestuia. Nerespectarea acestei forme este deci o împrejurare ulterioară încheierii actului juridic, de natură să lipsească actul, în tot sau în parte, de efectele sale, în mod absolut (atât între părți, cât şi față de terți, atunci când publicitatea este constitutivă) sau relativ (numai față de terți, atunci când publicitatea este confortativă), subsumându-se, astfel, cauzelor de ineficacitate a actului juridic.

Forma cerută pentru publicitatea actului juridic este o aplicație, în materia actului juridic, a regimului de publicitate a situațiilor juridice în general. Prin urmare, sunt valabile precizările făcute, în contextul analizei publicității, în legătură cu formele, condițiile şi efectele publicității, precum şi în ceea ce priveşte sancțiunile aplicabile în caz de nerespectare a formalităților de publicitate, cu mențiunea că numai publicitatea constitutivă şi cea confortativă (pentru opozabilitate) reprezintă cerințe de formă necesare pentru eficacitatea actului juridic, iar nu şi publicitatea pur declarativă (pentru informare). Exemplificativ, constituie cerințe de formă pentru publicitatea actului juridic: înscrierea (intabularea sau înscrierea provizorie) în cartea funciară a dreptului real imobiliar dobândit sau constituit prin act juridic [art. 885 alin. (1) C. civ.]; notarea în cartea funciară a convenției matrimoniale, a locațiunii imobiliare şi a cesiunii de venituri, a vânzării unui bun imobil cu rezerva dreptului de proprietate, a antecontractului şi a pactului de opțiune cu privire la un imobil [art. 902 alin. (2) pct. 4, 6, 9 şi 12 C. civ.]; înregistrarea actelor juridice privind ipotecile mobiliare şi operațiunile asimilate acestora în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare [art. 2413 alin. (1) C. civ.]; înregistrarea cesiunii de creanță în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare [art. 1583 alin. (2) C. civ.]; înregistrarea contractului de arendare în registrul special ținut de secretarul consiliului local în a cărui rază teritorială se află bunurile agricole arendate [art. 1838 alin. (2) C. civ.]; publicarea mențiunii privind cesiunea şi licența de brevet de invenție în Buletinul Oficial de Proprietate Industrială [art. 42 alin. (3) din Legea nr. 64/1991 privind brevetele de invenție]; înregistrarea contractului de concesiune petrolieră în Cartea petrolieră administrată de Agenția Națională pentru Resurse Minerale [art. 54 lit. k) din Legea petrolului nr. 238/2004] etc.

Bibliografie:

G. Boroi, C. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, pp. 183-185;
M. Nicolae, *Tratat de publicitate imobiliară*, vol. I, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, în special pp. 100-212 (teoria generală a publicităţii drepturilor, a actelor, a faptelor şi a raporturilor juridice) (citat ca M. Nicolae, *Tratat*);
I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, pp. 553-555 şi 642-644;
A. Trăilescu, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2012, pp. 18-24;
O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2013, pp. 261-262.

JURISPRUDENȚĂ

1. Este adevărat că la data adjudecării imobilului litigios în procedura executării silite, debitoarea recurentei, SC M.C. SRL, avea înscris dreptul de proprietate în cartea funciară şi că această operaţiune are efecte de opozabilitate a dreptului respectiv faţă de terţi, ceea ce nu înseamnă însă că recurenta adjudecatară a dobândit cu bună-credinţă dreptul de proprietate asupra imobilului, în condiţiile în care la data adjudecării figura notată în cartea funciară şi acţiunea în nulitatea titlului de proprietate al debitoarei sale.
Această menţiune din cartea funciară era de natură să trezească oricărei persoane care intenţiona să dobândească de la proprietarul înscris, indiferent sub ce formă – fie cu consimţământul acesteia, prin contract de vânzare-cumpărare, fie forţat, independent de consimţământul lui, prin act de adjudecare încheiat în procedura executării silite, – un puternic dubiu în ce priveşte valabilitatea titlului de proprietate al acestuia, dubiu care alterează bun-credinţă (Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia I civilă, decizia nr. 2710 din 20 aprilie 2012, irevocabilă conform vechiului Cod de procedură civilă, disponibilă în baza de jurisprudenţă a instanţei supreme, pe *www.scj.ro*).

Notă: Până la intrarea în vigoare a noului Cod civil, potrivit Legii nr. 7/1996, şi înscrierea în cartea funciară a drepturilor tabulare avea doar efect de opozabilitate faţă de terţi, iar nu efect constitutiv.

2. S-au nesocotit şi dispoziţiile Legii nr. 7/1996 privind publicitatea imobiliară, (...) art. 30 alin. (1), conform căruia: „Dacă în cartea funciară s-a înscris un drept real, în condiţiile prezentei legi, în folosul unei persoane, se prezumă că dreptul există în folosul ei, dacă a fost dobândit sau constituit cu bună-credinţă, cât timp nu se dovedeşte contrariul" (...).

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Şi reglementarea noului Cod civil cu privire la publicitatea imobiliară instituie prezumţia legală a titularului dreptului real înscris în cartea funciară, art. 900 dispunând: „Dacă în cartea funciară s-a înscris un drept real în folosul unei persoane, se prezumă că dreptul există în folosul ei" (...).

Reclamanta a invocat drept cauză de nulitate înstrăinarea unui bun imobil care la momentul vânzării s-ar fi aflat în proprietatea publică a statului prin Ministerul de Finanţe, nu în proprietatea privată a autorităţii administrative locale, şi deci scos din circuitul civil, dar nu a răsturnat prezumţia legală la care se referă art. 30 alin. (1) din Legea nr. 7/1996 (...).

Vânzătorul din contractele de vânzare-cumpărare a căror nulitate se solicită, autoritate publică de stat, şi-a înscris dreptul de proprietate privată în cartea funciară, acesta fiind un drept constituit în condiţiile Legii nr. 18/1991 (...) şi (...) confirmat printr-o hotărâre judecătorească definitivă şi irevocabilă (...).

Prin urmare, dincolo de faptul că nu s-a răsturnat prezumţia legală instituită de art. 30 alin. (1) din Legea nr. 7/1996 (...), hotărârea judecătorească care constată dreptul de proprietate al vânzătorului în contradictoriu cu cel care se pretinde titular al dreptului de proprietate publică (...) are putere de lucru judecat (Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia a II-a civilă, decizia nr. 2524 din 16 septembrie 2014, irevocabilă conform vechiului Cod de procedură civilă, disponibilă în baza de jurisprudenţă a instanţei supreme, pe *www.scj.ro*).

3. Susţinerea reclamantului din motivele de recurs referitoare la aplicarea dispoziţiilor art. 557 alin. (4) Cod civil raportat la art. 888 este nefondată deoarece, potrivit art. 56 din Legea nr. 71/2011: dispoziţiile art. 557 alin. (4), (...) art. 885 alin. (1) şi art. 886 din Codul civil se aplică numai după finalizarea lucrărilor de cadastru pentru fiecare unitate administrativ-teritorială şi deschiderea, la cerere sau din oficiu, a cărţilor funciare pentru imobilele respective, în conformitate cu dispoziţiile Legii cadastrului şi publicităţii imobiliare nr. 7/1996, (...) or, pentru localitatea Râul Alb, potrivit adresei OCPI Dâmboviţa, nu există plan parcelar, ci doar un plan cadastral din 1987 prin care erau identificate terenurile şi posesorii.

Ca atare, cât timp nu s-a finalizat lucrarea de cadastru pentru U.A.T. Râul Alb, sunt incidente dispoziţiile art. 56 alin. (2) din Legea nr. 71/2011 (Tribunalul Dâmboviţa, Secţia I civilă, decizia nr. 146 din 5 mai 2015, irevocabilă potrivit vechiului Cod de procedură civilă, disponibilă în baza de jurisprudenţă a Institutului Român de Informaţii Juridice, pe *www.rolii.ro*).

4. Actul juridic reprezintă manifestarea de voinţă făcută cu intenţia de a produce efecte juridice, respectiv de a naşte, modifica sau stinge un raport juridic civil concret.

Contrar argumentelor recurentei, avizul de garanţie reală mobiliară nu este o manifestare de voinţă, ci reprezintă o înregistrare, astfel cum se arată în mod explicit în art. 7 alin. (2) din Regulamentul de funcţionare a Arhivei Electronice, cu scopul de a aduce la cunoştinţa publică [garanţiile] constituite, astfel încât orice creditor [să poată] verifica situaţia bunurilor

debitorului, consultând datele înscrise în arhivă cu privire la aceste bunuri sau cu privire la debitul respectiv.

Avizul în sine nu este nici constitutiv, nici declarativ de drepturi, ci este doar o certificare a faptului că în arhiva electronică de garanții reale mobiliare a fost înscrisă o garanție reală asupra unui bun.

Pentru a căpăta natura de act juridic, avizul de garanție ar trebui să fie expresia manifestării de voință şi să producă efecte juridice, adică să dea naştere, să modifice sau să stingă raporturile juridice stabilite între părți, însă, aşa cum corect a stabilit şi instanța de apel, avizul de garanție este o formă de publicitate cu efecte în privința asigurării opozabilității față de terți a garanțiilor reale mobiliare, ce nu are natura unui act juridic, ci este o simplă înregistrare (...) (Înalta Curte de Casație şi Justiție, Secția a II-a civilă, decizia nr. 47 din 21 ianuarie 2016, irevocabilă conform vechiului Cod de procedură civilă, disponibilă în baza de jurisprudență a instanței supreme, pe *www.scj.ro*).

5. În ceea ce priveşte efectele față de terți ale cesiunii drepturilor patrimoniale decurgând din brevetul de invenție, se constată că instanța de apel a apreciat în mod greşit că acestea se produc retroactiv, cu începere de la data încheierii contractului de cesiune.

În conformitate cu prevederile art. 45 alin. (3) din Legea nr. 64/1991 [art. 42 alin. (3), în urma republicării Legii nr. 64/1991 în M. Of. nr. 613 din 19 august 2014 – n.n., C.P.], „Transmiterea produce efecte față de terți numai începând cu data publicării în B.O.P.I. a mențiunii transmiterii înregistrate la O.S.I.M.".

Legiuitorul a prevăzut expres momentul de la care cesiunea drepturilor decurgând din brevet produce efecte față de terți ca fiind acela al publicării cesiunii în [Buletinul Oficial de Proprietate Industrială] (în speță, 30 iulie 2009), ceea ce înseamnă că reclamanții, în calitate de cesionari ai drepturilor patrimoniale, ar putea pretinde despăgubiri de la terțul care exploatează invenția doar pentru perioada ulterioară publicării cesiunii.

(...) Astfel, cesionarul drepturilor decurgând din brevet, în calitatea de succesor cu titlu particular, este îndreptățit să solicite executarea obligației de plată doar în privința actelor de aplicare ulterioare momentului de la care actul juridic al cesiunii este opozabil terților. Eventualele pretenții ale cesionarului pentru perioada anterioară (...) interesează exclusiv desocotirea sa cu cedentul, care nu poate fi opusă însă terților (...).

În consecință, reclamanții nu sunt îndreptățiți să solicite despăgubiri pentru încălcarea drepturilor decurgând din brevet pentru perioada 1 iulie 2007-30 iulie 2009 (Înalta Curte de Casație şi Justiție, Secția I civilă, decizia nr. 5431 din 22 noiembrie 2013, irevocabilă conform vechiului Cod de procedură civilă, disponibilă în baza de jurisprudență a instanței supreme, pe *www.scj.ro*).

SPEŢE

1. În data de 01.02.2015, Primus şi Secundus au încheiat o promisiune unilaterală de vânzare cu privire la un procesor grafic foarte performant şi costisitor, folosit pentru realizarea anumitor produse software (programe de editare a înregistrărilor video). Prin promisiune, Primus s-a obligat faţă de Secundus să încheie contractul de vânzare la data de 01.06.2015, moment până la care Primus urma să achiziţioneze procesorul, la rândul său, de la un furnizor din Germania.

Piaţa producătorilor români de software destinat editării înregistrărilor video este una restrânsă din punctul de vedere al agenţilor ofertei, existând doar 10 asemenea producători, constituiţi într-o asociaţie care le transmite buletine informative membrilor, prin e-mail. Între producători se numără societăţile Secundus, Tertius şi Quartius.

În data de 01.03.2015, Secundus a încheiat cu Tertius un contract de cesiune a creanţei izvorâte din promisiunea unilaterală încheiată anterior cu Primus. Imediat după semnarea contractului, reprezentantul societăţii Tertius a comunicat cesiunea secretarului asociaţiei de producători, care a inclus o informare despre acest contract în buletinul informativ transmis membrilor în ziua următoare. În aceeaşi zi, Tertius i-a notificat cesiunea lui Primus. La 05.03.2015, Quartius i-a oferit lui Secundus, pentru aceeaşi creanţă, un preţ dublu faţă de cel pe care Secundus îl încasase deja de la Tertius. În aceste condiţii, Secundus a încheiat cu Quartius un contract de cesiune a aceleiaşi creanţe. În ziua următoare, Quartius a înregistrat cesiunea în Arhiva Electronică de Garanţii Reale Mobiliare.

La 01.06.2015, Primus a încheiat contractul de vânzare cu Tertius, căruia i-a predat şi procesorul grafic. Sfătuit de avocaţii săi, Quartius l-a chemat în judecată pe Tertius solicitând obligarea acestuia la predarea (în natură) a procesorului grafic, cu motivarea că reclamantul – Quartius – a fost primul care a înscris cesiunea în arhivă, conform art. 1583 C. civ. Tertius s-a apărat arătând că a fost primul care a realizat o formă de publicitate a dobândirii dreptului de creanţă, prin buletinul informativ transmis tuturor membrilor asociaţiei (din care face parte şi Quartius), şi că, deşi din expertiza informatică administrată în cauză a rezultat că reprezentanţii societăţii Quartius nu au accesat efectiv, până la data de 05.03.2015, buletinul informativ primit prin e-mail, forma de publicitate folosită de Tertius a oferit posibilitatea reală pentru toţi potenţialii cesionari interesaţi – producătorii membri ai asociaţiei – de a cunoaşte faptul că Tertius a fost primul cesionar.

În calitate de judecător, soluţionaţi cererea lui Quartius. Precizaţi, de asemenea, ce tip de publicitate a realizat Quartius (din punctul de vedere al clasificării formelor de publicitate a drepturilor, a actelor şi a faptelor juridice) şi care este funcţia acestui tip de publicitate.

2. Primus este fericitul moştenitor al unei case situate în cartierul Cotroceni, dreptul lui Primus fiind înscris în cartea funciară. La 01.03.2015, Primus, apreciind drept convenabilă perspectiva de a trăi din chirii, fără micile neplăceri provocate de fenomenul cunoscut sub denumirea de muncă, a închiriat casa, pentru 5 ani, societăţii Victima Speculanţilor Imobiliari (VSI) SRL, care şi-a stabilit sediul în imobil. Contractul de locaţiune s-a încheiat în formă autentică notarială, în faţa notarului public Gigi Turpitudinel, însă nu a fost notat în cartea funciară. La 01.06.2015, cu gândul la o vacanţă

în Caraibe, Primus i-a vândut casa lui Gigi Turpitudinel, prin contract încheiat în formă autentică, dreptul cumpărătorului fiind intabulat în cartea funciară. La 15.06.2015, Gigi Turpitudinel a transmis o notificare societății VSI, cerându-i să părăsească imobilul în termen de 10 zile. Reprezentantul VSI vi se adresează pentru o consultație juridică. Arătați dacă VSI trebuie să părăsească imobilul sau, dimpotrivă, poate să-i opună un drept lui Gigi Turpitudinel. Aveți în vedere art. 1811 şi art. 18-24 C. civ.

MINISPEȚE

1. Dacă Primus este înscris în cartea funciară ca titular al dreptului de superficie asupra unui teren pe care Secundus l-a ocupat parțial şi formulează împotriva celui din urmă o acțiune confesorie de superficie, atunci:

a) Primus, în calitate de reclamant, are sarcina de a proba, prin mijloace de probă extrinseci cărții funciare, calitatea sa de titular al dreptului de superficie pretins, potrivit regulii conform căreia sarcina probei incumbă celui care face o susținere în cursul procesului (art. 249 C. pr. civ.);

b) Primus va fi scutit de sarcina de a-şi proba dreptul de superficie, Secundus având sarcina de a proba apărări eficace față de acțiunea confesorie;

c) Primus va fi scutit de sarcina de a-şi proba dreptul de superficie, dar numai dacă dovedeşte faptul că Secundus a cunoscut efectiv înscrierea din cartea funciară.

2. Prin antecontractul de vânzare-cumpărare încheiat între un dezvoltator imobiliar şi un client se prevede că, „pentru a asigura confidențialitatea față de concurenți a operațiunilor realizate de către dezvoltator, clientul înțelege ca, în schimbul unei reduceri de 0,25% din prețul vânzării, să nu solicite notarea antecontractului în cartea funciară". Clauza este:

a) nevalabilă, dar nu poate atrage în niciun caz nevalabilitatea antecontractului în întregul său;

b) valabilă, fiind stipulată pentru ocrotirea unui interes legitim al uneia dintre părți;

c) considerată nescrisă, putând atrage nevalabilitatea antecontractului în întregul său dacă a fost esențială pentru consimțământul promitentului-vânzător.

GRILE

1. Înscrierea cesiunii de creanță în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare:

a) are, ca regulă, caracter constitutiv, transmisiunea creanței de la cedent către cesionar neproducându-se până la efectuarea înscrierii;

b) face ca terții să nu poate invoca necunoaşterea calității de creditor a cesionarului;

c) este o formă de publicitate confortativă (pentru opozabilitate față de terți).

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Sunt forme de publicitate constitutivă:

a) înscrierea în cartea funciară;

b) înscrierea în cartea funciară a drepturilor reale imobiliare;

c) înmatricularea în registrul comerțului a societăților constituite potrivit Legii nr. 31/1990.

3. Sunt adevărate următoarele afirmații:

a) se poate renunța anticipat, prin act juridic, la dreptul de a îndeplini o formalitate de publicitate, dacă aceasta este prevăzută pentru ocrotirea unui interes privat;

b) ca regulă, o persoană interesată să cumpere un bun imobil poate să cerceteze cuprinsul cărții funciare corespunzătoare chiar dacă nu are încă un drept asupra bunului sau un interes actual în legătură cu acesta;

c) dacă un act juridic translativ cu privire la dreptul de proprietate asupra unui imobil este anulabil pentru eroarea dobânditorului, efectuarea înscrierii în cartea funciară nu înlătură automat cauza de anulabilitate, dar cererea de înscriere a dobânditorului poate, în anumite cazuri, să înlăture anulabilitatea.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Cum se clasifică formalitățile de publicitate din punctul de vedere al efectelor acestora şi care sunt principalele diferențe dintre formele de publicitate astfel delimitate?
2. Care este relația dintre publicitatea legală, publicitatea de fapt şi cunoaşterea efectivă a dreptului, a actului, a faptului sau a raportului juridic supus înscrierii?

Răspunsuri minispețe

1. b

Înscrierea în cartea funciară naşte, în favoarea lui Primus, o prezumție de existență a dreptului de superficie în folosul său [art. 20 alin. (1) şi art. 900 alin. (1) C. civ.].

2. a

Clauza prin care se renunță la dreptul de a efectua formalitatea de publicitate este considerată nescrisă conform art. 19 alin. (3) C. civ., deci nevalabilitatea sa nu poate atrage nevalabilitatea întregului contract chiar dacă renunțarea ar fi esențială pentru părți [art. 1255 alin. (1) C. civ.].

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri grile

1. b, c

Publicitatea cesiunii de creanță prin înscrierea în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare este o formă de publicitate confortativă, astfel cum rezultă din art. 1584 C. civ.; de asemenea, aceasta produce efectul de informare propriu oricărei formalități de publicitate, împiedicând invocarea de către terți a necunoașterii cesiunii înscrise în arhivă [art. 19 alin. (4) C. civ.].

2. b, c

Nu toate înscrierile în cartea funciară au efect constitutiv sau translativ, ci numai cele privitoare la drepturile reale asupra bunurilor imobile (art. 885 C. civ.). Înmatricularea în registrul comerțului are efect constitutiv deoarece societatea dobândește personalitate juridică de la data înmatriculării [art. 41 alin. (1) din Legea nr. 31/1990].

3. b, c

Orice persoană poate să consulte registrele de publicitate, chiar fără să justifice un interes (art. 24 C. civ.). Efectuarea formalității de publicitate nu poate valida, prin ea însăși, actul supus înscrierii, dacă acesta este afectat de o cauză de nulitate [art. 20 alin. (3) C. civ.], dar, dacă dobânditorul cunoștea cauza de anulabilitate la data formulării cererii sale de înscriere, aceasta poate să constituie o confirmare a actului translativ anulabil, dacă sunt întrunite și celelalte cerințe ale confirmării (art. 1262-1265 C. civ.).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 16	Condiţii de formă. Forma *ad validitatem*. Forma *ad probationem*

A. FORMA *AD VALIDITATEM*

Noţiune	Reprezintă forma impusă de lege sau de părţi pentru încheierea valabilă a anumitor acte juridice civile.

Limitează libertatea de voinţă a părţilor în ceea ce priveşte alegerea formei.
Actele care se supun acestei cerinţe se numesc **solemne** – art. 1174 alin. (3) C. civ.

Funcţiile formei *ad validitatem*

- prevenirea părţilor asupra importanţei unor acte juridice civile asupra patrimoniului – de exemplu, donaţia, conform art. 1011 alin. (1) C. civ., care este o liberalitate;
- garantarea libertăţii voinţei juridice – de exemplu, testamentul, conform art. 1041 C. civ., care să fie expresia unui consimţământ neviciat;
- exercitarea controlului asupra actelor care interesează nu numai părţile, ci şi întreaga societate – de exemplu, înstrăinarea imobilelor, conform art. 1242 C. civ.

Caracterele juridice ale formei *ad validitatem*

- este un element constitutiv al actului juridic solemn – atrage nulitatea absolută în caz de nerespectare;
- este incompatibilă cu manifestarea tacită de voinţă – presupune manifestarea expresă de voinţă;
- este exclusivă – pentru încheierea valabilă a unui act juridic civil solemn trebuie îndeplinită o anumită formă, de regulă cea autentică, afară numai dacă legea admite pentru anumite acte, cum este cazul testamentului, încheierea în formă olografă – art. 1034 şi art. 1040 C. civ. – sau al fideiusiunii – art. 2282 C. civ.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cerințele de valabilitate ale formei *ad validitatem*

- întregul act trebuie să îmbrace forma cerută pentru valabilitatea sa, atât clauzele esențiale, cât şi cele neesențiale;
- actul aflat în interdependență cu actul solemn trebuie să îmbrace aceeaşi formă solemnă – de exemplu: procura dată pentru încheierea unui act solemn; pactul de opțiune şi declarația de acceptare, care trebuie să îmbrace forma stabilită pentru contractul pe care părțile urmăresc să-l încheie – art. 1278 alin. (5) C. civ.;
- modificarea actului solemn trebuie să respecte condițiile de formă cerute de lege pentru încheierea sa, conform principiul simetriei formelor actelor juridice – art. 1243 C. civ.;
- actul care determină *ineficacitatea* unui act solemn trebuie să îmbrace tot forma specială solemnă, cu excepția legatului, care poate fi revocat şi tacit – art. 1052 şi art. 1068 alin. (2) C. civ.; şi a revocării tutorelui de către părinte – art. 114 C. civ.

Modalitățile de realizare a formei *ad validitatem*

- *înscrisul autentic* este înscrisul întocmit sau, după caz, primit şi autentificat de o autoritate publică, realizat cu formalitățile cerute de lege de notarul public sau de către o altă persoană învestită de stat cu autoritate publică, în forma şi condițiile stabilite de lege – art. 269 alin. (1) C. pr. civ. Este, de asemenea, autentic orice alt înscris emis de către o autoritate publică şi căruia legea îi conferă acest caracter – alin. (2). Orice act autentic este solemn, nu şi invers.

Exemple: înscrisuri autentice: înscrisurile notariale; hotărârile judecătoreşti, actele de stare civilă; încheierile executorului judecătoresc.

- *înscrisul sub semnătură privată* este întocmit fără concursul vreunei autorități, fiind doar semnat de părți.

Exemple: testamentul olograf – scris în întregime de mâna testatorului – art. 1041 C. civ.; contractul de arendă – art. 1838 alin. (1) C. civ;. donația având ca obiect bunuri mobile enumerate şi evaluate – art. 1 011 alin. (3) C. civ.

Aplicații ale formei *ad validitatem*

- contractul de donație – art. 1011 alin. (1) C. civ.;
- testamentul – art. 1040 C. civ.;
- revocarea expresă a unui legat – art. 1051 alin. (1) C. civ.;
- renunțarea expresă la succesiune – art. 1120 alin. (2) C. civ.;
- contractul de întreținere – art. 2255 C. civ.;

- ipoteca imobiliară convenţională – art. 2378, art. 2388 C. civ.;
- convenţiile care strămută sau constituie drepturi reale ce urmează a fi înscrise în cartea funciară – art. 1244 C. civ.;
- drepturile personale relative la imobile ce urmează să fie înscrise în cartea funciară – art. 885 C. civ.;
- fiducia – art. 774 alin. (1) C. civ.;
- vânzarea unei moşteniri – art. 1747 alin. (2) C. civ.;
- lichidarea regimului legal al comunităţii de bunuri pe cale convenţională – art. 355 alin. (1) C. civ.;
- partajul convenţional în timpul comunităţii de bunuri – art. 358 alin. (1) C. civ.;
- partajul succesoral în cazul existenţei bunurilor imobile succesorale – art. 1144 alin. (1) teza a II-a C. civ.;
- contractul de arendare – art. 1838 alin. (1) C. civ. ş.a.

Sancţiunea nerespectării formei *ad solemnitatem*

- în cazul în care forma solemnă este impusă de lege, actul încheiat cu nesocotirea cerinţelor specifice de formă este lovit de nulitatea absolută – art. 1242 alin. (1) C. civ.;
- dacă forma solemnă este stabilită prin convenţia părţilor, nerespectarea ei nu afectează valabilitatea actului încheiat – 1242 alin. (2) C. civ.

B. FORMA *AD PROBATIONEM*

Noţiune	Reprezintă forma impusă de lege sau de părţi pentru probarea anumitor acte juridice civile consensuale.

Funcţiile formei *ad probationem*

- avertizarea părţilor asupra importanţei unor acte asupra patrimoniului lor;
- asigurarea securităţii juridice a circuitului civil;
- prevenirea unor posibile litigii sau înlesnirea soluţionării lor.

Caracterele juridice ale formei *ad probationem*

- nerespectarea sa nu afectează producerea de efecte juridice, ci doar probarea actului;
- reprezintă o excepţie de la principiul consensualismului (deoarece actul trebuie să îmbrace forma scrisă).

Cerințele de valabilitate ale formei *ad probationem*

- cerința generală a semnării de către părți, aplicabilă oricărui înscris;
- cerințe speciale de validitate aplicabile în funcție de categoria actului juridic încorporat:
  - *condiția pluralității de exemplare*, în cazul contractelor sinalagmatice consemnate într-un înscris sub semnătură privată – art. 274 C. pr. civ.;
  - *condiția scrierii în întregime* ori punerii *formulei „bun și aprobat"* înainte de semnătură, în cazul convențiilor unilaterale, având ca obiect plata unei sume de bani sau predarea unei cantități de bunuri fungibile sinalagmatice consemnate într-un înscris sub semnătură privată – art. 275 C. pr. civ.;
- cerințele prevăzute în legea specială care reglementează activitatea autorității care instrumentează încheierea unui înscris autentic – de exemplu: Legea nr. 36/1995, în cazul actelor notariale.

Modalitățile de realizare a formei *ad probationem*

- *înscrisul sub semnătură privată* este necesar, de regulă, în cazul actelor consensuale, deși legea nu impune această cerință în mod expres, însă instituie interdicții în privința utilizării altor mijloace de probă pentru dovada majorității actelor juridice, cum ar fi inadmisibilitatea probei testimoniale în cazul actelor ce depășesc 250 lei sau a celor expres prevăzute de lege;
- *înscrisul autentic* este, de regulă, necesar în cazul actelor solemne, forma *ad probationem* este absorbită de forma *ad validitatem*, întrucât înscrisul întocmit pentru formarea sa valabilă va servi și pentru probarea sa.

! OBSERVAȚII:

Încheierea actului consensual sub forma înscrisului autentic poate fi preferată de părți datorită avantajelor sale probatorii:
- se bucură de *prezumția de autenticitate și de validitate*, care operează *erga omnes*;
- face credință până la înscrierea în fals cu privire la împrejurările pe care funcționarul care le-a consemnat le-a constatat personal;
- data înscrisă în el face credință până la înscrierea în fals.

Aplicații ale formei *ad probationem*

- actele juridice al căror obiect are o valoare ce depăşeşte suma de 250 lei - art. 309 alin. (2) C. pr. civ.;
- actele juridice cu un conținut complex, expres prevăzute de lege: depozitul voluntar – art. 2104 C. civ.; contractul de transport – art. 1956 C. civ.; tranzacția – art. 2272 C. civ.; contractul de societate – art. 1884 alin. (1) C. civ.; contractul de comision – art. 2044 C. civ.; contractul de consignație – art. 2055 C. civ.

Sancțiunea nerespectării formei *ad probationem*

- imposibilitatea dovedirii convenției cu alte mijloace de probă (martori, mărturisire, prezumții), afară de cazurile în care legea permite anumite derogări;
- valabilitatea actului nu este afectată, actul îşi va produce efectele, generând drepturi şi obligații ce vor fi respectate în măsura în care nu este contestat.

! OBSERVAȚII:

Înscrisul nevalabil ca înscris autentic face deplină dovadă ca înscris sub semnătură privată, dacă este semnat de părți, putând fi folosit astfel mijloc de probă în cazul actelor consensuale, deoarece în cazul celor solemne actul juridic va fi nul pentru lipsa formei.

Înscrisul nevalabil ca înscris sub semnătură privată va putea fi considerat valabil ca început de dovadă scrisă, putând fi folosit astfel ca mijloc de probă alături de celelalte disponibile – art. 276 C. pr. civ.

Bibliografie:

G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală, conform noului Cod civil*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, pp. 166, 169;
G. Boroi, L. Stănciulescu, *Drept civil. Curs selectiv. Teste grilă*, ed. a 5-a, revizuită, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2010, p. 82;
D. Ciochină, *Drept civil. Introducere în dreptul civil*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012, p. 156;
L.C. Gavrilescu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015, pp. 141-144;
L.C. Gavrilescu, *Drept civil. Persoanele*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2017, pp. 15-28;
L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. II. Contractul*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2009, p. 389;
I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, pp. 542, 551, 544;
C.T. Ungureanu, *Drept civil, Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, p. 165;
C.T. Ungureanu, în Colectiv, *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină şi jurisprudență*, vol. I-III, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012; vol. II, p. 510;
I.R. Urs, *Drepturile reale principale*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, p. 250;
P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații. În reglementarea noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, p. 383.

JURISPRUDENȚĂ

1. Contractele sub semnătură privată încheiate între părți sunt nule absolut ca contracte de vânzare-cumpărare, nefiind respectată *cerința formei autentice*, însă, în temeiul principiului conversiunii actului juridic nul într-un alt act juridic ale cărui condiții de valabilitate sunt îndeplinite, contractele încheiate între părți produc efecte ca antecontracte de vânzare-cumpărare. Antecontractele de vânzare-cumpărare încheiate între părți nu sunt în măsură să transfere dreptul de proprietate asupra imobilului ce face obiectul acestora, ci dau naștere doar unei obligații de a face, respectiv de a încheia în viitor contract autentic de vânzare-cumpărare. Condițiile ce trebuie îndeplinite de lucrul ce face obiectul antecontractului de vânzare-cumpărare trebuie să fie, în general, aceleași ca în situația încheierii contractului de vânzare-cumpărare, raportat la faptul că, prin antecontract, părțile se obligă ca în viitor să încheie contractul de vânzare-cumpărare (Curtea de Apel Cluj, Secția I civilă, decizia nr. 1065 din 10 septembrie 2014, pe *www.curteadeapelcluj.ro*).

2. Împrejurarea că în prezent recurentul invocă nulitatea absolută a contractului de împrumut, pe motivul neremiterii sumei de 25.000 euro, nu afectează valabilitatea actului, care, potrivit mențiunilor inserate în conținutul său, dovedesc contrariul – semnarea contractului de împrumut de către împrumutat, care, în plus, adaugă prin scriere olografă mențiunea „bun și aprobat", urmată de cea a încasării sumei de 25.000 euro cu titlu de împrumut și a asumării obligației de restituire a acesteia în modalitatea specificată în conținutul contractului – în rate. Conținând această mențiune, contractul de împrumut este pe deplin valabil din punct de vedere formal, făcând dovada deplină a celor cuprinse în conținutul său. Este un contract valabil din punct de vedere formal, iar inserarea în conținutul său a mențiunii olografe de către împrumutat – potrivit căreia a primit suma de 25.000 euro de la împrumutător și este de acord cu modalitatea de restituire – îl face pe deplin valabil ca contract de împrumut pentru suma menționată (Curtea de Apel Cluj, Secția I civilă, decizia civilă nr. 1278 din 24 octombrie 2014, pe *www.curteadeapelcluj.ro*).

3. Dovada contractului de împrumut trebuie făcută în condițiile dreptului comun, adică potrivit regulilor prescrise de art. 1191 alin. (1) C. civ., fie prin act autentic, fie prin act sub semnătură privată, având în vedere că valoarea împrumutului, în speța pendinte, depășește 250 lei. Alineatul (2) al art. 1191 C. civ. prohibește dovada prin martori în contra sau peste ceea ce cuprinde actul întocmit în condițiile art. 1191 C. civ., în timp ce art. 1191 alin. (3) C. civ. permite părților contractului să convină ca și în cazurile prevăzute de art. 1191 alin. (1) și (2) să se poată face dovada cu martori, dacă această dovadă privește drepturi de care ele pot să dispună. În speță nu a fost încheiat un contract de împrumut, așa cum pretinde art. 1191 alin. (1) C. civ. Pe de altă parte, în speță nu s-a făcut dovada existenței situației reglementate de art. 1191 alin. (3)

C. civ., respectiv reclamantul recurent şi pârâta intimată nu au convenit ca dovada aşa-zisului contract de împrumut să poată fi făcută cu martori, ci, dimpotrivă, pârâta intimată a negat în mod constant existența împrumutului.

Art. 1180 C. civ. impune condiții suplimentare de valabilitate în privința actului sub semnătură privată, prevăzând că actul sub semnătură privată prin care o parte se obligă către alta a-i plăti o sumă de bani sau o câtime oarecare trebuie să fie scris în întregul lui de acela care l-a subscris sau cel puțin acesta, înainte de a se subsemna, să adauge la finele actului cuvintele „bun şi aprobat", arătând totdeauna în litere suma sau câtimea lucrurilor şi apoi să iscălească. În speță nu a fost îndeplinită nici cerința prevăzută de art. 1180 C. civ. Nu s-a făcut dovada de către recurent a existenței, în cauză, a unui început de dovadă scrisă, în sensul art. 1197 C. civ., după cum nu s-a făcut nici dovada prezenței vreuneia dintre situațiile de excepție reglementate de art. 1198 C. civ., care l-ar fi exonerat pe recurent de obligația de a-şi procura o dovadă scrisă (Curtea de Apel Cluj, Secția I civilă, decizia civilă nr. 1279 din 24 octombrie 2014, pe *www.curteadeapelcluj.ro*).

4. Referitor la excepția nulității absolute a contractului de schimb, instanța reține următoarele:

Într-adevăr, conform normelor speciale indicate de pârât din Legea nr. 18/1991, schimbul de terenuri agricole se efectuează doar în formă autentică sub sancțiunea nulității.

Este evident că înscrisul denumit de părți contract de schimb este nul din punct de vedere al formei. Cu toate acestea, el este valabil ca antecontract, având toate caracteristicile unui contract valabil.

De altfel, reclamanta nu a înțeles să se folosească de antecontract direct, ci, ştiind că acesta nu are încă forma cerută de lege, a solicitat instanței prin prezenta acțiune perfectarea convenției de schimb.

Față de aceste aspecte, instanța urmează să respingă excepția nulității absolute a contractului de schimb (*http://legeaz.net/spete-civil/actiune-in-constatare-perfectare-schimb-671-2010*).

5. Contractul de mandat este guvernat, în ceea ce priveşte forma, de principiul simetriei.

Contractul de vânzare-cumpărare (care reprezintă actul juridic în vederea căruia s-a acordat în speță mandatul) este un contract consensual (având ca obiect doar imobilul construcție, nu şi teren), fiind încheiat sub forma unui înscris sub semnătură privată, cu dată certă, astfel încât şi mandatul încheiat sub semnătură privată dat în acest sens este valabil.

Având în vedere că mandatul este guvernat, în ceea ce priveşte forma, de principiul simetriei, precum şi faptul că contractul de vânzare-cumpărare (care reprezintă actul juridic în vederea căruia s-a acordat mandatul) este un contract consensual (având ca obiect doar imobilul construcție, nu şi cota indiviză de teren, dispozițiile art. 2 din titlul X al Legii nr. 247/2005, care sancționează cu nulitatea absolută lipsa formei autentice a actelor de înstrăinare sau dobândire a terenurilor, negăsindu-şi aplicabilitatea în cauză), fiind încheiat sub forma unui înscris sub semnătură privată, cu dată certă, Curtea a apreciat că S.P. – Centrale Termice şi Administrarea

Fondului Locativ are calitatea de reprezentant al C.L.M.C., calitate în care a încheiat şi actul adiţional la contractul de vânzare-cumpărare şi a fost chemat în judecată în prezenta cauză. Acest aspect este menţionat expres atât în cererea de chemare în judecată, cât şi cererea de apel. Potrivit dispoziţiilor hotărârii nr. 71/2002 a Consiliului local Călăraşi, acest serviciu este împuternicit să facă acte de administrare şi de întreţinere a fondului locativ aflat la dispoziţia unităţii administrativ-teritoriale. Aşa cum reiese din conţinutul contractului de vânzare-cumpărare a apartamentului, care constituie un act de dispoziţie, S.P. – Centrale Termice şi Administrarea Fondului Locativ a fost împuternicit să încheie respectivul act, mandatul acordat în aceste condiţii fiind valabil prin prisma consideraţiilor expuse în cele ce precedă [Curtea de Apel Bucureşti, Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie – dosar nr. 2454/202/2010 (nr. vechi 1241/2011), decizie nr. 1218 din 10 octombrie 2011, pe *http://legeaz.net/spete-civil/contractul-de-mandat-este-guvernat-1218-2011*].

SPEŢE

1. În aprilie 2014, A se prezintă la notariat şi încheie un testament prin care dispune în favoarea nepotului său de frate. După 2 ani, soţia fratelui său mai dă naştere unui copil, astfel că A modifică testamentul iniţial, în sensul că îl trece ca beneficiar şi pe al doilea nepot asupra unei părţi din averea sa.

În condiţiile în care cel de-al doilea testament a fost încheiat prin scriere şi semnare de către autorul său, nefiind însă autentificat la notariat, precizaţi dacă acesta îşi va putea produce efectele în sensul avut în vedere de către testator.

2. Între A şi B s-a încheiat un contract de depozit ce are ca obiect 100 kg de cartofi pe un termen de 2 luni. Peste 4 luni, deponentul A a solicitat, în instanţă, obligarea lui B, depozitar, la restituirea cantităţii de cartofi ce a făcut obiectul contractului şi la plata de daune-interese, pentru neexecutarea obligaţiei la termen.

Având în vedere că între părţi nu s-a încheiat un act scris, iar B a contestat pretenţiile lui A, arătaţi dacă A va putea proba pretenţiile sale prin intermediul probei cu martori.

3. A a împrumutat de la B o sumă de bani, pe care urma să o restituie în termen de 5 ani, constituind drept garanţie o ipotecă asupra unui imobilul proprietatea sa. Peste 3 ani, A a vândut imobilul respectiv lui C. În condiţiile în care la scadenţă nu şi-a achitat datoria faţă de B, acesta din urmă, invocând dreptul său de urmărire a bunului ipotecat, s-a îndreptat împotriva lui C, cerând obligarea acestuia la suportarea plăţii datoriei. Pârâtul s-a apărat, arătând că actul de constituire a ipotecii nu era valabil, nefiind autentificat, ceea ce atrage şi nulitatea contractului de credit.

Precizaţi soluţia ce va fi dispusă în cauză, pe baza regulilor incidente.

MINISPEŢE

1. Pentru garantarea executării unei obligaţii pe care şi-a asumat-o faţă de B, numitul A l-a adus drept fideiusor pe C. În caz de neexecutare a angajamentului de către A, numitul B îl va putea urmări pe C numai în baza contractului de fideiusiune, dacă acesta a fost încheiat:

a) sub forma unui înscris autentic, fideiusiunea fiind un act solemn;

b) sub forma unui înscris sub semnătură privată, deşi este un act solemn;

c) sub forma unui angajament verbal, fiind un act consensual.

2. Printr-un contract de mandat, A l-a desemnat pe B să încheie cu C un act de vânzare a unui apartament proprietatea sa. Ulterior, A a decis să amâne vânzarea cu 3 luni, încheind în acest sens un act adiţional. Se vor produce efectele preconizate de părţi:

a) numai dacă mandatul a fost încheiat prin act autentic;

b) chiar dacă acesta a îmbrăcat forma unui înscris sub semnătură privată;

c) numai dacă ambele au fost încheiate prin acte autentice.

3. A a încheiat cu B un contract de vânzare a unei suprafeţe de teren, sub forma unui înscris sub semnătură privată. În virtutea acestui act, B va fi îndreptăţit să pretindă:

a) intrarea în stăpânire a terenului, invocând dobândirea calităţii de proprietar;

b) pronunţarea unei hotărâri judecătoreşti care să ţină loc de titlu de proprietate;

c) restituirea avansului plătit din preţ ca urmare a constatării nulităţii actului.

GRILE

1. Este adevărată următoarea afirmaţie:

a) toate actele solemne sunt, în acelaşi timp, şi acte autentice;

b) unele acte solemne se pot încheia printr-un înscris sub semnătură privată;

c) condiţia încheierii actului într-o anumită formă poate fi instituită doar prin lege.

2. Sancţiunea aplicabilă în cazul neîntocmirii unui înscris la încheierea unui contract de depozit este:

a) nulitatea actului;

b) inadmisibilitatea probei testimoniale dacă valoarea obiectului actului depăşeşte suma de 250 lei;

c) inadmisibilitatea probei testimoniale, indiferent de valoarea obiectului depozitat, cu excepţia depozitului necesar.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. În cazul în care părțile convin să încheie un contract de împrumut în formă autentică:

a) dacă actul se încheie totuşi sub forma unui înscris sub semnătură privată, se va putea cere anularea sa;

b) dacă actul se încheie în forma unui înscris notarial, toate mențiunile din cuprinsul său vor face dovadă până la înscrierea în fals;

c) dacă actul se încheie în forma unui înscris notarial, data înscrisă în el va fi opozabilă şi terților.

4. Sunt caracterele juridice ale acestei formei *ad probationem*:

a) nu este obligatorie, spre deosebire de forma *ad validitatem*;

b) nerespectarea ei nu afectează producerea de efecte juridice;

c) reprezintă o excepție de la principiul consensualismului.

5. Sunt aplicații ale formei *ad probationem*:

a) contractul de transport;

b) depozitul necesar;

c) contractul prin care părțile pun capăt unui litigiu.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Enumerați care sunt condițiile impuse de lege pentru forma solemnă a actului juridic.
2. Evidențiați care sunt avantajele încheierii unui act în formă autentică, chiar dacă legea nu impune această condiție *ad validitatem*.
3. Explicați care este fundamentul juridic al instituirii formei *ad validitatem*.
4. Arătați care sunt caracterele juridice ale formei solemne.
5. Indicați care sunt modalitățile de concretizare a formei solemne.
6. Enumerați nişte aplicații ale formei *ad validitatem*.
7. Precizați în ce constă sancțiunea nerespectării formei *ad solemnitatem*.
8. Explicați care este fundamentul juridic al instituirii formei *ad probationem*.
9. Arătați care sunt caracterele juridice ale formei *ad probationem*.
10. Enumerați nişte aplicații ale formei *ad probationem*.

BCU BRAȘOV / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri minispețe

1. b

a – fals – deşi este un act solemn, legea nu cere în acest caz forma înscrisului autentic – art. 2282 C. civ.;

b – adevărat – condiția formei scrise este impusă de lege *ad validitatem*, putându-se realiza sub forma înscrisului sub semnătură privată;

c – fals – actul este solemn, nu consensual, sancțiunea nerespectării formei fiind nulitatea actului.

2. a, c

a – adevărat – deoarece mandatul trebuie încheiat în formă autentică, dat fiind că are ca act vizat vânzarea care are ca obiect un imobil – art. 1242 C. civ.;

b – fals – deoarece s-ar încălca principiul simetriei instituit de art. 1243 C. civ.;

c – adevărat – pentru motivele arătate anterior.

3. b, c

a – fals – actul nu produce efect translativ deoarece nu s-a respectat condiția formei autentice – art. 1244 C. civ.;

b – adevărat – în baza principiului conversiunii, actul nul pentru nerespectarea formei va fi considerat un antecontract valabil;

c – adevărat – se poate opta pentru desființarea actului nevalabil, dacă nu se doreşte executarea sa în natură în forma atipică a obținerii unui titlu în instanță.

Răspunsuri grile

1. b

a – fals – de regulă, cerința solemnității este îndeplinită prin încheierea actului în forma înscrisului autentic, dar există şi excepții;

b – adevărat – cerința solemnității poate fi îndeplinită şi prin încheierea actului în formă olografă în cazul testamentului – art. 1034 şi art. 1040 C. civ. – sau al fideiusiunii – art. 2282 C. civ.;

c – fals – în afara actelor pentru care legea impune necesitatea exteriorizării consimțământului în formă solemnă, părțile pot conveni ca şi în cazul altor acte juridice voința lor să fie exprimată astfel.

2. c

a – fals – sancțiunea este doar imposibilitatea probării cu alte mijloace de probă, deoarece forma era cerută doar *ad probationem*;

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

b – fals – în acest caz, forma este impusă de lege pentru dovadă indiferent de valoarea actului - art. 2104 C. civ.;

c – adevărat – dacă bunul a fost încredințat unei persoane sub constrângerea unei întâmplări neprevăzute, care făcea cu neputință alegerea persoanei depozitarului și întocmirea unui înscris constatator al contractului, conform art. 2124 C. civ.

3. c

a – fals – sancțiunea nulității intervine doar dacă forma solemnă rezultă din lege, nu și din convenția părților – art. 1242 alin. (2) C. civ.;

b – fals – înscrisul face credință *până la înscrierea în fals* cu privire la împrejurările pe care funcționarul care le-a consemnat le-a constatat personal;

c – adevărat – în acest caz, actul are recunoscută data certă și față de terți, acesta fiind unul dintre avantajele actului autentic.

4. b, c

a – fals – și forma cerută pentru probă este obligatorie – sub acest aspect, se aseamănă cu cerința *ad validitatem*;

b – adevărat – sancțiunea constă doar în imposibilitatea probării actului cu alte mijloace de dovadă;

c – adevărat – actele pentru care legea impune întocmirea unui înscris fie chiar și pentru dovadă sunt o excepție de la principiul consensualismului.

5. a, c

a – adevărat – legea cere forma scrisă pentru dovadă – art. 1956 C. civ.;

b – fals – în acest caz, datorită condițiilor neprevăzute în care se încheie, nu se impune preconstituirea unui înscris ca în cazul depozitului voluntar;

c – adevărat – pentru contractul de tranzacție se cere forma scrisă pentru dovadă – art. 2272 C. civ.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 17	Modalităţile actului juridic civil

Noţiune	Actele juridice pot fi pure şi simple sau afectate de modalităţi.

Actele pure şi simple sunt cele care nasc drepturi şi obligaţii cu executare imediată.

Actele modale sunt cele care nu sunt pure şi simple, adică cele în care drepturile şi obligaţiile se nasc ineficace, cu executarea pusă sub semnul întrebării sau cu executarea amânată.

ATENŢIE!

Modalităţile pot afecta actul juridic în întregimea lui (întreg eşafodajul de drepturi şi obligaţii) sau numai unele dintre drepturile şi obligaţii născute din acesta.

Elementul modal poate rezulta:

- din voinţa părţilor; majoritatea contractelor sunt prin *natura* lor pure şi simple, dar părţile pot conveni modalităţi (*e.g.*, vânzarea); unele contracte sunt însă *esenţialmente* pure şi simple (*e.g.*, căsătoria);
- chiar din esenţa legală a unui anumit contract (locaţiunea este esenţialmente afectată de termen, iar asigurarea în mod necesar afectată de condiţie).

A. TERMENUL

Noţiune	*Termenul* (*dies*), ca modalitate a actului juridic civil, este acel *eveniment viitor şi sigur ca realizare, până la care este amânată începerea sau, după caz, stingerea exerciţiului drepturilor subiective civile şi a executării obligaţiilor civile corelative.*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tipologie

a) **După efect**, termenul este de două feluri:

- *termen suspensiv*, adică acel termen care amână, până la împlinirea lui, începutul exercițiului dreptului subiectiv civil şi al executării obligației civile corelative (de exemplu, termenul la care trebuie restituită suma de bani împrumutată);
- *termen extinctiv*, adică acel termen care amână, până la împlinirea lui, stingerea exercițiului dreptului subiectiv civil şi a executării obligației corelative (de exemplu, data morții credirentierului în cazul contractului de întreținere).

ATENȚIE!

A nu se confunda termenul extinctiv cu termenul de decădere; decăderea este o sancțiune civilă şi stinge dreptul de regulă retroactiv, dacă el nu a fost exercitat! Termenul extinctiv are de regulă rolul de a marca „întinderea temporală" a dreptului subiectiv civil.

b) **În raport de beneficiului termenului:**

- *termen stabilit în favoarea debitorului* (care reprezintă regula);
- *termen stabilit în favoarea creditorului* (cum este cazul depozitului, în care, de regulă, termenul este stipulat în favoarea deponentului);
- *termen stabilit atât în favoarea debitorului, cât şi a creditorului* (de exemplu, termenul stipulat într-un contract de asigurare).

Această clasificare prezintă interes deoarece numai cel în folosul căruia este stabilit termenul poate să renunțe la beneficiul termenului, iar în cazul în care termenul a fost fixat în favoarea atât a creditorului, cât şi a debitorului, nu se poate renunța la beneficiul termenului respectiv decât prin acordul ambelor părți.

c) **În funcție de izvorul său:**

- *termen voluntar*, numit şi termen convențional, care este acel termen ce s-a stabilit prin act juridic unilateral, bilateral sau multilateral;
- *termen legal*, acel termen stabilit printr-un act normativ şi care face parte de drept din actul juridic;
- *termen jurisdicțional*, acel termen acordat debitorului, în cazurile prevăzute de lege, de către organul de jurisdicție (de exemplu, termenul de grație).

BCU IAŞI / ALEXANDRU IOAN CUZA UNIVERSITY LIBRARY

Instanța poate să fixeze termenul atunci când, prin natura sa, obligația presupune un termen şi nu există nicio convenție prin care acesta să poată fi determinat, precum şi atunci când el trebuia să fie stabilit de către una dintre părți, dar aceasta nu o face într-un termen rezonabil.

d) După criteriul cunoaşterii sau nu a datei împlinirii sale:

- termenul cu scadență certă, adică acel termen a cărui dată (calendaristică) de împlinire se cunoaşte din chiar momentul încheierii actului juridic;
- termenul cu scadență incertă, a cărui dată de împlinire nu este cunoscută în momentul încheierii actului juridic (de exemplu, data morții credirentierului într-un contract de rentă viageră).

ATENȚIE!

Termenul incert este tot un eveniment viitor şi sigur ca realizare!

Trebuie reținut că termenul, ca modalitate a actului juridic, afectează numai executarea actului juridic (sau doar a unei/unor obligații), iar nu şi existența (eficacitatea) acestuia.

Termenul suspensiv are ca efect întârzierea începutului exercitării dreptului subiectiv civil şi a îndeplinirii obligației civile corelative.

Termenul extinctiv are ca efect stingerea (pentru viitor) a dreptului subiectiv civil şi a obligației corelative; el marchează practic „întinderea" în timp a dreptului subiectiv civil.

Calculul termenelor se face după aceleaşi reguli ca şi cel al termenelor de prescripție sau decădere (art. 2551 şi urm. C. civ.).

B. CONDIȚIA

Noțiune

Condiția, ca modalitate a actului juridic, este un *eveniment viitor şi nesigur ca realizare, de care depinde eficacitatea sau desființarea dreptului subiectiv civil şi a obligației civile corelative* (art. 1399 C. civ.).

ATENȚIE!

Dreptul sub condiție *există*, modalitatea afectând doar *eficacitatea* lui! De aceea, el poate fi garantat şi înstrăinat valabil.

Este de esența condiției să fie un eveniment incert ca realizare.

Condiția este un element modal al actului juridic şi ca regulă un eveniment exterior actului juridic, motiv pentru care executarea unei obligații nu poate fi asimilată condiției.

Condiția nu trebuie confundată cu cauza actului juridic. Chiar dacă ele pot servi unor funcții similare, condiția trebuie să fie în general asumată expres şi să rezulte direct din convenție în timp ce cauza actului juridic nu.

Clasificare

a) **După efectele pe care le produce,** condiția poate fi:

- *suspensivă* – aceea de a cărei îndeplinire depinde eficacitatea drepturilor subiective civile şi a obligațiilor corelative

sau

- *rezolutorie* – aceea de a cărei îndeplinire depinde desființarea drepturilor subiective civile şi a obligațiilor corelative

b) **În raport de legătura cu voința părților a realizării sau nerealizării evenimentului (după cauza de care depinde realizarea sau nerealizarea evenimentului),** condiția este:

- *cazuală,* atunci când realizarea evenimentului depinde de hazard, de întâmplare, fiind deci independentă de voința părților.

Exemplu: dacă echipa Rapid va câştiga Liga Campionilor.

- *mixtă,* atunci când realizarea evenimentului depinde atât de voința uneia dintre părți, cât şi de voința unei persoane determinate.

Exemplu: dacă Ion Ursache se va căsători cu Ramona Vulpescu în termen de 2 ani.

- *potestativă*

Condiția potestativă poate fi *pură* sau *simplă.*

Condiția potestativă simplă este acea condiție a cărei realizare depinde atât de voința uneia dintre părți, cât şi de un element exterior acesteia (fapt exterior sau voința unei persoane nedeterminate, de exemplu, dacă Ion Ursache se va căsători în termen de 2 ani).

Condiția pur potestativă este acea condiție a cărei realizare depinde exclusiv de voința uneia dintre părți (de exemplu, dacă mă voi hotărî eu).

George-Alexandru Ilie
BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ATENŢIE!

Interesul acestor clasificări doctrinare este acela că obligaţia asumată sub condiţie suspensivă pur potestativă din partea celui care se obligă nu poate produce niciun efect (art. 1403 C. civ.).

c) **După cum constă în realizarea sau nerealizarea evenimentului,** condiţia poate să fie:
- *pozitivă*
- *negativă*

d) **În funcţie de posibilitatea îndeplinirii sau nu a condiţiei,** aceasta poate fi:
- *condiţia posibilă*
- *condiţia imposibilă* (care nu este o veritabilă condiţie, pentru că este de esenţa condiţiei caracterul incert al realizării evenimentului viitor)

Importanţa distincţiei: condiţia imposibilă atrage considerarea condiţiei ca nescrisă, cu excepţia cazului în care era determinantă pentru contract (cauza contractului), caz în care sancţiunea este nulitatea.

e) **În funcţie de conformitatea cu legea şi/sau morala,** condiţia poate fi:
- *condiţie licită/morală*
- *condiţie ilicită/imorală*

Importanţa distincţiei: condiţia ilicită/imorală atrage considerarea condiţiei ca nescrisă, cu excepţia cazului în care era determinantă pentru contract (cauza contractului), caz în care sancţiunea este nulitatea.

f) **După partea în favoarea căreia este stipulată,** condiţia poate fi:
- *stipulată în favoarea creditorului*
- *stipulată în favoarea debitorului*
- *stipulată în favoarea ambilor*

Importanţa distincţiei: doar partea în favoarea căreia este stipulată poate renunţa la beneficiul ei (în cazul în care este stipulată în favoarea ambilor, se poate renunţa doar împreună).

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ATENȚIE!

Se poate renunța la beneficiul condiției numai înainte de îndeplinirea ei.

Efectele condiției, ca modalitate a actului juridic, sunt guvernate de două reguli principale:

În primul rând, condiția afectează însăşi existența (eficacitatea) drepturilor subiective civile şi a obligațiilor civile corelative.

În al doilea rând, efectele condiției se produc, în principiu, retroactiv, în sensul că momentul de la care sau până la care se produc nu este acela al îndeplinirii sau neîndeplinirii condiției, ci momentul încheierii actului juridic civil sub condiție.

ATENȚIE!

Regula retroactivității efectelor condiției nu are caracter imperativ, aşa încât părțile ar putea deroga, prin voința lor, de la această regulă, prevăzând în mod expres că efectele condiției se vor produce din momentul îndeplinirii sau al neîndeplinirii evenimentului.

De asemenea, legea induce ea reguli supletive privitoare la efecte (art. 1407 C. civ.).

Analizarea efectelor condiției presupune o dublă distincție: pe de o parte, între condiția suspensivă şi condiția rezolutorie, iar pe de altă parte, între intervalul de timp cuprins între momentul încheierii actului juridic şi momentul în care îndeplinirea sau neîndeplinirea condiției devine sigură (*pendente conditione*) şi perioada ulterioară acestui moment (*eveniente conditione*).

A. Atunci când este condiția **suspensivă**:

a) Până la îndeplinire:

- debitorul nu este obligat să execute;
- pentru că dreptul şi obligația există, actele încheiate de proprietarul sub condiție suspensivă sunt valabile şi, în cazul îndeplinirii condiției, produc efecte de la data încheierii lor;
- întrucât în toate cazurile dreptul şi obligația condiționale există (chiar ineficiente):
  - debitorul poate constitui garanții;
  - creditorul poate lua măsurii asigurătorii.

b) După îndeplinirea condiției suspensive:

- contractul (sau obligația) se consideră pur şi simplu de la început;
- drepturile dobândite de către terți se consolidează.

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B. În cazul condiției **rezolutorii:**

a) **Până la îndeplinire,** contractul sau obligația se comportă ca şi cum ar fi neafectate de condiție.

b) **După îndeplinirea condiției:**

- contractul, ca regulă, se desființează urmare a efectului retroactiv al condiției;
- atunci când condiția rezolutorie produce efecte retroactive, în caz de îndeplinire, fiecare dintre părți este obligată să restituie celeilalte prestațiile pe care le-a primit în temeiul obligației ca şi cum aceasta nu ar fi existat niciodată, după regulile privitoare la restituirea prestațiilor (art. 1635 C. civ.), care se aplică în mod corespunzător;
- ca excepție de la regula retroactivității:
  - în cazul contractelor cu executare continuă sau succesivă afectate de o condiție rezolutorie, îndeplinirea acesteia, în lipsa unei stipulații contrare, nu are niciun efect asupra prestațiilor deja executate;
  - fructele culese de proprietarul sub condiție rezolutorie, dacă nu s-a convenit altfel, nu se restituie.

Comparație între termenul suspensiv şi condiția suspensivă

Asemănări:

- ambele sunt modalități ale obligației;
- izvoare comune – legea/convenția;
- drepturile afectate pot fi înstrăinate;
- împlinirea/îndeplinirea amână începutul prescripției;
- pot fi stipulate în favoarea uneia/ambelor părți.

Deosebiri

Termenul suspensiv	*Condiția suspensivă*
eveniment sigur ca realizare	eveniment incert
afectează exigibilitatea	afectează eficacitatea
plata făcută înainte de împlinire e valabilă	plata făcută înainte de verificarea îndeplinirii nu este întotdeauna valabilă
proprietatea afectată se intabulează	proprietatea afectată se înscrie provizoriu

C. SARCINA

Sarcina este o obligație de a da, a face sau a nu face, impusă gratificatului de către dispunător, în actele juridice cu titlu gratuit (mai exact, liberalități).

Tradițional, ea este analizată ca o modalitate, dar în realitate este o obligație, ceea ce ne depărtează de calificarea ei ca modalitate a actului juridic civil.

Cerințele de validitate sunt cele ale unei obligații în general.

Clasificare

După **beneficiarul sarcinii**, aceasta poate fi stipulată:

- în favoarea dispunătorului;
- în favoarea unui terț;
- în favoarea gratificatului; în acest caz se apreciază că sarcina nu este o obligație propriu-zisă, ci o specie de condiție potestativă rezolutorie.

Nefiind vorba despre o obligație care să fie executată în natură sau prin echivalent, ea se deosebește însă de condiția rezolutorie prin aceea că actul nu se va desființa de drept, pentru că desființarea va depinde totuși de voința dispunătorului.

Efectele neîndeplinirii sarcinii vor fi similare celei neexecutării obligației într-un contract sinalagmatic, şi nu celor aferente îndeplinirii condiției rezolutorii:

- spre deosebire de condiție, nu operează de drept, ci doar la cererea persoanei îndreptățite, desființând contractul prin revocare; spre deosebire de neexecutarea obligațiilor, care, ca regulă, poate atrage rezoluțiunea unilaterală, revocarea este o sancțiune judiciară;
- donatorul poate opta şi pentru executarea în natură sau în echivalent, după caz, a sarcinii;
- donatorul poate pur şi simplu să nu se prevaleze de neexecutarea sarcinii.

BCU MSI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SPEŢE

1. La data de 01.04.2014, Mihai Leu îi donează lui Ion Ursache apartamentul din str. Codrului nr. 3, cu condiţia ca donatarul să se căsătorească cu frumoasa lui nepoată, Ramona Vulpescu, până cel mai târziu la data de 01.04.2016. Apartamentul se predă imediat şi Ion Ursache îl închiriază chiar în aceeaşi zi, până la data de 01.04.2018, lui Dan Iepure, un prieten căruia soţia i-a născut de curând sexteţi, pentru suma de 1.000 lei/lună. Din păcate, dna Vulpescu îl cunoaşte pe Ricky Lupo, un cetăţean italian, cu care se căsătoreşte la data de 29.03.2016. Dl Leu vă consultă la data de 02.04.2016 în calitate de avocat, întrebându-vă:

a) poate cere angajarea răspunderii lui Ion, dacă se va dovedi că acesta avea o relaţie cu Ana Bursuc şi de aceea Ramona „s-a aruncat în braţele unui străin"?

b) ce ar putea face pentru desfiinţarea donaţiei, în aceeaşi ipoteza de la pct. a)?

c) cui i se cuvin chiriile trecute şi cele viitoare plătite de către Dan Iepure?

d) putea Ion vinde legal apartamentul (cum se zvoneşte)?

e) dacă se va dovedi că de fapt Ion a fost devotat şi este o victimă căreia Ramona i-a frânt inima, ar putea renunţa la desfiinţarea donaţiei, pentru ca donatarul să aibă măcar această palidă consolare?

2. La data de 01.04.2015, Ramona Vulpescu îi vinde lui Ion Ursache apartamentul său, situat în Sinaia, str. Silva nr. 1, „sub condiţia ca vânzătoarea să se angajeze în Bucureşti până la data de 01.04.2016". Părţile convin ca predarea apartamentului să se realizeze până la data de 01.07.2015, dată până la care trebuie plătit şi preţul de 120.000 euro, cumpărătorul având obligaţia ca, în termen de 10 zile, să constituie o garanţie ipotecară asupra autoturismului personal, Toyota Auris, pentru plata preţului.

2.1. Angajarea în Bucureşti a Ramonei Vulpescu este:

a) obligaţie;

b) condiţie;

c) termen.

2.2. Admiţând ca ipoteză de lucru că părţile au intenţionat ca angajarea în Bucureşti a Ramonei Vulpescu să fie o condiţie, aceasta este:

a) condiţie suspensivă;

b) condiţie rezolutorie.

2.3. Admiţând ca ipoteză de lucru că părţile au intenţionat ca angajarea în Bucureşti a Ramonei Vulpescu să fie o condiţie, aceasta este:

a) condiţie pur potestativă;

b) condiţie simplă potestativă;

c) condiţie mixtă.

2.4. Dacă Ion Ursache nu constituie garanția promisă, acțiunea Ramonei Vulpescu pentru plata prețului, intentată la data de 01.05.2015, este:

a) întemeiată;

b) prematură.

GRILE

1. Spre deosebire de condiția suspensivă, în cazul termenului suspensiv:

a) plata făcută înainte de împlinirea/îndeplinirea acestuia/acesteia este valabilă, în toate cazurile;

b) prescripția nu începe să curgă înainte de împlinirea/îndeplinirea acestuia/acesteia;

c) creditorul poate face acte de conservare a dreptului său.

2. Renunțarea la condiția inserată într-un contract:

a) nu poate avea loc niciodată unilateral;

b) poate fi făcută oricând de către partea în favoarea căreia a fost stipulată în mod exclusiv;

c) poate fi făcută de către partea în favoarea exclusivă a căreia a fost stipulată, dar numai dacă nu s-a îndeplinit.

3. În cazul condiției rezolutorii:

a) fructele bunului transmis, culese până la îndeplinirea condiției, se cuvin proprietarului sub condiție suspensivă;

b) îndeplinirea condiției produce efecte retroactive şi în cazul contractelor cu executare succesivă, dacă părțile au prevăzut astfel;

c) drepturile reale dobândite sub această condiție pot fi înstrăinate valabil, dar dobânditorii le vor primi sub condiție suspensivă.

4. Condiția:

a) pur potestativă din partea celui care se obligă este supusă nulității;

b) ilicită atrage întotdeauna nulitatea absolută a contractului în care este stipulată;

c) poate afecta şi actele juridice cu titlu gratuit.

5. Condiția suspensivă:

a) îndeplinită produce efecte retroactive, fructele culese de către proprietarul sub condiție rezolutorie trebuind a fi restituite;

b) afectează însăşi existența drepturilor şi obligațiilor care depind de ea;

c) afectează eficacitatea drepturilor şi obligațiilor care depind de ea.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

6. **Condiția pur potestativă:**

a) se sancționează cu nulitatea în sensul că va fi înlăturată din actul care o conține;

b) care afectează o obligație născută dintr-un contract sinalagmatic lipseşte de cauză obligația corelativă;

c) face ca obligația să depindă de voința uneia dintre părți şi de un eveniment exterior acestuia.

7. **Termenul:**

a) extinctiv are efect rezolutoriu;

b) extinctiv împlinit atrage după sine decăderea din drept a creditorului;

c) poate fi şi determinabil.

8. **Sarcina şi condiția rezolutorie, ca modalități ale actului juridic civil, se aseamănă prin aceea că:**

a) ambele produc efecte retroactive de drept;

b) sunt cauze de ineficacitate ale actului juridic;

c) trebuie să se realizeze, odată ce au fost prevăzute în contract.

9. **Condiția ilicită:**

a) este nulă absolut;

b) atrage întotdeauna nulitatea convenției în care este stipulată;

c) poate constitui cauza contractului.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Exemplificați două acte juridice civile care, prin natura lor, nu pot fi decât afectate de modalități.
2. Care sunt diferențele dintre termen şi condiție?
3. Care sunt efectele îndeplinirii condiției rezolutorii?
4. Cum se calculează termenele pe zile?

Răspunsuri grile

1. a; 2. c; 3. b; 4. c; 5. c; 6. b; 7. c; 8. b; 9. c.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 18 | Efectele actului juridic civil. Principiul forţei obligatorii

Noţiune	Regula de drept înscrisă în art. 1270 alin. (1) C. civ., potrivit căreia *actul juridic civil legal încheiat se impune părţilor* (în cazul contractelor) sau părţii (în cazul actelor juridice unilaterale) *întocmai ca legea*.

! OBSERVAŢIE:

Principiul îşi găseşte justificarea în necesitatea *asigurării stabilităţii şi siguranţei raporturilor juridice generate de actele juridice civile*, pe de o parte, iar pe de altă parte, în *imperativul moral al cuvântului dat*.

Excepţiile de la principiul forţei obligatorii

Efectele actelor juridice nu se mai produc aşa cum au prevăzut părţile, la încheierea lor, ci independent de voinţa părţii sau a părţilor, după caz, aceste efecte fiind mai ***restrânse*** sau mai ***întinse*** decât cele stabilite iniţial.

1. Cazuri de restrângere a forţei obligatorii

- situaţiile prin care actul juridic îşi încetează efectele înainte de termen, datorită *dispariţiei unui element* al său, fiind prevăzute în ***mod expres de lege***.

Exemple:

- încetarea contractului de locaţiune din cauza pieirii totale sau considerabile a lucrului [art. 1818 alin. (1) C. civ.];
- încetarea de drept a contractului de locaţiune ca urmare a desfiinţării dreptului care permite locatorului să asigure folosinţa bunului închiriat [art. 1819 alin. (1) C. civ.], cu excepţia cazului în care locatarul a fost de bună-credinţă la data încheierii locaţiunii, contractul urmând a produce efecte pe durata stipulată de părţi, dar nu mai mult de un an de la data desfiinţării titlului locatorului [art. 1819 alin. (2) C. civ.];
- încetarea contractului de închiriere a locuinţei în termen de 30 de zile de la data înregistrării decesului chiriaşului [art. 1834 alin. (1) C. civ.];

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- încetarea contractului de societate din cauza anumitor cauze prevăzute de art. 1937 şi art. 1938 C. civ. (pieirea bunurilor subscrise ca aport; moartea unui asociat, afară de cazul când s-a stipulat că societatea poate continua cu moştenitorii asociatului decedat; punerea sub interdicţie a uneia dintre persoanele fizice asociate, încetarea calităţii de subiect de drept a uneia dintre persoanele juridice asociate, falimentul unui asociat);
- încetarea contractului de mandat din cauza morţii, incapacităţii sau falimentului mandantului ori a mandatarului [art. 2030 lit. c) C. civ.];
- obligarea comodatarului, de către instanţă, la restituirea lucrului înainte de expirarea termenului stipulat de părţi sau înainte de a se fi folosit de bun potrivit convenţiei, însă numai atunci când comodantul are o nevoie urgentă şi neprevăzută de bun, atunci când comodatarul decedează sau atunci când acesta îşi încalcă obligaţiile (art. 2156 C. civ.);
- încetarea contractului de arendare prin decesul, incapacitatea sau falimentul arendaşului (art. 1850 C. civ.);
- încetarea contractului de antrepriză prin decesul beneficiarului dacă aceasta face imposibilă sau inutilă executarea sa (art. 1870 C. civ.);
- încetarea contractului de antrepriză din cauza decesului sau incapacităţii antreprenorului, neimputabile acestuia, dacă a fost încheiat în considerarea aptitudinilor personale ale antreprenorului [art. 1871 alin. (1) C. civ.], precum şi încetarea altor acte juridice *intuitu personae* ca urmare a morţii părţii în considerarea căreia s-a încheiat actul;
- încetarea contractului de consignaţie prin moartea, dizolvarea, falimentul, interdicţia sau radierea consignantului ori a consignatarului (art. 2063 C. civ.);
- încetarea contractului de întreţinere încheiat pe durată determinată din cauza morţii credirentierului, dacă aceasta a survenit înainte de expirarea duratei contractului [art. 2263 alin. (1) C. civ.];
- încetarea fideiusiunii prin decesul fideiusorului, chiar dacă există stipulaţie contrară (art. 2319 C. civ.);
- desfiinţarea de drept a contractului de asigurare în cazul în care, înainte ca obligaţia asigurătorului să înceapă a produce efecte, riscul asigurat s-a produs sau producerea sa a devenit imposibilă, precum şi dacă, după ce obligaţia menţionată a început să producă efecte, intervenirea riscului asigurat a devenit imposibilă [art. 2205 alin. (1) C. civ.];
- încetarea contractului de concesiune datorită dispariţiei, dintr-o cauză de forţă majoră, a bunului concesionat, precum şi încetarea aceluiaşi contract prin renunţarea concesionarului, datorită imposibilităţii obiective de a exploata bunul concesionat [art. 57 alin. (1) lit. e) din O.U.G. nr. 54/2006 privind regimul contractelor de concesiune de bunuri proprietate publică];
- stabilirea, prin lege, fie a duratei contractului, inferioară celei prevăzute de părţi în contractul aflat în curs de executare, fie a altor efecte, mai restrânse decât cele prevăzute de părţi, în măsura în care o asemenea lege ar prevedea în mod expres că se aplică şi contractelor în curs de executare.

2. Cazuri de extindere a forței obligatorii

- *prorogarea* (prelungirea) efectelor anumitor acte juridice, ***prin efectul legii***, peste termenul convenit de părți.

Exemple:

- prorogarea, din 5 în 5 ani sau la alte intervale de timp, a unor contracte de închiriere, cum a fost cazul art. 1 din Legea nr. 17/1994, al art. 7 alin. (1) din Legea nr. 112/1995, al art. 1 din O.U.G. nr. 40/1999, O.U.G. nr. 8/2004 etc.;
- prelungirea efectelor actului juridic cu executare succesivă datorită suspendării temporare a executării acestuia, pe tot timpul cât durează cauza de suspendare;
- *moratoriul legal*, adică acordarea, prin lege, a unui termen care are ca efect amânarea generală a executării unor obligații contractuale de către o anumită categorie de debitori, în considerarea unor împrejurări excepționale, precum crize economice, conflicte militare etc.;
- situațiile în care legea ar recunoaşte uneia dintre părțile actului juridic posibilitatea de a aduce *modificări unilaterale* actului respectiv, deci de a modifica actul juridic fără a avea nevoie de acordul celeilalte părți şi fără ca aceasta din urmă să se poată opune (spre exemplu, posibilitatea concedentului de a modifica în mod unilateral contractul de concesiune încheiat în baza art. 53 din O.U.G. nr. 54/2006).

! OBSERVAȚII:

Nu reprezintă excepții de la principiu, deoarece producerea mai multor efecte decât cele stabilite la încheierea contractului are loc în temeiul unui **acord tacit** sau, după caz, **expres** al părților:

- *tacita relocațiune* (dacă, după expirarea termenului stipulat în contractul de locațiune, locatarul continuă să folosească lucrul şi să îşi îndeplinească obligațiile fără vreo împotrivire din partea locatorului), situație în care este vorba despre un nou contract de locațiune ce se consideră a fi încheiat în condițiile primului contract, dar fără termen (art. 1810 C. civ.);
- *reînnoirea contractului de arendare pentru aceeaşi durată*, dacă niciuna dintre părți nu a comunicat cocontractantului, în scris, refuzul său cu cel puți 6 luni înainte de expirarea termenului, iar în cazul terenurilor cu destinație agricolă, cu cel puțin un an, termenele de refuz reducându-se la jumătate dacă durata contractului de arendare este de un an sau mai scurtă (art. 1848 C. civ.);
- situația în care *părțile contractante au prevăzut, la încheierea contractului, posibilitatea prelungirii efectelor acestuia sau a reînnoirii contractului* (spre exemplu, într-un contract de depozit bancar la termen se inserează clauza potrivit căreia, în cazul în care, la expirarea termenului, deponentul nu solicită restituirea sumei, se va considera încheiat un nou depozit pe acelaşi termen şi în aceleaşi condiții).

UBB CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Revizuirea efectelor actelor juridice (teoria impreviziunii – *rebus sic stantibus*)

- situaţia în care executarea contractului a devenit *excesiv de oneroasă* datorită unor schimbări excepţionale a împrejurărilor care ar face *vădit injustă* obligarea debitorului la executarea obligaţiei [art. 1271 alin. (2) C. civ.];
- în acest caz, instanţa poate să dispună:
  - adaptarea contractului, pentru a distribui în mod echitabil între părţi pierderile şi beneficiile ce rezultă din schimbarea împrejurărilor;
  - încetarea contractului, la momentul şi în condiţiile pe care le stabileşte;
- se aplică, ca regulă, în materia *contractelor sinalagmatice, cu titlu oneros, comutative, cu executare succesivă*, dar poate fi dispusă şi într-un contract *cu executare uno ictu*, în măsura în care împrejurarea care rupe echilibrul contractual survine după încheierea acestuia, dar înainte de momentul la care obligaţiile părţilor trebuiau executate;
- teoria impreviziunii poate fi compatibilă şi în cazul unor *contracte unilaterale*, atunci când s-ar impune distribuirea echitabilă a pierderilor care ar rezulta în urma împrejurării exterioare ce a făcut ca executarea obligaţiei să devină excesiv de oneroasă pentru debitorul ei.

Condiţii:

Condiţii de fond [art. 1271 alin. (3) lit. a)-c) C. civ.]

- schimbarea împrejurărilor a intervenit după încheierea contractului;
- schimbarea împrejurărilor, precum şi întinderea acesteia nu au fost şi nici nu puteau fi avute în vedere de către debitor, în mod rezonabil, în momentul încheierii contractului;
- debitorul nu şi-a asumat riscul schimbării împrejurărilor şi nici nu putea fi în mod rezonabil considerat că şi-ar fi asumat acest risc.

Condiţii de procedură [art. 1271 alin. (3) lit. d) C. civ.]

- debitorul trebuie să încerce, într-un termen rezonabil şi cu bună-credinţă, negocierea adaptării rezonabile şi echitabile a contractului, în cazul nerespectării acestei *proceduri prealabile*, cererea putând fi *respinsă de instanţă ca inadmisibilă*.

4. Revizuirea condiţiilor şi a sarcinilor în materia liberalităţilor

- aceasta intervine dacă, din cauza unor ***situaţii imprevizibile*** şi ***neimputabile beneficiarului***, survenite ***ulterior*** acceptării liberalităţii, îndeplinirea condiţiilor sau executarea sarcinilor care afectează liberalitatea a devenit ***extrem de dificilă*** ori ***excesiv de oneroasă*** pentru beneficiar, acesta poate cere revizuirea sarcinilor sau a condiţiilor (art. 1006 C. civ.);
- cât priveşte **cererea de revizuire** a sarcinilor sau condiţiilor liberalităţii, instanţa de judecată sesizată cu cererea de revizuire, cu respectarea, pe cât posibil, a voinţei dispunătorului, poate

să dispună *modificări cantitative sau calitative* ale condițiilor sau ale sarcinilor care afectează liberalitatea ori să le *grupeze* cu acelea similare provenind din alte liberalități;
- instanța de judecată poate autoriza *înstrăinarea parțială sau totală a obiectului liberalității*, stabilind ca prețul să fie folosit în scopuri conforme cu voința dispunătorului, precum și orice alte măsuri care să mențină pe cât posibil destinația urmărită de acesta;
- trebuie reținut faptul că instanța va putea dispune, la cererea persoanei interesate, *înlăturarea pentru viitor a efectelor revizuirii* (de la momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătorești sau de la un alt moment considerat oportun), dacă motivele care au determinat revizuirea condițiilor sau a sarcinilor nu mai subzistă.

! OBSERVAȚIE:

Nu reprezintă o excepție de la *principiul pacta sunt servanda*, ci este vorba despre un aspect al *principiului liberalității actelor juridice*, situația în care părțile au stipulat în contract o clauză ce prevede revizuirea efectelor contractului în cazul schimbării împrejurărilor avute în vedere în momentul încheierii lui.

JURISPRUDENȚĂ

1. La data de 10 iulie 2015, între reclamanți, în calitate de promitenți- cumpărători, și pârâți, în calitate de promitenți-vânzători, a intervenit antecontractul de vânzare-cumpărare prin care pârâții s-au obligat să vândă, iar reclamanții să cumpere imobilele. Prețul vânzării este de 7.500 euro, din care pârâții-vânzători au primit suma de 5.000 euro la data încheierii actului, urmând ca restul sumei de 2.500 euro să fie achitată la data semnării contractului de vânzare-cumpărare. Potrivit art. 1169 C. civ. 2009, părțile sunt libere să încheie orice contracte și să determine conținutul acestora, în limitele impuse de lege, de ordinea publică și de bunele moravuri (art. 969 C. civ. 1864). În conformitate cu prevederile art. 1516 C. civ. 2009, creditorul are dreptul la îndeplinirea integrală, exactă și la timp a obligației. Atunci când, fără justificare, debitorul nu își execută obligația și se află în întârziere, creditorul poate să ceară executarea silită a obligației. Instanța constată că aceste texte legale instituie principiul forței obligatorii a contractului și principiul executării în natură a obligației. Pentru toate aceste considerente, instanța apreciază întemeiată cererea formulată de reclamanți, urmând a o admite și a constata intervenită vânzarea-cumpărarea imobilului menționat în antecontractul de vânzare-cumpărare încheiat între reclamanți și pârâți (Tribunalul Iași, Secția I civilă, decizia civilă nr. 2122/2017, disponibilă pe *http://www.rolii.ro*, consultat la data de 4 decembrie 2017).

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Potrivit art. 969 alin. (1) C. civ. 1864, în vigoare la data încheierii contractului: „Convenţiile legal făcute au putere de lege între părţile contractante", fiind instituit principiul forţei obligatorii a contractului, conform căruia înţelegerile valabil încheiate se impun părţilor întocmai ca şi legea. Cu alte cuvinte, convenţiile sunt obligatorii, şi nu facultative, dând naştere la obligaţii de la care părţile nu se pot sustrage.
În virtutea acestui principiu, partea contractantă titulară de drepturi dobândite prin contract este îndreptăţită a pretinde celeilalte părţi – partea obligată – satisfacerea acestor drepturi (Tribunalul Mureş, decizia civilă nr. 485/2017, disponibilă pe *http://www.rolii.ro*, consultat la data de 4 decembrie 2017).

3. Reclamanţii au solicitat, în contradictoriu cu pârâtul, obligarea acestuia să respecte contractele de concesiune. Preţul concesiunii a fost stabilit la valoarea de 1 USD/mp, conform HCL nr. 26 din 30 octombrie 2003, iar în prezent figurează cu datorii bugetare, ca urmare a neachitării redevenţelor.
Din actele şi lucrările dosarului, instanţa reţine următoarele:
Reclamantul a concesionat de la pârât teren pe o perioadă de 49 de ani, pentru o redevenţă de 1 USD/mp, astfel cum rezultă din contract.
Din întâmpinarea formulată de pârât rezultă că acesta a calculat în sarcina reclamanţilor o alta redevenţă decât cea stabilită în contractele semnate cu reclamanţii, încălcându-se, astfel, principiul forţei obligatorii a contractelor.
Deşi pârâta s-a apărat invocând controlul Curţii de Conturi, în baza căruia a fost nevoit să calculeze „redevenţe corecte", instanţa va înlătura această justificare, Curtea de Conturi nefiind instanţă de judecată şi nici autoritate legiuitoare.
Potrivit dispoziţiilor art. 969 C. civ. 1846, convenţiile legal făcute au putere de lege între părţile contractante şi pot fi revocate prin consimţământul mutual sau în temeiul legii, iar potrivit dispoziţiilor art. 970 C. civ. 1864, trebuie executate cu bună-credinţă.
Din materialul probator administrat în cauză, instanţa constată că pârâtul a încălcat dispoziţiile art. III lit. a) din contractele încheiate cu reclamanţii, stabilind în mod arbitrar un cuantum mai mare al redevenţei negociate.
Pârâta, deşi a invocat existenţa unei hotărâri în baza căreia a fost stabilită redevenţa superioară, nu a făcut dovada existenţei încheierii unui act adiţional la contractul iniţial prin care să se modifice cuantumul chiriei, astfel încât, faţă de prevederile art. 1169 C. civ. 2009, apreciază că redevenţa stabilită ulterior încheierii contractului este nelegală.
Având în vedere situaţia de fapt, precum şi dispoziţiile legale incidente arătate mai sus, urmează a admite acţiunea (Judecătoria Cornetu, sentinţa civilă nr. 3753/2016, disponibilă pe *http://www.rolii.ro*, consultat la data de 4 iulie 2017).

4. Potrivit art. 969 alin. (1) C. civ. 1864, „convențiile legal făcute au putere de lege între părțile contractante". Acest articol de lege consacră principiul forței obligatorii a contractului.
În baza acestui principiu, părțile contractante sunt ținute să execute întocmai şi cu bună-credință toate prestațiile la care s-au angajat şi să respecte clauzele contractului în integralitatea lor pentru ca fiecare parte să îşi realizeze interesul sau interesele urmărite prin încheierea lui.
Principiul forței obligatorii se referă la legătura creată prin contract şi care obligă doar părțile. Forța obligatorie se identifică cu efectul normativ al contractului. Părțile, prin voința lor, creează o normă privată căreia normele dreptului pozitiv îi conferă forță juridică, astfel încât forța obligatorie a contractului se impune atât părților, terților care sunt ținuți să respecte normele private stabilite prin voința părților, cât şi instanței de judecată care nu poate interveni în contracte pentru a le modifica sau a dispune încetarea lor (Judecătoria Timişoara, sentința civilă nr. xxxxx/ 2011, disponibilă pe *http://www.rolii.ro*, consultat la data de 4 iulie 2017).

5. Pe lângă condițiile cumulative inițiale de admisibilitate prevăzute de legea dării în plată, adică cele prevăzute la art. 4, darea în plată poate avea loc numai dacă se verifică de către instanță şi îndeplinirea condițiilor privind existența impreviziunii.
Legiuitorul, luând în calcul teoria impreviziunii, a adoptat remedii speciale menite să reechilibreze contractele afectate de criza provocată de valorizarea acută şi imprevizibilă la momentul încheierii contractului, a monedei de calcul (fie că ea a fost moneda creditului, fie că a fost moneda de referință a acestuia) față de moneda națională şi, în contextul dat, un asemenea remediu îl constituie operațiunea numită de legiuitor dare în plată; acordarea acestui beneficiu legal pentru consumator nu este retroactivă, întrucât nu afectează obligațiile deja executate; instanțele, în activitatea acestora de evaluare a impreviziunii, vor distinge între consumatorii care nu pot să plătească şi cei care nu vor să plătească creditul, ultimilor nefiindu-le aplicabilă impreviziunea.
Din reglementarea impreviziunii din noul Cod civil (art. 1271) rezultă că, pentru a putea proba în fața instanței apariția unui caz de impreviziune, trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiții: a) elementul care provoacă un caracter excesiv al sarcinii debitorului să nu fi existat la data încheierii contractului, ci să fi apărut după acest moment; b) schimbarea împrejurărilor, precum şi întinderea acesteia să nu fi fost avute în vedere şi nici să nu fi fost posibil să fie avute în vedere de către debitor, în mod rezonabil, în momentul încheierii contractului; c) partea pusă în dificultate să nu-şi fi asumat (expres sau prin natura contractului) să suporte riscul producerii evenimentului perturbator şi nici să nu se poată în mod rezonabil considera că şi-ar fi asumat acest risc; d) debitorul să fi încercat, cu bună-credință, negocierea adaptării rezonabile şi echitabile a contractului.
În vechiul Cod civil de la 1864, impreviziunea nu era prevăzută ca atare, fiind o creație a doctrinei, elementele impreviziunii având-şi originea în capitolul privitor la efectele convențiilor.

Potrivit Curții Constituționale, creditele acordate sub imperiul vechiului Cod civil sunt supuse teoriei impreviziunii, care era acceptată de doctrină şi jurisprudență sub imperiul acestui cod. Această doctrină se întemeia pe ideile de echitate şi executare cu bună-credință a contractului [consacrate de art. 970 alin. (1) şi (2)] şi constituia doar o excepție aparentă de la forța obligatorie/nominalismul monetar (consacrate de art. 969).

Curtea a decis că băncile şi clienții trebuie să renegocieze contractele de credit întrucât „echitatea, alături de buna-credință, oferă un fundament al impreviziunii". Curtea mai precizează că „revine, în primul rând, părților obligația de a renegocia contractul, iar, în al doilea rând, renegocierea trebuie să fie una efectivă prin raportare la noua realitate".

Principiul *pacta sunt servanda*, potrivit căruia un contract trebuie executat conform prevederilor sale, care au putere de lege, poate fi supus unor „atenuări impuse de situații ce intervin pe parcursul executării contractului, situații care nu au putut fi avute în vedere la încheierea acestuia şi care pun una dintre părțile din contract în situația de a nu-şi mai putea onora obligațiile contractuale".

În acest sens, Curtea reține că sub imperiul Codului civil din 1864, atât doctrina, cât şi practica au recunoscut posibilitatea aplicării teoriei impreviziunii în cazul în care un eveniment excepțional şi exterior voinței părților ce nu putea fi prevăzut în mod rezonabil de acestea la data încheierii contractului ar face excesiv de oneroasă executarea obligației debitorului.

Aşadar, chiar dacă nu era consacrată *in terminis*, din punct de vedere normativ, impreviziunea rezulta din însăşi reglementarea de principiu relativă la contracte, ea fiind justificată prin elementele de bună-credință şi echitate ce caracterizează executarea contractelor. Condițiile privind aplicarea impreviziunii au fost decelate în jurisprudență şi preluate în mare parte în Codul civil actual, într-o formă aproximativ identică (art. 1271).

Curtea spune că impreviziunea se poate aplica numai în cazul apariției riscului „supra-adăugat", care este un risc imposibil de previzionat de către bancă sau client şi care ține de elemente ce nu puteau fi avute în vedere în momentul semnării contractului.

Ceea ce poate prilejui intervenția instanței în contract nu este orice schimbare a împrejurărilor, ci sunt cerute mai multe condiții cumulative: a) elementul care provoacă un caracter excesiv al sarcinii debitorului să nu fi existat la data încheierii contractului, ci să fi apărut după acest moment; b) schimbarea împrejurărilor, precum şi întinderea să nu fi fost avute în vedere şi nici să nu fi fost posibil să fie avute în vedere de către debitor, în mod rezonabil, în momentul încheierii contractului; c) partea pusă în dificultate să nu-şi fi asumat (expres sau prin natura contractului) să suporte riscul producerii evenimentului perturbator şi nici să nu se poată în mod rezonabil considera că şi-ar fi asumat acest risc; d) debitorul să fi încercat, într-un termen rezonabil şi cu bună-credință, negocierea adaptării rezonabile şi echitabile a contractului (Judecătoria Târgovişte, sentința civilă nr. 2581/2017, disponibilă pe *http://www.rolii.ro*, consultat la data de 4 iulie 2017).

SPEȚE

1. Prin cererea înregistrată la data de 03.01.2017, reclamanta C a chemat în judecată pe pârâta CEC S.A., solicitând instanței să dispună obligarea acesteia la restituirea sumelor de bani depuse pe Libretele CEC la valoarea actualizată cu rata inflației. *În motivare*, reclamanta a arătat că, urmare a decesului mamei sale, a moştenit sumele de bani de pe libretele CEC anexate cererii, sume de bani depuse la fosta Casă de Economii şi Consemnațiuni, în anul 1967 şi 1974, arătând că nici mama sa (actualmente decedată), nici ea nu au retras aceste sume de bani.

Pârâta a formulat întâmpinare prin care a solicitat respingerea acțiunii ca neîntemeiată, motivând că reclamanta a solicitat restituirea sumelor de bani depuse de aceasta şi autoarea sa la fosta Casă de Economii şi Consemnațiuni, pe două librete de economii cu dobândă şi câştiguri în autoturisme şi un libret de economii pentru turism, că acest contract de depunere de sume de bani constituie o varietate a contractului de depozit, prin care depozitarul se obligă să păstreze sumele de bani şi să le restituie împreună cu dobânzile aferente, la cererea titularului, reprezentantului sau moştenitorilor titularului. Pârâta a invocat prevederile art. 1616 C. civ., în vigoare la data naşterii raporturilor contractuale între părți, care prevedea că depozitul se restituie deponentului îndată ce acesta formulează o asemenea cerere, iar conform art. 1604 C. civ., depozitarul trebuie să înapoieze tot acel lucru pe care l-a primit, indiferent de sporirea sau scăderea valorii banilor.

De asemenea, pârâta a mai arătat că nu s-a obligat să compenseze şi să indexeze sumele depuse, pentru a le păstra puterea de cumpărare de la momentul constituirii depozitelor, astfel că reclamanta nu este îndreptățită să solicite actualizarea ratei inflației a sumelor depuse pe librete şi a dobânzilor aferente acestora.

a) Care sunt principiile efectelor actelor juridice pe care le poate invoca reclamanta în favoarea sa?

b) Care sunt principiile efectelor actelor juridice pe care le poate invoca pârâta în favoarea sa?

c) Care va fi hotărârea instanței?

2. Reclamantul M a solicitat în contradictoriu cu pârâta S rezilierea contractului de închiriere, evacuarea acesteia din imobil, obligarea acesteia la plata sumei reprezentând contravaloarea chiriei şi penalități. În motivarea cererii a arătat că între M şi pârâta S s-a încheiat contractul de închiriere nr. 1684/15.04.2010 având ca obiect închirierea spațiului cu destinație de locuință. Pârâta nu a mai achitat chiria mai mult de 3 luni consecutiv şi, potrivit contractului, se impune rezilierea contractului.

Pârâta a formulat întâmpinare şi cerere reconvențională prin care a arătat că a achitat chiria restantă şi penalitățile prevăzute în contract şi a solicitat să se constate că a operat tacita relocațiune având în vedere că a exercitat în continuare posesia imobilului, iar tacita relocațiune nu a fost exclusă în mod expres prin contract.

a) Care sunt principiile efectelor actului juridic civil incidente în speță?

b) Se poate lua în considerare că tacita relocaţiune invocată de pârâta din speţă să constituie o excepţie a vreunui principiu al efectelor actului juridic civil? A cărui principiu? Poate fi ea reţinută ca excepţie reală sau nu? Argumentaţi!

c) Care va fi hotărârea instanţei?

3. La data de 15.03.2015 reclamanta A cheamă în judecată pe pârâta B SRL, solicitând constatarea încetării anticipate a contractului de comodat cu durata de 10 ani încheiat la data de 14.02.2012 între reclamanta A şi pârâta B SRL (având ca asociat unic pe soţul reclamantei la data încheierii contractului, cei doi divorţând ulterior), invocând intervenirea unei nevoi urgente şi neprevăzute de bun, conform art. 2156 C. civ., întrucât reclamanta nu deţine un loc de muncă, şi deci nici mijloace de subzistenţă, problemă ce s-ar rezolva prin închirierea imobilului.

Pârâta B SRL arată că motivul real al cererii reclamantei este răzbunarea pentru divorţul intervenit între aceasta şi asociatul unic al B SRL, că reclamanta mai deţine şi alte imobile din chiriile cărora s-ar putea întreţine, că nici la data încheierii contractului de comodat cu pârâta nu deţinea loc de muncă, astfel încât nu se justifică „nevoia urgentă şi neprevăzută" a comodantei.

a) Situaţia invocată de reclamantă poate constitui excepţie de la vreunul dintre principiile efectelor contractelor? Precizaţi principiul şi prevederea legală care îl consacră.

b) Care va fi hotărârea instanţei în speţa de faţă?

c) Arătaţi, în cazul de faţă, o situaţie care ar fi justificat pretenţiile reclamantei.

MINISPEŢE

1. În cursul anului 2013, A, proprietar asupra unui teren, îl împuterniceşte pe B să vândă terenul respectiv oricui va crede de cuviinţă, având posibilitatea de a încasa preţul. A decedează ulterior, iar B, necunoscând acest lucru, vinde terenul. Moştenitorii lui A cer desfiinţarea contractului de vânzare. Ce va hotărî instanţa?

a) va menţine contractul de vânzare încheiat de mandatar după decesul mandantului, având în vedere necunoaşterea de către mandatar şi de către cumpărător a morţii mandantului;

b) va desfiinţa contractul de vânzare, motivat de nevalabilitatea mandatului, având în vedere faptul că acesta a încetat la data decesului mandantului, necunoaşterea acestui fapt de către mandatar şi cumpărător neavând vreo relevanţă în speţă;

c) va desfiinţa contractul de vânzare ca urmare a faptului că mandatul conferit era unul general.

2. În cursul anului 2013, A, proprietar asupra unui teren, îl împuterniceşte pe B să vândă terenul respectiv oricui va crede de cuviinţă, având posibilitatea de a încasa preţul. În mandat se precizează faptul că acesta îşi va produce efectele chiar şi după decesul mandantului. A decedează

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ulterior, iar B, aflând acest lucru, vinde terenul. Moştenitorii lui A cer desfiinţarea contractului de vânzare. Ce va hotărî instanţa?

a) va menţine contractul de vânzare încheiat de mandatar după decesul mandantului, având în vedere buna-credinţă a cumpărătorilor;

b) va desfiinţa contractul de vânzare, motivat de nevalabilitatea mandatului, având în vedere faptul că acesta a încetat la data decesului mandantului. Prevederea conform căreia mandatul îşi produce efectele chiar şi după decesul mandantului este nulă absolut, în contradicţie cu normele imperative din materia contractului de mandat;

c) va considera mandatul ca fiind valabil la momentul încheierii contractului de vânzare şi va menţine contractul de vânzare.

3. A (locator) şi B (locatar) au încheiat un contract de locaţiune cu privire la un bun. Ulterior datei încheierii contractului, bunul piere într-o proporţie importantă. Locatarul susţine încetarea de drept a contractului de locaţiune, având în vedere distrugerea unei părţi importante din bun. Locatorul se opune, susţinând continuarea locaţiunii până la termenul stabilit de părţi, cu diminuarea proporţională a chiriei. Ce va decide instanţa?

a) în situaţia în care locatarul dovedeşte faptul că bunul nu mai poate fi folosit potrivit destinaţiei stabilite, instanţa va stabili faptul că, la data distrugerii parţiale, contractul de locaţiune a încetat;

b) în situaţia în care bunul mai poate fi folosit potrivit destinaţiei stabilite, instanţa va stabili continuarea contractului de locaţiune până la termenul stabilit, cu reducerea proporţională a chiriei;

c) instanţa va stabili rezilierea contractului de locaţiune pentru neexecutarea prestaţiilor de către locator.

GRILE

1. Sunt excepţii de la principiul forţei obligatorii:

a) încetarea contractului de locaţiune din cauza pieirii totale sau considerabile a lucrului;

b) încetarea contractului de închiriere a locuinţei în termen de 30 de zile de la data înregistrării decesului chiriaşului;

c) revocarea donaţiei între soţi.

2. Sunt condiţii de fond ce trebuie îndeplinite pentru a putea dispune revizuirea efectelor contractului:

a) schimbarea împrejurărilor a intervenit înainte de încheierea contractului;

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

b) schimbarea împrejurărilor, precum şi întinderea acesteia nu au fost şi nici nu puteau fi avute în vedere de către debitor, în mod rezonabil, în momentul încheierii contractului;

c) debitorul nu şi-a asumat riscul schimbării împrejurărilor şi nici nu putea fi în mod rezonabil considerat că şi-a asumat acest risc.

3. Principiul *pacta sunt servanda* reprezintă:

a) principiul forței obligatorii;

b) principiul irevocabilității;

c) principiul relativității efectelor actului juridic civil.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Definiți principiul forței obligatorii. Enumerați trei cazuri de restrângere a forței obligatorii.
2. Definiți revizuirea efectelor actelor juridice, arătați căror tipuri de contracte i se aplică şi care sunt condițiile acesteia, prevăzute de Codul civil. Efectuați o comparație cu vechea reglementare.
3. Enumerați trei cazuri de extindere a forței obligatorii. Precizați rațiunea pentru care tacita relocațiune nu constituie o excepție de la principiul forței obligatorii.

Răspunsuri minispețe

1. a

A se vedea prevederile art. 1307 alin. (4) C. civ. şi art. 2037 C. civ.

2. c

Mandatul nu a încetat la data decesului mandantului, având în vedere voința mandantului exprimată în act şi prevederile art. 1307 alin. (1) C. civ., conform cărora părțile pot conveni în sensul continuării mandatului chiar şi după decesul mandantului.

3. a, b

A se vedea art. 1818 C. civ.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri grile

1. a, b

Şi anume cazuri de restrângere a forței obligatorii (G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a, revizuită şi adăugită, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, p. 209). Varianta c) este excepție de la principiul irevocabilității, întrucât este o situație în care actului juridic bilateral i se poate pune capăt prin voința uneia dintre părți (G. Boroi, C.A. Anghelescu, *op. cit.*, pp. 216-217).

2. b, c

A se vedea art. 1271 alin. (1), (2), (3) lit. b) şi c) C. civ.

3. a

A se vedea G. Boroi, C.A. Anghelescu, *op. cit.*, p. 208.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișa nr. 19	Efectele actului juridic civil. Principiul irevocabilității

Noțiune	Irevocabilitatea decurge din principiul forței obligatorii a actului juridic, fiind o consecință și, în același timp, o garanție a acestui principiu (în doctrină fiind denumită și „irevocabilitate de gradul I").

Actului juridic bilateral sau plurilateral nu i se poate pune capăt prin voința numai a uneia dintre părți, iar actului juridic unilateral nu i se poate pune capăt prin manifestarea de voință, în sens contrar, din partea autorului acestuia.

! OBSERVAȚIE:

În materie de donații (art. 1015 C. civ.), irevocabilitatea privește nu numai efectele actului juridic, ci însăși *esența* contractului de donație, fiind o condiție de validitate pentru formarea acestuia (în doctrină fiind denumită și „irevocabilitate de gradul II").

Excepțiile de la irevocabilitatea efectelor actului juridic civil:

- situațiile în care actului juridic bilateral i se poate pune capăt prin voința uneia dintre părți, actului juridic plurilateral i se poate pune capăt prin voința uneia sau mai multor părți, dar nu a tuturor, iar actului juridic unilateral i se poate pune capăt prin voința autorului lui.

a) Excepții de la irevocabilitatea actelor juridice civile bilaterale sau plurilaterale:

- revocarea donației între soți, care poate avea loc numai în timpul căsătoriei (art. 1031 C. civ.);
- revocarea de către stipulant a stipulației pentru altul cât timp acceptarea beneficiarului nu a ajuns la stipulant sau la promitent, cu excepția cazului în care promitentul ar avea interesul de a o executa [art. 1286 alin. (1) teza I și art. 1287 alin. (1) C. civ.];
- denunțarea unilaterală a contractului încheiat pe durată nedeterminată de oricare dintre părți, cu respectarea unui termen rezonabil de preaviz, orice clauză contrară sau stipularea unei prestații în schimbul denunțării contractului considerându-se nescrisă (art. 1277 C. civ.);

BUCHAREST CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- denunțarea contractului de locațiune încheiat pe durată nedeterminată [art. 1816 alin. (1) C. civ.];
- denunțarea de către chiriaș a contractului de închiriere a locuinței înainte de împlinirea termenului stabilit, cu condiția notificării prealabile într-un termen de cel puțin 60 de zile (art. 1825 C. civ.);
- denunțarea de către chiriaș a contractului de închiriere a locuinței pe durată nedeterminată, cu condiția notificării prealabile într-un termen care nu poate fi mai mic decât sfertul intervalului de timp pentru care s-a stabilit plata chiriei [art. 1824 alin. (1) C. civ.];
- denunțarea de către locator a contractului de închiriere a locuinței pe durată nedeterminată, cu condiția notificării prealabile într-un termen care nu poate fi mai mic de 60 de zile, dacă intervalul de timp pentru care s-a stabilit plata chiriei este de o lună sau mai mare, respectiv de minimum 15 zile, dacă acest interval este mai mic de o lună [art. 1824 alin. (2) C. civ.];
- revocarea contractului de mandat de către mandant [art. 2030 alin. (1) lit. a) C. civ.] și renunțarea mandatarului la mandat [art. 2030 alin. (1) lit. b) C. civ.];
- revocarea împuternicirii date comisionarului până în momentul în care acesta a încheiat actul cu terțul [art. 2051 alin. (1) C. civ.];
- revocarea contractului de consignație de către consignant și renunțarea consignatarului (art. 2063 C. civ.);
- revocarea de către comitent a ordinului de expediție până la încheierea contractului de transport (art. 2065 C. civ.);
- denunțarea de către oricare dintre părți a contractului de agenție pe durată nedeterminată, cu un preaviz obligatoriu [art. 2089 alin. (1) C. civ.];
- denunțarea de către oricare dintre părți a contractului de agenție, fără necesitatea unui preaviz, atunci când circumstanțe excepționale, altele decât forța majoră ori cazul fortuit, fac imposibilă continuarea colaborării dintre comitent și agent [art. 2090 alin. (1) C. civ.];
- încetarea contractului de depozit la cererea deponentului [art. 2115 alin. (1) C. civ.] sau prin restituirea bunului de către depozitar, în cazul depozitului fără termen [art. 2115 alin. (4) C. civ.];
- denunțarea de către oricare dintre părți a contractului de cont curent încheiat pe durată nedeterminată [art. 2183 alin. (2) C. civ.];
- denunțarea de către oricare dintre „curentiști", de către reprezentantul incapabilului sau de către moștenitori a contractului de cont curent în caz de incapacitate, insolvență sau moarte a uneia dintre părți [art. 2183 alin. (3) C. civ.];
- denunțarea de către oricare dintre părți a contractului de cont curent bancar încheiat pe durată nedeterminată, cu preaviz de 15 zile (art. 2188 C. civ.);

BCU IAȘI / CENTRU UNIVERSITAR LIBRARY

- denunțarea de către oricare dintre părți a facilitării de credit încheiate pe durată nedeterminată, cu respectarea unui termen de preaviz de 15 zile, dacă din contract sau din uzanțe nu rezultă altfel [art. 2195 alin. (3) C. civ.];
- denunțarea unor contracte de către administratorul sau lichidatorul judiciar [art. 58 alin. (1) lit. j) şi art. 63 lit. e) din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței şi de insolvență];
- denunțarea contractului de comandă a unei opere viitoare [art. 46 alin. (3) din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe, cu modificările şi completările ulterioare];
- denunțarea contractului de asigurare, cu condiția notificării prealabile a celeilalte părți într-un termen de cel puțin 20 de zile (art. 2209 C. civ.);
- renunțarea asiguratului la contractul de asigurare de viață individual încheiat pe o durată de cel mult 6 luni fără preaviz, în termen de 20 de zile de la data semnării contractului de către asigurător (art. 2229 C. civ.);
- încetarea contractului de concesiune, prin denunțarea unilaterală a concedentului şi cu plata unei despăgubiri juste şi prealabile către concesionar, în cazul în care interesul național sau local impune o asemenea încetare [art. 57 alin. (1) lit. b) din O.U.G. nr. 54/2006 privind contractele de concesiune de bunuri proprietate publică];
- denunțarea unilaterală a contractului de voluntariat, fie de către voluntar, fie de către beneficiarul voluntariatului, termenul stabilit pentru prezentarea preavizului fiind de 30 de zile (art. 21 din Legea nr. 78/2014);
- denunțarea contractului de consum de către consumator, în condițiile stabilite de Legea nr. 296/2004 privind Codul consumului, republicată, cu modificările ulterioare.

! OBSERVAȚII:

Nu reprezintă o excepție de la *irevocabilitatea actelor juridice civile bilaterale sau plurilaterale* acele situații în care:

- revocarea nu operează ca urmare a simplei manifestări de voință a uneia dintre părți, ci **cu titlu de sancțiune**, spre exemplu, revocarea donației pentru ingratitudine (art. 1023 şi urm. C. civ.), revocarea donației pentru neexecutarea sarcinii (art. 1027 şi urm. C. civ.);
- revocarea operează **de drept**, spre exemplu, art. 1022 alin. (2) C. civ. dispune că promisiunea de donație se revocă de drept atunci când, anterior executării sale, situația materială a promitentului s-a deteriorat într-o asemenea măsură încât executarea promisiunii a devenit excesiv de oneroasă pentru acesta ori promitentul a devenit insolvabil.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARY

b) Excepții de la irevocabilitatea actelor juridice civile unilaterale:

- testamentul (art. 1034 C. civ.);
- dispoziția prin care se revocă un testament poate fi retractată în mod expres prin act autentic notarial sau prin testament (art. 1053 C. civ.);
- legatul (art. 1068 C. civ.);
- revocarea renunțării la moștenire, care poate avea loc dacă nu a expirat termenul pentru exercitarea dreptului de opțiune succesorală [un an de la data deschiderii moștenirii – art. 1103 alin. (1) C. civ.] și dacă, între timp, moștenirea nu a fost acceptată de alți succesori ai defunctului [art. 1123 alin. (1) C. civ.];
- consimțământul părintelui firesc sau, după caz, al tutorelui la încuviințarea adopției poate fi revocat în termen de 30 de zile de la exprimarea lui în condițiile legii [art. 466 alin. (2) C. civ.];
- consimțământul de a recurge la reproducerea asistată medical cu terț donator poate fi revocată oricând, în scris, inclusiv în fața medicului chemat să asigure asistența pentru reproducerea cu terț donator [art. 442 alin. (2) teza a II-a C. civ.];
- oferta fără termen ori, după caz, acceptarea ofertei poate fi restrânsă dacă retragerea ajunge la destinatar anterior ori concomitent cu oferta sau, după caz, cu acceptarea (art. 1199 coroborat cu art. 1191 C. civ.);
- promisiunea publică de recompensă este susceptibilă de revocare [art. 1329 alin. (1) C. civ.];
- mărturisirea poate fi revocată pentru eroare de fapt [art. 1206 alin. (2) C. civ. 1864].

JURISPRUDENȚĂ

1. În principiu, testamentul, ca și dispozițiile pe care le cuprinde, sunt acte juridice esențialmente revocabile, dacă legea nu prevede altfel în mod expres; testamentul nu este un contract și, în consecință, nu îi sunt aplicabile dispozițiile legale referitoare la contracte. Testamentul poate fi revocat prin voința unilaterală a testatorului până în ultima clipă a vieții. Testatorul nu poate renunța valabil la acest drept – orice clauză de renunțare făcută prin testament sau alt act sunt nule absolut (art. 802 din vechiul Cod civil, sub imperiul căruia a fost încheiat) și îl poate exercita discreționar, nefiind susceptibil de abuz (Judecătoria Roman, sentința civilă nr. 2261/2015, disponibilă pe *http://www.rolii.ro*, consultat la data de 9 decembrie 2017).

2. (...) cererea de renunțare la judecată este un act juridic unilateral care dobândește **caracter irevocabil** și nu mai poate fi retrasă, după ce judecătorul a luat act prin încheiere, conform art. 246 C. pr. civ. 1865 (art. 406 C. pr. civ. nou), de existența acesteia. Înalta Curte a statuat că,

Oana-Andreea Motica

până în momentul în care se pronunță încheierea prevăzută de art. 246 C. pr. civ. 1865, partea poate să-şi retragă cererea de renunțare la judecată, întrucât nu există nicio dispoziție legală care să prevadă contrariul, precum nu există niciun principiu de drept care să contrazică acest raționament (Curtea de Apel Iaşi, Secția civilă, decizia nr. 252/2017, disponibilă pe *http://www.rolii.ro*, consultat la data de 9 decembrie 2017).

3. Potrivit contractului de donație autentificat sub nr. 475/2009 (filele 39-40), petentul a donat intimatei cota de 14/32 din (...), iar potrivit actului autentificat (...), petentul a revocat în întregime donația făcută intimatei conform contractului de donație autentificat sub nr. (...).
În considerentele încheierii de respingere a cererii de reexaminare, OCPI a menționat faptul că rectificarea de carte funciară se poate face fie pe cale amiabilă, fie prin hotărâre judecătorească definitivă.
Instanța constată nelegalitatea încheierii, precum şi nelegalitatea încheierii ce a format obiectul cererii de reexaminare.
Conform dispozițiilor legale în materie, registratorul de carte funciara avea competență doar de a efectua o analiză formală asupra titlului în baza căruia se solicită înscrierea, respectiv a verifica dacă în speță este vorba de un act apt de intabulare, dacă provine de la un organ competent şi dacă dispozițiile de înscriere a dreptului de proprietate din actul de revocare privesc imobilul asupra căruia se solicită înscrierea dreptului. Registratorul nu are ca atribuție efectuarea unei cercetări judecătoreşti a stării de fapt şi de drept.
Potrivit art. 937 C. civ. 1864, „orice donațiune făcută între soți în timpul maritagiului este revocabilă". Revocarea se poate realiza prin voința unilaterală a donatorului (*ad nutum*), oricare ar fi forma de donație, oricând, fie în timpul căsătoriei, fie după desfacerea sau desființarea căsătoriei, ori prin încetarea ei.
În ceea ce priveşte **modurile de revocare, acestea nu trebuie să îmbrace forma unei acțiuni în justiție şi poate fi atât expresă (prin act notarial sau prin testament), cât şi tacită (legatul cu titlu particular având ca obiect bunul donat).**
În speță, petentul a revocat donația făcută prin contractul autentificat (...), în mod expres, prin actul autentificat (...).
Părțile s-au căsătorit la data de 12 octombrie 2002.
Potrivit certificatului de căsătorie, la data încheierii contractului de donație părțile erau căsătorite.
Față de aceste considerente de fapt şi de drept, instanța va dispune admiterea plângerii şi, în consecință, va anula încheierea de reexaminare, precum şi parțial încheierea nr. (...), în ceea ce priveşte respingerea cererii de intabulare. (Judecătoria Avrig, sentința civilă nr. 538/2015, disponibilă pe *http://www.rolii.ro*, consultat la data de 9 decembrie 2017).

SPEȚE

1. Prin cererea formulată la data de 22.07.2016 şi înregistrată pe rolul Judecătoriei Sectorului 5 Bucureşti, reclamantul A a solicitat obligarea pârâtei B la restituirea sumei de x,05 lei şi 4.200 euro, acordată acesteia cu titlu de donație indirectă, şi obligarea pârâtei la plata dobânzii legale aplicate la suma totală acordată de la data depunerii cererii de chemare în judecată, în temeiul art. 1088 C. civ., cu cheltuieli de judecată.

În motivarea cererii se arată că, urmare a relațiilor de amiciție existente, a acordat pârâtei sume de bani în nenumărate rânduri începând cu anul 2009, formele de transfer bancar fiind diferite şi în concordanță cu nevoile acesteia. Sumele acordate s-au materializat fie prin transferul efectiv al banilor în contul pârâtei, fie prin plata diferitelor facturi, contracte de credit, rate, furnizori, în funcție de situație.

Apreciază că suma la care s-a ajuns este o formă de donație indirectă. Menționează că la data de 15.07.2012 a comunicat pârâtei, prin executor judecătoresc, revocarea donației sale.

a) Argumentați în favoarea reclamantului.

b) Argumentați în favoarea pârâtei.

c) Arătați care va fi hotărârea instanței.

2. Reclamantul A a depus cerere de chemare în judecată a pârâtului B, arătând următoarele: la data de 03.09.2013, defunctul C a încheiat un testament autentic prin care îl instituia legatar universal pe reclamantul A. Între timp, arată A, pârâtul B a intervenit în relația reclamantului cu defunctul, convingându-l pe acesta din urmă să-şi modifice dispozițiile de ultimă voință în sensul instituirii lui B ca legatar cu titlu particular, lăsându-i acestuia, printr-un testament olograf redactat la data de 08.10.2013, unul dintre cele două imobile pe care defunctul le deținea în proprietate. Între timp, C a decedat.

Reclamantul A solicită constatarea calității lui de legatar universal pentru următoarele considerente:

- un act autentic, solemn (aşa cum este testamentul prin care el a fost instituit legatar universal) nu poate fi modificat printr-un înscris sub semnătură privată (aşa cum este testamentul olograf prin care i-a fost constituit legatul cu titlu particular lui B), ci în speță instanța trebuie să aplice principiul simetriei formelor.

Pârâtul B, prin întâmpinare şi cererea reconvențională, arată că:

- cele două forme testamentare sunt echivalente, testamentul autentic putând fi modificat sau revocat prin unul olograf;

- pretinde, prin cererea reconvențională, ca legatul în favoarea lui A să fie considerat revocat implicit (tacit), întrucât testamentul în favoarea lui B conține dispoziții ireconciliabile cu cele din primul testament, fapt din care rezultă intenția clară a lui C de a nu mai acorda eficacitate primului

testament, astfel încât solicită recunoaşterea calităţii lui de legatar cu titlu particular în privinţa imobilului, restul averii defunctului urmând a reveni statului ca moştenire vacantă, întrucât C nu avea rude în viaţă.

a) Arătaţi principiile incidente în speţă.

b) Arătaţi care va fi hotărârea instanţei.

3. Între A (promitent-vânzător) şi B (promitent-cumpărător) s-a încheiat la data de 20.05.2013 promisiunea de vânzare-cumpărare având ca obiect imobilul X, cu termen la data de 20.05.2014, pentru preţul de Z lei, din care la data încheierii promisiunii s-a achitat 25%, cu titlu de avans.

La termenul stabilit de părţi, promitentul-cumpărător invocă următoarea prevedere contractuală: „Părţile stabilesc în mod irevocabil ca, în situaţia în care una dintre Părţi înţelege să se dezică de prezentul Contract, aceasta să execute în favoarea celeilalte Părţi contractante o prestaţie compensatorie în sumă de Y lei".

Promitentul-vânzător admite existenţa clauzei de denunţare, însă o consideră inaplicabilă pentru următoarele argumente:

- (1) conform art. 1276 alin. (2) C. civ., denunţarea unilaterală este admisibilă doar în contractele cu executare succesivă sau continuă, astfel încât, în speţă, ea va fi inaplicabilă, prevederea respectivă fiind trecută din eroare în promisiunea de vânzare;

- (2) conform art. 1276 alin. (1) C. civ. – prevedere imperativă a Codului civil –, dreptul de a denunţa contractul poate fi exercitat atât timp cât executarea contractului nu a început, or, contractul de vânzare a fost executat parţial prin achitarea de către promitentul-cumpărător a unei părţi de 25% din preţul stabilit, fapt care împiedică exercitarea dreptului la denunţare şi determină inaplicabilitatea în speţă a clauzei de denunţare;

- (3) denunţătorul contractului este obligat să respecte acordarea unui termen de preaviz, anterior momentului în care denunţarea îşi va produce efectele, termen de preaviz care nu a fost acordat, denunţarea fiind invocată la chiar termenul executării obligaţiei;

- (4) conform art. 1276 alin. (3) C. civ., denunţarea produce efecte doar la momentul executării prestaţiei stipulate în schimbul denunţării, or, în cazul de faţă, denunţătorul şi-a anunţat doar intenţia de denunţare, fără a-şi achita obligaţia aferentă.

Pentru aceste argumente, promitentul-vânzător consideră inaplicabilă clauza de denunţare şi solicită executarea contractului.

a) Arătaţi dacă denunţarea unilaterală din prezenta speţă constituie excepţie de la principiul irevocabilităţii. Argumentaţi.

b) Formulaţi contraargumentele promitentului-cumpărător.

c) Arătaţi care va fi hotărârea instanţei.

MINISPEȚE

1. Printr-o promisiune de donație, A se obligă ca, în termen de un an, să transfere imobilul X, cu titlu gratuit, în patrimoniul fiului său, B. Promitentul-donator, devenit insolvabil, nu se prezintă la notarul convenit, la termenul prevăzut în convenție. Promitentul-donatar îl acționează în judecată.

Instanța:

a) va admite acțiunea promitentului-donatar, având în vedere prevederile art. 1270 C. civ.;

b) va admite acțiunea promitentului-donatar, constatând că, în situația în care ar fi dorit să revoce promisiunea de donație, promitentul-donator ar fi trebuit să efectueze o manifestare de voință în acest sens, notificându-l pe promitentul-donatar cu privire la intenția sa de a revoca promisiunea de donație, având în vedere starea sa de insolvabilitate;

c) va respinge acțiunea promitentului-donatar, constatând că a intervenit revocarea de drept a promisiunii de donație.

2. Prin contractul de întreținere cu stipulație pentru altul încheiat sub nr. XXX/26.02.2014 la notarul public, A, întreținută și stipulantă, transmite imobilul X (bun propriu) lui C, întreținător și promitent, cu obligația în sarcina lui C de a le presta întreținere atât lui A, cât și soțului acesteia, B.

Înainte ca B să accepte stipulația prevăzută în favoarea lui, creditorii lui A, prin acțiune pauliană, solicită în instanță revocarea stipulației prevăzute în favoarea lui B.

a) instanța va admite acțiunea pauliană a creditorilor în situația în care aceștia dovedesc fraudarea intereselor lor prin stipulația pentru altul;

b) instanța va respinge acțiunea creditorilor, motivând că aceștia nu au dreptul de a solicita revocarea stipulației, singura în măsură fiind stipulanta;

c) instanța va solicita acordul promitentului pentru a revoca stipulația la cererea creditorilor.

3. La data de 15.03.2015 s-a încheiat un contract de închiriere între A (locator) și B (locatar), pe o durată 2 ani, fără posibilitate de denunțare. La data de 15.03.2016, B îl notifică pe A în sensul denunțării contractului de închiriere, acordându-i un preaviz de 30 de zile. B solicită instanței obligarea lui A la plata chiriei pe restul perioadei contractuale, având în vedere înțelegerea părților în sensul inadmisibilității denunțării contractului.

Care va fi hotărârea instanței?

a) va hotărî în favoarea lui B, obligându-l pe A la plata chiriei pe întreaga perioadă rămasă, conform prevederilor contractuale, neluând în seamă denunțarea;

b) va constata încetarea efectelor contractului de închiriere la expirarea termenului de preaviz, obligându-l pe B la achitarea chiriei pentru această perioadă de timp;

c) va constata încetarea efectelor contractului de închiriere la expirarea termenului de 60 de zile de la notificare, obligându-l pe B la achitarea chiriei pentru această perioadă de timp.

GRILE

1. Sunt excepții de la principiul irevocabilității actelor juridice bilaterale:

a) revocarea donației între soți, care poate avea loc numai în timpul căsătoriei (art. 1031 C. civ.);

b) denunțarea contractului de locațiune încheiat pe durată nedeterminată [art. 1816 alin. (1) C. civ.];

c) revizuirea efectelor anumitor acte juridice din cauza ruperii echilibrului contractual, ca urmare a schimbării împrejurărilor avute în vedere de părți la momentul încheierii actului juridic (impreviziunea – art. 1271 C. civ.).

2. Mărturisirea, ca act juridic unilateral:

a) este revocabilă;

b) este irevocabilă;

c) poate fi revocată dacă se face dovada că a fost urmarea unei erori de fapt scuzabile.

3. Renunțarea la moştenire:

a) este revocabilă cu condiția să nu fi expirat termenul de opțiune succesorală, indiferent dacă între timp moştenirea a fost acceptată de alți succesori care să aibă vocație la partea care ar reveni renunțătorului;

b) este irevocabilă;

c) este revocabilă cu condiția să nu fi expirat termenul de opțiune succesorală şi dacă între timp moştenirea a nu fost acceptată de alți succesori care să aibă vocație la partea care ar reveni renunțătorului.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Definiți principiul irevocabilității. Enumerați trei excepții de la irevocabilitatea actelor juridice bilaterale şi trei excepții de la irevocabilitatea actelor juridice unilaterale.
2. Care este justificarea acestui principiu?
3. Arătați corelația dintre principiul irevocabilității şi irevocabilitatea donațiilor. Arătați corelația dintre principiul irevocabilității şi condiția seriozității consimțământului.

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri minispețe

1. c
A se vedea art. 1022 alin. (2) C. civ.

2. b
A se vedea art. 1287 alin. (1) C. civ.

3. c
A se vedea art. 1825 alin. (1) C. civ.

Răspunsuri grile

1. a, b
A se vedea G. Boroi, C.A. Anghelescu, *op. cit.*, p. 217.

2. c
A se vedea art. 349 alin. (3) C. pr. civ.

3. c
A se vedea art. 1123 alin. (1) C. civ.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 20 | Efectele actului juridic civil. Principiul relativităţii

Noţiune

! *Principiul relativităţii* (art. 1280 C. civ.): ca regulă, un act juridic dă naştere la drepturi subiective şi obligaţii în beneficiul, respectiv în sarcina părţilor actului juridic.

! *Opozabilitatea* (art. 1281 C. civ.): în acelaşi timp, actul juridic, ca situaţie juridică, este opozabil şi terţilor (persoane străine de el), iar drepturile şi obligaţiile părţilor actului juridic trebuie respectate şi de terţi.

Sediul materiei art. 1280 C. civ.

Paralelă între *relativitatea* şi *opozabilitatea* faţă de terţi a actului juridic

Relativitatea efectelor contractului	Opozabilitatea efectelor contractului
1. contractul produce efecte numai între părţi, dacă prin lege nu se prevede altfel;	1. terţii nu pot aduce atingere drepturilor şi obligaţiilor născute din contract;
2. ca regulă, un contract nu poate să dea naştere la drepturi subiective şi obligaţii decât în beneficiul, respectiv în sarcina părţilor lui;	2. în privinţa drepturilor şi obligaţiilor ce revin părţilor, ca situaţie juridică, contractul este opozabil şi persoanelor străine de el;
3. pentru a produce efecte între părţi, contractul trebuie să fie valabil încheiat, deci trebuie respectată eventuala formă cerută *ad validitatem*;	3. pentru a putea fi opozabil terţilor, contractul trebuie să respecte forma cerută de lege pentru opozabilitate faţă de terţi;
4. între părţi, dovedirea contractului este supusă regulilor privind administrarea probei cu înscrisuri;	4. având în vedere faptul că faţă de terţi contractul este un fapt juridic *stricto sensu*, aceştia pot dovedi existenţa lui cu orice mijloc de probă;
5. părţile pot cere executarea contractului;	5. terţii nu pot cere executarea contractului, dar se pot prevala de efectele sale;
6. nerespectarea contractului de către una dintre părţi atrage răspunderea contractuală a acesteia.	6. nerespectarea de către terţ a unui drept ce decurge dintr-un contract atrage răspunderea civilă delictuală a acestuia.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Definirea noțiunilor de parte, terț și având-cauză

- ✓ **Parte** – reprezintă persoana (fizică sau juridică) care încheie actul juridic civil (bilateral/plurilateral sau unilateral), direct și personal sau prin reprezentare (legală sau convențională), și în patrimoniul căreia ori față de care se produc efectele actului respectiv.
- ✓ **Terți** – persoanele străine de un anumit act juridic, care nu au participat nici direct și nici prin reprezentare la încheierea acestuia.
- ✓ **Având-cauză** – persoana care, deși nu a participat la încheierea actului juridic civil, este totuși îndrituită să profite de efectele actului respectiv sau, după caz, este ținută să suporte aceste efecte, din cauza legăturii sale juridice cu una dintre părțile acelui act juridic.

Sunt avânzi-cauză:

⇒ **a) Succesorul universal** – persoana care dobândește un patrimoniu, adică o universalitate.

✍ **Exemple:** moștenitorul legal unic, legatarul care a cules întreaga moștenire sau persoana juridică ce dobândește un patrimoniu ca efect al fuziunii (absorbție sau contopire) ori al transformării.

⇒ **b) Succesorul cu titlu universal** – persoana care dobândește o fracție dintr-un patrimoniu.

✍ **Exemple:** moștenitorii legali, legatarul sau legatarii care a/au dobândit o cotă-parte din moștenire sau persoana juridică ce dobândește o parte din patrimoniul persoanei juridice divizate.

! OBSERVAȚIE:

Succesorii universali sau cu titlu universal ai părților actului juridic sunt considerați *continuatori ai personalității autorului lor*, care preiau toate sau o parte dintre drepturile subiective și obligațiile patrimoniale ale autorului.

Excepție:

Drepturile și obligațiile strâns legate de persoana autorului, precum și cele declarate de părți ca intransmisibile [art. 1282 alin. (1) C. civ.].

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

⟹ c) **Succesorul cu titlu particular** – persoana care dobândeşte un anumit drept subiectiv, privit individual.

✍ **Exemple:** cumpărătorul unui bun, donatarul, cesionarul, legatarul cu titlu particular.

! OBSERVAȚII:

Succesorul cu titlu particular este având-cauză dacă îndeplineşte cumulativ următoarele condiții:

(i) să fie vorba de drepturi şi obligații strâns legate de ***dreptul subiectiv dobândit*** (şi nu de actul juridic prin care a dobândit un anumit drept – în acest act juridic fiind considerat *parte*);

(ii) să fie vorba de acte juridice anterioare, încheiate de autorul lui cu alte persoane şi referitoare la ***acelaşi drept sau bun*** (şi nu acte juridice care nu au nicio legătură cu dreptul sau bunul dobândit – în această situație fiind considerat *terț*);

(iii) actul juridic față de care urmează a se stabili calitatea de având-cauză sau de terț a succesorului cu titlu particular să îndeplinească cerințele privitoare la forma pentru opozabilitate față de terți.

⟹ d) **Creditorii chirografari** – sunt creditorii care nu au o garanție reală care să le asigure realizarea creanței pe care o dețin împotriva debitorului (ipotecă, gaj, privilegiu), ci numai un drept de *gaj general* asupra bunurilor prezente şi viitoare ale debitorului lor, aceste bunuri servind drept garanție comună a creditorilor [art. 2324 alin. (1) C. civ.].

I. Excepțiile de la principiul relativității efectelor actului juridic

! situațiile în care actul juridic dă naştere la drepturi subiective, respectiv la obligații civile direct în favoarea, respectiv în sarcina altei persoane decât a părților lui.

1. Promisiunea faptei altuia (art. 1283 C. civ.)

➤ *nu constituie o excepție veritabilă de la principiul relativității efectelor contractului*, deoarece terțul la a cărui prestație s-a obligat promitentul în contractul încheiat cu creditorul va deveni parte a acestui contract doar dacă îşi va manifesta consimțământul în acest sens, iar promitentul a promis creditorului propria sa faptă (aceea de a obține consimțământul terțului la încheierea unui contract).

2. Stipulația pentru altul (1284-1288 C. civ.)

➤ *constituie o excepție veritabilă de la principiul relativității*, deoarece efect al contractului încheiat între stipulant şi promitent de a executa o prestație în favoarea unui terț beneficiar este faptul că acesta din urmă dobândeşte drepturi direct din contractul încheiat între cele două părți, fără a fi participant la încheierea acestuia.

3. Situația avânzilor-cauză

➤ *nu constituie o excepție veritabilă de la principiul relativității*, deoarece:

a) succesorii universali şi cei cu titlu particular sunt persoane asimilate părților, iau locul părților inițiale în ceea ce priveşte efectele actului juridic, fiind *continuatori ai autorului lor*;

b) succesorul cu titlu particular, dacă îndeplineşte cele trei condiții sus-arătate la pct. 3 lit. c), ia locul părții actului juridic, dobândirea calității de având-cauză făcându-se cu voia lui.

4. Reprezentarea (art. 1295-1314 C. civ.)

➤ *nu constituie o excepție veritabilă de la principiul relativității*, reprezentarea fiind definită ca procedeul juridico-tehnic prin care o persoană (reprezentantul) încheie un act juridic în numele şi pe seama altei persoane (reprezentatul), efectele actului juridic astfel încheiat producându-se direct între reprezentat şi cealaltă parte.

5. Acțiunile directe

➤ *nu constituie o excepție veritabilă de la principiul relativității efectelor actului juridic*, deoarece în cazul acțiunilor directe ***legea*** este cea care dă posibilitatea reclamantului de a pretinde un drept subiectiv, invocând un act juridic la care nu este parte, şi nu acel act juridic;

✍ **Exemple:** acțiunile directe se aplică în materia contractului de locațiune [art. 1807 alin. (1) C. civ.], contractului de antrepriză [art. 1856 C. civ.], contractului de mandat [art. 2023 alin. (6) C. civ.] etc.

6. Cesiunea de creanță (art. 1566-1586 C. civ.)

➤ *nu constituie o excepție veritabilă de la principiul relativității*, deoarece părțile contractului care are ca obiect cesiunea unei creanțe sunt cedentul şi cesionarul, debitorul cedat având calitatea de terț față de acest contract, dar totuşi, după ce se îndeplinesc condițiile de opozabilitate, debitorul va trebui sa efectueze plata către cesionar.

7. Cesiunea de contract (art. 1315-1320 C. civ.)

➤ *nu constituie o excepție veritabilă de la principiul relativității*, deoarece pentru a opera transmiterea drepturilor şi obligațiilor neexecutate încă ale contractantului cedent către terț – contractant cesionar – trebuie să existe consimțământul, anticipat sau ulterior cesiunii, al contractantului cedat.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II. Excepțiile de la opozabilitatea actului juridic civil

! situațiile în care *terțul poate refuza să cunoască și să accepte situațiile juridice create* prin anumite contracte încheiate între alte părți (inopozabilitate).

1. Simulația (art. 1289-1294 C. civ.)

- *constituie o excepție veritabilă de la principiul relativității*, deoarece între actul juridic public, aparent, însă simulat, și cel ascuns, secret, dar adevărat, încheiat între părți, prin care se creează o altă situație juridică decât cea stabilită prin actul aparent, nu le va fi opozabil actul juridic secret (deși real) încheiat între părți, ci doar actul juridic aparent (simulat);
- terții care sunt de bună-credință vor putea invoca și împotriva părților actul juridic secret prin intermediul acțiunii în simulație.

2. Creditorii chirografari

- poziția creditorilor chirografari în raport de actele juridice încheiate de debitorul lor cu terțe persoane nu vizează nici principiul relativității efectelor actului juridic și nici opozabilitatea față de terți a drepturilor subiective civile și, implicit, a obligațiilor părților actului juridic.

JURISPRUDENȚĂ

1. În ceea ce privește relativitatea efectelor contractului, instanța reține că eventualul contract de prestări servicii încheiat între pârâta X SRL și proprietarul parcării, Y SA, nu poate produce efecte juridice, respectiv nu poate da naștere la drepturi și obligații decât în ceea ce le privește pe cele două societăți.

Excepțiile de la principiul relativității efectelor actului juridic sunt acele cazuri în care efectele actul juridic civil s-ar produce și față de alte persoane care nu au participat la încheierea actului respectiv, deci față de alte persoane decât părțile.

Suntem în prezența excepțiilor de la acest principiu când există un act juridic care fie dă naștere la drepturi subiective direct în favoarea altei persoane decât aceea sau acelea care au încheiat actul respectiv, fie a unui act juridic care dă naștere la obligații civile direct în sarcina altei persoane decât părțile lui.

Raportat la dispozițiile Codului civil de la 1864, excepțiile de la principiul relativității erau împărțite de literatura de specialitate în excepții aparente și excepții reale, neexistând însă un punct de vedere unitar în ceea ce privește includerea anumitor situații în categoria excepțiilor reale sau a celor aparente.

Opinia majoritară era în sensul că excepția reală de la principiul relativității ar presupune că prin voința părților actului juridic, și numai prin voința acestora (nu însă și în temeiul legii sau

al consimțământului tacit al terțului), actul respectiv creează drepturi subiective sau obligații pentru o persoană ce nu a participat la încheierea lui, nici personal, nici prin reprezentant; pe cale de consecință, se admitea că singura excepție reală de la principiul relativității efectelor actului juridic ar fi stipulația pentru altul.

Noul Cod civil nu numai că reglementează cu caracter general stipulația pentru altul, dar, după ce prevede că „prin efectul stipulației, beneficiarul dobândește dreptul de a cere direct promitentului executarea prestației" [art. 1284 alin. (2) C. civ.], dispune că „dacă terțul beneficiar nu acceptă stipulația, dreptul său se consideră a nu fi existat niciodată" [art. 1286 alin. (1) C. civ.], ceea ce înseamnă că naşterea dreptului subiectiv civil direct şi definitiv în patrimoniul terțului beneficiar este condiționată de acceptarea acestui drept de către terțul beneficiar, neacceptarea stipulației având caracterul unei condiții rezolutorii.

În concluzie, instanța reține că în prezent singura excepție veritabilă de la principiul relativității efectelor actului juridic este stipulația pentru altul şi aceasta exclusiv în ceea ce priveşte naşterea unui drept în patrimoniul unei persoane care nu a luat parte la încheierea sa.

Nici Codul civil, nici celelalte prevederi legale în vigoare nu reglementează situația dedusă judecății în care se pot naşte obligații civile în patrimoniul unei persoane care nu a fost parte la încheierea actului juridic (Judecătoria Timişoara, Secția I civilă, sentința civilă nr. 8675/2016, disponibilă pe *http://www.rolii.ro*, consultat la data de 9 decembrie 2017).

2. Potrivit principiului relativității efectelor actului juridic civil, terții nu pot fi afectați de situațiile juridice create prin acte juridice care le sunt străine. În consecință, actele încheiate de reclamantă cu Asociația C nu produc efecte față de pârâtă. Este lipsit de relevanță faptul că prin actul adițional se prevede trecerea de drept în patrimoniul proprietarului a obligației de plată a taxei de concesiune, din moment ce nu este vorba de un act normativ pe care pârâta să fie obligată a-l cunoaşte şi respecta, nu a fost menționată în titlul de proprietate al acestuia şi în caz contrar ar fi încălcat principiul analizat mai sus.

Prin urmare, reținând că pârâta nu este parte a niciunei convenții prin care să-şi asume această obligație de plată, care nu îi poate fi astfel opusă, în baza art. 973 C. civ., fiind de principiu că nimeni nu poate fi obligat prin voința altei persoane, efectele obligatorii ale contractului, înscrise în art. 969 C. civ., vizând numai părțile contractante, urmează să respingă acțiunea ca neîntemeiată (Judecătoria Sectorului 1 Bucureşti, sentința civilă nr. 5035/2013, disponibilă pe *http://www.rolii.ro*, consultat la data de 9 decembrie 2017).

3. (...) în mod corect s-a reținut că (...) creditorii pot ataca actele viclene făcute de debitor în prejudiciul drepturilor lor, însă, pe lângă dovada unei creanțe certe, lichide şi exigibile şi a producerii unui prejudiciu creditorului în sensul producerii sau măririi stării de insolvabilitate, reclamantul trebuia, totodată, să facă dovada fraudei debitorului şi a complicității la fraudă a terțului cu care debitorul a încheiat actul fraudulos. Or, din această perspectivă, soluția recurată este temeinică şi legală, având în vedere că, la data încheierii contractului de vânzare-cumpărare, în evidențele de

carte funciară sau ale ORC nu existau înscrieri referitoare la sarcini ale imobilului sau mențiuni ce ar fi putut conduce la concluzia de complicitate la fraudă, astfel că în mod corect a statuat instanța de apel că nu sunt întrunite condițiile cumulative prevăzute de lege pentru admisibilitatea acțiunii formulate (ICCJ, decizia civilă nr. 4073/2011, disponibilă pe *https://legeaz.net/spete-civil-iccj-2011/decizia-4073-2011*, consultat la data de 9 decembrie 2017).

SPEȚE

1. Prin cererea înregistrată pe rolul instanței la data de 21.04.2016, reclamanta I.R.-F., în contradictoriu cu pârâta X SRL, a solicitat instanței să dispună obligarea pârâtei la plata sumei de 968 lei reprezentând taxa nelegal şi abuziv percepută pentru deblocare roți auto.

Reclamanta a arătat că în data 01.11.2014 a parcat autoturismul în parcarea situată în fața magazinului X SRL. Reclamanta a lipsit de lângă maşină 15 minute. Nu a văzut niciun semn că nu ar putea parca în acel loc sau vreun alt tip de semn de interdicție, iar la acea oră magazinul X SRL, în a cărui parcare lăsase maşina, era închis.

La întoarcere, reclamanta a constatat cu stupoare că maşina lipsea, însă imediat s-au apropiat de ea nişte tineri care i-au spus ca reprezentanții pârâtei i-au ridicat maşina din parcare. Reclamanta a ridicat maşina în aceeaşi zi şi a plătit taxa. Suma percepută nu constituie o taxă locală, însă nu este nici o amendă, ci este o lege proprie proprietarului care a încheiat un contract cu I.G. SRL, ca aceasta din urmă să se ocupe de ridicarea maşinilor şi eliberarea, în acest mod, a parcării. Reclamanta a depus cerere de chemare în judecată prin care solicită restituirea sumei plătite.

Care va fi hotărârea instanței?

2. Prin contractul de întreținere autentificat sub nr. 4140 din 21 decembrie 2000, defuncta S.M., fosta soție a reclamantului, a înstrăinat, în schimbul întreținerii celei dintâi şi a reclamantului, pârâtului S.M. nuda proprietate asupra unui imobil, imobilul fiind bun propriu al defunctei.

Prin cererea înregistrată la data de 25.07.2015, reclamantul S.V. a solicitat, în contradictoriu cu paratul S.M., rezoluțiunea contractului de întreținere încheiat de soția defunctă a reclamantului, cu pârâtul, motivând că pârâtul nu şi-a îndeplinit obligația de a-l întreține pe reclamant şi de a folosi liniştit imobilul.

Pârâtul s-a prezentat în fața instanței şi a invocat excepția lipsei calității procesual active, motivând că reclamantul este terț față de contract.

a) Care este principiul efectelor contractului şi care sunt excepțiile de la acesta pe care le puteți identifica în speță?

b) Ce va decide instanța?

3. La data de 02.03.2012, A îi împrumută lui B o sumă de bani, ocazie cu care C garantează această creanță cu instituirea unui drept de ipotecă asupra unui imobil. Ulterior, printr-un acord încheiat între A şi D, acesta din urmă preia obligația de plată a datoriei. Noul debitor achită o perioadă sumele datorate lunar, apoi intră în insolvență, încetând plățile. A solicită în instanță executarea garanției constituite de C, care se apără, arătând că nu a făcut parte din convenția încheiată între A şi D, convenție care nu îi este opozabilă, şi că nu înțelege să garanteze şi executarea obligațiilor lui D.

a) Care este mijlocul de transmisiune a obligațiilor pe care îl identificați în speță? Este acesta o excepție (aparentă sau nu – motivați) de la vreun principiu al efectelor actului juridic civil? A cărui principiu?

b) Care va fi soluția instanței?

MINISPEȚE

1. La data de 03.08.2016 se încheie între A (împrumutător) şi B (împrumutat) un contract de împrumut cu ipotecă. În cursul executării contractului, B cesionează creanța către C, notificându-l pe B în acest sens. Care sunt afirmațiile cu valoare de adevăr?

a) la data cesiunii s-au transmis către C şi toate accesoriile acesteia (respectiv dobânzile devenite scadente la data cesiunii şi cele viitoare);

b) ca efect al cesiunii sale, creanța s-a transmis către C împreună cu drepturile de garanție (dreptul de ipotecă, în speță);

c) conform principiului relativității, contractul de cesiune fiind încheiat între B şi C, el nu va produce efecte față de A cu privire la drepturile de garanție şi la accesoriile creanței cedate, ci doar cu privire la debitul principal.

2. A SRL îl acționează în instanță pe C, arătând următoarele:

Între A SRL şi B s-a încheiat contractul de pază a imobilului X (imobil aflat în proprietatea lui C, care la momentul respectiv se afla plecat în străinătate pentru o perioadă îndelungată), prin care A SRL s-a obligat să presteze paza imobilului. B nu a achitat niciodată paza imobilului, devenind insolvabil la scurt timp de la încheierea contractului, însă A SRL, în ciuda acestei stări de fapt, şi-a executat obligațiile contractuale pe parcursul unui an.

A SRL solicită în instanță obligarea lui C (proprietarul imobilului) la efectuarea plăților restante, conform art. 1337 alin. (2) C. civ., invocând calitatea lui B de gestionar al afacerilor lui C la momentul încheierii contractului.

Instanța constată din probele aduse la dosar că reclamanta nu a dovedit faptul că prestarea serviciilor silvice i-au folosit, în fapt, pârâtului, în calitate de proprietar al imobilului, cu atât mai mult cu cât reclamanta însăşi a recunoscut faptul că serviciile nu au fost în permanență prestate

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

corespunzător, ca urmare a culpei persoanelor desemnate să efectueze paza. Mai mult, în imobil au avut loc două intrări prin efracție în anul respectiv, în urma cărora s-a constatat lipsa unor bunuri.

Instanța va decide:

a) respingerea cererii reclamantei, ca urmare a faptului că actele efectuate de B nu pot fi calificate drept gestiune de afaceri, întrucât nu îndeplinesc condițiile de a fi necesare sau utile;

b) admiterea cererii reclamantei ca urmare a obligației geratului de a executa obligațiile născute din actele necesare şi utile ale gerantului;

c) obligarea lui B la efectuarea plății cheltuielilor restante către A SRL.

3. A încheie cu B un contract de mandat, prin care B se obligă să vândă un imobil pentru prețul cel mai avantajos. Fără a i se fi acordat contractual această posibilitate şi fără a-l înştiința pe mandant, mandatarul îşi substituie un terț, pe C, în executarea mandatului. C vinde imobilul la un preț sub cel al pieței.

a) A se poate îndrepta doar împotriva lui C, având o acțiune directă împotriva lui C, pentru recuperarea prejudiciului cauzat prin vânzarea păgubitoare a bunului;

b) A se va putea îndrepta doar împotriva lui B pentru recuperarea prejudiciului cauzat prin vânzarea păgubitoare a bunului, întrucât contractul încheiat între B şi C nu ii este opozabil;

c) A se poate îndrepta atât împotriva lui B, mandantul inițial, cât şi împotriva lui C.

GRILE

1. Are calitatea de succesor universal:

a) persoana care dobândeşte un patrimoniu, adică o universalitate;

b) persoana care dobândeşte întregul obiect al contractului de vânzare;

c) moştenitorul rezervatar.

2. Dobânditorul unui drept va avea calitatea de având-cauză, cu condiția ca:

a) să fie vorba de drepturi şi obligații strâns legate de dreptul subiectiv dobândit;

b) să fie vorba de acte juridice ulterioare încheiate de autorul lui cu alte persoane şi referitoare la acelaşi drept sau bun;

c) actul juridic față de care urmează a se stabili calitatea de având-cauză sau terț a succesorului cu titlu particular să îndeplinească cerințele privitoare la forma pentru opozabilitate față de terți.

3. Sunt excepții aparente de la principiul relativității efectelor actelor juridice civile:

a) promisiunea faptei altuia;

b) reprezentarea prevăzută de art. 1296 C. civ.;

c) reprezentarea succesorală.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Definiți principiul relativității efectelor actelor juridice civile. Enumerați trei excepții aparente de la acest principiu.
2. Definiți avânzii-cauză și arătați care sunt aceștia.
3. Definiți creditorii chirografari și motivați calitatea acestora de avânzi-cauză.

Răspunsuri minispețe

1. a, b

A se vedea art. 1568 și art. 1576 C. civ.

2. a

Nu ne aflăm în fața unei gestiuni de afaceri când actele efectuate de gerant nu au nici caracter oportun (art. 1330 C. civ.) și nici necesar sau util [art. 1337 alin. (2) și (3) C. civ.].

3. c

A se vedea art. 2023 C. civ.

Răspunsuri grile

1. a

A se vedea G. Boroi, C.A. Anghelescu, *op. cit.*, p. 224.

2. a, c

A se vedea G. Boroi, C.A. Anghelescu, *op. cit.*, p. 226.

3. a, b

A se vedea G. Boroi, C. A. Anghelescu, *op. cit.*, p. 229 și urm.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișa nr. 21 | Nulitatea actului juridic civil. Noțiune. Funcții. Delimitare. Clasificare

Noțiune	Nulitatea actului juridic civil reprezintă sancțiunea de drept civil care constă în lipsirea actului juridic civil de efectele juridice contrare normelor juridice consacrate pentru valabila sa încheiere.

Caractere

1. nulitatea este o sancțiune de drept civil;
2. verificarea îndeplinirii condițiilor de validitate a actului juridic civil se raportează la momentul încheierii actului juridic civil;
3. afectează actele juridice civile; nu afectează faptele juridice civile;
4. intervine numai în situația în care legiuitorul nu a prevăzut altfel printr-o dispoziție specială, cum este cazul posibilității adaptării contractului afectat de viciul erorii.

Funcțiile nulității

1. *Funcția preventivă* – previne nerespectarea normelor de drept civil prin efectul inhibitoriu pe care îl are asupra subiectelor de drept civil, care își manifestă voință de a încheia un act juridic civil, fără a respecta condițiile sale de valabilitate.

2. *Funcția sancționatorie* – înlătură efectele actului juridic civil care contravin normelor juridice care reglementează condițiile de valabilitate a actului juridic civil.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

DELIMITAREA NULITĂŢII DE CELELALTE SANCŢIUNI DE DREPT CIVIL

Nulitatea şi rezoluţiunea

	Nulitatea	Rezoluţiunea
Definiţie	lipsirea actului juridic civil de efectele juridice contrare normelor juridice consacrate pentru valabila sa încheiere	desfiinţarea unui contract sinalagmatic cu executare imediată, cu efect retroactiv, ca urmare a neexecutării culpabile a obligaţiilor de către una dintre părţi
Asemănări	produc efecte cu titlu retroactiv	
	pot opera în temeiul unei hotărâri judecătoreşti sau în temeiul voinţei părţilor	
	pot opera numai cu privire la o parte a contractului – nulitate parţială şi rezoluţiune parţială	
Deosebiri	presupune un act care nu este valabil încheiat	presupune un act valabil încheiat
	vizează orice act juridic civil	vizează doar contractele sinalagmatice cu executare imediată
	cauzele sunt contemporane cu încheierea actului juridic	cauzele sunt posterioare încheierii actului juridic
	acţiunea în nulitate beneficiază de un regim juridic diferit în ceea ce priveşte prescripţia extinctivă	acţiunea în rezoluţiune beneficiază de un regim juridic diferit în ceea ce priveşte începutul prescripţiei extinctive

Nulitatea şi rezilierea

	Nulitatea	Rezilierea
Definiţie	lipsirea actului juridic civil de efectele juridice contrare normelor juridice edictate pentru valabila sa încheiere	desfiinţarea unui contract sinalagmatic cu executare succesivă, pentru neexecutarea culpabilă a obligaţiilor de către una dintre părţi
Asemănări	pot opera în temeiul unei hotărâri judecătoreşti sau în temeiul voinţei părţilor	
	pot opera numai cu privire la o parte a contractului – nulitate parţială şi reziliere parţială	

ECU IAŞI / CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Deosebiri	presupune un act care nu este valabil încheiat	presupune un act valabil încheiat
	vizează orice act juridic civil	vizează doar contractele sinalagmatice cu executare succesivă
	cauzele sunt contemporane cu încheierea actului juridic	cauzele sunt posterioare încheierii actului
	produce efecte cu titlu retroactiv	produce efecte numai pentru viitor
	acțiunea în nulitate beneficiază de un regim juridic diferit în ceea ce priveşte prescripția extinctivă	acțiunea în reziliere beneficiază de un regim juridic diferit în ceea ce priveşte începutul termenului de prescripție extinctivă

Nulitatea şi caducitatea

	Nulitatea	Caducitatea
Definiție	lipsirea actului juridic civil de efectele juridice contrare normelor juridice edictate pentru valabila sa încheiere	lipsirea de efecte a unui act juridic civil datorită intervenirii unor cauze ulterioare încheierii lui şi independente de voința sau de culpa părții
Asemănări	sunt cauze de ineficacitate a actului juridic civil	
Deosebiri	presupune un act care nu este valabil încheiat	presupune un act valabil încheiat
	cauzele sunt contemporane cu încheierea actului juridic	cauzele sunt posterioare încheierii actului juridic
	cauzele aparțin, de obicei, părților	cauzele caducității sunt independente de voința autorului actului juridic
	produce efecte cu titlu retroactiv	produce efecte numai pentru viitor

Nulitatea şi revocarea

	Nulitatea	Revocarea
Definiție	lipsirea actului juridic civil de efectele juridice contrare normelor juridice edictate pentru valabila sa încheiere	înlăturarea efectelor actului juridic civil cauzată de ingratitudinea gratificatului ori neexecutarea culpabilă a sarcinii
Asemănări	sunt cauze de ineficacitate a actului juridic civil	

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Deosebiri	presupune un act care nu este valabil încheiat	presupune un act valabil încheiat
	se aplică tuturor actelor juridice	se aplică, de obicei, numai actelor cu titlu gratuit, liberalităților
	cauzele sunt contemporane cu încheierea actului juridic	cauzele sunt ulterioare încheierii actului
	produce efecte cu titlu retroactiv	produce efecte numai pentru viitor
	prescripția extinctivă are un regim juridic specific	prescripția extinctivă are un regim juridic specific

Nulitatea şi inopozabilitatea

	Nulitatea	**Inopozabilitatea**
Definiție	lipsirea actului juridic civil de efectele juridice contrare normelor juridice edictate pentru valabila sa încheiere	nerespectarea de către părți a formelor de publicitate cerute de lege pentru ca actul să fie opozabil terților
Deosebiri	presupune un act care nu este valabil încheiat	presupune un act valabil încheiat
	presupune nerespectarea unor condiții de valabilitate	presupune nerespectarea unor condiții de publicitate
	se aplică tuturor actelor juridice	are o sferă mai restrânsă de aplicare
	cauzele sunt contemporane cu încheierea actului juridic	cauzele sunt ulterioare încheierii actului
	produce efecte față de părți şi față de terți	drepturile şi obligațiile rezultate din actul juridic nu pot fi opuse terților

Clasificarea nulității

1. **În funcție de întinderea efectelor produse**, se distinge între:
   - *a) Nulitatea parțială*
     - O desființează numai o parte dintre efectele actului juridic;
     - O constituie regula în materie;
     - O presupune un act juridic cu mai multe clauze, şi deci mai multe efecte.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

b) Nulitatea totală

- desfiinţează actul juridic în întregime;
- nulitatea unei clauze a actului juridic nu atrage desfiinţarea întregului act, cu excepţia cazului în care clauza este esenţială sau în lipsa acesteia contractul nu s-ar fi încheiat.

2. **În raport de modul de consacrare legislativă**, se distinge între:

a) Nulitatea expresă

- este reglementată în mod expres într-o dispoziţie legală.

b) Nulitatea virtuală

- acea nulitate pe care legea nu o prevede expres, dar care rezultă neîndoielnic din modul în care este reglementată o anumită condiţie de valabilitate a actului juridic civil;
- în cazul în care, deşi legea nu prevede expres sancţiunea nulităţii, nulitatea absolută sau relativă trebuie aplicată pentru ca scopul dispoziţiei legale încălcate să fie atins.

3. **În raport de felul condiţiei de validitate încălcate la încheierea actului juridic civil**, se distinge între:

a) Nulitatea de fond

- intervine în cazul lipsei sau nevalabilităţii unei condiţii de fond a actului juridic, respectiv consimţământ, capacitate, obiect, cauză.

b) Nulitatea de formă

- intervine în cazul nerespectării formei cerute *ad validitatem*.

4. **În raport de criteriul modului de valorificare**, se distinge între:

a) Nulităţi judiciare

- situaţia în care părţile nu se înţeleg cu privire la înlăturarea efectelor actului juridic încheiat ori prin lege se prevede că este necesar ca nulitatea actului juridic să fie declarată de organul de jurisdicţie competent.

b) Nulităţi amiabile

- situaţia în care părţile se înţeleg cu privire la nulitatea actului juridic încheiat de ele şi lipsesc de efecte actul respectiv, prin voinţa lor, fără a se mai adresa organului de jurisdicţie competent.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

! OBSERVAȚIE:

Nu se poate anula sau, respectiv, declara nulitatea absolută a unei căsătorii pe cale amiabilă, având în vedere că, cu titlu de regulă, nu pot fi supuse nulității amiabile actele juridice care nu pot fi desființate printr-un act simetric celui prin care au fost încheiate.

JURISPRUDENȚĂ

1. Construcția juridică realizată prin încheierea concomitentă a două contracte, unul de vânzare-cumpărare, în care s-a trecut un preț mai mic decât cel real, şi unul de împrumut, în care suma împrumutată reprezintă, în realitate, diferența dintre prețul real convenit de părți şi prețul aparent, declarat în contractul de vânzare-cumpărare, conține toate elementele unei simulații sub forma deghizării parțiale a elementului preț din conținutul contractului de vânzare-cumpărare. Natura ilicită a acestei construcții juridice, prin care părțile au urmărit fraudarea legislației fiscale prin eludarea plății impozitului pe transferul proprietății, nu se răsfrânge asupra scopului urmărit de părți la încheierea contractului de vânzare-cumpărare, deoarece doar modalitatea de plată a prețului are în sine o componentă ilicită, iar nu întreaga operațiune de vânzare-cumpărare, care are la bază principiul libertății contractuale şi care nu contravine prevederilor art. 5 C. civ. 1864. În această situație, una dintre părțile contractante nu poate obține anularea actelor juridice astfel încheiate pentru cauză ilicită întrucât efectele simulației în raporturile dintre acestea sunt guvernate de principiul priorității voinței reale a părților, conform prevederilor art. 1175 C. civ. 1864, sancțiunea civilă care intervine în cazul simulației prin deghizarea parțială a prețului fiind inopozabilitatea față de terți a situației create prin contractul ce conține elementul secret, iar nu nulitatea absolută (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 80/2016, disponibilă pe *http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=129084*, consultat la data de 16 octombrie 2017).

2. În cazul în care părțile care au încheiat antecontractul de vânzare înțeleg să îşi respecte obligațiile asumate prin această convenție, prezentându-se la notar în vederea autentificării contractului final, de vânzare, notarul va proceda la autentificare în baza antecontractului, fără să solicite forma autentică pentru promisiunea de vânzare. Nicio dispoziție din legislația notarială (Legea notarilor publici şi a activității notariale nr. 36/1995, republicată, cu modificările şi completările ulterioare; Regulamentul de aplicare a Legii notarilor publici şi a activității notariale nr. 36/1995, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 2.333/C/2013, cu modificările ulterioare) şi din legislația actuală relevantă în materie nu condiționează autentificarea contractului de vânzare de către notar de cerința formei autentice a precontractului. În aceste condiții nu

rezultă argumentele pentru care s-ar aplica un regim juridic diferit în cazul în care contractul de vânzare se perfectează prin suplinirea consimțământului promitentului neserios de către judecătorul care pronunță hotărârea ce ține loc de act autentic de vânzare în raport cu situația autentificării contractului de către notar. Consecința directă a aplicării unor reguli distincte în cele două ipoteze sus-enunțate ar însemna recunoaşterea unei valori superioare a actului notarial în raport cu hotărârea judecătorească, cu privire la prezumția de veridicitate a actului astfel încheiat, ceea ce nu poate fi admis... Prin urmare, având în vedere contextul legal actual, soluția ce urmează a se adopta este în sensul că, în interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 1279 alin. (3) teza întâi şi art. 1669 alin. (1) C. civ., nu este obligatorie forma autentică la încheierea promisiunii de vânzare a unui bun imobil, în vederea pronunțării unei hotărâri care să țină loc de act autentic (ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, decizia nr. 23/2017, disponibilă pe *http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=133981*, consultat la data de 17 octombrie 2017).

SPEȚE

1. A.A., tatăl lui A.B., a solicitat în contradictoriu cu A.B. şi A.C. constatarea nulității absolute a căsătoriei intervenite între A.B. şi A.C., arătând şi dovedind nerespectarea condițiilor legale privind vârsta matrimonială a celor doi soți. În apărare, A.B. a solicitat respingerea acțiunii, arătând că actul juridic nu mai produce efecte, având în vedere că cele două părți s-au înțeles cu privire la nulitatea actului juridic încheiat între ele, lipsindu-l, astfel, de efectele contrare legii, încheind în acest sens un act juridic.

a) Identificați sancțiunea de drept civil care este incidentă în cauză.

b) Precizați care va fi soluția instanței de judecată.

2. Reclamanta A.A. a chemat în judecată pe pârâta B.B., solicitând instanței ca prin hotărârea ce o va pronunța să dispună anularea actelor încheiate între părți sub forma a două înscrisuri sub semnătură privată denumite „Chitanță – contract de împrumut", prin care pârâta a acordat cu titlu de împrumut reclamantei suma de 1.500 euro, respectiv suma de 1.000 euro, pe care aceasta din urmă s-a obligat să i le restituie până la data de 29.10.2016. În motivare, reclamanta a arătat că actele juridice sunt lovite de nulitate, fiind încheiate ca urmare a utilizării de către partea adversă a violenței şi dolului. A arătat reclamanta că, în jurul orelor 23, într-o seară de iulie, a fost chemată de pârâtă şi prietenul acesteia la o benzinărie pentru a semna două chitanțe de mână, apreciind că, prin circumstanțele încheierii convențiilor, ar fi fost supusă unei violențe morale care i-a insuflat teamă, fiind chemată la o oră târzie de către pârâtă, însoțită de prietenul acesteia, în chitanțe fiind utilizate exprimări specifice convențiilor notariale. Reclamanta a mai învederat că nu a fost menționată modalitatea

de remitere a sumei de bani, chitanțele sunt nedatate, iar la convenții nu au fost prezenți martori, aceasta fiind însoțită doar de fiul său în vârstă de 13 ani. Totodată, a mai arătat că i-a fost dictat conținutul chitanțelor. Prin întâmpinarea formulată în cauză, pârâta a solicitat respingerea acțiunii ca neîntemeiată, arătând că nu este incident niciun viciu de consimțământ, iar conținutul actelor încheiate i-a fost dictat reclamantei după un model, respectiv un contract în formă autentică intervenit anterior între părți, fiind într-adevăr preluate din acest contract unele expresii.

a) Identificați sancțiunea de drept civil care este invocată în cauză.

b) Precizați care va fi soluția instanței de judecată.

3. Reclamanții A.A. şi B.B. au învestit instanța de judecată cu o cerere de chemare în judecată, prin care solicită să se constate nulitatea absolută a celor două contracte de comodat încheiate cu pârâtul C.C., în calitate de comodatar, pentru cauză ilicită şi imorală, iar în subsidiar, solicită anularea celor două contracte de comodat pentru eroare viciu de consimțământ asupra calităților personale ale pârâtului. În motivare, se arată că pârâtul a încheiat cele două contracte de comodat în vederea desfăşurării unei activități de producție de panificație, acesta urmând să se constituie într-o persoană juridică de tipul unei societăți cu răspundere limitată, însă pârâtul nu are calificarea necesară pentru a desfăşura activitatea de fabricare a pâinii. Se arată, totodată, că la momentul încheierii convențiilor pârâtul era cunoscut ca suferind de o depresie puternică ce l-ar împiedica să desfăşoare o activitate specifică fabricării pâinii, deoarece atentează, astfel, la siguranța alimentelor şi la siguranța şi sănătatea consumatorilor.

a) Clasificați sancțiunea de drept civil care este invocată în cauză.

b) Precizați care va fi soluția instanței de judecată.

MINISPEȚE

1. Prin acțiunea formulată la data de 16.10.2013, Primus a solicitat în contradictoriu cu Secundus constatarea nulității absolute a convenției de vânzare-cumpărare intervenite între cele două părți având ca obiect transferul dreptului de proprietate asupra unui teren şi asupra unei maşini, arătând şi dovedind că nu a fost respectată forma de valabilitate expres cerută de lege.

Instanța de judecată:

a) va respinge acțiunea;

b) va admite în totalitate acțiunea;

c) va admite în parte acțiunea şi va constata nulitatea absolută a convenției de vânzare-cumpărare având ca obiect transferul dreptului de proprietate asupra terenului.

LAW CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. La data de 01.09.2017, Primus a solicitat anularea contractului de donație intervenit între acesta în calitate de donator şi Secundus în calitate de donatar, la data de 15.10.2016. În motivare, Primus a arătat că anularea contractului de donație se impune în considerarea existenței unui viciu de consimțământ, respectiv dolul. Astfel, arată reclamantul, la data căsătoriei cu fiica sa, i-a donat pârâtului o maşină, în considerarea calității sale de ginere. Ulterior, cei doi soți au divorțat, reținându-se culpa exclusivă a soțului pentru desfacerea căsătoriei. Arată reclamantul că în aceste condiții se impune anularea donației.

Soluția instanței de judecată va fi:

a) admiterea acțiunii şi constatarea nulității absolute a contractului de donație;

b) admiterea acțiunii şi constatarea nulității relative a contractului de donație;

c) respingerea acțiunii.

GRILE

1. Nulitatea absolută poate fi:

a) numai o nulitate de fond;

b) o nulitate de formă;

c) numai totală.

2. Spre deosebire de rezoluțiune, nulitatea:

a) produce efecte şi pentru trecut;

b) produce efecte între părțile actului juridic;

c) vizează un act juridic care nu a fost încheiat în mod valabil.

3. Spre deosebire de nulitatea totală, nulitatea parțială:

a) produce efecte numai pentru viitor;

b) nu poate afecta drepturile terților de bună-credință;

c) nu poate afecta un act juridic civil care are o singură clauză.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Prezentați principalele deosebiri dintre nulitate şi rezoluțiune, ca sancțiuni de drept civil.
2. Ce reprezintă funcția preventivă a nulității?
3. Definiți nulitatea absolută parțială.

Răspunsuri minispețe

1. Răspunsul corect este cel de la litera c), având în vedere că în speță este vorba despre o nulitate absolută parțială, deoarece pentru transferul dreptului de proprietate asupra unei mașini nu este solicitată forma pentru valabilitate. Ca atare, instanța de judecată se va pronunța numai pe nulitatea absolută a clauzei care vizează transferul dreptului de proprietate asupra terenului.

2. Răspunsul corect este cel de la litera c), având în vedere că în cauză nu s-a făcut dovada existenței viciului de consimțământ, respectiv Primus nu a dovedit că la momentul încheierii contractului de donație asupra sa s-au exercitat de către Secundus manopere frauduloase în scopul determinării acestuia să încheie contractul de donație.

Răspunsuri grile

1. Răspunsul corect este cel de la litera b). Clasificarea nulității în absolută şi relativă se raportează la criteriul interesului ocrotit prin norma juridică încălcată. Clasificarea nulității în nulitatea de fond şi nulitate de formă se raportează la un alt criteriu, respectiv felul condiției de valabilitate încălcată. Ca atare, nulitatea absolută poate fi o nulitate de fond sau, respectiv, o nulitate de formă în raport de condiția de valabilitate încălcată.

2. Răspunsul corect este cel de la litera c). În timp ce nulitatea sancționează actele juridice civile încheiate cu nesocotirea condițiilor de valabilitate edictate de lege, rezoluțiunea este o sancțiune de drept civil care constă în desființarea actelor juridice pentru neexecutarea culpabilă a obligațiilor uneia dintre părți.

3. Răspunsul corect este cel de la litera c). Nulitatea parțială presupune ca situație premisă existența unui act juridic care cuprinde cel puțin două clauze contractuale.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișa nr. 22 | Nulitatea actului juridic civil. Cauze de nulitate. Nulitatea absolută. Nulitatea relativă

Cauzele de nulitate a actelor juridice civile

- încălcarea dispozițiilor legale privind capacitatea de a încheia actul juridic civil;
- lipsa consimțământului;
- nevalabilitatea consimțământului;
- nevalabilitatea obiectului actului juridic;
- nevalabilitatea obiectului obligației;
- nevalabilitatea cauzei actului juridic;
- nesocotirea formei cerute de lege *ad validitatem*.

Cauzele de nulitate absolută:

- actele care au ca obiect conferirea unei valori patrimoniale corpului uman, elementelor sau produselor sale, cu excepția cazurilor expres prevăzute de lege (art. 66 C. civ.);
- actul juridic încheiat cu încălcarea dispozițiilor potrivit cărora persoana juridică poate avea orice drepturi şi obligații civile, afară de acelea care, prin natura lor sau potrivit legii, nu pot aparține decât persoanei fizice, iar persoanele juridice fără scop lucrativ pot avea doar acele drepturi şi obligații civile care sunt necesare pentru realizarea scopului stabilit prin lege, actul de constituire sau statut [art. 206 alin. (1) şi (2) C. civ.];
- actele şi operațiunile săvârşite de persoana juridică fără autorizațiile prevăzute de lege [art. 207 alin. (2) C. civ.];
- căsătoria încheiată cu încălcarea dispozițiilor prevăzute la art. 271, art. 273, art. 274, art. 276 şi art. 287 alin. (1) C. civ. [art. 293 alin. (1) C. civ.];
- căsătoria încheiată de minorul care nu a împlinit vârsta de 16 ani [art. 294 alin. (1) C. civ.];
- căsătoria încheiată în alte scopuri decât acela de a întemeia o familie [art. 295 alin. (1) C. civ.];
- partajul făcut fără participarea tuturor coproprietarilor [art. 684 alin. (2) C. civ.];
- contractul de fiducie dacă prin el se realizează o liberalitate indirectă în folosul beneficiarului (art. 775 C. civ.);
- actele juridice având ca obiect drepturi eventuale asupra unei moşteniri nedeschise încă, respectiv actele prin care se acceptă moştenirea sau se renunță la aceasta, înainte de deschiderea ei, sau actele prin care se înstrăinează sau se promite înstrăinarea unor drepturi care s-ar putea dobândi la deschiderea moştenirii (art. 956 C. civ.);

- donația afectată de o condiție a cărei realizare depinde exclusiv de voința donatorului [art. 1015 alin. (2) lit. a) C. civ.];
- donația care impune donatarului plata datoriilor pe care donatorul le-ar contracta în viitor, dacă valoarea maximă a acestora nu este determinată în contractul de donație [art. 1015 alin. (2) lit. b) C. civ.];
- donația care conferă donatorului dreptul de a denunța unilateral contractul [art. 1015 alin. (2) lit. c) C. civ.];
- donația care permite donatorului să dispună în viitor de bunul donat, chiar dacă donatorul moare fără să fi dispus de acel bun [art. 1015 alin. (2) lit. d) C. civ.];
- partajul în care nu s-au cuprins toți descendenții care îndeplinesc condițiile pentru a veni la moştenire, fie în nume propriu, fie prin reprezentare succesorală [art. 1163 alin. (1) C. civ.];
- încălcarea dispozițiilor legale privind capacitatea civilă a persoanelor, dacă este nesocotită o incapacitate specială de folosință a persoanei fizice, instituită pentru ocrotirea unui interes general;
- nevalabilitatea obiectului actului juridic civil [art. 1225 alin. (2) C. civ.];
- nevalabilitatea cauzei actului juridic, când cauza este ilicită sau imorală [art. 1238 alin. (2) C. civ.];
- contractul încheiat în lipsa formei pe care legea o cere pentru încheierea sa valabilă [art. 1242 alin. (1) C. civ.];
- cumpărarea de către judecători, procurori, grefieri, executori, avocați, notari publici, consilieri juridici şi practicieni în insolvență, direct sau prin persoane interpuse, de drepturi litigioase care sunt de competența instanței judecătoreşti în a cărei circumscripție îşi desfăşoară activitatea [art. 1653 alin. (1) C. civ.];
- cumpărarea de către funcționarii publici, judecătorii-sindici, practicienii în insolvență, executorii, precum şi alte asemenea persoane, care ar putea influența condițiile vânzării făcute prin intermediul lor sau care are ca obiect bunurile pe care le administrează ori a căror administrare o supraveghează [art. 1654 alin. (1) lit. c) C. civ.];
- contractul care stipulează o rentă constituită pe durata vieții unui terț care era decedat în ziua încheierii contractului [art. 2246 alin. (1) C. civ.];
- tranzacția încheiată pentru executarea unui act juridic lovit de nulitate absolută, în afară de cazul în care părțile au tranzacționat expres asupra nulității [art. 2274 alin. (1) C. civ.];
- orice convenție sau clauză contrară dispozițiilor art. 2515 alin. (1)-(5) C. civ. [art. 2515 alin. (6) C. civ.];
- clauza prin care se stabileşte un termen de decădere ce ar face excesiv de dificilă exercitarea dreptului sau săvârşirea actului de către partea interesată (art. 2546 C. civ.).

Cauzele de nulitate relativă:

- actele făcute de persoana lipsită de capacitate de exerciţiu sau cu capacitate de exerciţiu restrânsă, altele decât cele prevăzute la art. 41 alin. (3) C. civ. şi la art. 43 alin. (3) C. civ. [art. 44 alin. (1) C. civ.];
- actele făcute de tutore fără autorizarea instanţei de tutelă, atunci când această autorizare este cerută de lege [art. 44 alin. (1) C. civ.];
- actele încheiate de tutore în lipsa avizului consultativ al consiliului de familie [art. 130 alin. (4) C. civ.];
- actele de donaţie sau de garantare a obligaţiei altuia făcute de tutore, în numele minorului, cu excepţia darurilor obişnuite, raportat la starea materială a minorului [art. 144 alin. (1) C. civ.];
- actele de înstrăinare, împărţeală, ipotecare ori grevare cu alte sarcini reale a bunurilor minorului, de renunţare la drepturile patrimoniale ale minorului sau orice alte acte ce depăşesc dreptul de administrare făcute de tutore, fără avizul consiliului de familie şi autorizarea instanţei de tutelă [art. 144 alin. (2) C. civ.];
- actele făcute de minorul care a împlinit vârsta de 14 ani fără încuviinţarea scrisă a tutorelui sau, după caz, a curatorului, cu excepţia actelor prevăzute de lege [art. 146 alin. (1) C. civ.];
- actele făcute de minorul care a împlinit vârsta de 14 ani, dacă fac parte din categoria pe care tutorele nu le poate face decât cu autorizarea instanţei de tutelă şi cu avizul consiliului de familie, încheiate fără autorizarea instanţei şi fără avizul consiliului de familie [art. 146 alin. (1) C. civ.];
- actele juridice încheiate de persoana pusă sub interdicţie judecătorească, cu excepţiile legale (art. 172 C. civ.);
- actul juridic încheiat în frauda intereselor persoanei juridice de un membru al organelor de administrare, dacă acesta din urmă, soţul, ascendenţii sau descendenţii lui, rudele în linie colaterală sau afinii săi, până la gradul al patrulea inclusiv, aveau vreun interes să se încheie acel act şi dacă partea cealaltă a cunoscut sau trebuia să cunoască acest lucru [art. 215 alin. (1) C. civ.];
- căsătoria încheiată de persoana lipsită vremelnic de discernământ (art. 299 C. civ.);
- căsătoria încheiată între tutore şi persoana minoră aflată sub tutela sa (art. 300 C. civ.);
- actul încheiat fără consimţământul expres al celuilalt soţ, atunci când el este necesar potrivit legii [art. 347 alin. (1) C. civ.];
- liberalităţile făcute medicilor, farmaciştilor sau altor persoane, în perioada în care, în mod direct sau indirect, îi acordau îngrijiri de specialitate dispunătorului pentru boala care este cauză a decesului, cu excepţiile legale, respectiv: a) liberalităţile făcute soţului, rudelor în linie dreaptă sau colateralilor privilegiaţi; b) liberalităţile făcute altor rude până la al patrulea grad inclusiv, dacă, la data liberalităţii, dispunătorul nu are soţ şi nici rude în linie dreaptă sau colaterali privilegiaţi [art. 990 alin. (1) C. civ.];

- legatele în favoarea notarului public care a autentificat testamentul [art. 991 lit. a) C. civ.];
- legatele în favoarea interpretului care a participat la procedura de autentificare a testamentului [art. 991 lit. b) C. civ.];
- legatele în favoarea martorilor, în cazurile prevăzute la art. 1043 alin. (2) şi art. 1047 alin. (3) C. civ. [art. 991 lit. c) C. civ.];
- legatele în favoarea agenților instrumentatori, în cazurile prevăzute la art. 1047 C. civ. [art. 991 lit. d) C. civ.];
- legatele în favoarea persoanelor care au acordat, în mod legal, asistență juridică la redactarea testamentului [art. 991 lit. e) C. civ.];
- legatul bunului altuia, dacă la data întocmirii testamentului, testatorul nu a ştiut că bunul nu este al său [art. 1064 alin. (2) C. civ.];
- actul juridic încheiat de o persoană care, la momentul încheierii acestuia, se afla, fie şi numai vremelnic, într-o stare care o punea în neputință de a-şi da seama de urmările faptei sale [art. 1205 alin. (1) C. civ.];
- actul juridic încheiat de o persoană pusă ulterior sub interdicție în cazul în care, la momentul când actul a fost făcut, cauzele punerii sub interdicție existau şi erau îndeobşte cunoscute [art. 1205 alin. (2) C. civ.];
- actul juridic afectat de vicii de consimțământ: eroare [art. 1207 alin. (1) C. civ.]; dol [art. 1214 alin. (2) C. civ.]; violență [art. 1216 alin. (1) C. civ.]; leziune (art. 1222 C. civ.);
- contractul încheiat de reprezentant cu sine însuşi, în nume propriu, cu excepția cazului în care reprezentantul a fost împuternicit în mod expres în acest sens sau cuprinsul contractului a fost determinat astfel încât să excludă posibilitatea unui conflict de interese [art. 1304 alin. (1) C. civ.];
- contractul de vânzare-cumpărare atunci când prețul este stabilit fără intenția de a fi plătit [art. 1665 alin. (1) C. civ.];
- contractul de vânzare-cumpărare când prețul este într-atât de disproporționat față de valoarea bunului, încât este evident că părțile nu au dorit să încheie acest tip de contract [art. 1665 alin. (2) C. civ.];
- contractul de tranzacție încheiat pentru executarea unui act anulabil, dacă la data încheierii tranzacției nu se cunoştea cauza de nulitate [art. 2274 alin. (2) C. civ.];
- contractul de tranzacție asupra unui proces, la cererea părții care nu a cunoscut că litigiul fusese soluționat printr-o hotărâre judecătorească definitivă (art. 2277 C. civ.).

Regimul juridic al nulității actului juridic civil vizează următoarele trei aspecte:

1. persoanele care pot invoca nulitatea;
2. prescripția dreptului la acțiune privind invocarea nulității;
3. posibilitatea acoperirii nulității prin confirmarea actului juridic.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Regimul juridic al nulității absolute

⇒ 1. Nulitatea absolută poate fi invocată de orice persoană interesată, respectiv:
   a) părțile actului juridic civil;
   b) avânzii-cauză ai părților (persoanele care sunt succesori în drepturi ai părților);
   c) terții care ar justifica un interes propriu;
   d) procuror;
   e) alte organe prevăzute de lege;
   f) instanța de judecată, care este obligată să invoce din oficiu nulitatea absolută.

⇒ 2. Nulitatea absolută poate fi invocată oricând, fie pe cale de acțiune, fie pe cale de excepție.

⇒ 3. Nulitatea absolută, în principiu, nu poate fi acoperită prin confirmare.
   - confirmarea este actul juridic unilateral prin care partea îndreptățită să invoce nulitatea renunță la dreptul de a formula acțiune în nulitate sau la dreptul de a opune nulitatea pe cale de excepție;
   - putând fi invocată de orice persoană interesată sau chiar de instanța judecătorească, nu poate fi imaginată situația în care toți cei care au un asemenea drept să renunțe la el prin confirmarea actului lovit de nulitate absolută;
   - confirmarea nu trebuie confundată cu refacerea actului juridic nul absolut, aceasta din urmă presupunând un act juridic nou, care își va produce efectele de la data încheierii sale, iar nu de la data întocmirii primului act juridic.

Regimul juridic al nulității relative

⇒ 1. Nulitatea relativă poate fi invocată de:
   a) persoana ocrotită prin dispoziția legală încălcată, respectiv autorul actului juridic unilateral sau partea din actul juridic bilateral sau multilateral la convenția al cărei consimțământ a fost viciat;
   b) succesorii universali, succesorii cu titlu universal și creditorii chirografari ai persoanei ocrotite (avânzii-cauză);
   c) procurorul, în condițiile art. 92 alin. (1) C. pr. civ.

⇒ 2. Nulitatea relativă este prescriptibilă în termenul general de prescripție, pe cale de acțiune.
   - pe cale de excepție, nulitatea relativă poate fi invocată oricând.

⇒ 3. Nulitatea relativă poate fi acoperită prin confirmare.
   - nulitatea relativă poate fi acoperită prin confirmare expresă sau tacită de cel îndreptățit să o invoce;

- confirmarea reprezintă o renunțare la dreptul de a invoca nulitatea relativă pe cale de acțiune sau la dreptul de a opune nulitatea pe cale de excepție;
- provine de la persoana ocrotită prin norma juridică încălcată.

Condițiile actului de confirmare:

Pentru a fi valabil, actul de confirmare **expresă** trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

1) să provină de la partea îndreptățită să invoce nulitatea relativă;
2) viciul care afecta actul juridic lovit de nulitate relativă să fi încetat în momentul confirmării;
3) să fie făcută în deplină cunoştință de cauză;
4) să provină de la o persoană capabilă;
5) să cuprindă obiectul, cauza şi natura obligației şi să facă mențiune de motivul acțiunii în nulitate relativă.

Confirmarea tacită:

- reiese din fapte care nu lasă nicio îndoială asupra intenției de acoperire a nulității relative;
- executarea voluntară a unui act juridic lovit de nulitate relativă făcută în cunoştință de cauză reprezintă o confirmare tacită.

Efectul confirmării:

- validarea actului juridic anulabil de la data când s-a încheiat actul juridic respectiv;
- partea interesată nu mai poate invoca nulitatea relativă a actului juridic nici pe cale de acțiune şi nici pe cale de excepție.

JURISPRUDENȚĂ

1. Lipsa discernământului la încheierea contractului de vânzare-cumpărare constituie un caz de nulitate relativă – iar nu de nulitate absolută –, deoarece în exprimarea voinței nu se relevă inexistența consimțământului, ci un viciu al acesteia. Ca urmare, acțiunea – în speță a vânzătorului – este prescriptibilă în termenul de 3 ani prevăzut de art. 3 din Decretul nr. 167/1958 (ICCJ, Secția civilă şi de proprietate intelectuală, decizia nr. 3255 din 21 aprilie 2005, disponibilă pe *http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=82274*, consultat la data de 16 octombrie 2017).

2. Consecința constatării caracterului abuziv al unor clauze din contractul de credit este echivalentă cu constatarea nulității absolute a acestora, nefiind aplicabilă sancțiunea existentă în cazul nulității relative, şi anume anularea clauzei respective. Prin urmare, neputând fi vorba de o

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

nulitate relativă, nu sunt aplicabile dispoziţiile art. 3 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958, nulitatea absolută putând fi invocată oricând, dreptul la acţiune al reclamanţilor neputând fi apreciat ca prescris (ICCJ, Secţia a II-a civilă, decizia 686 din 21 februarie 2013, disponibilă pe *http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=82799*, consultat la data de 16 octombrie 2017).

3. Deşi nulitatea ocroteşte un interes obştesc (general), un asemenea interes nu exclude existenţa şi a unui interes individual (personal), iar persoana care invocă nulitatea absolută a unui act juridic trebuie să urmărească obţinerea unui folos propriu din anularea actului respectiv. Cu alte cuvinte, acordând unui cerc larg de persoane posibilitatea de a invoca nulitatea absolută a unui act juridic, legea le acordă acestor persoane calitate procesuală activă, dar aceasta nu înseamnă că în mod automat ele ar justifica şi un interes propriu, deoarece, în privinţa condiţiilor de exerciţiu ale acţiunii civile, calitatea procesuală nu se confundă cu interesul (ICCJ, Secţia a II-a civilă, decizia nr. 1701/2012, disponibilă pe *http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=70233*, consultat la data de 16 octombrie 2017).

SPEŢE

1. Primus a solicitat instanţei de judecată constatarea nulităţii absolute a contractului de vânzare-cumpărare intervenit între părţi la data de 16.01.2016. În motivare, Primus a arătat că a convenit cu Secundus vânzarea unei maşini pentru preţul de 4.000 euro, pe care Secundus s-a obligat să îl achite la data de 25.02.2016. Cum Secundus nu şi-a respectat obligaţia achitării preţului până la data introducerii cererii de chemare în judecată, în cauză este incidentă sancţiunea nulităţii, pentru lipsa cauzei, reprezentată de absenţa preţului vânzării.

a) Caracterizaţi sancţiunea de drept civil invocată în speţă.

b) Precizaţi care va fi soluţia instanţei de judecată.

c) Menţionaţi dacă în cauză ar putea fi incidentă calificarea actului juridic intervenit între părţi.

2. Prin sentinţa civilă nr. 10 pronunţată la data de 05.01.2017 instanţa a admis acţiunea formulată de Primus în contradictoriu cu Secundus. În motivare, instanţa a reţinut că între părţi a intervenit un contract de vânzare-cumpărare având ca obiect un teren categoria curţi construcţii intravilan pentru preţul de 20.000 euro, care trebuia achitat de către cumpărător într-un termen de 2 luni de la încheierea contractului de vânzare-cumpărare. Cum acesta din urmă nu şi-a respectat obligaţia contractuală, instanţa a admis acţiunea formulată de Primus şi a dispus obligarea lui Secundus la plata sumei stabilite cu titlu de preţ. În ceea ce priveşte întâmpinarea formulată de Secundus, instanţa de judecată a reţinut că Secundus a solicitat respingerea acţiunii, argumentând că

în cauză se impune anularea contractului de vânzare-cumpărare intervenit între părți, Secundus considerându-se victima unui viciu de consimțământ constând în manoperele frauduloase exercitate de Primus asupra sa pentru a-l convinge să cumpere terenul în cauză, cu toate că acesta cunoştea că pe suprafața în cauză nu poate fi edificată niciun fel de construcție industrială în condițiile în care terenul era traversat de o conductă de transport țiței. Arată că dolul a constat în prezentarea unui extras de carte funciară care atesta că terenul în cauză este liber de orice sarcini şi, mai mult, conform susținerilor lui Primus, dovedite în cauză, conducta în cauză era identificată în registrul de publicitate imobiliară într-o parcelă alăturată terenului care a făcut obiectul contractului de vânzare-cumpărare.

1. Analizați soluția pronunțată de instanța de judecată în cauză.
2. Analizați apărarea formulată în cauză de Secundus.

MINISPEȚE

1. La data de 15.10.2014, Primus îl cheamă în judecată pe Secundus solicitând instanței de judecată anularea contractului de vânzare-cumpărare încheiat între cei doi la data de 10.10.2014, invocând lipsa discernământului lui Secundus la data încheierii convenției cauzată de existența unei boli psihice de care suferea Secundus.

Soluția instanței va fi de:

a) admitere a acțiunii, având în vedere că nulitatea relativă poate fi invocată oricând;

b) respingere a acțiunii, având în vedere că nu suntem în prezența un caz de nulitate relativă;

c) respingere a acțiunii, deoarece reclamantul nu are interes să invoce existența unui caz de nulitate relativă.

2. Primus a solicitat instanței de judecată obligarea lui Secundus la plata sumei de 500 lei cu titlu de preț, arătând că între cei doi a intervenit un contract de vânzare-cumpărare prin care i-a transmis lui Secundus dreptul de proprietate asupra unei biciclete, acesta din urmă nerespectându-şi obligația contractuală. Prin întâmpinarea formulată, Secundus a solicitat respingerea acțiunii, arătând că înțelege să invoce nevalabilitatea convenției încheiate, din cauza prezenței viciului de consimțământ al violenței, care a fost exercitat asupra sa la momentul încheierii convenției. În condițiile în care contractul de vânzare-cumpărare a fost încheiat la data de 23.09.2012, iar acțiunea formulată de Primus a fost înregistrată pe rolul instanței de judecată la data de 14.05.2017, precizați care va fi soluția instanței de judecată, în situația dovedirii existenței violenței:

a) instanța va admite acțiunea şi va obliga pe Secundus la plata sumei de 500 lei cu titlu de preț;

b) instanța va respinge apărarea lui Secundus, având în vedere că a intervenit prescripția dreptului de a invoca nulitatea relativă a convenției de vânzare-cumpărare;

c) instanța va respinge acțiunea lui Primus.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

GRILE

1. Spre deosebire de nulitatea absolută, nulitatea relativă:
a) este imprescriptibilă pe cale de excepție;
b) poate fi confirmată;
c) poate fi invocată de către procuror.

2. Lipsa formei cerute pentru valabilitatea actului juridic se sancționează cu:
a) nulitatea relativă;
b) rezoluțiunea actului juridic civil;
c) nulitatea absolută.

3. Nulitatea absolută:
a) nu poate fi invocată de către creditorii chirografari;
b) poate fi invocată de către orice persoană;
c) trebuie invocată de către instanța de judecată.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Prezentați regimul juridic al nulității absolute în comparație cu regimul juridic al nulității relative.
2. Menționați principalele cauze de nulitate absolută.
3. Enumerați cauzele de nulitate relativă.

Răspunsuri minispețe

1. Răspunsul corect este cel de la litera c), având în vedere că lipsa discernământului constituie o cauză de nulitate relativă, raportat la dispozițiile art. 1248 alin. (2) C. civ., iar nulitatea relativă poate fi invocată numai de persoana al cărei interes este ocrotit prin dispoziția legală încălcată sau, respectiv, de către reprezentantul sau ocrotitorul acestuia. Or, în prezenta cauză, Primus nu este persoana vătămată prin norma juridică încălcată, ci persoana al cărei interes este ocrotit prin dispoziția legală încălcată este Secundus.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Răspunsul corect este cel de litera c), având în vedere prevederile art. 1249 alin. (2) teza a doua, potrivit cărora partea căreia i se cere executarea contractului poate opune oricând nulitatea relativă a convenției, chiar dacă s-a împlinit termenul de prescripție a dreptului la acțiunea în anulare. Astfel, instanța de judecată trebuie să respingă acțiunea lui Primus, având în vedere că nu se poate pune în executare un contract care nu a fost valabil încheiat.

Răspunsuri grile

1. Răspunsul corect este cel de la litera b). Conform art. 1248 alin. (4) C. civ., actul juridic afectat de o cauză de nulitate relativă poate fi confirmat. Spre deosebire de actul anulabil, actul juridic afectat de nulitate absolută nu poate fi confirmat decât în cazurile expres prevăzute de lege.

2. Răspunsul corect este cel de la litera c). Potrivit art. 1242 alin. (1) C. civ., contractul încheiat cu nesocotirea formei cerute de lege pentru încheierea sa valabilă se sancționează cu nulitatea absolută.

3. Răspunsul corect este cel de la litera c). Nulitatea absolută poate fi invocată de către orice persoană care justifică un interes [art. 1247 alin. (2) C. civ.]. Instanța de judecată este obligată să invoce din oficiu nulitatea absolută, conform art. 1247 alin. (3) C. civ.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișa nr. 23 | Nulitatea actului juridic civil. Efectele nulității

Efectele nulității:

- constau în consecințele juridice ale aplicării sancțiunii nulității;
- efectul principal al nulității este reprezentat de desființarea actului juridic civil;
- în cazul în care actul juridic nu a fost executat până la momentul anulării sau constatării nulității sale, actul juridic respectiv nu mai poate fi executat;
- în situația în care actul juridic a fost executat, în tot sau parte, până la momentul anulării sau declarării nulității sale, actul juridic va fi desființat cu titlu retroactiv și se vor restitui prestațiile efectuate în baza acestuia;
- dacă actul juridic a fost executat, iar până la momentul anulării sau declarării nulității sale au intervenit alte acte juridice în baza acestuia, se vor desființa și actele juridice subsecvente.

Principiile efectelor nulității:

1. Principiul retroactivității efectelor nulității
2. Principiul repunerii în situația anterioară
3. Principiul anulării actului subsecvent ca urmare a anulării actului inițial

1. Principiul retroactivității efectelor nulității

- nulitate produce efecte chiar din momentul încheierii actului juridic civil, deci atât pentru viitor, cât și pentru trecut;
- se consideră că actul juridic nu a fost niciodată încheiat;
- vizează efectele actului juridic între părțile acestuia, iar nu față de terți.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Excepții:

a) situația minorului de bună-credință la încheierea căsătoriei, care păstrează capacitatea deplină de exercițiu şi ulterior anulării căsătoriei, potrivit art. 39 alin. (2) C. civ.;
b) situația declarării nulității persoanei juridice, care produce efecte juridice de la data anulării sau declarării nulității prin hotărâre judecătorească. Potrivit art. 198 alin. (1) C. civ.: „De la data la care hotărârea judecătorească de constatare sau declarare a nulității a devenit definitivă, persoana juridică încetează fără efect retroactiv şi intră în lichidare";
c) căsătoria putativă – soțul de bună-credință la încheierea căsătoriei păstrează statutul de soț dintr-o căsătorie valabilă până la momentul anulării sau constatării nulității căsătoriei, conform art. 304 alin. (1) C. civ.;
d) situația copiilor rezultați dintr-o căsătorie anulată, declararea nulității sau anularea căsătoriei neavând niciun fel de influență asupra acestor copii, care păstrează statutul de copii născuți dintr-o căsătorie valabilă, potrivit art. 305 alin. (1) C. civ.

2. Principiul repunerii în situația anterioară

- toate prestațiile efectuate în baza unui act juridic declarat nul sau anulat sunt supuse restituirii, astfel încât părțile se vor afla în situația în care acel act juridic nu s-ar fi încheiat;
- vizează efectele actului juridic între părțile acestuia, iar nu față de terți;
- este o consecință a principiului retroactivității efectelor nulității;
- restituirea prestațiilor trebuie solicitată de către părți, fie de către reclamant pe cale de acțiune, fie de către pârât prin intermediul formulării cererii reconvenționale;
- nu poate fi dispusă din oficiu de instanță.

Excepții:

a) situația persoanei fizice lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă care, potrivit art. 47 C. civ., este ținută să restituie prestațiile primite numai în limita folosului realizat, cu excepția situației în care, cu intenție sau din culpă gravă, a făcut ca restituirea să fie imposibilă, caz în care va fi obligat la restituirea integrală a prestațiilor primite;
b) situația invocării uzucapiunii de către dobânditorul unui drept de proprietate sau al unui alt drept real principal, ca urmare a încheierii unui act juridic anulat sau, respectiv, declarat nul;
c) situația intervenirii prescripției extinctive a acțiunii în restituirea prestațiilor executate în temeiul unui act juridic anulat sau, respectiv, declarat nul;
d) păstrarea de către posesorul de bună-credință a fructelor culese cât timp a durat buna sa credință, potrivit art. 948 C. civ.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Principiul anulării actului subsecvent ca urmare a anulării actului iniţial

- anularea sau, respectiv, declararea nulităţii actului juridic civil iniţial atrage şi anularea actului juridic subsecvent;
- vizează efectele actului juridic faţă de terţi;
- este o consecinţă a principiului retroactivităţii efectelor nulităţii şi a principiului restituirii integrale a prestaţiilor.

Excepţii:

a) situaţia actelor de conservare sau de administrare a bunului care se menţin;
b) situaţia în care proprietarul unui bun mobil îl înstrăinează printr-un act juridic afectat de o cauză de nulitate, iar dobânditorul acestuia îl înstrăinează la rândul său către un terţ de bună-credinţă, fiind ulterior anulat primul act juridic, fără a atrage însă anularea actului subsecvent;
c) situaţia locatarului de bună-credinţă, desfiinţarea actului juridic care constituie titlul locatorului neatrăgând desfiinţarea locaţiunii, pe o perioadă ce nu poate depăşi un an de la data desfiinţării, conform art. 1819 alin. (2) C. civ.;
d) situaţia contractelor cu executare succesivă în timp care vor continua să producă efecte pentru cel mult un an de la data desfiinţării titlului constituitorului, sub rezerva respectării formalităţilor de publicitate.

Bibliografie:

G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală, conform noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2011, pp. 218-267;
I. Dogaru, S. Cercel, *Drept civil. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007, pp. 172-204;
C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, pp. 202-225;
C. Zamşa, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014, pp. 1383-1398.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

JURISPRUDENȚĂ

1. Nulitatea absolută a unui act juridic nu poate fi analizată şi constatată decât între părțile ce au participat la încheierea respectivului act, independent chiar de împrejurarea că, ulterior încheierii actului contestat, printr-o dispoziție a legii ori printr-un act juridic subsecvent şi voluntar, consimțit de dobânditorul bunului, acesta din urmă a intrat în sfera patrimoniului altui subiect de drept. În consecință, parte în acțiunea având ca obiect constatarea nulității absolute a actului de donație sus-menționat nu pot fi decât părțile actului juridic însuşi şi/sau succesorii lor în drepturi (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 742/2013, disponibilă pe *http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=93261*, consultat la data de 16 octombrie 2017).

2. Oferta de donație, nefiind urmată de acceptarea în aceeaşi formă autentică, nu valorează ca act de donație, dar în virtutea principiului conversiunii actului juridic, persoana îndreptățită la măsuri reparatorii a cesionat drepturile. Conversiunea actului juridic înseamnă considerarea manifestării de voință în sensul în care reprezintă un act juridic valabil, iar nu numai în sensul în care reprezintă un act juridic lovit de nulitate. Manifestarea de voință este calificată astfel ca fiind echivalentă unui anumit act juridic, dând eficiență realizării scopului urmărit, respectiv de a obține măsuri reparatorii pentru imobilul expropriat (ICCJ, Secția civilă şi de proprietate intelectuală, decizia nr. 2556 din 22 martie 2007, disponibilă pe *http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=81958*, consultat la data de 16 octombrie 2017).

3. Constatarea nulității absolute a procurii care a stat la baza încheierii contractului de vânzare-cumpărare a unui bun imobil determină, în aplicarea principiului care guvernează efectele nulității actelor juridice, *resoluto iure dantis, resolvitur ius accipientis*, constatarea nulității actului subsecvent. Prin urmare, în cadrul acțiunii în revendicare, procedând la compararea titlurilor părților şi reținând că semnăturile de pe procura a cărei nulitate s-a solicitat a se constata nu aparțin adevăraților proprietari ai bunului, lipsind, în consecință, voința juridică a acestora la încheierea actului, în mod legal instanța a admis acțiunea în revendicare, dând eficiență dreptului adevăraților proprietari, care nu au consimțit niciodată la înstrăinarea dreptului lor de proprietate (ICCJ, Secția I civilă, decizia nr. 3224 din 11 iunie 2013, disponibilă pe *http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=81667*, consultat la data de 16 octombrie 2017).

SPEŢE

1. La data de 17.10.2011, Primus a convenit cu Secundus să încheie un contract de vânzare-cumpărare având ca obiect un laptop, Secundus obligându-se să îi achite lui Primus suma de 800 lei, în două rate egale, în cel mult un an de la încheierea convenției. Pentru că Secundus a refuzat să își respecte în integralitate obligația de plată a prețului, la data de 23.04.2016, Primus s-a adresat instanței de judecată solicitând obligarea cocontractantului său la plata sumei de 400 lei. Prin întâmpinarea formulată în cauză, Secundus a solicitat respingerea acțiunii, arătând şi dovedind că Primus, absolvent al Facultății de Informatică, în urma solicitării vecinului său Secundus, de a-l ajuta să îi repare laptopul său, l-a convins pe acesta din urmă că laptopul său nu va mai funcționa. Ulterior, la 2 luni după încheierea contractului de vânzare-cumpărare cu Primus, Secundus a descoperit că laptopul său funcționează şi i-a comunicat lui Primus că nu înțelege să îi mai achite suma de 400 lei, considerând că a fost victima unui viciu de consimțământ şi, mai mult, arată că nu a fost respectată forma de valabilitate pentru încheierea contractului de vânzare-cumpărare, drept pentru care convenția este lovită de nulitate absolută. Prin răspunsul la întâmpinare formulat în cauză, Primus a arătat că s-a împlinit termenul de prescripție pentru a solicita anularea convenției de vânzare-cumpărare în condițiile în care s-a împlinit chiar şi termenul de 18 luni din ziua încheierii actului juridic, termenul maxim de la care ar fi putut fi calculat termenul de prescripție.

Analizați şi motivați eventuala soluție a instanței de judecată.

2. Printr-o convenție intitulată *Chitanță*, Primus a convenit cu Secundus transmiterea dreptului de proprietate asupra unui imobil înscris în CF nr. xx/2010 a mun. Craiova, pentru prețul de 20.000 euro. Ulterior, deşi nu s-a încheiat contractul de vânzare-cumpărare, Primus i-a predat terenul respectiv lui Secundus. Având în vedere că Primus a refuzat să încheie contractul de vânzare-cumpărare în formă autentică, Secundus l-a chemat în judecată pe Primus, solicitând instanței de judecată pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare. În apărare, Primus a solicitat respingerea acțiunii, arătând că se impune anularea antecontractului de vânzare-cumpărare, având în vedere că prețul stabilit de părți este vădit disproporționat față de valoarea de circulație a imobilului, depunând în acest sens o expertiză extrajudiciară care atestă faptul că valoarea de circulație a imobilului este de 50.000 euro. Invocă în acest sens violența exercitată de partea adversă asupra sa, cu atât mai mult cu cât aceasta din urmă cunoştea circumstanțele personale ale sale constând în apropierea scadenței unei datorii foarte costisitoare, în lipsa executării acesteia, urmând ca locuința familiei să fie urmărită silit.

Arătați motivat care va fi soluția instanței de judecată asupra acțiunii formulate de Secundus şi asupra cererii reconvenționale formulate de Primus.

MINISPEȚE

1. În condițiile în care se solicită anularea unui contract de vânzare-cumpărare încheiat la data de 13.07.2012, invocându-se existența dolului ca viciu de consimțământ, precizați care este intervalul de timp până la care se poate introduce cererea de chemare în judecată, fără a interveni împlinirea termenului de prescripție specific:

a) prescripția dreptului material la acțiune trebuie invocată până la data de 13.07.2015;

b) termenul de prescripție se va calcula din ziua descoperirii dolului;

c) prescripția dreptului material la acțiune trebuie invocată până la data de 13.01.2016.

2. Primus a solicitat instanței de judecată constatarea nulității absolute a contractului de vânzare-cumpărare intervenit între Secundus şi Tertius, arătând şi dovedind că după ce i-a donat o suprafață de teren fratelui său Secundus, acesta i-a vândut lui Tertius terenul menționat, fără a se respecta forma de valabilitate expres prevăzută de lege. Soluția instanței de judecată va fi de:

a) admitere a acțiunii şi anulare a contractului de vânzare-cumpărare;

b) admitere a acțiunii cu consecința constatării nulității absolute a contractului de vânzare-cumpărare intervenit între Secundus şi Tertius;

c) respingere a acțiunii, pentru lipsa interesului în formularea cererii de chemare în judecată.

GRILE

1. Conversiunea actului juridic:

a) poate opera în cazul unui act juridic lovit de nulitate absolută;

b) poate fi incidentă numai în cazul unui act juridic lovit de nulitate relativă;

c) nu este incidentă în cazul în care unele cauze sunt anulate, iar altele sunt menținute, ca urmare a constatării nulității parțiale.

2. Constituie excepție de la principiul restabilirii situației anterioare:

a) eroarea comună şi invincibilă;

b) cazul căsătoriei putative;

c) păstrarea de către posesorul de bună-credință a fructelor culese în perioada în care a fost de bună-credință.

3. Nu reprezintă excepții de la principiul retroactivității efectelor nulității:

a) principiul răspunderii civile delictuale;

b) cazul căsătoriei putative;

c) cazul minorului de bună-credință la încheierea căsătoriei.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Menționați situații în care nu se aplică excepția erorii comune şi invincibile.
2. Ce reprezintă conversiunea actului juridic civil?
3. Prezentați excepțiile de la principiul retroactivității efectelor nulității.

Răspunsuri minispețe

1. Răspunsul corect este cel de la litera b), pentru că, raportat la dispozițiile art. 2529 alin. (1) C. civ., prescripția dreptului la acțiunea în anularea unui act juridic începe să curgă, în cazul dolului, din ziua în care a fost descoperit. Ca urmare, din ziua descoperirii dolului se va calcula începutul termenului de prescripție.

2. Răspunsul corect este cel de la litera c), având în vedere că nulitatea absolută nu poate fi invocată de o persoană complet străină de actul juridic respectiv, existența unei relații de rudenie între Primus şi Secundus nefiind suficientă pentru a justifica existența interesului prevăzut de lege. Ca urmare, existența unui interes general şi obştesc de respectare a legii nu se încadrează în prevederea legală care condiționează invocarea nulității absolute de existența unui interes individual sau personal, iar cel care invocă nulitatea absolută a unui act juridic trebuie să urmărească obținerea unui folos propriu din constatarea nulității absolute.

Răspunsuri grile

1. Răspunsul corect este cel de la litera a), având în vedere dispozițiile art. 1260 C. civ. Potrivit textului de lege menționat: „(1) Un contract lovit de nulitate absolută va produce totuşi efectele actului juridic pentru care sunt îndeplinite condițiile de fond şi de formă prevăzute de lege. (2) Cu toate acestea, dispozițiile alin. (1) nu se aplică dacă intenția de a exclude aplicarea conversiunii este stipulată în contractul lovit de nulitate sau reiese, în chip neîndoielnic, din scopurile urmărite de părți la data încheierii contractului".

2. Răspunsul corect este cel de la litera c), potrivit art. 948 şi art. 1645 alin. (1) C. civ. Potrivit art. 948 C. civ.: „(1) Posesorul de bună-credință dobândeşte dreptul de proprietate asupra fructelor bunului posedat. (2) Posesorul trebuie să fie de bună-credință la data perceperii fructelor. Fructele

BCU "ION CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

civile percepute anticipat revin posesorului în măsura în care buna sa credință se menține la data scadenței acestora. (3) În cazul fructelor produse de imobile înscrise în cartea funciară, buna-credință se apreciază în raport cu condițiile cerute terților dobânditori pentru a respinge acțiunea în rectificare. (4) În celelalte cazuri, posesorul este de bună-credință atunci când are convingerea că este proprietarul bunului în temeiul unui act translativ de proprietate ale cărui cauze de ineficacitate nu le cunoaşte şi nici nu ar trebui, după împrejurări, să le cunoască. Buna-credință încetează din momentul în care cauzele de ineficacitate îi sunt cunoscute. (5) Posesorul de rea-credință trebuie să restituie fructele percepute, precum şi contravaloarea acelora pe care a omis să le perceapă". De asemenea, conform art. 1645 alin. (1) C. civ.: „Dacă a fost de bună-credință, cel obligat la restituire dobândeşte fructele produse de bunul supus restituirii şi suportă cheltuielile angajate cu producerea lor. El nu datorează nicio indemnizație pentru folosința bunului, cu excepția cazului în care această folosință a fost obiectul principal al prestației şi a cazului în care bunul era, prin natura lui, supus unei deprecieri rapide".

3. Răspunsul corect este cel de la litera a), având în vedere că atât cazul căsătoriei putative, cât şi cazul minorului de bună-credință la încheierea căsătoriei sunt excepții de la principiul retroactivității efectelor nulității. Potrivit art. 39 C. civ.: „(1) Minorul dobândeşte, prin căsătorie, capacitatea deplină de exercițiu. (2) În cazul în care căsătoria este anulată, minorul care a fost de bună-credință la încheierea căsătoriei păstrează capacitatea deplină de exercițiu". Conform art. 304 alin. (1) C. civ.: „Soțul de bună-credință la încheierea unei căsătorii nule sau anulate păstrează, până la data când hotărârea judecătorească rămâne definitivă, situația unui soț dintr-o căsătorie valabilă".

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul IV

PRESCRIPȚIA EXTINCTIVĂ, DECĂDEREA ŞI CALCULUL TERMENELOR

DISPOZIȚII GENERALE. EFECT. PRINCIPIILE PRESCRIPȚIEI EXTINCTIVE

Prin prescripția extinctivă:

- se stinge *dreptul la acțiune în sens material*
- nu se stinge *dreptul la acțiune în sens procesual*
- nu se stinge *dreptul subiectiv civil*

Prescripția stinge dreptul de a constrânge o persoană, cu ajutorul forței publice:

- să execute o anumită prestație
- să respecte o anumită situație juridică
- să suporte orice altă sancțiune civilă

Funcțiile prescripției extinctive

- prezumă executarea obligației de către debitor
- îl stimulează pe titularul dreptului să pretindă executarea într-un termen rezonabil
- îl sancționează pe titularul dreptului pentru neexercitarea în termen a dreptului la acțiune
- asigură securitatea circuitului civil

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Comparația prescripției extinctive cu alte instituții ce presupun termene

Prescripția extinctivă și uzucapiunea		
Asemănări	**Deosebiri**	
- sunt instituții de drept material	**Prescripția extinctivă**	**Uzucapiunea**
- sancționează neglijența titularilor drepturilor	**- fundamentul**	
- presupun termene susceptibile de suspendare și întrerupere	- neglijența titularului dreptului subiectiv în apărarea dreptului său	- recunoașterea dreptului exercitat în fapt de către o altă persoană decât titularul său
	- reglementările	
	- constituie dreptul comun în materie	- sunt reguli proprii
	- termenele	
	- sunt mai scurte și mai numeroase	- sunt mai lungi și mai puține
	- curgerea termenului	
	- este susceptibil de suspendare și întrerupere și de repunere în termen	- este susceptibil de unele cazuri de suspendare și întrerupere, nu se admite repunerea în termen
	- efectele	
	- stingerea dreptului la acțiune în sens material	- dobândirea unui drept real principal

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Prescripția extinctivă şi decăderea		
Asemănări	**Deosebiri**	
- sunt instituții de drept material	**Prescripția extinctivă**	**Decăderea**
- sancționează neglijența titularilor drepturilor	**- fundamentul**	
- presupun termene	- neexercitarea dreptului la acțiune în sens material în termenul stabilit de lege sau convenit de părți	- neexercitarea unui drept într-un anumit termen sau nerealizarea unui act în termenul stabilit prin lege sau convenția părților, indiferent de culpa titularului
- au efect extinctiv	**- reglementările**	
	- constituie dreptul comun în materie	- sunt reguli proprii
	- natura normelor	
	- preponderent dispozitive: pot fi modificate prin convenția părților în limitele impuse de lege	- preponderent imperative: pot fi modificate pe cale convențională, cu condiția de a nu face excesiv de dificilă exercitarea dreptului sau săvârşirea actului
	- termenele	
	- sunt mai lungi şi mai numeroase	- sunt mai scurte şi mai puține
	- modul de operare	
	- intervine doar la cererea părții interesate - poate fi invocată numai în	- operează de drept, instanța fiind ținută să o invoce şi din oficiu, cu excepția cazului în care priveşte drepturi de care

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	primă instanță	părțile pot dispune - poate fi invocată și în fața instanțelor de control judiciar
	- curgerea termenului	
	- este susceptibil de suspendare și întrerupere și de repunere în termen	- este susceptibil de suspendare în caz de forță majoră, însă termenul nu se va socoti împlinit decât la 5 zile de la încetarea suspendării, iar întreruperea intervine dacă realizarea dreptului presupune exercițiul acțiunii în instanță, începând cu data introducerii cererii sau a punerii în întârziere
	- posibilitatea renunțării	
	- se admite pentru termenul scurs sau împlinit	- se admite doar în cazul termenelor convenționale sau a celor legale ce ocrotesc un interes privat
	- efectele	
	- stinge dreptul la acțiune în sens material	- stinge însuși dreptul subiectiv

Prescripția extinctivă și termenul extinctiv		
Asemănări	**Deosebiri**	
- sunt instituții de drept material	**Prescripția extinctivă**	**Termenul extinctiv**
- modul de calcul al termenelor este același	**- fundamentul**	

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- termenele pot fi modificate prin convenţia părţilor	- neglijenţa titularului dreptului subiectiv în apărarea dreptului său	- îndeplinirea evenimentului viitor şi sigur ca realizare, instituit ca modalitate a actului juridic
	- reglementările	
	- singurul izvor este legea	- poate avea ca izvor fie legea, fie convenţia părţilor, fie decizia instanţei
	- termenele	
	- pot fi modificate convenţional numai în limitele permise de lege	- pot fi modificate prin acordul părţilor nelimitat
	- curgerea termenului	
	- este susceptibil de suspendare şi întrerupere şi de repunere în termen	- nu este susceptibil de suspendare şi întrerupere, nu se admite repunerea în termen
	- efectele	
	- stingerea dreptului la acţiune în sens material	- stingerea dreptului subiectiv

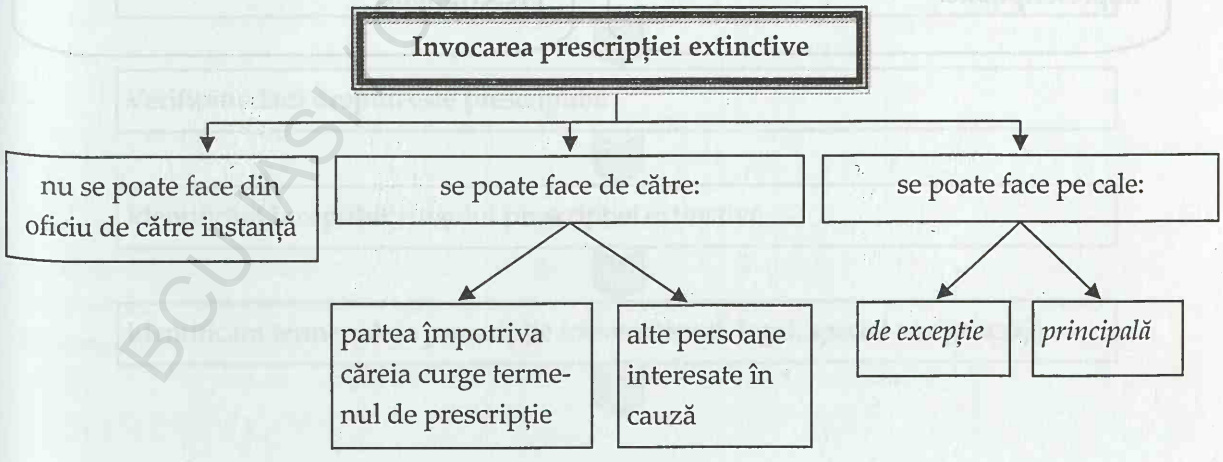

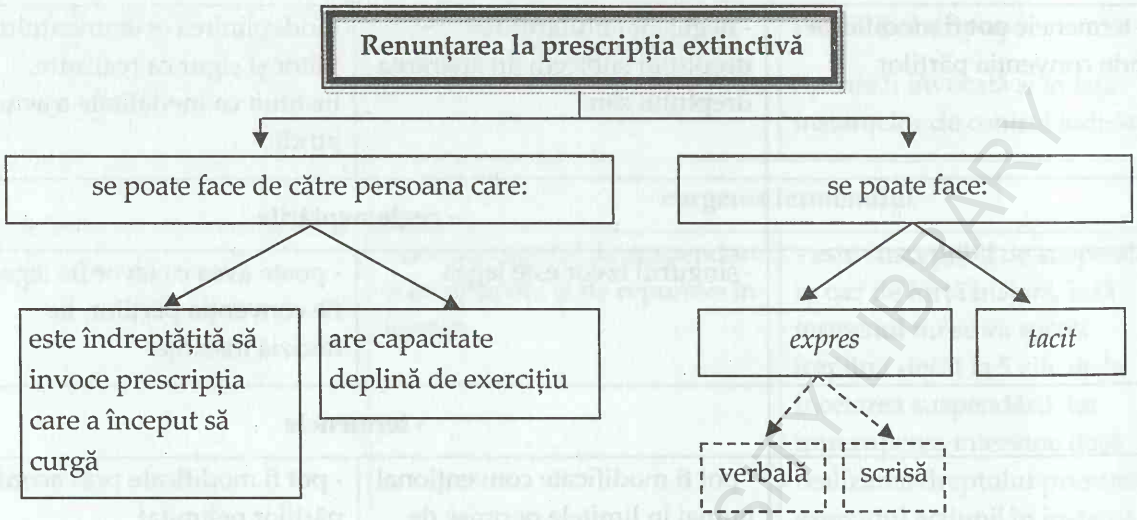

DOMENIUL PRESCRIPȚIEI EXTINCTIVE

Conform noului Cod civil, prescripția extinctivă nu mai operează de drept, ci doar la cererea celui în favoarea căruia curge.

- Acțiunile patrimoniale sunt în principiu prescriptibile, prin excepție imprescriptibile.
- Acțiunile nepatrimoniale sunt în principiu imprescriptibile, prin excepție prescriptibile.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TERMENELE DE PRESCRIPȚIE EXTINCTIVĂ

Clasificarea termenelor de prescripție extinctivă

După domeniul de aplicare:

- termenul general (de 3 ani – conform art. 2517 C. civ.)
- termene speciale (instituite prin norme cuprinse în Codul civil sau în legislația specială, inclusiv eventualele termene speciale egale cu termenul general de 3 ani)

După izvoare:

- termene legale
- termene convenționale

ÎNCEPUTUL CURSULUI PRESCRIPȚIEI. SUSPENDAREA PRESCRIPȚIEI EXTINCTIVE

Pentru a stabili dacă un drept material la acțiune este stins prin prescripție, trebuie parcurşi următorii paşi:

↓

Identificăm legea aplicabilă prescripției, verificând data instituirii ei, în sensul art. 6 alin. (3) C. civ.

↓

Verificăm dacă dreptul este prescriptibil

↓

Identificăm **începutul** cursului prescripției extinctive

↓

Identificăm termenul de prescripție (convențional, legal, special sau general)

↓

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Verificăm eventualele incidente ale cursului acesteia – întreruperi, suspendări

Dacă termenul de prescripție apare ca împlinit, verificăm eventuale cauze de repunere în termen

ÎNTRERUPERE

Întreruperea cursului prescripției extinctive			
Cauze		Efecte	
Ipoteze	Condiții	Anterior întreruperii	Posterior întreruperii
- au ca izvor legea - pot fi modificate prin convenția părților - enunțate de art. 2537 C. civ. - instanța doar constată incidența unei cauze de întrerupere, nu poate aprecia asupra oportunității acesteia - beneficiul întreruperii se poate invoca de către partea împotriva căreia se invocă prescripția		- înlăturarea termenului prescripției scurs înainte de apariția unei cauze întreruptive - începerea curgerii unui nou termen de prescripție - profită celui de la care emană actul întreruptiv și nu pot fi opuse decât celui împotriva căruia a fost îndreptat acesta - se extinde în mod excepțional în cazul *obligațiilor indivizibile* și în cazul *obligațiilor solidare*, întreruperea prescripției în privința unuia dintre creditori sau debitori *produce efecte și față de ceilalți* - întreruperea prescripției împotriva debitorului principal sau contra fideiusorului produce efecte în privința amândurora	

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- recunoaşterea dreptului a cărui acțiune se prescrie, făcută de către cel în folosul căruia curge prescripția	- prin act voluntar de executare sau - orice alt mod neechivoc: - plata parțială a datoriei, achitarea, în tot sau în parte, a dobânzilor sau a penalităților, solicitarea unui termen de plată - lăsarea unui bun în posesia celui de la care putea fi cerută restituirea în urma desființării unui act juridic	- prescripția cursă până la acel moment este ştearsă instantaneu şi definitiv - efectele întreruperii nu pot fi opuse decât autorului recunoaşterii şi profită celui împotriva căruia a curs - în cazul divizibilității pasive, *recunoaşterea* făcută de unul dintre debitori *nu afectează curgerea prescripției față de ceilalți debitori* - în cazul divizibilității active, dacă doar unul dintre creditori face acte de întrerupere, prescripția *continuă* să curgă *pentru părțile din creanță ce revin celorlalți creditori*	- se declanşează o nouă prescripție de acelaşi fel cu cea înlăturată – a dreptului material la acțiunea condamnatorie - noua prescripție începe să curgă de la data recunoaşterii - se întrerupe şi prescripția referitoare la drepturile accesorii (dobânzi, penalități)
- introducerea cererii de chemare în judecată ori de	- numai prin sesizarea făcută la un organ de jurisdicție ori de urmărire penală, chiar necompetent, chiar nulă pentru lipsa formei - numai dacă a fost ulterior admisă prin hotărâre definitivă	- efectul extinctiv se produce de la data introducerii cererii de chemare în judecată, de arbitrare, de	- se declanşează o prescripție de altă natură – a dreptului de a obține executarea

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

arbitrare - invocarea dreptului pe cale de excepție	- sau dacă introduce o nouă cerere de obligare a pârâtului în termen de 6 luni de la data când hotărârea de respingere sau de anulare a rămas definitivă - numai dacă a fost pusă în executare în termenul de prescripție - sau dacă introduce o nouă cerere de obligare a pârâtului în termenul de prescripție sau oricând dacă acțiunea este imprescriptibilă	înscriere a creanței sau de intervenție	silită - noua prescripție începe să curgă de la data rămânerii definitive a hotărârii de admitere a acțiunii condamnatorii - dacă dreptul de a obține executarea silită s-a prescris, efectul extinctiv al întreruperii va dispărea cu efect retroactiv - prin introducerea unei cereri de chemare în judecată pentru recuperarea creanței principale nu se întrerupe și prescripția pentru plata accesoriilor - prin introducerea unei cereri pentru plata dobânzilor se întrerupe cursul prescripției

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

			pentru plata capitalului
- înscrierea creanței la masa credală în cadrul procedurii insolvenței		- efectul extinctiv se produce de la data înscrierii creanței	- se declanşează o prescripție *de aceeaşi natură* cu cea întreruptă – a dreptului de a obține executarea silită - noua prescripție începe să curgă de la data de la care există din nou posibilitatea legală de valorificare a creanței rămase neacoperite
- depunerea cererii de intervenție în cadrul urmăririi silite pornite de alți creditori		- efectul extinctiv se produce de la data cererii de intervenție	- se declanşează o prescripție *de aceeaşi natură* cu cea întreruptă – a dreptului de a obține executarea silită - noua prescripție începe să curgă de la data de la care există din nou posibilitatea legală de valorificare a creanței rămase neacoperite

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- constituirea ca parte civilă în procesul penal	- pe parcursul urmăririi penale sau în fața instanței de judecată, până la începerea cercetării judecătorești - sau dacă despăgubirile se acordă din oficiu, prin începerea urmăririi penale, chiar dacă nu a avut loc constituirea ca parte civilă	- întreruperea operează până la comunicarea ordonanței de clasare, a ordonanței de suspendare a urmăririi penale ori a hotărârii de suspendare a judecății sau până la pronunțarea hotărârii definitive a instanței penale - sau dacă repararea pagubei se acordă din oficiu, întreruperea operează până la data când cel împotriva căruia a început să curgă prescripția a cunoscut sau trebuia să cunoască hotărârea definitivă a instanței penale prin care ar fi trebuit să se stabilească despăgubirea	- se declanșează *o prescripție de același fel* a dreptului material la acțiune - dacă instanța penală a soluționat latura civilă, se declanșează o prescripție de altă natură a dreptului de a obține executarea silită

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- punerea în întârziere	- numai dacă este urmată de chemarea în judecată în termen de 6 luni	- efectul extinctiv se produce de la data când s-a emis o notificare cu confirmare de primire - sau o somaţie de plată	- se declanşează o prescripţie *de acelaşi fel* a dreptului la acţiune în sens material - noua prescripţie începe să curgă de la data expirării termenului acordat debitorului prin acea notificare în vederea executării
- alte cazuri prevăzute de lege			

CURSUL PRESCRIPŢIEI EXTINCTIVE
REPUNEREA ÎN TERMEN

Instituţia repunerii în termen operează doar la cerere, nu poate fi dispusă din oficiu.

Repunerea în termen operează doar în caz de motive temeinic justificate, apreciate în funcţie de situaţia petentului.

Repunerea în termen operează doar dacă partea interesată a introdus acţiunea în termen de 30 de zile de la data încetării situaţiei care justifică nedepunerea cererii în termen.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CURSUL PRESCRIPȚIEI EXTINCTIVE CALCULUL TERMENELOR

Regulile de calcul al termenelor stabilite de Codul civil reprezintă dreptul comun pentru calculul termenelor civile și de procedură civilă.

Regula de principiu în cazul termenelor stabilite pe ani, luni sau săptămâni stabilește împlinirea termenului în ziua corespunzătoare celei în care termenul a început să curgă.

Regula de principiu în cazul termenelor stabilite pe zile sau ore stabilește că la calcul nu se ia în considerare ziua/ora în care termenul a început să curgă și nici cea în care se împlinește.

DECĂDEREA

Neexercitarea dreptului în termenul stabilit

- prin lege
- prin voința părților

Decăderea

- Pierderea dreptului
- Împiedicarea efectuării actului unilateral

Nulitate

Desființarea actului juridic cu titlu retroactiv

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 24	Dispoziţii generale. Efect. Principiile prescripţiei extinctive

A. DISPOZIŢII GENERALE

Noţiune	Prescripţia extinctivă reprezintă sancţiunea aplicabilă titularului dreptului subiectiv civil care nu şi-a exercitat în termen dreptul la acţiune, constând în stingerea dreptului de a obţine executarea obligaţiei corelative pe cale silită – art. 2500 alin. (1) C. civ.

Se face distincţie între:

- *dreptul la acţiune în sens material* – constă în dreptul de a constrânge o persoană, cu ajutorul forţei publice, să execute o anumită prestaţie, să respecte o anumită situaţie juridică sau să suporte orice altă sancţiune civilă – art. 2500 alin. (2) C. civ. Acest drept *se stinge prin prescripţia extinctivă*;
- *dreptul la acţiune în sens procesual* – constând în dreptul de a se adresa oricând instanţei cu cereri pe calea acţiunii în justiţie – art. 51 din Constituţie. Acest drept *nu se stinge prin prescripţie extinctivă*;
- *dreptul subiectiv civil* – constând în dreptul de a avea o conduită conformă prerogativelor recunoscute de lege şi de a pretinde altor persoane o anumită comportare corespunzătoare acelui drept. Acest drept *nu se stinge prin prescripţie extinctivă*.

! OBSERVAŢII:

Prin prescripţie se stinge posibilitatea titularului unui drept subiectiv civil care a fost tulburat în exerciţiul dreptului său de a obţine concursul forţei coercitive a statului în vederea restabilirii acestuia.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Funcțiile prescripției extinctive

- *instituie o prezumție a îndeplinirii obligației de către debitor*, scutindu-l, astfel, de sarcina conservării dovezilor de executare a obligației după împlinirea termenului de prescripție;
- *îl stimulează pe titularul dreptului* încălcat să iasă din pasivitate și să ceară recunoașterea sau executarea acestuia într-un termen rezonabil;
- *îl sancționează pe titularul dreptului* care a fost neglijent în privința valorificării drepturilor sale pe calea acțiunii în justiție;
- *asigură securitatea circuitului civil*, eliminând posibilitatea ca incertitudinea să planeze asupra raporturilor juridice.

Sediul materiei prescripției extinctive

- prescripția dreptului la *acțiunea condamnatorie* prin care se urmărește obținerea unei hotărâri judecătorești pentru recunoașterea sau restabilirea unui drept subiectiv civil încălcat este reglementată în Codul civil în cuprinsul Cărții a VI-a, Titlul I, intitulat: „Despre prescripția extinctivă, decădere și calculul termenelor" – art. 2500-2556 C. civ., care constituie dreptul comun în materie;
- prescripția dreptului *la acțiunea executorie*, prin care se solicită executarea silită a unei hotărâri judecătorești sau arbitrale ori a unui titlu executoriu este supusă dispozițiilor Codului de procedură civilă, afară de cazul în care acestea din urmă ar fi neîndestulătoare – art. 2516 alin. (2) C. civ.

Natura prescripției extinctive

Prescripția extinctivă a devenit o instituție cu o natură mixtă, îmbinând atât elemente de ordine publică, cât ci și de ordine privată. Normele din noul Cod civil care reglementează această materie nu mai sunt exclusiv de *natură imperativă*, ci *preponderent dispozitive*.

(i) Sunt reglementate prin *norme dispozitive*:

- ❖ recunoașterea beneficiului *invocării prescripției* sau *renunțarea* la aceasta;
- ❖ admisibilitatea încheierii unor *convenții privind prescripția* ce ar viza:
  - ○ *modificarea cursului prescripției* prin *fixarea începutului* acesteia, cu respectarea unui interval rezonabil, în limitele prevăzute de art. 2515 alin. (3) C. civ.

! OBSERVAȚIE:

Dacă părțile încheie o astfel de convenție după ce prescripția a început să curgă sau chiar se împlinise, se prezumă că au renunțat la termenul scurs, respectiv la prescripția împlinită și un nou termen va începe să curgă de la data stabilită de părți.

- *modificarea cauzelor legale de suspendare sau de întrerupere:* de exemplu, faţă de prevederile art. 2532 pct. 1 C. civ., care arată că prescripţia nu curge între soţi pe timpul cât durează căsătoria şi soţii nu sunt separaţi în fapt, părţile, adică soţii, ar putea stabili ca prescripţia să fie suspendată chiar şi în situaţia în care ei ar fi separaţi în fapt.

! OBSERVAŢIE:

Prin convenţie părţile pot doar să modifice condiţiile în care operează cauzele de suspendare sau de întrerupere stabilite de lege, dar nu pot nici să înlăture vreuna dintre cauzele legale, nici să adauge o cauză nouă căreia să-i atribuie rol suspensiv sau întreruptiv.

- *modificarea duratei termenelor de prescripţie*, în anumite limite: pentru termenele care au fixată prin lege o durată mai mică de 10 ani, părţile o pot reduce la minimum un an şi extinde până la maximum 10 ani; iar pentru termenele cu durată prestabilită la minimum 10 ani, părţile o pot reduce la minimum un an şi o pot extinde până la maximum 20 de ani – art. 2515 alin. (4) C. civ.

! OBSERVAŢIE:

Pentru a putea încheia valabil convenţii referitoare la prescripţie, părţile trebuie să aibă capacitatea de exerciţiu corespunzătoare calităţii pe care o au în raportul juridic din care s-a născut dreptul subiectiv prescriptibil.

(ii) Sunt reglementate prin *norme imperative*:

- aspectele ce ţin de determinarea *caracterului prescriptibil sau imprescriptibil al acţiunilor civile*, care nu poate fi modificat prin convenţia părţilor – 2515 alin. (2) C. civ.
- inadmisibilitatea încheierii unor *convenţii privind prescripţia* ce ar viza:
  - modificarea *caracterului prescriptibil sau imprescriptibil al acţiunilor civile* – 2515 alin. (2) C. civ.;
  - modificarea *termenelor de prescripţie* şi a curgerii acestora, referitoare la:
    - *drepturile la acţiune de care părţile nu pot să dispună* – ex.. dreptul de a cere constatarea nulităţii absolute – art. 2502 alin. (2) pct. 3 C. civ.; drepturile privind starea şi capacitatea persoanelor – art. 29 C. civ.; dreptul privind filiaţia – art. 437 C. civ. şi

- ☐ *acțiunile care sunt născute din contracte de adeziune, asigurare sau cele încheiate cu consumatorii* – art. 2515 alin. (5) C. civ.;
- ○ modificarea modului de calcul al termenelor, regulile la care face trimitere art. 2544 C. civ. fiind de ordine publică;

! OBSERVAȚIE:

În ipoteza încheierii unor asemenea convenții, ele vor fi lipsite de efecte juridice, urmând a se constata *nulitatea lor absolută*, iar prevederile legale corespunzătoare privind durata termenelor de prescripție vor deveni incidente. Nu se admite menținerea convențiilor și reducerea termenelor la minimele sau maximele impuse de lege.

Compararea prescripției extinctive cu alte instituții ce presupun termene

A. Prescripția extinctivă și prescripția achizitivă (uzucapiunea)

Uzucapiunea este un mod originar de dobândire a unui drept real, prin posesia continuă și neîntreruptă a unui bun aparținând altuia, tot timpul prevăzut de lege.

Asemănări:

- ambele sunt instituții de drept material;
- ambele sunt sancțiuni pentru neglijența titularilor drepturilor subiective civile;
- ambele presupun termene susceptibile de suspendare și întrerupere.

Deosebiri:

- reglementările sunt distincte, iar cele privind prescripția extinctivă constituie dreptul comun în materie;
- termenele de prescripție extinctivă sunt mai scurte și mai numeroase (3 ani; 2 ani; 1 an; 6 luni), cele de prescripție achizitivă sunt mai lungi și mai puține (10 ani; 5 ani);
- efectul prescripției extinctive constă în stingerea dreptului la acțiune în sens material, iar efectul prescripției achizitive constă în dobândirea unui drept real principal;
- prezintă reguli proprii de suspendare și întrerupere, iar repunerea în termen este proprie numai prescripției extinctive.

BCU IASI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B. Prescripţia extinctivă şi decăderea (forcluziunea)

Decăderea este stingerea dreptului subiectiv civil neexercitat într-un anumit termen sau, după caz, interdicţia săvârşirii unui act unilateral (juridic sau material) care nu a fost realizat în termenul stabilit prin lege sau convenţia părţilor – art. 2545-2550 C. civ.

Asemănări:

- ambele presupun termene;
- ambele sunt instituţii de drept civil;
- ambele au efect extinctiv.

Deosebiri:

- prescripţia extinctivă stinge numai dreptul material la acţiune, iar decăderea stinge însuşi dreptul subiectiv;
- termenele de prescripţie extinctivă sunt mai lungi şi mai numeroase, iar termenele de decădere sunt mai scurte şi mai puţine: de exemplu, 3 ani – art. 937 alin. (2) C. civ.; un an – art. 1103 C. civ.; un an, respectiv 3 ani sau 5 ani – art. 908-909 C. civ.; 6 luni în cazul notificării pentru exercitarea opţiunii în ceea ce priveşte confirmarea actului anulabil sau exercitarea acţiunii în anulare – art. 1263 alin. (6) C. civ.; 10 ani, respectiv 2 ani – art. 746 alin. (1) lit. e) C. civ.;
- termenele legale de prescripţie extinctivă pot fi modificate prin convenţia părţilor în limitele impuse de lege; termenele legale de decădere pot fi modificate pe cale convenţională, cu condiţia de a nu face excesiv de dificilă exercitarea dreptului sau săvârşirea actului, sub sancţiunea nulităţii absolute – art. 2545 alin. (1) C. civ.;
- termenele de prescripţie reprezintă regula, urmând a se aplica regimul specific acestora dacă nu rezultă neîndoielnic din lege că un anumit termen este de decădere – art. 2548 C. civ.;
- decăderea operează de drept şi independent de culpa titularului dreptului, instanţa fiind ţinută să o invoce şi din oficiu, cu excepţia cazului când priveşte drepturi de care părţile pot dispune, pe când prescripţia intervine doar la cererea părţii interesate;
- decăderea poate fi invocată şi în faţa instanţelor de control judiciar, pe când prescripţia poate fi invocată numai în primă instanţă;
- cursul prescripţiei extinctive este susceptibil de întrerupere, suspendare şi repunere în termen pentru mai multe motive, pe când cursul termenului de decădere poate fi suspendat în caz de forţă majoră, însă termenul nu se va socoti împlinit decât la 5 zile de la încetarea suspendării, iar întreruperea termenului de decădere intervine dacă realizarea dreptului presupune exerciţiul acţiunii în instanţă, începând cu data introducerii cererii sau a punerii în întârziere;
- la termenul de prescripţie scurs sau împlinit se poate renunţa, însă la beneficiul decăderii nu se poate renunţa decât în cazul termenelor convenţionale sau al celor legale ce ocrotesc un interes privat.

C. Prescripția extinctivă și termenul extinctiv

Termenul extinctiv este o modalitate a actului juridic civil, constând într-un eveniment viitor și sigur ca realizare, care amână stingerea dreptului subiectiv civil.

Asemănări:

- ambele presupun un efect extinctiv;
- ambele se calculează după aceleași reguli;
- ambele permit părților să le modifice durata pe cale convențională.

Deosebiri:

- termenele de prescripție au ca izvor numai legea, iar termenul extinctiv poate fi convențional, legal ori jurisdicțional;
- prescripția extinctivă stinge dreptul la acțiune în sens material, iar termenul extinctiv stinge și dreptul subiectiv și obligația civilă corelativă;
- termenul extinctiv poate fi modificat prin acordul părților nelimitat, termenul de prescripție poate fi modificat numai în limitele permise de lege;
- suspendarea, întreruperea și repunerea în termen sunt proprii numai prescripției extinctive.

Invocarea prescripției extinctive

În virtutea principiului disponibilității, prescripția trebuie invocată de partea interesată, deoarece aceasta nu operează de drept – art. 2506 C. civ.

Prescripția poate fi invocată de către:

- partea împotriva căreia curge termenul de prescripție, debitorul de regulă, personal sau prin reprezentant;
- alte persoane interesate în cauză: codebitorii sau fideiusorii, chiar dacă unul dintre debitori a neglijat să o facă sau a renunțat la ea; creditorii celui interesat – art. 2514 C. civ.

! OBSERVAȚIE:

Invocarea prescripției nu este condiționată de producerea unui titlu contrar și nici de verificarea bunei-credințe a pârâtului – 2512 alin. (2) C. civ. Așadar, invocarea prescripției poate fi făcută și de acela care, cu rea-credință și fără vreun temei, nu și-a îndeplinit obligația pretinsă de către reclamant.

ECU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

! OBSERVAȚIE:

Prescripția nu mai poate fi invocată din oficiu de către instanță, nici chiar când aceasta ar fi în interesul statului sau al unităților administrativ-teritoriale – art. 2512 alin. (3) C. civ. În măsura în care a fost invocată de partea interesată, instanța va cerceta dacă acțiunea a fost introdusă după împlinirea termenului de prescripție.

Invocarea prescripției se poate face:

- *pe cale de excepție*, numai în fața primei instanțe – art. 2513 C. civ., prin întâmpinare sau cel târziu până la prima zi de înfățișare;
- *pe cale principală*, prin formularea unei acțiuni în constatare.

Renunțarea la prescripția extinctivă

Renunțarea la prescripție se poate face de către persoana care:

- este îndreptățită să invoce prescripția care a început să curgă – art. 2507 C. civ.;
- are capacitate deplină de exercițiu, fiind un act de dispoziție – art. 2509 C. civ.

Manifestarea de voință în sensul renunțării poate fi:

- *expresă* (printr-o declarație dată înainte sau după introducerea cererii de chemare în judecată);
- *tacită* (prin neinvocarea prescripției în condițiile art. 2513 C. civ.), dar neîndoielnică – art. 2508 C. civ.

! OBSERVAȚIE:

Simpla tăcere a pârâtului nu înseamnă o renunțare la dreptul de a invoca prescripția. Neinvocarea prescripției acțiunii în termenul stabilit de art. 2513 C. civ. este sancționată cu decăderea din dreptul de a ridica acea excepție în cauza respectivă, nu şi în alte cauze ce vizează valorificarea aceluiaşi drept subiectiv.

Recunoaşterea tacită a dreptului supus prescripției făcută prin:

- constituire de garanții în folosul titularului dreptului presupune o renunțare la prescripție, chiar dacă cel obligat avea sau nu cunoştință despre împlinirea prescripției – art. 2506 alin. (4) C. civ. Prezumția legală de renunțare la prescripție intervine ca o consecință a recunoaşterii datoriei, având drept urmare începerea curgerii unui nou termen de prescripție;

- executare, respectiv prin plata de către debitor a unei părți din datorie, prezumă că s-a renunțat la prescripție și pentru restul datoriei, afară de cazul când cel obligat declară că recunoaște numai datoria pe care a plătit-o.

În funcție de momentul la care se face plata parțială, distingem:

- *în cursul termenului de prescripție, prezumă renunțarea* la prescripția neîmplinită, semnificând o întrerupere a termenului conform art. 2537 pct. 1 C. civ., consecința fiind începerea curgerii unui nou termen de prescripție – art. 709 C. pr. civ.;
- *după împlinirea termenului de prescripție, nu reprezintă o renunțare* tacită la beneficiul prescripției împlinite, pentru diferența de datorie, deoarece s-ar putea datora necunoașterii de către debitor a împlinirii termenului de prescripție. Chiar dacă plata făcută din eroare nu dă dreptul la acțiunea în repetițiune, totuși aceasta nu prezumă renunțarea la prescripție, fiind necesar a se proba intenția neechivocă a debitorului de a nu se prevala de prescripția împlinită. În schimb, dacă debitorul plătește dobânzile sau ratele unei datorii sau rente stinse prin prescripție, înseamnă că renunță la prescripție pentru capital sau rentă.

Efectele renunțării la prescripție:

- prin renunțarea *la prescripția în curs*, conform art. 2510 alin. (2) C. civ., se renunță la beneficiul termenului scurs până la acea dată, astfel că are loc o întrerupere a cursului prescripției prin recunoașterea dreptului pretins, încât *termenul scurs până la data renunțării se șterge*, devenind aplicabile prevederile art. 2538, art. 2541 alin. (3) și art. 2542 alin. (2) C. civ.;
- prin renunțarea *la prescripția împlinită* se declanșează *curgerea unui nou termen de prescripție* de același fel – art. 2510 C. civ. și art. 2537 alin. (1) C. civ.

! OBSERVAȚIE:

Renunțarea nu produce efecte decât față de cel în cauză, nu și asupra codebitorilor legați solidar sau indivizibil și nici asupra fideiusorilor – art. 2511 C. civ. –, încât aceștia vor putea să se prevaleze în continuare de prescripție, pentru a se apăra împotriva urmăririi exercitată de creditor.

! OBSERVAȚIE:

Renunțarea la prescripția împlinită nu echivalează cu recunoașterea de către pârât a dreptului pretins de reclamant sau o consimțire la executarea obligației pretinse prin cerere.

Efectul renunțării constă numai în acceptarea de către pârâtul îndreptățit să invoce prescripția a judecării pe fond a cererii reclamantului.

B. EFECTUL PRESCRIPŢIEI EXTINCTIVE

Modul de operare a prescripției extinctive

Efectele extinctive ale prescripției nu se produc automat, prin simpla împlinire a termenului, ci:

- la data împlinirii termenului de prescripție se naşte dreptul de a invoca prescripția;
- stingerea dreptului la acțiune intervine numai ca urmare a exercitării dreptului de invocare a prescripției de către cel în folosul căruia curge;
- prescripția extinctivă nu operează în temeiul legii, ci numai în baza deciziei instanței prin care s-a admis cererea de constatare a împlinirii termenului;
- prescripția extinctivă nu afectează dreptul procesual la acțiune – dreptul de petiționare –, urmând ca în cadrul procesului să se dezbată problema prescripției, dacă a fost invocată de către pârât, reclamantul având posibilitatea să combată această excepție;
- prin prescripție se stinge numai componenta materială a dreptului la acțiune, deci numai posibilitatea obținerii hotărârii judecătoreşti care să constituie titlu executoriu în baza căruia să poată fi constrâns pârâtul la recunoaşterea dreptului încălcat şi executarea obligației corelative;
- prin prescripție se stinge, de regulă, şi dreptul de apărarea a dreptului subiectiv pe calea excepției, odată cu prescrierea dreptului la acțiune;
- în cazurile prevăzute de lege, apărarea dreptului pe cale de excepției este imprescriptibilă, chiar în ipoteza prescrierii dreptului la acțiune.

Întinderea efectelor prescripției extinctive

Efectul împlinirii prescripției extinctive diferă în funcție de natura dreptului subiectiv:

a) În cazul *drepturilor de creanță* şi *al drepturilor reale accesorii*, prescripția extinctivă nu stinge nici dreptul subiectiv civil, nici obligația corelativă:

- în măsura în care a fost invocată prescripția, dreptul subiectiv civil şi obligația corelativă se transformă din perfecte în imperfecte;
- dacă instanța a constatat împlinirea termenului de prescripție, dreptul subiectiv civil nu mai este apărat pe cala ofensivă a acțiunii în justiție, ci numai pe calea defensivă a excepției;
- titularul dreptului prescris nu mai poate cere obligarea pârâtului la executarea obligației, acesta putând să refuze efectuarea prestației;

- executarea voluntară a obligației după împlinirea termenului de prescripție se consideră plată datorată și nu este supusă restituirii, chiar dacă debitorul a fost în eroare în privința împlinirii termenului de prescripție;
- împlinirea prescripției nu invalidează recunoașterea dreptului făcută prin act scris și nici constituirea de garanții în folosul titularului dreptului, chiar dacă cel care le-a făcut nu știa că termenul de prescripție era împlinit, urmând să se aplice regulile de la renunțarea la prescripție.

→ În *cazul drepturilor reale principale* care nu au fost declarate imprescriptibile și pentru care nu s-au prevăzut termene de prescripție speciale, care se prescriu în termen de 10 ani – art. 2518 C. civ. –, poate interveni stingerea dreptului subiectiv:

- ca urmare a neuzului de către titularul dreptului supus prescripției;
- ca urmare a prescripției achizitive de către un terț;

! OBSERVAȚIE:

Stingerea dreptului real ca urmare a neuzului nu va fi însă considerată un efect al prescripției extinctive.

C. PRINCIPIILE PRESCRIPȚIEI EXTINCTIVE

Efectele prescripției extinctive sunt supuse următoarelor două principii:

1. **Stingerea prin prescripție extinctivă a dreptului la acțiune asupra unui drept principal determină stingerea dreptului la acțiune asupra drepturilor accesorii** – art. 2503 alin. (2) C. civ. – conform regulii *accesoriul urmează soarta principalului*, astfel:
   - prescrierea dreptului la creanța principală determină prescrierea dreptului privind dobânzile și garanțiile personale ce o însoțeau.

Excepții de la regulă fac garanțiile autonome:

- dreptul la acțiune privind plata penalităților stabilite prin *clauza penală* nu este afectat de prescrierea dreptului asupra creanței garantate;
- dreptul la acțiunea *ipotecară* nu este afectat de prescrierea dreptului asupra creanței garantate, sub rezerva prescripției dreptului de a obține executarea silită.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Exercitând urmărirea, creditorul ipotecar va putea să-şi îndestuleze creanța doar *în limita valorii acestor bunuri* şi *se va limita la valoarea capitalului*, dobânzile şi alte accesorii ale creanței ipotecare nemaiputând fi acoperite în afara capitalului după împlinirea prescripției – art. 2504 C. civ.

! OBSERVAȚIE:

Stingerea obligației principale va determina însă şi stingerea ipotecii – art. 2428 alin. (2) C. civ.

➥ dreptul la acțiunea întemeiată pe *dreptul de gaj* nu este afectat de prescrierea dreptului asupra creanței garantate, fiind aplicabile prin analogie reglementările din materia ipotecii.

Stingerea prin prescripție extinctivă a dreptului la acțiune privind un drept subiectiv accesoriu nu atrage şi stingerea dreptului la acțiune privind un drept subiectiv principal.

Stingerea dreptului la acțiune prin prescripție extinctivă a prestațiilor succesive se stinge printr-o prescripție deosebită, chiar dacă debitorul continuă să execute una sau alta dintre prestațiile datorate – art. 2503 alin. (2) C. civ.

Prescrierea prestațiilor succesive se realizează în mod autonom: dobânzile, chiriile, arenzile, rentele viagere etc.

Excepție

Excepție de la regulă fac *prestațiile succesive* care alcătuiesc, prin finalitatea lor, *un tot unitar*, pentru care va opera o singură prescripție – art. 2503 alin. (3) C. civ.

Prestațiile succesive alcătuiesc un tot unitar când reprezintă modalități de plată convenite de părți, denumite *rate*.

✍ **Exemple:** achitarea eşalonată a prețului unui bun vândut; executarea la anumite termene pentru diferite faze de execuție a lucrărilor, în baza unui contract de antrepriză;

- în aceste cazuri, prescripția se va socoti în raport cu scadența ultimei rate restante, pentru întreaga sumă.

BCU "Ion Creangă" / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Bibliografie:

G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală, conform noului Cod civil*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 273-296;
Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentarii pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, pp. 2507-2515;
D. Ciochină, *Drept civil. Introducere în dreptul civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 214-216;
I.M. Costea, *Corelații privind prescripția extinctivă în Codul de procedură fiscală, Codul civil și noul Cod de procedură civilă*, în Dreptul nr. 12/2012, pp. 82-97;
G.C. Frențiu, *Comentariile Codului civil. Prescripția extinctivă, decăderea și calculul termenelor*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 9-33;
L.C. Gavrilescu, *Drept civil. Persoanele*, Ed. Universul Juridic, București, 2017, pp. 37-52;
C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. II, Ed. All Beck, Colecția Restitutio, București, 2002, p. 403;
E. Hurubă, *Convențiile privind prescripția extinctivă*, în RRDP nr. 4/2013, pp. 39-45;
I. Leș, *Sancțiunile procedurale în materie civilă*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 299;
M. Nicolae, *Prescripția dreptului de a obține executarea silită în dreptul civil român*, în RRDP nr. 2/2015, pp. 122-150;
M. Nicolae, *Tratat de prescripție extinctivă*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, pp. 1153-1159;
T. Prescure, R. Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 237;
I. Reghini, *Reflecții privitoare la modul în care operează prescripția extinctivă în reglementarea Codului civil*, în Dreptul nr. 9/2012, pp. 26-38;
I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, pp. 691-706;
V. Terzea, în *Noul Cod civil. Comentariu pe articole. Art. 1-2664*, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentarii pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 2515;
N. Țăndăreanu, *Prescripția extinctivă prin prisma prevederilor noului Cod civil (Legea nr. 287/2009), Partea I*, în RRDJ nr. 6/2011, p. 176;
N.H. Țiț, *Executarea silită. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2016, pp. 290-303;
N.H. Țiț, *Limitele acordului de voință al părților în materia prescripției extinctive*, în „Libertatea contractuală. Limite legale și garanții procesuale", Volumul secțiunii Drept privat a Conferinței Internaționale Bienale a Facultății de Drept și Științe Administrative din cadrul Universității de Vest din Timișoara, ed. a 9-a, 12-13 octombrie 2012, Ed. Universul Juridic, București, 2013, pp. 46-57;
N.H. Țiț, în Colectiv, *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență, vol. III, Art. 1650-2664*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 932-946;
C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2013, pp. 259-263;
C.T. Ungureanu, *Statornicirea prescripției extinctive în Codul civil (Legea nr. 287/2009), comparativ cu reglementarea anterioară*, în Dreptul nr. 7/2012, pp. 23-39.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

JURISPRUDENŢĂ

1. În ceea ce priveşte *legea aplicabilă*, potrivit art. 201 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 pentru punerea în aplicare a Codului civil, prescripţiile începute şi neîmplinite la data intrării în vigoare a Codului civil sunt şi rămân supuse dispoziţiilor legale care le-au instituit. Art. 1 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripţia extinctivă, dreptul la acţiune, având un obiect patrimonial, se stinge prin prescripţie, dacă nu a fost exercitat în termenul stabilit în lege. Art. 3 stabileşte că termenul prescripţiei este de 3 ani.
Aceeaşi soluţie este prevăzută şi în art. 2501 alin. (1) C. civ., respectiv art. 2517 C. civ.
Potrivit art. 7, prescripţia începe să curgă de la data când se naşte dreptul la acţiune (...).
Această soluţie este nuanţată în art. 2523 C. civ.: Prescripţia începe să curgă de la data când titularul dreptului la acţiune a cunoscut sau, după împrejurări, trebuia să cunoască naşterea lui.
Raportând prevederile legale la situaţia de fapt reţinută, *instanţa constată că excepţia este neîntemeiată, pentru următoarele considerente:*
Obligaţia de plată a sumei de bani, lunare, reprezentând cheltuieli datorate la asociaţia de proprietari este născută în perioada 10 august 2004-15 mai 2014, iar începutul prescripţiei dreptului la acţiune a început să curgă de la data la care obligaţia lunară de plată a devenit exigibilă – septembrie 2004 (*http://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-9s2ab8q/*).

2. În ceea ce priveşte excepţia invocată de pârâtă prin întâmpinare, trebuie observat că prescripţia extinctivă a dreptului la acţiune este o sancţiune îndreptată împotriva pasivităţii titularului dreptului subiectiv civil sau al altei situaţii juridice ocrotite de lege, care, în condiţiile legii, nu va mai avea posibilitatea de a obţine protecţia judiciară a acesteia prin exercitarea dreptului material la acţiune. Potrivit prevederilor art. 2500 alin. (1) C. civ., dreptul material la acţiune, denumit în continuare drept la acţiune, se stinge prin prescripţie, dacă nu a fost exercitat în termenul stabilit de lege. Alin. (2) al art. 2500 defineşte şi noţiunea de „drept la acţiune" ca fiind dreptul de a constrânge o persoană, cu ajutorul forţei publice, să execute o anumită prestaţie, să respecte o anumită situaţie juridică sau să suporte orice altă sancţiune civilă, după caz.
Art. 2512 alin. (1) C. civ. stabileşte că prescripţia poate fi invocată numai de cel în folosul căruia curge, personal sau prin reprezentant, şi fără a fi ţinut să producă vreun titlu contrar sau să fi fost de bună-credinţă.
Conform art. 2506 alin. (2) C. civ., după împlinirea termenului de prescripţie, cel obligat poate să refuze executarea prestaţiei. Prin urmare, excepţia este una de ordine privată în concepţia noului Cod civil, de fond şi dirimantă, ceea ce presupune analizarea cu prioritate a acesteia (*www.jurisprudenta.com*, sentinţa civilă nr. 8063 din 13 octombrie 2015).

3. Prescripția extinctivă este acea sancțiune de drept civil îndreptată împotriva pasivității titularului dreptului subiectiv civil care constă în stingerea dreptului respectiv ori a „dreptului la acțiune" neexercitat în termenul prevăzut de lege. Conform art. 2500 alin. (1) C. civ., dreptul material la acțiune se stinge prin prescripție, dacă nu a fost exercitat în termenul stabilit de lege.
Așa cum rezultă din art. 2501 alin. (1) C. civ., drepturile la acțiune având un obiect patrimonial sunt supuse prescripției extinctive, afară de cazul în care prin lege s-ar dispune altfel. Astfel, având în vedere că prezenta cerere are ca obiect un drept patrimonial, instanța constată că aceasta este supusă prescripției extinctive în condițiile Codului civil.
Potrivit art. 2519 alin. (1) C. civ., dreptul la acțiune întemeiat pe un raport de asigurare sau reasigurare se prescrie în termen de 2 ani.
Instanța reține că termenul special de prescripție de 2 ani vizează numai raporturile întemeiate pe un raport de asigurare sau reasigurare, și anume exclusiv raporturile dintre asigurător și asigurat. Cu toate acestea, instanța apreciază că raporturile dintre asigurător și beneficiarul asigurării nu pot fi plasate în afara raporturilor de asigurare, în condițiile în care, deși nu este parte contractantă, prin cesiunea de creanță (contract nr. 032 din 14 martie 2014), beneficiarul asigurării dobândește creanța de indemnizație direct în temeiul contractului de asigurare. Prin urmare, instanța constată că termenul prevăzut la art. 2519 alin. (1) C. civ. este aplicabil și în prezenta cauză (*www.portaljust.ro*, hotărârea nr. 18512 din 31 octombrie 2016).

4. Rejudecând apelul, instanța a admis excepția prescripției și a respins acțiunea. Instanța a constatat că prin acțiunea formulată la data de 21 noiembrie 2011 de către reclamanta A și precizată ulterior la data de 13 ianuarie 2012 s-a solicitat în contradictoriu cu pârâta B a se constata nulitatea relativă a contractului de ipotecă nr. 266 din 5 aprilie 2007, precum și a contractului de fideiusiune nr. 266 din 5 aprilie 2007 încheiate între defuncta D., mama reclamantei și pârâtă. În esență, motivul nulității relative a celor două contracte încheiate de defunctă constă în faptul că la momentul încheierii lor aceasta nu avea discernământ, drept pentru care sunt aplicabile dispozițiile art. 948 din vechiul C. civ.
Instanța de apel a interpretat corect art. 9 din Decretul nr. 167/1958, privind prescripția extinctivă, în cauză prescripția dreptului material la acțiune și-a urmat cursul în lipsa parcurgerii și finalizării procedurii de numire a unui curator pentru persoane lipsite de discernământ.
Critica este nefondată având în vedere că aplicabilitatea acestor dispoziții legale intervine doar atunci când calitatea de persoană interzisă rezultă din înscrisurile prevăzute de lege. Cum în cauză autoarea recurentei nu a fost pusă sub interdicție, nu se poate reține că a avut loc o suspendare a termenului de prescripție.
Faptul că nu s-a dispus punerea sub interdicție judecătorească și numirea unui curator înainte de survenirea decesului autoarei reclamantei este din culpa exclusivă a recurentei, care nu a depus diligențele necesare în vederea obținerii protecției legale pentru autoarea sa, prin urmare, aceasta nu se poate prevala de dispozițiile legale care reglementează statutul interzisului (Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, decizia civilă nr. 261 din 1 martie 2016).

5. Doctrina şi practica este constantă în a aprecia că posesia continuă şi neîntreruptă a terenului cu privire la care se cere pronunțarea hotărârii care să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare este o împrejurare care suspendă prescripția dreptului la acțiune.
Însă din analiza probatoriului administrat reiese următoarea situație de fapt: la data de 2 februarie 1995, părțile au încheiat o convenție intitulată „Sdelcă" sub semnătură privată privitor la schimbul unui teren de 3 prăjini situat în comuna R., Județul B. La acea dată niciuna dintre părți nu avea eliberat titlul de proprietate, ci doar adeverința comunicare. Ulterior, pe data de 7 iulie 1995 i se eliberează pârâtului titlul de proprietate nr. 39321, iar pe data de 11 februarie 1998 i se eliberează titlul de proprietate nr. 39640 şi reclamantei. Aceste titluri conțin suprafețele avute de părți anterior colectivizării, fără să fie avut în vedere schimbul de terenuri la eliberarea lor. În mod corect au fost eliberate titlurile conform cererilor inițiale, deoarece niciuna dintre părți nu a depus diligențe pe lângă comisiile de aplicare ale Legii nr. 18/1991 pentru a fi avut în vedere schimbul de terenuri dintre ele. De altfel, părțile nu contestă titlurile.
Prin urmare, din probele enunțate mai sus reiese că reclamanta nu a avut niciodată posesia asupra terenului dedus judecății. Aşa fiind, termenul de prescripție curge de la momentul emiterii titlurilor de proprietate. În cel mai bun caz s-ar putea calcula de la data de 11 februarie 1998, data eliberării titlului reclamantei. Or, prezenta acțiune a fost depusă la instanță pe data de 15 februarie 2010, cu mult peste termenul de 3 ani prevăzut de lege.
Față de toate cele de mai sus, excepția invocată apare ca întemeiată, instanța urmând să o admită şi, în consecință, să respingă acțiunea (*http://legeaz.net/spete-civil/actiune-in-constatare-perfectare-schimb-671-2010*).

6. Acțiunea de față are natura juridică a unei acțiuni în repetițiune, deoarece ne aflăm în prezența executării unei obligații de care partea reclamantă nu mai este ținută. Conform art. 1092 C. civ., „ceea ce s-a plătit fără a fi debit este supus repetițiunii".
Astfel, reclamanta a fost obligată la plata unei sume prin hotărâre judecătorească, iar executarea acesteia s-a realizat silit asupra întregii sume. Întrucât tot printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă s-a stabilit că actul care a stat la baza emiterii titlului executoriu este nul, cel care plăteşte în temeiul acestui act nul are dreptul la restituire deoarece nulitatea are efect retroactiv, deci obligația apare ca şi când nu a existat niciodată, iar părțile urmează a fi repuse în situația anterioară. Acțiunea în repetițiune este o acțiune patrimonială, astfel că ea va putea fi intentată în termenele de prescripție de drept comun, care încep să curgă de la momentul efectuării plății. În cazul de față, această regulă nu este aplicabilă, întrucât la momentul la care se efectuase plata, aceasta nu avea caracter de plată nedatorată, fiind efectuată în temeiului unui titlu executoriu valabil, care a fost pus în executare pe cale silită.
Potrivit art. 8 al Decretului-Lege nr. 167/1958, „Prescripția dreptului la acțiune în repararea pagubei pricinuite prin fapta ilicită, începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască, atât paguba cât şi pe cel care răspunde de ea". Deşi în speță nu este vorba despre săvârşirea unei fapte ilicite, ci despre o pagubă constând în plata unei sume devenite

nedatorată prin anularea actului care a stat la baza pronunțării hotărârii judecătorești care a constituit titlul executoriu, termenul de prescripție va începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât și pe cel care răspunde de ea.

Or, acest moment nu poate fi decât acela în care plătitorul (*solvens*) a aflat că plata efectuată a devenit nedatorată, iar acest moment este cel în care hotărârea judecătorească de anulare a brevetului de invenție a devenit definitivă, respectiv la data de 23 octombrie 2008, odată cu pronunțarea deciziei civile nr. 235/A de către Curtea de Apel București.

În determinarea momentului la care păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât și pe cel care răspunde de ea, nu poate fi avută în vedere atitudinea subiectivă a păgubitului, respectiv data la care acesta a invocat în instanță lipsa noutății brevetului de invenție, drept cauză de nevalabilitate a acesteia sau alte cauze de nulitate a brevetului învederate ulterior, în acțiunea de constatare a nulității brevetului, întrucât acestea constituiau simple susțineri asupra cărora numai instanța de judecată, după soluționarea căii de atac a apelului, când decizia a devenit definitivă, putea să aprecieze asupra justeții acestor susțineri, astfel încât paguba să poată fi determinată cu certitudine.

Pentru argumentele menționate anterior, Înalta Curte a considerat v., a respins recursul ca nefondat (ICCJ, Secția I civilă, decizia nr. 917 din 22 februarie 2013, pe *https://www.juridice.ro/294384/iccj-actiune-in-repetitiune-termenul-de-prescriptie.html*).

SPEȚE

1. La data de 10.06.2016, A a solicitat instanței să constate caracterul simulat al contractului de vânzare încheiat între el și B și obligarea acestuia la plata sumei de 20.000 euro.

În motivare, A a invocat că prețul real convenit pentru vânzarea apartamentului obiect al contractului era de 80.000 euro, și nu cel de 70.000 de euro, așa cum figura în actul public. Ca probă, reclamantul a prezentat un înscris întocmit între el și B la data de 10.03.2013 în care era precizat prețul real. Martorii audiați au declarat că aflaseră de la părți despre înțelegerea lor de a disimula prețul vânzării prin încheierea unui act public la data de 15.03.2013, în care s-a trecut un preț mai mic. Reclamantul pretinde obligarea pârâtului la plata diferenței de preț, întrucât suma înscrisă în contractul aparent fusese achitată chiar la data semnării sale, iar în actul secret se stabilise că prețul total se va achita până la data de 30.03.2013. În apărare, pârâtul a invocat excepția prescripției acțiunii.

Ce va hotărî instanța?

2. La data de 15.04.2017, A l-a chemat în judecată pe B solicitând instanței să îl oblige la plata sumei de 7.000 lei, pe care a investit-o pentru a repara viciile ascunse ale autoturismului cumpărat de la B. În fapt, la data de 10.04.2013, B i-a vândut lui A un autoturism cu prețul de 10.000 euro, autoturismul fiind predat și prețul plătit în ziua încheierii contractului. În condițiile în care la data de 08.07.2014 A a sesizat niște disfuncționalități la autoturismul respectiv, a recurs la efectuarea unor

reparații în valoare de 9.000 de lei. Cu toate că la data de 14.08.014 A i-a solicitat lui B să îi achite contravaloarea reparațiilor, B nu s-a conformat.

La data de 20.02.2016, A şi B s-au căsătorit, însă la data de 25.07.2016 cei doi s-au separat în fapt, iar ulterior au divorțat la data de 22.10.2016. Înainte de a introduce prezenta acțiune, la data de 20.12.2016, A i-a trimis lui B o somație în vederea efectuării plății sumei datorate. Pârâtul a solicitat respingerea acțiunii ca prescrisă.

Ce va hotărî instanța?

3. La data de 17.07.2015, A l-a chemat în judecată pe B pentru ca instanța să dispună obligarea acestuia la restituirea a jumătate din prețul plătit pentru edificarea unui grajd, recepția lucrării având loc la data de 12.06.2012. Reclamantul arată că la aproximativ 60 de zile de la acea dată a avut loc o furtună şi grajdul s-a dezagregat. Expertiza tehnică efectuată în cauză a relevat că la efectuarea lucrării s-au folosit nişte materiale improprii, deşi la calculul prețului s-au luat în considerare costurile de achiziție ale unor materiale corespunzătoare exigențelor unei astfel de lucrări.

Ce va hotărî instanța?

4. Între A şi B s-a încheiat un contract de închiriere la data de 08.07.2013 pentru 8 luni de zile. Termenul de plată a chiriei a fost stabilit pentru data de 29 a fiecărei luni. După ce a achitat prețul chiriei datorate pentru primele 3 luni, B nu a mai plătit restul sumelor datorate, însă a continuat să locuiască până la sfârşitul perioadei stabilite.

Care este natura termenului de 8 luni şi de când se socoteşte şi când se împlineşte termenul de prescripție a dreptului la acțiune a lui A pentru recuperarea sumelor cuvenite?

5. A îi donează lui B, nepotul de la fratele său C, o garsonieră. La 2 ani de zile, C formulează o acțiune prin care tăgăduieşte paternitatea sa față de B, cererea sa fiind admisă. După un an şi jumătate de la rămânerea definitivă a deciziei prin care s-a tăgăduit filiația, A a formulat o acțiune în anularea donației făcute în favoarea lui B şi restituirea bunului transmis.

Ce va hotărî instanța?

MINISPEȚE

1. La data de 23.10.2006, A a împrumutat de la banca B o sumă de bani pe care trebuie să o ramburseze prin achitarea unei rate lunare timp de 120 de luni, stabilindu-se că neplata ratelor timp de 3 luni consecutive determină automat exigibilitatea anticipată a creditului. În condițiile în care, începând cu luna martie 2010, A nu şi-a mai îndeplinit obligația de plată a ratelor, la data de 06.03.2014 B a solicitat demararea executării silite împotriva lui A. În apărare, A invocă prescripția dreptului de a cere obligarea sa la plata ratelor restante. Instanța va dispune:

a) admite excepția prescrierii acțiunii şi respinge cererea lui B, chiar dacă B nu a formulat vreo declarație prin care să se prevaleze de dreptul său de a declara scadența anticipată;

b) respinge excepția prescrierii acțiunii și admite cererea lui B, apreciind că dacă B nu a formulat vreo declarație prin care să se prevaleze de dreptul său de a declara scadența anticipată, se prezumă că a renunțat la acest drept;

c) admite excepția prescrierii acțiunii cu privire la ratele scadente anterior datei de 07.03.2011 și admite în parte cererea lui B, pentru ratele ulterioare, în condițiile în care prin introducerea cererii de executare cursul prescripției s-a întrerupt.

2. În data de 10.04.2013, A introduce acțiune împotriva lui B pentru anularea contractului prin care la data de 25.02.2010 i-a donat acestuia o bijuterie. În motivare, A invocă faptul că încheierea contractului s-a realizat pe fondul presiunilor pe care B le-a exercitat asupra sa, în condițiile în care până la data de 31.03.2013 B a fost profesorul copilului său și îi amenința cu depunctarea pe copiii ai căror părinți nu îi făceau astfel de favoruri. În apărare, B invocă prescripția acțiunii. Instanța va decide:

a) admiterea excepției, în condițiile în care termenul general de prescripție se socotește de la data încheierii actului;

b) respingerea excepției, în condițiile în care termenul general de prescripție se socotește de la data încetării amenințărilor;

c) admiterea excepției, în condițiile în care termenul general de prescripție se socotește de la data descoperirii viciului de consimțământ sau cel târziu la împlinirea a 18 luni de la data încheierii actului.

3. În data de 11.05.2013, A i-a vândut lui B un bun în valoare de 3.000 euro, ce trebuiau restituiți până la data de 11.11.2015. Prin contract, B s-a obligat să plătească în tranșe lunare, la 15 ale lunii, câte 2 euro cu titlul de dobândă, care să se adauge la plata prețului. Întrucât B nu și-a îndeplinit obligațiile asumate, pe 11.09.2016 A l-a acționat în instanță, cerând obligarea lui B la plata prețului și a dobânzii aferente. În apărare, B invocă prescripția acțiunii. Instanța va decide:

a) respingerea excepției și admiterea acțiunii în ceea ce privește plata prețului și obligarea la achitarea integrală acestuia;

b) respingerea excepției și admiterea acțiunii în ceea ce privește achitarea integrală a dobânzilor;

c) admiterea excepției în ceea ce privește sumele datorate înainte de 11 septembrie 2013, deoarece prestațiile succesive se sting prin prescripții distincte.

4. În data de 23.08.2014, A a achiziționat de la B o bijuterie ce i-a fost prezentată ca fiind din aur. Constatând ulterior, la data de 12.02.2015, că metalul din care era confecționată a început să își piardă strălucirea, a realizat că bijuteria era doar poleită cu aur. În aceste condiții, în data de 30.10.2017 a formulat împotriva lui B o acțiune prin care a cerut anularea contractului și restituirea prețului. Pârâtul a solicitat respingerea acțiunii ca prescrisă. Instanța va decide:

a) admite excepția, constatând că prescripția s-a împlinit din data de 23.08.2017;

b) respinge excepția, constatând că prescripția s-ar fi împlinit la data de 23.02.2019;

c) respinge excepția, constatând că prescripția s-ar fi împlinit la data de 12.02.2018.

5. A a cumpărat de la B un gater în data de 13.08.2012. La data de 15.11.2016, C introduce o acțiune împotriva lui A prin care cere obligarea acestuia la predarea gaterului, făcând proba că el era proprietarul acelui bun, pe care i-l împrumutase spre folosință lui B. A se apără arătând că A nu a cunoscut lipsa calității de proprietar al lui B şi că acțiunea introdusă de C este prescrisă. Instanța va decide:

a) respinge acțiunea ca prescrisă;

b) respinge acțiunea ca inadmisibilă;

c) admite acțiunea ca fiind formulată în termen şi întemeiată.

GRILE

1. Renunțarea la prescripția extinctivă:

a) poate fi expresă sau tacită;

b) produce efecte numai în privința celui ce a făcut-o;

c) poate fi realizată şi înainte să se fi declanşat cursul termenului de prescripție.

2. Prescripția dreptului la acțiune privind creanța principală:

a) nu atrage şi stingerea dreptului la acțiunea ipotecară, caz în care creditorul ipotecar poate urmări oricare dintre bunurile debitorului, însă numai în limita valorii bunurilor ipotecate;

b) atrage prescripția dreptului la acțiune privind toate drepturile accesorii;

c) nu atrage şi stingerea dreptului de gaj.

3. Dacă părțile convin prin contract autentificat asupra scurtării termenului de prescripție a unui drept născut din acest contract de la 3 la un an:

a) clauza este valabilă în temeiul autonomiei de voință, iar dreptul respectiv se va prescrie într-un an;

b) clauza respectivă este nulă absolut, dacă este inserată într-un contract de credit bancar, iar acțiunea se va prescrie în 3 ani;

c) va opera prescripția de 3 ani, dar numai dacă instanța cercetează acest aspect din oficiu.

4. În ipoteza în care la 10 noiembrie 2016 împrumutătorul îl acționează în judecată pe împrumutat, solicitând restituirea creditului contractat pe un an la 10 aprilie 2012 şi a dobânzilor aferente, socotite în raport cu data restituirii împrumutului, atunci:

a) instanța va respinge acțiunea ca prescrisă;

b) instanța va admite cererea dacă este dovedită;

c) instanța va obliga împrumutatul doar în parte, referitor la dobânda datorată.

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

5. Prescripția extinctivă poate fi invocată:
a) exclusiv de către debitorul împotriva căruia curge termenul de prescripție;
b) numai de către un debitor de bună-credință;
c) doar în fața primei instanțe, cel târziu până la prima zi de înfățișare.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Arătați care sunt funcțiile prescripției extinctive.
2. Precizați care sunt regulile din materia prescripției de la care părțile pot deroga.
3. Explicați cum se invocă prescripția extinctivă
4. Evidențiați în ce condiții se poate renunța la prescripția extinctivă.
5. Delimitați prescripția extinctivă de alte instituții care conțin termene.
6. Enumerați ce efecte produce prescripția extinctivă.
7. Indicați care sunt principiile care guvernează efectele prescripției și excepțiile aferente.

Răspunsuri minispețe

1. a

a – adevărat – dreptul de a cere executarea silită începe să curgă de la data când operează de drept scadența anticipată, respectiv din iunie 2010, termenul de prescripție de 3 ani fiind deci împlinit;

b – fals – chiar dacă B nu a înțeles să se prevaleze în mod expres de dreptul de a declara scadența anticipată, acest efect se produce automat, în baza prevederii contractuale, încât prescripția începută la 3 luni de la acest moment s-a împlinit în iunie 2013;

c – fals – instanța a avut în vedere că dreptul la acțiune pentru fiecare dintre prestațiile succesive se stinge printr-o prescripție deosebită, apreciind astfel ca fiind prescrise sumele datorate anterior datei de 7 martie 2011, ceea ce este corect, însă în mod greșit a apreciat că cererea de executare are efect întreruptiv, în condițiile în care a fost formulată după ce termenul prescripției era deja împlinit.

2. b

a – fals – deoarece termenul de prescripție al acțiunii în anulare pentru violență se socotește de la data încetării acesteia, nu de la data încheierii actului, conform art. 2529 alin. (1) lit. a) C. civ.;

b – adevărat – în cazul de față violențele au încetat de la data de 31 martie 2013, deoarece de la acea dată B nu a mai fost profesorul copilului lui A;

c – fals – această regulă se aplică în cazul în care cererea de anulare se bazează pe viciul de consimțământ al erorii sau al lipsei de discernământ, conform art. 2529 alin. (1) lit. c) C. civ.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. a, b

a – adevărat – prescripția acțiunii pentru plata prețului se socoteşte de la data scadenței, întrucât prestațiile formau un tot unitar, deci s-ar fi prescris la data de 11 noiembrie 2018 – conform art. 2526 C. civ. şi art. 2503 C. civ.;

b – adevărat – dreptul la plata dobânzilor reprezintă un drept accesoriu al dreptului de plată a prețului, deci va urma regimul acestuia sub aspectul prescripției, urmând a se socoti tot de la scadența ultimei rate, ca un tot unitar, fiind dobândă remuneratorie, şi nu penalizatoare – a se vedea M. Nicolae, *Tratat..., op. cit.*, p. 664;

c – fals – în acest caz nu se aplică principiul independenței prescripțiilor, deoarece prestațiile succesive nu sunt autonome.

4. c

a – fals – prescripția acțiunii în anulare pentru eroare asupra calităților esențiale ale obiectului nu curge de la data încheierii contractului, ci de la data descoperirii viciului de consimțământ;

b – fals – prescripția acțiunii în anulare pentru eroare asupra calităților esențiale ale obiectului curge cel mai târziu de la 18 luni de la data încheierii contractului numai dacă viciul nu s-a descoperit anterior acestui interval;

c – adevărat – prescripția acțiunii în anulare pentru eroare asupra calităților esențiale ale obiectului curge de la data când s-a descoperit viciul de consimțământ, prin relevarea realelor caracteristici ale obiectului actului juridic.

5. b

a – fals – acțiunea în revendicare este, de regulă, imprescriptibilă;

b – adevărat – deoarece A devine proprietar prin efectul posesiunii de bună-credință a bunului mobil achiziționat de la un detentor precar;

c – fals – deoarece C a pierdut proprietatea asupra bunului şi ar fi putut doar să obțină despăgubiri de la B, însă această acțiune personală ar putea fi respinsă ca prescrisă.

Răspunsuri grile

1. a, b

a – adevărat – renunțarea la prescripție extinctivă poate fi *expresă* sau *tacită*, dar neîndoielnică – art. 2508 C. civ.;

b – adevărat – renunțarea nu produce efecte decât față de cel în cauză, nu şi asupra codebitorilor legați solidar sau indivizibil şi nici asupra fideiusorilor – art. 2511 C. civ.;

c – fals – renunțarea să intervină după ce termenul de prescripție a început să curgă – art. 2507 C. civ.

UAIC / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. c

a – fals – după împlinirea termenului de prescripție privind creanța principală, creditorul ipotecar poate urmări numai bunurile ipotecate, însă sub rezerva prescripției dreptului de a obține executarea silită – art. 2504 alin. (1) teza I C. civ.;

b – fals – prescripția dreptului la acțiune privind un drept principal stinge și dreptul la acțiune privind eventualele dobânzi, garanții personale ce însoțesc acea creanță, însă sunt recunoscute unele excepții în cazul clauzei penale, al acțiunii ipotecare, datorită caracterului lor relativ autonom;

c – adevărat – pretențiile întemeiate pe dreptul de gaj au același regim ca și cele privind dreptul de ipotecă, deci nu se stinge odată cu creanța principală – a se vedea G. Boroi, C.A. Anghelescu, *op. cit.*, p. 273.

3. a, b

a – adevărat – este valabilă convenția părților, deoarece acțiunile derivate din contract sunt supuse termenului general de prescripție de 3 ani și astfel se poate reduce durata termenului de prescripție la un an – art. 2515 alin. (4) C. civ.;

b – adevărat – convențiile derogatorii ale părților privind prescripția sunt interzise în materia contractelor de adeziune, cum este și contractul de credit bancar – art. 2515 alin. (5) C. civ., iar sancțiunea este nulitatea absolută a convenției, urmând a se aplica reglementările legale din materia prescripției, astfel că în privința creanței născute din acel contract se va aplica termenul general de 3 ani;

c – fals – chiar dacă nulitatea absolută poate fi invocată și din oficiu de către instanță, partea interesată va putea cere constatarea nulității convenției, urmând ca acțiunea să se prescrie în termenul general.

4. a

a – adevărat – termenul de prescripție se socotește de la scadență, deci de la 10 aprilie 2013, astfel că acțiunea se prescrie la 10 aprilie 2016, în măsura în care nu s-a convenit restituirea eșalonată a datoriei;

b – fals – dacă s-a invocat excepția prescripției, nu se mai procedează la administrarea de probe și cererea va fi respinsă ca prescrisă;

c – fals – dobânda, fiind un accesoriu al creanței principale, va urma regimul acesteia sub aspectul prescriptibilității, deci cererea va fi respinsă în tot – art. 2503 C. civ.

5. c

a – fals – prescripția poate fi invocată și de către codebitori sau fideiusori, chiar dacă unul dintre debitori a neglijat să o facă sau a renunțat la ea, precum și creditorii celui interesat – art. 2514 C. civ.;

b – fals – invocarea prescripției poate fi făcută și de acela care, cu rea-credință și fără vreun temei, nu și-a îndeplinit obligația pretinsă de către reclamant – art. 2512 C. civ.;

c – adevărat – termenul stabilit de art. 2513 C. civ este unul de decădere, depășirea sa ducând la pierderea dreptului de a invoca prescripția la o dată ulterioară.

RCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 25	Domeniul prescripţiei extinctive

Sediul materiei	
	Art. 2501. Prescriptibilitatea dreptului la acțiune (1) Drepturile la acțiune având un obiect patrimonial sunt supuse prescripției extinctive, afară de cazul în care prin lege s-ar dispune altfel. (2) De asemenea, în cazurile anume prevăzute de lege, sunt supuse prescripției extinctive şi alte drepturi la acțiune, indiferent de obiectul lor. **Art. 2502. Imprescriptibilitatea dreptului la acțiune. Cazuri** (1) Dreptul la acțiune este imprescriptibil în cazurile prevăzute de lege, precum şi ori de câte ori, prin natura sau obiectul dreptului subiectiv ocrotit, exercițiul său nu poate fi limitat în timp. (2) În afara cazurilor prevăzute la alin. (1), sunt imprescriptibile drepturile privitoare la: 1. acțiunea privind apărarea unui drept nepatrimonial, cu excepția cazului în care prin lege se dispune altfel; 2. acțiunea în constatarea existenței sau inexistenței unui drept; 3. acțiunea în constatarea nulității absolute a unui act juridic; 4. acțiunea în constatarea nulității absolute a certificatului de moştenitor, dacă obiectul său îl constituie fie stabilirea masei succesorale, fie partajul succesoral, sub condiția acceptării moştenirii în termenul prevăzut de lege.

Reguli: → prescriptibilitatea în materie patrimonială [art. 2501 alin. (1) C. civ.]
→ imprescriptibilitatea în materie nepatrimonială [art. 2502 alin. (2) pct. 1 C. civ.]

I. Din prevederea alin. (1) al art. 2501 rezultă fără echivoc că acțiunile ce au un obiect patrimonial sunt, de regulă, prescriptibile. Prin excepție, astfel de acțiuni pot fi declarate imprescriptibile printr-o dispoziție expresă a legii, precum şi ori de câte ori, prin natura sau obiectul dreptului subiectiv ocrotit, exercițiul său nu poate fi limitat în timp [art. 2502 alin. (1)].

Acțiunea patrimonială → de regulă, este supusă prescripției.

Sunt astfel prescriptibile cvasitotalitatea acțiunilor prin care se ocrotesc drepturile de creanță [alin. (1)], unele acțiuni prin care se ocrotesc drepturi reale [alin. (2)], precum acțiunea confesorie

corespunzătoare drepturilor de uzufruct, uz, abitație și servitute, precum și acțiunile prin care se apără drepturile reale corespunzătoare dreptului de proprietate publică, respectiv dreptul de administrare, dreptul de concesiune și dreptul de folosință cu titlu gratuit sau acțiunea ipotecară.

Excepții → o normă specială declară acțiunea imprescriptibilă.

Principalele acțiuni prin care se apără drepturi reale, în special dreptul de proprietate, sunt declarate de lege **imprescriptibile**.

- ❑ este imprescriptibil, potrivit art. 563 alin. (2) C. civ., dreptul la acțiunea în revendicarea dreptului de proprietate privată mobiliară ori imobiliară, cu excepția cazurilor în care prin lege se dispune altfel, ca, de exemplu, în cazul avulsiunii unui teren proprietate privată (art. 572 C. civ.);
- ❑ este imprescriptibil, potrivit art. 865 alin. (3) C. civ., dreptul la acțiunea în revendicarea dreptului de proprietate publică, indiferent că este vorba de bunuri mobile sau imobile, cu precizarea că, fiind vorba despre o regulă de sorginte constituțională, nu sunt admise excepții, inclusiv acelea pe care legea le consacră expres în cazul revendicării dreptului de proprietate privată;
- ❑ este imprescriptibil dreptul la acțiunea negatorie [art. 564 alin. (2) C. civ.];
- ❑ este imprescriptibil dreptul la acțiunea confesorie de superficie [art. 696 alin. (2) C. civ.];
- ❑ este imprescriptibil dreptul la acțiunea prin care se cere împărțirea bunurilor proprietate comună, denumită și acțiune de partaj (art. 669 C. civ.).

Și alte acțiuni patrimoniale pot fi declarate de lege imprescriptibile, cum este cazul petiției de ereditate (art. 1130 C. civ.).

→ Natura sau obiectul dreptului subiectiv ocrotit este incompatibil cu prescripția.

✍ **Exemplu:**

Prin art. 560 C. civ. se instituie, pentru proprietarii unor terenuri învecinate, obligația de grănițuire, iar la nevoie, cel interesat poate sesiza instanța pe calea unei acțiuni. Dat fiind că grănițuirea înseamnă, de fapt, stabilirea limitelor obiectului dreptului de proprietate imobiliară, acțiunea în grănițuire trebuie să se poată exercita atâta vreme cât acest drept există, motiv pentru care, prin raportare la natura și obiectul dreptului ocrotit, acțiunea în grănițuire a fost și este considerată imprescriptibilă, chiar dacă nu există o prevedere legală în acest sens.

Atunci când dreptul subiectiv este un *drept potestativ*, se consideră că acțiunea corespunzătoare este imprescriptibilă prin raportare la natura dreptului ocrotit, cu mențiunea că dreptul/drepturile obținute ca urmare a exercitării facultății conferite de dreptul potestativ se valorifică distinct și pot fi supuse prescripției extinctive.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II. În materia drepturilor nepatrimoniale, regula este imprescriptibilitatea, însă anumite acțiuni sunt declarate de lege ca prescriptibile.

Acțiunea nepatrimonială → de regulă, este imprescriptibilă.

De exemplu, acțiunile prevăzute de art. 253 alin. (1) C. civ. pentru protejarea drepturilor nepatrimoniale sunt imprescriptibile, titularul dreptului poate cere oricând încetarea încălcării sau constatarea caracterului ilicit al faptei, după caz.

Excepție → o normă specială declară acțiunea prescriptibilă.

Este, de exemplu, cazul acțiunii privind nulitatea relativă a căsătoriei [art. 301 alin. (1) C. civ.]; al acțiunii în stabilirea filiației față de mamă, atunci când este introdusă de moştenitorii copilului [art. 423 alin. (5) C. civ.]; al acțiunii în stabilirea paternității, atunci când este pornită de către moştenitorii copilului [art. 427 alin. (2) C. civ.]; al acțiunii în tăgăduirea paternității, atunci când este introdusă de soțul mamei [art. 430 alin. (1)] ori de către mamă [art. 431 alin. (1) C. civ.], nulitatea relativă a recunoaşterii de filiație (art. 419 C. civ.).

! OBSERVAȚIE:

Trebuie făcută precizarea că, potrivit art. 253 alin. (4) C. civ., persoana prejudiciată ca urmare a încălcării unui drept nepatrimonial poate cere despăgubiri sau, după caz, o reparație patrimonială, pentru prejudiciul, chiar nepatrimonial, ce i-a fost cauzat, dacă vătămarea este imputabilă autorului faptei prejudiciabile. Însă, spre deosebire de acțiunea ce are ca obiect dreptul nepatrimonial încălcat, care este imprescriptibilă, acțiunea prin care se cer despăgubiri ori, după caz, o reparație patrimonială este prescriptibilă, deoarece are un obiect patrimonial.

III. În art. 2502 alin. (2), legiuitorul mai precizează, exemplificativ, alături de regula în materia drepturilor nepatrimoniale, câteva cazuri de acțiuni imprescriptibile:

1. Acțiunea în constatarea existenței sau inexistenței unui drept, chiar şi atunci când dreptul ce se cere a fi constat are caracter patrimonial. Pe calea unei astfel de acțiuni se poate solicita de către partea interesată constatarea existenței sau inexistenței unui drept doar atunci când o acțiune în realizare nu este posibilă (art. 35 C. pr. civ.). Legiuitorul a considerat că este firesc ca la o astfel de acțiune să se poată apela pe toată durata existenței dreptului.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Acțiunea în constatarea nulității absolute a unui act juridic, prin raportare la interesul general ocrotit (art. 1247, art. 1249 C. civ.), este imprescriptibilă, spre deosebire de acțiunea în anularea unui act juridic, care este prescriptibilă, interesul ocrotit fiind unul particular (art. 1248, art. 1249, art. 2529 C. civ.). Excepția de nulitate este însă imprescriptibilă, atât în cazul nulității absolute, cât și în cazul nulității relative [art. 1249 alin. (2) C. civ.], în afară de cazurile în care legea prevede altfel (cum ar fi în caz de invocare a leziunii pe cale de excepție, art. 1223 C. civ.).

Trebuie precizat că imprescriptibilitatea nu se extinde și la acțiunea în restituirea prestațiilor executate în temeiul unui act juridic nul. Concomitent cu constatarea nulității actului sau ulterior acesteia și printr-o acțiune distinctă se poate cere restituirea prestațiilor executate în temeiul actului nul. Deoarece acțiunea în restituire are obiect patrimonial, ea este prescriptibilă, afară de cazul în care are caracter de acțiune în revendicare, situație în care este imprescriptibilă.

3. Acțiunea în constatarea nulității absolute a certificatului de moștenitor, dacă obiectul său îl constituie fie stabilirea masei succesorale, fie partajul succesoral, sub condiția acceptării moștenirii în termenul prevăzut de lege.

JURISPRUDENȚĂ

1. Înalta Curte de Casație și Justiție a admis pronunțarea unei hotărâri prealabile prin decizia nr. 13/2016 și a stabilit că în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 35 C. pr. civ., art. 111 C. pr. civ. 1865, art. 2502 C. civ., respectiv art. 268 alin. (2) C. mun., republicat, acțiunile în constatarea dreptului la încadrarea în grupe de muncă conform dispozițiilor Ordinului nr. 50/1990 intră în categoria acțiunilor în constatare de drept comun și sunt imprescriptibile.

SPEȚE

1. A pleacă în străinătate pentru o perioadă de 5 ani. La întoarcere, el constată că printr-un articol publicat într-un ziar local i-a fost adusă o atingere gravă reputației sale. În consecință, formulează o acțiune prin care solicită înlăturarea încălcării aduse dreptului său de către B și obligarea la plata de daune-interese. Pârâtul B ridică în termen excepția prescripției acțiunii, dovedind că au trecut 4 ani de la data încălcării dreptului. Reclamantul A invocă faptul că a fost plecat din țară și nu a știut de încălcarea dreptului. Arătați argumentat dacă în speță s-a împlinit termenul de prescripție.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Dacă o cerere de chemare în judecată are un capăt de cerere principal o acțiune imprescriptibilă, cererile accesorii sunt şi ele imprescriptibile?
2. Există acțiuni de stare civilă prescriptibile?
3. Este prescriptibilă o acțiune în repunerea părților în situația anterioară ca urmare a constatării nulității absolute a unui contract printr-o hotărâre judecătorească distinctă?

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișa nr. 26	Termenele de prescripție extinctivă

Noțiune	Termenul de prescripție este perioada de timp, stabilită prin contract sau prin lege, în care trebuie exercitat dreptul material la acțiune, sub sancțiunea stingerii acestuia prin efectul prescripției extinctive.

Sediul materiei	Termenele de prescripție extinctivă sunt reglementate în art. 2517-2521 C. civ., precum și în numeroase alte norme din Codul civil sau din legi speciale, prin care sunt instituite termene speciale de prescripție extinctivă. O problemă deosebită privind reglementarea termenelor de prescripție extinctivă în materie civilă apare în cazul dreptului la acțiunea în răspundere civilă pentru prejudicii cauzate prin fapte sancționate și de legea penală. Potrivit art. 1394 C. civ., în această ipoteză, dacă prescripția răspunderii penale are un termen mai lung decât cel care, potrivit legii civile, ar fi aplicabil prescripției dreptului material la acțiunea (civilă) în despăgubiri, termenul de prescripție a răspunderii penale se aplică și celei din urmă prescripții. Așadar, în asemenea situații, termenul de prescripție extinctivă a dreptului material la acțiune este finalmente preluat din legea penală în virtutea normei înscrise în art. 1394 C. civ.

Clasificarea termenelor de prescripție extinctivă

Principalele criterii de clasificare a termenelor de prescripție extinctivă sunt domeniile de aplicare a diferitelor termene și izvoarele acestora.

I. **După domeniul de aplicare**, se distinge între *termenul general* și *termenele speciale* de prescripție extinctivă.

a) **Termenul general** este cel aplicabil prescripției dreptului material la acțiune, conform legii, în lipsa unui termen special. În consecință, termenul general de prescripție extinctivă este cel care are vocația *abstractă* de a se aplica *oricărui drept material la acțiune care intră în domeniul prescripției extinctive*, chiar dacă în concret acest termen general este înlăturat de la aplicare pentru un anumit drept material la acțiune deoarece legea prevede un termen special, care se aplică în mod prioritar. Conform art. 2517 C. civ., „[t]ermenul prescripției este de 3 ani, dacă legea nu prevede un alt termen".

b) **Termenele speciale** sunt cele instituite de lege pentru anumite drepturi materiale la acțiune sau categorii de drepturi materiale la acțiune, având, prin ipoteza mai restrânsă a normelor care le instituie, vocația de a se aplica doar anumitor drepturi materiale la acțiune. Astfel, tot termene speciale sunt şi termenele de 3 ani pe care, prin norme speciale prin raportare la art. 2517 C. civ., le stabileşte Codul civil sau o lege specială. Chiar dacă astfel de norme speciale nu sunt totodată şi derogatorii, ci presupun o dispoziție şi o sancțiune identice cu cele ale normei generale (art. 2517 C. civ.), ele prezintă importanță practică prin prisma consecințelor raportului dintre norma specială şi cea generală: dacă termenul general de prescripție extinctivă ar fi modificat printr-o nouă normă generală, fără o abrogare sau o modificare expresă a termenelor speciale (identice) stabilite prin norme speciale anterioare, cele din urmă termene ar rămâne aplicabile.

II. După izvoare, se distinge între *termenele legale* şi *termenele convenționale.*

Potrivit art. 2515 alin. (4) C. civ., părțile pot, prin acord expres, să mărească sau să reducă termenele de prescripție extinctivă, fără ca termenul convențional astfel stabilit să poată fi mai mic de un an sau mai mare de 10 ani (cu excepția cazului în care termenul legal de prescripție extinctivă este de 10 ani sau mai mare, situație în care termenul convențional poate fi de cel mult 20 de ani).

Din art. 2515 alin. (5) C. civ. rezultă că stabilirea unor termene convenționale de prescripție extinctivă nu este permisă – fiind sancționată cu nulitatea absolută – pentru drepturi materiale la acțiune de care părțile nu pot să dispună (de exemplu, pentru cele corespunzătoare drepturilor nepatrimoniale) sau pentru drepturi materiale la acțiune corespunzătoare unor drepturi izvorâte din contracte de adeziune, contracte de asigurare ori contracte supuse legislației privind protecția consumatorilor.

Clasificarea termenelor în generale şi speciale priveşte termenele legale de prescripție extinctivă, dar prezintă relevanță practică şi atunci când se stabileşte un termen convențional, deoarece valabilitatea celui din urmă, prin prisma duratei sale [art. 2515 alin. (4) C. civ.], depinde de corecta identificare a termenului legal aplicabil dreptului material la acțiune.

A. Termenul general de prescripție extinctivă

Conform art. 2517 C. civ., termenul general de prescripție este de 3 ani.

În abstract, termenul general de 3 ani are vocația de a se aplica oricărui drept material la acțiune pentru care nu se prevede un termen special.

În literatura de specialitate, se consideră uneori că tot un termen general de prescripție extinctivă ar fi şi termenul de 10 ani aplicabil, conform art. 2518 pct. 1 C. civ., dreptului la acțiune privitor la

drepturile reale care nu sunt imprescriptibile și nu sunt supuse unor alte termene de prescripție. Considerăm că numai termenul de 3 ani trebuie calificat drept termen general de prescripție extinctivă.

În principiu, orice normă care este specială în raport de art. 2517 C. civ., instituind un termen de prescripție pentru un anumit drept material la acțiune sau pentru o categorie de drepturi la acțiune, poate fi, la rândul său, o normă generală în raport de o terță normă. Cu alte cuvinte, calificarea unei anumite norme ca generală sau specială este una *relativă* în sensul că depinde de norma sau de normele la care este raportată norma astfel calificată. Din acest motiv, utilizarea, drept criteriu pentru calificarea termenului de prescripție ca general sau special, a naturii normei care instituie termenul ar conduce la rezultate relative, adică termenele nu ar avea o calificare fixă, ci o calificare dependentă de un alt termen de prescripție în raport de care se face analiza.

✍ **Exemplu:** termenul de 10 ani prevăzut de art. 2518 pct. 1 C. civ. ar fi special față de termenul de 3 ani prevăzut de art. 2517 C. civ., dar general față de alte eventuale termene prevăzute de lege pentru drepturile reale prescriptibile.

Pentru ca distincția dintre termenele generale și cele speciale să își păstreze utilitatea, criteriul de determinare a termenului general ar trebui să nu fie nu natura normei care îl instituie, ci vocația abstractă a termenului de a se aplica prescripției *oricărui drept material la acțiune* care intră în domeniul prescripției extinctive, în absența unui termen anume prevăzut de lege pentru un anumit drept material la acțiune sau pentru o categorie de astfel de drepturi (termene speciale, chiar dacă normele care le instituie pot fi nu doar speciale în raport de art. 2517 C. civ., ci și generale în raport de terțe norme). Aceasta pare să fi fost și concepția legiuitorului, demonstrată de titlul marginal al art. 2517 C. civ. – *„Termenul general de 3 ani"* (comparativ, calificarea de *„termen general"* nu se regăsește în niciunul dintre articolele următoare).

În concret, având în vedere și termenele speciale de prescripție extinctivă, domeniul de aplicabilitate practică a termenului general de 3 ani cuprinde:

- drepturile materiale la acțiune corespunzătoare drepturilor patrimoniale de creanță – acțiuni personale – pentru care legea nu prevede un termen special de prescripție (inclusiv, după caz, un termen special egal cu termenul general de 3 ani), de exemplu: dreptul la acțiunea în plata prețului vânzării; dreptul la acțiunea în rezoluțiune sau reziliere pentru neexecutarea obligației contractuale; dreptul la acțiunea în executarea în natură a obligației locatarului de a restitui bunul la încetarea contractului (distinct de dreptul material la acțiune corespunzător eventualului drept real al locatorului); dreptul la acțiunea personală în restituirea unei plăți nedatorate sau a unei îmbogățiri fără justă cauză; dreptul la acțiunea în stabilirea termenului care afectează o obligație [art. 1415 alin. (2) C. civ.] etc.;

- drepturile materiale la acțiune corespunzătoare unor drepturi nepatrimoniale care, în mod excepțional, sunt prescriptibile (dacă legea prevede expres astfel) şi pentru care legea nu prevede un termen special de prescripție extinctivă, de exemplu, dreptul la acțiunea în anularea recunoaşterii de filiație (art. 419 C. civ.).

B. TERMENELE SPECIALE DE PRESCRIPŢIE EXTINCTIVĂ

O parte dintre termenele speciale de prescripție extinctivă sunt cuprinse în Cartea a VI-a a Codului civil (*„Despre prescripția extinctivă, decădere şi calculul termenelor"*). Numeroase alte termene speciale se regăsesc în alte norme ale Codului civil şi în legi speciale.

Astfel, conform art. 2518-2522 C. civ., sunt termene speciale de prescripție extinctivă:

- termenul de 10 ani aplicabil drepturilor materiale la acțiune privind: *(i)* drepturile reale care nu sunt declarate prin lege imprescriptibile şi pentru care legea nu prevede un alt termen special de prescripție; *(ii)* drepturile de creanță având ca obiect repararea prejudiciului moral sau material cauzat unei persoane prin tortură sau prin acte de barbarie ori a prejudiciului cauzat prin acte de violență sau prin agresiuni sexuale contra unui minor sau a unei persoane aflate în imposibilitate de a se apăra ori de a-şi exprima voința; *(iii)* drepturile de creanță având ca obiect repararea prejudiciului de mediu (art. 2518 C. civ.);
- termenul de 2 ani aplicabil drepturilor materiale la acțiune întemeiate pe raporturile de asigurare sau de reasigurare (dreptul la acțiunea în plata primelor de asigurare şi dreptul la acțiunea în plata indemnizației de asigurare) şi drepturilor materiale la acțiune privind plata remunerației cuvenite intermediarilor pentru serviciile prestate în baza unui contract de intermediere (art. 2519 C. civ.);
- termenul de un an aplicabil: *(i)* profesioniştilor din alimentația publică sau hotelierilor, pentru activitățile pe care le prestează; *(ii)* profesorilor, institutorilor, maeştrilor şi artiştilor, pentru lecțiile date cu ora, cu ziua sau cu luna; *(iii)* medicilor, moaşelor, asistentelor şi farmaciştilor, pentru vizite, operații sau medicamente; *(iv)* vânzătorilor cu amănuntul, pentru plata mărfurilor vândute şi a furniturilor livrate; *(v)* meşteşugarilor şi artizanilor, pentru plata muncii lor; *(vi)* avocaților, împotriva clienților, pentru plata onorariilor şi cheltuielilor (cu excepția ipotezei afacerilor neterminate, termenul de prescripție fiind, în acest caz, de 3 ani de la data ultimei prestații efectuate); *(vii)* notarilor publici şi executorilor judecătoreşti, în ceea ce priveşte plata sumelor ce le sunt datorate pentru actele funcției lor; *(viii)* inginerilor, arhitecților, geodezilor, contabililor şi altor liber-profesionişti, pentru plata sumelor ce li se cuvin (art. 2520 C. civ.);

- termenul de un an aplicabil dreptului la acțiunea în restituirea sumelor încasate din vânzarea biletelor pentru un spectacol care nu a mai avut loc [art. 2521 alin. (1) C. civ.];
- termenul de un an aplicabil dreptului la acțiunea întemeiată pe un contract de transport de bunuri terestru, aerian sau pe apă, îndreptată împotriva transportatorului [art. 2521 alin. (2) C. civ.], cu excepția situației în care contractul de transport a fost încheiat spre a fi executat succesiv sau combinat, cu același mijloc de transport sau cu mijloace de transport diferite, în acest caz termenul fiind de 3 ani [art. 2521 alin. (3) C. civ.];
- termenul de 30 de zile aplicabil dreptului material la acțiunea în repunerea în termenul de prescripție extinctivă [art. 2522 alin. (2) C. civ.].

Între alte termene speciale de prescripție extinctivă reglementate de Codul civil se regăsesc, de exemplu:

- termenul de un an aplicabil dreptului la acțiunea în declararea nulității relative a unei persoane juridice [art. 197 alin. (1) C. civ.];
- termenul de 6 luni aplicabil dreptului la acțiunea în anularea căsătoriei [art. 301 alin. (1) C. civ.];
- termenul de 6 luni aplicabil dreptului la acțiunea în anularea adopției [art. 479 alin. (2) C. civ.];
- termenul de un an aplicabil dreptului la acțiunea în anularea actelor juridice de dispoziție încheiate cu nerespectarea hotărârii judecătorești prin care instanța de tutelă stabilește că, pentru o perioadă determinată, dreptul de a dispune de anumite bunuri poate fi exercitat numai cu consimțământul expres al soțului reclamant [art. 316 alin. (2) C. civ.];
- termenul de un an aplicabil dreptului la acțiunea revocatorie formulată de către creditorul prejudiciat prin schimbarea sau prin lichidarea regimului matrimonial [art. 369 alin. (3) C. civ.];
- termenul de 3 ani aplicabil dreptului la acțiunea în tăgăduirea paternității de către tatăl prezumat al copilului conceput sau născut în căsătorie ori de către mamă [art. 430 alin. (1) și art. 431 alin. (1) C. civ.];
- termenul de 3 ani aplicabil dreptului la acțiunea în încetarea superficiei sau în repunerea în situația anterioară în cazul în care superficiarul modifică structura construcției [art. 695 alin. (3) C. civ.];
- termenul de un an aplicabil dreptului la acțiunea posesorie [art. 951 alin. (1) C. civ.];
- termenul de 3 ani aplicabil dreptului la acțiunea în executarea sarcinii sau în revocarea donației pentru neexecutarea sarcinii [art. 1027 alin. (3) C. civ.];
- termenul de 3 ani aplicabil dreptului la acțiunea în reducțiunea liberalităților excesive [art. 1095 alin. (1) C. civ.];
- termenul de un an aplicabil dreptului la acțiunea în anularea contractului sau în adaptarea contractului pentru leziune [art. 1223 alin. (1) C. civ.];

BCU IVAN CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- termenul de un an aplicabil dreptului la acțiunea în revocarea actelor încheiate de către debitor în frauda creditorului (art. 1564 C. civ.);
- termenul de 6 luni aplicabil dreptului la acțiunea în executarea promisiunii de vânzare prin pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract [art. 1669 alin. (2) C. civ.];
- termenul de un an aplicabil dreptului la acțiune izvorât din contractul de expediție, cu excepția dreptului la acțiunea referitoare la transporturile care încep sau se încheie în afara Europei, care se prescrie în termen de 18 luni (art. 2071 C. civ.).

Sunt termene speciale de prescripție reglementate în legi speciale, de exemplu:

- termenul de 6 luni aplicabil dreptului la acțiunea formulată, în materia contenciosului administrativ, pentru anularea unui act administrativ individual sau a unui contract administrativ, recunoaşterea dreptului pretins şi repararea pagubei cauzate [art. 11 alin. (1) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ];
- termenul de 5 ani aplicabil dreptului la acțiunea în despăgubiri pentru repararea prejudiciilor cauzate printr-o practică anticoncurențială [art. 10 alin. (1) din O.U.G. nr. 39/2017 privind acțiunile în despăgubire în cazurile de încălcare a dispozițiilor legislației în materie de concurență, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii concurenței nr. 21/1996];
- termenul de un an aplicabil dreptului la acțiunea în restituirea unei taxe judiciare de timbru, în cazurile în care, potrivit legii, aceasta este supusă restituirii [art. 45 alin. (3) din O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru];
- termenul de 3 ani aplicabil dreptului la acțiunea în repararea pagubelor cauzate de produsele cu defecte, în condițiile Legii nr. 240/2004 privind răspunderea producătorilor pentru pagubele generate de produsele cu defecte [art. 11 din Legea nr. 240/2004];
- termenul de 30 de ani sau de 10 ani aplicabil dreptului la despăgubiri pentru prejudiciile cauzate de accidente nucleare [art. 12 alin. (1) din Legea nr. 703/2001 privind răspunderea civilă pentru daune nucleare].

Bibliografie:

G. Boroi, C. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, pp. 319-324;
M. Nicolae, *Tratat de prescripție extinctivă*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, pp. 464-494 şi 1165-1167;
I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, pp. 716-718;
O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2013, pp. 356-357.

JURISPRUDENȚĂ

1. Cu privire la pretinsa incidență a prevederilor O.U.G. nr. 51/1998, se constată, pe de o parte, că reclamanta nu a invocat un astfel de temei în acțiunea promovată în instanță și că, pe de altă parte, aceasta se află în eroare, făcând confuzie între prescripția dreptului de a cere executarea silită și prescripția dreptului material la acțiune.

Demersul judiciar al reclamantei nu are caracterul unei executări silite, ci al unei acțiuni de drept comun ce vizează rezoluțiunea unui contract de privatizare pentru pretinsa neexecutare a obligațiilor asumate prin acesta de către pârâtă.

În consecință, termenul de prescripție aplicabil este termenul general de 3 ani reglementat de Decretul nr. 167/1958, așa cum corect au reținut și instanțele anterioare (Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția comercială, decizia nr. 475 din 9 februarie 2010, irevocabilă conform vechiului Cod de procedură civilă, disponibilă în baza de jurisprudență a instanței supreme, pe *www.scj.ro*).

Notă: Anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, termenul general de prescripție extinctivă a fost tot de 3 ani, fiind prevăzut de art. 3 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă.

2. Potrivit Cap. IV din convenția părților, transporturile și prestațiile prevăzute în cadrul acesteia sunt supuse reglementărilor privind transportul pe căile ferate din România. Acest Regulament a fost aprobat prin O.G. nr. 7/2005 (...).

(...) în mod corect a argumentat prima instanță, în interpretarea clauzelor contractului nr. 34/2009, că părțile, printr-un contract-cadru, au stabilit regulile și condițiile generale pentru încheierea contractelor de transport, care urmau să fie întocmite cu respectarea dispozițiilor speciale în materie prevăzute de Regulamentul de transport.

În alți termeni, împrejurarea că prin contractul nr. 34/2009 s-a convenit asupra elementelor esențiale, respectiv a modului de executare a obligațiilor, bonificațiilor, modalității de plată, modificării sau încetării contractului, nu schimbă natura convenției (...), care dă naștere unei obligații de a contracta, respectiv de a încheia, în conformitate cu art. 37 din Regulament, contracte distincte de transport în condițiile stabilite prin contractul-cadru.

Astfel cum s-a menționat, dispozițiile art. 37 din actul normativ indicat prevăd condiții exprese ce trebuie îndeplinite cumulativ pentru a se încheia contractul de transport feroviar.

În lipsa îndeplinirii acestor condiții (...), rezultă (...) că nu s-a încheiat contractul de transport, iar contractul nr. 34/2009 are natura unui contract-cadru, supus dispozițiilor dreptului comun, respectiv termenului general de prescripție de trei ani.

Termenul de prescripție de un an pentru acțiunile derivate din executarea contractelor de transport, reglementat de art. 68 din Regulament, se aplică acțiunilor izvorâte din contractul de transport, calificare exclusă, din perspectiva art. 37 din Regulament, pentru contractul din litigiu.

În concluzie, decizia recurată este nelegală, fiind pronunțată prin soluționarea greşită a excepției prescripției dreptului material la acțiune, în sensul admiterii acesteia (...) (Înalta Curte de Casație şi Justiție, Secția a II-a civilă, decizia nr. 1371 din 19 mai 2015, irevocabilă conform vechiului Cod de procedură civilă, disponibilă în baza de jurisprudență a instanței supreme, pe *www.scj.ro*).

SPEȚE

1. Prin articolul unic al legii (ipotetice) nr. X/2018, se prevede ca art. 2517 C. civ. se modifică, având următorul conținut: *„Termenul prescripției este de 5 ani, dacă legea nu prevede un alt termen"*. Legea nr. X/2018 intră în vigoare la 1 noiembrie 2018.

La 15 noiembrie 2018, se naşte copilul A, fiul doamnei B, căsătorită din anul 2015 cu domnul C. În chiar ziua naşterii copilului, domnul C află că adevăratul tată al copilului este D. Deşi acceptă temporar această situație, la începutul anului 2022, în urma unui conflict cu doamna B, pornit de la telecomanda aferentă teleecranului din locuința familiei, domnul C hotărăşte că nu mai vrea să coabiteze cu aceasta şi cu copilul A sau să aibă vreo obligație față de aceste persoane. În consecință, la 1 februarie 2022, domnul C introduce o acțiune în tăgăduirea paternității lui A. Doamna B, acționând ca reprezentant al lui A, invocă excepția stingerii dreptului material la acțiune prin efectul prescripției extinctive. Ce soluție ar trebui să pronunțe instanța asupra excepției? Aveți în vedere şi art. 430 C. civ.

MINISPEȚE

1. În cadrul activității desfăşurate pe şantierul în care societatea X construia o clădire de birouri, o macara s-a răsturnat şi a distrus parțial o clădire învecinată şantierului, aparținându-i lui Y. Pentru clădire, Y beneficia de o asigurare de bunuri contractată cu asigurătorul Z. Acesta din urmă a plătit indemnizația de asigurare către Y, formulând apoi o cerere în regres împotriva lui X şi solicitând obligarea acesteia la plata despăgubirilor pentru prejudiciul produs, în limita indemnizației de asigurare plătite de către Z lui Y. În această ipoteză, termenul de prescripție extinctivă a dreptului material la acțiune valorificat de către Z este:

a) de 3 ani, conform art. 2517 C. civ.;

b) de 2 ani, conform art. 2519 alin. (1) C. civ.;

c) de 2 ani, în aplicarea prin analogie a art. 2519 alin. (1) C. civ.

2. În urma unei probleme de sănătate a actorului care urma să joace rolul principal într-o piesă de la Teatrul Național, reprezentația, programată inițial pentru data de 01.02.2017, a fost amânată pentru data de 01.04.2017. X, care cumpărase bilet pentru o lojă de rangul I și care urma să plece din țară la sfârșitul lunii martie, intenționează să solicite rambursarea prețului plătit. În aceste condiții:

a) termenul legal de prescripție extinctivă a dreptului lui X este termenul general de 3 ani;

b) termenul legal de prescripție extinctivă a dreptului lui X este de un an;

c) termenul de prescripție extinctivă a dreptului lui X este de 4 luni, dacă s-a prevăzut astfel în condițiile contractuale ale organizatorului reprezentației, condiții acceptate expres de către X.

GRILE

1. Termenul de prescripție extinctivă a dreptului material la acțiunea în repararea prejudiciului cauzat printr-o faptă ilicită extracontractuală:

a) poate fi egal cu termenul de prescripție a răspunderii penale, dacă fapta ilicită constituie totodată o faptă sancționată de legea penală;

b) este întotdeauna de 3 ani, dreptul subiectiv valorificat fiind unul de creanță;

c) poate fi termenul general de prescripție extinctivă sau un termen special.

2. Este adevărată următoarea afirmație:

a) dreptul material la acțiunea în anularea unui act juridic este supus termenului general de prescripție de 3 ani;

b) dreptul material la acțiunea în executarea unei promisiuni de vânzare prin pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract este supus termenului de prescripție de 3 ani, dreptul primar exercitat fiind un drept de creanță;

c) dreptul material la acțiunea în revocarea unei donații pentru neexecutarea sarcinii este supus unui termen special de prescripție extinctivă de 3 ani.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Are importanță calificarea ca speciale a termenelor de prescripție anume prevăzute de lege pentru anumite drepturi materiale la acțiune, dar egale cu termenul general de 3 ani?
2. Enumerați termenele speciale de prescripție extinctivă reglementate în Cartea a VI-a a Codului civil („*Despre prescripția extinctivă, decădere și calculul termenelor*") și arătați în ce cazuri se aplică acestea.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri minispețe

1. a

Asigurătorul Z valorifică dreptul material la acțiune corespunzător dreptului de creanță care intră în conținutul raportului obligațional de răspundere civilă delictuală, drept dobândit de la asiguratul X prin subrogație personală [art. 2210 alin. (1) C. civ.]. În consecință, nefiind valorificat un drept din conținutul raporturilor de asigurare sau de reasigurare (care reprezintă doar o premisă a subrogației personale din speță), nu este aplicabil în mod direct art. 2519 alin. (1) C. civ., iar aplicarea acestei norme prin analogie nu este posibilă dat fiind caracterul său derogatoriu (art. 10 C. civ.).

2. b

Este aplicabil termenul (legal) special de prescripție prevăzut de art. 2521 alin. (1) C. civ. Clauza privind termenul de 4 luni este nulă absolut, încălcându-se limitele prevăzute de art. 2515 alin. (3) C. civ.

Răspunsuri grile

1. a, c

Conform art. 1394 C. civ., dacă fapta ilicită este una sancționată și de legea penală, iar termenul răspunderii penale este mai lung decât termenul care, potrivit legii civile, ar fi aplicabil prescripției dreptului material la acțiune, și această din urmă prescripție va fi supusă termenului de prescripție a răspunderii penale. Termenul general de 3 ani este aplicabil dreptului la acțiunea în răspundere civilă delictuală dacă legea nu prevede un termen special, existând numeroase cazuri de astfel de termene speciale [termenul de 10 ani în cazurile prevăzute de art. 2518 pct. 2 și 3 C. civ., termenul de 5 ani prevăzut de art. 10 alin. (1) din O.U.G. nr. 39/2017 pentru dreptul la acțiunea în repararea prejudiciului cauzat prin practici contrare regimului de dreptul concurenței etc.].

2. c

Conform art. 1027 alin. (3) C. civ., drepturile la acțiunile în executarea sarcinii și în revocarea donației pentru neexecutarea sarcinii sunt prescriptibile în termen de 3 ani, termen care, fiind anume prevăzut de lege pentru aceste drepturi materiale la acțiune, este unul special. Există acțiuni în anularea unor acte juridice pentru care legea prevede termene speciale de prescripție, e.g., acțiunile în anularea căsătoriei și a adopției (în ambele cazuri se aplică termene speciale de 6 luni), acțiunea în anularea contractului pentru leziune (supusă unui termen special de un an) etc. În fine, pentru dreptul material la acțiunea în pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract de vânzare, art. 1669 alin. (2) C. civ. prevede un termen special de prescripție, de 6 luni.

Fişa nr. 27	Cursul prescripţiei extinctive. Început. Suspendare

A. ÎNCEPUTUL PRESCRIPŢIEI EXTINCTIVE

Regula generală privind începutul prescripţiei extinctive:

! Ori de câte ori nu îşi găseşte aplicare o regulă specială, edictată pentru o anumită situaţie, se va aplica regula generală potrivit căreia *prescripţia începe să curgă de la data când titularul dreptului la acţiune a cunoscut sau, după împrejurări, trebuia să cunoască naşterea lui.*

Noul Cod civil reglementează o serie de **reguli (ipoteze) speciale** privind începutul cursului prescripţiei. Acestea urmează a se aplica cu prioritate în raport de regula generală.

ATENŢIE!

Reguli speciale pot fi instituite şi prin alte norme juridice.

Şi părţile pot modifica începutul termenelor de prescripţie extinctivă. Dacă clauza de modificare este valabilă, voinţa părţilor va prima în raport de regula specială/generală corespunzător aplicabilă.

a) Ipoteza dreptului la acţiunea în executarea obligaţiilor de a face şi a nu face

În cazul obligaţiilor contractuale de a da sau de a face, **regula** este aceea că prescripţia începe să curgă de la data când obligaţia devine exigibilă şi debitorul trebuia, astfel, să o execute.

În cazul în care dreptul este afectat de un **termen suspensiv**, prescripţia începe să curgă de la împlinirea termenului sau, după caz, de la data renunţării la beneficiul termenului stabilit exclusiv în favoarea creditorului. În măsura în care debitorul putea invoca legitim excepţia de neexecutare, atunci „el nu trebuia să execute obligaţia", cu consecinţa că prescripţia nu curge, chiar dacă termenul suspensiv convenit s-ar fi împlinit.

Dacă **termenul este extinctiv**, prescripţia curge potrivit regulii de mai sus, adică de când obligaţia este exigibilă şi debitorul trebuia să o execute.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dacă dreptul este afectat de o **condiție suspensivă**, prescripția începe să curgă de la data când s-a îndeplinit condiția. În cazul **condiției rezolutorii**, obligația este eficace imediat şi prescripția va curge potrivit regulii generale, adică de când este exigibilă şi debitorul trebuia să o execute.

ATENȚIE!

Noul Cod civil nu leagă începutul cursului prescripției de momentul la care creditorul a cunoscut sau trebuia să cunoască îndeplinirea condiției, cum ar fi fost în spiritul reglementării generale, ci chiar de momentul îndeplinirii condiției. Cu toate acestea, ca o supapă de siguranță, trebuie ținut cont de faptul că prescripția nu curge dacă debitorul ascunde, în mod deliberat, faptul îndeplinirii condiției [art. 2532 alin. (1) pct. 5 C. civ.].

b) Ipoteza dreptului la acțiunea în restituirea prestațiilor

Potrivit art. 2525 C. civ., prescripția dreptului la acțiune în restituirea prestațiilor făcute în temeiul unui act anulabil ori desființat pentru rezoluțiune sau altă cauză de ineficacitate începe să curgă de la *data rămânerii definitive a hotărârii* prin care s-a desființat actul ori, după caz, de la data la care *declarația de rezoluțiune sau reziliere a devenit irevocabilă.*

Regula de mai sus ține cont de faptul că prescripția nu poate curge înainte de naşterea dreptului la restituirea prestațiilor (care nu poate fi anterior momentului desființării actului).

ATENȚIE!

Deşi textul este conceput general, pentru orice cauze de ineficacitate ale actului juridic civil, el pare să intenționeze excluderea nulității absolute, caz în care s-ar aplica regula generală a începutului cursului prescripției. Chestiunea este însă controversată, soluția avansată mai sus fiind tributară concepției potrivit cu care nulitatea absolută ar produce efecte de drept.

c) Ipoteza dreptului la acțiunea în executarea prestațiilor succesive

Când este vorba de prestații succesive, prescripția dreptului la acțiune începe să curgă de la data la care fiecare prestație devine exigibilă, iar dacă prestațiile alcătuiesc un tot unitar, de la data la care ultima prestație devine exigibilă.

N.B. Atunci când prestațiile sunt succesive şi nu alcătuiesc un tot unitar, suntem în prezența *mai multor prescripții* [art. 2503 alin. (3) C. civ.]!

ATENȚIE!

A nu se confunda executarea succesivă a unei obligații cu contractul cu executare succesivă (cum este contractul de locațiune). Executarea fracționată poate fi o *modalitate de executare* a unui contract cu executare, altminteri, *uno ictu*. Spre exemplu, contractul de vânzare este un contract cu executare *uno ictu*, dar plata prețului poate fi fracționată, fără ca asta să contrazică cu nimic caracterul unitar al prețului, pentru că acesta se datorează (în întregime) pentru un bun, privit indivizibil. În cazul locațiunii, asigurarea folosinței lucrului se face pe unitatea de timp și fiecărei unități de timp îi corespunde în mod natural o chirie.

d) Ipoteza dreptului la acțiunea în materia asigurărilor

În cazul asigurării contractuale, prescripția începe să curgă de la expirarea termenelor prevăzute de lege ori stabilite de părți pentru plata primei de asigurare, respectiv pentru plata indemnizației sau, după caz, a despăgubirilor datorate de asigurător.

e) Ipoteza dreptului la acțiunea în repararea pagubei cauzate printr-o faptă ilicită și a cazurilor asimilate

Prescripția dreptului la acțiune în repararea unei pagube care a fost cauzată printr-o faptă ilicită începe să curgă de la data când păgubitul *a cunoscut în mod efectiv (moment subiectiv) sau trebuia să cunoască (moment obiectiv) atât paguba, cât și pe cel care răspunde de ea*. Spre exemplu, prescripția împotriva victimei minore începe să curgă la data la care ocrotitorul său legal a cunoscut sau trebuia să cunoască paguba și pe cel care răspunde de ea.

Această regulă se aplică, *în mod corespunzător*, și în cazul acțiunii în restituire întemeiate pe îmbogățirea fără justă cauză, plata nedatorată și gestiunea de afaceri.

f) Ipoteza dreptului la acțiunea în anularea actului juridic

Trebuie distins între:

I. Ipoteza în care **anularea se invocă de un terț**, caz în care prescripția începe să curgă, dacă prin lege nu se dispune altfel, de la data când terțul a cunoscut existența cauzei de nulitate.

ATENȚIE!

Nulitatea relativă nu se invocă numai de către **partea** interesată (situația preponderent statistică), ci de către ***persoana*** (parte sau terț) *al cărei interes este ocrotit de către norma încălcată la încheierea actului* [art. 1248 alin. (3) C. civ.].

UAIC IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II. Anularea se invocă de către o persoană care este **parte** la actul juridic civil, caz în care trebuie distins între o situație regulă şi mai multe excepții:

a) **Regula:**

de la împlinirea unui *moment subiectiv*: ziua când cel îndreptățit, reprezentantul său legal ori cel chemat de lege să îi încuviințeze sau să îi autorizeze actele a cunoscut cauza anulării;

de la împlinirea unui *moment obiectiv*: nu mai târziu de împlinirea a 18 luni din ziua încheierii actului juridic.

b) **Excepții prevăzute de art. 2529 C. civ.:**

în caz de violență, din ziua când aceasta a încetat;

în cazul dolului, din ziua când a fost descoperit.

ATENȚIE!

Prin norme speciale se pot stabili şi alte excepții. Prescripția anulării pentru leziune curge de la data încheierii actului [art. 1223 alin. (1) C. civ.].

B. SUSPENDAREA PRESCRIPŢIEI EXTINCTIVE

Noțiune	Prin suspendarea prescripției extinctive se înțelege acea modificare a cursului acesteia ce constă în oprirea (sau amânarea începerii) de drept a curgerii termenului de prescripție, pe timpul cât durează situațiile, limitativ prevăzute de lege, care îl pun în imposibilitate de a acționa pe titularul dreptului la acțiune.

Rațiunea acestei instituții este dată de caracterul sancționator al prescripției. În cazurile legale de suspendare a prescripției, sancțiunea ar apărea ca nejustificată.

Cauzele de suspendare a cursului prescripției extinctive prezintă următoarele caractere juridice:

- sunt *legale*, în sensul că ele *sunt stabilite* numai prin lege;
- sunt *limitative*, ceea ce înseamnă că ele sunt de strictă interpretare şi aplicare, nefiind susceptibile de aplicare prin analogie.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ATENȚIE!

Părțile pot *modifica*, dacă lege nu prevede altfel, cauzele de suspendare a prescripției. A nu se confunda *modificarea cu înlăturarea unei cauze de suspendare*, convenție care nu este permisă [art. 2515 alin. (3) C. civ.].

Cauzele de suspendare:

1. între soți, cât timp durează căsătoria și nu sunt separați în fapt;
2. între părinți, tutore sau curator și cei lipsiți de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă ori între curatori și cei pe care îi reprezintă, cât timp durează ocrotirea și socotelile nu au fost date și aprobate;
3. între orice persoană care, în temeiul legii, al unei hotărâri judecătorești sau al unui act juridic, administrează bunurile altora și cei ale căror bunuri sunt astfel administrate, cât timp administrarea nu a încetat și socotelile nu au fost date și aprobate;
4. în cazul celui lipsit de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, cât timp nu are reprezentant sau ocrotitor legal, în afară de cazurile în care există o dispoziție legală contrară;
5. cât timp debitorul, în mod deliberat, ascunde creditorului existența datoriei sau exigibilitatea acesteia.

Textul citat face aplicația principiului *fraus omnia corrumpit* în materie de prescripție. Suspendarea prescripției operează cât timp debitorul ascunde (ori sustrage), în mod deliberat, înscrisul constatator al creanței sau, după caz, exigibilitatea acesteia (de exemplu, faptul existenței sau modificării termenului de plată ori renunțarea la beneficiul termenului de către autorul creditorului actual);

6. pe întreaga durată a negocierilor purtate în scopul rezolvării pe cale amiabilă a neînțelegerilor dintre părți, însă numai dacă acestea au fost ținute în ultimele 6 luni înainte de expirarea termenului de prescripție.

Legiuitorul a vrut ca părțile să poarte negocieri cu bună-credință și, în caz de eșec, după un interval rezonabil de timp, partea interesată să aibă un timp suficient de lung pentru a acționa în justiție;

7. în cazul în care cel îndreptățit la acțiune trebuie sau poate, potrivit legii ori contractului, să folosească o anumită procedură prealabilă, cum sunt reclamația administrativă, încercarea de împăcare sau altele asemenea, cât timp nu a cunoscut și nici nu trebuia să cunoască rezultatul acelei proceduri, însă nu mai mult de 3 luni de la declanșarea procedurii, dacă prin lege sau contract nu s-a stabilit un alt termen.

Trebuie subliniat că *textul nu privește doar procedurile prealabile reglementate de lege*, ci și pe cele instituite de părți, pe cale convențională;

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

8. în cazul în care titularul dreptului sau cel care l-a încălcat face parte din forţele armate ale României, cât timp acestea se află în stare de mobilizare sau de război. Sunt avute în vedere şi persoanele civile care se găsesc în forţele armate pentru raţiuni de serviciu impuse de necesităţile războiului;
9. în cazul în care cel împotriva căruia curge sau ar urma să curgă prescripţia este împiedicat de un caz de forţă majoră să facă acte de întrerupere, cât timp nu a încetat această împiedicare; forţa majoră, când este temporară, nu constituie o cauză de suspendare a prescripţiei decât dacă survine în ultimele 6 luni înainte de expirarea termenului de prescripţie.

Forţa majoră este definită de art. 1351 alin. (2) C. civ. ca fiind „orice eveniment extern, imprevizibil, absolut invincibil şi inevitabil".

ATENŢIE!

Legea poate stabili şi alte cazuri speciale de suspendare. Spre exemplu, **în materie succesorală**, potrivit art. 2533 C. civ., prescripţia nu curge contra creditorilor defunctului în privinţa creanţelor pe care aceştia le au asupra moştenirii, cât timp aceasta nu a fost acceptată de către succesibili ori, în lipsa acceptării, cât timp nu a fost numit un curator care să îi reprezinte.

Efectele suspendării prescripţiei:

Există un efect *general* şi unul *special* al suspendării prescripţiei. Ele se produc, ca regulă, în mod relativ, adică doar între creditorul şi debitorul vizaţi de cauza de suspendare.

Efectul general

- Dacă **prescripţia nu a început să curgă**, efectul apariţiei unei cauze de suspendare este *amânarea* începutului cursului prescripţiei.
- Dacă **prescripţia a început să curgă**, efectul apariţiei unei cauze de suspendare este oprirea curgerii acesteia.
- **De la data când cauza de suspendare a încetat**, prescripţia îşi reia cursul, socotindu-se pentru împlinirea termenului şi timpul scurs înainte de suspendare.

Efectul special

Prescripţia nu se va împlini mai înainte de expirarea unui termen de 6 luni de la data când suspendarea a încetat, cu excepţia prescripţiilor de 6 luni sau mai scurte, care nu se vor împlini decât după expirarea unui termen de o lună de la încetarea suspendării.

ATENȚIE!

Prescripția *nu se prelungește automat cu 6 luni/o lună*, ci *cu **cel mult** 6 luni/o lună*, pentru că regula este aceea că *nu se va mai împlini mai devreme* de 6 luni/o lună.

Relativitatea efectelor prescripției

Regula este aceea că suspendarea prescripției poate fi invocată numai de către partea care a fost împiedicată să facă acte de întrerupere, afară de cazul în care prin lege se dispune altfel.

Ca *excepție* însă, suspendarea prescripției față de debitorul principal ori față de fideiusor produce efecte în privința amândurora.

JURISPRUDENȚĂ

1. Dreptul la acțiune nu trebuie analizat *in abstracto* sau mecanic, ci aplicat la specificul cauzei, el trebuie să fie efectiv, instanța trebuind să aibă garanția că, la data pe care o are în vedere ca moment de debut al prescripției, creditorul obligației cunoaște nu numai suma ce i se datorează, ci și persoana care i-o datorează, așadar, are reprezentarea întregului raport juridic obligațional.
În cazul în care un contract de cesiune de creanță prin care debitorul dintr-un contract de depozit novat în contract de vânzare-cumpărare și-a substituit un alt debitor este constatat nul, dreptul la acțiune al vânzătorului împotriva debitorului din contractul inițial începe să curgă la data când hotărârea de constatare a nulității contractului de cesiune de creanță a rămas irevocabilă, întrucât abia la acel moment, urmare a producerii efectului retroactiv al nulității, a devenit evident că debitorul este cumpărătorul din contractul de vânzare-cumpărare, iar nu debitorul cedat (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 3214 din 23 octombrie 2014).

2. Locatorul care la momentul încheierii contractului de leasing imobiliar cu clauză irevocabilă de vânzare avea cunoștință despre cererea de restituire în natură a imobilului obiect al acestui contract nu se poate prevala de dispozițiile clauzelor contractuale privind forța majoră, în condițiile în care restituirea în natură a imobilului către foștii proprietari era previzibilă, având în vedere dispozițiile Legii nr. 10/2001, care consacră caracterul prioritar al restituirii în natură (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 2000 din 24 noiembrie 2016).

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Potrivit dispozițiilor art. 40 din Legea nr. 85/2006, deschiderea procedurii suspendă orice termene de prescripție a acțiunilor prevăzute la art. 36 din aceeași lege, legiuitorul menționând expres în cuprinsul art. 36 că de la deschiderea procedurii se suspendă de drept toate acțiunile judiciare, extrajudiciare sau măsurile de executare silită pentru realizarea creanțelor asupra debitorului sau bunurilor sale, cu excepția acțiunilor exercitate în cadrul unui proces penal. Suspendarea termenului de prescripție la data deschiderii procedurii de insolvență operează numai față de creditorii care dețin creanțe asupra debitorului aflat în insolvență, iar nu și pentru creanțele pe care le are debitorul aflat în insolvență în raport cu debitorii săi (...) (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 3299 din 28 octombrie 2014).

SPEȚE

1. În data de 01.02.2012, Primus și Secundus au încheiat un contract prin care Primus s-a obligat să îi vândă lui Secundus o casă de vacanță din Sinaia la data de 01.06.2012, iar Secundus s-a obligat să cumpere casa de vacanță pentru un preț de 200.000 de lei. Nu s-a făcut vreo înscriere în cartea funciară ca urmare a contractului din 01.02.2012.

În data de 01.04.2012, Primus a fost contactat de Tertius, un investitor interesat de realizarea unui parc agroturistic și dispus, prin urmare, să îi plătească lui Primus un preț de 300.000 de lei pentru aceeași casă de vacanță. La 05.04.2012, Primus și Tertius au încheiat contractul de vânzare, în care a fost introdusă însă, la inițiativa lui Primus, și o clauză în sensul că Tertius cunoaște și acceptă că imobilul fusese promis spre vânzare către Secundus. Printr-o altă clauză s-a prevăzut că termenul de prescripție pentru orice acțiune care ar tinde la ineficacitatea contractului, indiferent că este formulată de o parte sau de un terț, va fi de 1 an.

La 01.06.2012, fiind în pregătiri pentru cumpărarea imobilului, Secundus a obținut un extras de carte funciară. În acest extras era indicată calitatea de proprietar a lui Tertius, ca urmare a contractului din 05.04.2012. În aceste condiții, după obținerea de consultații juridice, la 01.12.2013, Secundus a inițiat negocieri cu Primus și cu Tertius, negocieri eșuate la 01.02.2014. La 01.01.2015, a început o nouă rundă de negocieri, eșuată la 01.03.2015. La 15.08.2015, Secundus i-a chemat în judecată pe Primus și pe Tertius, cerând anularea contractului dintre aceștia.

Prin întâmpinare, Primus și Tertius au arătat că:

a) Secundus, în calitate de terț față de contractul din 05.04.2012, nu poate cere anularea acestuia (nu are calitate procesuală activă), acesta fiind un drept rezervat părților.

b) Secundus nu poate cere anularea (nu are calitate procesuală activă) pentru că lui Tertius nu îi este opozabil contractul din 01.02.2012.

c) Chiar dacă Secundus ar putea cere anularea, prescripția s-a împlinit într-un an de la data încheierii contractului dintre Primus și Tertius (*i.e.* 05.04.2013).

d) Chiar dacă s-ar aplica termenul de 3 ani, prescripția s-a împlinit la 01.06.2015.

Prin răspunsul său la întâmpinare, Secundus a arătat că:

a) Are dreptul de a cere anularea chiar dacă este terț.

b) Contractul din 01.02.2012 îi este opozabil lui Primus.

c) Se aplică termenul de prescripție de 3 ani.

d) Cursul prescripției a fost suspendat timp de 4 luni (01.12.2013-01.02.2014 și 01.01.2015-01.03.2015).

2. La data de 01.04.2012, A împrumută suma de 100.000 lei lui B, contractul conținând următoarele clauze:

- dobânda aplicabilă este de 1% pe lună, plătibilă la sfârșitul fiecărei luni;
- suma principală va fi restituită într-o singură tranșă pe data de 01.03.2014;
- în cazul în care suma principală nu va fi plătită la scadență, dobânda de 1% va continua să curgă până la achitarea integrală a datoriei;
- termenul de prescripție extinctivă pentru orice acțiune a lui A pentru executarea contractului va începe să curgă la 1 an de la data scadenței.

La data de 01.04.2013, A și B se căsătoresc, motiv pentru care A nu mai aduce în discuție problema restituirii împrumutului. Ulterior, din cauza neînțelegerilor conjugale, A introduce o cerere de divorț, căsătoria fiind desfăcută pe data de 01.04.2015.

În raport cu noua situație de fapt, A decide să pretindă restituirea sumelor datorate de către B, motiv pentru care A introduce la data de 02.03.2016 o cerere de chemare în judecată împotriva acestuia, solicitând obligarea lui la plata tuturor sumelor datorate. B se apără invocând prescripția extinctivă, iar A învederează instanței că, potrivit prevederilor contractului de împrumut, care constituie „legea părților", termenul de prescripție nu a început să curgă în cauză decât la data de 01.03.2015. B arată că o astfel de convenție nu este valabilă.

- Analizați pe rând susținerile părților.
- Analizați momentul începutului cursului prescripției și eventualele incidente care ar afecta cursul prescripției.

3. La data de 01.04.2012, Dana Vulpescu vinde și predă lui Ion Ursulescu un autoturism nou marca Toyota Auris, în cartea tehnică a autoturismului prevăzându-se un consum în regim „în oraș" de 9%. Părțile convin ca orice acțiune derivată din executarea contractului să se prescrie în termen de 1 an.

La data de 01.05.2013, dl Ursulescu observă că autoturismul începe să consume excesiv (circa 25% în regim „în oraș") și la 15.04.2014 cheamă în judecată pe vânzătoare, solicitând despăgubiri. Doamna Vulpescu invocă prescripția.

Ce trebuie sa decidă instanța cu privire la excepția prescripției?

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. La data de 01.04.2012, minorul AA, în vârstă de 16 ani şi o zi, profitând de faptul că părinţii săi sunt plecaţi în Spania pentru 2 luni, încheie cu BB un contract de vânzare a echipamentelor audio. La data de 02.12.2013, părinţii lui AA, plecaţi în Spania la lucru, decedează într-un accident de circulaţie, iar la data de 01.02.2014 lui AA i se desemnează tutore pe C. La data de 01.03.2014, C află de cele două contracte încheiate de către AA şi notifică pe BB la data de 12.03.2014 să plătească de urgenţă preţul echipamentelor audio în valoare de 6.000 de lei, dar acesta achită a doua zi doar suma de 1.000 lei. C nu a introdus o acţiune în anularea contractului, deşi consiliul de familie s-a întrunit şi a votat în acest sens la data de 10.03.2014, pretextând lipsa de timp, dar l-a sfătuit pe AA să o facă el însuşi. La data de 03.10.2015, AA introduce o acţiune în anularea celor două contracte, arătând că la data încheierii lor era minor. BB, prin întâmpinare, invocă prescripţia. AA se apără arătând că prescripţia nu a început să curgă imediat după încheierea contractului întrucât era lipsit de ocrotitor legal şi că oricum prin plata parţială făcută prescripţia s-a suspendat.

Analizaţi cursul prescripţiei, identificând toate elementele lui relevante.

5. La 01.01.2012, A încheie cu B un contract de vânzare-cumpărare sub condiţia rezolutorie a naşterii unui fiu al vânzătorului A în decurs de 5 ani de la data încheierii contractului. Având în vedere că B nu a achitat preţul vânzării în termenul de o lună prevăzut în contract, la data de 01.01.2018, A îl cheamă în judecată pe B solicitând obligarea acestuia la plata preţului. B formulează o întâmpinare, prin care solicită respingerea acţiunii lui A, întrucât a operat termenul de prescripţie extinctivă prevăzut de lege, precum şi o cerere reconvenţională prin care solicită obligarea lui A la predarea bunului vândut, care, de la data încheierii contractului, s-a aflat în permanenţă în posesia lui A, acesta neexecutându-şi obligaţia de predare, pe care părţile au convenit-o a avea loc în termen de 2 luni de la data încheierii contractului.

În raport cu susţinerile din întâmpinarea depusă de B, A învederează instanţei că termenul de prescripţie în cazul drepturilor afectate de o condiţie începe să curgă numai de la data împlinirii condiţiei. În ceea ce priveşte cererea reconvenţională a lui B, A solicită ca, în măsura în care va respinge cererea principală ca prescrisă, să respingă şi cererea reconvenţională ca prescrisă.

Ce decide instanţa privitor la excepţiile prescripţiei invocate de către părţi şi de ce?

6. La data de 01.04.2012, Ion Ursulescu vinde Anei Vulpescu un autoturism cu plata preţului în 12 rate lunare de câte 1.000 lei, plătibile în data de 2 a fiecărei luni. Părţile convin ca termenul de prescripţie pentru plata preţului să fie de 9 luni. La data de 02.03.2014, Ion Ursulescu, întors de 2 luni dintr-o călătorie în Africa, programată cu mult timp înainte şi începută la data de 01.12.2012, solicită plata întregului preţ, neachitat de cumpărătoare. Ana Vulpescu invocă prescripţia, iar vânzătorul se apără arătând că aceasta a fost suspendată, întrucât pe timpul cât a fost plecat în Africa nu a putut se ocupe de executarea contractului. Cumpărătoarea arată în replică faptul că aşa-zisa cauză de suspendare nu a intervenit în ultimele 6 luni ale termenului de prescripţie decât pentru câteva rate ale preţului, exigibile la început şi oricum vânzătorul a lăsat să treacă prea mult timp după întoarcere.

Analizaţi susţinerile părţilor, cursul prescripţiei şi arătaţi ce ar trebuie să decidă instanţa.

MINISPEȚE

1. Ion Ursulescu împrumută la data de 01.04.2014 fermecătoarei Ana Vulpescu suma de 100.000 lei, părțile convenind ca restituirea să se facă pe data 01.05.2014, la o cafea. Cei doi se întâlnesc la cafenea la data stabilită, dar, pentru că se îndrăgostesc nebunește unul de celălalt, uită complet de plată. De altfel, cei doi se și căsătoresc la data de 01.01.2017. Domnul Ursulescu află însă, la data de 25.03.2018, că soția sa a împrumutat 100.000 lei de la un anume Remus Gâscan, cu care aceasta a și fixat o întâlnire la cafea pe data de 01.04.2018. În aceste condiții, cei doi divorțează amiabil la data de 30.03.2018, de îndată ce bărbatul îi propune aceasta soției sale. Întrucât căsătoria îl epuizase financiar pe Ion Ursulescu, acesta o acționează pe fosta sa soție în judecată pentru restituirea împrumutului. Când se împlinește termenul de prescripție al acestei acțiuni?

a) la data de 01.05.2017, termenul de 3 ani curgând de la scadența împrumutului;

b) la data de 30.08.2018, pentru că prescripția a fost suspendată;

c) la data de 30.09.2018 (trebuie să fim generoși cu Ion Ursulescu, a trecut prin multe...).

2. La data de 01.04.2014, A îi vinde lui B construcția edificată pe terenul situat în str. Toamnei nr. 2. Prin același act, A și B încheie un antecontract de vânzare a terenului aferent construcției, de îndată ce va obține certificat de atestare a dreptului de proprietate de la Ministerul Industriilor, avertizându-l însă că procedura este anevoioasă și va dura probabil 4-5 ani, ca să nu mai vorbim de faptul că rezultatul însuși este incert, ministrul putând să refuze emiterea titlului de proprietate. La data de 01.05.2014, A primește titlul de proprietate de la Ministerul Industriilor. La data de 01.06.2014, A îi predă lui B, conform convenției, construcția și terenul aferent, spunându-i că cel mai probabil nu va obține certificat de atestare a proprietății și, în orice caz, nu îi va mai vinde terenul la prețul stabilit, întrucât timpul a trecut și prețurile au crescut. La data de 01.02.2016, B află întâmplător că A a primit titlu de proprietate, întâlnindu-se cu reprezentantul convențional al acestuia la registratura cărții funciare, unde A tocmai ridica încheierea de intabulare a dreptului de proprietate asupra terenului menționat mai sus, pronunțată în aceeași zi. Văzând refuzul lui A de a-i vinde terenul, conform promisiunii, B solicită instanței la 01.07.2016 pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract de vânzare. Văzând datele speței, indicați răspunsul corect:

a) prescripția a început să curgă la data de 01.05.2014;

b) prescripția a început să curgă la data de 01.06.2014;

c) prescripția a început să curgă la data de 01.02.2016.

3. La data de 01.04.2014, Dan Ursulescu îi vinde Anei Vulpescu autoturismul său marca Ford Escort. Părțile convin ca predarea să aibă loc la data de 01.05.2014 și plata prețului la data de 01.06.2014. Cumpărătoarea cere vânzătorului să agreeze ca orice acțiune în executarea contractului să se prescrie într-un termen de 1 an și acesta acceptă. La data de 01.07.2014, Dan merge acasă la Ana pentru a cere plata prețului, dar pentru că Ana îi reproșează nepredarea mașinii, nu mai aduce

vorba despre asta; la sfârşitul întâlnirii predă însă autoturismul cumpărătoarei. La data de 15.06.2015, vânzătorul cheamă în judecată cumpărătoarea, cerând plata preţului. Ana Vulpescu invocă prescripţia. Termenul începe să curgă:

a) la data de 01.04.2014;

b) la data de 01.06.2014;

c) la data de 01.07.2014.

GRILE

1. Dacă A este titularul unui drept de preempţiune pentru încălcarea căruia legea prevede sancţiunea anulabilităţii, iar acest drept de preempţiune este încălcat prin încheierea contractului dintre B şi C, atunci:

a) prescripţia dreptului lui A de a cere anularea contractului dintre B şi C începe să curgă cel mai târziu la împlinirea unui termen de 18 luni de la încheierea contractului;

b) nu se pune problema prescripţiei extinctive, deoarece A, în calitate de terţ, nu are dreptul de a cere anularea contractului;

c) prescripţia dreptului lui A de a cere anularea contractului va începe să curgă la 5 ani după încheierea contractului, dacă acesta este momentul în care A a cunoscut încheierea contractului.

2. În cazul acţiunii în anularea unui act juridic:

a) termenul de prescripţie curge de la data la care persoana protejată prin norma juridică încălcată a cunoscut sau trebuia să cunoască naşterea dreptului său la acţiune;

b) termenul de prescripţie este de 18 luni;

c) prescripţia curge între părţile actului cel mai târziu de la data împlinirii a 18 luni de la data încheierii actului.

3. Prescripţia începe să curgă:

a) în cazul dolului, la data încetării inducerii în eroare;

b) în cazul cauzei ilicite, la data cunoaşterii efective de către reclamant a caracterului ilicit al cauzei;

c) de la data la care cel care a sărăcit fără justă cauză a cunoscut sau trebuia să cunoască micşorarea patrimoniului său şi pe cel al cărui patrimoniu s-a mărit, urmare a aceleiaşi împrejurări care a generat sărăcirea sa.

4. Există reguli speciale referitoare la începutul prescripţiei privind:

a) acţiunea subrogatorie;

b) acţiunea în constatare;

c) acţiunea revocatorie.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

5. Care dintre afirmațiile următoare sunt corecte?

a) prescripția se suspendă pe toată durata negocierilor dintre părți, indiferent de data purtării acestora;

b) prescripția se suspendă numai dacă negocierile dintre părți au fost purtate în ultimele 6 luni ale termenului de prescripție;

c) negocierile dintre părți suspendă prescripția cel mult 3 luni, dacă în contract nu s-a prevăzut un alt termen.

6. Efectul special al suspendării prescripției extinctive:

a) se produce la cererea persoanei interesate;

b) în cazul prescripțiilor de 6 luni, prorogă împlinirea termenului de prescripție după expirarea unui termen de 6 luni de la încetarea suspendării;

c) nu se aplică atunci când a rămas mai mult de o lună până la împlinirea termenului de prescripție, dacă acesta este de 6 luni.

7. Termenul de garanție are semnificația:

a) momentului până la care creditorul obligației de garanție poate introduce acțiunea în garanție;

b) viciile trebuie cunoscute;

c) momentului de la care cel mai târziu începe să curgă prescripția răspunderii pentru vicii.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Care sunt regulile începutului cursului prescripției în materia acțiunii în anulare?
2. Când începe să curgă termenul de prescripție pentru restituirea prestațiilor în cazul desființării unui contract pentru imposibilitate fortuită de executare totală și definitivă?
3. Când începe să curgă prescripția în cazul dreptului afectat de condiție?
4. Ce este forța majoră și ce efect are ea asupra cursului prescripției extinctive?
5. Ce este efectul special al suspendării cursului prescripției extinctive?

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri minispețe

1. c
2. c
3. c

Răspunsuri grile

1. c
2. c
3. c
4. c
5. b
6. c
7. c

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 28 | Cursul prescripţiei extinctive. Întrerupere

Noţiune	Modificarea cursului prescripţiei extinctive, prin înlăturarea termenului prescripţiei scurs înainte de apariţia unei cauze întreruptive şi începerea curgerii unui nou termen de prescripţie.

Intervine fie în situaţia încetării stării de pasivitate a titularului dreptului, fie în cazul abandonării împotrivirii faţă de titularul dreptului, din partea celui în folosul căruia curge prescripţia.

Se produce în intervalul delimitat de data începerii curgerii prescripţiei şi data la care aceasta se împlineşte.

! OBSERVAŢIE:

Prin extensie, se atribuie efect întreruptiv şi unor împrejurări survenite după împlinirea termenului de prescripţie, constând în recunoaşterea dreptului prin act scris, respectiv în constituirea de garanţii – art. 2506 alin. (4) şi art. 2510 alin. (1) C. civ.

Cauzele de întrerupere a cursului prescripţiei

- sunt enumerate enunţiativ de Codul civil, lista putând fi completată cu alte cazuri prevăzute în legi speciale;
- prin convenţie, părţile nu pot institui alte cauze de întrerupere, dar le pot modifica pe cele legale.

Cursul prescripţiei este întrerupt în cazurile prevăzute de art. 2537 C. civ.:

a) **Prin recunoaşterea dreptului** a cărui acţiune se prescrie, făcută de cel în folosul căruia curge prescripţia, în următoarele condiţii:
   - printr-un act voluntar de executare sau în orice alt mod din care rezultă neechivoc această intenţie;
   - printr-un act unilateral sau convenţional – art. 2538 alin. (1) C. civ.;
   - printr-o manifestare de voinţă expresă, exteriorizată într-o declaraţie, scrisă sau verbală;

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- printr-o manifestare de voinţă tacită, dar neîndoielnică, rezultând din:
  - operaţiuni privind creanţa pretinsă, cum ar fi: achitarea parţială a datoriei; plata dobânzilor; solicitarea unui nou termen de plată; realizarea unei oferte reale de plată, chiar neurmată de consemnarea datoriei – art. 2538 alin. (2) C. civ.;
  - operaţiuni privind bunul reclamat, cum ar fi: lăsarea bunului transmis în baza unui act desfiinţat în posesia debitorului – art. 2538 alin. (3) C. civ. – sau în baza unui antecontract;
- de către o persoană cu capacitate de exerciţiu deplină, dată în cunoştinţă de cauză şi neafectată de modalităţi.

b) **Prin introducerea unei cereri** de chemare în judecată ori de arbitrare; de înscriere a creanţei la masa credală în cadrul procedurii insolvenţei; de intervenţie în cadrul urmăririi silite pornite de alţi creditori – art. 2539 C. civ. –, care să întrunească următoarele condiţii:
- să se refere expres la acea datorie a debitorului;
- să fie introdusă în faţa unui organ cu atribuţii jurisdicţionale, chiar necompetent, cu condiţia să-şi fi declinat ulterior competenţa – alin. (1);
- să îndeplinească condiţiile minime stabilite de lege pentru cererile de chemare în judecată, chiar dacă este nulă pentru lipsă de formă;
- să fie efectivă, să nu fi intervenit renunţarea sau perimarea;
- să fie admisă printr-o hotărâre definitivă, să nu fi fost respinsă ori anulată – alin. (2);

! OBSERVAŢIE:

Dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data când hotărârea de respingere sau de anulare a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripţia este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată sau de arbitrare precedentă, cu condiţia ca noua cerere să fie admisă.

- dreptul de a cere executarea silită să nu se fi prescris – alin. (3).

! OBSERVAŢIE:

Dacă dreptul de a obţine obligarea pârâtului este imprescriptibil sau nu s-a prescris încă, reclamantul va putea să formuleze o nouă cerere de chemare în judecată ori de arbitrare, fără a se putea opune excepţia autorităţii de lucru judecat.

c) **Prin invocarea, pe cale de excepție**, a dreptului a cărui acțiune se prescrie, în cadrul apărării formulate prin întâmpinare de către pârât pentru a respinge pretențiile reclamantului.

d) **Prin constituirea ca parte civilă** pe parcursul urmăririi penale sau în fața instanței de judecată, până la începerea cercetării judecătorești; în cazul în care despăgubirile se acordă, potrivit legii, din oficiu, *începerea urmăririi penale* întrerupe cursul prescripției, chiar dacă nu a avut loc constituirea ca parte civilă.

e) **Prin punerea în întârziere** a celui în folosul căruia curge prescripția, în următoarele condiții:

- s-a emis o notificare cu confirmare de primire – art. 1521-1523 C. civ. – sau prin somație de plată;
- a fost urmată de chemarea în judecată în termen de 6 luni – art. 2540 C. civ.

Efectele întreruperii cursului prescripției

1. **Anterior apariției cauzei de întrerupere**, prescripția începută este ștearsă, adică înlăturată total – *efect extinctiv* – art. 2541 alin. (1) C. civ. –, diferențiat în funcție de cauze de întrerupere:
   - în cazul *recunoașterii dreptului*, prescripția cursă până la acel moment este ștearsă instantaneu și definitiv, datorită caracterului irevocabil al recunoașterii – art. 2541 alin. (3) C. civ.;
   - în cazul *introducerii unei cereri de chemare în judecată sau arbitrare*, efectul extinctiv se produce de la data introducerii cererii, sub condiția admiterii ei prin hotărâre definitivă și irevocabilă, urmată de punerea în executare în termenul de prescripție – art. 2541 alin. (4) C. civ.

! OBSERVAȚII:

Dacă cererea este introdusă la o instanță necompetentă, prescripția se întrerupe de la data introducerii acțiunii, și nu de la data sesizării instanței competente, ca efect al declinării competenței.

Dacă cererea este respinsă, efectul întreruptiv se conservă numai dacă în termen de 6 luni se formulează o nouă cerere de chemare în judecată ce va fi admisă prin hotărâre definitivă.

   - în cazul *intervenției făcute în procedura insolvenței sau a urmăririi silite*, întreruperea prescripției vechi se realizează la data intervenției – art. 2541 alin. (5) C. civ.;

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- în cazul *constituirii de parte civilă sau al începerii urmăririi penale*, după caz, întreruperea operează până la comunicarea ordonanței de clasare, a ordonanței de suspendare a urmăririi penale ori a hotărârii de suspendare a judecății sau până la pronunțarea hotărârii definitive a instanței penale; dacă repararea pagubei se acordă, potrivit legii, din oficiu, întreruperea operează până la data când cel împotriva căruia a început să curgă prescripția a cunoscut sau trebuia să cunoască hotărârea definitivă a instanței penale prin care ar fi trebuit să se stabilească despăgubirea – art. 2541 alin. (6) C. civ.;
- în cazul *punerii în întârziere*, efectul extinctiv se produce de la data expedierii notificării prin executor judecătoresc sau prin orice alt mijloc care asigură dovada comunicării, condiționat de introducerea cererii de chemare în judecată în termen de 6 luni de la această dată.

2. **Posterior întreruperii**, începe să curgă o nouă prescripție cu o durată integrală – *efect constitutiv* –, a cărei natură diferă în funcție de cauze de întrerupere:
   - în cazul *recunoaşterii dreptului*, se declanşează o nouă prescripție *de acelaşi fel* cu cea înlăturată, deci tot o prescripție a dreptului material la acțiunea condamnatorie;
     - efectul extinctiv şi cel constitutiv al prescripției se produc simultan şi instantaneu, odată cu efectuarea recunoaşterii – art. 2541 alin. (3) C. civ.;
     - prin recunoaşterea dreptului principal de creanță se întrerupe şi prescripția referitoare la drepturile accesorii (dobânzi, penalități);
     - prin renunțarea la *beneficiul termenului*, se produc efecte similare ca în cazul recunoaşterii dreptului – art. 2510 C. civ.;
   - în cazul *introducerii unei cereri de chemare în judecată* sau *arbitrare*, se declanşează o prescripție de *altă natură – a dreptului de a obține executarea silită*;
     - noua prescripție începe să curgă de *la data rămânerii definitive a hotărârii* de admitere a acțiunii condamnatorii;

! OBSERVAȚII:

Dacă dreptul de a obține executarea silită s-a prescris, *efectul extinctiv al întreruperii va dispărea cu efect retroactiv* – art. 2541 alin. (4) C. civ.

O nouă cerere de chemare în judecată în vederea obținerii unui nou titlu executoriu va putea fi introdusă numai dacă acțiunea condamnatorie este imprescriptibilă ori nu s-a prescris.

- prin introducerea unei cereri de chemare în judecată pentru recuperarea creanței principale nu se întrerupe şi prescripția pentru plata accesoriilor (dobânzi, penalități);

- prin introducerea unei cereri pentru plata dobânzilor se întrerupe cursul prescripției pentru plata capitalului;

➥ în cazul *intervenției făcute în procedura insolvenței* sau a *urmăririi silite*, se declanșează o prescripție *de aceeași natură* cu cea întreruptă – a dreptului de a obține executarea silită;

- noua prescripție începe să curgă de la data de la care există din nou posibilitatea legală de valorificare a creanței rămase neacoperite – art. 2541 alin. (5) C. civ.;

➥ în cazul *constituirii de parte civilă* sau a *începerii urmăririi penale*, se declanșează *o prescripție de același fel*, a dreptului material la acțiune;

! OBSERVAȚIE:

Dacă instanța penală a soluționat latura civilă, se declanșează o prescripție de altă natură, a dreptului de a obține executarea silită.

➥ în cazul *punerii în întârziere* se declanșează o prescripție *de același fel*, a dreptului la acțiune în sens material;

- noua prescripție începe să curgă de la data expirării termenului acordat debitorului prin acea notificare în vederea executării.

! OBSERVAȚIE:

Acest caz de întrerupere prezintă utilitate practică doar în ipoteza în care cererea de chemare în judecată ar fi formulată în ultimele 6 luni ale termenului de prescripție sau atunci când cererea de chemare în judecată a fost respinsă, anulată, s-a renunțat la ea sau s-a perimat.

Beneficiul întreruperii cursului prescripției

- se poate invoca de către partea *împotriva căreia se invocă prescripția*;
- instanța doar constată incidența unei cauze de întrerupere, nu poate aprecia asupra oportunității acesteia;
- profită celui de la care emană actul întreruptiv și nu pot fi opuse, de regulă, decât celui împotriva căruia a fost îndreptat acesta;
- efectele întreruperii sunt, de regulă, relative – nu pot fi opuse decât autorului recunoașterii și profită celui împotriva căruia a curs – art. 2542 alin. (2) C. civ.:
  - în cazul divizibilității pasive, *recunoașterea* făcută de unul dintre debitori *nu afectează curgerea prescripției față de ceilalți debitori* – art. 1422 alin. (1) C. civ.;

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- în cazul divizibilității active, dacă doar unul dintre creditori face acte de întrerupere, prescripția *continuă* să curgă *pentru părțile din creanță ce revin celorlalți creditori* – art. 1422 alin. (2) C. civ.;

→ efectul întreruptiv se extinde în mod excepțional:

- în cazul *obligațiilor indivizibile*, întreruperea prescripției în privința unuia dintre creditori sau debitori *produce efecte și față de ceilalți* – art. 1433 alin. (2) C. civ.;
- în cazul *obligațiilor solidare*, întreruperea prescripției în privința unuia dintre creditorii solidari *profită tuturor creditorilor solidari* – art. 1441 alin. (2) C. civ. –, iar întreruperea prescripției față de unul dintre debitorii solidari produce *efecte și față de ceilalți codebitori* – art. 1449 alin. (1) C. civ.;

! OBSERVAȚIE:

Întreruperea prescripției *față de un moștenitor* al debitorului solidar *nu produce efecte față de ceilalți codebitori* decât pentru partea acelui moștenitor, chiar dacă este vorba despre o creanță ipotecară – art. 1449 alin. (2) C. civ.

- în cazul *obligațiilor garantate prin fideiusor*, întreruperea prescripției împotriva debitorului principal sau contra fideiusorului produce efecte în privința amândurora – art. 2543 C. civ.

Bibliografie:

G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală, conform noului Cod civil*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2012 p. 347;
G.C. Frențiu, *Comentariile Codului civil. Prescripția extinctivă, decăderea și calculul termenelor*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 140-151;
L.C. Gavrilescu, *Drept civil. Persoanele*, Ed. Universul Juridic, București, 2017, pp. 87-95;
M. Nicolae, *Prescripția dreptului de a obține executarea silită în dreptul civil român*, în RRDP nr. 2/2015, pp. 155-179;
M. Nicolae, *Tratat de prescripție extinctivă*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, pp. 1182-1186;
I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, pp. 676-750;
V. Terzea, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole. Art. 1-2664*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 2545;
N.H. Țiț, *Executarea silită. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2016, pp. 317- 320;
N.H. Țiț, în Colectiv, *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență*, vol. III, *Art. 1650-2664*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 996-998;
C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 288.

JURISPRUDENȚĂ

1. Reclamanta invocă faptul că au fost întrerupte termenele de prescripție. Așa cum s-a reținut, pârâta a efectuat plăți în fiecare an, respectiv în perioada 2006-2014, achitând sume care au variat între 20 lei și 50 lei. Pentru a stabili dacă plățile efectuate au întrerupt termenul de prescripție, instanța trebuie să țină cont de regulile imputației plății.
Instanța apreciază că atât acceptarea chitanței prin care s-a menționat generic „întreținere restantă", cât și faptul semnării chitanțelor prin care reclamanta a efectuat imputația plății reprezintă recunoaștere tacită a datoriei. *Plata voluntară parțială a sumelor are valoarea unei recunoașteri tacite a dreptului reclamantei. Prin urmare, plățile efectuate în perioada 2006-2011 au avut ca efect întreruperea cursului prescripțiilor*, de la momentul plății începând să curgă de fiecare dată un alt termen de 3 ani. Întrucât ultima plată efectuată înainte de introducerea acțiunii datează din anul 2014, instanța apreciază că dreptul material la acțiune nu este prescris, motiv pentru care urmează să respingă excepția prescripției dreptului material la acțiune invocată de pârâtă prin întâmpinare ca neîntemeiată (*http://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-9s2ab8q/*).

2. Fiind evident că se află sub incidența unei reglementări speciale – O.G. nr. 107/1999 privind activitatea de comercializare a pachetelor de servicii turistice, republicată, raportat la obiectul acesteia și dispozițiile art. 2 pct. 1 și pct. 2 din Ordonanță, instanța constată, astfel cum a invocat și pârâta, că termenul de prescripție extinctivă a dreptului material la acțiunea *ex contractu*, privind plata serviciilor turistice, este cel indicat de alin. (3), respectiv de un an.
Cursul prescripției a început să curgă la data la care contractul invocat stabilea că ia sfârșit excursia – data la care turiștii s-au decazat din unitatea hotelieră și s-au îmbarcat în cursa charter Antalya – București: 23 august 2013, potrivit înscrisurilor doveditoare depuse.
Așadar, trebuie reținut că la data de 23 august 2014 termenul de prescripție s-a împlinit, conform art. 2552 alin. (1) C. civ., deoarece reclamanta nu a invocat și nu a probat intervenirea vreunui caz de suspendare ori de întrerupere a cursului prescripției. Or, acțiunea civilă a fost formulată la data de 15 ianuarie 2015 (data poștei), în afara termenului de mai sus.
Astfel, prin sentința civilă pronunțată de Judecătoria Iași la data de 16 iunie 2015, instanța a admis excepția prescripției extinctive a dreptului material la acțiune, invocată de pârâtă, a respins cererea de chemare în judecată formulată de reclamanta SC M.T. SRL împotriva pârâtei I.C., ca efect al prescripției extinctive (sentință civilă nr. 8063 din 13 octombrie 2015, pe *www.jurisprudenta.com*).

3. Este de necontestat în speță că între părți s-a încheiat, la 20 octombrie 2003, un contract de depozit fără termen, constatat printr-un proces-verbal.
Potrivit art. 3 teza I și art. 7 alin. (2) din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă, termenul de prescripție este de 3 ani și curge de la data nașterii raportului de drept, respectiv de la 20 octombrie 2003, fiind împlinit la 20 octombrie 2006.

În conformitate cu art. 16 alin. (1) lit. a) din acelaşi act normativ, prescripția se întrerupe prin recunoaşterea dreptului de cel în favoarea căruia operează prescripția.
Cauza menționată de întrerupere a cursului prescripției trebuie să intervină însă în cursul termenului de prescripție, iar nu după împlinirea lui, astfel că procesul-verbal din 6 august 2009 nu valorează întrerupere de prescripție. Recunoaşterea datoriei în aceste condiții are, conform doctrinei, doar valoarea unei novații a obligației civile imperfecte prevăzute de art. 20 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958 într-o obligație perfectă.
Această nouă obligație era, de asemenea, prescriptibilă în termen de 3 ani de la data naşterii sale, întrucât nu există un termen de executare stabilit prin acordul părților, fiind aplicabile prevederile art. 3 teza I şi art. 7 alin. (2) din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă. Termenul de prescripție s-a împlinit la 6 august 2012, întrucât din actele dosarului nu rezultă că în termenul menționat a intervenit o nouă recunoaştere a dreptului creditorului.
În mod similar, art. 2537 C. civ. enumeră printre cauzele de întrerupere a prescripției, la pct. 1, printr-un act voluntar de executare sau prin recunoaşterea, în orice alt mod, a dreptului a cărui acțiune se prescrie, făcută de către cel în folosul căruia curge prescripția; cu condiția menționată în art. 2538 alin. (1) C. civ., care dispune că: recunoaşterea se poate face unilateral sau convențional şi poate fi expresă sau tacită. (2) Când recunoaşterea este tacită, ea trebuie să rezulte fără echivoc din manifestări care să ateste existența dreptului celui împotriva căruia curge prescripția.
Astfel, în mod eronat susține reclamanta că lista de inventariere din 29 decembrie 2010 ar valora o recunoaştere a dreptului creditoarei-reclamante, întrucât, astfel cum se arată în mod constant în doctrină, pentru a avea efect întreruptiv de prescripție, recunoaşterea, chiar tacită, trebuie să fie neîndoielnică. Or, lista menționată face referire exclusiv la existența scriptică a 1.548 de traverse, fără a cuprinde vreo referire la calitatea de depozitar a pârâtei sau la o eventuală obligație de restituire. În plus, lista prezentată este un act intern, întocmit în vederea inventarului, neexistând certitudinea că acesta exprimă un act de voință al societății pârâte de a-şi asuma obligația de restituire.
În lipsa caracterului neechivoc, acest înscris nu valorează recunoaştere şi nu a întrerupt termenul de prescripție a obligației născute ca urmare a novației din 6 august 2009, astfel că termenul de prescripție s-a împlinit la 6 august 2012.
Întrucât acțiunea reclamantei a fost înaintată Judecătoriei Sectorului 1 Bucureşti prin poştă la 5 noiembrie 2012, după expirarea termenului de prescripție, instanța va admite excepția prescripției dreptului material la acțiune, respinge acțiunea ca prescrisă (Curtea de Apel Bucureşti, secția a VI-a civilă, decizia nr. 242/R din 6 aprilie 2015, pe *www.jurisprudenta.com*).

4. Referitor la momentul la care începe să curgă termenul de prescripție, instanța reține că, potrivit dispozițiilor 2527 C. civ., în cazul asigurării contractuale, prescripția începe să curgă de la expirarea termenelor prevăzute de lege ori stabilite de părți pentru plata primei de asigurare, respectiv pentru plata indemnizației sau, după caz, a despăgubirilor datorate de asigurător. De asemenea, conform art. 2537 pct. 1 C. pr. civ., prescripția se întrerupe printr-un act voluntar de

executare sau prin recunoaşterea, în orice alt mod, a dreptului a cărui acțiune se prescrie, făcută de către cel în folosul căruia curge prescripția, iar după întrerupere începe să curgă o nouă prescripție [art. 2541 alin. (2) C. civ.].

Analizând înscrisurile depuse la dosar, instanța reține că pârâta a efectuat o plată parțială a facturii nr. (...) termenul de prescripție fiind întrerupt la această dată conform dispozițiilor art. 2537 pct. 1 C. pr. civ.

Instanța nu poate reține susținerile reclamantei în sensul că prescripția a fost întreruptă şi la data de 30 iulie 2015 prin comunicarea notificării nr. 1747 (fila 8) pentru motivele ce vor fi expuse în continuare.

Astfel, conform art. 2537 pct. 4 C. civ., prescripția se întrerupe şi prin orice act prin care cel în folosul căruia curge prescripția este pus în întârziere. Cu toate acestea, art. 2540 C. civ. prevede că prescripția este întreruptă prin punerea în întârziere a celui în folosul căruia curge prescripția numai dacă aceasta este urmată de chemarea lui în judecată în termen de 6 luni de la data punerii în întârziere.

Prin urmare, reținând că cererea de chemare a fost formulată la data de 21 iulie 2016, la aproximativ un an de la data punerii în întârziere prin notificarea nr. 1747 din 30 iulie 2015, instanța constată că efectul provizoriu întreruptiv al prescripției este înlăturat, susținerile în sens contrar ale reclamantei fiind vădit neîntemeiate.

Pe cale de consecință, instanța constată că prezenta cerere era prescrisă la momentul formulării sale, în condițiile în care termenul de prescripție de 2 ani, care a început să curgă la data de 24 aprilie 2014, s-a împlinit la data de 24 aprilie 2016 (cu aproximativ 3 luni înainte de introducerea cererii).

Astfel, având în vedere toate considerentele anterior expuse, instanța va admite excepția prescripției dreptului material la acțiune, invocată de pârâtă, şi va respinge acțiunea, ca prescrisă (Hotărârea nr. 18512 din 31 octombrie 2016, pe *www.portaljust.ro*).

5. Reclamantul a solicitat restituirea taxei pe poluare în cuantum de 2.636 lei, ce a fost achitată în temeiul prevederilor O.U.G. nr. 50/2008 la data de 8 decembrie 2008.

Întrucât taxa în discuție este una de natură fiscală, este supusă termenului de prescripție reglementat de legea specială, respectiv art. 135 din O.G. nr. 92/2003, acesta fiind de 5 ani şi curgând de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a luat naştere dreptul la restituire.

Față de cele reținute anterior, precum şi ținând seama de dispozițiile art. 6 alin. (4) C. civ., instanța a constatat că, în cauză, prescripția a început să curgă la data de 1 ianuarie 2009, astfel că termenul de 5 ani s-a împlinit la data de 1 ianuarie 2014.

La data de 13 septembrie 2013, reclamantul a solicitat Tribunalului Mureş obligarea Administrației Finanțelor Publice Sovata la restituirea taxei pe poluare achitate, cererea sa fiind anulată în procedura regularizării, prin Încheierea nr. 110/C din 24 martie 2014, pronunțată în dosarul nr. 4790/102/2013 al Tribunalului Mureş, întrucât nu achitase taxa judiciară de timbru în contul bugetului local al localității de domiciliu.

La data de 17 iunie 2014, reclamantul a formulat o nouă cerere de chemare în judecată, achitând taxa judiciară de timbru în contul corespunzător.
Potrivit dispoziţiilor art. 16 alin. (1) lit. b) din Decretul nr. 167/1958, aplicabil în cauză, în temeiul prevederilor art. 6 alin. (4) C. civ., introducerea unei cereri de chemare în judecată are efect de întrerupere a curgerii termenului de prescripţie.
Potrivit dispoziţiilor art. 2539 alin. (2) C. civ., dispoziţii aplicabile în cauză, potrivit art. 204 din Legea nr. 71/2011, prescripţia nu este întreruptă dacă cererea a fost anulată, însă, cu toate acestea, dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data când hotărârea de anulare a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripţia este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată precedentă, cu condiţia ca noua cerere să fie admisă.
Faţă de cele reţinute anterior, în raport de conţinutul dispoziţiilor tranzitorii menţionate, în cazul cererilor de chemare în judecată înregistrate după intrarea în vigoare a Codului civil, atunci când se invocă existenţa unei alte acţiuni având acelaşi obiect, care a fost anulată, instanţa are obligaţia de a verifica dacă cererea pendinte a fost introdusă în termen de 6 luni de la data când hotărârea anterioară a rămas definitivă. În situaţia în care cererea ulterioară a fost introdusă înăuntrul termenului de 6 luni, instanţa va proceda la examinarea cauzei pe fond, iar dacă în urma acestei examinări pretenţiile reclamantului sunt apreciate ca fiind fondate, prescripţia dreptului material la acţiune se consideră că este întreruptă.
În speţă, prima cerere de chemare în judecată era formulată în interiorul termenului de prescripţie de 5 ani, hotărârea prin care s-a anulat cererea a rămas definitivă la data de 10 iunie 2014, iar noua cerere de chemare în judecată s-a înregistrat la data de 17 iunie 2014, aşadar, în interiorul termenului de 6 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii de anulare.
În consecinţă, prima instanţă în mod nelegal a trecut la respingerea cererii ca prescrisă, fără a analiza în prealabil dacă aceasta este întemeiată, motiv pentru care, în temeiul dispoziţiilor art. 498 alin. (2) C. pr. civ., Curtea a casat hotărârea atacată şi a trimis cauza pentru rejudecare Tribunalului Mureş (*http://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-vmwvq7x/*).

6. Un control fiscal anulat în procedura graţioasă nu câştigă în favoarea organului de urmărire fiscală întreruperea prescripţiei fiscale pentru situaţia reluării controlului cu privire la aceeaşi perioadă. Prima sarcină a organului de inspecţie este să-şi verifice competenţa în raport de creanţele fiscale neprescrise la data începerii controlului ulterior. Prevederile art. 134 alin. (1) referitoare la efectele îndeplinirii termenului de prescripţie şi obligaţia autorităţii de a înceta măsurile de realizare în privinţa unor creanţe fiscale prescrise sunt corelative unui drept subiectiv al contribuabilului. Prescripţia dreptului de a stabili obligaţii fiscale se coroborează prin analogie cu regulile prescripţiei civile privind dreptul la acţiune. Numai un demers de realizare a creanţei validat jurisdicţional e susceptibil să suspende şi să întrerupă prescripţia fiscală. Achitarea debitului fiscal de către contribuabilul aflat deja sub constrângerea executării silite fiscale nu constituie plată voluntară şi, ca atare, nu întrerupe prescripţia (Tribunalul

București, Secția a IX-a de contencios administrativ și fiscal, rămasă irevocabilă la 8 martie 2013 prin respingerea recursurilor în dosar CAB nr. 6894/3/2012, pe *http://www.dobrinescudobrev.ro/speta-heidi-chocolat-jurisprudenta-utila-in-materia-prescriptiei-fiscale/*).

7. Chiria percepută de apelantele-reclamante în baza contractului de închiriere nr. 2947 din 19 iulie 2007 denunțat în mod unilateral prin HCL nr. 27 din 11 mai 2011 are caracter comercial, deoarece raportul juridic dintre părți este un raport comercial, și nu unul fiscal supus dispozițiilor Codului fiscal și celor ale Codului de procedură fiscală, astfel că, aceasta neconstituind creanță bugetară în sensul legii fiscale, raționamentul juridic al instanței de fond care a apreciat că acestor creanțe rezultate din chirie nu le este aplicabil termenul de prescripție de 5 ani prevăzut de legislația fiscală pentru creanțele bugetare, ci termenul general de prescripție prevăzut de Decretul nr. 167/1958, este corect.

Din acest punct de vedere, se constată că momentul de la care începe să curgă dreptul la acțiune s-a analizat conform regulii generale instituite de art. 7 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958, potrivit căreia prescripția începe să curgă de la data când se naște dreptul la acțiune.

Astfel, având în vedere data introducerii acțiunii, 15 octombrie 2014, s-a apreciat în mod judicios că cererea de chemare în judecată a fost formulată după expirarea termenului de prescripție de 3 ani în privința pretențiilor solicitate.

Cum pretențiile derivate din penalități sunt accesorii ale chiriei, iar aceasta din urmă este prescrisă, rezultă că și acestea sunt prescrise potrivit principiului *accesorium sequitur principale.*

Un alt aspect de nelegalitate invocat a fost legat de faptul că termenul prescripției a fost întrerupt prin plățile anuale efectuate de pârâtă, prin care și-a achitat chiria, pe care, de altfel, a și recunoscut-o prin achitarea debitului. Având în vedere că ultima plată efectuată de pârâta-intimată în temeiul contractului de închiriere datează din 17 martie 2011, se apreciază că și critica vizând întreruperea termenului de prescripție este nefondată, termenul de prescripție de 3 ani fiind împlinit la data de 15 octombrie 2014, data formulării cererii de chemare în judecată (adaptare după decizia nr. 1340 din 16 decembrie 2015, pe *http://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-bgwnlfv/*).

SPEȚE

1. Prin cererea înaintată instanței în data de 12.03.2016, reclamantul A a chemat-o în judecată pe pârâta B, solicitând să se constate prescripția survenită în ceea ce privește „antecontractul de vânzare-cumpărare" pe care mandatarul său l-a semnat la data de 20.04.2014 cu pârâta, având termen final de autentificare la 6 luni de la încheierea antecontractului, privitor la apartamentul proprietatea sa. Reclamantul a precizat că această constatare a prescripției este necesară pentru radierea din cartea funciara a notării „dreptului de promisiune" în favoarea pârâtei și pentru realizarea diligențelor

necesare pentru a vinde apartamentul. Proprietarul vânzător se obligase prin antecontract ca într-un termen de 6 luni, dată până la care urma a se fi încheiat în formă autentică contractul de vânzare-cumpărare, să obţină certificatul de atestare fiscală de la primărie şi, totodată, se obligase să nu înstrăineze altei persoane fizice sau juridice apartamentul respectiv.

Potrivit aceluiaşi antecontract, pârâta se obliga să cumpere de la reclamant apartamentul contra sumei de 750.000 lei, sumă din care a achitat 167.000 lei, cu titlul de avans, diferenţa de preţ, respectiv suma de 583.000 lei, urmând a se achita odată cu semnarea contractului de vânzare-cumpărare, respectiv într-un termen de 6 luni calendaristice, începând de la data autentificării antecontractului.

Conform voinţei părţilor antecontractului, în cazul în care promitentul vânzător, personal sau prin mandatar, la data stipulată, nu se va prezenta la notarul public să încheie contractul de vânzare-cumpărare, promitenta cumpărătoare se va putea adresa iniţial notarului public în vederea obţinerii unei încheieri de certificare şi ulterior instanţei în vederea pronunţării unei hotărâri care să ţină loc de act autentic de vânzare-cumpărare, iar în cazul în care promitenta cumpărătoare ar fi fost cea care nu se va fi prezentat la notar, aceasta va fi pierdut avansul de 167.000 lei.

În apărare pârâta s-a prevalat de faptul că de la data încheierii antecontractului şi până în prezent s-a aflat în posesia terenului.

Ce va decide instanţa?

(Adaptare după sentinţa civilă nr. 6192 din 9 mai 2011, pe www.portal.just.ro)

2. Prin cererea înregistrată la data de 27.05.2015 reclamanta A a solicitat instanţei să pronunţe o hotărâre prin care să oblige pârâtul B la plata sumei de 61.353.522 lei, în ceea ce priveşte pretenţiile aferente anului 2011 şi perioada 01.01.2012-27.07.2012. În motivarea acţiunii, reclamanta a arătat că pârâtul, în calitate de proprietar al calului V., a participat la cursele de galop organizate de Herghelia Mangalia. Începând cu anul 2001, calul V. a rămas în incinta Hergheliei Mangalia, fără ca pârâtul să încheie vreo convenţie privind suportarea cheltuielilor privind pensiunea acestuia. Anterior formulării prezentei acţiuni, reclamanta i-a trimis o notificare pârâtei în vederea recuperării cheltuielilor, încă din data de 10.10.2014, însă nu a primit niciun răspuns.

Ce va decide instanţa, dacă pârâta invocă prescripţia acţiunii?

(Adaptare după Jud. Sectorului 1, sent. civ. nr. 8714 din 16 septembrie 2005, pe http://www.dreptonline.ro/spete/detaliu_speta.php?cod_speta=365)

3. Reclamanta SC A. SRL a pretins prin acţiunea formulată la data de 02.02.2012 obligarea pârâtei SC B. SRL la plata sumei de 507.143 lei rezultate din neachitarea facturilor fiscale emise în perioada 17.01.2008-31.12.2008. În susţinerea cererii sale, reclamanta a pretins că a livrat pârâtei SC B. SRL mărfuri, din care s-a achitat numai o parte din suma datorată, ultima plată fiind efectuată la data de 03.02.2009.

În legătură cu pretenţiile sale, reclamanta a arătat că a mai formulat împotriva pârâtei o acţiune pentru deschiderea procedurii insolvenţei, soluţionată în sensul admiterii contestaţiei formulate de SC B. SRL şi respingerii cererii SC A. SRL. Sentinţa civilă prin care i-a fost respinsă cererea de

deschidere a procedurii insolvenței împotriva pârâtei a rămas definitivă și irevocabilă la data de 13.09.2012. Suma pentru care s-a solicitat deschiderea procedurii a fost de aceeași valoare cu cea solicitată și prin prezenta acțiune ca reprezentând contravaloare marfă.

Având în vedere înscrisul depus de către reclamantă privind situația facturilor neîncasate de la SC A. SRL la 31.03.2009, tribunalul a reținut că ultima factură menționată ca fiind emisă de SC M.F. SRL este datată 13.12.2008, iar ultima plată efectuată de către pârâtă s-a făcut la data de 09.10.2008.

În susținerea respingerii excepției de prescriere a dreptului la acțiune ridicate de pârâta SC B. SRL, se arată că AFP C., prin adresa de înființare a popririi din 31.08.2009, a întreprins măsuri de executare silită a pârâtei, pentru sumele pe care i le datora.

Ce va decide instanța, dacă pârâta invocă prescripția acțiunii?

(Adaptare după Decizia nr. 2288 din 6 iunie 2013, pe http://www.coltuc.ro/blog/jurisprudenta-iccj-2014/actiune-in-pretentii-exceptia-prescriptiei-dreptului-material-la-actiune-intreruperea-prescriptiei-aplicarea-in-timp-a-legii-civile-jurisprudenta-iccj-2014/)

4. Reclamanta H.C. SA a susținut la fond că dreptul organelor de control vamal de a stabili diferențe de obligații vamale pentru un număr de 7 (șapte) operațiuni de import din anul 2004 era prescris în raport de data începerii celui de al doilea control, respectiv la data de 02.12.2010. În cadrul unui prim control vamal început la 28.01.2009 și finalizat cu decizia de regularizare nr. 67 din 08.06.2010, reclamantei i-au fost calculate datorii în vama (regularizări) pentru un număr de 12 importuri datând din anii 2004 și 2005. O primă contestație prealabilă i-a fost admisă în procedura grațioasă, iar actul de impunere a fost desființat prin decizia de soluționare nr. 61 din 04.10.2010. Reclamanta a fost reverificată a doua oară în cadrul unui nou control început la 02.12.2010 și a fost din nou impusă prin decizia de regularizare nr. 139 din 21.03.2011. O a doua contestație prealabilă a reclamantei unde, printre altele, se invoca împlinirea termenului de prescripție fiscală a fost respinsă prin decizia de soluționare 487 din 15.12.2011 ce a ajuns să facă obiectul acțiunii judiciare de contencios fiscale exclusiv sub aspectul prescripției fiscale.

Atât la fond, cât și prin recursurile formulate, recurentele ANAF și DRAOV au susținut că nu se poate retine prescripția dreptului de stabilire a obligațiilor fiscale, cursul prescripției fiind suspendat la demararea controlului, suspendarea fiind urmată de întreruperea prescripției, organul de soluționare al primei contestații administrative dispunând concomitent cu desființarea actului atacat și refacerea controlului pentru aceleași declarații vamale care au fost controlate inițial, în speță fiind incident art. 92 alin. (1) C. pr. fisc., societatea neputând invoca pasivitatea organelor de control pentru perioada scursă după începerea controlului vamal ulterior datei de 28.01.2009. S-a mai invocat împrejurarea că reclamanta a făcut plata debitului, ceea ce implică și recunoașterea acestuia, cu toate că a contestat toate actele vamale și fiscale emise de intimate, fiind dispusă chiar refacerea acestora. Consideră intimata că, în raport de data declarațiilor vamale supuse controlului ulterior, în speță sunt incidente dispozițiile art. 61 alin. (1) din Legea nr. 141/1997 privind Codul vamal, potrivit cu care „autoritatea vamală are dreptul ca într-o perioadă de 5 ani de la acordarea liberului de vamă să efectueze controlul vamal ulterior al operațiunilor".

Apreciați ce soluție ar trebui să dispună instanța sub aspectul problemei prescripției.

Adaptare după Trib. Bucureşti, s. a IX-a cont. adm. fisc., dec. nr. 2902 din 26 iunie 2012 în dosar nr. 6894/3/2012, rămasă irevocabilă la 8 martie 2013, pe http://www.dobrinescudobrev.ro/speta-heidi-chocolat-jurisprudenta-utila-in-materia-prescriptiei-fiscale/)

5. Prin cererea de chemare în judecată formulată la data de 10.02.2014, reclamanta A a cerut obligarea pârâtei B la restituirea sumelor de bani pe care aceasta le-a achitat în perioada 2009-2011 cu titlul de comision de risc în baza unui contract de credit contractat de la banca B. Se arată că prin decizia instanței din 15.03.2013 s-a dispus constarea caracterului abuziv al clauzei care instituia obligația achitării comisionului de risc şi anularea acesteia. Pe cale de consecință, solicită reclamanta restituirea de către pârâta B a sumelor încasate cu acest titlu, apreciind că reprezintă o plată nedatorată. Pârâta a invocat prescripția dreptului la acțiune în raport cu datele la care au fost efectuate plățile de către reclamantă.

Ce va decide instanța, dacă pârâta invocă prescripția acțiunii?

(Adaptare după ICCJ, s. I civ., dec. nr. 917 din 22 februarie 2013, pronunțată în recurs, pe https://www.juridice.ro/294384/iccj-actiune-in-repetitiune-termenul-de-prescriptie.html)

MINISPEȚE

1. La data de 10.02.2012, A i-a împrumutat lui B suma de 2.000 lei, ce trebuiau restituiți în termen de 6 luni. În data de 15.09.2012, B îi solicită lui A să îi acorde un răgaz de plată până pe 31.11.2012. Deoarece B nu a restituit banii nici după această dată, în data de 10.09.2015 A l-a chemat în judecată, solicitând restituirea sumei împrumutate. În apărare, B a invocat prescripția. Instanța va dispune:

a) admite excepția, socotind că prescripția s-a împlinit din data de 10.02.2015, socotindu-se de la data încheierii contractului;

b) respinge excepția, socotind că prescripția s-a întrerupt la data formulării cererii de amânare a scadenței, chiar dacă A nu a fost de acord cu prelungirea termenului de rambursare;

c) respinge excepția, socotind că va curge un nou termen de prescripție începând cu data pe care A a acceptat-o ca termen suplimentar de executare.

2. Prin contractul încheiat în formă autentică la data de 18.10.2012, pârâții B, în calitate de „cumpărători", s-au obligat să achite prețul pentru imobilul înstrăinat de către reclamanta A, precizat în contract ca fiind în sumă de 65.000 euro, în natură, prin edificarea unor construcții pe o suprafață de teren aflată în proprietatea „vânzătoarei" A şi prin efectuarea unor lucrări de îmbunătățire la un alt imobil. Tot în contract s-a prevăzut că în cazul în care nu va fi posibilă finalizarea construcției până la data de 30.12.2013, părțile contractante vor conveni cu privire la prelungirea

termenului. Având în vedere că terenul transmis în proprietatea pârâților a făcut obiectul unui litigiu, fiind înregistrată o cerere de chemare în judecată având ca obiect dreptul de proprietate asupra acestui teren, părțile au convenit la data de 11.01.2014 prelungirea termenului de realizare a construcțiilor de către pârâții B, până la data de 31.12.2016, sub condiția finalizării litigiului privind terenul. În condițiile în care la data de 27.02.2017 litigiul privind terenul s-a soluționat în defavoarea reclamanților, reclamanta a formulat la data de 15.06.2017 o cerere de chemare în judecată prin care a solicitat instanței obligarea pârâților la restituirea sumei de 60.000 euro și obligarea pârâtei la plata dobânzii legale asupra sumei datorate. Instanța va dispune:

a) respingerea cererii ca prescrisă;

b) admiterea cererii, în condițiile în care cursul prescripției a fost întrerupt;

c) admiterea cererii, constatând că amânarea termenului de executare este de natură să determine curgerea unei noi prescripții.

3. La data de 18.03.2012 A i-a împrumutat lui B o sumă de bani, fără a se preciza în contract care este data la care trebuia restituită datoria. În aceste condiții, în data de 20.05.2015 A s-a adresat instanței cu o cerere de obligare a lui B la restituirea sumei datorate. Instanța urmează să dispună:

a) fixarea unui termen rezonabil de restituire a sumei și, dacă acesta nu va fi respectat, să admită noua cerere de restituire pe care ar putea-o formula A;

b) respingerea acțiunii ca prescrisă;

c) admiterea cererii, dacă A dovedește că l-a notificat pe B la data de 15.11.2015.

4. În data de 14.10.2015 A l-a chemat în judecată pe B, fostul său chiriaș, pentru a fi obligat la plata utilităților de care a beneficiat începând cu 02.12.2011, cât timp a locuit în imobilul proprietatea reclamatului, cheltuielile fiind suportate până atunci de către el. S-a demonstrat că pârâtul a părăsit imobilul la data de 12.06.2013. Totodată, A a precizat că, în vederea recuperării sumei datorate anterior sesizării instanței, a făcut un denunț la poliție în anul 2014 împotriva lui B, cu domiciliu necunoscut la acea dată și că a adresat mai multe scrisori de la începutul anului 2015 părinților pârâtului pentru a-l determina pe B să își achite datoria față de el. Instanța va dispune:

a) admiterea acțiunii, considerând că aceasta a fost formulată în termenul de prescripție, care trebuie socotit de la data la care B a părăsit imobilul;

b) admiterea în parte a acțiunii, numai pentru plata prestațiilor datorate de la data de 14.10.2012, restul fiind prescrise;

c) admiterea în tot a acțiunii, considerând că prin demersurile efectuate în vederea recuperării debitului, constând în denunțul la poliție și scrisorile trimise părinților lui B, creditorul A a ieșit din pasivitate;

5. Reclamanta A a solicitat admiterea cererii și obligarea pârâtei B la plata sumei de 9.734 lei, reprezentând diferența de chirie neachitată în perioada 2007-2011 datorată conform contractului de închiriere din 19.06.2007 și plata penalităților de întârziere în cuantum de 994 lei calculate de la

data de 16.03.2011 până la data de 31.12.2013. A precizat că suma de 9.734 lei reprezintă o creanță fiscală, iar termenul de prescripție este de 5 ani, fiind aplicabile dispozițiile art. 91 din O.G. nr. 92/2003. Pârâta a invocat excepția prescripției, apreciind că în cauză este aplicabil termenul general, care s-a împlinit având în vedere că acțiunea introductivă a fost înregistrată abia la data de 15.10.2014. Instanța va decide:

a) respingerea excepției, apreciind că în cauză nu este aplicabil termenul general de prescripție, ci cel de 5 ani;

b) respingerea excepției, apreciind că termenul prescripției a fost întrerupt prin plățile anuale efectuate de pârâtă, ultima plată efectuată datând din 17.03.2011;

c) respingerea excepției cu privire la penalitățile datorate pentru ultimii 3 ani față de data sesizării instanței.

GRILE

1. Pentru a întrerupe cursul prescripției, cererea de chemare în judecată trebuie:

a) să fie admisă printr-o hotărâre chiar nedefinitivă;

b) să privească aceleaşi părți, chiar dacă se referă la un debit distinct;

c) să nu se fi perimat.

2. Prescripția se întrerupe:

a) prin recunoaşterea dreptului a cărui acțiune se prescrie, făcută de cel împotriva căruia curge prescripția;

b) ca urmare a remiterii voluntare a bunului de către posesor în mâinile proprietarului;

c) prin realizarea *unei oferte reale de plată*, însă numai în măsura în care a fost urmată de consemnarea datoriei.

3. Acțiunea intentată la o instanță necompetentă:

a) şterge prescripția scursă anterior datei sesizării;

b) produce efect întreruptiv după ce are loc declinarea de competență;

c) determină începerea unui nou termen de prescripție de acelaşi fel.

4. Dacă după împlinirea termenului de prescripție debitorul constituie o garanție în folosul creditorului:

a) prescripția îşi reia cursul;

b) începe să curgă un nou termen de prescripție;

c) nu se produce niciun efect asupra cursului prescripției.

5. Cursul prescripției extinctive este întrerupt:

a) prin invocarea, pe cale de excepție, a dreptului a cărui acțiune se prescrie;

b) prin notificarea debitorului de către creditor, dacă ulterior se formulează cererea de chemare în judecată în termenul general de 3 ani;

c) prin constituirea ca parte civilă pe parcursul urmăririi penale sau în fața instanței de judecată, numai dacă s-a făcut până la începerea cercetării judecătorești, în ceea privește plata despăgubirilor care se acordă potrivit legii, din oficiu.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. În ce condiții recunoașterea dreptului făcută de cel în folosul căruia curge prescripția are efect întreruptiv?
2. Ce condiții trebuie să îndeplinească cererea de chemare în judecată pentru a produce efect întreruptiv al cursului prescripției?
3. Ce efect produce intervenirea unei cauze de întrerupere a cursului prescripției extinctive asupra termenului de prescripție scurs până la acea dată?
4. Care dintre cauzele de întrerupere a cursului prescripției extinctive determină începerea unei noi prescripții de același fel?
5. Care dintre cauzele de întrerupere a cursului prescripției extinctive determină începerea unei noi prescripții de altă natură decât cea care a curs anterior întreruperii?
6. Cine poate să invoce întreruperea cursului prescripției extinctive?
7. Care vor fi efectele întreruperii cursului prescripției asupra celor obligați împreună cu debitorul sau pentru acesta?

Răspunsuri minispețe

1. b, c

a – fals – prescripția nu se poate socoti de la data încheierii contractului, ci de la data scadenței, deci din data de 10.08.2015;

b – adevărat – prin solicitarea de amânare a restituirii, B a recunoscut existența datoriei, ceea ce are efect întreruptiv de prescripție, urmând ca termenul să se împlinească la data de 15.09.2015 în raport cu prevederile art. 2541 alin. (3) C. civ.;

c – adevărat – modificarea convențională a scadenței inițiale declanșează curgerea unei noi prescripții de același fel, care se va împlini la data de 31.11.2015.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. b, c

a – fals – termenul de prescripție s-ar fi împlinit la data de 30.12.2016 dacă nu ar fi fost încheiată cea de-a doua convenție;

b – adevărat – termenul inițial de prescripție a fost întrerupt prin încheierea convenției din anul 2016 prin care pârâții au recunoscut existența obligației asumate;

c – adevărat – prin convenția din 11.01.2014 părțile au stabilit noul termen de executare a obligațiilor contractuale asumate în anul 2012 de către pârâți, operând o prelungire tacită a termenului stabilit inițial, astfel că a început să curgă un nou termen de prescripție la data de 31.12.2016, termen care a fost la rândul său întrerupt prin pronunțarea deciziei din 27.02.2017 prin care s-a soluționat litigiul raportat la care părțile au convenit să prelungească termenul în care pârâții trebuiau să execute obligațiile asumate, încât cererea se va prescrie la data de 27.02.2020.

3. b, c

a – fals – cererea de fixare a unui termen trebuia formulată în cadrul termenului de prescripție care curge de la încheierea contractului;

b – adevărat – cererea de fixare a unui termen de restituire nu e imprescriptibilă, astfel că putea fi formulată cel târziu la data de 18.03.2015;

c – adevărat – prin formularea unei notificări termenul de prescripție s-a întrerupt, în condițiile în care ulterior A a formulat cererea de chemare în judecată a lui B într-un termen de 6 luni.

4. b

a – fals – sumele datorate reprezintă prestații succesive independente, neformând un tot unitar, încât prescripția nu se va socoti de la data ultimei scadențe – când B a încetat să beneficieze de utilități;

b – adevărat – sumele datorate pentru perioada 02.12.2011-14.10.2012 nemaiputând fi obținute decât pe calea executării voluntare de către B;

c – fals – demersurile întreprinse de către reclamant nu reprezintă notificări directe adresate lui B şi nici nu au fost urmate de chemarea în judecată a acestuia în termen de 6 luni încât să se încadreze în cazurile expres prevăzute de lege de întrerupere a cursului prescripției.

(Adaptare după Trib. Bistrița-Năsăud, s. civ., dec. nr. 135/2008, nepublicată, pe http://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-9s2ab8q/)

5. -

a – fals – conform deciziei nr. 1815/2012 a ICCJ, chiria nu constituie o creanță bugetară în sensul legii fiscale şi a apreciat că acestor creanțe rezultate din chirie nu le este aplicabil termenul de prescripție de 5 ani prevăzut de legislația fiscală pentru creanțele bugetare, ci termenul general de prescripție de 3 ani prevăzut de art. 3 din Decretul nr. 167/1958;

b – fals – critica vizând întreruperea termenului de prescripție este nefondată, termenul de prescripție de 3 ani fiind împlinit la data de 15.10.2014, data formulării cererii de chemare în judecată;

c – fals – pretențiile derivate din penalități sunt accesorii ale chiriei, iar aceasta din urmă este prescrisă, rezultă că și acestea sunt prescrise potrivit principiului *accesorium sequitur principale.*

(Adaptare după dec. nr. 1340 din 16 decembrie 2015, pe http://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-bgwnlfv/)

Răspunsuri grile

1. c

a – fals – efectul întreruptiv al prescripției este condiționat de admiterea cererii de chemare în judecată printr-o decizie definitivă – art. 2539 alin. (2) C. civ.;

b – fals – pentru a produce efectul întreruperii, cererea trebuie să se refere expres la acea datorie a debitorului – art. 2539 alin. (1) C. civ.;

c – adevărat – cursul prescripției va fi întrerupt doar dacă cererea de chemare în judecată este efectivă, intentată cu scopul de a fi admisă, deoarece renunțarea și perimarea invalidează această condiție.

2. b

a – fals – recunoașterea se poate face eventual de către pârât, acesta fiind cel în folosul căruia curge prescripția – art. 2537 C. civ.;

b – adevărat – într-un litigiu izvorât dintr-un raport real, când posesorul îi restituie bunul titularului dreptului, aceasta echivalează cu o recunoaștere tacită a dreptului, de natură să întrerupă cursul prescripției;

c – fals – se consideră că și atunci când nu este urmată de consemnarea datoriei, oferta de plată reprezintă o recunoaștere neîndoielnică a datoriei, susceptibilă să întrerupă cursul prescripției – a se vedea G. Boroi, C.A. Anghelescu, *op. cit.*, p. 347.

3. a

a – adevărat – se cere doar ca acțiunea să fie introdusă în fața unui organ cu atribuții jurisdicționale pentru ca efectul extinctiv al întreruperii prescripției să se producă conform art. 2539 C. civ.;

b – fals – efectul extinctiv este recunoscut retroactiv, chiar de la data introducerii cererii, și nu de la data sesizării instanței competente, ca efect al declinării competenței;

c – fals – în cazul introducerii unei cereri de chemare în judecată sau arbitrare, se declanșează o prescripție de altă natură – a dreptului de a obține executarea silită – art. 2541 alin. (4) C. civ.

4. b

a – fals – cursul prescripției se reia numai dacă este incidentă o cauză de suspendare a prescripției;

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

b – adevărat – constituirea de garanții are semnificația renunțării la prescripție, însă, fiind făcută după împlinirea termenului prescripției, nu generează o întrerupere propriu-zisă a prescripției, însă declanşează o nouă prescripție – art. 2506 alin. (4) şi art. 2510 alin. (1) C. civ.;

c – fals – prin extensie, se atribuie efect întreruptiv şi apariției unor cauze de întrerupere după împlinirea termenului de prescripție – a se vedea I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *op. cit.*, p. 744.

5. a

a – adevărat – în această ipoteză, valorificarea dreptului se face pe cale defensivă, în cadrul apărării formulate prin întâmpinare de către pârât pentru a respinge pretențiile reclamantului;

b – fals – punerea în întârziere a celui în folosul căruia curge prescripția, numai dacă aceasta este urmată de chemarea lui în judecată în termen de 6 luni de la data punerii în întârziere – art. 2540 C. civ.;

c – fals – în cazul în care despăgubirile se acordă, potrivit legii, din oficiu, începerea urmăririi penale întrerupe cursul prescripției, chiar dacă nu a avut loc constituirea ca parte civilă.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 29 | Cursul prescripţiei extinctive. Repunerea în termen

Sediul materiei	**Art. 2522. Repunerea în termenul de prescripţie** (1) Cel care, din motive temeinice, nu şi-a exercitat în termen dreptul la acţiune supus prescripţiei poate cere organului de jurisdicţie competent repunerea în termen şi judecarea cauzei. (2) Repunerea în termen nu poate fi dispusă decât dacă partea şi-a exercitat dreptul la acţiune înainte de împlinirea unui termen de 30 de zile, socotit din ziua în care a cunoscut sau trebuia să cunoască încetarea motivelor care au justificat depăşirea termenului de prescripţie.

În afară de forţa majoră, pot exista şi alte împrejurări, mai puţin intense, nu neapărat exterioare sau imprevizibile, dar suficient de serioase şi, în acelaşi timp, legitime, care exclud culpa celui îndreptăţit la acţiunea în justiţie. Or, lipsind culpa, nu se mai justifică aplicarea sancţiunii, respectiv stingerea dreptului la acţiune ca efect al împlinirii prescripţiei, şi, pe cale de consecinţă, respingerea acţiunii. Cel care, din motive temeinice, nu şi-a exercitat în termen dreptul la acţiune supus prescripţiei poate cere organului de jurisdicţie competent repunerea în termen şi judecarea cauzei. Spre deosebire de suspendare şi întrerupere, care modifică de drept cursul prescripţiei, repunerea în termen este rezultatul hotărârii instanţei de judecată, care **poate**, în raport de motivele invocate şi dovedite, să decidă dacă este sau nu este cazul să o acorde, fiind suverană în a aprecia dacă motivele invocate justifică sau nu repunerea în termenul de prescripţie (caracter facultativ).

În esenţă repunerea în termen este un beneficiu legal, lăsat la aprecierea instanţei, în virtutea căruia o acţiune poate fi primită şi judecată şi după împlinirea termenului de prescripţie, la cererea reclamantului, atunci când, din motive temeinic justificate, termenul de prescripţie a fost depăşit.

Condiţii

≫ 1. Existenţa unor motive temeinic justificate

Pentru determinarea corectă a unor astfel de motive, în doctrină se arată că repunerea în termen este o noţiune care exclude şi forţa majoră, şi culpa. Domeniul ei începe unde încetează culpa şi încetează unde începe forţa majoră. Cauzele temeinic justificate au fost circumscrise la *piedici relative*, şi nu absolute, de a acţiona, respectiv cauze subiective care privesc direct pe titularul dreptului material la acţiune, deci motive personale, însă neculpabile, ceea ce nu mai justifică efortul

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

sancționator al prescripției extinctive. Aprecierea caracterului justificat al motivului invocat pentru repunerea în termen se face de la caz la caz, în funcție de particularitățile situației părților.

✍ **Exemplu:**

O boală gravă ce a necesitat tratament îndelungat şi de urgență sau internări medicale repetate poate constitui motiv temeinic justificat. Nu constituie astfel de motive concedierea sau concediul consilierului juridic; nedescoperirea de către lichidatorul judiciar a actelor justificative pentru formularea acțiunii timp de un an şi jumătate datorită lipsei de logistică şi de personal necesare; vârsta înaintată a titularului dreptului, schimbarea repetată a domiciliului reclamantului care nu a comunicat acest aspect instanței; faptul că moştenitorul care nu a acceptat în termen succesiunea se afla în altă localitate unde lucra pe un şantier; ruperea legăturilor dintre defunct şi moştenitorul său care domicilia în altă localitate.

2. Introducerea cererii în termen de 30 de zile de la încetarea acestor cauze

3. Formularea unei cereri de repunere în termen de către titularul acțiunii

În privința cererii de repunere în termen, sub imperiul vechii reglementări se considera că şi aceasta trebuie formulată în acelaşi termen, opinie exprimată şi sub noua reglementare. Însă textul legal nu face referire expres decât la exercitarea dreptului la acțiune în termen, spre deosebire de vechea reglementare, iar interesul susținerii ei în contextul noii reglementări apare doar în ipoteza în care pârâtul ridică prin întâmpinare excepția prescripției. Dacă nu o face, cum prescripția nu mai este de ordine publică, şi nu poate fi ridicată de instanță din oficiu, cererea de repunere în termen ar fi lipsită de obiect, astfel încât formularea sa odată cu cererea de chemare în judecată poate fi considerată ca fiind prematură. Pentru aceste considerente, apreciem că cererea de repunere în termen ar trebui să poată fi formulată până la momentul procesual al răspunsului la întâmpinare, reglementat de art. 201 alin. (2) C. pr. civ., în condițiile în care prin întâmpinare a fost ridicată excepția prescripției.

JURISPRUDENȚĂ

1. Înalta Curte reține că decăderea nu operează în cazul în care partea dovedeşte că a fost împiedicată printr-o împrejurare mai presus de voința sa să efectueze actul de procedură, acesta urmând a fi îndeplinit în termen de 15 zile de la încetarea împiedicării, termen în care vor fi arătate şi motivele împiedicării.

Pentru a se putea dispune de către instanță repunerea în termen, trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiții: partea care nu şi-a exercitat dreptul procedural în termenul legal peremptoriu să facă dovada existenței unei împrejurări mai presus de voința ei, deci a unei împrejurări ce exclude culpa părții respective; împrejurarea ce a împiedicat partea să acționeze

să se fi produs înăuntrul termenului legal peremptoriu în care trebuia exercitat dreptul procedural, iar să nu se fi ivit după expirarea termenului respectiv, în termen de 15 zile de la data încetării împiedicării, partea interesată să formuleze atât cerere de repunere în termen, cât și cerere de exercitare a căii de atac ori cerere prin care solicită încuviințarea îndeplinirii unui alt act de procedură.

În speță, se constată că la termenul din 10 martie 2016 instanța a pus în discuție cererea de repunere în termenul de exercitare a apelului și, apreciind că aceasta este întemeiată, a dispus repunerea părții în termenul de exercitare a apelului și a constatat că cererea de aderare la apel a rămas fără obiect. Soluția instanței de admitere a cererii formulate de pârâtul Statul Român, prin CN J. SA, de repunere în termenul de exercitare a apelului este nelegală.

Astfel, instanța de apel a făcut o aplicare greșită a dispozițiilor art. 294 alin. (1) C. pr. civ., potrivit cărora termenul de declarare a apelului este de 15 zile de la comunicarea hotărârii și a dispozițiilor art. 129 alin. (1) C. pr. civ., conform căruia părțile au obligația să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător.

Or, termenul de declarare a apelului este un termen legal, iar nu unul judecătoresc, motiv pentru care, în mod nelegal, instanța a primit apărarea pârâtei potrivit căreia a exercitat calea de atac în termenul prevăzut de judecător în dispozitivul hotărârii apelate. Termenul de apel prevăzut de lege este un termen legal imperativ, astfel încât nerespectarea lui va atrage decăderea din dreptul de a exercita calea de atac, indicarea greșită a acestui termen neconstituind o împrejurare aptă a repune partea în termenul de exercitare a căii de atac, și deci nu poate fi apreciată ca o împrejurare mai presus de voința părții care ar fi pus-o în imposibilitatea exercitării căii de atac.

Din această perspectivă și pentru argumentele arătate, Înalta Curte constată că instanța de apel în mod greșit a dispus repunerea pârâtei în termenul de exercitare a apelului, însă aceasta nu a produs părții nicio vătămare procesuală care să fie înlăturată prin desființarea hotărârii (Înalta Curte de Casație și Justiție, decizia nr. 1029 din 14 iunie 2017, pe *http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=137649*).

SPEȚE

1. A introduce o acțiune împotriva lui B, solicitând plata unui preț datorat pentru vânzarea unor mărfuri, solicitând și repunerea în termenul de prescripție, pentru motivul că pe durata ultimelor 3 luni ale termenului de prescripție, precum și o lună după împlinirea termenului, a purtat negocieri cu B, care l-a lăsat să înțeleagă că va achita prețul, cererea fiind introdusă la 25 de zile de la data întreruperii negocierilor. Pârâtul B ridică în termen excepția prescripției dreptului material la acțiune. Pronunțați-vă motivat asupra cererii de repunere în termen și asupra excepției prescripției.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Motivele temeinice care justifică repunerea în termenul de prescripție trebuie să îmbrace caracteristicile forței majore?
2. Motivele temeinice care justifică repunerea în termenul de prescripție trebuie să excludă culpa solicitantului?

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fişa nr. 30	Cursul prescripţiei extinctive. Calculul termenelor

Sediul materiei	**Art. 2551. Regulile aplicabile** Durata termenelor, fără deosebire de natura şi izvorul lor, se calculează potrivit regulilor stabilite de prezentul titlu.

Reglementarea reprezintă dreptul comun în materia calculului termenelor în dreptul material, aplicabil atât termenelor legale, cât şi celor convenţionale sau judiciare, ori de câte ori prin voinţa părţilor sau prin dispoziţii legale speciale derogatorii nu se stabileşte altfel.

A. TERMENUL STABILIT PE SĂPTĂMÂNI, LUNI SAU ANI

Sediul materiei	**Art. 2552. Termenul stabilit pe săptămâni, luni sau ani** (1) Când termenul este stabilit pe săptămâni, luni sau ani, el se împlineşte în ziua corespunzătoare din ultima săptămână ori lună sau din ultimul an. (2) Dacă ultima lună nu are o zi corespunzătoare celei în care termenul a început să curgă, termenul se împlineşte în ultima zi a acestei luni. (3) Mijlocul lunii se socoteşte a cincisprezecea zi. (4) Dacă termenul este stabilit pe o lună şi jumătate sau pe mai multe luni şi jumătate, cele 15 zile se vor socoti la sfârşitul termenului.

Termene pe ani

Regula: 1 an

25 mai 2016 — 25 mai 2017 (zi lucrătoare)

Excepţia 1: 1 an

29 februarie 2016 (an bisect) — 28 februarie 2017 (zi lucrătoare)

Astfel, un termen de prescripţie de un an care începe să curgă pe data de 30 iunie se va împlini ca regulă pe data de 30 iunie a anului următor, iar un termen care a început să curgă pe 29 februarie (an bisect) se va împlini ca regulă pe 28 februarie în anul următor.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Excepția 2: Prorogarea legală (a se vedea, mai jos, art. 2554 C. civ.).

Termene pe luni

Regula: 6 luni

28 februarie — 28 august (zi lucrătoare)

Excepția 1: 6 luni

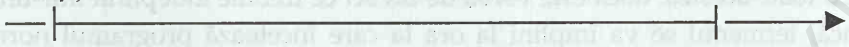

31 martie — 30 septembrie (zi lucrătoare)

În cazul unui termen de 6 luni care a început să curgă pe 31 martie, acesta se va împlini ca regulă pe data 30 septembrie a aceluiaşi an.

Excepția 2: Prorogarea legală (a se vedea, mai jos, art. 2554 C. civ.).

Termen pe luni şi jumătate

Mod de calcul: mai întâi lunile, la final un termen de 15 zile (jumătate de lună).

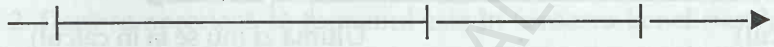

15 martie – 2 luni – 15 mai — 15 zile — 30 mai (ultima zi se socoteşte)

Excepție: Prorogarea legală (a se vedea, mai jos, art. 2554 C. civ.).

Termene pe săptămâni

Marți — Marți (zi lucrătoare)

Excepție: Prorogarea legală (a se vedea, mai jos, art. 2554 C. civ.).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B. TERMENUL STABILIT PE ZILE

Sediul materiei	**Art. 2553. Termenul stabilit pe zile** (1) Când termenul se stabileşte pe zile, nu se ia în calcul prima şi ultima zi a termenului. (2) Termenul se va împlini la ora 24,00 a ultimei zile. (3) Cu toate acestea, dacă este vorba de un act ce trebuie îndeplinit într-un loc de muncă, termenul se va împlini la ora la care încetează programul normal de lucru. Dispoziţiile art. 2556 rămân aplicabile.

Conform art. 2553 C. civ., când termenul se stabileşte pe zile, nu se iau în calcul prima şi ultima zi a termenului, iar acesta se va împlini la ora 24,00 a ultimei zile. Astfel, un termen de 15 zile care începe să curgă pe data de 1 a unei luni se va împlini practic la ora 24.00 a zilei de 17, deoarece prima zi (1) şi ultima zi a termenului (17) nu se iau în considerare la calcul.

Termene pe zile

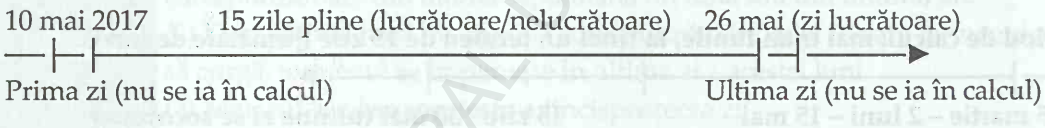

10 mai 2017 — 15 zile pline (lucrătoare/nelucrătoare) — 26 mai (zi lucrătoare)

Prima zi (nu se ia în calcul) — Ultima zi (nu se ia în calcul)

Excepţie: Prorogarea legală (a se vedea, mai jos, art. 2554 C. civ.).

C. PROROGAREA TERMENULUI

Sediul materiei	**Art. 2554. Prorogarea termenului** Dacă ultima zi a termenului este o zi nelucrătoare, termenul se consideră împlinit la sfârşitul primei zile lucrătoare care îi urmează.

Dacă ultima zi a termenului este o zi nelucrătoare, termenul, indiferent dacă este stabilit pe ani, luni, săptămâni sau zile, se consideră împlinit la sfârşitul primei zile lucrătoare care îi urmează.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Exemplu:
1) termen de 3 luni
1 februarie 2017 3 luni 1 mai (sărbătoare legală)

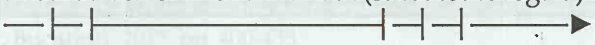

Prima zi Prorogare termen Ultima zi – **2 mai**

2) termen de 15 zile
14 noiembrie 2017 15 zile pline 30 noi./1 dec. (sărbători legale) 2, 3 dec. Zile nelucrătoare

Prima zi Prorogare termen Ultima zi – **4 decembrie**

O problemă neacoperită expres de textul legal este cea a termenelor pe zile stabilite de maniera „cu cel puțin 10 zile înainte de data... ", care, fiind calculate în sens invers, cad într-o zi nelucrătoare:

zi lucrătoare zi lucrătoare 10 zile pline

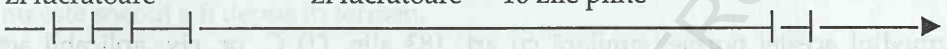

26 august 2017 ultima zi (nelucrătoare) 6 septembrie 2017 prima zi

Două sunt soluțiile posibile:
1. Într-o abordare tehnică, dacă se consideră că termenul trebuie să curgă în acelaşi sens, prima zi lucrătoare este cea de *dinaintea* ultimei zile a termenului (25 august, în exemplul de mai sus), fiind prima zi lucrătoare calculată în sensul în care curge termenul.
2. Dacă se apreciază că termenul este în favoarea beneficiarului, acesta trebuie să poată evita sancțiunea prin introducerea cererii în prima zi lucrătoare *după* împlinirea termenului (28 august 2017, luni, în exemplul de mai sus).

D. TERMENUL STABILIT PE ORE

Sediul materiei	**Art. 2555. Termenul stabilit pe ore** Când termenul se stabileşte pe ore, nu se iau în calcul prima şi ultima oră a termenului.

Calculul termenului pe ore se face similar cu cel al termenului pe zile:

Termen de 12 ore:
Ora 10 12 ore pline Ora 23

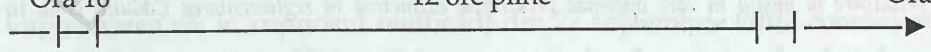

Prima oră (nu se ia în calcul) Ultima oră (nu se ia în calcul)

E. PREZUMŢIA EFECTUĂRII ÎN TERMEN A ACTELOR

Sediul materiei	**Art. 2556. Prezumția efectuării în termen a actelor** Actele de orice fel se socotesc făcute în termen, dacă înscrisurile care le constată au fost predate oficiului poştal sau telegrafic cel mai târziu în ultima zi a termenului, până la ora când încetează în mod obişnuit activitatea la acel oficiu.

Legislație conexă: Dispozițiile art. 2556 se aplică în cazul în care înscrisurile au fost predate prin scrisoare recomandată la oficiul poştal sau telegrafic ori la un serviciu de curierat rapid sau la un serviciu specializat de comunicare, înființate potrivit legii (art. 205^2 din Legea de punere în aplicare a Codului civil).

Prin intermediul acestei norme, similară cu art. 183 alin. (1) C. pr. civ. aplicabil actelor de procedură, legiuitorul oferă posibilitatea emitentului actului, atât pentru situațiile în care destinatarul actului nu are un serviciu de registratură, cât şi pentru ipoteza în care expeditorul nu doreşte să uzeze de serviciul de registratură (sau transmite actul în aceeaşi zi, dar după închiderea programului de registratură), să poată uza de o procedură recunoscută legal ca făcând deplina dovadă a îndeplinirii actului în termen.

Alături de metodele clasice de comunicare (serviciu poştal) sau chiar desuete (telegraful), legislația conexă permite şi utilizarea serviciilor de curierat rapid sau a celor specializate de comunicare. Înregistrarea înscrisului care constată actul de către unul dintre aceste servicii (sub formă recomandată sau echivalentă) constituie dovada îndeplinirii actului în termen.

Bibliografie:

G.-Boroi, C. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală, conform noului Cod civil*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, pp. 268-332;

I. Deleanu (I), Gh. Beleiu (II), *Repunerea în termen în condițiile art. 19 din Decretul nr. 167/1958*, în RRD nr. 9-12/1989;

G.C. Frențiu, *Comentariile Codului civil. Prescripția extinctivă, decăderea şi calculul termenelor*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012;

M. Nicolae, *Tratat de prescripție extinctivă*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010;

T. Prescure, R. Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, pp. 232-260;

I. Reghini, *Reflecții privitoare la modul în care operează prescripție extinctivă în reglementarea Codului civil*, în Dreptul nr. 9/2012;

I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, pp. 687-759;

C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016, pp. 259-298;
C.T. Ungureanu, *Statornicirea prescripției extinctive în Codul civil (Legea nr. 287/2009), comparativ cu reglementarea anterioară*, în Dreptul nr. 7/2012;
O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a, revăzută şi adăugită de C. Munteanu, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2017, pp. 400-435.

JURISPRUDENȚĂ

1. **Prin decizia nr. 34 din 15 mai 2017, pronunțată în dosarul nr. 4106/1/2016,** ICCJ, în complet pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a stabilit: în interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 182 şi art. 183 C. pr. civ., actul de procedură transmis prin fax sau poştă electronică, în ultima zi a termenului care se socoteşte pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, nu este socotit a fi depus în termen.

2. În speță, a fost invocat cazul contestației în anulare prevăzute de art. 318 teza I C. pr. civ., când dezlegarea dată este rezultatul unei greşeli materiale, respectiv faptul că a fost anulat recursul ca nemotivat, deşi motivarea s-ar fi făcut în termenul legal.
Or, aprecierea greşelii materiale se face în raport cu situația existentă la dosar la data pronunțării hotărârii ce se atacă, deoarece numai față de acest moment se poate determina dacă soluția este rezultatul unei greşeli materiale.
Prin urmare, în acest caz, formularea contestației în anulare nu depinde de motivarea deciziei de recurs (ca în cea de-a doua ipoteză din art. 318 teza I C. pr. civ., aceea a omisiunii cercetării unui motiv de recurs), fiind posibilă invocarea unor elemente cunoscute contestatorului la data pronunțării hotărârii imediat după ce partea a aflat de soluția instanței de recurs, nefiind necesar a se lua cunoştință de însăşi motivarea acesteia.
Fiind vorba despre o împrejurare de fapt, dovada momentului la care contestatoarea a luat cunoştință de hotărâre poate fi făcută prin orice mijloc de probă administrat nu numai de către contestatoare, dar şi de către intimată.
În prezenta speță se constată că, prin notificarea din 22 septembrie 2016 emisă de Cabinet de avocat C. către contestatoarea SC A. SRL, i s-a pus în vedere acesteia din urmă achitarea, în termen de 15 zile de la comunicarea notificării, a sumei de 100.000 lei, reprezentând prejudiciul cauza societății SC B. SRL ca urmare a înregistrării cu rea-credință a mărcii „x".
Aşa cum rezultă din notificare, temeiul acesteia îl reprezintă sentința civilă nr. 1993 din 13 noiembrie 2012 pronunțată de Tribunalul Bucureşti în Dosarul nr. x/3/2011, definitivă şi irevocabilă prin decizia contestată nr. 919/2016 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, secția I civilă.
Împrejurarea că, în cuprinsul notificării din 22 septembrie 2016, comunicată contestatoarei la data de 26 septembrie 2016, astfel cum reiese din dovada confirmării de primire aflată la fila

24 din dosar, se fac referiri exprese la sentința civilă nr. 1993 din 13 noiembrie 2012 pronunțată de Tribunalul București în Dosarul nr. x/3/2011, definitivă și irevocabilă prin decizia contestată nr. 919 din 15 aprilie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, secția I civilă, reprezintă dovada deplină a datei la care contestatoarea a luat cunoștință de hotărârea a cărei anulare o cere, și anume la data comunicării notificării, respectiv 26 septembrie 2016.

Prin urmare, există dovada că, în speță, contestatoarea a luat cunoștință de decizia contestată cel mai târziu la data de 26 septembrie 2016, aspect care determină incidența termenului de 15 zile pentru formularea contestației în anulare, termen care s-a împlinit cel mai târziu la data de 12 octombrie 2016, fiind calculat pe zile libere în temeiul art. 101 alin. (1) C. pr. civ.

Întrucât contestația în anulare de față a fost formulată la data de 15 martie 2017 (data rezoluției de înregistrare a prezentei contestații în anulare), a fost depășit cu mult termenul de formulare a contestației în anulare, ceea ce atrage sancțiunea prevăzută de art. 103 alin. (1) C. pr. civ., potrivit cu care „Neexercitarea oricărei căi de atac și neîndeplinirea oricărui alt act de procedură în termenul legal atrage decăderea, afară de cazul când legea dispune altfel sau când partea dovedește că a fost împiedicată printr-o împrejurare mai presus de voința ei".

Instituirea unor termene de decădere pentru efectuarea diferitelor acte de procedură face parte dintre limitările admise de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în exercitarea dreptului de acces la justiție, consacrat în art. 6 par. 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, iar contestatoarea nu a invocat existența unei împrejurări mai presus de voința ei, în accepțiunea art. 103 alin. (1) teza finală C. pr. civ., care să o fi împiedicat să exercite contestația în anulare în termenul legal.

Deoarece nu a fost invocată o astfel de împrejurare, iar termenul legal pentru declararea căii de atac extraordinare de retractare a contestației în anulare a fost depășit, în temeiul art. 319 alin. (2) teza finală coroborat cu art. 103 alin. (1) C. pr. civ., Înalta Curte urmează a respinge contestația în anulare, ca tardiv formulată (Înalta Curte de Casație și Justiție, decizia nr. 924 din 26 mai 2017, pe *http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=137884*).

SPEȚE

1. a) În măsura în care legea prevede un termen de prescripție de 15 zile pentru exercitarea unui drept la acțiune, în ce zi se împlinește termenul de prescripție care a început să curgă la 12 iunie?

b) Când se împlinește termenul de prescripție dacă a intervenit o cauză de suspendare cu o durată de 10 zile cu 5 zile înainte de împlinirea termenului?

2. În măsura în care legea prevede un termen de prescripție de 20 de zile pentru exercitarea unui drept, în ce zi se împlinește termenul de prescripție care a început să curgă la 11 august? Ce se întâmplă dacă ziua împlinirii termenului este o zi nelucrătoare?

PARTEA PRACTICĂ

3. Un termen de prescripție de 6 luni începe să curgă pe 31 august.

Arătați argumentat: a) în ce zi se împlineşte termenul de prescripție; b) ce se întâmplă dacă titularul dreptului trimite cererea în ultima zi a termenului prin curierat rapid legal, cererea fiind înregistrată la serviciul de curierat după ora la care programul normal de lucru al instanței competente s-a terminat.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. La calculul termenelor pe zile se iau în calcul zilele nelucrătoare şi sărbătorile legale? Pot acestea să influențeze data la care termenul se consideră împlinit?
2. Ce se întâmplă în cazul în care ziua corespunzătoare celei la care a început să curgă un termen de 6 luni nu există în luna în care termenul se împlineşte?

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișa nr. 31	Decăderea

Noțiune	Sancțiune de drept civil care afectează dreptul subiectiv civil neexercitat în termenul stabilit prin lege sau prin voința părților, având drept consecință pierderea dreptului sau împiedicarea efectuării actului unilateral.

Termene. Clasificarea termenelor de decădere

1. În raport de izvorul lor, termenele de decădere pot fi:
   - *a) termene legale* – instituite prin dispoziții legale;
   - *b) termene convenționale* – stabilite pe cale convențională, în temeiul învoielii părții.

2. Termenele de decădere legale se subclasifică în:
   - *a) termene de decădere de ordine publică* – care ocrotesc un interes general;
   - *b) termene de decădere de ordine privată* – care ocrotesc un interes privat.

Delimitare. Decăderea şi prescripția extinctivă

	Decăderea	Prescripția extinctivă
Asemănări	sunt instituții de drept civil	
	termenele pot fi instituite prin lege sau în baza voinței părților	
	termenele de prescripție şi termenele de decădere de ordine privată pot fi modificate prin voința părților	
	implică neexercitarea dreptului în termenul legal sau convențional	
	forța majoră determină suspendarea curgerii ambelor termene	
	pot fi invocate numai în fața primei instanțe	
Deosebiri	este o sancțiune de drept civil	nu este o sancțiune propriu-zisă pentru că poate opera independent de existența unei culpe
	este o instituție juridică de ordine privată	sunt termene de decădere instituite prin dispoziții legale care ocrotesc un interes general

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	nu poate fi invocată de instanță din oficiu	instanța este obligată să aplice decăderea în cazul termenelor de decădere de ordine publică
	termenele sunt supuse suspendării, întreruperii şi repunerii în termen	ca regulă, termenele nu sunt supuse suspendării, întreruperii şi repunerii în termen
	efectul constă în stingerea dreptului material la acțiune	efectul constă în pierderea dreptului sau împiedicarea efectuării actului unilateral

Domeniul de aplicare al decăderii

- ca regulă, termenul prevăzut de lege sau stabilit prin convenția părților este de decădere, dacă acest lucru rezultă în mod neîndoielnic din lege sau, respectiv, din convenția părților;
- în cazul în care nu reiese în mod neîndoielnic că un termen este de decădere, termenul este de prescripție.

Exemple de termene de decădere:

a) termenul de decădere de 3 ani aplicabil în materia acțiunii în revendicare care are ca obiect un bun mobil pierdut sau furat, exercitată în contradictoriu cu posesorul de bună-credință;

b) termenul de decădere de 6 luni aplicabil dreptului de a cere anularea contractului, în condițiile în care s-a realizat notificarea prin care partea interesată îi solicită persoanei care poate invoca nulitatea relativă să confirme actul sau să solicite anularea acestuia;

c) termenul de decădere de un an aplicabil acțiunii vânzătorului pentru suplimentul de preț şi acțiunii cumpărătorului pentru reducerea prețului sau, respectiv, rezoluțiunea contractului.

Regimul juridic

- termenele de decădere nu sunt supuse suspendării, întreruperii şi repunerii în termen, cu excepția incidenței forței majore şi a formulării unei cereri de chemare în judecată sau de arbitrare;
- forța majoră, dacă intervine la data la care ar fi trebuit să înceapă să curgă termenul de decădere, are ca efect amânarea curgerii termenului, iar dacă intervine în cursul termenului, are ca efect suspendarea termenului, până la data încetării forței majore;
- dacă după încetarea cauzei de suspendare ar mai rămâne mai puțin de 5 zile din termenul de decădere, atunci acesta se împlineşte după 5 zile de la data încetării suspendării;
- termenul de decădere este supus întreruperii pe data introducerii cererii de chemare în judecată sau de arbitrare, dacă realizarea dreptului subiectiv presupune o astfel de acțiune.

Efectele decăderii

- în cazul unui termen de decădere de ordine privată sau convențional, partea interesată poate opune decăderea, numai în fața primei instanțe, cel mai târziu la primul termen la care părțile sunt legal citate;
- în cazul unui termen de decădere de ordine publică, instanța de judecată este obligată să pună în discuția părților și să aplice decăderea;
- efectul decăderii constă în pierderea dreptului subiectiv neexercitat în termen sau împiedicarea efectuării actului unilateral;
- în cazul termenelor de decădere de ordine privată sau convenționale, părțile pot renunța la beneficiul decăderii, după împlinirea termenului;
- nu se poate renunța la beneficiul decăderii în cazul termenelor de decădere de ordine publică.

Bibliografie:

G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală, conform noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2011, pp. 326-332;
I. Dogaru, S. Cercel, *Drept civil. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, pp. 245-246;
V. Terzea, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014, pp. 2728-2732;
C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2013, pp. 293-294.

JURISPRUDENȚĂ

1. Din interpretarea gramaticală a art. 12 alin. (2) din Legea nr. 58/1934 rezultă că legiuitorul nu a instituit un termen de prescripție pentru completarea biletului la ordin emis în alb, ci un termen de decădere. Prescripția reprezintă acea instituție prin care se stabilesc anumite termene înăuntrul cărora drepturile subiective patrimoniale sau nepatrimoniale pot fi exercitate prin intermediul unei acțiuni în justiție. Completarea unui bilet la ordin nu ține de formularea unei acțiuni în fața instanței, astfel încât nu este incidentă instituția prescripției. Textul art. 12 alin. (2) face, în mod expres, referire la decădere, ceea ce înseamnă că termenul de completare a biletului la ordin este unul de decădere, și nu de prescripție. Având în vedere că însuși legiuitorul a stabilit natura juridică a termenului de completare a biletului la ordin, acestuia nu îi sunt aplicabile dispozițiile referitoare la întrerupere și suspendare specifice prescripției (Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, decizia nr. 831 din 21 martie 2014, disponibilă pe *http://portal.just.ro/2/Lists/Jurisprudenta/DispForm.aspx?ID=1888, consultat la data de 17 octombrie 2017*).

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITY LIBRARY

2. Instanța a reținut că: „Potrivit dispozițiilor art. 5 alin. (1) din Legea nr. 221/2009, orice persoană care a suferit condamnări cu caracter politic în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 sau care a făcut obiectul unor măsuri administrative cu caracter politic, precum și, după decesul acestei persoane, soțul sau descendenții acesteia până la gradul al II-lea inclusiv pot fi solicitate instanței prevăzute la art. 4 alin. (4), în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a acestei legi, acordarea despăgubirilor pe care legea le prevede. Aceste dispoziții legale nu stabilesc în mod expres dacă termenul de 3 ani pe care îl instituie este unul de decădere ori unul de prescripție extinctivă, astfel că rămâne ca pe cale de interpretare să se determine natura lui juridică. Or, sub acest aspect, Curtea are a observa că, fiind vorba despre un termen instituit de lege pentru exercitarea unei acțiuni în justiție, este mai just a considera că termenul în discuție este unul de prescripție, iar nu unul de decădere. Mai mult, îndoiala care, în tăcerea legii, poate exista cu privire la natura lui juridică obligă la o interpretare în beneficiul părților interesate, iar acestea ar fi avantajate dacă s-ar considera că termenul este unul de prescripție, deoarece în acest fel el devine susceptibil de întrerupere sau suspendare. Sunt deci întemeiate susținerile recurentelor potrivit cărora prima instanță a greșit atunci când a considerat că termenul de 3 ani stabilit prin prevederile art. 5 din Legea nr. 221/2009 este unul de decădere, iar nu unul de prescripție. Este de văzut, de altfel, și că prin prevederile art. 2547 C. civ. se stabilește că dacă din lege sau din convenția părților nu rezultă în mod neîndoielnic că un anumit termen este de decădere, sunt aplicabile regulile de la prescripție. Deși aceste prevederi legale nu sunt incidente în procesul de față, căci în cauză termenul de prescripție a început a curge anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, ele sunt, la nivel general, utile pentru a observa că în intenția legiuitorului stă o astfel de interpretare, iar nu cea la care prima instanță s-a oprit (Curtea de Apel Cluj, Secția I civilă, decizia nr. 122/A/2013, disponibilă pe *http://www.rolii.ro/hotarari/589b33f4e49009dc37000601, consultat la data de 10 martie 2018*).

SPEȚE

1. În condițiile în care termenul de decădere de 6 ore a început să curgă la 14.10.2017, ora 13.00, precizați data împlinirii acestuia, fără a lua în considerare eventuale cauze care ar putea determina suspendarea sau întreruperea acestuia. Care ar fi soluția dacă termenul de decădere ar avea o durată de o lună?

2. Prin acțiunea formulată la data de 02.03.2016, Primus a solicitat instanței de judecată, în contradictoriu cu Secundus, obligarea pârâtului la plata sumei de 20.000 lei cu titlu de preț al imobilului teren vândut de către reclamant. Prin întâmpinare, Secundus a solicitat respingerea acțiunii, arătând și dovedind că a fost victima unui viciu de consimțământ, fiind indus în eroare de

către Primus, prin faptul că acesta a omis în mod fraudulos să îl informeze asupra unor împrejurări pe care se cuvenea să i le dezvăluie. Prin răspunsul la întâmpinare formulat, Primus a solicitat instanței să constate că a intervenit prescripția dreptului de a cere anularea contractului, depunând la dosarul cauzei notificarea datată 12.02.2015 prin care îi solicita lui Secundus fie să confirme contractul, fie să solicite anularea acestuia. Secundus a dovedit însă că a fost în imposibilitate de a acționa în termenul legal, având în vedere că a făcut parte din forțele armate detașate pentru menținerea păcii într-o zonă de conflict externă, misiune din care a revenit abia la data de 15.01.2016.

Precizați care va fi soluția instanței de judecată.

MINISPEȚE

1. Prin acțiunea formulată la data de 14.05.2017, Primus a solicitat, în contradictoriu cu Comisia locală A. și Comisia județeană B. de aplicare a Legilor Fondului Funciar, să se constate că nu a intervenit pierderea dreptului de a formula notificarea prevăzută de art. 21 din Legea nr. 10/2001. În motivare, a arătat că este moștenitor al defuncților A.A. și B.B., cărora le-au fost confiscate mai multe bunuri imobile în timpul regimului comunist, iar în baza Legii nr. 112/1995, i-a fost restituit numai un singur imobil, în condițiile în care nu a cunoscut situația proprietăților autorilor săi, având în vedere ca aceștia au decedat când reclamantul avea vârsta de 2 ani. Ca atare, apreciază reclamantul, în cauză a intervenit o situație care justifică suspendarea termenului de a formula notificarea.

În condițiile în care în speță este indicat un termen de decădere reglementat de art. 21 din Legea nr. 10/2001, iar acesta s-a împlinit anterior formulării cererii de chemare în judecată, soluția instanței de judecată va fi:

a) de admitere a cererii, în condițiile în care Primus nu a cunoscut situația proprietăților autorilor săi;

b) de respingere a cererii;

c) de admitere a cererii, pentru că în cauză i s-a atribuit deja un bun aparținând autorilor săi.

2. Prin acțiunea formulată, reclamanții au solicitat instanței de judecată repunerea în termenul de depunere a notificării în baza art. 22 alin. (1) din Legea nr. 10/2001, în sensul completării obiectului acesteia, extinzându-și solicitările de retrocedare la o cotă-parte din întregul imobil, cu toate că, inițial, își limitaseră solicitările numai la anumite apartamente din imobilul în discuție. În motivare, au arătat că au solicitat acordarea de despăgubiri pentru o cotă de 10/29 din dreptul de proprietate asupra imobilului individualizat în acțiune, necunoscând că, în fapt, autorii lor au deținut în proprietate exclusivă întregul imobil. Arată că înainte de 1989 au părăsit definitiv

ţara şi s-au stabilit în Germania, fără a păstra legătura cu rudele din România. Ca atare, având în vedere motivele întemeiate invocate, se impune repunerea în termenul de formulare a notificării. În condiţiile în care termenul care face obiectul cauzei este un termen de decădere, soluţia instanţei va fi:

a) de admitere a acţiunii, motivele invocate fiind justificate pentru repunerea în termen;

b) de respingere a acţiunii, motivele invocate nefiind justificate pentru repunerea în termen;

a) de respingere a acţiunii, ca nefiind incidentă repunerea în termen.

GRILE

1. Este caz de suspendare a termenului de prescripţie extinctivă şi a termenului de decădere:

a) forţa majoră;

b) exercitarea unei acţiuni în instanţă;

c) lipsa reprezentantului legal al persoanei ocrotite.

2. Clauza prin care se instituie un termen de decădere ce ar face excesiv de dificilă exercitarea dreptului de către persoana interesată:

a) este lovită de nulitate relativă;

b) este afectată de nulitate absolută;

c) este valabilă.

3. Organul de jurisdicţie:

a) este obligat să invoce din oficiu termenul de decădere;

b) nu poate invoca din oficiu termenul de decădere;

c) nu este obligat să invoce din oficiu termenul de decădere, în cazul în care acesta priveşte un drept de care părţile pot dispune în mod liber.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Prezentaţi principalele deosebiri dintre decădere şi prescripţia extinctivă.
2. Care sunt efectele decăderii?
3. Prezentaţi exemple de termene de decădere.

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răspunsuri minispețe

1. Răspunsul corect este cel de la litera b).

Astfel, potrivit art. 2548 alin. (1) și (2) C. civ., ca regulă, termenele de decădere nu sunt supuse suspendării, însă forța majoră poate determina suspendarea unui astfel de termen, în condițiile art. 2534 alin. (1) C. civ. În cauză însă nu a fost invocat un caz de forță majoră, care presupune existența unei împrejurări absolut imprevizibile și absolut insurmontabile.

2. Răspunsul corect este cel de la litera c).

În cauză fiind incident un termen de decădere, în speță de ordine publică, spre deosebire de termenul de prescripție, acesta nu este susceptibil de repunere în termen.

Răspunsuri grile

1. Răspunsul corect este cel de la litera a).

A se vedea dispozițiile art. 2548 alin. (2) și (3) C. civ. Conform textului de lege menționat: „(2) (...) forța majoră împiedică, în toate cazurile, curgerea termenului, iar dacă termenul a început să curgă, el se suspendă, dispozițiile art. 2.534 alin. (1) fiind aplicabile în mod corespunzător. Termenul de decădere nu se socotește însă împlinit decât după 5 zile de la data când suspendarea a încetat. (3) De asemenea, atunci când realizarea dreptului presupune exercitarea unei acțiuni în justiție, termenul este întrerupt pe data introducerii cererii de chemare în judecată sau de arbitrare ori de punere în întârziere, după caz, dispozițiile privitoare la întreruperea prescripției fiind aplicabile în mod corespunzător". Potrivit art. 2532 pct. 4 C. civ., lipsa reprezentantului legal al persoanei lipsite de capacitate de exercițiu este caz de suspendare a termenului de prescripție extinctivă.

2. Răspunsul corect este cel de la litera b), raportat la dispozițiile art. 2546 C. civ.

3. Răspunsul corect este cel de la litera c), conform art. 2550 C. civ.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

REZOLVĂRI SPEȚE

FIȘA NR. 1

Speța nr. 1

Norme imperative noi, fără norme tranzitorii, în materie de contracte se aplică norma veche.

Speța nr. 2

a) Nu trebuie să dea examen – principiul neretroactivității – avocații au un drept câștigat în trecut.

b) Trebuie să dea examen, dobândirea calității de avocat cu drept de a pune concluzii la ICCJ urma să fie dobândită în viitor (după 5 ani).

c) Situație viitoare, se aplică legea nouă.

d) Principiul neretroactivității și principiul aplicării imediate a legii noi.

Speța nr. 3

a) Legea nouă este de imediată aplicare în materia raporturilor de proprietate.

b) Legea nouă nu se aplică retroactiv, nu poate afecta dreptul dobândit de constructor anterior intrării în vigoare a legii, prin emiterea autorizației.

c) Prevederile legii noi nu au legătură cu efectele contractului de antrepriză.

d) Principiul aplicării imediate a legii noi și principiul neretroactivității legii.

Speța nr. 4

a) Legea veche, în vigoare la data încheierii actului, principiul neretroactivității.

b) Legea veche, principiul supraviețuirii legii vechi.

c) Trebuie să respecte dreptul de preempțiune, deoarece trebuie respectată legea nouă, în vigoare la încheierea noului contract.

Speța nr. 5

a) Legea veche, în vigoare la data încheierii contractului.

b) Legea veche.

c) Se aplică tuturor titularilor dreptului, inclusiv lui B.

d) Principiul neretroactivității și *tempus regit actum*; principiul ultraactivității legii vechi, principiul aplicării imediate a legii noi.

Speța nr. 6

a) Singurul principiu constituțional privitor la aplicarea legii în timp este principiul neretroactivității, restrângerea îl respectă, cât timp vizează doar actele încheiate de persoana juridică ulterior intrării în vigoare a legii noi.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

b) Nu, norma tranzitorie primează.

c) Poate fi executat, contractul este valabil încheiat conform legii în vigoare la data încheierii lui.

Speța nr. 7

a) Conform Codului civil, legea nouă.

b) Nu, legea nouă nu retroactivează, servitutea de vedere este valabil născută.

c) Nu, legea nouă nu retroactivează, dreptul de a construi a fost valabil obținut și realizat.

Speța nr. 8

a) Nu, aceasta a fost construită respectând legislația în vigoare, legea nouă nu retroactivează.

b) Nu, legea nouă nu retroactivează, autorizațiile sunt valabile și continuă să producă efecte, drept de funcționare câștigat.

c) Da, legea nouă de imediată aplicare, nu mai pot obține, în viitor, dreptul de a funcționa.

d) Nu, legea nouă se aplică tuturor situațiilor viitoare.

Speța nr. 9

a) Singurul principiu constituțional privitor la aplicarea legii în timp este principiul neretroactivității, suspendarea îl respectă, vizând doar efecte viitoare ale contractului; nu, ar fi retroactivă.

b) Nu este posibilă, ar fi retroactivă.

c) Numai cu titlu de excepție, dacă ordinea publică o reclamă.

Speța nr. 10

a) Norma nouă nu se poate aplica retroactiv, anterior intrării sale în vigoare.

b) Aplicarea normei imperative noi este permisă și contractelor în curs de executare, pentru viitor, cu titlu excepțional, dacă prevede o normă tranzitorie.

c) Norma tranzitorie este constituțională, în măsura în care prevede că efectele normei imperative noi se produc pentru viitor.

d) Voința părților nu poate înlătura aplicarea normei noi, deoarece aceasta este imperativă, nu supletivă.

Speța nr. 11

a) Oferta e valabilă, respectă legea în vigoare.

b) Acceptarea necesită forma autentică, conform legii în vigoare la acea dată.

c) Promisiunea nu s-a încheiat valabil și nici nu poate fi considerată valabilă după abrogarea legii care impunea forma autentică.

PARTEA PRACTICĂ

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Speța nr. 12

Situație juridică în curs de formare. Se aplică legea în vigoare fiecărei etape, inclusiv etapei soluționării cererii de creditare.

Speța nr. 13

Situația juridică a lui Y se încadrează la situațiile juridice în curs de formare. Legea aplicabilă fiecărei etape este legea în vigoare la data la care acea etapă se consumă. Deci pentru încheierea valabilă a contractului de vânzare trebuie respectată legea nouă.

FIȘA NR. 2

Speța nr. 1

Testamentul este valabil conform legii în vigoare la data încheierii lui, art. 102 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, principiul *tempus regit actum*, efectele testamentului sunt supuse legii în vigoare la data deschiderii succesiunii, faptul generator al situației juridice succesorale este decesul, dacă voința defunctului a fost să lase lui P întreaga cotitate disponibilă, indiferent de întinderea ei, P are dreptul la cotitatea disponibilă prevăzută de legea în vigoare la data deschiderii succesiunii.

Speța nr. 2

Art. 1420 C. civ., art. 111 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.

Speța nr. 3

Art. 1717 C. civ., art. 102, art. 122 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.

Speța nr. 4

Art. 108 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.

Speța nr. 5

Art. 6 alin. (2), art. 747 C. civ., art. 73 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

FIȘA NR. 11

Speța nr. 1

Cererea va fi respinsă. Se invocă o eroare cu privire la motive ori, în orice caz, o eroare cu privire la o împrejurare considerată esențială, în absența căreia contractul nu s-ar fi încheiat. Întrucât Primus nu a comunicat scopul său, iar Secundus nu a cunoscut şi nici nu trebuia să cunoască împrejurările asupra cărora a căzut eroarea, contractul nu este anulabil [art. 1207 alin. (1), alin. (2) pct. 2 şi alin. (4) C. civ.]. În plus, nemijlocit, Primus se înşală şi cu privire la existența sau conținutul unor norme juridice (reglementările de urbanism aplicabile), ceea ce înseamnă că actul ar fi fost doar excepțional nevalabil, dacă normele în discuție nu ar fi fost accesibile şi previzibile [art. 1208 alin. (2) C. civ.], ipoteză pe care situația de fapt nu o sugerează.

Speța nr. 2

Cererea ar trebui să fie respinsă, cel puțin având în vedere că leziunea nu depăşeşte nivelul minim prevăzut de art. 1222 alin. (2) C. civ. şi pentru că, dat fiind serviciul contractat şi scopul încheierii actului, Primus şi-a asumat sau trebuie considerat a-şi fi asumat riscul de eroare în ceea ce priveşte existența metalelor prețioase (art. 1209 C. civ.).

Speța nr. 3

Cererea ar trebui respinsă deoarece, contractul nefiind unul încheiat *intuitu personae*, identitatea şi calitățile cumpărătorului nu erau esențiale [art. 1207 alin. (2) pct. 3 C. civ.]; în orice caz, chiar presupunând că acestea ar fi fost aspecte esențiale pentru vânzător, din speță rezultă că DB nu a cunoscut şi nici nu trebuia, după împrejurări, să cunoască natura esențială a împrejurării asupra căreia a căzut eroarea [art. 1207 alin. (1) C. civ.], iar aceasta nu a fost scuzabilă (art. 1208 C. civ.).

Speța nr. 4

Contractul este anulabil deoarece din datele speței rezultă că sunt întrunite condițiile erorii-viciu de consimțământ (inclusiv cerința ca Primus să fi trebuit să ştie că împrejurarea asupra căreia a căzut eroarea a fost esențială pentru Secundus şi cerința caracterului scuzabil al erorii). Oferta lui Secundus ar fi putut avea ca efect acoperirea anulabilității prin adaptare, însă a fost comunicată lui Primus în afara termenului de 3 luni prevăzut de art. 1213 alin. (2) C. civ.

Speța nr. 5

Cererea ar trebui respinsă deoarece comunicarea unei simple opinii neavizate – caracter care ar fi trebuit, în împrejurările date, să fie cunoscut cocontractantului – nu poate constitui element material (obiectiv) al dolului [„manopere frauduloase" în sensul art. 1214 alin. (1) C. civ.].

PARTEA PRACTICĂ

BCU "ION CREANGĂ" UNIVERSITY LIBRARY

Speța nr. 6

Cererea ar trebui admisă deoarece, în speță, chiar fără identificarea unei obligații legale de comunicare a informațiilor relevante privind existența, în trecut, a unei infestații cu termite, acestea sunt informații pe care Primus se cuvenea să i le comunice lui Secundus, având în vedere, în special, că Secundus nu ar fi putut cunoaşte aceste împrejurări pe altă cale, în perioada anterioară încheierii contractului. Există, aşadar, un dol prin reticență, iar Primus a acționat cel puțin cu intenția indirectă de a induce în eroare, ştiind că soluția identificată în anul 2013 era una temporară şi acceptând, în consecință, că era posibilă inducerea în eroare a lui Secundus.

Speța nr. 7

Cererea ar trebui respinsă. În ceea ce priveşte dolul, pârâta nu avea îndatorirea de a transmite pârâtului informațiile pe care le-a obținut prin investiții semnificative şi pe care pârâtul, la rândul său, le-ar fi putut obține prin eforturi rezonabile, astfel încât nu există dol prin reticență. În ceea ce priveşte leziunea, nu rezultă din speță că pârâta a profitat de o stare de nevoie sau de o lipsă de experiență ori de cunoştințe a lui X, ci că a exploatat simpla ignoranță a acestuia (omisiunea de a se interesa de factorii care influențau valoarea propriului bun) şi informațiile pe care le-a obținut prin investițiile proprii.

Speța nr. 8

Cererea ar trebui admisă. Deşi amenințarea priveşte exercițiul unui drept, ea este ilegitimă deoarece nu are ca scop să asigure realizarea dreptului cu a cărui exercitare se amenință, ci să constrângă debitorul la a-şi da consimțământul pentru modificarea unui raport juridic distinct, fără ca Primus să aibă vreun drept preexistent care să îi confere posibilitatea de a pretinde o asemenea modificare (art. 1217 C. civ.).

Speța nr. 9

Cererea ar trebui admisă. Violența poate fi îndreptată şi împotriva unei persoane apropiate părții [art. 1216 alin. (3) C. civ.] şi poate proveni şi de la un terț, dacă, precum în speță, cealaltă parte a cunoscut violența sau a ignorat în mod culpabil existența acesteia [art. 1220 alin. (1) C. civ.; în speță, X a preferat să rămână în pasivitate şi să nu cerceteze în nicio modalitate – nici măcar printr-o întrebare adresată lui Y – cum intenționa acesta să îl convingă pe Primus să încheie actul].

Speța nr. 10

Cererea ar trebui admisă. X, minor cu capacitate de exercițiu restrânsă, putea dispune singur de veniturile realizate conform art. 42 alin. (2) C. civ., dar aceasta nu înseamnă că urmează a i se aplica regimul leziunii majorului, cât timp, prin simpla calitate de minor, X s-a înscris în ipoteza leziunii minorului. În consecință, nu este necesar nici ca disproporția să depăşească nivelul prevăzut de art. 1222 alin. (2) C. civ. şi nici ca reclamantul să facă dovada ca s-a profitat de starea de nevoie, de lipsa de experiență sau de lipsa de cunoştințe a minorului [art. 1221 alin. (3) C. civ.].

PARTEA PRACTICĂ

FIȘA NR. 15

Speța nr. 1

Cererea lui Quartius ar trebui admisă pentru că acesta a realizat primul forma de publicitate legală (înscrierea în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare), iar simpla publicitate de fapt realizată anterior de către Tertius nu suplinește lipsa publicității legale față de Quartius, deci nu face ca prima cesiune să îi fie opozabilă celui din urmă. Numai cunoașterea efectivă a primei cesiuni – nedovedită în cauză – ar putea acoperi lipsa formalității de publicitate legală cu efect de opozabilitate față de terți (art. 22 C. civ.).

Speța nr. 2

Drepturile izvorâte din contractul de închiriere sunt opozabile dobânditorului bunului închiriat întrucât, deși nu a fost notat în cartea funciară, contractul de închiriere a fost cunoscut efectiv de către notarul public, împrejurare care, conform art. 22 alin. (1) C. civ., suplinește lipsa publicității legale (a notării).

FIȘA NR. 19

Speța nr. 1

a) Conform art. art. 1011 alin. (1) C. civ., donația se încheie prin înscris autentic, sub sancțiunea nulității absolute.

Reclamantul poate solicita revocarea donației pentru ingratitudine (dacă se încadrează într-una dintre ipotezele prevăzute de art. 1023 C. civ.).

b) În cazul donațiilor indirecte, nu este aplicabil art. 1011 alin. (1) C. civ. (care impune ca donația să se facă prin act autentic), ci art. 1011 alin. (2) C. civ., fiind obligatorie, cel mult (dacă este cazul), respectarea condițiilor de formă ale actului prin intermediul căruia se realizează gratificarea.

Ca orice liberalitate intre vii, şi o donație indirectă este, prin esență sa, irevocabilă. Această irevocabilitate, reglementată prin texte speciale (art. 1015 C. civ.), acționează descurajant pentru donator şi contribuie la siguranța circuitului civil, nefiind cea prevăzută pentru toate contractele [art. 1270 alin. (2) C. civ.] şi care rezultă din principiul că, odată încheiat, contractul are forță obligatorie între părțile contractante, neputând fi revocat prin voința uneia dintre ele.

c) Principiul irevocabilității donațiilor are un caracter special, particular, mai accentuat decât forța obligatorie a oricărui contract, în sensul că, în materie de donații (indiferent dacă s-au realizat în formă autentică, deghizată, indirectă sau dar manual), irevocabilitatea privește nu numai efectele, ci însăşi esența contractului, fiind o condiție de validitate (irevocabilitate de gradul II).

Aşadar, simpla răzgândire a reclamantului donator, exteriorizată prin notificarea adresată pârâtei, în condițiile în care nu a fost invocată şi dovedită fie o clauză contractuală compatibilă cu

principiul irevocabilității, fie un caz legal de revocare a donațiilor, nu poate avea ca efect desființarea contractului şi restituirea sumelor prin intermediul cărora au fost procurate pârâtei diverse foloase cu titlu gratuit.

Instanța va respinge, pentru aceste motive, acțiunea reclamantului.

Speța nr. 2

a) În speță este incident principiul irevocabilității, respectiv una dintre excepțiile de la irevocabilitatea actelor juridice unilaterale: revocarea testamentului (art. 1034 C. civ.), care ține de însăşi esența acestui act juridic.

b) Cu privire la argumentul adus de legatarul A, instanța va avea în vedere următoarele:

Testamentul poate fi revocat – în tot sau în parte – în mod expres, printr-un act autentic notarial sau printr-un testament ulterior – art. 1051 C. civ. De asemenea, va avea în vedere prevederile art. 1051 C. civ. alin. (2): „Testamentul care revocă un testament anterior poate fi întocmit într-o formă diferită de cea a testamentului revocat".

Cu privire la revocarea voluntară expresă, se observă că aceasta este un act juridic solemn, având nevoie, pentru existența sa valabilă, de respectarea uneia dintre cele două forme ale testamentului sau de cea a actului notarial, condiția aceasta fiind îndeplinită, în speță, de testamentul ulterior, cel în favoarea legatarului B.

Cu privire la argumentele aduse de legatarul B, instanța va avea în vedere prevederile art. 1052 alin. (2) teza I C. civ.: „Testamentul ulterior nu îl revocă pe cel anterior decât în măsura în care conține dispoziții contrare sau incompatibile cu acesta". Instanța va constata că, în speță, testamentul în favoarea lui B conține dispoziții incompatibile parțial cu cele conținute de testamentul în favoarea lui A.

Va admite în parte cererea lui A, recunoscând acestuia calitatea de legatar universal al testatorului.

Va admite în parte cererea lui B, recunoscând acestuia calitatea de legatar particular al testatorului.

Speța nr. 3

a) În opinia noastră, denunțarea unilaterală prevăzută de art. 1276 C. civ. nu constituie excepție de la principiul irevocabilității. Excepțiile de la acest principiu sunt situațiile în care prin lege li se conferă părților posibilitatea de a pune capăt actului juridic bilateral prin voința numai a uneia dintre părți, actului juridic plurilateral prin voința uneia dintre părți sau mai multor părți, dar nu a tuturor, iar actului juridic unilateral nu i se poate pune capăt prin manifestarea de voință, în sens contrar, din partea autorului acestuia. Dreptul la denunțarea unilaterală este recunoscut părților – în cazul în care le este recunoscut – prin prevederile contractuale.

b) (1) Conform art. 1276 C. civ., părțile au posibilitatea de a include o clauză de dezicere în orice tip de contract, afară de cazul în care legea ar interzice aceasta. Art. 1276 C. civ. nu restrânge aplicabilitatea denunțării unilaterale la anumite tipuri de contracte. Art. 1276 alin. (2) C. civ. cuprinde

prevederi speciale aplicabile denunțării contractelor cu executare succesivă, ceea ce nu ne va duce la concluzia că întreg articolul se va limita doar la acestea.

(2) Cu privire la pretențiile promitentului-vânzător în sensul că art. 1276 alin. (1) C. civ. ar conține prevederi imperative, invocăm alin. (4) al aceluiași articol.

În același sens, faptul că părțile au stabilit, de comun acord, achitarea avansului în chiar ziua încheierii contractului, stipulând totodată clauza de dezicere, duce la concluzia că, în mod implicit, au înțeles să instituie o excepție de la prevederile art. 1276 alin. (1) C. civ., contractul putându-se denunța deși executarea acestuia a început.

(3) Termenul de preaviz este recunoscu de art. 1276 alin. (2) C. civ. doar în cazul contractelor cu executare succesivă.

c) Conform art. 1276 alin. (3) C. civ., denunțarea produce efecte doar la momentul executării prestației stipulate în schimbul denunțării, or, în cazul de față, denunțătorul și-a anunțat doar intenția de denunțare, fără a-și achita obligația aferentă. Deși aceasta este o dispoziție supletivă, părțile putând deroga de la prevederile legale în sensul că pot prevedea ca denunțarea să producă efecte chiar și înainte de plata prețului dezicerii, în speță, părțile nu au uzat de această posibilitate.

Instanța constată că suntem în prezența unei denunțări cu titlu oneros, care va produce efecte condiționat de plata prețului dezicerii.

FIȘA NR. 20

Speța nr. 1

Instanța va admite acțiunea reclamantei pentru următoarele motive:

Potrivit dispozițiilor art. 1280 C. civ., „contractul produce efecte numai între părți, dacă prin lege nu se prevede altfel".

În ceea ce privește relativitatea efectelor contractului, instanța va reține că eventualul contract de prestări servicii încheiat între proprietarul parcării și I.G. SRL nu poate produce efecte juridice, respectiv nu poate da naștere la drepturi și obligații decât în ceea ce le privește pe cele două societăți.

Excepțiile de la principiul relativității efectelor actului juridic sunt acele cazuri în care efectele actul juridic civil s-ar produce și față de alte persoane care nu au participat la încheierea actului respectiv, deci față de alte persoane decât părțile.

Suntem în prezența excepțiilor de la acest principiu când există un act juridic care fie dă naștere la drepturi subiective direct în favoarea altei persoane decât aceea sau acelea care au încheiat actul respectiv, fie a unui act juridic care dă naștere la obligații civile direct în sarcina altei persoane decât părțile lui.

Având în vedere argumentele de mai sus, instanța reține că reclamanta nu putea fi obligată la plata unei sume de bani către societatea pârâtă în temeiul eventualului contract de prestări servicii încheiat între aceasta și proprietarul parcării, un asemenea act juridic nefiindu-i opozabil.

PARTEA PRACTICĂ

SCOALA CENTRALA UNIVERSITY LIBRARY

Instanța constată că plata efectuată de reclamantă societății pârâte pentru serviciile de ridicare şi depozitare prestate de pârâtă, raportat la argumentele de mai sus, apare ca fiind nedatorată în condițiile art. 1341 alin. (1) C. civ., potrivit căruia: „cel care plăteşte fără a datora are dreptul la restituire", motiv pentru care va obliga pârâta să o restituie reclamantului.

Speța nr. 2

a) Principiul relativității efectelor actului juridic civil, stipulația pentru altul.

b) Instanța va reține următoarele:

Între reclamant şi pârât există raporturi juridice decurgând din stipulația pentru altul, reclamantul având calitate de terț beneficiar al stipulației în favoarea sa a dreptului la întreținere, iar pârâtul, de promitent. Astfel, dacă promitentul pârât refuză să îşi îndeplinească față de terțul beneficiar obligația asumată în contract față de stipulant, în speță, defuncta S.M., terțul beneficiar poate pretinde daune-interese, dar nu poate cere rezoluțiunea contractului în care nu a fost parte.

Pentru aceste motive, reținând că din patrimoniul reclamantului nu face parte dreptul patrimonial de a cere rezoluțiunea contractului şi în consecință acesta nu poate fi valorificat pe calea acțiunii în justiție, instanța urmează a respinge acțiunea, ca inadmisibilă.

Speța nr. 3

a) Preluarea datoriei. Este o excepție aparentă de la principiul relativității efectelor actului juridic civil, aparentă întrucât aceasta produce efecte doar în situația în care există acordul debitorului.

b) Instanța va respinge cererea lui A, având în vedere art. 1602 alin. (3) C. civ.

FIŞA NR. 25

Speța nr. 1

Acțiunea vizând protejarea dreptului nepatrimonial onoare şi demnitate este imprescriptibilă, însă acțiunea privind plata daunelor este prescriptibilă. Termenul de prescripție curge de la data la care cel vătămat a cunoscut sau trebuia să cunoască încălcarea dreptului şi paguba produsă, precum şi pe autorul faptei.

FIŞA NR. 26

Speța nr. 1

Instanța va admite excepția şi va respinge acțiunea. În absența unei abrogări sau modificări exprese, termenele speciale de prescripție de 3 ani [în speță, termenul prevăzut de art. 430 alin. (1) C. civ.] rămân în vigoare chiar dacă se modifică sau se abrogă norma generală care consacră termenul general cu durată identică.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

FIȘA NR. 29

Speța nr. 1

Negocierile purtate în ultimele 6 luni ale termenului de prescripție suspendă de drept cursul prescripției pe toată durata lor, astfel încât la momentul introduceri cererii cursul prescripției nu era încă împlinit şi, prin urmare, cererea de repunere în termen este lipsită de obiect.

FIȘA NR. 30

Speța nr. 1

a) Termenul se calculează pe zile libere, 28 iunie.

b) Datorită efectului special al suspendării la o lună de la data încetării cauzei de suspendare, 3 august.

Speța nr. 2

Termenul se calculează pe zile libere şi se împlineşte la 1 septembrie; dacă data împlinirii termenului, 1 septembrie, este zi nelucrătoare, operează prorogarea legală, termenul împlinindu-se în prima zi lucrătoare din luna septembrie.

Speța nr. 3

a) Termenul se împlineşte, de regulă, în ultima zi a lunii februarie a anului următor, deoarece această lună nu are 31 de zile, dată care poate fi 28 februarie sau 29 februarie în anii bisecți; dacă data împlinirii termenului este zi nelucrătoare, operează prorogarea legală, termenul împlinindu-se în prima zi lucrătoare din luna martie.

b) Operează prezumția legală a efectuării actului în termen [art. 2556 C. civ., aplicabil conform art. 2553 alin. (3) C. civ.].

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOGRAFIE

Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentarii pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012;

G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală, conform noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2011;

G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală, conform noului Cod civil*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2012;

G. Boroi, L. Stănciulescu, *Drept civil. Curs selectiv. Teste grilă*, ed. a 5-a, revizuită, Ed. Hamangiu, București, 2010;

O. Căpățână, *Titlul gratuit în actele juridice*, Ed. Rosetti, București, 2003;

D. Chirică, *O privire asupra Noului Cod civil. Titlul preliminar* (II), în PR nr. 3/2011;

D. Ciochină, *Drept civil. Introducere în dreptul civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012;

I.M. Costea, *Corelații privind prescripția extinctivă în Codul de procedură fiscală, Codul civil și noul Cod de procedură civilă*, în Dreptul nr. 12/2012;

M.S. Croitoru, *Aplicarea legii civile în timp din perspectiva noului Cod civil*, în RRDP nr. 6/2011;

I. Deleanu (I), Gh. Beleiu (II), *Repunerea în termen în condițiile art. 19 din Decretul nr. 167/1958*, în RRD nr. 9-12/1989;

Ş. Diaconescu, *Unele considerații cu privire la conflictele de norme civile în timp*, în RRDP nr. 6/2014;

I. Dogaru (coord.), *Drept civil. Teoria generală a actelor cu titlu gratuit*, Ed. All Beck, București, 2005;

I. Dogaru, S. Cercel, *Drept civil. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2007;

M. Eliescu, *Aplicarea legii civile în timp și în spațiu. Conflictele de legi*, în T. Ionașcu și alții, *Tratat de drept civil*, vol. I, *Partea generală*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1967;

G.C. Frențiu, *Comentariile Codului civil. Prescripția extinctivă, decăderea și calculul termenelor*, Ed. Hamangiu, București, 2012;

L.C. Gavrilescu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;

L.C. Gavrilescu, *Drept civil. Persoanele*, Ed. Universul Juridic, București, 2017;

L.C. Gavrilescu, *Reflectarea principiilor de drept intertemporal în noul Cod civil*, în AUAIC nr. 2/2011;

C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. II, Ed. All Beck, Colecția Restitutio, București, 2002;

E. Hurubă, *Convențiile privind prescripția extinctivă*, în RRDP nr. 4/2013;

I. Leș, *Sancțiunile procedurale în materie civilă*, Ed. Hamangiu, București, 2008;

M. Nicolae, *Contribuții la studiul conflictului de legi în timp în materie civilă*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2013;

M. Nicolae, *Drept civil. Teoria generală. Vol. I. Teoria dreptului civil*, Ed. Solomon, București, 2017;

M. Nicolae, *Prescripția dreptului de a obține executarea silită în dreptul civil român*, în RRDP nr. 2/2015;

M. Nicolae, *Tratat de prescripție extinctivă*, Ed. Universul Juridic, București, 2010;

M. Nicolae, *Tratat de publicitate imobiliară*, vol. I, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2011;

M. Nicolae, *Soluții la conflictele de legi în timp – în căutarea formulei ideale: de la teoria drepturilor câștigate la teoria normativistă* (I), în RRDP nr. 6/2012; (II), în RRDP nr. 1/2013; (III), în RRDP nr. 2/2013;

P. Perju, *Considerații cu privire la Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Noului Cod civil*, în Dreptul nr. 11/ 2011;

P. Perju, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole. Art. 1-2664*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2012;

M.M. Pivniceru, *Efectele juridice ale contractelor aleatorii*, Ed. Hamangiu, București, 2009;

M.M. Pivniceru, P. Perju, C. Voicu, *Codul civil adnotat. Art. 1-257*, vol. I, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013;

L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. II. Contractul*, Ed. Universul Juridic, București, 2009;

L. Pop, I.-Fl. Popa, S.I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012;

L. Pop, I.-Fl. Popa, S.I. Vidu, *Curs de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;

T. Prescure, R. Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
I. Reghini, *Reflecții privitoare la modul în care operează prescripția extinctivă în reglementarea Codului civil*, în Dreptul nr. 9/2012;
I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013;
V. Terzea, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole. Art. 1-2664*, Ed. C.H. Beck, București, 2012;
V. Terzea, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014;
A. Trăilescu, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012;
N. Țăndăreanu, *Prescripția extinctivă prin prisma prevederilor noului Cod civil (Legea nr. 287/2009), Partea I*, în RRDJ nr. 6/2011;
N.H. Țiț, *Executarea silită. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2016;
N.H. Țiț, *Limitele acordului de voință al părților în materia prescripției extinctive*, în „Libertatea contractuală. Limite legale și garanții procesuale", Volumul secțiunii Drept privat a Conferinței Internaționale Bienale a Facultății de Drept și Științe Administrative din cadrul Universității de Vest din Timișoara, ed. a 9-a, 12-13 octombrie 2012, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
N.H. Țiț, în Colectiv, *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență. Vol. III. Art. 1650-2664*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2013;
C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2016;
C.T. Ungureanu, *Statornicirea prescripției extinctive în Codul civil (Legea nr. 287/2009), comparativ cu reglementarea anterioară*, în Dreptul nr. 7/2012;
C.T. Ungureanu, în Colectiv, *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență*, vol. I-III, Ed. Hamangiu, București, 2012;
O. Ungureanu, *Drept civil. Introducere*, ed. a 7-a, Ed. Rosetti, București, 2005, p. 117;
O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită de C. Munteanu, Ed. Universul Juridic, București, 2017;
I.R. Urs, *Drepturile reale principale*, Ed. Hamangiu, București, 2013;
I.R. Urs, C. Todică, *Drept civil. Teoria generală*, Ed. Hamangiu, București, 2015;
P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații. În reglementarea noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
C. Zamșa, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012;
C. Zamșa, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014.

BCU IAȘI - UNIVERSITY LIBRARY

Librăria ta de carte de specialitate
juridică, economică și business

Din 2008 suntem
alegerea lor...

TU?

Cursuri universitare • Tratate • Monografii • Coduri • Legislație • Jurisprudență • Reviste de specialitate

www.ujmag.ro

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN

Bd. Iuliu Maniu nr. 7, clădirea Cotroceni Business Center corp C,
sector 6, București (lângă AFI MALL)
021.312.22.21 | 0733.673.555 | comenzi@ujmag.ro

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Universul Juridic

nihil sine iure

instrument de pregătire profesională

PARTENERIAT — Suntem o comunitate impresionantă – peste **40.000 de membri activi**

ONLINE — **Conținut juridic de calitate disponibil de pe orice dispozitiv:** laptop, mobil sau tabletă

REZULTATE — Puteți accesa informații juridice reale, certificate editorial, necesare activității dvs., în orice moment, sub **semnătura specialiștilor recunoscuți în domeniu**

TRADIȚIE — În **scurt timp** am devenit cel mai important actor al pieței editoriale juridice! Peste **2.000 de titluri, 600 de autori, 10 reviste juridice**. Acum și **online!**

ARTICOLE — Peste **7.000 de pagini** de conținut profesional structurat pe **12 secțiuni**, pentru a facilita accesul la conținutul relevant

LEGISLAȚIE — **Modificări legislative, legi promulgate, decizii CCR și ÎCCJ, proiecte de legi**

ALĂTURĂ-TE CELOR 40.000 de profesioniști!
BENEFICIAZĂ de avantajele contului premium: GO PREMIUM!
Testează şi convinge-te!

www.universuljuridic.ro

UNIVERSUL JURIDIC

CAMPANIA „ANTIPIRATERIE”

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN

RESPECT PENTRU PROFESORII NOȘTRI!
FACULTATEA DE DREPT FORMEAZĂ JURIȘTI,
NU INFRACTORI!

Parteneri

FACULTATEA DE DREPT
UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI

FACULTATEA DE DREPT
UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

FACULTATEA DE DREPT ȘI ȘTIINȚE ADMINISTRATIVE CRAIOVA

FACULTATEA DE DREPTU
DIN IAȘI
8 OCTOMVRI 1955

ULBS
FACULTATEA DE DREPT

DREPT

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN

DIMITRIE ALEXANDRESCO

EXPLICAŢIUNEA TEORETICĂ ŞI PRACTICĂ A DREPTULUI CIVIL ROMÂN

COMANDĂ ÎNTREAGA COLECŢIE DE 14 VOLUME LA LA PREŢUL
2.000 lei
www.ujmag.ro

- *Republicare anastatică a primei opere fundamentale dedicate Codului civil român modern*
- *Serie de lux, lucrată manual, destinată pasionaţilor şi colecţionarilor*
- *Numerotarea fiecărui exemplar*
- *Seria limitată de seturi puse în circulaţie nu va depăşi 100; în mod excepţional, în primul an vor fi puse în circulaţie maximum 200 de seturi*
- *Comenzile se vor realiza prin intermediul* ***ujmag.ro***
- *La achiziţionarea setului complet,* ***Editura Universul Juridic*** *oferă cumpărătorilor, ca beneficiu suplimentar, accesul la portalul* ***universuljuridic.ro*** *pentru o perioadă de 6 luni*

www.ujmag.ro

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1 Partea schematică

Lucrarea, organizată sub formă de **31 de fişe**, comportă elemente grafice deosebite, **scheme**, sub formă de diagrame care „vizualizează" structura fiecărei instituţii, regulile elementare şi noţiunile fundamentale ale acestei ramuri de drept, menite să faciliteze cristalizarea informaţiilor, cuprinzând şi observaţii lămuritoare.

2 Partea teoretică

Sintezele de teorie prezintă într-o manieră accesibilă, succintă, dar consistentă elementele esenţiale ale fiecărei teme.

3 Partea practică

Jurisprudenţa reuneşte cele mai relevante soluţii din practica recentă a instanţelor judecătoreşti. **Aplicaţiile şi exerciţiile practice** cuprind **spete**, ce prezintă cazuri practice pentru a fi analizate conform cerinţelor, **minispeţe şi grile**, cu câte trei variante de răspuns, dintre care una sau două pot fi corecte, şi cu scurte explicaţii ale variantelor, precum şi **întrebări recapitulative**.

Toate acestea sunt concepute de către colectivul de autori cu o vastă experienţă didactică în aşa fel încât să fie de un real ajutor oricărui student sau absolvent, atât ca suport de exerciţiu, cât şi în autoevaluarea nivelului de pregătire.

FIŞE DE DREPT CIVIL

PARTEA GENERALĂ

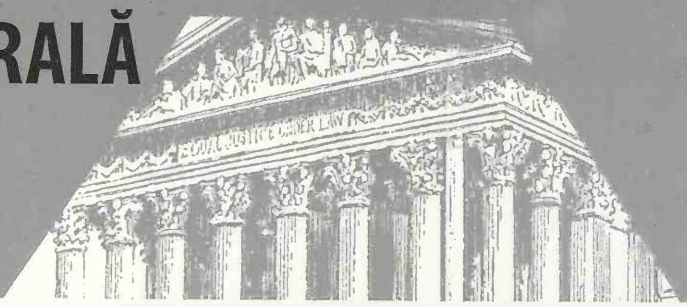

ISBN 978-606-39-0196-6

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY